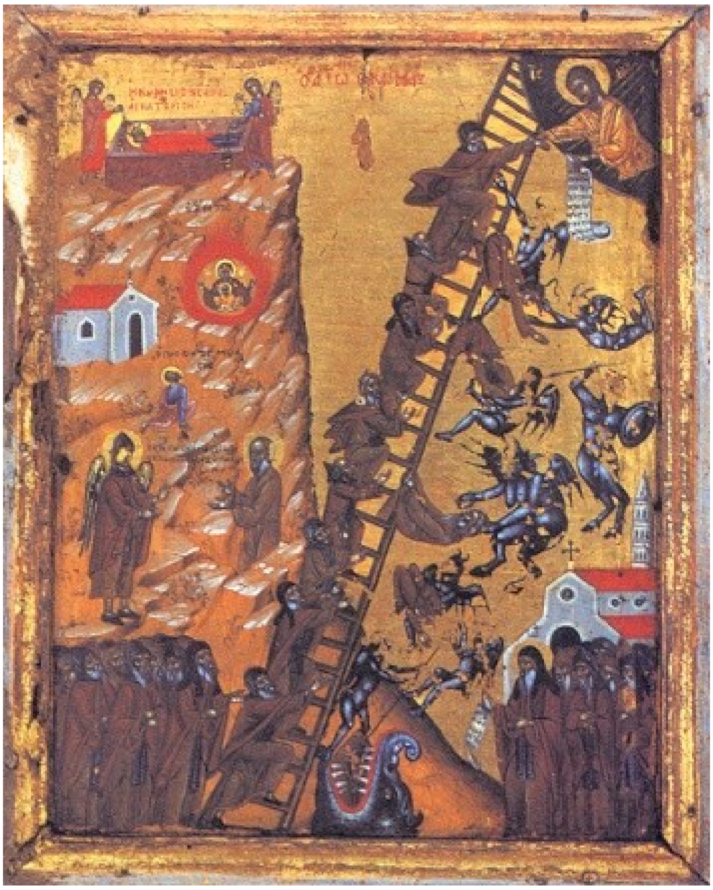

ΚΛΙΜΑΞ

ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΣΙΝΑ

www.prophet-elias.com

ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ

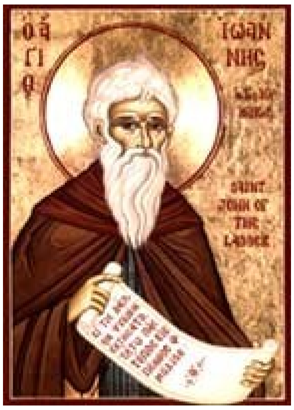
ΕΠΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΟΣ
«ΠΛΑΚΕΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ»

ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ
ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΣΙΝΑ

τὸν ὁποῖον ἀπέστειλε εἰς τὸν ἀββᾶν
Ἰωάννην, καθηγούμενον τῆς Ῥαϊθοῦ.
Εἶναι διηρημένος εἰς τριάκοντα κεφάλαια,
τὰ ὁποῖα ὡσὰν βαθμίδες κλίμακος,
ἀναβιβάζουν ὅσους τὰ ἀκολουθοῦν
ἀπὸ τὰ χαμηλότερα εἰς τὰ ὑψηλότερα,
ἐξ οὗ καὶ τὸ βιβλίον ὠνομάσθη

ΚΛΙΜΑΞ

Νεοελληνικὴ ἀπόδοση: Ἱερὰ Μονὴ Παρακλήτου

ΣΤΙΧΟΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΩΑΝΝΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΟΣ

Ὡς ἄλλον εἰδότες σε θεῖον Μωσέα
ἐξ οὐρανοῦ τε μάλλον ἤπερ ἐξ ὄρους
τὰς μυστικὰς λαβόντα πανσέπτως πλάκας,
ἐκ χειρὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Δεσπότου
καὶ δόντα πᾶσι προσξένους σωτηρίας
τὰς σωστικάς σου, Πάτερ, πανσόφους βίβλους,
τιμῶμεν ὡς μάλιστα σὲ πρὸς ἀξίαν
ὡς μυσταγωγὸν ἐνθέων διδαγμάτων
καὶ πρᾶξιν αὐτὴν καὶ θεωρίας βάθη
πολλοῖς ἐφικτὰ μηδαμῶς πεφυκότα
σαφῆ προθέντα τοῖς θέλουσιν εἰδέναι
καὶ μὴ φθόνῳ φεύγουσι τὴν τούτων θέαν.
Φλεχθεὶς γὰρ αὐτὸς ἄνθρακι τρισολβίῳ
ψυχήν, λόγον, νῦν καὶ καθαρθεὶς τὰς φρένας,
φέγγεις ὁμοῦ τε καὶ φλογίζεις τοῖς λόγοις
τοὺς μὲν πονηροὺς πυρπολεῖς τε καὶ φλέγεις,
χρησοὺς δὲ φωτίζεις τε καὶ σώζεις ὅλως
συγγράμμασι σοῖς ἀσμένως πειθηνίοις,
ὧν περ τὸ πλῆθος, κάλλος, ὕψος καὶ βάθος
καὶ τὸ κραταιὸν ἰσχύος νοημάτων
διδαγμάτων τε ποικίλας διακρίσεις,
τίς ἐξιχνιάσειεν, ἢ ψυχὴ μόνη;
τούτου τὸν σεπτὸν νῦν ἔχων τις προσνέμοι,
νικῶσι μήνη καὶ κράτη τὰ τῶν λόγων.

Ταῦτα βδέλυγμα πατρὶ τῷ σεβασμίῳ,
τῆς πίστεως ἔνδειγμα τῆς ἐμῆς μόνον.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΣΙΝΑΪΤΟΥ

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ἡ πόλις ποὺ ἐγέννησε καὶ ἀνέθρεψε τὸν θεῖον αὐτὸν ἄνδρα πρὶν ἀπὸ τὴν ἀθλητικὴ καὶ ἀσκητική του ζωὴ δὲν μπορῶ νὰ ἀναφέρω μὲ ἀκρίβεια καὶ ἀσφάλεια. Τὴν πόλι ὅμως ὅπου τώρα ζῆ καὶ ἡ ὁποία τὸν τρέφει μὲ ἀμβροσία, τὴν ἐγνώρισε πρὶν ἀπὸ ἐμᾶς ὁ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος· διότι ὁπωσδήποτε εὑρίσκεται τώρα καὶ αὐτὸς σ᾽ ἐκείνη τὴν ἐπουράνιο Ἱερουσαλήμ, στὴν ὁποία ὑπάρχει ἡ ἐκκλησία τῶν πρωτοτόκων, τῶν ὁποίων «τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει».

Ἐκεῖ χορταίνοντας τὰ ἀχόρταστα μὲ ἄϋλη αἴσθησι καὶ βλέποντας τὰ ἀθέατα κάλλη, ἀπολαμβάνει τὶς ἀντάξιες ἀμοιβὲς τῶν ἱδρώτων του. Καὶ ἀφοῦ σὰν ἄκοπο βραβεῖο τῶν κόπων τοῦ ἐκέρδισε τὴν οὐράνιο κληρονομία, χορεύει αἰώνια μαζὶ μ᾽ ἐκείνους, τῶν ὁποίων πλέον «ὁ ποὺς ἔστη ἐν εὐθύτητι». Πῶς δὲ κέρδισε αὐτὴν τὴν μακαριότητα ὁ ἀοίδιμος, αὐτὸ θὰ τὸ ἐκθέσω στὴν συνέχεια.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὅσιος Πατὴρ σὲ ἡλικία περίπου δέκα ἓξ περίπου ἐτῶν προσέφερε τὸν ἑαυτόν του στὸν Χριστὸν ὡς «θυσίαν εὐάρεστον καὶ δεκτήν», μὲ τὸ νὰ εἰσέλθῃ στὸν ζυγὸ τῆς μοναχικῆς πολιτείας στὸ ὅρος Σινᾶ. Ἀπὸ αὐτὴ δὲ τὴν διαμονή του στὸν ὁρατὸ τόπο, πορευόταν καὶ κατευθυνόταν πρὸς τὸν ἀόρατο Θεόν. Καὶ τὴν μὲν ξενιτεία ἀκολούθησε σὰν προστάτιδα τῶν νοερῶν νεανίδων, δηλαδὴ τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς. Μὲ αὐτὴν τὴν ξενιτεία ἀπέβαλε ὅλη τὴν ἄσεμνη παρρησία καὶ ἐφόρεσε τὴν εὐπρεπῆ ταπείνωσι καὶ ἔτσι ἀπὸ τὴν εἴσοδο ἀκόμη ἀπεδίωξε τὸν δαίμονα τῆς αὐταρεσκείας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης στὸν ἑαυτό του. Ὑπετάγη καὶ ἐμπιστεύθηκε τὴν ψυχή του ἐν Κυρίῳ στὸν πνευματικό του πατέρα σὰν σὲ ἕναν ἄριστο κυβερνήτη, καὶ ἔτσι ἀκίνδυνα ἐταξείδευε τὸ μεγάλο, ἐπικίνδυνο καὶ τρικυμιῶδες ταξείδι τῆς παρούσης ζωῆς.

Τόσο πολὺ δὲ ἀπέθανε γιὰ τὸν κόσμο καὶ τὰ προσωπικά του θελήματα, σὰν νὰ εἶχε ψυχὴ χωρὶς λογικὴ καὶ χωρὶς θέλησι καὶ ἀποξενωμένη τελείως ἀπὸ τὶς φυσικὲς κλίσεις καὶ ἐπιθυμίες. Ἂν καὶ ἐνωρίτερα ἀπὸ τὴν οὐράνια τούτη «ἀμάθεια» εἶχε ἀποκτήσει καλὰ τὴν ἐγκύκλιο κοσμικὴ σοφία-πράγμα παράδοξο, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ὑπερηφάνεια τῆς κοσμικῆς σοφίας ἐκφυλίζει τὴν ἐν Χριστῷ ταπείνωσι.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἔτσι ἐπολιτεύθηκε ἐπὶ δεκαεννέα χρόνια καὶ στολίσθηκε μὲ τὰ κατορθώματα τῆς μακαρίας ὑποταγῆς, ὅταν πλέον ὁ ἅγιος Γέροντας ποὺ τὸν ἐπαιδαγώγησε εἶχε φύγει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωή, τότε ἐξέρχεται καὶ ὁ ἴδιος στὸν ἀγώνα τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς, κρατώντας στὰ χέρια του, σὰν ὅπλα δυνατά, τὶς ἱερὲς εὐχὲς τοῦ Γέροντός του, γιὰ νὰ καταρρίψει μὲ αὐτὲς τὰ ὀχυρώματα τοῦ σατανᾶ.

Ἐκλέγει τὴν παλαίστρα τῆς ἐρημιτικῆς του ἀσκήσεως σὲ ἀπόστασι πέντε «σημείων» (δηλαδὴ ὀκτὼ χιλιομέτρων), ἀπὸ τὸ Κυριακὸ τῆς Μονῆς, στὴν τοποθεσία ποὺ λεγόταν Θολᾶς, καὶ διαβιοῖ ἐκεῖ σαράντα ὁλόκληρα χρόνια, χωρὶς ὀκνηρία καὶ ἀμέλεια, πυρπολούμενος πάντοτε ἀπὸ

τὸν διακαῆ ἔρωτα καὶ τὴν φλόγα τῆς θείας ἀγάπης. – Ἀλλὰ ποιὸς εἶναι ἱκανὸς νὰ περιγράψῃ καὶ νὰ ἐγκωμιάσῃ μὲ λόγια τους μόχθους ποὺ κατέβαλε στὸ μέρος αὐτὸ ὁ Ὅσιος; Πῶς δὲ νὰ ἔλθουν στὴν ἐπιφάνεια ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ κόποι, οἱ ὁποῖοι ἐσπείροντο ἀφανῶς χωρὶς κανεὶς νὰ τοὺς βλέπει; Ὅμως παίρνοντας σὰν μικρὲς ἀφορμὲς μερικὰ ἀπὸ τὰ γνωστὰ κατορθώματά του, ἂς ἀκούσουμε τὴν ὁσιωτάτη ζωὴ τοῦ μεγάλου Ὁσίου.

* * *

Ἔτρωγε ἀπ᾽ ὅλα ὅσα ἐπιτρέπονται στοὺς μοναχούς, πολὺ ὀλίγο ὅμως. Ἔτσι ὥστε μὲ μεγάλη σοφία νικοῦσε συγχρόνως τὸ κέρας τῆς ἀλαζονείας καὶ τῆς οἰήσεως. Διότι μὲ ὀλίγη τροφὴ συνέθλιβε παντοιοτρόπως τὴν μανιώδη καὶ ἄπληστη δέσποινα, τὴν κοιλία, καὶ μαζὶ μὲ τὴν στέρησι τῆς ἔλεγε: «σιώπα, πεφίμωσο», κλεῖσε δηλαδὴ τὸ στόμα σου. Καὶ μὲ τὸ ὅτι ἔτρωγε ὀλίγο καὶ ἀπ᾽ ὅλα τὰ φαγητὰ νικοῦσε καὶ ὑπεδούλωνε τὴν τυραννία τῆς κενοδοξίας. Ἐπὶ πλέον δὲ μὲ τὴν ἀπόλυτη μοναξιὰ καὶ τὴν ἀποφυγὴ συναντήσεων μὲ ἄλλα πρόσωπα, ἔσβησε τὴν φλόγα καὶ τὴν κάμινο τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας, μέχρι ποὺ τὴν ἔκανε ὁριστικὰ στάχτη καὶ τὴν ἀπεκοίμισε.

Ἀνδρείως ὁ ἀνδρεῖος ἀπέφυγε, μὲ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν στέρηση τῶν ἀναγκαίων γιὰ τὴν συντήρησή του, καὶ τὴν προσκύνησι τῶν εἰδώλων, (δηλαδὴ τὴν φιλαργυρία καὶ τὴν προσκόλλησι στὰ ὑλικά).

Τὴν ψυχή του τὴν ἀνέστησε ἀπὸ τὸν θάνατο ποὺ τὴν ἀπειλοῦσε κάθε στιγμή, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀκηδία καὶ τὴν ἀδράνεια, κεντώντας την μὲ τὸ κεντρὶ τῆς μνήμης τοῦ θανάτου.

Μὲ τὴν ἀπονέκρωσι πάλι κάθε «προσπαθείας», ἴσως καὶ μὲ κάποια αἴσθησι τῶν ἀΰλων καὶ οὐρανίων ἀγαθῶν, ἔκοψε τὰ δεσμὰ τῆς λύπης. Ἐνωρίτερα δὲ εἶχε θανατώσει μὲ τὸ ξίφος τῆς ὑπακοῆς, τὴν τυραννικὴ ὀργή.

Μὲ τὸ σῶμα ποὺ δὲν ἔβγαινε ἔξω καὶ μὲ τὸ λόγο ποὺ ἀκόμη περισσότερο δὲν ἐξερχόταν ἀπὸ τὸ στόμα του, ἐθανάτωσε τὴν βδέλλα τῆς κενοδοξίας ποὺ ἁπλώνει παντοῦ τὸν ἱστό της σὰν ἀράχνη.

Τί ἀπέμεινε λοιπόν; Ἡ νίκη καὶ τὸ βραβεῖο κατὰ τῆς ὀγδόης κακίας, ἡ τελεία δηλαδὴ κάθαρσις ἀπὸ τὴν ἀντίθεο ὑπερηφάνεια. Τὴν κάθαρσι αὐτὴ τὴν ἄρχισε μὲν ὁ ἴδιος μὲ τὴν ὑπακοή, σὰν ἄλλος Βεσελεήλ, τὴν ἀπετελείωσε δὲ ὁ Κύριος της ἐπουρανίου Ἱερουσαλήμ, ποὺ ἦλθε ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως καὶ ὕψωσε ἐναντίον τῆς ὑπερηφανείας τὴν ταπείνωσι, χωρὶς τὴν ὁποία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νικηθῆ ὁ διάβολος καὶ ἡ συμμορία του.

* * *

Ἀλλὰ καὶ σὲ ποιὸ μέρος τοῦ στεφάνου ποῦ πλέκω νὰ τοποθετήσω τὴν πηγὴ τῶν δακρύων τοῦ Ὁσίου; Χάρισμα ποὺ δὲν εὑρίσκεται σὲ πολλούς. Τῶν δακρύων αὐτῶν τὸ ἀπόκρυφο ἐργαστήριο σώζεται ἀκόμη μέχρι σήμερα καὶ εἶναι ἕνα πολὺ μικρὸ σπήλαιο ποὺ εὑρίσκεται σὲ κάποια ἄκρη, στοὺς πρόποδες τοῦ ὄρους, καὶ σὲ τόση ἀπόστασι ἀπὸ τὸ ἰδικό του καὶ ἀπὸ κάθε κελλί, ὅση χρειαζόταν γιὰ νὰ φράξῃ τὰ αὐτιά του στὶς φωνὲς τῆς κενοδοξίας, νὰ φθάνῃ δὲ μέχρι τὸν οὐρανὸ μὲ τοὺς ὀλολυγμούς, μὲ τὶς κραυγὲς καὶ τὶς ἐπικλήσεις τῆς θείας βοηθείας καὶ ἄλλα παρόμοια, σὰν αὐτὰ ποὺ παρατηροῦνται σὲ ὅσους τοὺς κτυποῦν μὲ ξίφη καὶ πυρωμένα σίδερα καὶ τοὺς βγάζουν τὰ μάτια.

Ὁ ὕπνος ποὺ ἔπαιρνε ἦταν τόσος, ὅσος χρειαζόταν γιὰ νὰ μὴ βλαφθῇ τὸ μυαλό του ἀπ᾽ τὴν ἀγρυπνία. Πρὸ τοῦ ὕπνου δέ, προσευχόταν πολὺ καὶ τακτοποιοῦσε τὰ κείμενα ποὺ ἔγραφε, διότι αὐτὸ εἶχε σὰν φίμωτρο τῆς ἀκηδίας. Ὅλη ἡ πορεία τῆς ζωῆς τοῦ ἦταν προσευχὴ ἀέναος καὶ

ἔρως ἀνέκφραστος πρὸς τὸν Θεόν. Αὐτὸν νύκτα καὶ ἡμέρα ἐνατένιζε μέσα στὸν καθαρώτατο καθρέπτη τῆς ἀγνότητός του, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ χορτάσῃ, ἢ καλύτερα χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ τὸν χορτάσῃ.

* * *

Κάποιος μοναχὸς ὀνομαζόμενος Μωυσῆς, ἔνοιωσε στὴν καρδιά του νὰ ἀνάβῃ ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν θεοφόρο αὐτὸν Πατέρα καὶ τὸν ἐκλιπάρησε πολύ, χρησιμοποιώντας γιὰ μεσίτες πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πατέρες, νὰ τὸν δεχθῇ σὰν μαθητή του, γιὰ νὰ διδαχθῇ ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἀληθινὴ φιλοσοφία. Πιέζοντάς τον λοιπὸν μὲ τὶς παρακλήσεις ἐκείνων, τὸν ἔκαμψε τὸν μακάριο, ὥστε νὰ τὸν προσλάβη κοντά του ὡς ὑποτακτικό.

Συνέβη δὲ κάποτε νὰ τὸν διατάξῃ ὁ ἅγιος Πατὴρ νὰ μεταφέρῃ κατάλληλο χῶμα γιὰ νὰ καλλιεργήσουν λάχανα. Ὁ Μωυσῆς πράγματι ἔφθασε στὸν τόπο ποὺ τοῦ ὑπέδειξε καὶ πρόθυμα ἐκτελοῦσε τὴν ἐντολὴ ποὺ ἔλαβε. Ὅταν ὅμως πέρασε ἡ ὥρα καὶ ἦλθε τὸ καταμεσήμερο, ὅποτε ἡ ζέστη ἐφλόγιζε σὰν καμίνι τὸν τόπο, διότι ἦταν Αὔγουστος μήνας, ὁ Μωυσῆς ἐλύγισε καὶ κουρασμένος πολὺ ἀπὸ τὴν μεταφορὰ τοῦ χώματος, σκέφθηκε ὅτι ἔπρεπε ὀλίγο νὰ ξεκουρασθῇ. (Γιὰ νὰ ἔχῃ δὲ σκιά), ξάπλωσε κάτω ἀπὸ ἕναν τεράστιο λίθο καί, ὅπως ἦταν φυσικό, ἀπεκοιμήθηκε. Ἀλλ᾽ ὁ φιλάνθρωπος Θεός, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει νὰ πικραίνωνται μὲ τίποτα οἱ γνήσιοι δοῦλοι του, ἐπρόφθασε μὲ τὴ συνήθη εὐσπλαχνία του τὸ κακό, τὴν ὥρα ἀκριβῶς ἐκείνη ποὺ ἐκινδύνευε ἡ ζωὴ τοῦ Μωυσῆ. Ἔγινε αὐτό, θὰ σᾶς τὸ διηγηθῶ ἀμέσως. Ὁ μέγας Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης, ἐνῶ καθόταν στὸ κελλί του, κατὰ τὴν συνήθειά του, μελετώντας καὶ συνομιλώντας μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ μὲ τὸν Θεόν, ἔπεσε σ᾽ ἕναν ἐλαφρότατο ὕπνο, ὅποτε βλέπει κάποιον ἱεροπρεπῆ ἄνδρα, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ τὸν ξυπνήσῃ καὶ σὰν νὰ τὸν εἰρωνευόταν γιὰ τὸν ὕπνο, τοῦ ἔλεγε: «Ἰωάννη, πῶς κοιμᾶσαι ἀμέριμνος, ἐνῶ ὁ Μωυσῆς εὑρίσκεται σὲ κίνδυνο»; Πετάχτηκε τότε ἀπὸ τὸν ὕπνο καὶ ἄρχισε ἀμέσως νὰ προσεύχεται, χρησιμοποιώντας τὴν προσευχὴ σὰν ὅπλο γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ μαθητοῦ του.

Ἀργὰ τὸ βράδυ, ὅταν ἐπέστρεψε ὁ Μωυσῆς, τὸν ἐρώτησε μήπως τοῦ συνέβη τίποτε τὸ φοβερὸ ἢ ἀνέλπιστο. «Ἕνας λίθος τεράστιος –τοῦ ἀπήντησε ἐκεῖνος –κατὰ τὶς μεσημβρινὲς ὧρες τῆς ἡμέρας θὰ μὲ ἐπλάκωνε καὶ θὰ μὲ συνέτριβε, ἐνῶ κοιμώμουν βαθειὰ ἀπὸ κάτω του, ἐὰν δὲν ἄκουγα –ἔτσι μοῦ φάνηκε- τὴν φωνή σου. Πετάχθηκα τότε μ᾽ ἕνα ὁρμητικὸ καὶ ἀπότομο πήδημα καὶ ἀπομακρύνθηκα, ὅποτε τὴν ἴδια στιγμὴ εἶδα τὸν βράχο νὰ ἀποσπᾶται καὶ νὰ πέφτει στὸ χῶμα». Ἀκούοντας τὸ αὐτὸ ὁ τόσο ταπεινὸς Ὅσιος, δὲν ἀνέφερε τίποτε ἀπὸ τὴν ὀπτασία του στὸν ὑποτακτικό του, μέσα του ὅμως μὲ ἔντονες κραυγὲς καὶ αἰσθήματα ἀγάπης ἀνυμνοῦσε καὶ εὐγνωμονοῦσε τὸν Θεόν.

* * *

Ἦταν ἀκόμη καὶ ἰατρὸς τῶν κρυφῶν παθῶν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ.

Κάποτε ἕνας μοναχὸς ποὺ ὠνομαζόταν Ἰσαὰκ δοκίμαζε δυνατὸ σαρκικὸ πόλεμο καὶ ἦταν γι᾽ αὐτὸ γεμάτος θλίψι καὶ ἀθυμία. Ἦλθε γρήγορα στὸν Ὅσιο καὶ μὲ δάκρυα καὶ ἀναστεναγμοὺς τοῦ φανέρωσε τὸν ἐσωτερικό του πόλεμο. Ὁ πανθαύμαστος ἀφοῦ ἐθαύμασε τὴν πίστη καὶ τὴν ταπείνωσί του, «Ἔλα, ἀδελφέ μου -τοῦ λέγει- νὰ προσευχηθοῦμε ἀπὸ κοινοῦ καὶ ὁ ἀγαθὸς καὶ εὐσπλαχνικὸς Θεὸς δὲν θὰ παραβλέψῃ τὴν ἱκεσία μας». Δὲν εἶχαν τελειώσει ἀκόμη τὴν προσευχή τους. Ὁ ταλαιπωρημένος μοναχὸς ἐκείτετο μὲ τὸ πρόσωπο στὸ ἔδαφος. Καὶ ὁ εὐσπλαχνικὸς Θεὸς ἱκανοποίησε τὸ αἴτημα τοῦ δούλου του, καὶ ἀπέδειξε ἔτσι ἀληθινὸ τὸν προφήτη Δαβίδ (πρβλ. Ψαλμ. ρμδ´ 19). Ὁ ὄφις δέ, ὁ δαίμων δηλαδὴ τοῦ σαρκικοῦ πολέμου, κτυπημένος μὲ τὸ μαστίγιο τῆς θερμῆς προσευχῆς τοῦ Ὁσίου δραπέτευσε. Ὁ πρώην ἀσθενὴς

ἀντελήφθηκε τὸν ἑαυτό του ἐντελῶς θεραπευμένο καὶ ἀνενόχλητο πλέον. Ἐθαύμαζε γι΄ αὐτὸ καὶ γεμάτος ἔκπληξι εὐγνωμονοῦσε τὸν Θεὸν ποὺ ἐδόξασε τὸν δοῦλο του, καὶ τὸν δοῦλο του ποὺ ἐδοξάσθηκε.

Μερικοὶ δὲ πονηροὶ ἄνθρωποι κεντημένοι ἀπὸ φθόνο ἐναντίον τοῦ ἀειμνήστου Πατρός, ποὺ σκορποῦσε πλούσια τὸν λόγο τῆς χάριτος καὶ ἐπότιζε ὅλους ὅσους τὸν ἐπλησίαζαν μὲ τὰ ἄφθονα νάματα τῆς διδασκαλίας του, τὸν κατηγοροῦσαν ὡς «λάλον καὶ φλύαρον», προσπαθώντας μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, νὰ σταματήσουν τὴν τόση ὠφέλεια ποὺ προσέφερε.

Ἐκεῖνος δὲ γνωρίζοντας ὅτι «πάντα ἰσχύει ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι Χριστῷ» καὶ μὴ θέλοντας νὰ παιδαγωγῇ μόνο μὲ τὰ λόγια ὅσους τὸν ἐπλησίαζαν γιὰ ὠφέλεια, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο μὲ τὴν σιωπὴ καὶ τὴν μελέτη τοῦ παραδείγματός του, ἐπὶ πλέον δὲ –καθὼς λέγει καὶ ἡ Γραφὴ-γιὰ νὰ κόψει τὴν ἀφορμὴ «τῶν ζητούντων ἀφορμήν», ἐσιώπησε γιὰ ὁρισμένο διάστημα καὶ σταμάτησε τὸ μελιστάλακτο ῥεῖθρο τοῦ διδασκαλικοῦ του λόγου. Καὶ τὸ ἔκανε αὐτό, διότι ἔκρινε καλύτερο νὰ ζημιώσῃ γιὰ ὀλίγο αὐτοὺς ποὺ ἐπιθυμοῦσαν τὰ καλά, τοὺς ὁποίους μὲ τὴν σιωπὴ ἴσως θὰ ὠφελοῦσε, παρὰ νὰ ἐξερεθίσῃ περισσότερό τους ἀγνώμονας ἐκείνους ἐπικριτὰς καὶ νὰ αὐξήσῃ ἔτσι τὴν μανία τῆς κακίας τους. Ἐκεῖνοι τότε ἐσεβάσθηκαν καὶ ἐξετίμησαν τὴν ὑποχωρητικότητα καὶ τὴν μετριοφροσύνη τοῦ ἀνδρός, συναισθάνθηκαν ὅτι ἔφραξαν μία πηγὴ τόσης ὠφελείας καὶ ἔγιναν αἴτιοι μεγάλης βλάβης σὲ ὅλους, καὶ ἄρχισαν νὰ τὸν ἱκετεύουν καὶ νὰ τὸν παρακαλοῦν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους νὰ συνεχίσῃ τὸν λόγο τῆς διδαχῆς του, ὥστε νὰ μὴν ζημιώνωνται μὲ τὴν σιωπή του, ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιζητοῦσαν τὰ σωτήρια λόγια του.

Τότε ὑπεχώρησε ἀμέσως αὐτὸς ποὺ δὲν εἶχε μάθει νὰ ἀντιλέγῃ καὶ συνέχισε πάλι τὴν προηγούμενη τακτική του.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τόσο πολὺ τὸν ἐθαύμαζαν, διότι ὑπερτεροῦσε ὅλους σὲ ὅλα, ὅλοι μαζὶ οἱ μοναχοὶ σὰν ἕνα νέο Μωυσῆ τὸν ἀνέβασαν διὰ τῆς βίας στὸν ἡγουμενικὸ θρόνο. Ἔτσι αὐτοὶ ποὺ ἐγνώριζαν νὰ διακρίνουν καλὰ τὶς ἱκανότητες τοῦ καθενός, ἐτοποθέτησαν τὸν λύχνο ἐπάνω στὴν λυχνία τῆς ἡγουμενίας καὶ δὲν διεψεύσθησαν στὶς ἐλπίδες τους. Διότι ἀνέβηκε καὶ αὐτὸς στὸ θεοβάδιστο Ὄρος, (ὅπως ὁ Μωυσῆς), εἰσῆλθε στὸν ἄδυτο γνόφο καὶ ἔλαβε τὴν θεοτύπωτη νομοθεσία καὶ θεωρία, προχωρώντας ἐπάνω στὶς βαθμίδες τῆς νοητῆς ἀναβάσεως. Μὲ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ ἄνοιξε τὸ στόμα του, προσείλκυσε τὸ Πνεῦμα καὶ ἄφησε νὰ ἐξέλθῃ λόγος ἀγαθὸς ἀπὸ τὸν ἀγαθὸ θησαυρὸ τῆς καρδιᾶς του.

Τὸ τέλος τοῦ ἐπιγείου βίου του τὸν εὑρῆκε ἐπάνω στὸ ἔργο τῆς καθοδηγήσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν, δηλαδὴ τῶν μοναχῶν. Δὲν ὡμοίασε ὅμως στὸν Μωυσῆ σὲ ἕνα σημεῖο: Στὸ ὅτι αὐτὸς ἀσφαλῶς ἀνέβηκε εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἐνῶ ἐκεῖνος –δὲν γνωρίζω πὼς –ἔχασε τὴν κάτω Ἱερουσαλήμ.

* * *

Μάρτυρες αὐτῶν ποὺ λέγω εἶναι ὅλοι ὅσοι ἀπήλαυσαν ἀπὸ αὐτὸν τὶς ἀπηχήσεις καὶ τὶς διδασκαλίες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐσώθηκαν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀκόμη σῴζονται. Ἄριστος μάρτυς τῆς σωτηρίας ποὺ προξενοῦσε καὶ τῆς διδασκαλικῆς σοφίας ποὺ εἶχε, εἶναι καὶ ὁ νέος Δαβίδ· ἐπὶ πλέον καὶ ὁ καλός μας ποιμὴν Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος παρεκάλεσε θερμὰ καὶ ἔπεισε τὸν Μέγα νὰ κατεβῆ ἀπὸ τὸ Σινᾶ, νὰ ἔλθη νοερῶς πλησίον μας καὶ σὰν ἄλλος νέος Θεόπτης νὰ μᾶς φέρει τὶς θεογραφὲς πλάκες, οἱ ὁποῖες ἐξωτερικὰ μὲν περιέχουν τὰ πρακτικά, ἐσωτερικὰ δὲ τὰ θεωρητικὰ διδάγματα.

ΕΤΕΡΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΗΛΘΕ ΚΑΠΟΤΕ ὁ ἀββᾶς Μαρτύριος, ὁ Γέροντας τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου, στὸν μέγα Ἀναστάσιο, καὶ ἐκεῖνος ὅταν τοὺς εἶδε λέγει στὸν ἀββᾶ Μαρτύριο: «Πές μου, ἀββᾶ Μαρτύριε, ἀπὸ ποῦ εἶναι αὐτὸς ὁ νέος καὶ ποιὸς τὸν ἔκειρε μοναχό»; Καὶ ἐκεῖνος τοῦ ἀπήντησε: «Δοῦλός σου εἶναι, πάτερ, καὶ ἐγὼ τὸν ἔκειρα».«Πωπώ! ἀββᾶ Μαρτύριε –τοῦ λέγει μὲ θαυμασμὸ- ποιὸς νὰ τὸ εἰπῆ ὅτι Ἡγούμενο τοῦ Σινᾶ ἔκειρες»! Καὶ δὲν διεψεύσθη ὁ Ἅγιος, διότι ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ἔγινε Ἡγούμενός μας.

Ἄλλοτε πάλι τὸν ἴδιο Ἰωάννη τὸν ἐπῆρε μαζί του ὁ Γέροντας, τοῦ ὁ ἀββᾶς Μαρτύριος, καὶ ἐπῆγαν στὸν μέγα Ἰωάννη τὸν Σαββαΐτη ποὺ ἔμενε τότε στὴν ἔρημο τοῦ Γουδᾶ.

Μόλις λοιπὸν τὸν εἶδε ὁ Γέροντας, σηκώθηκε ἔβαλε νερό, ἔνιψε τὰ πόδια τοῦ Ἰωάννου καὶ κατεφίλησε τὸ χέρι του, ἐνῶ τοῦ ἀββᾶ Μαρτυρίου δὲν τοῦ ἔνιψε τὰ πόδια. Ὅταν δὲ τοῦ ἐζήτησε ἐξήγησι γι᾽ αὐτὸ ὁ μαθητής του Στέφανος, ὁ Γέροντας ἀπήντησε: «Πίστευσε, τέκνο μου ὅτι ἐγὼ δὲν γνωρίζω ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ νέος. Ἐγὼ τὸν ἡγούμενο τοῦ Σινᾶ ὑποδέχθηκα καὶ τὰ πόδια τοῦ Ἡγουμένου ἔνιψα».

Καὶ ὁ ἀββᾶς Στρατήγιος, τὴν ἡμέρα ποὺ ἐκάρη μοναχὸς ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, σὲ ἡλικία εἴκοσι ἐτῶν, προεῖπε περὶ αὐτοῦ, ὅτι θὰ ἀναδειχθεῖ μεγάλος ἀστήρ.

Ἀλλὰ καὶ κάτι πιὸ θαυμαστὸ ἀκόμη: Τὴν ἡμέρα ποὺ ἐγκαθιδρύθη ὡς Ἡγούμενός μας καὶ εἶχαν ἔλθει στὸ Μοναστήρι μας ἑξακόσιοι περίπου ξένοι, ὅταν ἐκάθησαν στὴν τράπεζα καὶ ἔτρωγαν, ἔβλεπε κάποιον μὲ κοντὰ μαλλιά, τυλιγμένο μὲ ἕνα σεντόνι ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, ὁ ὁποῖος ἔτρεχε παντοῦ καὶ διέταζε ἐξουσιαστικὰ τοὺς μαγείρους, τοὺς οἰκονόμους, τοὺς κελλαρίτας, καὶ τοὺς ἄλλους διακονητάς. Ὅταν λοιπὸν ἔφυγε ὁ κόσμος καὶ ἐκάθησαν οἱ διακονηταὶ νὰ φάγουν, ἀνεζητεῖτο αὐτὸς ποὺ ἔτρεχε παντοῦ καὶ διέταζε, καὶ δὲν εὑρισκόταν. Τότε ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης, μᾶς εἶπε: «Ἀφῆστέ τον. Δὲν ἔκανε τίποτε τὸ παράξενο ὁ κύριος Μωυσῆς μὲ τὸ νὰ διακονήσῃ στὸν ἰδικό του τόπο»!

Σὲ κάποια ἄλλη περίστασι ὅταν εἶχε πέσει ξηρασία στὰ μέρη τῆς Παλαιστίνης ἀφοῦ τὸν παρεκάλεσαν οἱ περίοικοι, προσευχήθηκε καὶ ἔπεσε πλούσια βροχή. Καὶ δὲν εἶναι ἀπίστευτο αὐτό, διότι «θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει ὁ Κύριος καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται».

Πρέπει νὰ γνωρίζουμε καὶ τοῦτο: ὅτι ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος εἶχε ἀδελφὸ κάποιον θαυμαστὸ ἀββᾶ Γεώργιο, τὸν ὁποῖον ζώντας ἀκόμη ἐγκατέστησε Ἡγούμενο τοῦ Σινᾶ, καὶ ὁ ἴδιος ἀπεσύρθη στὴν ἡσυχία, τὴν ὁποία ἐξ ἀρχῆς ὁ σοφὸς εἶχε λάβει ὡς σύζυγό του.

Ὅταν δὲ ἐπρόκειτο νὰ πορευθεῖ στὸν Κύριον ὁ νέος μας Μωυσῆς, ὁ ὁσιώτατος Ἡγούμενος Ἰωάννης, εὑρισκόταν δίπλα του κλαίγοντας ὁ ἀββᾶς Γεώργιος, ὁ ἀδελφός του, καὶ τοῦ ἔλεγε: «Μὲ ἀφίνεις λοιπὸν καὶ φεύγεις; Ἐγὼ παρακαλοῦσα, ἐσὺ νὰ προπέμψῃς ἐμένα. Διότι ἐγὼ κύριέ μου δὲν μπορῶ χωρὶς ἐσένα νὰ ποιμάνω τὴν συνοδία. Καὶ τώρα ἀντίθετα προπέμπω ἐσένα»! Τοῦ ἀπήντησε τότε ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης: «Νὰ μὴ λυπῆσαι καὶ νὰ μὴν ἀνησυχῇς, διότι ἐὰν βρῶ παῤῥησία ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, δὲν θὰ σὲ ἀφήσω πίσω μου νὰ συμπληρώσεις χρόνο». Μέσα σὲ δέκα μῆνες ἀπῆλθε καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν Κύριο.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἐπιστολὴ Ἰωάννου, ἡγουμένου τῆς Ῥαϊθοῦ, πρὸς Ἰωάννην τὸν Σιναΐτην

Πρὸς τὸν ὑπερφυέστατο καὶ ἰσάγγελο καὶ «ὑπερλίαν» (μέγιστο) διδάσκαλο, ὁ ἁμαρτωλὸς Ἰωάννης, ἡγούμενος τῆς Ραιθοῦ, ἀπευθύνει τὸν ἐν Κυρίῳ χαιρετισμόν.

ΕΠΕΙΔΗ γνωρίζομε ἐμεῖς οἱ μηδαμινοὶ τὴν ὑπακοὴ ποὺ ἔχεις μὲ τὴν χάρι τοῦ Κυρίου, ὑπακοὴ ἀδιάκριτο ποὺ λάμπει σὰν κόσμημα πρὶν ἀπὸ ὅλες καὶ μαζὶ μὲ ὅλες τὶς ἀρετές, καὶ ποὺ τὶς ἀσκεῖς ἰδιαίτερα ἐκεῖ ποὺ θὰ ἐχρειαζόταν νὰ αὐξηθῇ τὸ κέρδος στὸ τάλαντο ποὺ σοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, σοῦ προβάλλομε τὴν ἀξίωσι αὐτή, λαμβάνοντας ὑπ᾽ ὄψιν καὶ τὸν λόγο τῆς Γραφῆς: «Ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι· τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι (=θὰ σοῦ εἰποῦν)». Γι᾽ αὐτὸν τὸν λόγο, σὰν σὲ κοινὸ πατέρα ὅλων μας καὶ ἀνώτερο ἀπὸ ὅλους στὴν ἄσκηση καὶ τὴν ὀξύνοια καὶ ἄριστο διδάσκαλο, πέφτουμε στὰ πόδια σου μὲ τὰ γράμματά μας αὐτὰ καὶ καθικετεύομε ἐσένα, τὴν κορωνίδα τῶν ἀρετῶν, νὰ γράψῃς καὶ νὰ στείλῃς σ᾽ ἐμᾶς τοὺς ἀμαθεῖς ὅσα εἶδες τὴν ὥρα ποὺ ἀντίκρυσες τὸν Θεὸν ὅπως ὁ παλαιὸς Μωυσῆς ἐπάνω στὸ ἴδιο ὄρος.

Ἔτσι τὴν σεπτὴν ἐπιστολὴ ποὺ θὰ μᾶς στείλῃς ὡσὰν πλάκες θεογραφὲς θὰ τὴν προβάλωμε γιὰ διδασκαλία τοῦ νέου Ἰσραήλ, τῶν μοναχῶν δηλαδὴ ποὺ τώρα ἐξῆλθαν ἀπὸ τὴν νοητὴ Αἴγυπτο καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσα τῆς κοσμικῆς ζωῆς. Σὲ θεωροῦμε ὡσὰν τὸν Μωυσῆ ποὺ ἐθαυματούργησες στὴν θάλασσα χρησιμοποιώντας γιὰ ράβδο τὴν θεολογικὴ καὶ θεόπνευστο γλῶσσα σου. Ὅπως λοιπὸν ἐθαυματούργησες στὴν θάλασσα, ἔτσι καὶ τώρα ποὺ σὲ παρακαλοῦμε μὴν ἀρνηθῇς νὰ μᾶς ἀναπτύξῃς πρόθυμα καὶ μὲ εὐκρίνεια, σὰν πραγματικὸς μέγας καθηγητής, τὰ πρέποντα στὴν μοναχικὴ ζωὴ πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν ποὺ ἐδιάλεξαν αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν ἀγγελικὴ πολιτεία.

Ἂς μὴν θεωρήσεις τοὺς λόγους μας ὡς κολακεῖες ἢ θωπεῖες -γνωρίζεις ἄλλωστε, ὦ ἱερὲ φίλε, πῶς αὐτὰ εἶναι ξένα σ᾽ ἐμᾶς-, ἀλλὰ ἂς παραδέχεσαι αὐτὸ ποὺ φαίνεται καθαρὰ καὶ γίνεται ἀντιληπτὸ καὶ ὁμολογεῖται ἀπὸ ὅλους.

Διὰ τοῦτο εἴμεθα βέβαιοι ὅτι μὲ τὴν χάρι τοῦ Κυρίου θὰ λάβωμε σύντομα καὶ θὰ ἐναγκαλισθοῦμε ὅ,τι ἐλπίζομε: τὶς σεπτὲς χαραγμένες πλάκες οἱ ὁποῖες θὰ καθοδηγοῦν πραγματικὰ ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ τὶς ἀκολουθοῦν ὀρθά. Θὰ εἶναι ὡσὰν κάποια κλίμαξ ποὺ θὰ φθάνῃ τὶς πύλες τοῦ οὐρανοῦ καὶ θὰ ἀνεβάζῃ ἐκεῖ σώους καὶ ἀβλαβεῖς ὅσους θέλουν, περνώντας ἀνεμπόδιστα τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ ἀέρος.

Ἐὰν βέβαια ὁ Ἰακὼβ ποὺ ἦταν ποιμὴν προβάτων ἀντίκρυσε αὐτὴ τὴν φοβερὰ ὀπτασία τῆς κλίμακος, πόσο μᾶλλον ὁ ποιμὴν τῶν λογικῶν προβάτων ὄχι μόνο σὲ ὀπτασία, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα θὰ μποροῦσε νὰ ὑποδείξῃ σὲ ὅλους τὴν ἀσφαλῆ ἀνάβασι πρὸς τὸν Θεόν;

Ὑγίαινε ἐν Κυρίῳ,
Τιμιώτατε Πάτερ.

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐπιστολὴν

Ὁ Ἰωάννης ἀπευθύνει χαιρετισμὸν εἰς τὸν Ἰωάννην.

ΕΛΑΒΑ ΤΗΝ ἁρμόζουσα στὸν σεμνὸ καὶ ἀπαθῆ σου βίο καὶ στὴν καθαρὰ καὶ ταπεινή σου καρδιὰ σεπτὴ ἐπιστολὴ ποὺ ἔστειλες σ᾽ ἐμᾶς τοὺς «πτωχοὺς καὶ πένητας» ἀπὸ ἀρετές· τὴν ἐπιστολή, ποὺ εἶναι μᾶλλον ἐπιταγὴ καὶ διαταγὴ ἀνωτέρα τῶν δυνάμεών μας. Σὲ σένα πραγματικὰ καὶ στὴν ἱερά σου ψυχὴ ἅρμοζε νὰ ζητήσεις ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἀπαίδευτους, καὶ στὸν λόγο καὶ στὴν πράξι ἀμαθεῖς, λόγο διδασκαλίας καὶ νουθεσίας. Διότι ἐσὺ πάντοτε συνηθίζεις νὰ μᾶς προσφέρῃς μὲ τὴν συμπεριφορά σου ὑποδείγματα ταπεινοφροσύνης. Ἐμεῖς στὴν προκειμένη περίπτωσι ἔχομε νὰ εἰποῦμε τὸ ἑξῆς: Ἐὰν δὲν ὑπῆρχε φόβος καὶ πολὺς κίνδυνος νὰ ἀπορρίψωμε ἀπὸ πάνω μας τὸν ζυγὸ τῆς εὐλογημένης ὑπακοῆς ποὺ εἶναι μητέρα ὅλων τῶν ἀρετῶν, δὲν θὰ ἀπετολμούσαμε σὰν παράλογοι αὐτὰ ποὺ ὑπερβαίνουν τὴν δύναμί μας. Ἔπρεπε ὦ θαυμάσιε πάτερ, ἔπρεπε γι᾽ αὐτὰ ποὺ ζητεῖς νὰ μάθῃς, νὰ ἀπευθυνθῇς σ᾽ αὐτοὺς ποὺ γνωρίζουν καλὰ τὰ πράγματα. Ἐμεῖς εὑρισκόμεθα ἀκόμη στὴν τάξι τῶν μαθητευομένων.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἰδικοί μας θεοφόροι Πατέρες καὶ μυσταγωγοὶ τῆς ἀληθινῆς γνώσεως τοῦτον ὁρίζουν ὡς ὑπακοή, τὸ νὰ πείθεται κανεὶς καὶ νὰ ὑποτάσσεται ἀδιακρίτως σ᾽ αὐτοὺς ποὺ τὸν διατάζουν πράγματα ὑπὲρ τὴν δυναμί του, γι᾽ αὐτὸν τὸν λόγο παρεβλέψαμε μὲ φόβο Θεοῦ τὴν ἀδυναμία μας καὶ ἐπεχειρήσαμε μὲ τόλμη πράγματα ἀνώτερά μας. Δὲν πρόκειται βέβαια νὰ σοῦ διηγηθοῦμε κάτι ποὺ θὰ σοῦ εἶναι χρήσιμο ἢ νὰ σοῦ παρουσιάσωμε ἐκεῖνο ποὺ ἐσὺ δὲν γνωρίζεις καλύτερα ἀπὸ ἐμᾶς, ὦ θεῖε καὶ ἱερὲ φίλε. Ἐγὼ εἶμαι πεπεισμένος, ὅπως ἀσφαλῶς καὶ καθένας συνετὸς καὶ διακριτικός, ὅτι ἔχεις καθαροὺς τοὺς πνευματικούς σου ὀφθαλμοὺς ἀπὸ κάθε γεῶδες καὶ σκοτεινὸ πάθος καὶ ἀτενίζεις ἀνεμπόδιστα τὸ θεικὸ φῶς καὶ καταφωτίζεσαι ἀπὸ τὴν λάμψι του.

Ἐπειδὴ ὅμως, ὅπως εἶπα, φοβοῦμαι τὸν θάνατο ποὺ γεννᾶ ἡ παρακοή, ὠθούμενος ἔτσι πρὸς τὴν ὑπακοή, ἔφθασα μὲ φόβο καὶ πόθο στὴν ἐκτέλεσι τῆς ὁσιωτάτης καὶ εὐλογημένης ἐντολῆς σου. Σὰν εὐγνώμων ὑποτακτικὸς καὶ σὰν ἀδέξιος μαθητὴς ἀρίστου ζωγράφου μὲ τὴν πτωχὴ καὶ ἀσθενῆ μου γνῶσι καὶ τὴν ἰσχνὴ προφορά μου, σοῦ ἔχω σκιαγραφήσει μὲ τὸ μελάνι ἁπλὰ καὶ ἀπέριττα τὰ λόγια της ζωῆς. Τὰ ὑπόλοιπα, ὦ ἄριστε διδάσκαλε καὶ κορυφαῖε, τὰ ἀφήνω σ᾽ ἐσένα νὰ τὰ στολίσῃς περισσότερο, νὰ τὰ μεγαλύνῃς καὶ νὰ τὰ συμπληρώσῃς, σὰν ἐκτελεστὴς ποὺ εἶσαι τοῦ πνευματικοῦ νόμου. Δὲν τὸ ἐστείλαμε αὐτὸ αὐτὸ τὸ πονημά μας γιὰ τὴν ἰδική σου καθοδήγησι. Μακριὰ ἀπὸ τέτοια σκέψη! Αὐτὸ θὰ ἦταν ἀπόδειξις τῆς πιὸ μεγάλης ἀνοησίας. Ἐσὺ ἔχεις μὲ τὴν χάρι τοῦ Κυρίου τὴν ἱκανότητα, ὄχι τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ἐμᾶς τοὺς ἰδίους νὰ μᾶς στερεώνης στὰ θεῖα ἤθη καὶ διδάγματα. Τὸ ἐστείλαμε, ὦ ἄριστε διδάσκαλε, γιὰ τὴν συνοδία τῶν ἀδελφῶν ποὺ ἔχουν κληθεῖ ἀπ᾽ τὸν Θεὸν στὴν μοναχικὴ ζωὴ καὶ διδάσκονται καθὼς καὶ ἐμεῖς ἀπὸ ἐσένα.

Μὲ αὐτὲς τὶς εὐχὲς αὐτῶν, σὰν μὲ κάποιες μυστικὲς ἐλπίδες, αἰσθάνομαι νὰ ὀλιγοστεύῃ ἡ ἀμάθειά μου καὶ ἔτσι ἁπλώνω τώρα τὰ πανιὰ τῆς πέννας καί, παραδίδοντας γεμάτος ἱκεσία τὸ τιμόνι τοῦ λόγου στὸν καλὸ κυβερνήτη Χριστόν, ἀρχίζω μὲ τὴν βοήθειά σου νὰ γράφω πρὸς

αὐτούς. Ζητῶ ἀπὸ ὅλους ὅσοι θὰ ἐγκύψουν στοὺς λόγους, ἐὰν κάποιος συναντήσῃ σ᾽ αὐτοὺς κάτι τὸ ὠφέλιμο, νὰ τὸ λογαριάσῃ σὰν εὐγνώμων στὸν καλό μας Ἡγούμενο. Γιὰ ἐμᾶς δὲ νὰ ζητήσει ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ μᾶς ἀνταμείψῃ μόνο γιὰ τὸν κόπο ποὺ κατεβάλαμε νὰ τοὺς γράψωμε. Καὶ ἂς μὴ σταθῇ στὰ στὰ λεγόμενα, διότι πράγματι εἶναι μηδαμινὰ καὶ γεμάτα ἀπὸ κάθε ἄγνοια καὶ ἀπειρία, ἀλλὰ ἂς ἀποδεχθῇ τὴν πρόθεσι τοῦ προσφέροντος, καθὼς τὸ δίλεπτο τῆς χήρας. Διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀποδίδει τοὺς μισθοὺς σύμφωνα μὲ τὴν ποσότητα τῶν δώρων καὶ τῶν κόπων, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν θερμότητα τῆς προαιρέσεως. Ὑγίαινε.

Κλίμαξ θείας ἀνόδου

Σὲ αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ γράφουν τὰ ὀνόματά τους στὸ βιβλίο τῆς ζωῆς, τὸ παρὸν βιβλίο ὑποδεικνύει καθαρὰ τὸν ἄριστο δρόμο. Ἐὰν τὸ ἀναγνώσωμε, θὰ διαπιστώσωμε ὅτι ὅσοι τὸ ἔχουν ὡς ὁδηγό, τοὺς χειραγωγεῖ μὲ ἀσφάλεια καὶ τοὺς διασώζει ἀπὸ κάθε ὀλέθριο πρόσκομμα. Μᾶς προβάλλει κλίμακα ποὺ ξεκινᾶ ἀπὸ τὰ γήινα καὶ φθάνει στὰ οὐράνια, μὲ τὸν Θεὸν ἀκουμπισμένο ἐπάνω στὴν ἄκρη της. Αὐτὴν βέβαια, νομίζω, πὼς καὶ ὁ «πτερνιστὴς» Ἰακώβ, αὐτὸς ποὺ ὑποσκέλισε τὰ πάθη, ἀντικρυσε ἐνῷ κοιμόταν καὶ ἀναπαυόταν ἐπάνω στὸ ἀσκητικὸ κρεββάτι. Ἐμπρὸς λοιπὸν κι ἐμεῖς νὰ προχωρήσωμε, παρακαλῶ, μὲ προθυμία καὶ πίστη σ᾽

αὐτὴν τὴν νοερὰ καὶ οὐρανοδρόμο ἀνάβασι, ποὺ σὰν ἀρχὴ ἔχει τὴν «ἀποταγὴ» τῶν γηΐνων καὶ τέλος τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης.

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Περὶ ἀποταγῆς

(Διὰ τὴν ἀποταγὴν τοῦ ματαίου βίου)

1. Τὸ «ΑΠΟ ΘΕΟΥ ἄρχεσθαι» εἶναι ὀρθὸν καὶ πρέπον, ἐφ᾿ ὅσον ἀπευθύνομαι πρὸς ὑπηρέτας τοῦ Θεοῦ. Αὐτοῦ λοιπὸν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ὑπεραγαθοῦ καὶ παναγάθου Θεοῦ καὶ βασιλέως μας, ὁ ὁποῖος ἐτίμησε ὅλα τὰ λογικὰ ὄντα ποὺ ἐδημιούργησε μὲ τὸ δῶρο τοῦ αὐτεξουσίου, ἄλλοι εἶναι φίλοι Του καὶ ἄλλοι γνήσιοι δοῦλοι Του. Ἄλλοι εἶναι ἀχρεῖοι δοῦλοι Του καὶ ἄλλοι τελείως ἀποξενωμένοι ἀπ᾿ Αὐτόν. Ὑπάρχουν τέλος καὶ αὐτοὶ ποὺ εἶναι ἐχθροί Του, καίτοι εἶναι ἀδύνατοι καὶ ἀνίσχυροι.

2. Φίλους κατ᾿ ἐξοχὴν τοῦ Θεοῦ, ὦ ἱερὲ φίλε, ἐμεῖς οἱ ἀμόρφωτοι θεωροῦμε τὶς νοερὲς καὶ ἀσώματες δυνάμεις τῶν ἀγγέλων. Γνησίους δούλους τοῦ Θεοῦ ἐκείνους ποὺ ἐξετέλεσαν καὶ ἐκτελοῦν τὸ πανάγιο θέλημά Του ἀκούραστα καὶ χωρὶς καμμία παράλειψι.

Ἀχρείους δούλους ὀνομάζουμε αὐτοὺς ποὺ ἀξιώθηκαν μὲν νὰ λάβουν τὸ ἅγιον Βάπτισμα, δὲν ἐφύλαξαν ὅμως γνήσια τὶς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποσχέσεις τους.

Ὡς ξένους καὶ ἐχθρούς του Θεοῦ θὰ ἐννοήσωμε αὐτοὺς ποὺ εἶναι ἀβάπτιστοι ἢ δὲν ἔχουν ὀρθὴ πίστι.

Ἀντίπαλοι τέλος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον ἀπέκρουσαν καὶ ἀπέρριψαν ἀπὸ τὴν ζωή τους τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ πολεμοῦν μὲ πάθος αὐτοὺς ποὺ τὸ τηροῦν.

3. Ἐπειδὴ ὅμως γιὰ κάθε μία ἀπὸ τὶς κατηγορίες τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀναφέραμε, χρειάζεται νὰ γίνει ἰδιαίτερος καὶ ἀνάλογος πρὸς τὴν κάθε περίπτωση λόγος, γιὰ μᾶς δὲ τοὺς ἀμαθεῖς δὲν εἶναι συμφέρον ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τὰ ἀναπτύξωμε ὅλα αὐτά, ἐμπρὸς λοιπὸν ἂς ἁπλώσωμε μὲ ἀδιάκριτο ὑπακοὴ τὸ ἀνάξιο χέρι μας πρὸς τοὺς γνησίους δούλους τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐπίεσαν μὲ τὴν εὐσέβειά τους καὶ μᾶς ἐβίασαν μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη τους, ὥστε νὰ ὑπακούσωμε στὴν προσταγή τους. Καὶ ἀφοῦ δεχθοῦμε ἀπὸ τὴν ἰδική τους σοφία τὴν πέννα καὶ τὴν βυθίσωμε στὸ νοητὸ μελάνι, ποὺ εἶναι ἡ σκυθρωπὴ καὶ συγχρόνως χαρωπὴ ταπεινοφροσύνη, ἂς τὴν σύρωμε ἐπάνω στὶς λεῖες καὶ λευκὲς καρδιές τους, σὰν σὲ χαρτί, μᾶλλον δὲ σὰν σὲ πλάκες πνευματικές, καὶ ἀναγράφοντας τὰ θεῖα λόγια ἂς εἰποῦμε τὰ ἑξῆς:

4. Ὁ Θεὸς εἶναι, γιὰ ὅσους θέλουν, ἡ ζωὴ καὶ ἡ σωτηρία τους, ὅλων, καὶ τῶν πιστῶν καὶ τῶν

ἀπίστων, καὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων, καὶ τῶν εὐσεβῶν καὶ τῶν ἀσεβῶν, καὶ τῶν ἀπαθῶν καὶ τῶν ἐμπαθῶν, καὶ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κοσμικῶν, καὶ τῶν σοφῶν καὶ τῶν ἀγραμμάτων, καὶ τῶν ὑγιῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν, καὶ τῶν νέων καὶ τῶν ἡλικιωμένων.

Εἶναι κάτι παρόμοιο μὲ τὴν ἀκτινοβολία τοῦ φωτός, μὲ τὴν θέα τοῦ ἡλίου καὶ μὲ τὴν ἐναλλαγὴ τῶν ἐποχῶν (τὰ ὁποῖα προσφέρονται ἐξ ἴσου σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους). Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι διαφορετικά, διότι «δὲν ὑπάρχει προσωποληψία στὸν Θεὸν» (Ρωμ. Β´ 11).

5. Ἄνθρωπος ἀσεβῆς εἶναι μία ὕπαρξις λογικὴ καὶ θνητή, ἡ ὁποία θεληματικὰ ἀποφεύγει τὴν ζωή, καὶ τὸν Δημιουργό της, ποὺ ὑπάρχει αἰώνια, τὸν θεωρεῖ ὡς ἀνύπαρκτο.

6. Παράνομος εἶναι αὐτὸς ποὺ μὲ τὴν κακή του σκέψι διαστρέφει τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ καὶ ποὺ νομίζει ὅτι πιστεύει, ἐνῷ ἔχει ἐπιθυμίες καὶ ἀντιλήψεις ἀντίθετες πρὸς τὸν Θεόν.

7. Χριστιανὸς εἶναι ἡ ἀπομίμησις τοῦ Χριστοῦ, ὅσο εἶναι δυνατὸν στὸν ἄνθρωπο, καὶ στὰ λόγια καὶ στὰ ἔργα καὶ στὴν σκέψι. Πιστεύει δὲ ὀρθὰ καὶ ἀλάνθαστα στὴν Ἁγία Τριάδα.

8. Θεοφιλὴς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀπολαμβάνει ὅλα τὰ φυσικὰ καὶ ἀναμάρτητα δῶρα τοῦ Θεοῦ, συγχρόνως ὅμως δὲν ἀμελεῖ, ὅσο μπορεῖ, νὰ ἐπιτελεῖ τὸ ἀγαθό.

9. Ἐγκρατὴς εἶναι αὐτὸς ποὺ ζῆ μέσα στοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς παγίδες καὶ τοὺς θορύβους τοῦ κόσμου καὶ ἀγωνίζεται μὲ ὅλη του τὴν δύναμι νὰ μιμηθῆ τὴν ζωὴ ἐκείνων ποὺ εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τοὺς θορύβους τοῦ κόσμου.

10. Μοναχὸς εἶναι τάξις καὶ κατάστασις τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων ποὺ κατορθώνεται μέσα σὲ ὑλικὸ καὶ ρυπαρὸ σῶμα. Μοναχὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ἀφοσιωμένος μόνο στὶς ἐντολὲς καὶ στοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς ἐφαρμόζει σὲ κάθε χρόνο καὶ τόπο καὶ πράγμα. Μοναχὸς εἶναι μία συνεχὴς βία τῆς ἀνθρώπινης φύσεως καὶ μία ἀδιάκοπη φυλακὴ τῶν αἰσθήσεων. Μοναχὸς εἶναι ἐξαγνισμένο σῶμα καὶ καθαρὸ στόμα καὶ φωτισμένος νοῦς. Μοναχὸς εἶναι καταλυπημένη ψυχή, ποὺ εἶναι ἀπησχολημένη μὲ τὴν συνεχῆ μνήμη τοῦ θανάτου, καὶ ὅταν εἶναι ξύπνια καὶ ὅταν κοιμᾶται.

11. Ἀναχώρησις ἀπὸ τὸν κόσμον εἶναι τὸ νὰ μισήσῃς μὲ τὴν θέλησί σου πράγματα ἐπαινετὰ καὶ νὰ ἀρνηθῆς τὴν φύσι, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃς τὰ ὑπὲρ φύσιν.

12. Ὅλοι ὅσοι ἐγκατέλειψαν πρόθυμα τὰ βιοτικά, τὸ ἔπραξαν ἀναμφιβόλως ἢ γιὰ τὴν μέλλουσα βασιλεία ἢ γιὰ τὰ πολλὰ τοὺς ἁμαρτήματα ἢ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν κανεὶς ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς σκοποὺς δὲν τοὺς παρακίνησε, τότε ἡ ἀναχώρησίς τους εἶναι παράλογος. Παρ᾽ ὅλα αὐτὰ ὁ καλός μας Ἀγωνοθέτης περιμένει νὰ ἰδῆ ποιὸ θὰ εἶναι τὸ τέρμα τοῦ δρόμου.

13. Ὅποιος ἐξῆλθε ἀπὸ τὸν κόσμο γιὰ νὰ σκορπίσῃ τὸ φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν του, ἂς μιμῆται ἐκείνους ποὺ κάθονται ἐμπρὸς στοὺς τάφους ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι, (ὅπως οἱ ἀδελφές του Λαζάρου Μάρθα καὶ Μαρία), καὶ ἂς μὴ σταματήσῃ τὰ θερμὰ καὶ πύρινα δάκρυα καὶ τοὺς ἀφώνους ὀλολυγμοὺς τῆς καρδίας του, ὥσπου νὰ ἰδῆ καὶ αὐτὸς τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ἦλθε καὶ ἀπεκύλισε τὸν λίθο τῆς πωρώσεως ἀπὸ τὴν καρδία του καὶ ἐλευθέρωσε τὸν νοῦ μας, σὰν ἄλλο Λάζαρο, ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ διέταξε τοὺς ὑπηρέτας Του ἀγγέλους: «Λύσατέ τον ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ἀφῆστε τὸν νὰ πορευθῆ πρὸς τὴν μακαρία ἀπάθεια». Ἐὰν δὲν πράξῃ ἔτσι, τότε δὲν ἐκέρδησε τίποτε μὲ τὴν ἀναχώρησί του ἀπὸ τὸν κόσμο.

14. Ὅσοι θέλομε νὰ φύγωμε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὴν τυραννία τοῦ Φαραώ, ἔχομε ὁπωσδήποτε καὶ ἐμεῖς ἀνάγκη ἑνὸς Μωϋσέως, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι μεσίτης μας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁδηγός μας μετὰ τὸν Θεόν. Αὐτὸς θὰ ἵσταται μεταξὺ τῆς πράξεως καὶ τῆς

θεωρίας καὶ θὰ ὑψώνη πρὸς χάριν μας τὰ χέρια του πρὸς τὸν Θεόν. Ἔτσι καθοδηγούμενοι ἀπὸ αὐτὸν θὰ ἐπιτύχωμε νὰ διαβοῦμε τὴν θάλασσα τῶν ἁμαρτημάτων καὶ θὰ κατατροπώσωμε τὸν Ἀμαλὴκ τῶν παθῶν.

Ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ἐστηρίχθηκαν στὶς ἰδικὲς τοὺς δυνάμεις καὶ ἐνόμισαν πὼς δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κανέναν ὁδηγό, ὁπωσδήποτε ἀπατήθηκαν.

15. Ἐκεῖνοι ποὺ ἐξῆλθαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο εἶχαν ὡς ὁδηγὸ τὸν Μωϋσῆ, καὶ αὐτοὶ ποὺ ἔφυγαν ἀπὸ τὰ Σόδομα ἄγγελο.

Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ὁμοιάζουν πρὸς ἐκείνους ποὺ θεραπεύουν τὰ πάθη τῆς ψυχῆς μὲ τὴν φροντίδα καὶ τὶς ὁδηγίες ἀνθρώπου-ἰατροῦ. Αὐτοὶ εἶναι ὅσοι ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο.

Οἱ δεύτεροι ὁμοιάζουν πρὸς ἐκείνους ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ καθαρισθοῦν ἀπὸ τὰ ἀκάθαρτα καὶ ἄθλια πάθη τῆς σαρκός. Γι᾽ αὐτὸ καὶ χρειάζονται ἄγγελο-ιατρό, δηλαδὴ ἰσάγγελο ἄνθρωπο θὰ ἔλεγα, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήση. Διότι στὴν προχωρημένη σῆψι τῶν τραυμάτων χρειαζόμεθα πολὺ ἔμπειρο ἰατρό.

16. Βία πράγματι καὶ συνεχεῖς ὀδύνες πρέπει νὰ ἔχουν ὅσοι ἐπιχειροῦν νὰ ἀνεβοῦν στὸν οὐρανὸ μὲ τὸ σῶμα τους. Καὶ μάλιστα στὶς ἀρχὲς τῆς μοναχικῆς ζωῆς, μέχρις ὅτου οἱ φιλήδονες τάσεις καὶ ἡ σκληρότης τῆς καρδίας μεταστραφοῦν μὲ τὴ βαθειὰ λύπη καὶ τὸ πένθος σὲ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ σὲ ἁγνότητα.

17. Μόχθος, πραγματικὸς μόχθος, καὶ πολλὴ καὶ ἀφανὴς πικρία μας περιμένουν, καὶ ἰδίως τοὺς ἀμελεῖς, ἕως ὅτου κατορθώσουμε τὸν λαίμαργο καὶ «φιλομάκελλον κύνα», δηλαδὴ τὸν νοῦ μας, νὰ τὸν κάνουμε φίλο τῆς προσοχῆς καὶ τῆς καθαρότητος, μὲ τὴν βοήθεια τῆς ἁπλότητος, τῆς πολλῆς ἀοργησίας καὶ τῆς ἐπιμελείας.

Ὅμως ἂς ἔχωμε θάρρος ἐμεῖς οἱ ἐμπαθεῖς καὶ ἀδύνατοι καὶ μὲ πίστι ἀδίστακτη ἂς παρουσιάσωμε μὲ τὸ δεξιό μας χέρι καὶ ἂς ἐξομολογηθοῦμε στὸν Χριστὸν τὴν ἀσθένεια καὶ τὴν ἀδυναμία τῆς ψυχῆς μας.

Ἔτσι θὰ λάβωμε ὁπωσδήποτε τὴν βοήθειά Του καὶ μάλιστα περισσότερο ἀπ᾽ ὅσο τὸ ἀξίζομε. Ἀρκεῖ μόνο νὰ βυθίζωμε συνεχῶς τὸν ἑαυτό μας στὸν βυθὸ τῆς ταπεινοφροσύνης.

18. Ἂς γνωρίζουν καλὰ ὅλοι ὅσοι ἀρχίζουν τὸν σκληρὸ καὶ πιεστικό, ἀλλὰ καὶ ἐλαφρὸ συγχρόνως ἀγώνα, ὅτι ἦλθαν νὰ πηδήσουν σὰν μέσα στὸ πῦρ (τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν θλίψεων), ἐφ᾽ ὅσον ἐξεκίνησαν μὲ τὴν διάθεσι νὰ κατοικήση μέσα τους τὸ ἄϋλο θεϊκὸ πῦρ. Γι᾽ αὐτὸ προηγουμένως πρέπει νὰ ἐξετάζη καλὰ καθένας τὸν ἑαυτό του καὶ ἔπειτα νὰ πλησιάζη γιὰ νὰ γευθῆ τὸν ἄρτο μὲ τὰ πικρὰ χόρτα καὶ νὰ πιῆ τὸ γεμάτο δάκρυα ποτήρι τῆς μοναχικῆς ζωῆς, μὴ τυχὸν ἡ ἐπιπολαία κατάταξίς του στὸ στράτευμα τῶν μοναχῶν γίνη αἰτία τῆς καταδίκης του.

19. Ἐφ᾽ ὅσον καὶ ὅλοι ὅσοι ἐβαπτίσθηκαν δὲν θὰ σωθοῦν, δὲν χρειάζεται νὰ ἐξηγηθῶ μὲ περισσότερα λόγια (1). Ὅλα πρέπει νὰ τὰ ἀπαρνηθοῦν, ὅλα νὰ τὰ καταφρονήσουν, ὅλα νὰ τὰ περιγελάσουν, ὅλα νὰ τὰ ἀποτινάξουν ὅσοι προσέρχονται στὴν μοναχικὴ πολιτεία, γιὰ νὰ βάλουν ἔτσι στερεὸ θεμέλιο.

20. Καλὸ τρίδομο καὶ τρίστυλο θεμέλιο εἶναι ἡ ἀκακία, ἡ νηστεία καὶ ἡ σωφροσύνη. Ὅλοι οἱ ἐν Χριστῷ νήπιοι ἀπ᾽ αὐτὰ ἂς ἀρχίζουν, παίρνοντας παράδειγμα τὰ νήπια.

Διότι αὐτὰ δὲν ἔχουν καμμία κακία καὶ πονηρία, οὔτε ἐπιθυμία καὶ κοιλία ἀχόρταγη, οὔτε σάρκα ποὺ φλογίζεται καὶ ἀποθηριώνεται, ὅσο ὅμως προχωροῦν στὴν αὔξησι τῆς τροφῆς τους παρουσιάζεται, ὅπως φαίνεται, καὶ ἡ πύρωσις τῆς σαρκός.

21. Εἶναι πραγματικὰ βδελυκτὸ καὶ ἐπικίνδυνο νὰ ἀποχαυνωθῇ ὁ παλαιστὴς μόλις ἀρχίσῃ ἡ πάλη. Ἔτσι δείχνει σὲ ὅλους ὅτι εὔκολα θὰ τὸν σφάξῃ ὁ ἐχθρός.

22. Εἶναι ὁπωσδήποτε ὠφέλιμο τὸ ἀποφασιστικὸ καὶ ὁρμητικὸ ξεκίνημα, καὶ γιὰ ἀργότερα, ὅταν τυχὸν παρουσιασθῇ ἀμέλεια καὶ ἀδράνεια.

Διότι τὴν ψυχὴ ποὺ ἄρχισε μὲ ἀνδρεία τὸν ἀγώνα καὶ ἔπειτα τὸν ἐχαλάρωσε, τὴν κεντᾶ σὰν κεντρὶ ἡ ἀνάμνησις τοῦ πρώτου ζήλου, πράγμα ποὺ πολλὲς φορὲς ἀναπτέρωσε καὶ ἔσωσε ἀρκετούς, αὐτοὶ ἔμοιασαν ἔτσι μὲ ἀετοὺς ποὺ ἀνανεώθηκαν τὰ πεσμένα τους πτερά.

23. Ὅταν ἡ ψυχὴ προδώσῃ τὸν ἑαυτό της καὶ χάσῃ τὴν μακαρία καὶ πολυπόθητη θέρμη ποὺ εἶχε στὴν ἀρχή, ἂς ἐρευνήσῃ ἐπιμελῶς νὰ ἐξακριβώσῃ ἀπὸ ποιὰ αἰτία τὴν ἐστερήθηκε, καὶ ἐναντίον αὐτῆς τῆς αἰτίας ἂς ἀναλάβῃ ὅλο τὸν πόλεμο καὶ τὸν ζῆλο της. Διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλη θύρα ἀπὸ τὴν ὁποία νὰ ἐπιστρέψῃ ἡ θέρμη, παρὰ μόνο αὐτὴ ἀπὸ τὴν ὁποία ἔφυγε.

24. Αὐτὸς ποὺ ἀπαρνήθηκε τὸν κόσμο ἀπὸ τὸν φόβο (τῆς κολάσεως) εἶναι ὅμοιος μὲ τὸ θυμίαμα ποὺ ἐνῷ καίεται, στὶς ἀρχὲς ἀναδίδει εὐωδία, στὸ τέλος ὅμως καπνίζει (2). Ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἀπαρνήθηκε μὲ τὴν ἐλπίδα μελλοντικοῦ μισθοῦ, καταντᾶ μία μυλόπετρα, ποὺ γυρίζει συνεχῶς στὸ ἴδιο μέρος. Ὅποιος ὅμως ἀναχώρησε ἀπὸ τὸν κόσμο γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔχει μέσα του φλόγα, ἡ ὁποία ἂν τυχὸν πέσῃ σὲ ξύλα ἢ σὲ δάσος, αὐξάνει ὑπερβολικὰ καὶ συνεχῶς ἐπεκτείνεται πρὸς τὰ ἐμπρός.

25. Μερικοὶ κτίζουν πλίνθους ἐπάνω στοὺς λίθους. Ἄλλοι στερεώνουν στύλους ἐπάνω στὸ χῶμα. Καὶ ἄλλοι, ἀφοῦ ἐβάδισαν ὀλίγο πεζοὶ καὶ ζεστάθηκαν τὰ νεῦρα καὶ οἱ κλειδώσεις τους, ἐπροχώρησαν ἔπειτα γρηγορώτερα. Ὅποιος ἔχει νοῦ, ἂς ἐννοήσῃ τὶς συμβολικὲς αὐτὲς εἰκόνες (3).

26. Ἂς τρέξωμε πρόθυμα, συναισθανόμενοι ὅτι μᾶς ἐκάλεσε ὁ Θεὸς καὶ Βασιλεύς, μήπως καὶ τὰ χρόνια τῆς ζωῆς μας εἶναι ὀλίγα, ὁπότε θὰ εὑρεθοῦμε χωρὶς καρποὺς τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου μας καὶ θὰ πεθάνωμε ἀπὸ τὴν πείνα. Ἂς εὐαρεστήσωμε τὸν Κύριον, ὅπως οἱ στρατιῶτες στὸν βασιλέα. Ὁπωσδήποτε μετὰ τὴν ἐπιστράτευσι, μᾶς ζητεῖται ἡ ἀκριβὴς ἐκπλήρωσις τῶν ὑποχρεώσεών μας.

27. Ἂς φοβηθοῦμε τὸν Κύριον ὅπως τὰ θηρία. Διότι ἐγνώρισα ἀνθρώπους ποὺ ἐπήγαιναν νὰ κλέψουν, καὶ τὸν Θεὸν δὲν τὸν ἐφοβήθηκαν, μόλις ὅμως ἄκουσαν στὸ μέρος ἐκεῖνο τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων ἀμέσως ὠπισθοχώρησαν. Ἔτσι αὐτὸ ποὺ δὲν ἐπέτυχε ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, τὸ κατόρθωσε ὁ φόβος τῶν θηρίων!

28. Ἂς ἀγαπήσωμε τὸν Κύριον, ὅπως ἀγαποῦμε καὶ σεβόμεθα τοὺς φίλους μας. Εἶδα πολλὲς φορὲς ἀνθρώπους ποὺ ἐλύπησαν τὸν Θεὸν καὶ δὲν ἀνησύχησαν καθόλου γι᾽ αὐτό. Ὅταν ὅμως συνέβη νὰ πικράνουν ἀγαπητά τους πρόσωπα, ἔστω καὶ σὲ κάτι μικρό, ἔκαναν τὸ πᾶν, ἐχρησιμοποίησαν κάθε τέχνασμα, ἐσκέφθηκαν κάθε τρόπο, ὑπεβλήθησαν σὲ κάθε θλίψι, ὡμολόγησαν τὸ σφάλμα τους, καὶ παρεκάλεσαν εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε μὲ φίλους εἴτε μὲ δῶρα, προκειμένου νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν πρώτη ἀγάπη τους.

29. Ὁπωσδήποτε στὴν ἀρχὴ τῆς μοναχικῆς μας ζωῆς, μὲ κόπο καὶ πικρία ἐργαζόμεθα τὶς ἀρετές. Ἔπειτα ὅμως, ὅταν προχωρήσωμε, δὲν θὰ αἰσθανώμεθα καθόλου λύπη, ἢ ὀλίγη, στὴν ἐξάσκησί τους. Ὅταν δὲ τέλος ἀφανισθῇ τὸ θνητό μας φρόνημα καὶ κυριαρχήσῃ στὴν ψυχή μας ἡ προθυμία, τότε πλέον θὰ τὶς ἐργαζώμεθα μὲ ὅλη μας τὴν χαρὰ καὶ τὸν ζῆλο καὶ τὸν πόθο καὶ τὴν θεϊκὴ φλόγα.

30. Ὅσο εἶναι ἀξιέπαινοι αὐτοὶ ποὺ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μὲ χαρὰ καὶ προθυμία καλλιεργοῦν τὶς

ἀρετὲς καὶ ἐκτελοῦν τὶς ἐντολές, τόσο ἐλεεινοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἐχρόνισαν στὴν ἄσκησι καὶ ὅμως μὲ κόπο ἀκόμη τὶς ἐξασκοῦν, ἐὰν βέβαια τὶς ἐξασκοῦν.

31. Ἂς μὴν ἀποστρεφώμεθα οὔτε νὰ κατακρίνωμε «τὰς περιστατικὰς ἀποταγάς» (4). Διότι ἐγνώρισα ἀνθρώπους λιποτάκτες, οἱ ὁποῖοι χωρὶς νὰ τὸ θέλουν συναντήθηκαν μὲ τὸν βασιλέα ποὺ εἶχε βγῆ ἔξω καὶ ἀπὸ τὴν στιγμὴ ἐκείνη ἔγιναν δορυφόροι του, τὸν ἀκολούθησαν στὸ παλάτι καὶ ἐδείπνησαν μαζί του.

32. Εἶδα σπόρο ποὺ ἔπεσε τυχαῖα στὸ ἔδαφος καὶ ὅμως ἔκανε ἐξαιρετικὸ καὶ πολὺ καρπό, καθὼς πάλι καὶ τὸ ἀντίθετο.

33. Εἶδα ἕναν ἄνθρωπο (ποὺ εἶχε κάποια βλάβη στὴν ὅρασί του) νὰ μπαίνει στὸ ἰατρεῖο γιὰ κάποια ἄλλη ἀνάγκη, νὰ τὸν κρατᾶ ὀλίγο περισσότερο ὁ ἰατρὸς μὲ τὴν φιλοφροσύνη του, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καθαρισθῆ καὶ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ὁμίχλη ποὺ σκέπαζε τὰ μάτια του. Ἔτσι μερικὰ ἀκούσια καὶ τυχαῖα περιστατικὰ ποὺ συνέβησαν σὲ μερικοὺς εἶχαν ἀποτελέσματα βεβαιότερα καὶ οὐσιαστικώτερα ἀπὸ ὅ,τι μερικὰ ἑκούσια.

34. Κανεὶς ἂς μὴ θεωρήση τὸν ἑαυτό του ἀνάξιο γιὰ τὴν μοναχικὴ πολιτεία, προφασιζόμενος τὸ βάρος καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν του καὶ ἂς μὴ νομίζη ὅτι ταπεινώνει ἔτσι τὸν ἑαυτό του, ἐνῷ στὴν οὐσία φοβεῖται μὴ στερηθῆ τὶς ἡδονὲς τοῦ κόσμου. Ὅλα ὅσα λέγει εἶναι «προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις» (Ψαλμ. ρμ΄ 4). Διότι ἐκεῖ ὅπου ἀκριβῶς ὑπάρχει βαθειὰ καὶ σαπισμένη πληγή, ἐκεῖ χρειάζεται καὶ μεγαλυτέρα θεραπεία, γιὰ νὰ καθαρισθῆ. Ἄλλωστε στὸ ἰατρεῖο δὲν πηγαίνουν οἱ ὑγιεῖς!

35. Ἐὰν ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς μᾶς προσκαλοῦσε νὰ καταταγοῦμε στὸν στρατό του, νὰ τὸν ὑπηρετοῦμε καὶ νὰ πολεμοῦμε στὸ πλευρό του, δὲν θὰ καθυστερούσαμε οὔτε θὰ προφασιζόμεθα τίποτε. Ἀλλὰ θὰ τὰ ἐγκαταλείπαμε ὅλα καὶ μὲ προθυμία θὰ τρέχαμε κοντά του.

Ἂς προσέξωμε λοιπὸν μήπως, ἐνῷ μᾶς προσκαλεῖ ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων καὶ Κύριος τῶν κυρίων καὶ Θεὸς τῶν θεῶν στὴν οὐρανία παράταξι τῶν μοναχῶν, ἀρνηθοῦμε τὴν πρόσκλησι ἀπὸ ὀκνηρία καὶ ῥᾳθυμία, καὶ σταθοῦμε ἔτσι ἀναπολόγητοι ἐμπρὸς στὸ μέγα καὶ φοβερὸ βῆμα τῆς Κρίσεως.

36. Μπορεῖ βέβαια νὰ βαδίζη κανείς, ἐνῷ εἶναι δεμένος μὲ τὶς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου καὶ μὲ βαρειὲς –σὰν σιδερένιες ἁλυσίδες- φροντίδες, ἀλλὰ θὰ βαδίζη μὲ δυσκολία. Ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν σιδερένια δεσμὰ στὰ πόδια τους βαδίζουν πολλὲς φορές, ἀλλὰ συνεχῶς σκοντάφτουν καὶ πληγώνονται.

37. Ὁ ἄγαμος ποὺ εὑρίσκεται στὸν κόσμο καὶ εἶναι δεμένος μόνο μὲ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ὁμοιάζει μὲ αὐτὸν ποὺ ἔχει τὶς χειροπέδες. Γιὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἀποφασίση νὰ τρέξη πρὸς τὸν μοναχικὸ βίο δὲν ἐμποδίζεται. Ἐνῷ αὐτὸς ποὺ ἦλθε σὲ γάμο ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἔχουν δέσει «χειροπόδαρα».

38. Μερικοὶ κοσμικοὶ ποὺ ζοῦσαν ἀμελῶς μὲ ἐρώτησαν: «Πῶς μποροῦμε ἐμεῖς ποὺ ζοῦμε μὲ συζύγους καὶ εἴμαστε περικυκλωμένοι μὲ τόσες κοινωνικὲς ὑποχρεώσεις ν᾽ ἀκολουθήσωμε τὴν μοναχικὴ ζωή»; Καὶ τοὺς ἀπήντησα: «Ὅσα καλὰ μπορεῖτε, νὰ τὰ κάνετε, κανένα νὰ μὴ περιγελάσετε, κανένα νὰ μὴ κλέψετε, σὲ κανένα νὰ μὴν εἰπῆτε ψέματα, κανένα νὰ μὴ περιφρονήσετε, κανένα νὰ μὴ μισήσετε. Νὰ μὴ παραλείπετε τὸν ἐκκλησιασμό, νὰ δείχνετε συμπόνια στοὺς πτωχούς, κανένα νὰ μὴ σκανδαλίσετε. Σὲ ξένο πράγμα καὶ σὲ ξένη γυναίκα νὰ μὴν πλησιάσετε. Ἀρκεσθῆτε στὴν ἰδική σας γυναίκα (πρβλ. Λουκ. γ΄14). Ἐὰν ζῆτε ἔτσι, «οὐ μακρὰν ἔστε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν» (Μαρκ. ιβ΄ 34).

39. Ἂς τρέξωμε μὲ χαρὰ καὶ μὲ φόβο στὸν καλὸν ἀγώνα, χωρὶς νὰ φοβούμεθα τοὺς ἐχθρούς μας. Διότι αὐτοὶ παρατηροῦν τὴν ὄψι τῆς ψυχῆς μας, ἔστω καὶ ἂν ἐμεῖς δὲν τοὺς βλέπωμε. Καὶ ὅταν ἰδοῦν τὴν ὄψι τῆς ψυχῆς μας ἀλλαγμένη ἀπὸ τὸν φόβο, τότε ἐπιτίθενται δριμύτερα ἐναντίον μας, ἐπειδὴ ἀντελήφθηκαν οἱ δόλιοι ὅτι φοβηθήκαμε. Γι᾽ αὐτὸ λοιπὸν ἂς τοὺς ἐπιτεθοῦμε μὲ ἀνδρεία. Διότι κανεὶς δὲν θέλει νὰ πολεμῆ ἐναντίον ἐκείνου ποὺ μάχεται μὲ ζῆλο.

40. Ὁ Κύριος φερόμενος μὲ συγκατάβασι ἐλάφρυνε τὸν ἀγώνα τῶν ἀρχαρίων γιὰ νὰ μὴ κουρασθοῦν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ γυρίσουν ἀμέσως στὸν κόσμο. Γι᾽ αὐτὸ «χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε» (Φιλιπ. δ΄ 4) ὅλοι οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἀντιληφθῆτε τὸ πρῶτο αὐτὸ δεῖγμα τῆς ἀγάπης τοῦ Δεσπότου. Χαίρετε ἀκόμη, ἀφοῦ σκεφθῆτε ὅτι Αὐτὸς σᾶς ἔχει προσκαλέσει στὸν ἀγώνα τῆς μοναχικῆς ζωῆς.

41. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο φαίνεται ὅτι κάνει πολλὲς φορὲς ὁ Θεός: Βλέποντας ἀνδρεῖες ψυχές, ἐπιτρέπει τοὺς πολέμους εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ τὶς στεφανώση σύντομα.

42. Ἀποκρύπτει ὁ Κύριος ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν στὸν κόσμο τὴν δυσκολία –ἢ μᾶλλον τὴν εὐκολία- τοῦ μοναχικοῦ ἀγῶνος. Διότι ἂν τὴν ἐγνώριζαν, κανεὶς δὲν θὰ ἀπεφάσιζε νὰ γίνη μοναχός.

43. Πρόσφερε μὲ προθυμία στὸν Χριστὸν τοὺς κόπους τῆς νεότητός σου καὶ θὰ ἀπολαύσης στὸ γῆρας σου πλοῦτον ἀπαθείας. Αὐτὰ ποὺ συναθροίζονται στὴν νεανικὴ ἡλικία τρέφουν καὶ παρηγοροῦν κατὰ τὸ γῆρας ὅσους ἔχουν ἐξασθενήσει.

Ἂς κοπιάσωμε μὲ ζῆλο, ὅσο εἴμαστε νέοι, ἂς τρέξωμε γρήγορα, διότι ἡ ὥρα τοῦ θανάτου εἶναι ἄγνωστη.

44. Ἔχομε ἐχθροὺς ποὺ εἶναι πραγματικὰ πονηροί, σκληροί, δόλιοι, πανοῦργοι, δυνατοί, ἄυπνοι, ἀόρατοι, ἄυλοι. Στὰ χέρια τους κρατοῦν φωτιὰ καὶ θέλουν νὰ κάψουν τὸν ναὸ τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν φλόγα τους.

45. Κανεὶς ὅσο εἶναι νέος, ἂς μὴ παραδεχθῆ τοὺς ἐχθρούς του δαίμονας, ποὺ τοῦ λέγουν: «Μὴ λυώσης τὸ σῶμα σου μὲ τὴν πολλὴ ἄσκησι, γιὰ νὰ μὴν ἀδυνατήσης καὶ ἀρρωστήσης». Διότι, στὴν σημερινὴ μάλιστα ἐποχή, δύσκολα θὰ εὑρεθῆ ἄνθρωπος ποὺ θὰ προτιμήση νὰ θανατώση τὴν σάρκα του, τὸ πολὺ πολὺ ἴσως νὰ στερήση τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ ἡδονικὰ φαγητά. Ὁ σκοπὸς τοῦ δαίμονος εἶναι νὰ ἐπιτύχη, ὥστε ἡ ἀρχὴ τοῦ μοναχικοῦ μας σταδίου νὰ γίνη μὲ νωθρότητα καὶ πολλὴ ῥᾳθυμία, ὁπότε καὶ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος θὰ εἶναι παρόμοιο καὶ ἀνάλογο πρὸς τὴν ἀρχή του.

46. Περισσότερο ἀπ᾽ ὅλα, ὅσοι θέλουν νὰ ὑπηρετήσουν πραγματικὰ τὸν Χριστὸν πρέπει νὰ ἐξετάσουν καὶ νὰ πράξουν τὸ ἑξῆς: Νὰ διαλέξουν μὲ τὴν καθοδήγησι τῶν πνευματικῶν Πατέρων καὶ μὲ τὴν ἐπίγνωσι τοῦ ἑαυτοῦ τους, τοὺς τόπους καὶ τοὺς τρόπους καὶ τὶς καταστάσεις καὶ τὰ ἐργόχειρα ποὺ θὰ τοὺς ταιριάζουν.

Τὰ κοινόβια δὲν εἶναι γιὰ ὅλους, ἐπειδὴ μπορεῖ νὰ βλάψουν αὐτοὺς ποὺ εἶναι λαίμαργοι. Οὔτε πάλι τὰ ἡσυχαστήρια εἶναι γιὰ ὅλους, ἐπειδὴ μπορεῖ νὰ βλάψουν τοὺς θυμώδεις. Καθένας ἂς ἐξετάση καλὰ ποιὸ πάθος ἔχει, (καὶ ἀναλόγως ἂς κάνη τὴν ἐπιλογή).

*** * ***

47. Σὲ τρεῖς γενικὲς ἀσκητικὲς κατηγορίες περιλαμβάνεται ὅλη ἡ μοναχικὴ ζωή: Στὸν ἡρωϊκὸ ἐρημητισμό, στὴν ἄσκησι μὲ ἄλλον ἕνα ἢ τὸ πολὺ δυό, καὶ στὴν ὑπομονητικὴ ζωὴ τοῦ

Κοινοβίου. «Μὴ ἐκκλίνης –λέει ὁ Ἐκκλησιαστής- εἰς τὰ δεξιὰ ἢ εἰς τὰ ἀριστερά, ἀλλ᾽ ὁδῷ βασιλικῇ πορεύθητι» (Παροιμ. δ´ 27). Διότι ὁ μεσαῖος τρόπος ἀπὸ τοὺς τρεῖς ποὺ ἀναφέραμε, φαίνεται νὰ ταιριάζη στοὺς περισσοτέρους.

Ἐπειδή, ὅπως λέγει ἡ Γραφή, «ἀλλοίμονο στὸν ἕνα, διότι ἂν πέση» σὲ ἀκηδία, ἢ ὕπνο, ἢ ρᾳθυμία, ἢ ἀπόγνωσι, «δὲν ἔχει ἄνθρωπο νὰ τὸν σηκώση» (Ἐκκλ. δ´ 10). Ὅπου ὅμως εὑρίσκονται «δυὸ ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἴμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» εἶπε ὁ Κύριος (Ματθ. ιη´ 20).

48. Ποιὸς ἄραγε θὰ εἶναι ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος μοναχός, ὁ ὁποῖος τὴν πρώτη θέρμη θὰ τὴν κρατήση ἄσβεστη, καὶ δὲν θὰ παύση μέχρι τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου του, νὰ προσθέτη κάθε ἡμέρα φωτιὰ στὴν φωτιά, θέρμη στὴν θέρμη, πόθο στὸν πόθο καὶ προθυμία στὴν προθυμία;

Βαθμὶς πρώτη! Σὺ ποὺ ἀνέβηκες σ᾽ αὐτήν, «μὴ στραφῇς εἰς τὰ ὀπίσω».

----

1. Καὶ ὅσοι δηλαδὴ ἐκάρησαν μοναχοὶ - ἡ κουρὰ θεωρεῖται ὡς δεύτερο βάπτισμα - καὶ δὲν ἐπέδειξαν ἐν συνεχείᾳ βίο ἐνάρετο καὶ συνεπῆ πρὸς τὴν ὁμολογία τους, δὲν θὰ τύχουν σωτηρίας.

2. Ὁ θεάρεστος δηλαδὴ ζῆλος ποὺ παρατηρεῖται στὴν ἀρχή, μεταβάλλεται ἀργότερα σὲ καπνὸ ἀμελείας καὶ ψυχρότητος.

3. Οἱ πρῶτοι φαίνεται ὅτι εἶναι ὅσοι ἐξεκίνησαν μὲ καλὲς καὶ στερεὲς βάσεις, ἀλλὰ ἀργότερα ἀμέλησαν καὶ ὑποβάθμισαν κάπως τὴν πνευματική τους ζωὴ – οἱ λίθοι ἀντικατεστάθησαν μὲ πλίνθους. Οἱ δεύτεροι, ὅσοι ξεκίνησαν μὲ ζῆλο νὰ ἀνεγείρουν ὑψηλὸ οἰκοδόμημα, ἀλλὰ δὲν ἐξασφάλισαν στερεὰ θεμέλια οὔτε ἐχρησιμοποίησαν ἐκλεκτὰ οἰκοδομικὰ ὑλικά. Οἱ τρίτοι, ὅσοι ἐξεκίνησαν χωρὶς ζῆλο καὶ ὑψηλὲς προοπτικές, ἀλλὰ ἀργότερα ἐθερμάνθηκαν καὶ ἐσημείωσαν ταχεία πρόοδο.

4. «Περιστατικαὶ ἀποταγαί» ὀνομάζονται οἱ περιπτώσεις κατὰ τὶς ὁποῖες τυχαῖα καὶ ἀπρόβλεπτα γεγονότα ὁδηγοῦν κάποιον στὴ μοναχικὴ ζωή. Ἂς ἀναφέρωμε ἕνα παράδειγμα: Ἕνα πρόσωπο ἀντιμετωπίζει κάποιο σοβαρὸ κίνδυνο καὶ ἀναγκάζεται νὰ καταφύγη σὲ μία Μονὴ σὰν σὲ τόπο ἀσφαλείας. Ἐκεῖ ὑπάρχει τὸ ἐνδεχόμενο νὰ ἀγαπήση τὴν θεοφιλῆ ζωὴ τῶν μοναχῶν καὶ νὰ ἀποφασίση νὰ τὴν ἀσπασθῆ.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Περὶ ἀπροσπαθείας

ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ἀγάπησε πραγματικὰ τὸν Κύριον καὶ ἐπεζήτησε ἀληθινὰ νὰ κερδήση τὴν μέλλουσα βασιλεία, ἐκεῖνος ποὺ ἀπέκτησε πραγματικὸ πόνο γιὰ τὰ ἁμαρτήματά του καὶ ζωντανὴ ἐνθύμησι τῆς κολάσεως καὶ τῆς αἰωνίου κρίσεως, ἐκεῖνος ποὺ ξύπνησε ἀληθινὰ μέσα του τὸν φόβο τοῦ θανάτου του, δὲν θὰ ἀγαπήση πλέον οὔτε θὰ ἐνδιαφερθῆ οὔτε θὰ μεριμνήση καθόλου γιὰ χρήματα ἢ γιὰ κτήματα ἢ γιὰ τοὺς γονεῖς του ἢ γιὰ ἐπίγειο δόξα ἢ γιὰ φίλους ἢ γιὰ

ἀδελφοὺς ἢ γιὰ τίποτε τὸ γήϊνο. Ἀλλὰ ἀφοῦ ἀποτινάξη ἀπὸ ἐπάνω του καὶ μισήση κάθε ἐπαφὴ καὶ κάθε φροντίδα γιὰ ὅλα αὐτά, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ πρὶν ἀπ᾽ ὅλα ἀφοῦ μισήση καὶ τὴν ἴδια τὴν σάρκα του, ἀκολουθεῖ τὸν Χριστὸν γυμνὸς καὶ ἀμέριμνος καὶ ἀκούραστος, ἀτενίζοντας πάντοτε στὸν οὐρανὸ καὶ ἀναμένοντας τὴν ἐξ ὕψους βοήθεια, καθὼς τὸ εἶπε ἕνας Ἅγιος: «Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου» (Ψαλμ. ξβ´ 9).

Καὶ καθὼς τὸ εἶπε πάλι ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος Προφήτης: «Ἐγὼ δὲ οὐκ ἐκοπίασα κατακολουθῶν σοι καὶ ἡμέραν ἢ ἀνάπαυσιν ἀνθρώπου οὐκ ἐπεθύμησα, Κύριε» (Ἰερεμ. ιζ´ 16).

2. Εἶναι μεγάλη ἐντροπή, ἀφοῦ ἐγκαταλείψαμε ὅλα τὰ προηγούμενα, μετὰ τὴν κλῆσι ποὺ μᾶς ἔκανε ὁ Κύριος καὶ ὄχι κανεὶς ἄνθρωπος, νὰ φροντίζωμε γιὰ κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς φανῆ χρήσιμο τὴν ὥρα τῆς μεγάλης μας ἀνάγκης, δηλαδὴ τοῦ θανάτου μας.

Αὐτὸ ἐννοοῦσε ὁ Κύριος, ὅταν ὡμίλησε γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ «ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω καὶ δὲν εἶναι εὔθετος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Λουκ. θ´ 62).

3. Ὁ Κύριος, ἐπειδὴ γνωρίζει πόσο εὔκολα γλυστροῦμε ἐμεῖς οἱ ἀρχάριοι καὶ ἐπιστρέφομε στὸν κόσμο, ἐὰν συναναστρεφώμεθα ἢ ἔστω συναντώμεθα μὲ κοσμικούς, ἀπήντησε σ᾽ αὐτὸν ποὺ τοῦ εἶπε, «ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου»: «Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς» (Ματθ. η´ 22).

4. Μετὰ τὴν ἀποταγή μας οἱ δαίμονες μᾶς παρακινοῦν νὰ μακαρίζωμε τοὺς κοσμικοὺς ποὺ τυχὸν εἶναι ἐλεήμονες καὶ εὔσπλαγχνοι, καὶ νὰ ἐλεεινολογοῦμε τὸν ἑαυτό μας, διότι δῆθεν τὸν ἐστερήσαμε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρετή.

Ὁ δὲ σκοπὸς τῶν ἐχθρῶν μας εἶναι, μὲ αὐτὴν τὴν νόθο ταπείνωσι νὰ μᾶς ξαναφέρουν στὸν κόσμο ἤ, ἂν παραμείνωμε μοναχοί, νὰ μᾶς κατακρημνίσουν στὴν ἀπόγνωσι.

5. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξευτελίζωμε τοὺς κοσμικοὺς ἀπὸ οἴηση, ὅπως ἐπίσης νὰ τοὺς ἐξουθενώνωμε ἀπόντας, γιὰ νὰ πολεμοῦμε τὴν ἀπόγνωσι καὶ νὰ ἀποκτοῦμε περισσότερο θάρρος καὶ ἐλπίδα.

6. Ἂς ἀκούσωμε τί εἶπε ὁ Κύριος στὸν νέον ἐκεῖνο ποὺ εἶχε τηρήσει ὅλες σχεδὸν τὶς ἐντολές: «Ἕνα σοῦ λείπει, νὰ πωλήσης τὰ ὑπάρχοντά σου, νὰ τὰ δώσης στοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ γίνης ἐσὺ πτωχὸς ποὺ θὰ δέχεται ἐλεημοσύνες» (πρβλ. Ματθ. ιθ´ 21).

7. Ὅσοι ἐπιθυμοῦμε νὰ τρέχωμε μὲ ταχύτητα (στὸν δρόμο τῆς ἀσκήσεως), ἂς στοχασθοῦμε καλά, ὅτι ὁ Κύριος ὅσους ζοῦν στὸν κόσμο τοὺς ἔκρινε καὶ τοὺς ἐχαρακτήρισε σὰν ζωντανοὺς νεκρούς, λέγοντας σὲ κάποιον: «Ἄφησε τοὺς νεκρούς του κόσμου νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς κατὰ τὸ σῶμα» (πρβλ. Ματθ. η´ 22).

8. Σὲ τίποτε δὲν ἐμπόδισε ὁ πλοῦτος ἐκεῖνον «τὸν πλούσιον νεανίσκον» νὰ προσέλθη στὸ βάπτισμα. Πλανῶνται λοιπὸν μερικοὶ ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι χάριν τοῦ βαπτίσματος ὁ Κύριος τὸν διέταξε νὰ πωλήση τὸν πλοῦτο του. Ἡ μαρτυρία αὐτὴ ἂς εἶναι ἀρκετὴ γιὰ μᾶς, σὰν μεγίστη ἀπόδειξις τῆς δόξης τῆς μοναχικῆς μας πολιτείας.

9. Ἐκεῖνοι ποὺ ζοῦν στὸν κόσμο καὶ λυώνουν στὶς ἀγρυπνίες, τὶς νηστεῖες, τοὺς κόπους καὶ τὶς κακουχίες, ὅταν ἀναχωρήσουν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν μοναχικὴ ζωή, σὰν σὲ κάποιο δοκιμαστήριο ἢ στάδιο, ὅλη αὐτὴ τὴν προηγούμενη ἄσκησί τους, τὴν νοθευμένη καὶ ἐπιφανειακή, δὲν τὴν συνεχίζουν πλέον (1).

10. Ἔχω ἰδεῖ πολλὰ καὶ διάφορα φυτὰ ἀρετῶν, φυτευμένα μέσα στὸν κόσμο, οὗ ἐποτίζονταν ἀπὸ τὸν βόρβορο τοῦ ὑπονόμου της κενοδοξίας καὶ ἐσκαλίζονταν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιδείξεως

καὶ ἐλιπαίνονταν μὲ τὸ λίπασμα τῶν ἐπαίνων. Τὰ ἴδια ὅμως αὐτὰ φυτά, ὅταν μεταφυτεύθηκαν σὲ γῆ ἔρημο καὶ ἄβατο ἀπὸ κοσμικούς, καὶ ἄνυδρο, χωρὶς τὸ βρωμερὸ νερὸ τῆς κενοδοξίας, ἀμέσως ἐξεράθηκαν. Διότι δὲν ἦταν δυνατὸν αὐτὰ τὰ ὑδροχαρῆ φυτὰ νὰ καρποφορήσουν σὲ σκληρὰ καὶ ἄνυδρα γυμναστήρια.

11. Ὅποιος ἐμίσησε τὸν κόσμο, αὐτὸς ἐγλύτωσε ἀπὸ τὴν λύπη. Ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει «προσπάθεια» (= ἡ μετὰ πάθους προσκόλλησις, ἡ δέσμευσις τοῦ συναισθήματος σὲ κάτι) σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ ὑλικὰ καὶ ὁρατά, δὲν ἔχει λυτρωθῆ ἀκόμη ἀπὸ τὴν λύπη. Διότι πῶς ἂν μὴ λυπηθῆ, ὅταν στερηθῆ ἐκεῖνο ποῦ ἀγαπᾶ;

12. Σὲ ὅλα μᾶς χρειάζεται πολλὴ νήψις. Ἰδιαίτερα δὲ ἂς δοθῆ μεγάλη προσοχὴ στὴν ἑπομένη περίπτωση: Εἶδα πολλοὺς μέσα στὸν κόσμο, οἱ ὁποῖοι μὲ τὶς βιοτικὲς μέριμνες, φροντίδες, συζητήσεις, ἔρευνες καὶ ἀγρυπνίες ἐγλύτωσαν ἀπὸ τὴν μανία τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας. Ὅταν ὅμως, ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε μέριμνα, ἔγιναν μοναχοί, ἐμολύνθηκαν ἐλεεινὰ ἀπὸ τὶς ὁρμὲς καὶ τὰ κινήματα τῆς σαρκός.

13. Ἂς προσέχωμε καλὰ τὸν ἑαυτό μας, μήπως πλανηθοῦμε καὶ ἐνῷ πιστεύομε ὅτι βαδίζομε τὴν στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδό, ἐν τούτοις εὑρισκόμεθα στὴν πλατεία καὶ εὐρύχωρο.

Τὰ σημεῖα ποὺ θὰ σοῦ δείχνουν ὅτι βαδίζεις τὴν στενὴ ὁδὸ εἶναι:

Ἡ θλίψις τῆς κοιλίας, ἡ ὁλονύκτιος στάσις στὴν προσευχή, τὸ μετρημένο νερό, τὸ λιγοστὸ ψωμί, τὸ καθαρτικὸ ποτὸ τῆς ἀτιμίας, οἱ χλευασμοί, οἱ περιγέλωτες, οἱ ἐμπαιγμοί, ἡ ἐκκοπὴ τοῦ ἰδίου θελήματος, ἡ ὑπομονὴ στὶς συγκρούσεις μὲ τοὺς ἄλλους, τὸ νὰ μὴ γογγύζεις ὅταν σὲ περιφρονοῦν, νὰ βιάζης τὸν ἑαυτό σου νὰ ὑπομένη τὶς ὕβρεις, νὰ ὑπομένης γενναῖα ὅταν οἱ ἄλλοι σὲ ἀδικοῦν, νὰ μὴν ἀγανακτῆς ὅταν καταλαλοῦν εἰς βάρος σου, νὰ μὴν ὀργίζεσαι ὅταν σὲ ἐξευτελίσουν, νὰ ταπεινώνεσαι ὅταν σὲ κατακρίνουν. Μακάριοι ὅσοι βαδίζουν τὴν προηγούμενη ὁδό, «ὅτι αὐτῶν ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ε´ 3).

14. Κανεὶς δὲν θὰ εἰσέλθη στεφανωμένος στὸν οὐράνιο νυμφώνα, ἐὰν δὲν ἔχη κάνει τὴν πρώτη, τὴν Δευτέρα καὶ τὴν τρίτη ἀποταγή. Τὴν ἀποταγὴ δηλαδὴ πρῶτον ὅλων τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ αὐτῶν τῶν γονέων του, δεύτερον τὴν ἐκκοπὴ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τρίτον τὴν ἀποταγὴ τῆς κενοδοξίας ποὺ ἐπακολουθεῖ τὴν ὑπακοή.

15. «Ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, καὶ ἀκαθαρσίας κόσμου μὴ ἅπτεσθε, λέγει Κύριος» (πρβλ. Ἡσ. νβ´ 11). Διότι ποιὸς ἀπὸ αὐτοὺς ἔκανε ποτὲ θαύματα; ποιὸς ἀνέστησε νεκρούς; ποιὸς ἐξεδίωξε δαίμονες; Κανείς! Ὅλα αὐτὰ εἶναι τῶν μοναχῶν βραβεῖα, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ἐπιτύχη ὁ κόσμος. Διότι ἂν μποροῦσε, τότε θὰ ἦταν περιττὴ ἡ ἄσκησις, δηλαδὴ ἡ ἀναχώρησις ἀπὸ τὸν κόσμο.

16. Ὅταν μετὰ τὴν ἀποταγή μας οἱ δαίμονες μᾶς φλογίζουν τὴν καρδιὰ μὲ τὴν ἐνθύμησι τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν μας, τότε ἐμεῖς ἂς ὁπλισθοῦμε ἐναντίον τους μὲ τὴν προσευχή, καὶ ἂς πυρώσωμε τὸν ἑαυτό μας, μὲ τὴ σκέψι τοῦ αἰωνίου πυρός, ὥστε μὲ τὴν ἐνθύμησι αὐτοῦ νὰ κατασβέσωμε τὴν παράκαιρη φλόγα τῆς καρδιᾶς μας.

Ἐκεῖνος ποὺ νομίζει ὅτι ἔχει «ἀπροσπάθεια» (= ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν «προσπάθεια») γιὰ ἕνα ὁποιοδήποτε πράγμα, αἰσθάνεται ὅμως λύπη στὴν καρδιά του ὅταν τὸ στερηθῆ, αὐτὸς ἀπατᾶται τελείως.

17. Ὅσοι νέοι ἔχουν μανιώδη ροπὴ στοὺς σαρκικοὺς ἔρωτες καὶ τὴν τρυφή, καὶ ἐπιθυμοῦν ν᾽ ἀκολουθήσουν τὴν μοναχικὴ πολιτεία, ἂς φροντίσουν νὰ γυμνασθοῦν μὲ πολλὴ νῆψι καὶ προσοχή, καὶ νὰ μάθουν νὰ ἀπέχουν ἀπὸ κάθε τρυφὴ καὶ κακία, μήπως γίνουν σ᾽ αὐτοὺς «τὰ

ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων» (Ματθ. ιβ΄ 45).

18. Τὸ λιμάνι μπορεῖ νὰ γίνη ἐξ ἴσου αἰτία καὶ σωτηρίας καὶ κινδύνων. Αὐτὸ τὸ γνωρίζουν ὅσοι διαπλέουν τὴν νοητὴ θάλασσα τοῦ μοναχικοῦ βίου. Θὰ εἶναι δὲ ἐλεεινὸ τὸ θέαμα νὰ ἰδῆ κανεὶς αὐτοὺς ποὺ ἐσώθηκαν ἀπὸ τὸ πέλαγος, νὰ ναυαγήσουν μέσα στὸ λιμάνι!

Βαθμὶς δευτέρα! Σὺ ποὺ τρέχεις νὰ σωθῆς, μιμήσου τὸν Λὼτ καὶ ὄχι τὴν γυναίκα του, καὶ φεῦγε!

----

1. Γιατί προηγούμενη ἄσκησίς τους χαρακτηρίζεται νοθευμένη καὶ ἐπιφανειακή; Διότι δὲν εἶχε τὰ στοιχεῖα τῆς γνησιότητος, δὲν εἶχε ἐγκριθῆ ἀπὸ ἐμπείρους πνευματικοὺς Πατέρες, ἀλλὰ προερχόταν καὶ ἐσχετιζόταν μὲ τὴν αὐτοϊκανοποίηση, τὸ «ἴδιον θέλημα», τὸ κρυφὸ πάθος τῆς κενοδοξίας, τὴν ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρωπίνου ἐπαίνου.

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Περὶ ξενιτείας

ΞΕΝΙΤΕΙΑ εἶναι ἡ ὁριστικὴ ἐγκατάλειψις ὅλων ἐκείνων ποὺ ὑπάρχουν στὴν πατρίδα μας καὶ ποὺ μᾶς ἐμποδίζουν νὰ ἐπιτύχωμε τὸν εὐσεβῆ σκοπὸ τῆς ζωῆς μας. Ἡ ξενιτεία εἶναι ἀπαρρησίαστος συμπεριφορά, κρυμμένη σοφία, σύνεσις ποὺ δὲν φανερώνεται, ζωὴ μυστική, σκοπὸς ποὺ δὲν βλέπεται, λογισμὸς ἀφανής, ὄρεξις τῆς εὐτελείας, ἐπιθυμία τῆς στενοχωρίας, αἰτία τοῦ θείου πόθου, πλῆθος τοῦ θείου ἔρωτος, ἄρνησις τῆς κενοδοξίας, βυθὸς τῆς σιωπῆς.

2. Στὴν ἀρχὴ συνήθως ἐνοχλεῖ συνεχῶς καὶ ἔντονα αὐτὸς ὁ λογισμὸς τοὺς ἐραστὰς τοῦ Κυρίου, ὡσὰν νὰ τοὺς φλογίζη θεϊκὴ φωτιά. Δηλαδὴ ὁ λογισμός, ὁ ὁποῖος παρακινεῖ τοὺς ἐραστὰς ἑνὸς τόσο μεγάλου ἀγαθοῦ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τοὺς οἰκείους των, γιὰ νὰ ζήσουν μὲ εὐτέλεια καὶ θλίψι. Αὐτὸς ὅμως ὁ λογισμὸς ὅσο σπουδαῖος καὶ ἀξιέπαινος εἶναι, ἄλλο τόσο χρειάζεται καὶ πολλὴ διάκρισι. Διότι δὲν εἶναι καλὴ κάθε ἀπότομος καὶ ἀπόλυτος ξενιτεία.

3. Ἐπειδὴ «πᾶς προφήτης ἄτιμος ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ», ὅπως εἶπε ὁ Κύριος (Ματθ. ιγ΄ 57), ἂς ἐξετάσωμε μήπως ἡ ξενιτεία γίνη σ᾽ ἐμᾶς αἰτία κενοδοξίας (1). Ξ ε ν ι τ ε ί α εἶναι ὁ χωρισμὸς ἀπὸ ὅλα γιὰ νὰ μείνη ὁ νοῦς ἀχώριστος ἀπὸ τὸν Θεόν. Ξ ε ν ι τ ε ύ ω ν εἶναι ὁ ἐραστὴς καὶ ἐργάτης τοῦ ἀδιακόπου πένθους. Ξ έ ν ο ς εἶναι αὐτὸς ποὺ φεύγει κάθε σχέσι εἴτε μὲ τοὺς ἰδικούς του εἴτε μὲ τοὺς ξένους.

4. Σὺ ποὺ βιάζεσαι νὰ ξενιτεύσης ἢ νὰ πᾶς στὴν ἔρημο, μὴ περιμένης νὰ ἔλθουν μαζί σου ψυχὲς ποὺ ἀγαποῦν ἀκόμη τὸν κόσμο. Πρόσεχε, διότι ὁ κλέπτης δὲν γίνεται ἀντιληπτός. Πολλοὶ ποὺ ἀποπειράθηκαν νὰ πάρουν μαζί τους ἀνθρώπους ῥᾳθύμους καὶ ὀκνηροὺς γιὰ νὰ τοὺς σώσουν, ἐχάθηκαν μαζὶ μὲ αὐτούς, διότι σὺν τῷ χρόνῳ ἔσβησε ἐξ αἰτίας τους τὸ πῦρ (τῆς ψυχῆς τους).

Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἐδέχθηκες μέσα σου τὴν φλόγα, τρέχε. Διότι δὲν γνωρίζεις πότε θὰ σβήση καὶ θὰ σὲ ἀφήση στὸ σκοτάδι.

5. Δὲν ἀπαιτεῖται ἀπὸ ὅλους μας νὰ σώσωμε τοὺς ἄλλους. Διότι λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος: «Ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν, ἀδελφοί, περὶ ἑαυτοῦ δώσει λόγον τῷ Θεῷ» (Ρωμ. ιδ΄ 12). Καὶ πάλι λέγει: «Ὁ διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;» (Ρωμ. β΄ 21). Ἐνῷ ὁπωσδήποτε ὅλοι ἔχομε χρέος νὰ σώσωμε τὸν ἑαυτό μας.

6. Ὅταν ξενιτεύης, ἀσφαλίζου ἀπὸ τὸν γυρολόγο καὶ φιλήδονο δαίμονα. Διότι ἡ ξενιτεία τοῦ δίνει ἀφορμὲς νὰ σὲ πολεμήση.

7. Εἶναι καλὴ ἡ ἀπροσπάθεια. Μητέρα της δὲ εἶναι ἡ ξενιτεία.

8. Ἐκεῖνος ποὺ ἐξενίτευσε γιὰ τὸν Κύριον, δὲν διατηρεῖ πλέον δεσμοὺς καὶ σχέσεις μὲ τίποτε, γιὰ νὰ μὴ φανῆ ὅτι περιπλανᾶται καὶ ξενιτεύει γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν παθῶν του. Ἐκεῖνος ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ ἐξενίτευσε, ἂς μὴν ἐγγίση πλέον στὸν κόσμο, διότι συνήθως τὰ πάθη εἶναι «φιλεπίστροφα», (ἀγαποῦν δηλαδὴ νὰ ἐπιστρέφουν πίσω σ᾽ αὐτὸν ποὺ τὰ εἶχε).

9. Ἡ Εὔα ἐξωρίσθηκε ἀκούσια ἀπὸ τὸν παράδεισο, ἐνῷ ὁ μοναχὸς ἐξορίζεται ἑκούσια ἀπὸ τὴν πατρίδα του. Καὶ ἡ μὲν Εὔα, ἐὰν ἔμενε στὸν παράδεισο, θὰ ἐπιθυμοῦσε καὶ πάλι τὸ ξύλο τῆς παρακοῆς. Ὁ δὲ μοναχὸς θὰ διέτρεχε ὁπωσδήποτε κάθε ἡμέρα κίνδυνο ἀπὸ τοὺς κατὰ σάρκα συγγενεῖς του.

10. Ἀπόφευγε σὰν μάστιγα τοὺς τόπους τῶν πτώσεων. Διότι ὅταν δὲν ὑπάρχη ἐμπρός μας ἕνα ὀπωρικό, δὲν ἐρεθίζεται καὶ τόσο ἡ ὄρεξίς μας.

11. Οὔτε αὐτὸς ὁ τρόπος καὶ δόλος τῶν κλεπτῶν, (τῶν δαιμόνων δηλαδή), ἂς σοῦ διαφεύγη: Μᾶς συμβουλεύουν νὰ μὴν χωριζώμαστε ἀπὸ τοὺς κοσμικούς, διότι, λέγουν, θὰ εἶναι πολὺς ὁ μισθός μας, ἐὰν βλέποντας τὶς γυναῖκες κυριαρχοῦμε στὸν ἑαυτό μας. Δὲν πρέπει ἀσφαλῶς νὰ τοὺς πιστεύωμε, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ κάνωμε τὸ ἀντίθετο.

12. Ὅταν ἔχωμε ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας ὀλίγο ἢ πολὺ καιρό, καὶ ἔχωμε ἀποκτήσει κάποια εὐλάβεια ἢ κατάνυξι ἢ ἐγκράτεια, τότε ἔρχονται οἱ «λογισμοὶ τῆς ματαιότητος» καὶ μᾶς παροτρύνουν νὰ ἐπιστρέψωμεν στὴν πατρίδα μας, γιὰ νὰ οἰκοδομήσωμε, ὅπως λέγουν, πολλὲς ψυχές, νὰ γίνωμε ὑπόδειγμα (μετανοίας) καὶ νὰ ὠφελήσωμε ὅσους ἐγνώριζαν τὶς ἀνομίες τῆς προηγουμένης ζωῆς μας. Ἂν τύχη δὲ νὰ ἔχωμε καὶ κάποια δύναμι λόγου ἢ ὀλίγη μόρφωσι, τότε οἱ δαίμονές μας παρακινοῦν νὰ ἐπιστρέψωμε στὸν κόσμο σὰν σωτῆρες τῶν ψυχῶν καὶ διδάσκαλοι, ὥστε αὐτὰ ποὺ μὲ τόση ἐπιμέλεια συναθροίσαμε μέσα στὸ λιμάνι, νὰ τὰ διασκορπίσωμε κακῶς ἔξω στὸ πέλαγος.

13. Ἂς προσπαθήσωμε νὰ μιμηθοῦμε ὄχι τὴν γυναίκα του, ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν Λώτ. Διότι ἡ ψυχὴ ποὺ θὰ ἐπιστρέψη ἐκεῖ ἀπ᾽ ὅπου βγῆκε, θὰ γίνη σὰν τὸ χαλασμένο ἁλάτι καὶ θὰ μένη πλέον στήλη νεκρὰ καὶ ἀκίνητη.

14. Φεῦγε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο «ἀμεταστρεπτί», (χωρὶς καμμία σκέψι ἐπιστροφῆς). Διότι οἱ καρδιὲς ποὺ ἐνοστάλγησαν τὴν Αἴγυπτο, τὴν Ἱερουσαλὴμ – τὴν γῆ δηλαδὴ τῆς ἀπαθείας – δὲν τὴν ἀντίκρυσαν.

15. Μερικοὶ ποὺ στὴν ἀρχὴ (τῆς ἐπιστροφῆς τους) λόγω τῆς πνευματικῆς τους ἀνωριμότητος ἐγκατέλειψαν τὸν τόπο τους καὶ ἐν συνεχείᾳ (ἀνδρώθηκαν πνευματικά) καὶ ἐκαθαρίσθηκαν τελείως ἀπὸ τὰ πάθη τους, μπορεῖ νὰ ἐπιστρέψουν πάλι στὸν τόπο τους, μὲ τὸν σκοπὸ ἴσως νὰ σώσουν καὶ ἄλλους ἀφοῦ ἐσώθηκαν οἱ ἴδιοι, πράγμα ὠφέλιμο γιὰ τὶς ψυχές. (Ἂς γνωρίζουν

ὅμως ὅτι) ὁ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ὁ θεόπτης ἂν καὶ ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸν γιὰ νὰ σώσῃ τὸ γένος τῶν ὁμοφύλων του, ἀντιμετώπισε πολλοὺς κινδύνους, ὅταν ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν ἔρημο στὴν Αἴγυπτο, δηλαδὴ ἀντιμετώπισε πολλοὺς σκοτασμούς, ὅταν ἐπέστρεψε στὸν κόσμο.

16. Εἶναι προτιμότερο νὰ λυπήση κανεὶς τοὺς γονεῖς τοῦ παρὰ τὸν Κύριον. Διότι αὐτὸς καὶ μᾶς ἔπλασε καὶ μᾶς ἔσωσε. Ἐνῷ οἱ γονεῖς πολλὲς φορὲς κατέστρεψαν αὐτοὺς ποὺ ἀγάπησαν καὶ τοὺς ἔστειλαν στὴν κόλασι.

17. Ξένος πραγματικὰ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ σὰν νὰ εὑρίσκεται ἀνάμεσα σὲ ξενόγλωσσους ἀνθρώπους ἡσυχάζει καὶ σιωπᾶ ἔχοντας πλήρη συναίσθησι τοῦ τί κάνει.

18. Δὲν φεύγομε μακρυὰ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μας ἢ τοὺς τόπους μας, ἐπειδὴ τοὺς μισοῦμε. Μὴ γένοιτο! Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀποφύγωμε τὴν βλάβη ποὺ μᾶς προκαλοῦν.

19. Ὅπως σὲ ὅλα τὰ ἄλλα ἔτσι καὶ σ᾽ αὐτὸ ἔχομε διδάσκαλο τὸν Κύριον. Διότι καὶ ὁ ἴδιος πολλὲς φορὲς ἐγκατέλειψε τοὺς κατὰ σάρκα οἰκείους του. Καὶ ὅταν ἄκουσε ἀπὸ μερικοὺς τὴν εἰδοποίησι: «Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ζητοῦσί σε», ἀμέσως ὁ καλός μας Διδάσκαλος μᾶς ὑπέδειξε τὸ «ἀπαθὲς μίσος», ἀπαντώντας: «Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου εἰσίν, οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. ιβ´ 47-50).

20. Ἂς εἶναι γιὰ σένα πατέρας ἐκεῖνος ποὺ καὶ θέλει καὶ μπορεῖ νὰ κοπιάση μαζί σου, γιὰ νὰ κάνη ἐλαφρότερο τὸ φορτίο τῶν ἁμαρτημάτων σου. Μητέρα, ἡ κατάνυξις, ἡ ὁποία ἔχει τὴν δύναμι νὰ σὲ ἀποπλύνη ἀπὸ τὸν ρύπο τῆς ἁμαρτίας. Ἀδελφός, ἐκεῖνος ποὺ κουράζεται καὶ συναγωνίζεται μαζί σου στὸν δρόμο ποὺ ἀνεβάζει στὸν οὐρανό. Σύζυγο ἀχώριστο ἀπόκτησε τὴν μνήμη τοῦ θανάτου. Τέκνα σου φίλτατα ἂς εἶναι οἱ στεναγμοὶ τῆς καρδίας. Ὡς δοῦλο ἔχε τὸ σῶμα σου. Ὡς φίλους τὶς ἅγιες ἀγγελικὲς δυνάμεις, οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ σὲ βοηθήσουν τὴν ὥρα τοῦ θανάτου σου, ἐφ᾽ ὅσον γίνουν φίλοι σου. «Αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων τὸν Κύριον» (Ψαλμ. κγ´ 6).

21. Ὁ πόθος τοῦ Θεοῦ σβήνει τὸν πόθο τῶν γονέων. Αὐτὸς ποὺ ἰσχυρίζεται ὅτι διατηρεῖ καὶ τοὺς δυὸ πόθους, ἀπατᾶ τὸν ἑαυτό του, ἐφ᾽ ὅσον ἀκούει τὸν Κύριον νὰ λέγη: «Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν» κ.λπ. (Ματθ. στ´ 24).

22. Ὁ Κύριος εἶπε: «Δὲν ἦλθα νὰ βάλω εἰρήνη στὴν γῆ οὔτε ἀγάπη γονέων πρὸς τὰ τέκνα ἢ (ἀδελφῶν πρός) τοὺς ἀδελφούς, σὲ ὅσους ἀπεφάσισαν νὰ μὲ ὑπηρετήσουν. Ἀντιθέτως ἦλθα νὰ φέρω μάχη καὶ μάχαιρα, νὰ διχάσω τοὺς φίλους τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ κόσμου, τοὺς ὑλικοὺς ἀπὸ τοὺς πνευματικούς, τοὺς φιλοδόξους ἀπὸ τοὺς ταπεινόφρονας» (Ματθ. ι´ 34). Ὁ δὲ Κύριος εὐφραίνεται γι᾽ αὐτὴν τὴ διαμάχη καὶ τὸν χωρισμό, ποὺ γίνεται γιὰ τὴν ἀγάπη του.

23. Πρόσεχε, πρόσεχε, ἐσὺ ποὺ ἔχεις πολλὴ ἀγάπη καὶ «προσπάθεια» στοὺς ἰδικούς σου, μήπως καὶ σοῦ φανοῦν ὅλα ὅσα ἐγκατέλειψες βυθισμένα στὰ νερὰ (τῶν δακρύων καὶ τοῦ πόνου). Καὶ ἔτσι ἐπιστρέψης πίσω καὶ παρασυρθῆς καὶ σὺ καὶ βυθισθῆς στὰ νερὰ καὶ στὸν κατακλυσμὸ τῆς φιλοκοσμίας. Μὴ συγκινηθῆς ἀπὸ τὰ δάκρυα τῶν γονέων ἢ τῶν φίλων σου, διότι διαφορετικὰ πρόκειται νὰ δακρύζης αἰωνίως.

24. Ὅταν σὲ περικυκλώσουν σὰν μέλισσες, ἢ μᾶλλον σὰν σφῆκες, οἱ συγγενεῖς σου, θρηνοῦντες γιὰ σένα, προσήλωσε τότε ἀμέσως τὸ βλέμμα τῆς ψυχῆς σου στὸν θάνατο καὶ στὶς ἁμαρτωλὲς πράξεις σου, ὥστε μὲ τὸν ἕνα πόνο νὰ κατορθώσης νὰ ἀποδιώξης τὸν ἄλλον.

25. Ὑπόσχονται σ᾽ ἐμᾶς μὲ πονηρία οἱ ἰδικοί μας (κατὰ τὴν σάρκα), ἀλλὰ ὄχι ἰδικοί μας (κατὰ τὸ πνεῦμα), ὅτι θὰ κάνουν ὅ,τι μᾶς ἀρέσει, (ἐὰν μείνωμε κοντά τους). Ὁ πραγματικός τους ὅμως σκοπὸς εἶναι νὰ μᾶς ἐμποδίσουν ἀπὸ τὸν ἐκλεκτὸ δρόμο ποὺ διαλέξαμε καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ μᾶς

παρασύρουν στὸν ἰδικό τους σκοπό.

26. Ὅταν ἀναχωρήσωμε ἀπὸ τοὺς τόπους μας, ἂς διαλέξωμε μέρη ὅπου θὰ ὑπάρχη ὀλιγωτέρα παρηγορία, ὀλιγώτερες ἀφορμὲς γιὰ κενοδοξία καὶ περισσότερες γιὰ ταπείνωσι. Ἀλλιώτικα φεύγομε καὶ πετοῦμε μαζὶ μὲ τὰ πάθη μας.

27. Ἀπόφευγε νὰ ἐκθειάζῃς καὶ νὰ φανερώνης τὴν εὐγενική σου καταγωγὴ καὶ τὴν κοσμική σου δόξα, γιὰ νὰ μὴ φανῆς ἄλλος στὰ λόγια καὶ ἄλλος στὰ πράγματα.

28. Κανεὶς δὲν παρέδωσε τόσο πολὺ τὸν ἑαυτόν του στὴν ξενιτεία, ὅσον ὁ μέγας ἐκεῖνος, (δηλαδὴ ὁ Ἀβραάμ), ὁ ὁποῖος ἄκουσε τὰ λόγια: «Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου» (Γεν. ιβ´ 1), παρ᾽ ὅλο ποὺ ἐκαλεῖτο νὰ μεταβῆ σὲ χώρα ἀλλόγλωσσο καὶ βαρβαρική.

29. Μερικὲς φορὲς ὁ Κύριος δοξάζει ὑπερβολικὰ κάποιον ποὺ ἐξενιτεύθηκε ὅπως ὁ μέγας (Ἀβραάμ). Ὅμως εἶναι καλὸ ἡ δόξα αὐτή, παρ᾽ ὅλο ποὺ δίδεται ἐκ Θεοῦ, νὰ ἀποκρούεται μὲ τὴν ἀσπίδα τῆς ταπεινώσεως.

30. Ὅταν οἱ δαίμονες ἢ καὶ οἱ ἄνθρωποι μᾶς ἐπαινοῦν σὰν γιὰ μεγάλο κατόρθωμα γιὰ τὴν ξενιτεία μας, τότε ἐμεῖς ἂς συλλογισθοῦμε Ἐκεῖνον ποὺ ἐξενίτευσε γιὰ μᾶς καὶ ἦλθε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴν γῆ, καὶ μὲ τὴν σκέψι αὐτὴ θὰ διαπιστώσωμε ὅτι ἐμεῖς εἰς τὸν αἰώνα τοῦ αἰῶνος δὲν θὰ κατορθώσωμε νὰ ξεχρεώσωμε μία τέτοια ξενιτεία.

31. Εἶναι ἐπικίνδυνη, ἡ «προσπάθεια» πρὸς κάποιον ἰδικό μας ἢ καὶ ξένο. Αὐτὴ μπορεῖ σιγὰ-σιγὰ νὰ μᾶς τραβήξη πρὸς τὸν κόσμο καὶ νὰ σβήση τελείως τὴν φλόγα τῆς κατανύξεως.

32. Ὅπως εἶναι ἀκατόρθωτο νὰ κοιτάζη κανεὶς μὲ τὸ ἕνα μάτι τὸν οὐρανὸ καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὴν γῆ, ἔτσι εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ κινδυνεύση ἡ ψυχὴ ἐκείνου, ποὺ δὲν ἐξενίτευσε τελείως ἀπὸ ὅλους -ἰδικούς του καὶ ξένους- ὄχι μόνο μὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν λογισμό.

33. Μὲ πολὺ κόπο καὶ μόχθο θὰ ἀποκτήσωμε καλὸ ἦθος καὶ καλὴ ἐσωτερικὴ κατάστασι. Εἶναι ὅμως δυνατὸν ἐκεῖνο ποὺ μὲ πολὺ κόπο κατωρθώσαμε, νὰ τὰ χάσωμε μέσα σὲ μία στιγμή. Διότι «φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί» (Α´ Κορ. ιε´ 33), κοσμικὲς καὶ συγχρόνως ἄκοσμες.

34. Αὐτὸς ποὺ μετὰ τὴν ἀπάρνησι τοῦ κόσμου συναναστρέφεται μὲ κοσμικοὺς ἢ παραμένει κοντά τους, ὁπωσδήποτε ἢ θὰ πέση στὰ δίχτυά τους ἢ θὰ μολύνη τὴν καρδιά του μὲ κοσμικὲς σκέψεις. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν μολυνθῆ ἔτσι, θὰ μολυνθῆ κατακρίνοντας ἐκείνους ποὺ μολύνονται.

Περὶ τῶν ὀνείρων τῶν ἀρχαρίων

ΤΟ ΟΤΙ ὁ νοῦς ποὺ διαθέτω εἶναι ὁλωσδιόλου ἀτελὴς καὶ γεμάτος ἀπὸ ἄγνοια, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ κρύψω. Ὁ λάρυγγας διακρίνει τὰ φαγητά, καὶ ἡ ἀκοὴ τὴν ἔννοια τῶν λόγων. Τὴν ἀδυναμία τῶν ὀφθαλμῶν τὴν φανερώνει τὸ δυνατὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὴν ἀμάθεια τῆς ψυχῆς μου τὴν ἀποκαλύπτουν τὰ λόγια μου. Ὁ νόμος ὅμως τῆς ἀγάπης ἀναγκάζει νὰ ἐπιχειρῆ κανεὶς πράγματα ποὺ ὑπερβαίνουν τὴν δύναμί του.

Νομίζω λοιπὸν -δὲν δογματίζω- ὅτι ὕστερα ἀπ᾽ ὅσα ἐλέχθησαν περὶ ξενιτείας, ἢ μᾶλλον μαζὶ μὲ αὐτά, πρέπει νὰ ἐπακολουθήσουν καὶ νὰ λεχθοῦν ὀλίγα περὶ τῶν ὀνείρων. Τόσα, ὅσα χρειάζονται, ὥστε οὔτε σ᾽ αὐτὸν τὸν δόλο τῶν δολίων δαιμόνων νὰ εἴμαστε ἀμύητοι.

36. Ὄνειρο εἶναι μία κίνησις τοῦ νοῦ, ἐνῷ τὸ σῶμα εὑρίσκεται ἀκίνητο.

37. Φαντασία εἶναι μία ἐξαπάτησις τῶν ὀφθαλμῶν, ὅταν τὸ μυαλὸ κοιμᾶται. Φαντασία εἶναι μία παρασάλευσις τοῦ νοῦ, ἐνῷ τὸ σῶμα εἶναι ξύπνιο. Φαντασία εἶναι ἕνα θέαμα ποὺ δὲν ὑπάρχει στὴν πραγματικότητα.

38. Εἶναι φανερὴ ἡ αἰτία ποὺ θελήσαμε, μετὰ τοὺς προηγούμενους λόγους, νὰ ὁμιλήσωμε γιὰ τὰ ὄνειρα. Ἀφοῦ ἐγκαταλείψωμε γιὰ τὸν Κύριον τὰ σπίτια μας καὶ τοὺς οἰκείους μας καὶ μὲ τὴν ξενιτεία γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πωλήσωμε τὸν ἑαυτό μας, τότε οἱ δαίμονες ἐπιχειροῦν νὰ μᾶς ταράζουν μὲ ὄνειρα. Παρουσιάζουν δὲ σ᾽ αὐτὰ τοὺς ἰδικούς μας ὅτι θρηνοῦν, πεθαίνουν, καταστεναχωροῦνται καὶ βασανίζονται ἐξ αἰτίας μας. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ πιστεύει στὰ ὄνειρα ὁμοιάζει μ᾽ αὐτὸν ποὺ κυνηγᾶ τὴν σκιά του καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν πιάση (Σοφ. Σειρὰχ λδ´ 2).

39. Οἱ δαίμονες τῆς κενοδοξίας ἐμφανίζονται στὸν ὕπνο μας σὰν προφῆτες. Συμπεραίνουν σὰν πανοῦργοι ποὺ εἶναι, μερικὰ ἀπὸ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν καὶ μᾶς τὰ προαναγγέλλουν. Καὶ ὅταν αὐτὰ πραγματοποιηθοῦν, ἐμεῖς μένομε ἔκθαμβοι, καὶ ὑπερηφανεύεται ὁ λογισμός μας μὲ τὴν ἰδέα ὅτι πλησιάσαμε στὸ προορατικὸ χάρισμα.

40. Σὲ ὅσους τὸν πιστεύουν, ὁ δαίμων αὐτὸς φάνηκε πολλὲς φορὲς ἀληθινὸς προφήτης. Σὲ ὅσους ὅμως τὸν περιφρονοῦν πάντοτε ἀποδείχθηκε ψεύτης. Διότι, σὰν πνευματικὴ ὕπαρξις ποὺ εἶναι, βλέπει ὅσα συμβαίνουν μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα, καὶ μόλις ἀντιληφθῆ ὅτι κάποιος πεθαίνει, τρέχει ἀμέσως σ᾽ ἐκείνους ποὺ εἶναι ἐλαφρόμυαλοι καὶ τοὺς τὸ προλέγει μὲ τὰ ὄνειρα.

41. Τίποτε μελλοντικὸ δὲν γνωρίζουν οἱ δαίμονες ἀπὸ προγνωστικὴ δύναμι. Διότι τότε θὰ μποροῦσαν καὶ οἱ μάγοι νὰ μᾶς προλέγουν τὸν θάνατό μας.

42. Στὸν ὕπνο μας πολλὲς φορὲς οἱ δαίμονες «μετασχηματίζονται εἰς ἀγγέλους φωτός» (Β´ Κορ. ια´ 14) καὶ σὲ μορφὲς ἁγίων Μαρτύρων, τοὺς ὁποίους παρουσιάζουν νὰ ἔρχωνται πρὸς τὸ μέρος μας. Ἔτσι ἀφοῦ ξυπνήσωμε μᾶς βυθίζουν σὲ ὑπερηφάνεια καὶ χαρά.

43. Τὸ σημεῖο ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ διακρίνης τὴν πλάνη εἶναι τοῦτο: Οἱ ἄγγελοι μᾶς δείχνουν τὴν κόλασι, τὴν Κρίσι καὶ τὸν χωρισμό, καὶ ἔτσι μᾶς κάνουν νὰ ξυπνοῦμε ἔντρομοι καὶ περίλυποι.

44. Ἐὰν ἀρχίσωμε νὰ πιστεύωμε στοὺς δαίμονες κοιμώμενοι, ὕστερα θὰ ἐμπαιζώμεθα ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ξύπνιοι. Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει στὰ ὄνειρα εἶναι ἐντελῶς ἄσοφος καὶ ἄπειρος, ἐνῷ αὐτὸς ποὺ δὲν πιστεύει τίποτε εἶναι πραγματικὰ συνετὸς καὶ σοφός.

45. Πίστευε μόνο σ᾽ ἐκεῖνα ποὺ σοῦ ἀναγγέλλουν γιὰ τὴν κόλασι καὶ τὴν Κρίσι. Ἐὰν ὅμως δημιουργῆται μέσα σου ἀπόγνωσις, τότε καὶ αὐτὰ τὰ ὄνειρα προέρχονται ἀπὸ τοὺς δαίμονες.

Βαθμὶς τρίτη! Δρόμος ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἰσάριθμη Ἁγία Τριάδα. Ἐκεῖνος ποὺ ἀνέβηκε ἂς μὴ κοιτάξη δεξιὰ ἢ ἀριστερά.

----

1. Ἐνῷ δηλαδὴ στὴν πατρίδα μας δὲν ἀπελαμβάναμε κάποιας ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ ἐκτιμήσεως, ὡς συνήθεις καὶ γνώριμοι καὶ ἀσήμαντοι ἄνθρωποι, στὴν ξένη χώρα παρουσιαζόμεθα ὡς σπουδαῖοι καὶ ἀξιόλογοι.

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

Περὶ ὑπακοῆς

(Διὰ τὴν μακαρίαν καὶ ἀείμνηστον ὑπακοήν)

ΠΡΟΧΩΡΩΝΤΑΣ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὁ λόγος ἔφθασε ὁμαλὰ καὶ κανονικὰ στοὺς πύκτας καὶ ἀθλητὰς τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὅπως πρὶν ἀπὸ τὸν καρπὸ ἀναφαίνεται τὸ ἄνθος, ἔτσι καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ὑπακοὴ προηγεῖται ἡ ξενιτεία, εἴτε τοῦ σώματος εἴτε τοῦ θελήματος. Μὲ τὶς δυὸ αὐτὲς ἀρετές, ὡσὰν μὲ χρυσὲς πτέρυγες ἀνέρχεται ἄκοπα στὸν οὐρανὸ ἡ ὁσία ψυχή. Ἴσως μάλιστα γι᾽ αὐτὸ κάποιος πνευματοφόρος ἄνθρωπος νὰ ἔψαλλε: «Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, καὶ πετασθήσομαι» -μὲ τὴν πράξι- «καὶ καταπαύσω»- μὲ τὴν θεωρία καὶ τὴν ταπείνωσι; (Ψαλμ. νδ´ 7).

2. Ἂν συμφωνῆτε καὶ σεῖς, δὲν πρέπει οὔτε τὸ ἐξωτερικὸ σχῆμα τῶν ἀνδρείων αὐτῶν πολεμιστῶν νὰ παραβλέψωμε καὶ νὰ μὴ τὸ παρουσιάσωμε μὲ πλήρη περιγραφή. Πῶς δηλαδὴ κρατοῦν γερὰ τὴν ἀσπίδα τῆς πίστεως καὶ ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν γυμναστή τους, καὶ μὲ αὐτήν, θὰ ἐλέγαμε, ἀποκρούουν κάθε λογισμὸ ἀπιστίας ἢ μεταβάσεως καὶ ἀναχωρήσεως (ἀπὸ τὴν Μονή). Πῶς ἔχουν ἀνεσπασμένη συνεχῶς τὴν μάχαιρα τοῦ Πνεύματος καὶ φονεύουν κάθε ἰδικό τους θέλημα ποὺ θὰ ἀναφανῆ. Πῶς ἔχουν φορέσει τοὺς σιδερένιους θώρακες τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς πραότητος καὶ μ᾽ αὐτοὺς ἀποκρούουν κάθε ὑβρεολογία, κάθε λέξι ποὺ σουβλίζει καὶ κάθε λόγο ποὺ ρίπτεται ἐναντίον τους σὰν βέλος. Πῶς φοροῦν καὶ τὴν «περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου» (Ἐφεσ. ς´ 17), τὴ σκέπη δηλαδὴ ποὺ τοὺς παρέχει ἡ εὐχὴ τοῦ Γέροντος. Καὶ δὲν στέκονται μὲ δεμένα τὰ πόδια, ἀλλὰ τὸ ἕνα τὸ προβάλλουν - εἶναι πρόθυμοι δηλαδὴ γιὰ ὑπηρεσία - καὶ τὸ ἄλλο τὸ ἔχουν ἀκίνητο - εἶναι πρόθυμοι δηλαδὴ γιὰ προσευχή.

3. Ὑπακοὴ εἶναι ἡ τελεία ἀπάρνησις τῆς ψυχῆς μας (1), ἡ ὁποία φανερώνεται καθαρὰ μὲ τὰ ἔργα τοῦ σώματος. Ἢ καὶ τὸ ἀντίθετο: Ὑπακοὴ εἶναι νέκρωσις τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ἐνῷ ὁ νοῦς εἶναι ζωντανός. Ὑπακοὴ σημαίνει ἐνέργεια χωρὶς ἐξέτασι, θάνατος ἑκούσιος, ζωὴ χωρὶς περιέργεια, ἀμεριμνία γιὰ κάθε σωματικὸ κίνδυνο, ἀμεριμνία γιὰ τὸ τί θὰ ἀπολογηθῆς στὸν Θεόν, νὰ μὴ φοβῆσαι τὸν θάνατο, νὰ ταξειδεύῃς στὴν θάλασσα χωρὶς κίνδυνο, νὰ ὁδοιπορῆς στὴν ξηρὰ ξέγνοιαστα σὰν νὰ κοιμᾶσαι.

4. Ὑπακοὴ σημαίνει ἐνταφιασμὸς τῆς ἰδικῆς μας θελήσεως καὶ ἀνάστασις τῆς ταπεινώσεως. Δὲν ἀντιλέγει ὁ νεκρὸς οὔτε ξεχωρίζει τὰ καλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ τοῦ φαίνονται ὡς πονηρά. Διότι ὁ Γέροντάς του, ποὺ τοῦ ἐθανάτωσε μὲ τρόπο θεάρεστο τὴν ψυχή, αὐτὸς θὰ δώσῃ λόγο γιὰ ὅλα. Ὑπακοὴ σημαίνει νὰ ἀποθέσωμε τὴν ἰδική μας διάκρισι στὴν πλούσια διάκρισι τοῦ Γέροντος.

5. Ἡ ἀρχὴ τῆς νεκρώσεως καὶ κάποιου μέλους τοῦ σώματος καὶ κάποιου θελήματος τῆς ψυχῆς

φέρνει πόνο. Στὸ μέσον τῆς νεκρώσεως, ἄλλοτε αἰσθανόμεθα πόνο καὶ ἄλλοτε ὄχι. Καὶ στὸ τέλος ἐπέρχεται παῦσις καὶ ἀναισθησία τοῦ πόνου. Τότε μόνο φαίνεται νὰ πονῆ καὶ νὰ ὑποφέρη ὁ ζωντανὸς αὐτὸς νεκρὸς καὶ μακαρίτης, ὅταν βλέπη πὼς κάνει τὸ θέλημά του. Καὶ τοῦτο, διότι φοβεῖται τὸ βάρος τοῦ πταίσματός του.

6. Ὅλοι ἐσεῖς ποὺ ἐπιχειρήσατε νὰ ἀποδυθῆτε καὶ νὰ εἰσέλθετε στὸ στάδιο αὐτὸ τοῦ ψυχικοῦ μαρτυρίου, ὅσοι θέλετε νὰ σηκώσετε στὸν τράχηλό σας τὸν ζυγὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅσοι φροντίζετε νὰ φορτώσετε στὸν τράχηλο κάποιου ἄλλου τὸ ἰδικό σας φορτίο, ὅσοι σπεύδετε νὰ γράψετε σὲ συμβόλαιο τὴν πώλησί σας καὶ θέλετε ἀντὶ αὐτῆς νὰ γραφῆ σὲ σᾶς ἐλευθερία, ὅσοι, τέλος, ὑποβαστάζεσθε καὶ ἀνυψώνεσθε ἀπὸ χέρια ἄλλων καὶ διανύετε ἔτσι τὸ μεγάλο τοῦτο πέλαγος, ἂς γνωρίζετε ὅτι ἐπιχειρήσατε νὰ βαδίσετε μία σύντομη, ἀλλὰ καὶ τραχεία ὁδό, ἡ ὁποία μία καὶ μόνη πλάνη κρύβει: Αὐτὴν ποὺ λέγεται ἰδιορρυθμία. Αὐτὸς ποὺ ἀπαρνήθηκε ἐντελῶς τὴν ἰδιορρυθμία σὲ ὅσα τοῦ φαίνονται καλὰ καὶ πνευματικὰ καὶ θεάρεστα, αὐτὸς ἔφθασε στὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ, προτοῦ ἀρχίση νὰ τὴν βαδίζη. Διότι αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ὑπακοή: Νὰ μὴν ἐμπιστεύεται κανεὶς τὸν ἑαυτόν του σὲ ὅλα τὰ καλὰ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του.

7. Ὅταν πρόκειται νὰ κλίνωμε τὸν αὐχένα μας στὸν Κύριον, καὶ νὰ ἐμπιστευθοῦμε τὸν ἑαυτόν μας σὲ ἄλλον, μὲ λογισμὸ ταπεινοφροσύνης καὶ μὲ κύριο σκοπὸ νὰ ἐξασφαλίσωμε τὴν σωτηρία μας, πρὶν ἀπὸ τὴν εἴσοδό μας στὴν ζωὴ τῆς ὑπακοῆς, ἂν τυχὸν διαθέτωμε κάποια πονηρία καὶ σύνεσι, ἂς ἐξετάσωμε ἐρευνητικὰ καὶ -ἂς τὸ πῶ ἔτσι- ἂς δοκιμάσωμε τὸν κυβερνήτη. Γιὰ νὰ μὴν πέσωμε σὲ ναύτη ἀντὶ σὲ κυβερνήτη, σὲ ἀσθενῆ ἀντὶ σὲ ἰατρό, σὲ ἐμπαθῆ ἀντὶ σὲ ἀπαθῆ, σὲ πέλαγος ἀντὶ σὲ λιμάνι, καὶ ἔτσι προξενήσωμε στὸν ἑαυτό μας βέβαιο ναυάγιο.

Μετὰ τὴν εἴσοδό μας ὅμως στὸ στάδιο τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ὑποταγῆς, ποτὲ πλέον καὶ σὲ τίποτε ἀπολύτως ἂς μὴ ἐξετάζωμε τὸν καλὸ ἀγωνοθέτη μας, ἔστω καὶ ἂν παρατηρήσωμε σ᾽ αὐτόν, σὰν σὲ ἄνθρωπο, μερικὰ μικρὰ ἴσως σφάλματα. Διότι διαφορετικὰ τίποτε δὲν ὠφελούμεθα ἀπὸ τὴν ὑποταγή, ἐὰν τὸν ἐξετάζωμε καὶ τὸν κρίνωμε.

8. Ὅσοι θέλουν νὰ τρέφουν πάντοτε ἀδίστακτη ἐμπιστοσύνη στοὺς Γέροντες, ἐπιβάλλεται νὰ διατηροῦν ἀλησμόνητα καὶ ἀνεξάλειπτα στὴν καρδιά τους τὰ πνευματικά τους κατορθώματα. Ὥστε, ὅταν οἱ δαίμονες προσπαθοῦν νὰ ἐνσπείρουν μέσα τους ἀμφιβολία, νὰ τὰ ἐνθυμοῦνται καὶ νὰ τοὺς ἀποστομώνουν.

Ὅσο δὲ ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὸν Γέροντα θάλλει μέσα στὴν καρδιά, τόσο τὸ σῶμα προθυμοποιεῖται σὲ κάθε διακονία. Ἐνῷ, ὅταν σκοντάψη στὴν ἀπιστία, θὰ πέση, διότι «πᾶν ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν» (Ρωμ. ιδ΄ 23).

9. Ἀπὸ τὸν λογισμὸ ποὺ σοῦ ὑποβάλλει νὰ ἐξετάσης ἢ νὰ κατακρίνης τὸν Ἡγούμενο, τινάξου μακρυὰ σὰν ἀπὸ πορνεία. Μὴ δώσης καθόλου ἄδεια στὸν ὄφι αὐτὸν οὔτε τόπο οὔτε εἴσοδο οὔτε ἀρχή. Καὶ ἀπάντησε στὸν δράκοντα: «Ὦ ἀπατεών, δὲν ἀνέλαβα ἐγὼ νὰ κρίνω τὸν Ἡγούμενο, ἀλλὰ ἐκεῖνος νὰ κρίνη ἐμένα. Δὲν διωρίσθηκα ἐγὼ κριτής του, ἀλλὰ αὐτὸς ἰδικός μου».

10. Οἱ πατέρες ὠνόμασαν τὴν ψαλμῳδία ὅπλο, τὴν προσευχὴ τεῖχος, τὰ καθαρὰ δάκρυα λουτρό, ἐνῷ τὴν μακαρία ὑπακοὴ τὴν ἐχαρακτήρισαν ὡς μαρτύριο. Χωρὶς αὐτήν, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐμπαθεῖς δὲν θὰ κατορθώση νὰ ἰδῆ τὸν Κύριον.

11. Ὁ ὑποτακτικὸς καταδικάζει ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του. Καὶ ἂν μὲν γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου ὑπακούη τελείως - ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ δὲν φαίνεται τελείως - τότε ἔχει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ κάθε καταδίκη. Ἐὰν ὅμως ἱκανοποιῆ σὲ μερικὰ πράγματα τὸ θέλημά του - ἔστω καὶ ἂν φαίνεται ἐξωτερικὰ ὅτι ὑπακούει - τότε σηκώνει ὁ ἴδιος τὸ φορτίο του. Στὴν περίπτωσι αὐτή, ἂν ὁ

Γέροντας δὲν παύη νὰ τὸν ἐλέγχη, ἔχει καλῶς. Ἂν ὅμως ἐσιώπησε, τότε δὲν ξεύρω τί νὰ εἰπῶ!

12. Ὅσοι ὑποτάσσονται ἐν Κυρίῳ μὲ ἁπλότητα, αὐτοὶ τελείωνουν καλὰ τὸν δρόμο τους, διότι, ἀποφεύγοντες τὴν λεπτολόγο ἐξέτασι τοῦ Γέροντος, δὲν προσελκύουν κατεπάνω τους τὴν πανουργία τῶν δαιμόνων.

13. (Ἀφοῦ ἔλθωμε στὸ Κοινόβιο), πρὶν ἀπὸ ὅλα ἂς ἐξομολογηθοῦμε τὶς ἁμαρτίες μας στὸν καλό μας δικαστῆ, (τὸν Γέροντα), καὶ μόνο σ᾽ αὐτόν, ἂν ὅμως μᾶς προστάξη, καὶ ἐνώπιον ὅλων. Διότι πληγὲς ποὺ φανερώνονται, δὲν χειροτερεύουν, ἀλλὰ θεραπεύονται.

14. Φθάνοντας κάποτε σ᾽ ἕνα Κοινόβιο παρηκολούθησα μία φοβερὴ καὶ ἐκπληκτικὴ κρίσι ἑνὸς καλοῦ κριτοῦ καὶ ποιμένος. Ἐνῷ εὑρισκόμουν ἐκεῖ, ἔτυχε νὰ ἔλθη γιὰ μοναχὸς κάποιος ποὺ ἦταν προηγουμένως λῃστής. Αὐτὸν λοιπὸν ὁ ἄριστος ἐκεῖνος ἰατρὸς καὶ ποιμὴν διέταξε νὰ ἀπολαύση ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρες κάθε ἀνάπαυσι, καὶ μόνη ἀπασχόλησι νὰ ἔχη τὸ νὰ παρατηρῆ τὴν ζωὴ καὶ τὴν τάξι τῆς Μονῆς.

Μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμη ἡμέρα τὸν ἐκάλεσε ἰδιαιτέρως ὁ ποιμὴν καὶ τὸν ἐρώτησε ἂν τοῦ ἄρεσε νὰ συγκατοικήση μαζί τους. Ὅταν δὲ τὸν εἶδε νὰ συγκατατίθεται μὲ ὅλη του τὴν εἰλικρίνεια, τὸν ἐρώτησε πάλι τί ἁμαρτήματα διέπραξε στὸν κόσμο. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸν εἶδε νὰ τὰ ἐξομολογῆται τὴν ἴδια στιγμὴ καὶ μὲ προθυμία ὅλα, γιὰ νὰ τὸν δοκιμάση τοῦ εἶπε πάλι: «Θέλω ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ φανερώσης ἐμπρὸς σὲ ὅλη τὴν ἀδελφότητα». Καὶ ἐκεῖνος ἔχοντας μισήσει ὁλωσδιόλου τὴν ἁμαρτία του καὶ περιφρονώντας κάθε ἐντροπὴ τοῦ τὸ ὑποσχέθηκε ἀδίστακτα. «Καὶ ἂν θέλης ἀκόμη, τοῦ λέγει, τὰ ἐξομολογοῦμαι καὶ στὸ κέντρο τῆς Ἀλεξανδρείας».

Ὕστερα ἀπ᾽ αὐτό, ὁ Ποιμὴν συναθροίζει στὸ Κυριακὸ ὅλα τὰ (λογικά του) πρόβατα, διακόσια τριάκοντα τὸν ἀριθμό. Καὶ ἐνῷ ἐτελεῖτο ἡ θεία Λειτουργία -ἦταν ἡμέρα Κυριακή- μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Εὐαγγελίου, δίδει ἐντολὴ καὶ ὁδηγεῖται πρὸς τὸν Ναὸ ὁ ἀθῷος πλέον ἐκεῖνος κατάδικος.

Τὸν ἔσυραν μερικοὶ ἀδελφοὶ κτυπώντας τὸν ἐλαφρά, μὲ τὰ χέρια δεμένα πίσω, φορώντας τρίχινο σάκκο καὶ ἔχοντας ριγμένη στάχτη στὸ κεφάλι του. Καὶ μόνη ἡ θέα τοῦ δυστυχισμένου αὐτοῦ ἐδημιούργησε κατάπληξι σὲ ὅλους, ὥστε ἀμέσως νὰ ξεσπάσουν σὲ δάκρυα καὶ ὀλολυγμούς, ἐφ᾽ ὅσον κανεὶς δὲν ἐγνώριζε τί ἀκριβῶς συνέβαινε. Ἔπειτα μόλις ἐπλησίασε στὴν πύλη τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἱερὰ ἐκείνη κεφαλή, ὁ φιλάνθρωπος κριτής, τοῦ ἐφώναξε μὲ δυνατὴ φωνή: «Στάσου! Εἶσαι ἀνάξιος νὰ εἰσέλθης ἐδῶ μέσα».

Ἐκεῖνος τότε ἐταράχθηκε ἀπὸ τὴν φωνὴ τοῦ Ποιμένος ποὺ τὴν ἄκουσε ἀπὸ τὸ Ἱερό. (Ὅπως ἀργότερα μᾶς ἐβεβαίωνε μὲ ὅρκους, τοῦ ἐφάνηκε ὅτι ἄκουσε βροντὴ καὶ ὄχι φωνὴ ἀνθρώπου). Πέφτει ἀμέσως ἔντρομος μὲ τὸ πρόσωπο στὴν γῆ, συγκλονισμένος ὁλόκληρος ἀπὸ τὸν φόβο. Ἐνῷ δὲ ἐκείτετο κάτω καὶ ἔβρεχε τὸ χῶμα μὲ τὰ δάκρυά του, ἐκεῖνος ὁ θαυμάσιος ἰατρός, ὁ ὁποῖος μεταχειριζόταν τὰ πάντα γιὰ τὴν σωτηρία του, καὶ συγχρόνως ἔδιδε σὲ ὅλους ἕνα ὑπόδειγμα σωτηρίας καὶ ἀληθινῆς ταπεινώσεως, τὸν προστάζει νὰ εἰπῆ ἐμπρὸς σὲ ὅλους ὅλα τὰ ἁμαρτήματά του ἕνα-ἕνα ξεχωριστά.

Τότε αὐτὸς ἄρχισε νὰ ἐξομολογῆται μὲ τρόμο ὅλα του τὰ ἁμαρτήματα ἕνα-ἕνα λέγοντας πράγματα ποὺ ἐξένιζαν κάθε ἀνθρώπινη ἀκοή. Ὄχι μόνο σαρκικὰ ἁμαρτήματα παρὰ φύσιν, κατὰ φύσιν, μὲ ἀνθρώπους, μὲ ζῷα, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ μαγεῖες καὶ φόνους καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει οὔτε νὰ ἀκούση οὔτε νὰ γράψη κανείς. Ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησι αὐτή, προστάζει ὁ Ποιμὴν νὰ καρῆ ἀμέσως μοναχὸς καὶ νὰ συγκαταριθμηθῆ στοὺς ἀδελφούς.

15. Ἐγὼ τότε ἐθαύμασα τὴν σοφία τοῦ Ὁσίου ἐκείνου καὶ τὸν ἐρώτησα ἰδιαιτέρως, γιὰ ποιὸ

λόγο προέβη στὴν παράδοξη αὐτὴ ἐνέργεια. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ ἦταν πράγματι ἰατρὸς ψυχῶν, μοῦ ἀπήντησε ὅτι τὸ ἔκανε αὐτὸ γιὰ δυὸ λόγους:

«Πρώτον, χάριν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ὥστε μὲ τὴν ἐντροπὴ τῆς παρούσης ἐξομολογήσεως νὰ τὸν ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν μέλλουσα ἐντροπὴ – πράγμα ποὺ ἀσφαλῶς ἔγινε. Διότι, ἀδελφέ μου Ἰωάννη, δὲν ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὸ ἔδαφος, μέχρις ὅτου ἐπέτυχε τὴν ἄφεσι ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν του. Καὶ μὴν ἀμφιβάλλης γι᾽ αὐτό, διότι κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ποὺ παρευρίσκονταν ἐκεῖ πῆρε θάρρος καὶ μοῦ εἶπε: «Ἔβλεπα τὴν ὥρα ἐκείνη κάποιον φοβερὸ καὶ ἐπιβλητικὸ ἄνδρα ποὺ κρατοῦσε στὰ χέρια του ἕνα χαρτὶ γραμμένο καὶ ἕνα κοντύλι ἀπὸ καλάμι. Καὶ κάθε φορὰ ποὺ ὁ ριγμένος στὸ ἔδαφος ἐξωμολογεῖτο μία ἁμαρτία του, ἐκεῖνος μὲ τὸ κοντύλι τὴν διέγραφε». Αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικό, σύμφωνα καὶ μὲ τὰ λόγια (του Δαβίδ): «Εἶπα, ἐξαγορεύσω κατ᾽ ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφήκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου» (Ψαλμ. λα΄ 5). Δεύτερον, τὸ ἔκανα αὐτό, ἐπειδὴ ἔχω μερικοὺς ἀδελφοὺς μὲ ἀνεξομολόγητες ἁμαρτίες. Καὶ μὲ τὸ παράδειγμα αὐτὸ τοὺς παρακινῶ καὶ ἐκείνους στὴν ἐξομολόγησι, χωρὶς τὴν ὁποία κανεὶς δὲν θὰ ἐπιτύχη τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν του».

16. Εἶδα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀξιοθαύμαστα καὶ ἀξιομνημόνευτα πράγματα, κοντὰ στὸν ἀείμνηστο ἐκεῖνο Ποιμένα καὶ τὸ ποίμνιό του, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ περισσότερα θὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς τὰ παρουσιάσω. Διότι ἔμεινα κοντὰ τοὺς ἀρκετὸ καιρό, ἐξετάζοντας τὴν ζωή τους, ἡ ὁποία μου προξενοῦσε ὑπερβολικὸ θαυμασμὸ καθὼς ἔβλεπα πῶς οἱ ἐπίγειοι ἐκεῖνοι ἄγγελοι ἐμιμοῦντο τοὺς οὐρανίους!

Συνδέονταν μεταξύ τους μὲ ἀδιάρρηκτο δεσμὸ ἀγάπης, χωρὶς ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀγάπη -πράγμα πολὺ θαυμαστό- νὰ ἔχη δημιουργήσει μεταξύ τους παρρησία ἢ ἀργολογία. Πρὶν ἀπὸ ὅλα ἐφρόντιζαν νὰ μὴ τραυματίσουν σὲ τίποτε τὴν συνείδησι τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐὰν τυχὸν εὑρισκόταν κανεὶς μὲ μίσος πρὸς τοὺς ἄλλους, ὁ Ποιμὴν τὸν ἐξώριζε ὡς κατάδικο στὸ ἰδιαίτερο καὶ ἀπομονωμένο Μοναστήρι (2).

Ὅταν κάποτε ἕνας ἀδελφὸς ὡμίλησε στὸν Ποιμένα ὑβριστικὰ εἰς βάρος ἄλλου ἀδελφοῦ, τὴν ἴδια στιγμὴ διέταξε ὁ ὁσιώτατος Ποιμὴν νὰ ἐκδιωχθῆ. «Δὲν ἀνέχομαι -εἶπε- νὰ ὑπάρχη στὴν Μονὴ καὶ ὁρατὸς καὶ ἀόρατος διάβολος».

Στοὺς ὁσίους αὐτοὺς μοναχοὺς εἶδα ὁμολογουμένως ὠφέλιμα καὶ ἀξιοθαύμαστα πράγματα. Εἶδα μία ἀδελφότητα, ἐν Κυρίῳ συναθροισμένη καὶ ἑνωμένη, ποὺ κατέκτησε σὲ θαυμαστὸ βαθμὸ τόσο τὴν πρακτικὴ ἐργασία τῶν ἐντολῶν, ὅσο καὶ τὴν θεωρία.

Ἀσκοῦσαν καὶ ἐγύμναζαν τὸν ἑαυτό τους τόσο πολὺ στὰ πνευματικά, ὥστε νὰ περιττεύη ἡ ὑπόμνησις τοῦ Γέροντος. Ὁ καθένας αὐτοπροαίρετα ξυπνοῦσε καὶ παρακινοῦσε τὸν ἄλλον στὴν πνευματικὴ ἐπαγρύπνησι. Ὑπῆρχαν μάλιστα στὸ πρόγραμμα τῆς ζωῆς τους ὡρισμένα ἱερὰ γυμνάσματα καλομελετημένα καὶ παγιωμένα.

Ἔτσι, ἂν συνέβαινε κάποτε στὴν ἀπουσία τοῦ Γέροντος νὰ παρασυρθῆ κάποιος στὴν κακολογία ἢ στὴν κατάκρισι ἢ στὴν ἀργολογία, τότε ἕνας ἀδελφὸς κάνοντάς του ἕνα σχεδὸν ἀνεπαίσθητο νεῦμα τοῦ ὑπενθύμιζε τὴν ἀρετὴ καὶ τὸν συνέφερε. Ἐὰν τυχὸν δὲν ἔδειχνε συναίσθησι, ὁ ἀδελφὸς ποὺ τοῦ ἔκανε τὴν ὑπόμνησι ἔβαζε μετάνοια καὶ ἔφευγε.

Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῶν συνομιλιῶν, ἂν χρειαζόταν νὰ εἰποῦν κάτι, εἶχαν σὰν μοναδικὴ καὶ παντοτεινὴ συζήτησι τὴν ἀνάμνησι τοῦ θανάτου καὶ τὴν σκέψι τῆς αἰωνίου κολάσεως.

17. Δὲν θὰ σᾶς ἀποσιωπήσω καὶ τὸ ἀσυνήθιστο καὶ θαυμαστὸ ἔργο τοῦ μαγείρου τους. Βλέποντάς τον νὰ ἔχη παντοτεινὴ περισυλλογὴ καὶ δάκρυα στὸ διακόνημά του, τὸν ἱκέτευα νὰ

μοῦ εἰπῆ πῶς ἀξιώθηκε νὰ λάβη ἕνα τέτοιο χάρισμα, καὶ ἐκεῖνος στὴν ἐπιμονή μου ἀποκρίθηκε: «Ποτὲ δὲν σκέφθηκα ὅτι ὑπηρετῶ ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν Θεόν. Ἔκρινα τὸν ἑαυτόν μου ἀνάξιο γιὰ κάθε εἴδους ἀνάπαυσι καὶ ἡ θέα αὐτῆς τῆς φωτιᾶς μου ἐνθυμίζει συνεχῶς τὴν μελλοντικὴ φλόγα τῆς κολάσεως».

18. Ἀκούσατε καὶ ἄλλο παράδοξο κατόρθωμα τῶν μοναχῶν αὐτῶν: Ἀκόμη καὶ τὴν ὥρα τῆς τραπέζης, δὲν διέκοπταν τὴν νοερὰ ἐργασία τῆς προσευχῆς. Μὲ κάποιο συγκεκριμένο ἀλλὰ μυστικὸ νεῦμα ὑπενθύμιζαν οἱ μακάριοι ὁ ἕνας στὸν ἄλλον τὴν ἐπιμέλεια τῆς ἐσωτερικῆς προσευχῆς. Καὶ αὐτό, ὄχι μόνο στὴν τράπεζα, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε συνάντησι καὶ σύναξί τους.

Ὅταν τυχὸν ἔπεφτε κάποιος σὲ παράπτωμα, τότε τὸν παρακαλοῦσαν καὶ τὸν ἱκέτευαν πολὺ οἱ ἄλλοι, νὰ ἐπιτρέψη νὰ μεριμνήσουν αὐτοί, νὰ ἀπολογηθοῦν αὐτοὶ στὸν Ποιμένα καὶ νὰ δεχθοῦν τὴν ἐπίπληξι.

Ὁ μέγας ἐκεῖνος Ποιμὴν τὸ ἀντελήφθηκε αὐτὸ καὶ τοὺς ἔβαζε ἐλαφρότερες τιμωρίες, γνωρίζοντας ὅτι ὁ τιμωρούμενος εἶναι ἀθῷος. Ὡστόσο ὅμως δὲν ἐπιζητοῦσε νὰ μάθη τὸν πραγματικὸ ἔνοχο.

Ποῦ νὰ συναντήσης σ᾽ ἐκείνους ἐκδηλώσεις ποὺ νὰ ἐνθυμίζουν ἀργολογία ἢ ἀστειολογία!

Ἐὰν ἐπίσης ἄρχιζε κάποιος νὰ φιλονικῆ μὲ τὸν πλησίον του, ὁ τρίτος ποὺ τύχαινε νὰ περάση ἀπὸ ἐκεῖ ἔβαζε μετάνοια καὶ διέλυε τὴν ὀργή. Ὅταν δὲ ἀντιλαμβανόταν πὼς ἔμενε μέσα τοὺς μνησικακία, τὸ ἀνέφερε ἀμέσως στὸν Δεύτερο -μετὰ τὸν Γέροντα- καὶ αὐτὸς ἐφρόντιζε νὰ συμφιλιωθοῦν πρὶν δύση ὁ ἥλιος (πρβλ. Ἐφ. δ´ 26). Ἐὰν ὅμως ἐσκλήρυναν τὴν στάσι τους καὶ ἐπέμεναν, τότε ἐτιμωροῦντο μὲ ἀποχὴ ἀπὸ τὸ φαγητὸ ἕως ὅτου συμφιλιωθοῦν, ἢ ἀπεβάλλοντο ἀπὸ τὴν Μονή.

Ἡ διαγωγή τους αὐτή, ἡ τόσο ἀξιέπαινος καὶ προσεκτική, δὲν ἦταν πράγμα μάταιο καὶ ἀνωφελές, ἀλλὰ ἀντιθέτως παρουσίαζε πολλοὺς ἐμφανεῖς καρπούς.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁσίους ἐκείνους ἀναδείχθηκαν σπουδαῖοι στὴν πρακτικὴ καὶ στὴν θεωρητικὴ ζωή, στὴν διάκρισι καὶ στὴν ταπεινοφροσύνη. Ἀντίκρυζε δὲ κανεὶς σ᾽ αὐτοὺς ἕνα θέαμα ἐκπληκτικὸ καὶ ἀγγελοπρεπές: Ὁλόλευκοι ἡλικιωμένοι μοναχοί, σεβάσμιοι καὶ ἱεροπρεπεῖς, νὰ τρέχουν δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἀσκώντας τὴν ὑπακοὴ καὶ ἔχοντας ὡς μεγαλύτερό τους καύχημα τὴν ταπείνωσί τους.

19. Εἶδα ἐκεῖ ἄνδρας ποὺ εἶχαν πενήντα περίπου χρόνια στὴν ὑπακοή, καὶ τοὺς ἱκέτευα νὰ μοῦ εἰποῦν ποιὰ πνευματικὴ παρηγορία ἀπέκτησαν ὕστερα ἀπὸ τόσο κόπο. Ἄλλοι ὡμολογοῦσαν ὅτι ἔφθασαν σὲ ἄβυσσο ταπεινοφροσύνης καὶ μὲ αὐτὴν ἀποκρούουν ἐπιτυχῶς κάθε ἐπίθεσι τοῦ ἐχθροῦ. Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι ὑπομένουν ἀναίσθητα καὶ ἀνώδυνα κάθε κακολογία καὶ ὕβρι.

Εἶδα καὶ ἄλλους ἀνάμεσα σ᾽ αὐτοὺς τοὺς ἀειμνήστους, οἱ ὁποῖοι ἦταν ὁλόλευκοι ἀπὸ τὸ γῆρας καὶ ἀγγελοειδεῖς. Εἶχαν φθάσει σὲ βαθύτατη ἀκακία καὶ ἁπλότητα, ἁπλότητα «σεσοφισμένη», κατωρθωμένη μὲ τὴν ἀγαθή τους προαίρεσι καὶ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ὄχι ἀλογίκευτη καὶ ἀσύνετη σὰν ἐκείνη ὡρισμένων κοσμικῶν γερόντων, ποὺ τοὺς ὀνομάζουν φλύαρους καὶ «ξεκουτιασμένους».

Ἐφαίνοντο δὲ ἐξωτερικὰ τελείως ἤπιοι, προσηνεῖς, φαιδροί, χωρὶς τίποτε τὸ ἐπίπλαστο καὶ ἐπιτηδευμένο κὰ νοθευμένο στοὺς λόγους καὶ στὴν συμπεριφορά τους. Πράγματα ποὺ δὲν συναντῶνται εὔκολα! Ἐσωτερικά, στὰ βάθη τῆς ψυχῆς τους ἀνέπνεαν σὰν ἄκακα νήπια τὸν Θεὸν καὶ τὸν Γέροντα. Τὸ δὲ νοερό τους βλέμμα τὸ εἶχαν στραμμένο - ὠργισμένο καὶ ἀλύγιστο - ἐναντίον τῶν δαιμόνων καὶ τῶν παθῶν.

20. Δὲν θὰ ἐπαρκέση ὅμως, ὦ ἱερὲ φίλε μετὰ τῆς θεοφιλοῦς συνοδίας σου, ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μου, προκειμένου νὰ ἐξιστορήσω τὶς ἀρετὲς καὶ τὴν οὐρανομίμητη ζωὴ τῶν μακαρίων ἐκείνων μοναχῶν. Ἀλλὰ εἶναι προτιμότερο νὰ κοσμήσω τὸν ἀκόσμητο λόγο μου μὲ τοὺς ἱδρώτας ἐκείνων, καὶ νὰ σᾶς διεγείρω ἔτσι σὲ θεάρεστο ζῆλο καὶ μίμησι, παρὰ μὲ τὶς ἰδικές μου πτωχὲς παραινέσεις, διότι «χωρὶς πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος κατακοσμεῖται» (πρβλ. Ἑβρ. ζ΄ 7).

Μόνο σᾶς παρακαλῶ, μὴν ὑποψιασθῆτε καθόλου ὅτι σᾶς γράφω κάτι πλαστό, διότι μία τέτοια δυσπιστία καταστρέφει τὴν ὠφέλεια.

21. Ἂς συνεχίσωμε λοιπὸν τὴν προηγούμενη διήγησι. Στὸ Κοινόβιο αὐτὸ εἶχε κοινοβιάσει πρὶν ἀπὸ μερικὰ ἔτη κάποιος Ἰσίδωρος ποὺ καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια, ἀπὸ ἀρχοντικὴ τάξι. Αὐτὸν τὸν ἐπρόλαβα καὶ ἐγὼ ἐκεῖ. Ὅταν τὸν ὑποδέχθηκε ὁ ὁσιώτατος ἐκεῖνος Ποιμήν, εἶδε ὅτι ἦταν κακότροπος, σκληρόκαρδος, φοβερός, ἐπιβλητικὸς καὶ ἀγέρωχος. Καὶ ἐσκέφθηκε μὲ ἕνα ἀνθρώπινο τέχνασμα νὰ νικήση τὴν πανουργία τῶν δαιμόνων.

Λέγει λοιπὸν στὸν Ἰσίδωρο: «Ἂν πραγματικὰ ἀπεφάσισες νὰ σηκώσης τὸν ζυγὸ τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖνο ποὺ πρὶν ἀπ᾿ ὅλα σοῦ ζητῶ εἶναι νὰ ἀσκῆς τὴν ὑπακοή». «Ὅπως τὸ σίδερο στὸν σιδηρουργό, ἔτσι ἁγιώτατε πάτερ, παραδίδομαι στὴν ὑπακοή», ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος. Ἱκανοποιημένος τότε ὁ μέγας Ποιμὴν ἀπὸ τὴν ἀπάντησι καὶ τὴν παρομοίωσι, προχώρησε ἀμέσως καὶ ἔδωσε στὸν σιδερένιο Ἰσίδωρο τὸ γύμνασμά του:

«Θέλω, ἀδελφέ, νὰ κάθεσαι στὴν πύλη τῆς Μονῆς καὶ μὲ φυσικότητα σὲ καθέναν ποὺ θὰ εἰσέρχεται ἢ θὰ ἐξέρχεται, νὰ βάζης μετάνοια λέγοντας, «προσευχήσου γιὰ μένα, πάτερ, διότι εἶμαι ἐπιληπτικός». Ὁ Ἰσίδωρος ὑπήκουσε σὰν ἄγγελος στὸν Κύριον.

Συνεπλήρωσε ἑπτὰ χρόνια σ᾿ αὐτὴν τὴν ἄσκησι, καὶ ἔφθασε ἔτσι σὲ βαθύτατη ταπείνωσι καὶ κατάνυξι.

Τότε ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος Ποιμήν, ἀφοῦ πέρασε ἡ «νομικὴ ἑπταετία» καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἀφάνταστη ὑπομονὴ τοῦ Ἰσιδώρου, ἀπεφάσισε νὰ τὸν συγκαταριθμήση στοὺς ἀδελφοὺς -ἦταν ὑπεράξιος- καὶ ἐπὶ πλέον νὰ τὸν χειροτονήση κληρικό.

Ἐκεῖνος ὅμως μέσῳ ἄλλων ἀδελφῶν, καθὼς καὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ἱκέτευσε τὸν Ποιμένα νὰ τὸν ἀφήση νὰ τελειώση τὸν δρόμο του μὲ τὴν ἴδια ἄσκησι. Στὴν παράκλησί του αὐτὴ ἄφινε νὰ ὑποδηλωθῆ κάπως ἀμυδρὰ ὅτι ἔφθανε στὸ τέλος του, ὅτι ἐπλησίαζε ἡ ὥρα ποὺ θὰ τὸν καλοῦσε ὁ Κύριος κοντά του. Ἔτσι καὶ ἔγινε. Ὁ Διδάσκαλος τὸν ἄφησε στὴν ἴδια θέσι, καὶ ὕστερα ἀπὸ δέκα ἡμέρες «δι᾿ ἀδοξίας ἐνδόξως ἐξεδήμησε» πρὸς τὸν Κύριον. Ἑπτὰ δὲ ἡμέρες μετὰ τὴν κοίμησί του παρέλαβε κοντά του καὶ τὸν θυρωρὸ τῆς Μονῆς.

Τοῦ εἶχε εἰπεῖ, ὅτι «ἐὰν βρῶ παρρησία στὸν Κύριον, σύντομα θὰ σὲ ἔχω κοντά μου, γιὰ νὰ εἴμαστε καὶ ἐκεῖ ἀχώριστοι». Ἔτσι καὶ ἔγινε, ὥστε νὰ φανερωθῆ ἀπόλυτα καὶ νὰ ἐπικυρωθῆ (ἀπὸ τὸν Θεόν) ἡ ἀκαταίσχυντος ὑπακοὴ καὶ ἡ θεομίμητος ταπείνωσίς του.

22. Ὅταν ἀκόμη ζοῦσε ὁ μέγας αὐτὸς Ἰσίδωρος, τὸν ἐρώτησα τί ἐργασία εἶχε ὁ νοῦς του, καθὼς εὑρισκόταν ἐκεῖ ἐμπρὸς στὴν πύλη τῆς Μονῆς. Καὶ δὲν μοῦ τὸ ἀπέκρυψε ὁ ἀείμνηστος θέλοντας νὰ μὲ ὠφελήση.

«Στὴν ἀρχὴ μέν, μοῦ εἶπε, συλλογιζόμουν ὅτι πωλήθηκα γιὰ τὶς ἁμαρτίες μου καὶ ὡς ἐκ τούτου μὲ πολλὴ πικρία καὶ βία καὶ αἱματηρὸ ἀγώνα ἔκανα τὶς μετάνοιες. Ὅταν ὅμως συμπληρώθηκε ἕνας χρόνος, τότε πλέον ἡ καρδιά μου δὲν αἰσθανόταν λύπη, ἀλλὰ ἐπερίμενα ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸν μισθὸ τῆς ὑπομονῆς μου. Καὶ ὅταν ἐπέρασε ἄλλος ἕνας χρόνος, τότε ἔνοιωθα τὸν ἑαυτό μου μὲ

βαθειὰ συναίσθησι ὡς ἀνάξιο νὰ διαμένη στὴν Μονή, νὰ βλέπη καὶ νὰ συναντᾶ τοὺς πατέρες, νὰ μεταλαμβάνη τῶν θείων Μυστηρίων καὶ νὰ ἀντικρύζη ὁποιοδήποτε πρόσωπο. Ρίχνοντας δὲ κάτω τὸ βλέμμα καὶ πιὸ κάτω ἀκόμη τὴν σκέψι περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἱκέτευα τοὺς εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους νὰ προσεύχωνται γιὰ μένα».

23. Κάποτε, ἐνῷ καθόμαστε μαζὶ στὴν τράπεζα, ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἡγούμενος ἔγειρε στὸ αὐτί μου τὸ ἅγιό του στόμα καὶ μοῦ λέγει: «Θέλεις νὰ σοῦ δείξω θεϊκὸ φρόνημα μέσα σὲ βαθύτατο γῆρας»; Ἀφοῦ δὲ ἐγὼ τὸν παρεκάλεσα γι᾽ αὐτό, φωνάζει ὁ δίκαιος κάποιον ἀπὸ τὸ δεύτερο τραπέζι, ποὺ ὠνομαζόταν Λαυρέντιος καὶ εἶχε σαράντα ὀκτὼ περίπου χρόνια στὸ Μοναστήρι -ἦταν μάλιστα καὶ ὁ δεύτερος κατὰ σειρὰν πρεσβύτερος στὸ ἱερατεῖο τῆς Μονῆς. Ἦλθε λοιπὸν ὁ Λαυρέντιος, ἔβαλε μετάνοια στὸν Ἡγούμενο καὶ ἐκεῖνος τοῦ ἔδωσε τὴν εὐλογία του. Ἀφοῦ ὅμως σηκώθηκε, δὲν τοῦ εἶπε τίποτε ἀπολύτως, ἀλλὰ τὸν ἄφησε νὰ ἵσταται ὄρθιος ἐμπρὸς στὸ τραπέζι καὶ χωρὶς νὰ τρώγη (ἐνῷ εὑρισκόμεθα ἀκόμη στὴν ἀρχὴ τοῦ γεύματος). Καὶ ἔμεινε στὴν θέσι αὐτὴ ὄρθιος μία ὁλόκληρη ὥρα, ἴσως καὶ δυό, ὥστε ἐγὼ ἔφθασα στὸ σημεῖο νὰ ἐντρέπωμαι καὶ νὰ ἀτενίσω ἀκόμη κατὰ πρόσωπον τὸν ἐργάτη αὐτὸν τῆς ἀρετῆς, ποὺ ἦταν ὁλόλευκος γέρων ὀγδόντα ἐτῶν. Περίμενε ἐκεῖ, χωρὶς νὰ λάβη ἀπάντησι, μέχρι τέλους τοῦ φαγητοῦ, ὁπότε, ὅταν ἐμεῖς σηκωθήκαμε, τὸν στέλνει ὁ Ὅσιος στὸν μέγα Ἰσίδωρο, ποὺ ἀνέφερα ἐνωρίτερα, νὰ τοῦ εἰπῇ τὴν ἀρχὴ τοῦ τριακοστοῦ ἐνάτου Ψαλμοῦ, (δηλαδή: «Ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι, καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου»).

Ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ ἐγὼ σὰν πονηρότατος δὲν παρέλειψα νὰ ἐξετάσω καὶ νὰ δοκιμάσω τὸν γέροντα. Τὸν ἐρώτησα λοιπόν, τί σκεπτόταν ὅλη αὐτὴ τὴν ὥρα, ὄρθιος, ἐμπρὸς στὸ τραπέζι. «Οὐδέποτε -μοῦ ἀπήντησε- ἔβαλα στὸ νοῦ μου ὅτι μὲ διατάζει ὁ Ἡγούμενος, ἀλλ᾽ ὁ Θεός, διότι στὸ πρόσωπο τοῦ Ποιμένος ἐτοποθέτησα τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο, πάτερ Ἰωάννη, τὴν ὥρα ἐκείνη προσευχόμουν στὸν Θεόν, σὰν νὰ εὑρισκόμουν ὄχι ἐμπρὸς σὲ τραπέζι ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐνώπιον τοῦ θείου θυσιαστηρίου. Δὲν δέχθηκα κανέναν πονηρὸ λογισμὸ ἐναντίον τοῦ Ποιμένος, ἐξ αἰτίας τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης ποὺ τρέφω ἀπέναντί του, διότι, ὅπως ἔχει λεχθῆ, «ἡ ἀγάπη οὐ λογίζεται τὸ κακόν» (Α´ Κορινθ. ιγ´ 5). Ἐπὶ πλέον ὅμως, γνώριζε καὶ τοῦτο, πάτερ, ὅτι αὐτὸς ποὺ θὰ παραδώση τὸν ἑαυτόν του αὐτοπροαίρετα στὶς ἀρετῆς τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς ἀκακίας, δὲν παραχωρεῖ πλέον στὸν πονηρὸ «χῶραν ἢ ὥραν», γιὰ νὰ τὸν βλάψη.

24. Καθὼς ἀληθινὰ ἦταν ἐκεῖνος ὁ δίκαιος ὁ σωτὴρ καὶ ποιμὴν τῶν λογικῶν προβάτων, μὲ τὴν χάρι τοῦ Θεοῦ, παρόμοιον τοῦ ἐχάρισε ὁ Θεὸς καὶ τὸν οἰκονόμο τῆς Μονῆς, σώφρονα, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, καὶ πρᾷο ὅσο ἐλάχιστοι. Μία φορὰ λοιπὸν γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν οἱ ὑπόλοιποι ἀδελφοί, ὁ μεγάλος (Γέροντας) τὸν ἐπέπληξε ἄδικα μέσα στὸ Κυριακὸ καὶ διέταξε, ἄκαιρα, νὰ τὸν βγάλουν ἔξω! Ἐγὼ δέ, γνωρίζοντας ὅτι εἶναι ἀθῷος σε ἐκεῖνο ποὺ τὸν κατηγοροῦσε ὁ Ποιμήν, ἀπολογήθηκα ὑπὲρ αὐτοῦ ἰδιαιτέρως.

«Τὸ γνωρίζω καὶ ἐγώ, πάτερ, ὅτι εἶναι ἀθῷος, μοῦ ἀπήντησε ὁ σοφός. Ἀλλ᾽ ὅπως εἶναι πράγμα οἰκτρό, νὰ ἁρπάξης τὸ ψωμὶ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πεινασμένου νηπίου, ἔτσι ἀδικεῖ καὶ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν ἐργάτη ὁ ὑπεύθυνος τῶν ψυχῶν, ὅταν δὲν τοῦ προξενῆ κάθε ὥρα στεφάνους, ὅσους γνωρίζει ὅτι μπορεῖ νὰ ὑπομείνη εἴτε μὲ ὕβρεις εἴτε μὲ ἀτιμίες εἴτε μὲ ἐξευτελισμοὺς καὶ ἐμπαιγμούς. Διότι ἔτσι προκαλεῖ τρεῖς πολὺ μεγάλες ἀδικίες:

Πρῶτον, στερεῖται ὁ ἴδιος τὸν μισθὸ ἀπὸ τὴν ἐπιτίμησι.

Δεύτερον, ὅτι ἐνῷ μποροῦσε νὰ ὠφελήση καὶ ἄλλους μὲ τὴν ἀρετὴ ἐκείνου, δὲν τὸ ἔπραξε.

Καὶ τρίτον -τὸ πιὸ σοβαρό- ὅτι πολλὲς φορὲς καὶ αὐτοὶ ποὺ φαίνονται καλοὶ καὶ ὑπομονητικοί, ὅταν παραμεληθοῦν πολὺν καιρὸ καὶ ὡς δῆθεν ἐνάρετοι δὲν ἐλέγχωνται πλέον οὔτε ὀνειδίζωνται

ἀπὸ τὸν Γέροντα, ὑποβαθμίζονται καὶ χάνουν τὴν πραότητα καὶ τὴν ὑπομονὴ ποὺ εἶχαν. Διότι ὅσο καλὸ καὶ καρποφόρο καὶ παχὺ καὶ ἂν εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς ψυχῆς, ὅταν τοῦ λείψη τὸ πότισμα μὲ τὸ νερὸ τῆς ἀτιμίας, τότε θὰ χορταριάση καὶ θὰ βλαστήση ἀγκάθια ὑπερηφανείας καὶ πορνείας καὶ ἀφοβίας. Τοῦτο γνωρίζοντας ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἀπόστολος, ἔγραψε πρὸς τὸν Τιμόθεο: «Ἐπίστηθι, ἐπενέχθητι, ἐπίπληξον αὐτοῖς εὐκαίρως, ἀκαίρως» (πρβλ. Β΄ Τιμοθ. δ΄ 2).

Ἐγὼ δὲ ἔφερνα ἀντιρρήσεις στὸν (σοφὸ αὐτόν) ὁδηγὸ προβάλλοντας ὡς δικαιολογία τὴν ἀδυναμία τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς μας καὶ συνεπῶς τὸν φόβο μήπως οἱ πολλοί, μὲ τὴν ἄδικη ἐπίπληξι -ἀκόμη ἴσως καὶ μὲ τὴν ὄχι ἄδικη- φθάσουν στὸ σημεῖο νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὸ Κοινόβιο.

Μοῦ ἀπήντησε τότε τὸ κατοικητήριο αὐτὸ τῆς σοφίας:

«Ἡ ψυχή, ἡ ὁποία ἐδέθηκε χάριν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν Ποιμένα μὲ ἀγάπη καὶ ἐμπιστοσύνη, ὑπομένει μέχρις αἵματος καὶ δὲν ἀπομακρύνεται καὶ μάλιστα ἐὰν τυχὸν ἔχη εὐεργετηθῆ ἀπὸ αὐτὸν στὴ θεραπεία ψυχικῶν της τραυμάτων. Καὶ ἐνθυμεῖται τοὺς λόγους ἐκείνου ποὺ εἶπε: «Οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται χωρίσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. η΄ 38-39). Τὴν ψυχὴ ὅμως ἡ ὁποία δὲν ἐδέθηκε καὶ δὲν ἑνώθηκε σφικτὰ καὶ δὲν προσκολλήθηκε στὸν Ποιμένα, θὰ ἀπορῶ πολύ, ἐὰν τὴν ἰδῶ νὰ μὴ συνεχίζη ἄσκοπα τὴν παραμονή της στὸ Μοναστήρι, ἐφ᾽ ὅσον ἔχει συνδεθεῖ μὲ ἐπιφανειακὴ ὑποταγή».

Καὶ πραγματικὰ δὲν διεψεύσθη ὁ μέγας αὐτὸς Ποιμήν, ἀλλὰ καὶ ὡδήγησε καὶ ἐτελειοποίησε καὶ προσέφερε στὸν Χριστὸ καθαρὰ καὶ ἄμωμα θύματα.

25. Ἂς ἀκούσωμε τώρα καὶ ἂς θαυμάσωμε θεϊκὴ σοφία ποὺ εὑρέθηκε μέσα σὲ «ὀστράκινα» σώματα. Ὅσο καιρὸ ἤμουν ἐκεῖ, ἐκαμάρωνα τὴν πίστι καὶ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἀδάμαστη καρτερία τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν στὶς ἐπιτιμήσεις, στὶς περιφρονήσεις καὶ στὶς διώξεις -μερικὲς φορές- ὄχι μόνο ἐκ μέρους τοῦ Γέροντος, ἀλλὰ καὶ τῶν πολὺ μικροτέρων ἀδελφῶν. Καὶ χάριν πνευματικῆς οἰκοδομῆς ἐρώτησα ἕναν ἀδελφό, ποὺ λεγόταν Ἀββάκυρος καὶ εἶχε δεκαπέντε χρόνια στὴν Μονή.

Τὸν ἀδελφὸ αὐτὸν ἔβλεπα νὰ τὸν μαλώνουν ὅλοι σχεδόν, καὶ μερικὲς φορὲς μάλιστα νὰ τὸν διώχνουν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν τράπεζα οἱ διακονηταί, ἐπειδὴ εἶχε ἐκ φύσεως τὸ ἐλάττωμα νὰ εἶναι ὀλίγο φλύαρος.

Τοῦ εἶπα λοιπόν: «Γιατί, ἀδελφὲ Ἀββάκυρε, βλέπω κάθε ἡμέρα νὰ σὲ διώχνουν ἀπὸ τὴν τράπεζα καὶ πολλὲς φορὲς νὰ κοιμᾶσαι νηστικός»; Ἐκεῖνος μοῦ ἀποκρίθηκε: «Πίστεψέ μὲ, πάτερ, ὅτι μὲ δοκιμάζουν οἱ πατέρες μου, ἂν κάνω γιὰ μοναχός. Ἀλλὰ δὲν τὸ κάνουν στὰ ἀληθινά. Καὶ ἐγὼ γνωρίζοντας τὸν σκοπὸ τοῦ μεγάλου, (δηλαδὴ τοῦ Γέροντος), καὶ τῶν ἀδελφῶν, τὰ ὑπομένω ὅλα χωρὶς κόπο. Καὶ νά, ποὺ συμπλήρωσα δεκαπέντε ὁλόκληρα χρόνια μὲ τὸν λογισμὸ αὐτόν. Ἔτσι ἄλλωστε μοῦ εἶπαν ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ποὺ ἦλθα ἐδῶ, ὅτι μέχρι τριάντα χρόνια δοκιμάζουν αὐτοὺς ποὺ ἀπαρνοῦνται τὸν κόσμο καὶ εἰσέρχονται στὴν Μονή. Καὶ δικαίως, πάτερ Ἰωάννη! Διότι ἐὰν δὲν ὑποβληθῆ σὲ δοκιμασία ὁ χρυσός, δὲν θεωρεῖται καθαρός».

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ γενναῖος Ἀββάκυρος ἀγωνίσθηκε δυὸ ἀκόμη χρόνια -μετὰ τὴν ἐπίσκεψί μου στὸ Μοναστήρι-, καὶ ἔτσι ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον. Καὶ πρὶν ξεψυχήση εἶπε πρὸς τοὺς πατέρας: «Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ τὸν Κύριον καὶ σᾶς. Διότι μὲ τὸ νὰ μὲ πειράζετε ἐσεῖς γιὰ νὰ μὲ σώσετε, δὲν μὲ ἐπείραξαν οἱ δαίμονες δεκαεπτὰ ὁλόκληρα ἔτη»!

Ὁ ποιμήν, ποὺ πάντοτε ἔκρινε δίκαια, διέταξε νὰ τὸν ἐνταφιάσουν σὰν ὁμολογητὴ -τοῦ ἄξιζε- ἀνάμεσα στοὺς πρὸ αὐτοῦ Ἁγίους τῆς Μονῆς.

26. Θὰ ζημιώσω ὁπωσδήποτε τοὺς ζηλωτὰς τῶν καλῶν, ἐὰν θάψω στὸ μνῆμα τῆς σιωπῆς τὸ κατόρθωμα καὶ ἄθλημα τοῦ Μακεδονίου, τοῦ πρώτου διακόνου τῆς Μονῆς.

Αὐτός, ὁ ἰδιαίτερα ἠγαπημένος ἀπὸ τὸν Κύριον, ὅταν κάποτε ἐπλησίαζε ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Θεοφανείων, παρεκάλεσε τὸν ποιμένα -δυὸ ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὴν ἑορτή- νὰ μεταβῆ στὴν Ἀλεξάνδρεια γιὰ κάποια του ἀνάγκη, ὑποσχόμενος ὅτι θὰ ἐπιστρέψη τὸ γρηγορώτερο, γιὰ τὴν Ἀκολουθία καὶ ἑτοιμασία τῆς ἑορτῆς.

Ὁ μισόκαλος ὅμως διάβολος ἔφερε ἐμπόδιο στὸν ἀρχιδιάκονο καὶ ὡδήγησε τὰ πράγματα ἔτσι ὥστε, ἀφοῦ ἐπῆρε τὴν εὐλογία τοῦ Ἡγουμένου καὶ ἔφυγε, νὰ μὴ προφθάσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Μονὴ τὴν ἡμέρα τῆς ἁγίας ἑορτῆς, σύμφωνα μὲ τὴν διορία ποὺ εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν Γέροντα.

Ὅταν λοιπὸν ἐπέστρεψε, μία ἡμέρα ἀργότερα, τὸν βγάζει ὁ Ποιμὴν ἀπὸ τὴν θέσι τῶν διακόνων καὶ τὸν κατεβάζει στὴν τάξι τῶν τελευταίων ἀρχαρίων. Καὶ ὁ καλὸς ὑπηρέτης καὶ διάκονος τῆς ὑπομονῆς καὶ ἀρχιδιάκονος τῆς καρτερίας δέχεται τὸν ὁρισμὸ καὶ τὴν ἀπόφασι τοῦ Πατρὸς χωρὶς τὴν παραμικρὴ λύπη, σὰν νὰ ἐπιτιμήθηκε ἄλλος καὶ ὄχι αὐτός. Καὶ ὅταν συμπλήρωσε σαράντα ἡμέρες στὴν θέση αὐτή, ὁ σοφὸς Γέροντας τὸν ἐπανέφερε πάλι στὴν κανονική του σειρά. Τὴν ἑπομένη ὅμως ἡμέρα ὁ ἀρχιδιάκονος τὸν ἱκετεύει νὰ τὸν τοποθετήση πάλι στὴν ἴδια τιμωρία καὶ ἀτιμία, διότι -ἔλεγε- ἔπεσε στὴν Ἀλεξάνδρεια σὲ ἀσυγχώρητο ἁμάρτημα.

Ὁ Ὅσιος κατάλαβε βεβαίως ὅτι αὐτὸ δὲν ἦταν ἀλήθεια καὶ ὅτι τοῦ τὸ ζητοῦσε ἀπὸ ταπείνωσι, ὡστόσο ὅμως ὑποχώρησε στὴν καλὴ ἐπιθυμία τοῦ ἐργάτου. Ἔτσι ἔβλεπε κανεὶς ἕναν ὁλόλευκο καὶ σεβάσμιο γέροντα νὰ εὑρίσκεται στὴν τάξι τῶν ἀρχαρίων καὶ νὰ τοὺς παρακαλῆ ὅλους ἀπὸ καρδίας νὰ προσεύχωνται γι᾽ αὐτόν, ἐπειδὴ -ὅπως ἔλεγε- ἔπεσε στὴν πορνεία τῆς παρακοῆς. Ὁ μέγας αὐτὸς Μακεδόνιος ἐμπιστεύθηκε στὴν ταπεινότητά μου τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία προσέτρεξε στὴν ταπεινωτικὴ αὐτὴ κατάστασι: «Ποτὲ ἄλλοτε, μοῦ εἶπε, δὲν αἰσθάνθηκα μέσα μου, ὅπως τώρα, τόση ἀνακούφισι ἀπὸ πολέμους καὶ τόση γλυκύτητα ἀπὸ τὸ θεϊκὸ φῶς»!

27. Ἴδιον τῶν ἀγγέλων εἶναι τὸ νὰ μὴ πέφτουν, ἴσως διότι καὶ δὲν μποροῦν (πλέον) νὰ πέσουν, ὅπως λέγουν ὡρισμένοι. Τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἴδιον νὰ πέφτουν, ἀλλὰ καὶ νὰ σηκώνονται πάλι ὅταν πέσουν. Μόνο στοὺς δαίμονας συμβαίνει, ἀφοῦ μία φορὰ ἔπεσαν, νὰ μὴν ὑπάρχη πλέον περίπτωσις νὰ σηκωθοῦν.

Ὁ οἰκονόμος τῆς Μονῆς αὐτῆς ἐπῆρε τὸ θάρρος νὰ μοῦ διηγηθῆ τὰ ἑπόμενα: «Ὅταν ἤμουν νέος καὶ εἶχα διακόνημα νὰ περιποιοῦμαι τὰ ζῷα, συνέβη νὰ πέσω σὲ σοβαρὸ ψυχικὸ παράπτωμα. Ἔχοντας ὅμως τὴν συνήθεια νὰ μὴν ἀποκρύπτω ποτὲ τὸν ὄφι τῆς ἁμαρτίας στὴν φωλιὰ τῆς καρδίας μου, τὸν ἅρπαξα ἀπὸ τὴν οὐρὰ καὶ τὸν ἐφανέρωσα ἀμέσως στὸν ἰατρὸ – λέγοντας οὐρὰ ἐννοῶ τὴν ἔκβασι τῆς πράξεως. Ἐκεῖνος τότε χαμογέλασε καὶ κτυπώντας μὲ ἐλαφρὰ στὸ πρόσωπο, μοῦ λέγει: «Γύρισε πίσω, παιδί μου, συνέχισε τὸ διακόνημά σου ὅπως καὶ πρίν, καὶ μὴ φοβεῖσαι τίποτε». Ἐγὼ ἔχοντας ὑπερβολικὴ πίστι στὸ πρόσωπό του, ἐπείσθηκα στὰ λόγια του. Ὕστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἔλαβα ἐσωτερικὴ πληροφορία ὅτι ἐθεραπεύθηκα, καὶ συνέχισα τὴν πορεία μου μὲ χαρά, ἀλλὰ καὶ μὲ τρόμο».

28. Σὲ κάθε εἶδος κτισμάτων παρατηροῦνται, ὅπως λέγουν μερικοί, πολλὲς διαφορές. Καὶ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μιᾶς συνοδίας παρατηροῦνται διαφορὲς στὴν πνευματικὴ πρόοδο καὶ στὸν τρόπο τῆς σκέψεως καὶ διαθέσεως. Γι᾽ αὐτὸν τὸν λόγο, ὅταν ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν, (ὁ Γέροντας δηλαδὴ τοῦ Κοινοβίου ἐκείνου), διέκρινε σὲ μερικοὺς ἀδελφοὺς τὴν τάσι νὰ ἐπιδεικνύωνται στοὺς κοσμικοὺς ἐπισκέπτες τῆς Μονῆς, τοὺς ἐξευτέλιζε ἐμπρὸς σ᾽ ἐκείνους καὶ τοὺς ἀνέθετε περιφρονητικὲς ὑπηρεσίες. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν τοὺς ἔκανε, ὥστε νὰ ἐξαφανίζωνται ἄλλη φορά, ὅταν ἔρχονταν κοσμικοὶ ἐπισκέπτες. Καὶ μποροῦσε νὰ ἰδῆ κανεὶς ἕνα πράγμα ἀνέλπιστο καὶ

θαυμαστό: Ἡ κενοδοξία τῶν μοναχῶν αὐτῶν νὰ ἐκδιώκη τὸν ἑαυτόν της καὶ νὰ τοὺς κάνη νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὁλοταχῶς.

29. Μὴ θέλοντας ὁ Κύριος νὰ μοῦ στερήση τὴν εὐχὴ ἑνὸς ὁσίου μοναχοῦ, μία ἑβδομάδα πρὶν ἀναχωρήσω ἀπὸ τὸ Μοναστήρι αὐτό, ἐκάλεσε κοντά του τὸν δεύτερο, μετὰ τὸν Ἡγούμενο, ἕνα θαυμάσιο ἄνδρα ποὺ ὠνομαζόταν Μηνᾶς. Αὐτὸς ἔζησε πενήντα ἐννέα ἔτη στὸ Κοινόβιο καὶ πέρασε ἀπὸ ὅλα τὰ διακονήματα.

Τὴν Τρίτη λοιπὸν ἡμέρα μετὰ τὴν κοίμησί του, ἐνῷ ἐτελούσαμε τὴν καθωρισμένη Ἀκολουθία, ξαφνικὰ γεμίζει εὐωδία ὅλος ὁ χῶρος, ὅπου εἶχε ἐνταφιασθῆ ὁ Ὅσιος. Τότε ὁ μέγας, (ὁ Ἡγούμενος δηλαδή), ἐπέτρεψε νὰ ξεσκεπάσωμε τὸν τάφο.

Καὶ μόλις ἀνοίξαμε, βλέπομαι νὰ ξεχύνεται ἀπὸ τὰ εὐλογημένα πέλματά του, σὰν ἀπὸ δυὸ πηγές, εὐωδιαστὸ μύρο! Λέγει τότε σ᾽ ὅλους ὁ διδάσκαλος: «Κοιτᾶτε! Νά, οἱ ἱδρῶτες ἀπὸ τὰ πόδια του καὶ τοὺς κόπους του! Σὰν μύρο προσεφέρθησαν στὸν Θεὸν καὶ σὰν μύρο ἔγιναν πράγματι δεκτοί»!

Καὶ ἄλλα πολλὰ κατορθώματα τοῦ ὁσίου τούτου Μηνᾶ μοῦ διηγήθηκαν οἱ ἐκεῖ πατέρες. Μοῦ εἶπαν καὶ τὸ ἑξῆς: «Κάποτε ὁ Γέροντας θέλησε νὰ δοκιμάση τὴν μεγάλη ὑπομονὴ ποὺ τοῦ εἶχε χαρίσει ὁ Θεός. Ἕνα βράδυ λοιπόν, ὅταν ἀνέβηκε στὸ ἡγουμενεῖο καὶ τοῦ ἔβαλε μετάνοια ζητώντας τὴν καθιερωμένη εὐλογία, ἐκεῖνος τὸν ἄφησε γονατιστὸ μέχρι τὴν ὥρα ποὺ ξύπνησαν οἱ μοναχοὶ γιὰ τὸν κανόνα τους. Τότε μόνο τοῦ ἔδωσε τὴν εὐλογία του καὶ τοῦ ἐπέτρεψε νὰ σηκωθῆ, ἀφοῦ τὸν ὠνόμασε ὑβριστικὰ φιλενδείκτη καὶ ἀνυπόμονο! Καὶ ὅλα αὐτά, διότι ἐγνώριζε ὁ Ὅσιος ὅτι τὰ ὑπομένει μὲ γενναιότητα. Γι᾽ αὐτὸ καὶ τοῦ δημιούργησε τὴν σκηνὴ αὐτή, ὥστε ὅλοι νὰ ὠφεληθοῦν. Ὁ δὲ μαθητὴς τοῦ ὁσίου Μηνᾶ γνωρίζοντας καλὰ τὴν ζωή του διδασκάλου του, μᾶς ἀνέφερε σχετικῶς: «Τὸν ἐξέτασα καλὰ μήπως ἀποκοιμήθηκε στὴν θέσι ποὺ εἶχε βάλει μετάνοια στὸν Ἡγούμενο, καὶ μὲ διαβεβαίωσε ὅτι -γονατισμένος ὅπως ἦταν- ἀπήγγειλε νοερὰ ὁλόκληρο τὸ Ψαλτήριο»!

30. Δὲν θὰ παραλείψω νὰ στολίσω τὸ στεφάνι τοῦ λόγου καὶ μὲ τοῦτο τὸ σμαράγδι: Ἄνοιξα μία φορὰ συζήτησι περὶ ἡσυχαστικῆς ζωῆς μὲ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἐκείνους γέροντες. Καὶ αὐτοὶ μὲ χαμογελαστὸ πρόσωπο καὶ ἱλαρὸ ὕφος μοῦ ἀπήντησαν: «Ἐμεῖς, πάτερ Ἰωάννη, σὰν ὑλικοὶ ποὺ εἴμαστε, κάνουμε καὶ μία ζωὴ ὑλικώτερη. Διότι ἔχομε τὴν γνώμη, πὼς ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀδυναμία μας, πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ πόλεμος ποὺ θὰ διεξάγωμε. Συλλογισθήκαμε, ὅτι εἶναι καλύτερο νὰ παλεύωμε μὲ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε εἶναι ἀγριεμένοι καὶ ἄλλοτε μετανοοῦν, παρὰ μὲ τοὺς δαίμονας, οἱ ὁποῖοι πάντοτε ὁπλίζονται ἐναντίον μας γεμάτοι μανία».

31. Ἕνας ἄλλος πάλι ἀπὸ τοὺς ἀειμνήστους ἐκείνους, ὁ ὁποῖος ἔτρεφε ἀπέναντί μου πολλὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπη καὶ οἰκειότητα, μοῦ εἶπε κάποτε φιλικά:

«Ἐὰν πραγματικά, πάνσοφε, ὑπάρχει μέσα σου καὶ ζῆ ἡ ψυχή σου τὴν ἐνέργεια ἐκείνου ποὺ εἶπε «πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμούντί μὲ Χριστῷ» (Φιλιπ. δ´ 13), ἐὰν κατῆλθε καὶ σὲ σένα, ὅπως καὶ στὴν Παρθένο, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὡς δρόσος ἁγνείας, ἐὰν δύναμις ὑπομονῆς τοῦ Ὑψίστου σὲ ἐπεσκίασε (πρβλ. Λουκ. α´ 35), τότε ζῶσε σὰν ἄνδρας, ὅπως ὁ Χριστὸς ὁ Θεός, στὴν μέση σου τὴν ποδιὰ τῆς ὑπακοῆς, σήκω ἀπὸ τὸ δεῖπνο τῆς ἡσυχίας, καὶ νίψε τὰ πόδια τῶν ἀδελφῶν μὲ συντετριμμένο πνεῦμα. Ἢ καλύτερα κυλίσου κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μιᾶς συνοδίας μὲ ταπεινωμένο φρόνημα.

» Τοποθέτησε αὐστηροὺς καὶ ἄγρυπνους φρουροὺς στὴν πύλη τῆς καρδιᾶς σου. Συγκράτησε μέσα στὸ σῶμα τὸν ἀσυγκράτητο νοῦ ποὺ περισπᾶται (ἀπὸ τὶς μέριμνες τοῦ Κοινοβίου). Ἐξάσκησε τὴν «νοερὰν ἡσυχίαν», ἐνῷ τὰ μέλη τοῦ σώματος κινοῦνται συνεχῶς (στὰ διάφορα

διακονήματα) -πράγμα ποὺ εἶναι τὸ πιὸ παράδοξο ἀπ᾽ ὅλα. Γίνε «ἀπτόητος ψυχή» μέσα στοὺς θορύβους (τῆς κοινοβιακῆς ζωῆς).

» Χαλίνωσε τὴν γλώσσα σου ποὺ ὁρμᾶ μὲ πάθος στὴν ἀντιλογία. Πάλευε ἐνάντια στὴν δέσποινα, (τὴν κοιλία δηλαδή), «ἑβδομηκοντάκις ἑπτά» κάθε ἡμέρα. Κάρφωσε ἐπάνω στὸ ξύλο τῆς ψυχῆς σου σὰν σὲ ἄλλο σταυρὸ τὸ ἀμόνι, τὸν νοῦ σου δηλαδή, οὕτως ὥστε ὅταν σφυροκοπῆται συνεχῶς καὶ ἐμπαίζεται καὶ ὑβρίζεται καὶ χλευάζεται, νὰ μὴ βλάπτεται καθόλου, ἀλλὰ νὰ παραμένη τελείως καθαρός, ἄθικτος καὶ ἀλύγιστος. Ξεντύσου τὸ ἰδικό σου θέλημα σὰν ροῦχο ἐντροπῆς καὶ γυμνὸς προχώρει στὸ στάδιο τοῦ μοναχικοῦ ἀγῶνος –πράγμα ποὺ σπάνια συναντᾶται. Φόρεσε τὸν θώρακα τῆς πίστεως πρὸς τὸν ἀγωνοθέτη, (τὸν Γέροντα), θώρακα ποὺ δὲν καταστρέφεται καὶ δὲν πληγώνεται ἀπὸ τὴν ἀπιστία καὶ τὴν ἀμφιβολία.

» Περιόρισε μὲ τὸ χαλινάρι τῆς ἁγνότητος τὴν ἁφὴ ποὺ πηδᾶ ἐμπρός σου ἀσυγκράτητη. Χαλίνωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ποὺ θέλουν κάθε στιγμὴ νὰ περιεργάζωνται τὸ παράστημα καὶ τὸ κάλλος τῶν σωμάτων, μὲ τὴν σκέψι τοῦ θανάτου. Φίμωσε καὶ κλεῖσε στὴν μέριμνα τοῦ ἑαυτοῦ του τὸν περίεργο νοῦ καὶ ἐμπόδισέ τον ἀπὸ τὸ νὰ θέλη νὰ κατακρίνη ὡς ἀμελῆ τὸν ἀδελφό, καὶ δεῖχνε χωρὶς νὰ τὸ δείχνης κάθε ἀγάπη καὶ συμπάθεια πρὸς τὸν πλησίον σου.

» Τότε, φίλτατε πάτερ, θὰ καταλάβουν ὅλοι ὅτι εἴμαστε ἀληθινοὶ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅταν μέσα στὴν συνοδία ἔχωμε μεταξύ μας ἀγάπη (πρβλ. Ἰωάν. ιγ´ 35).

» Ἔλα, ἔλα, μοῦ ἔλεγε πάλι ὁ καλὸς φίλος. Ἔλα νὰ συγκατοικήσης μαζί μας. Πίνε κάθε στιγμὴ τὸν χλευασμὸ σὰν τρεχούμενο καὶ δροσερὸ νερό. Ἄλλωστε καὶ ὁ Δαβίδ, ἀφοῦ περιεργάσθηκε ὅλα τὰ τερπνὰ ποὺ ὑπάρχουν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἔλεγε μὲ θαυμασμό: «Ποιὸ εἶναι ὡραιότερο καὶ τερπνότερο; Κανένα ἄλλο παρὰ τὸ νὰ συγκατοικοῦν ἀδελφοὶ μαζί!» (πρβλ. Ψαλμ. ρλβ´ 1). Ἐὰν ὅμως δὲν ἀξιωθήκαμε ἀκόμη νὰ ἀποκτήσωμε τὸ ἀγαθὸ μιᾶς τέτοιας ὑπομονῆς καὶ ὑπακοῆς, τότε θὰ εἶναι καλύτερα, συναισθανόμενοι τὴν ἀδυναμία μας, νὰ ἀσκητεύωμε μόνοι μας, μακρυὰ ἀπὸ τὸ ἀθλητικὸ στάδιο (τοῦ Κοινοβίου). Νὰ μακαρίζωμε δὲ αὐτοὺς ποὺ ἀγωνίζονται σ᾽ αὐτὸ ἀθλητικὰ καὶ νὰ τοὺς εὐχώμεθα καλὴ ὑπομονή».

Τὰ λόγια τοῦ καλοῦ πατρὸς καὶ ἐξαιρετικοῦ διδασκάλου ποὺ ἐπάλαιψε μαζί μου μὲ τρόπο εὐαγγελικὸ καὶ προφητικό, ἢ καλύτερα φιλικό, μὲ ἐνίκησαν. Γι᾽ αὐτὸ καὶ χωρὶς καμμία ἀμφιβολία ἀπεφάσισα νὰ δώσω τὰ πρωτεῖα στὴν μακαρία ὑπακοή.

32. Ἐνθυμήθηκα καὶ μία ἄλλη ἀξιόλογη ἀρετὴ τῶν μακαρίων αὐτῶν μοναχῶν, καὶ ἀφοῦ σᾶς τὴν παραθέσω, θὰ τελειώσω τὸν περίπατο μέσα στὸ ὅμοιο μὲ παραδεισένιο κῆπο Κοινόβιό τους, γιὰ νὰ σᾶς παρουσιάσω ἐν συνεχείᾳ τὰ ἰδικά μου λόγια, τὰ χωρὶς κάλλος, τὰ ἀνωφελῆ καὶ ἀκανθώδη.

Συνέβη πολλὲς φορὲς νὰ διακρίνη ὁ Ποιμὴν μερικοὺς ἀδελφοὺς ποὺ συζητοῦσαν μεταξύ τους τὴν ὥρα τῆς Ἀκολουθίας. Καὶ τοὺς ἐπέβαλε, μολονότι ἦσαν κληρικοὶ -συγκεκριμένα Ἱερεῖς- νὰ ἵστανται ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μία ἑβδομάδα καὶ νὰ βάζουν μετάνοια σὲ ὅλους ὅσους εἰσέρχονταν καὶ ἐξέρχονταν.

Ἄλλη φορὰ βλέπω ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς νὰ παρακολουθῆ τὴν ψαλμῳδία μὲ πραγματικὴ συναίσθηση περισσότερη ἀπὸ κάθε ἄλλον. Μάλιστα στὴν ἀρχὴ τῶν Ἀκολουθιῶν ἔδειχνε ἀπὸ τὶς κινήσεις καὶ τὸ ὕφος τοῦ προσώπου του ὅτι συζητοῦσε μὲ κάποιον. Ἐζήτησα λοιπὸν ἀπὸ τὸν μακάριο νὰ μοῦ ἐξηγήση αὐτή του τὴν στάσι. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν συνήθιζε νὰ ἀποκρύπτη κάτι ποὺ θὰ ὠφελοῦσε, μοῦ ἀπήντησε: «Ἔχω τὴν συνήθεια, πάτερ Ἰωάννη, νὰ συμμαζεύω στὴν ἀρχὴ τῆς Ἀκολουθίας τοὺς λογισμούς, τὸν νοῦ καὶ ὅλο τὸν ψυχικό μου κόσμο. Καὶ μόλις τοὺς συγκαλέσω, τοὺς φωνάζω: «Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ τῷ βασιλεῖ καὶ

Θεῷ ἡμῶν».

Παρηκολούθησα καὶ τὸν μάγειρο καὶ ἰδοὺ τί τὸν συνέλαβα νὰ κάνη: Εἶχε ἕνα «πτυχίον», (ἕνα σημειωματάριο δηλαδή), κρεμασμένο στὴν ζώνη του γιὰ νὰ σημειώνη -ἔτσι μοῦ ἐξήγησε- καθημερινὰ τοὺς λογισμούς του καὶ νὰ τοὺς ἀνακοινώνη ὅλους στὸν Γέροντα! Καὶ αὐτὸ ὄχι μόνο τὸν μάγειρο, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀδελφούς της Μονῆς εἶδα νὰ τὸ κάνουν. Καὶ αὐτὴ ἡ τακτικὴ ἦταν ἐντολὴ τοῦ μεγάλου, (τοῦ Ἡγουμένου), ὅπως ἄκουσα.

33. Κάποτε ὁ Ἡγούμενος ἔδιωξε ἕναν ἀδελφό, ὁ ὁποῖος τοῦ κατηγόρησε κάποιον ἄλλον ὡς φλύαρο καὶ πολυλογά. Αὐτὸς τότε περίμενε καρτερικὰ στὴν πύλη τῆς Μονῆς ἑπτὰ ἡμέρες, παρακαλώντας θερμὰ νὰ συγχωρηθῆ καὶ νὰ γίνη πάλι δεκτός. Μόλις τὸ ἔμαθε αὐτὸ ὁ φιλόψυχος ἐκεῖνος Ἡγούμενος, ἐξέτασε καλὰ καὶ ὅταν ἄκουσε ὅτι δὲν εἶχε φάγει τίποτε στὶς ἡμέρες ποὺ πέρασαν, τοῦ ἐδήλωσε ὅτι, ἂν ἤθελε ὁπωσδήποτε νὰ παραμείνη στὴν Μονή, θὰ τὸν κατέτασσε στὴν τάξι τῶν μετανοούντων. Ὁ μετανοημένος ἀδελφὸς τὸ δέχθηκε μὲ εὐχαρίστησι. Τότε ὁ Ποιμὴν διέταξε νὰ τὸν ὁδηγήσουν στὸ ἰδιαίτερο Μοναστήρι, ὅπου ἔμεναν ὅσοι πενθοῦσαν γιὰ διάφορες πτώσεις τους. Αὐτὸ καὶ ἔγινε. Καὶ τώρα, ἀφοῦ ἐνθυμήθηκα τὸ Μοναστήρι αὐτὸ τῶν μετανοούντων, ἂς ποῦμε ὀλίγα καὶ γι᾽ αὐτό.

Σὲ ἀπόστασι ἑνὸς «σημείου», (δηλαδὴ ἑνάμισυ χιλιομέτρου), ἀπὸ τὴν μεγάλη Μονὴ εὑρισκόταν ὁ ἀπαράκλητος ἐκεῖνος τόπος ποὺ ὠνομαζόταν Φυλακή. Ἐκεῖ δὲν ὑπῆρχε ποτὲ περίπτωσις νὰ ἰδῆς καπνὸ ἢ κρασὶ ἢ λάδι στὸ φαγητὸ ἢ τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ ψωμὶ καὶ μερικὰ χόρτα.

Στὴν Φυλακὴ αὐτὴ ἔκλεινε ὁ Ἡγούμενος χωρὶς δικαίωμα ἐξόδου, ὅσους μετὰ τὴν κουρά τους ἔπεφταν σὲ μεγάλα ἁμαρτήματα. Δὲν τοὺς ἔκλεινε στὸ ἴδιο δωμάτιο, ἀλλὰ χωριστὰ τὸν καθένα ἢ τὸ πολὺ ἀνὰ δυό. Καὶ τοὺς ἄφινε ἐκεῖ, μέχρις ὅτου θὰ τὸν πληροφοροῦσε ὁ Κύριος γιὰ τὸν καθένα. Τοὺς εἶχε ὁρίσει καὶ ἕναν ἐξαίρετο ὑπεύθυνο -«τοποποιόν»- ὀνόματι Ἰσαάκ, ὁ ὁποῖος τοὺς ὑποχρέωνε σὲ ἀδιάλειπτο σχεδὸν προσευχή, καὶ τοὺς διέθετε μεγάλη ποσότητα θαλλῶν (κλάδων φοινίκων), γιὰ νὰ πλέκουν καὶ νὰ ἀποδιώκουν τὴν ἀκηδία.

Αὐτὸς ἦταν σὲ γενικὲς γραμμὲς ὁ τρόπος τῆς ζωῆς, ἡ κατάστασις καὶ ἡ πολιτεία «αὐτῶν ποὺ ἐπιζητοῦσαν πραγματικὰ νὰ ἀντικρύσουν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ» (Ψαλμ. κγ΄ 6).

34. Τὸ νὰ θαυμάζη κανεὶς τοὺς κόπους τῶν Ἁγίων εἶναι καλό. Τὸ νὰ ζηλεύη νὰ τοὺς μιμηθῆ εἶναι σωτήριο. Ἀλλὰ τὸ νὰ θέλη διὰ μιᾶς νὰ τοὺς μιμηθῆ εἶναι παράλογο καὶ ἀκατόρθωτο.

35. Ὅταν μᾶς δαγκώνουν οἱ ἔλεγχοι καὶ οἱ ἐπιπλήξεις τῶν ἄλλων, ἂς ἐνθυμούμεθα τὰ ἁμαρτήματά μας. Μέχρις ὅτου ὁ Κύριος, ποὺ βλέπει τὴν ἀγωνιστικότητα τῶν βιαστῶν του, σβήση τὰ ἁμαρτήματά μας καὶ μεταβάλη σὲ χαρὰ τὴν ὀδύνη τῆς καρδιᾶς μας. Διότι ὅπως λέγει καὶ ὁ Ψαλμῳδός: «Ὅσο μεγάλες ἦταν οἱ ὀδύνες στὴν καρδιά μου, τόσο δυνατὲς ὑπῆρξαν καὶ οἱ παρηγοριές σου, οἱ ὁποῖες στὴν κατάλληλη ὥρα εὔφραναν τὴν ψυχή μου» (Ψαλμ. 93, 19).

36. Ἂς μὴ λησμονοῦμε ἐκεῖνον ποὺ ἔλεγε πρὸς τὸν Κύριον: «Πόσες θλίψεις μοῦ ἔδειξες! Θλίψεις πολλὲς καὶ κακές! Δὲν μὲ ἐγκατέλειψες ὅμως, ἀλλὰ μὲ ἐπεσκέφθηκες μὲ στοργὴ καὶ μὲ ἐζωογόνησες καὶ μὲ ἀνύψωσες καὶ πάλι μετὰ τὴν πτῶσι μου ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς ὅπου εἶχα πέσει» (Ψαλμ. ο΄ 20).

37. Μακάριος ὅποιος, ἐνῷ κάθε ἡμέρα κακολογεῖται καὶ ἐξουθενεῖται γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, βιάζει τὸν ἑαυτό του καὶ ὑπομένει. Μαζί μὲ τοὺς Μάρτυρες αὐτὸς θὰ χορεύση καὶ μεταξὺ τῶν Ἀγγέλων θὰ παρουσιασθῆ μὲ παρρησία.

Μακάριος ὁ μοναχός, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του κάθε ὥρα ἄξιο γιὰ κάθε ἀτιμία καὶ κάθε ἐξουδένωσι.

Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ ἐνέκρωσε τελείως τὸ θέλημά του καὶ παρέδωσε τὴν φροντίδα τῆς ψυχῆς τους στὸν ἐν Κυρίῳ ὁδηγὸ καὶ διδάσκαλό του. Αὐτὸς θὰ σταθῆ στὰ δεξιά του Σταυρωθέντος.

38. Ὅποιος ἀποκρούει τὸν ἔλεγχο, εἴτε δίκαιο εἴτε ἄδικο, αὐτὸς ἀρνήθηκε τὴν σωτηρία του. Ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ τὸν δέχεται, εἴτε μὲ δυσκολία εἴτε χωρὶς δυσκολία, αὐτὸς γρήγορα θὰ ἐπιτύχη τὴν ἄφεσι τῶν πταισμάτων του.

39. Δεῖχνε νοερῶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν εἰλικρινῆ πίστι καὶ ἀγάπη ποὺ τρέφεις πρὸς τὸν πνευματικό σου Πατέρα καὶ ὁ Θεὸς μὲ μυστικὸ τρόπο θὰ τὸν πληροφορήση, ὥστε καὶ ἐκεῖνος νὰ τρέφη ἀπέναντί σου ἀνάλογη εὔνοια καὶ οἰκειότητα.

Ὅποιος φανερώνει (στὸν Γέροντά του) τὸν ὄφι ποὺ κρύπτεται μέσα του, ἀποδεικνύει ὅτι ἔχει δυνατὴ καὶ ἀληθινὴ πίστι (πρὸς αὐτόν). Ὅποιος ὅμως τὸν ἀποκρύπτει, αὐτὸς περιπλανᾶται ἀκόμη σὲ δύσβατα μέρη.

40. Ἐὰν κάποιος ἐπιθυμῆ νὰ διαπιστώση τὴν πραγματικὴ φιλαδελφία καὶ ἀγάπη ποὺ ἔχει, ἂς τὸ βεβαιωθῆ μὲ τὸ ἑξῆς: Νὰ παρατηρήση ἐὰν πενθῆ γιὰ τὰ σφάλματα τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἐὰν ἀγάλλεται γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὰ χαρίσματά του.

41. Ἐκεῖνος ποὺ στὶς συζητήσεις ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιβάλλη τὴν γνώμη του, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ὀρθή, ἂς γνωρίζη ὅτι νοσεῖ ἀπὸ τὴν νόσο τοῦ διαβόλου, (δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια). Καὶ ἐὰν μὲν αὐτὸ γίνεται στὶς συζητήσεις μὲ ἴσους, ἴσως νὰ θεραπευθῆ κάποτε μὲ τὴν ἐπίπληξι τῶν μεγαλυτέρων. Ἐὰν ὅμως μὲ μεγαλυτέρους ἢ πιὸ σοφούς, τότε τὸ πάθος τοῦ εἶναι ἀνθρωπίνως ἀθεράπευτο.

42. Αὐτὸς ποὺ δὲν ὑποχωρεῖ στὰ λόγια, εἶναι φανερὸ πὼς δὲν ὑποχωρεῖ καὶ στὰ ἔργα. Διότι «ὁ ἐν ὀλίγῳ ἄπιστος, καὶ ἐν πολλῷ ἄπιστός ἐστι» (Λουκ. ις´ 10) καὶ ἀνένδοτος καὶ μάταια κοπιάζει καὶ ἀπὸ τὴν εὐλογημένη ὑποταγὴ τίποτε δὲν κερδίζει, παρὰ μόνο ἐνοχή.

43. Αὐτὸς ποὺ ἀπέκτησε τελείως καθαρὰ συνείδησι στὸ θέμα τῆς ὑποταγῆς στὸν Γέροντα, δὲν φοβεῖται τὸν θάνατο, ἀλλὰ τὸν περιμένει κάθε ἡμέρα σὰν ὕπνο ἢ καλύτερα σὰν ζωή. Καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ εἶναι βέβαιος ὅτι κατὰ τὴν ὥρα ἐκείνη τοῦ θανάτου ὄχι αὐτός, ἀλλ᾽ ὁ Γέροντάς του θὰ δώση λόγο γιὰ τὰ ἔργα του.

44. Ἐὰν κάποιος ἀναλάβη ἐν Κυρίῳ χωρὶς πίεσι ἐκ μέρους τοῦ Ἡγουμένου κάποια ὑπηρεσία καὶ ἐπάνω στὴν ἐκτέλεσί της ὑποστῆ κάποια ἀνέλπιστη πτῶσι, ἂς μὴν ἀποδίδη τὴν αἰτία σ᾽ αὐτὸν ποὺ ἔδωσε τὸ ὅπλο, ἀλλὰ σ᾽ αὐτὸν ποὺ τὸ ἔλαβε. Διότι ἐνῷ ἐπῆρε τὸ ὅπλο γιὰ νὰ κτυπήση τὸν ἐχθρό, αὐτὸς τὸ ἔστρεψε κατὰ τῆς καρδίας του. Ἂν ὅμως ἐδέχθηκε τὴν ὑπηρεσία γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου μὲ πίεσι τοῦ Γέροντος, καὶ ἂν εἶχε ἀναφέρει ἀπὸ πρὶν στὸν Γέροντα τὴν ἀδυναμία του, ἂς ἔχη θάρρος, διότι καὶ ἂν ἔπεσε, δὲν ἀπέθανε.

45. Μοῦ διάφυγε, ἀγαπητοί, νὰ σᾶς παραθέσω καὶ τοῦτο τὸ γλυκὸ ψωμὶ τῆς ἀρετῆς: Εἶδα σ᾽ ἐκεῖνο τὸ Κοινόβιο ὑποτακτικούς, οἱ ὁποῖοι μὲ τρόπο θεάρεστο ἐπαίδευαν οἱ ἴδιοι τὸν ἑαυτό τους μὲ ὕβρεις καὶ ἐξευτελισμούς. Ἔτσι ἦταν προετοιμασμένοι νὰ ὑπομένουν τὶς ὕβρεις, ποὺ τοὺς ἔρχονταν ἀπ᾽ ἔξω, ἐφ᾽ ὅσον συνήθισαν νὰ μὴ ταράζωνται ἀπὸ τοὺς ἐξευτελισμούς.

46. Τὴν ψυχὴ ποὺ συνηθίζει νὰ ἐξομολογῆται, ἡ σκέψις τῆς ἐξομολογήσεως τὴν συγκρατεῖ σὰν χαλινάρι καὶ δὲν τὴν ἀφίνει νὰ ἁμαρτήση. Ἀντιθέτως τὶς ἁμαρτίες ποὺ δὲν σκέπτεται κανεὶς νὰ τὶς ἐξομολογηθῆ, συνεχῶς σὰν σὲ σκοτάδι τὶς διαπράττει ἄφοβα.

47. Ὅταν, στὴν ἀπουσία τοῦ Γέροντος, τὸν φανταζώμεθα σὰν νὰ παρευρίσκεται ἀνάμεσά μας, καὶ ἀποφεύγωμε κάθε συζήτησι ἢ λόγο ἢ φαγητὸ ἢ ὕπνο ἢ ὁ,τιδήποτε ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ

γνωρίζομε ὅτι τὸν δυσαρεστοῦν, τότε ἐξασκοῦμε ἀληθινὰ ἀνόθευτη ὑπακοή. Οἱ νόθοι μαθηταὶ χαίρονται γιὰ τὴν ἀπουσία τοῦ διδασκάλου, ἐνῷ οἱ γνήσιοι τὴν θεωροῦν ζημία τους.

48. Ἐρώτησα κάποτε ἕναν ἀπὸ τοὺς καλύτερους μοναχούς, παρακαλώντας τον νὰ μοῦ ἐξηγήση πῶς ἡ ὑπακοὴ κρύβει μέσα της τὴν ταπείνωση. Καὶ ἐκεῖνος μοῦ ἀπήντησε: «Ὁ εὐγνώμων ὑποτακτικὸς καὶ ἂν ἀκόμη ἀναστήση νεκροὺς καὶ ἂν ἀποκτήση τὸ χάρισμα τῶν δακρύων ἢ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοὺς πολέμους (τῶν παθῶν), ὁπωσδήποτε συλλογίζεται ὅτι αὐτὰ τὰ κατόρθωσε ἡ εὐχὴ τοῦ Πνευματικοῦ του Πατρός. Καὶ ἔτσι ὁ ἴδιος παραμένει ξένος ἀπὸ τὴν ματαία οἴησι. Διότι πῶς θὰ μπορέση νὰ ὑπερηφανευθῆ γιὰ ἐκεῖνο ποὺ -ὅπως λέγει- τὸ ἐπέτυχε μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Πατρός του καὶ ὄχι μὲ τὴν ἰδική του ἀξία καὶ προσπάθεια»;

49. Ὁ ἡσυχαστὴς ποὺ ἀσκεῖται μόνος του δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ἐφαρμόση αὐτά. Ἡ δὲ οἴησις ἀσκεῖ δικαιώματα ἐπάνω του, καὶ τοῦ ὑποβάλλει τὸν λογισμό, ὅτι μὲ τὴν ἰδική του ἀξία καὶ προσπάθεια ἐπέτυχε τὰ κατορθώματά του. Ἐνῷ ὁ ὑποτακτικὸς νικᾶ καὶ ἐξουδετερώνει τοὺς δυὸ δόλους τῶν δαιμόνων (3) καὶ μένει γιὰ πάντα δοῦλος καὶ ὑπήκοος τοῦ Χριστοῦ.

50. Ἀγωνίζεται σὰν πυγμάχος ὁ δαίμων ἐναντίον τῶν ὑποτακτικῶν καὶ προσπαθεῖ, ἄλλοτε νὰ τοὺς ρίχνη σὲ σαρκικοὺς μολυσμοὺς καὶ νὰ τοὺς σκληρύνη τὴν καρδία, ἄλλοτε σὲ ξαφνικὴ ὀργὴ καὶ ταραχή, σὲ πνευματικὴ ξηρότητα καὶ ἀκαρπία, στὴν λαιμαργία καὶ στὴν ὀκνηρία γιὰ προσευχή, ἄλλοτε στὸν ὕπνο καὶ στὸν σκοτισμὸ τοῦ νοῦ. Καὶ ὅλα αὐτά, γιὰ νὰ τοὺς ἀπομακρύνη ἀπὸ τὴν ἄθλησι τῆς ὑπακοῆς, μὲ τὴν ἰδέα ὅτι τίποτε δὲν ὠφελήθηκαν ἀπὸ αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔμειναν πίσω στὰ πνευματικά. Καὶ δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ ἐννοήσουν ὅτι πολλὲς φορὲς ἐπιτρέπει σκόπιμα ὁ Θεὸς νὰ ἀπομακρυνθοῦν οἱ ἀρετὲς ποὺ νομίζομε ὅτι ἔχομε, γιὰ νὰ δημιουργηθῆ μέσα μας βαθύτατη ταπεινοφροσύνη.

51. Ἀποκρούσθηκε πολλὲς φορὲς μὲ τὴν ὑπομονὴ ἡ ἀπάτη τοῦ προηγουμένου δαίμονος. Κατόπιν «ἔτι τούτου λαλοῦντος, ἦλθεν ἕτερος ἄγγελος» (Ἰὼβ α΄ 16-18), ἦλθε δηλαδὴ ἄλλος κακὸς δαίμων, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἐξαπατήση μὲ διαφορετικὸ τρόπο. (Γιὰ τὸν τρόπο αὐτὸ γίνεται λόγος εὐθὺς στὴν συνέχεια).

52. Συνήντησα ὑποτακτικοὺς οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν εὐχὴ καὶ σκέπη τοῦ Γέροντός των ἔγιναν εὐκατάνυκτοι, γλυκομίλητοι, ἐγκρατεῖς, μὲ ἀγωνιστικὸ ζῆλο, ἀπολέμητοι (ἀπὸ τὰ πάθη), μὲ πνευματικὴ θερμότητα... Σ᾽ αὐτοὺς λοιπὸν κατέφθασα οἱ δαίμονες καὶ τοὺς ἔσπειραν μυστικὰ τὸν λογισμό, ὅτι εἶναι ἱκανοὶ καὶ ἄξιοι τώρα γιὰ τὸ ἀνώτερο βραβεῖο τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς, ἡ ὁποία θὰ τοὺς ὁδηγήση στὴν ἀπάθεια. Καὶ ἔτσι ἐξαπατήθηκαν καὶ ἀπὸ τὸ λιμάνι ἀνοίχθηκαν στὸ πέλαγος. Ἐκεῖ ὅμως τοὺς ἔπιασε ἡ τρικυμία καί, μὴ ἔχοντας κυβερνήτη, ἐκινδύνευσαν νὰ πνιγοῦν στὴν ἁλμυρὴ καὶ ἀκάθαρτη θάλασσα (τῶν παθῶν).

53. Χρειάζεται μερικὲς φορὲς νὰ θολώση καὶ νὰ ἀναταραχθῆ καὶ νὰ ἐξαγριωθῆ ἡ θάλασσα (τῆς ψυχῆς), γιὰ νὰ ἐκβρασθοῦν πάλι στὴν ξηρὰ ὁ βοῦρκος καὶ ἡ σαπρία καὶ τὰ χορτάρια, ποὺ οἱ ποταμοὶ τῶν παθῶν κατέβασαν μέσα της. Ἐὰν παρατηρήσωμε, θὰ ἰδοῦμε ὅτι μετὰ ἀπὸ τὴν ἀναταραχὴ αὐτῆς τῆς θαλάσσης ἐπικρατεῖ βαθειὰ γαλήνη.

54. Αὐτὸς ποὺ ἄλλοτε ὑπακούει καὶ ἄλλοτε παρακούει στὸν πνευματικό του Πατέρα ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπο ποὺ βάζει στοὺς ὀφθαλμούς του ἄλλοτε κολλύριο καὶ ἄλλοτε ἀσβέστη. (Ποίον τὸ ὄφελος;). Διότι «ἐὰν ἕνας κτίζη -ὅπως λέγει ἡ Γραφή- καὶ ἕνας γκρεμίζη, τί καλὸ προκύπτει παρὰ μόνο κόπο»; (Σοφ. Σειρ. λδ΄ 23).

55. Μὴν ἀπατᾶσαι, ὦ υἱὲ καὶ ὑπήκοε τοῦ Κυρίου, ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς οἰήσεως καὶ παρουσιάζεις τὰ ἁμαρτήματά σου σὰν νὰ τὰ ἔπραξε ἄλλο πρόσωπο καὶ ὄχι ἐσύ. Διότι εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀπαλλαγῆ κανεὶς ἀπὸ τὴν αἰσχύνη χωρὶς νὰ αἰσθανθῆ αἰσχύνη. Συνηθίζουν πολλὲς φορὲς οἱ

δαίμονες νὰ μᾶς καταφέρνουν ἢ νὰ μὴν ἐξομολογούμεθα ἢ νὰ παρουσιάζωμε τὶς ἁμαρτίες μας σὰν νὰ τὶς διέπραξε κάποιος ἄλλος ἢ νὰ ἐπιρρίπτωμε σὲ ἄλλους τὴν αἰτία.

56. Ξεγύμνωσε, ξεγύμνωσε τὸ τραῦμα σου στὸν ἰατρό. Μὴ ἐντραπῇς, ἀλλὰ λέγε: «Ἰδικό μου, πάτερ, εἶναι τὸ τραῦμα, ἰδική μου ἡ πληγή! Ἡ ἰδική μου ρᾳθυμία τὸ προξένησε καὶ ὄχι κάτι ἄλλο. Κανεὶς ἄλλος δὲν εἶναι αἴτιος τῆς ἁμαρτίας μου, οὔτε ἄνθρωπος οὔτε διάβολος οὔτε σῶμα οὔτε ἄλλο τίποτε, παρὰ μόνο ἡ ἀμέλειά μου». Τὴν ὥρα ποὺ ἐξομολογεῖσαι νὰ εἶσαι καὶ στὴν συμπεριφορὰ καὶ στὴν ὄψι καὶ στὸν λογισμὸ σκυφτὸς σὰν κατάδικος, καὶ ἂν μπορῇς βρέχε μὲ δάκρυα τὰ πόδια τοῦ πνευματικοῦ ἰατροῦ καὶ δικαστοῦ σὰν νὰ εἶναι τοῦ Χριστοῦ.

57. Ἐὰν ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν συνήθεια, τότε ὁπωσδήποτε καὶ τὰ καλά. Καὶ ἡ καλὴ συνήθεια ἔχει περισσότερη δύναμι, διότι δέχεται τὴν ἰσχυρὴ συμπαράσταση τοῦ Θεοῦ. Δὲν θὰ κοπιάσης, υἱέ μου, πολλὰ ἔτη γιὰ νὰ ἀντικρύσης μέσα σου τὴν μακαρία ἀνάπαυσι, ἐὰν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ παραδώσης ὁλόψυχα τὸν ἑαυτό σου στὶς ἀτιμίες.

58. Μὴ τὸ θεωρήσεις ἀνάξιο νὰ ἐξομολογηθῇς τὶς ἁμαρτίες σου στὸν βοηθό σου, (στὸν Γέροντά σου δηλαδή), μὲ ταπείνωσι καὶ συντριβὴ ὡσὰν στὸν ἴδιο τὸν Θεόν. Ἐγὼ συνήντησα καταδίκους οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἀξιολύπητη καὶ δακρυσμένη ὄψι τους καὶ μὲ τὶς ἀπελπισμένες κραυγὲς καὶ ἱκεσίες τους ἐμαλάκωσαν τὴν αὐστηρότητα τοῦ δικαστοῦ καὶ μετέτρεψαν τὴν ὀργή του σὲ καλωσύνη καὶ εὐσπλαγχνία. Γι᾽ αὐτὸν τὸν λόγο καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὸν ἐπλησίαζαν ἐπιζητοῦσε πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα τὴν ἐξομολόγησι, ὄχι διότι ὁ ἴδιος τὴν χρειαζόταν, ἀλλὰ διότι ἐπεδίωκε τὴν σωτηρία τους.

59. Ἂς μὴν ἐκπλαγοῦμε διότι μᾶς πολεμοῦν (οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ποὺ ἐξωμολογηθήκαμε) καὶ μετὰ τὴν ἐξομολόγησι. Εἶναι προτιμότερο νὰ παλεύουμε μὲ τοὺς λογισμοὺς παρὰ μὲ τὴν οἴησι.

60. Ἂς μὴ σὲ ἑλκύουν καὶ ἐνθουσιάζουν καὶ συνεπαίρνουν οἱ διηγήσεις γιὰ τοὺς ἡσυχαστὰς καὶ ἀναχωρητάς. Διότι ἐσὺ βαδίζεις στὴν στρατιωτικὴ πορεία τοῦ Πρωτομάρτυρος, (τοῦ Χριστοῦ δηλαδὴ ποὺ «ἐγένετο ὑπήκοος μέχρι θανάτου»).

61. Καὶ ὅταν ἀκόμη πέσης, μὴν ἐγκαταλείπης τὸν στίβο (τοῦ Κοινοβίου), ἀφοῦ τότε ἰδιαιτέρως ἔχεις μεγαλύτερη ἀνάγκη ἀπὸ ἰατρό. Ἐκεῖνος ποὺ ἐνῷ ἔχει συμπαράστασι ἐσκόνταψε στὶς πέτρες, χωρὶς συμπαράστασι ὄχι μόνο θὰ ἐσκόνταφτε ἀλλὰ καὶ θὰ ἐθανατώνετο.

62. Μόλις νικηθοῦμε ἀπὸ κάποιον πειρασμὸ στὸ Κοινόβιο, καταφθάνουν ἀμέσως οἱ δαίμονες καὶ ἁρπάζοντας τὴν εὔλογη ἢ καλύτερα παράλογη αὐτὴ ἀφορμὴ μᾶς προτρέπουν (νὰ ἐγκαταλείψωμε τὴν σύγχυσι τῆς κοινοβιακῆς ζωῆς) καὶ νὰ ἀκολουθήσωμε τὴν ἡσυχαστικὴ ζωή. Καὶ αὐτό, γιὰ νὰ προσθέσουν οἱ ἐχθροί μας μία πληγὴ ἀκόμη στὴν ἧττα μας.

63. Ὅταν ὁ ἰατρὸς προβάλη ἀδυναμία νὰ μᾶς θεραπεύση, τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσωμε ἄλλον, διότι σπάνια θεραπεύεται κανεὶς χωρὶς τὴν βοήθεια τοῦ ἰατροῦ.

64. Ἐκεῖνο τὸ πλοῖο ποὺ μὲ ἔμπειρο κυβερνήτη συνήντησε ναυάγιο, χωρὶς κυβερνήτη ὁπωσδήποτε θὰ ἐχάνετο. Σ᾽ αὐτὸ ποιὸς ἄραγε θὰ διανοηθῆ νὰ φέρη ἀντιρρήσεις;

65. Ἀπὸ τὴν ὑπακοὴ γεννᾶται ἡ ταπείνωσις. Ἀπὸ τὴν ταπείνωσι ἡ ἀπάθεια, ἀφοῦ, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ψαλμῳδός, «ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ Κύρος καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν» (Ψαλμ. ρλε΄ 23-24). Συνεπῶς τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ εἰποῦμε ὅτι ἀπὸ τὴν ὑπακοὴ γεννᾶται ἡ ἀπάθεια, ἡ ὁποία ἀπάθεια προξενεῖ τὴν τελεία ταπείνωσι. Ὅπως ἀπὸ τὸν Μωϋσῆ ἀρχίζει ὁ Νόμος, ἔτσι ἀπὸ τὴν ταπείνωσι ἀρχίζει νὰ δημιουργῆται ἡ ἀπάθεια. Καὶ ὅπως ἡ Θεοτόκος Μαρία, ἡ θυγατέρα τῆς συναγωγῆς, ἐτελειοποίησε τὴν συναγωγή, ἔτσι καὶ ἡ ἀπάθεια, ἡ θυγατέρα τῆς ταπεινώσεως, ἐτελειοποίησε τὴν ταπείνωσι.

66. Ἀξίζουν κάθε τιμωρία ἀπὸ τὸν Θεὸν οἱ ἄρρωστοι ποὺ ἐγνώρισαν τὴν ἱκανότητα τοῦ ἰατροῦ καὶ ὠφελήθηκαν ἀπὸ αὐτόν, καὶ ἔπειτα, πρὶν τελειώση ἡ θεραπεία, τὸν ἐγκατέλειψαν καὶ ἐδιάλεξαν ἄλλον.

67. Μὴ φεύγης ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνου ποὺ σὲ προσέφερε στὸν Κύριον. Καὶ σὲ ὁλόκληρη τὴν ζωή σου κανέναν ἄλλο νὰ μὴ σεβασθῆς ὅπως αὐτόν.

68. Ἕνας στρατιώτης χωρὶς πολεμικὴ πείρα, εἶναι ἐπικίνδυνο νὰ ξεχωρίση ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴ παράταξι καὶ νὰ πολεμῆ μόνος του τὸν ἐχθρό. Καὶ εἶναι ἐπίσης ἐπικίνδυνο, ἕνας μοναχὸς χωρὶς πολλὴ πείρα καὶ ἄσκησι στὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν παθῶν, νὰ προχωρήση στὴν ἡσυχαστικὴ ζωή. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ὁ μὲν στρατιώτης κινδυνεύει ἀπὸ σωματικὸ θάνατο, ὁ δὲ μοναχὸς ἀπὸ ψυχικό. Ὅπως λέγει ἡ Γραφή, «ἀγαθοὶ οἱ δυὸ ὑπὲρ τὸν ἕνα» (Ἐκκλ. δ΄ 9). Εἶναι δηλαδὴ καλύτερο νὰ ἀσκοῦν τὴν ἡσυχαστικὴ ζωὴ δυὸ -ὑποτακτικὸς καὶ Γέροντας- καὶ μὲ τὴν χάρι καὶ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ καταπολεμοῦν τὶς «προλήψεις».

69. Ὅποιος ἀποστερεῖ τὸν τυφλὸ ἀπὸ τὸν χειραγωγό του, τὸ ποίμνιο ἀπὸ τὸν ποιμένα του, τὸν περιπλανώμενο ἀπὸ τὸν ὁδηγό του, τὸ νήπιο ἀπὸ τὸν πατέρα του, τὸν ἄρρωστο ἀπὸ τὸν ἰατρό του, τὸ πλοῖο ἀπὸ τὸν κυβερνήτη του, προξενεῖ καὶ στοὺς δυὸ κινδύνους. Καὶ ὅποιος ἐπιχειρήση νὰ παλαίψη ἀβοήθητος μὲ τὰ πονηρὰ πνεύματα, ὁπωσδήποτε θὰ θανατωθῆ.

70. Ὅσοι πηγαίνουν γιὰ πρώτη φορὰ στὸ ἰατρεῖο, ἂς ἐνθυμοῦνται καὶ ἂς σημειώνουν τοὺς πόνους, καὶ ὅσοι στὴν ζωὴ τῆς ὑπακοῆς, τὴν ταπείνωσι ποὺ εἶχαν. Στοὺς πρώτους ἡ ἐλάττωσις τῶν πόνων θὰ εἶναι, ὅσο καμμία ἄλλη, ἡ βεβαία ἀπόδειξις ὅτι βελτιώθηκε ἡ ὑγεία τους, καὶ στοὺς δευτέρους ἡ αὔξησις τῆς αὐτομεμψίας.

71. Ἡ συνείδησίς σου ἂς εἶναι ὁ καθρέπτης τῆς ὑπακοῆς σου, καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρκετό.

72. Ὅποιος ἀσκεῖ ἡσυχαστικὴ ζωή, αὐτὸς καὶ ὁ Γέροντάς του, ἔχει ὡς ἀντιπάλους μόνο τοὺς δαίμονες. Ὅποιος ἀσκεῖται στὸ Κοινόβιο παλεύει καὶ μὲ δαίμονες καὶ μὲ ἀνθρώπους. Ὁ πρῶτος παρατηρώντας συνεχῶς τὸν διδάσκαλό του, τηρεῖ μὲ περισσότερη ἀκρίβεια τὶς ἐντολές του. Ὁ δεύτερος πολλὲς φορὲς τὶς παραβιάζει κάπως μὲ τὴν ἀπουσία τοῦ Ἡγουμένου. Ἐκεῖνοι ὅμως οἱ κοινοβιάτες οἱ ὁποῖοι θὰ δείξουν ζῆλο καὶ καρτερία, μὲ τὴν ὑπομονητικὴ ἀντιμετώπισι τῶν προσκομμάτων, θὰ ἀναπληρώσουν μὲ τὸ παραπάνω τὴν ἔλλειψι καὶ θὰ κερδήσουν διπλοὺς στεφάνους.

73. Ἂς προφυλάττωμε τὸν ἑαυτό μας μὲ κάθε προσοχὴ καὶ ἐπαγρύπνησι. Διότι τὸ λιμάνι ποὺ εἶναι γεμάτο μὲ πλοῖα, συνήθως τὰ συντρίβει μὲ εὐκολία, καὶ μάλιστα ἐὰν ἔχουν κρυφὲς φθορὲς ἀπὸ τὸ σαράκι τοῦ θυμοῦ.

74. Ἐμπρὸς στὸν Γέροντα ἂς δείχνουμε τελεία σιωπὴ καὶ ἄγνοια. Ὁ σιωπηλὸς ἄνδρας εἶναι υἱὸς τῆς φιλοσοφίας, ποὺ πάντοτε (μὲ τὴν σιωπή) αὐξάνει τὶς γνώσεις του. Εἶδα ὑποτακτικὸ ποὺ ἅρπαξε τὴν ὁμιλία ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Γέροντος καὶ ἀπελπίσθηκα γιὰ τὴν ὑποταγή του, βλέποντας ὅτι ἀποκτᾶ ἀπὸ αὐτὴν ὑπερηφάνεια καὶ ὄχι ταπείνωσι.

75. Μὲ ὅλη μας τὴν προσοχὴ ἂς σταθοῦμε ἄγρυπνοι καὶ προσεκτικοὶ γιὰ νὰ διακρίνωμε τὸ πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ προτιμᾶται τὸ διακόνημα ἀπὸ τὴν προσευχή, διότι αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνεται πάντοτε. «Πρόσεχε σεαυτῷ» (Δευτ. ιε΄ 9), ὅταν εὑρίσκεσαι μὲ ἄλλους ἀδελφοὺς καὶ μὴ βιάζεσαι νὰ φανῆς σὲ κανένα πράγμα δικαιότερος καὶ καλύτερος ἀπὸ αὐτούς. Διότι ἔτσι διαπράττεις δυὸ κακά: Ἐκείνους τοὺς προσβάλλεις μὲ τὸν ψεύτικο καὶ ἐπιφανειακὸ ζῆλο σου, καὶ στὸν ἑαυτό σου δημιουργεῖς ὁπωσδήποτε ὑψηλοφροσύνη.

76. Ἐργάζου μὲ ζῆλο στὸ ἐσωτερικό της ψυχῆς σου, χωρὶς νὰ τὸ δείχνης καθόλου ἐξωτερικά,

οὔτε μὲ τὸ ὕφος καὶ τὶς κινήσεις οὔτε μὲ λόγο οὔτε μὲ κάποια νύξι. Καὶ τοῦτο βεβαίως, ἐφ᾽ ὅσον ἔχεις παύσει νὰ ἐξουδενώνης τὸν πλησίον σου. Ἐὰν ὅμως εἶσαι ἐπιρρεπὴς σ᾽ αὐτό, τότε γίνε ὅμοιος μὲ τοὺς ἀδελφούς σου (χωρὶς δηλαδὴ ἰδιαίτερη ἐσωτερικὴ ἐργασία), καὶ ὄχι ἀνόμοιος μὲ τὴν οἴηση (ποὺ σοῦ προξενεῖ ἡ ἐσωτερική σου ἐργασία).

77. Εἶδα ἕναν ἀπρόκοφτο μαθητὴ ποὺ ἐκαυχάτο ἐμπρὸς σὲ ἄλλους γιὰ τὰ κατορθώματα τοῦ διδασκάλου του. Ἐνόμιζε ὅτι θὰ δοξαζόταν μὲ τὸ σιτάρι, (τὸν πνευματικὸ πλοῦτο δηλαδή), τοῦ Γέροντός του. Ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεδοκιμάσθη, διότι ὅλοι τοῦ εἶπαν: «Καὶ πῶς ἕνα τόσο καλὸ δένδρο ἔβγαλε ἄκαρπο κλωνάρι»;

78. Δὲν ἀποδεικνυόμαστε ὑπομονητικοί, ὅταν ὑποφέρωμε γενναῖα τους ἐξευτελισμοὺς τοῦ Γέροντος, ἀλλὰ ὅταν μᾶς καταφρονῆ καὶ μᾶς ὑβρίζη ὁ οἱοσδήποτε ἄνθρωπος. Διότι τὸν πνευματικό μας πατέρα τὸν ὑπομένομε καὶ ἀπὸ σεβασμὸ καὶ ἀπὸ ὑποχρέωσι.

79. Πίνε πρόθυμα τὸν ἐξευτελισμὸ ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο σὰν νὰ εἶναι «ὕδωρ ζωῆς». Νὰ νομίζης ὅτι θέλει νὰ σὲ ποτίση μὲ φάρμακο καθαρτικὸ τῆς λαγνείας. Διότι τότε θὰ προβάλη στὴν ψυχή σου ἁγνότης ἀναφαίρετη καὶ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ λείψη ἀπὸ τὴν καρδιά σου.

80. Ἂν κανεὶς βλέπη ἀναπαυμένους ἐκ μέρους του τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Κοινοβίου, ἂς μὴ καυχᾶται μὲ τὸν λογισμό του, διότι οἱ κλέπτες εὑρίσκονται γύρω του.

81. Μνημόνευε συνεχῶς τὸν λόγο τοῦ Κυρίου: «Ὅταν πάντα ποιήσητε τὰ προστεταγμένα, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν» (Λουκ. ιζ´ 10). Τὴν ἀξία δὲ τῶν κόπων μας κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου θὰ τὴν καταλάβωμε.

82. Τὸ Κοινόβιο εἶναι ἐπίγειος οὐρανός. Γι᾽ αὐτὸ ἂς κάνουμε τὴν καρδιά μας νὰ αἰσθάνεται ὅπως οἱ ἄγγελοι ποὺ ὑπηρετοῦν τὸν Κύριον.

Ὅσοι εὑρίσκονται μέσα στὸν οὐρανὸ αὐτόν, ἄλλοτε μὲν αἰσθάνονται σκληρὴ σὰν πέτρα τὴν καρδιά τους καὶ ἄλλοτε πάλι παρηγοροῦνται μὲ τὴν κατάνυξι. Ἔτσι καὶ τὴν οἴησι ἀποφεύγουν καὶ ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν παρηγοροῦνται μὲ τὴν χάρι τῶν δακρύων.

83. Ὀλίγη φωτιὰ ἔχει τὴν δύναμι νὰ μαλακώση πολὺ κερί. Καὶ πολλὲς φορὲς μία μικρὴ ἀτιμία ποὺ γευθήκαμε, ὅλη τὴν ἀγριότητα τῆς καρδιᾶς καὶ τὴν ἀναισθησία καὶ τὴν πώρωσι ἀμέσως τὴν κατεπράϋνε καὶ τὴν κατεγλύκανε καὶ τὴν ἐξαφάνισε.

84. Ἀντελήφθηκα κάποτε δυὸ μοναχούς, ποὺ κάθονταν καὶ παρατηροῦσαν κρυφὰ καὶ ἄκουγαν τοὺς στεναγμοὺς καὶ τοὺς κόπους τῶν ἀγωνιστῶν. Ἀλλὰ ὁ μὲν ἕνας τὸ ἔκανε γιὰ νὰ μιμηθῆ τὸν ζῆλο τους, ὁ δὲ ἄλλος γιὰ νὰ τὰ ἀποκαλύψη εἰρωνικὰ καὶ ἐμπαικτικά, ὅταν θὰ ἐδίδετο εὐκαιρία, καὶ ἔτσι νὰ ἀνακόψη τὸν ἐργάτη τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν καλὸν ἀγώνα του.

85. Μὴν ἀσκῆς τὴν «ἄλογον σιωπήν» καὶ δημιουργῆς ἔτσι ταραχὴ καὶ πικρία στοὺς ἄλλους. Οὔτε νὰ εἶσαι νωθρὸς στοὺς τρόπους καὶ στὸ βάδισμά σου, τὴν στιγμὴ ποὺ σὲ προστάζουν νὰ δείξης προθυμία καὶ ἐνεργητικότητα. Διότι ἔτσι καταντᾶς χειρότερος ἀπὸ τοὺς μανιακοὺς καὶ τοὺς ταραχοποιούς.

86. Ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἰώβ, εἶδα τέτοια φαινόμενα πολλὲς φορὲς (πρβλ. Ἰὼβ ιγ´1): Ψυχὲς δηλαδὴ ποὺ διακρίνονταν γιὰ φυσικὴ νωθρότητα ἢ ἀκόμη καὶ γιὰ φυσικὴ «σβελτάδα», οἱ ὁποῖες ἐπαινέθηκαν ὡς δῆθεν εἰρηνικὲς ἢ δραστήριες καὶ ἀμέσως συγκινήθηκαν καὶ ὑπερηφανεύθηκαν. Βλέποντας αὐτὸ ἐθαύμασα γιὰ τὶς πολυποίκιλες μορφὲς τῆς κακίας!

87. Ὅποιος ζῆ σὲ Κοινόβιο δὲν ὠφελεῖται τόσο ἀπὸ τὴν ψαλμῳδία, ὅσο ἀπὸ τὴν (ἐσωτερική) προσευχή. Διότι οἱ φωνὲς τῶν ψαλτῶν δημιουργοῦν σύγχυσι καὶ ἐμποδίζουν τὴν κατανόησι τῶν

ὕμνων.

88. Πάλευε συνεχῶς νὰ συγκεντρώνης τὸν νοῦ σου ποὺ σκορπίζεται σὲ ρεμβασμούς. Ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ὑποτακτικοὺς τοῦ Κοινοβίου (ὅπως ἀπὸ τοὺς ἡσυχαστὰς) προσευχὴ ἀρρέμβαστη. Γι᾽ αὐτὸ νὰ μὴν ἀθυμῆς, ἐπειδὴ κλέπτεται ὁ νοῦς σου. Ἀντίθετα νὰ εὐθυμῆς ποὺ πάντοτε τὸν ἐπαναφέρεις. Ἄλλωστε μόνο στοὺς ἀγγέλους παρατηρεῖται τὸ «ἄσυλον», τὸ νὰ μὴν κλέπτεται δηλαδὴ ὁ νοῦς των.

89. Ὅποιος εἶναι ἀποφασισμένος ἐσωτερικὰ νὰ μὴν φύγῃ ἀπὸ τὸ στάδιο τῆς πάλης μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, ὕστερα καὶ ἀπὸ χίλιους ἀκόμη σωματικοὺς καὶ ψυχικοὺς θανάτους, αὐτὸς δὲν θὰ πέσῃ εὔκολα σὲ κάτι τέτοιο, (στὸ νὰ ἐγκαταλείψῃ δηλαδὴ τὸ Μοναστήρι του). Ἐκεῖνο ποὺ συνήθως δημιουργεῖ τὰ σκάνδαλα καὶ τὶς συμφορὲς αὐτὲς εἶναι ὁ ἐσωτερικὸς δισταγμὸς τῆς καρδιᾶς καὶ ἡ ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν τόπο ὅπου εὑρίσκεται.

90. Ἐκεῖνοι ποὺ ἀλλάζουν εὔκολα Μοναστήρι εἶναι τελείως ἀπρόκοφτοι. Διότι τίποτε δὲν συντελεῖ τόσο στὴν ἀκαρπία, ὅσο ἡ ἔλλειψις ὑπομονῆς.

91. Ἐὰν εὑρέθηκες σὲ ἕνα ἄγνωστο ἰατρεῖο καὶ ἰατρό, ἂς συμπεριφέρεσαι σὰν περαστικὸς καὶ ἂς πλουτήσῃς ἀθόρυβα τὴν πεῖρα σου μὲ ὅλα ὅσα θὰ παρατηρήσῃς ἐκεῖ. Καὶ ὅταν βλέπῃς ὅτι θεραπεύονται ἐκεῖ οἱ ἀσθένειές σου καὶ μάλιστα ὁ ὄγκος τῆς ὑπερηφανείας σου - τὸ πιὸ σπουδαῖο καὶ περιζήτητο - τότε ἀποφάσισε νὰ παραμείνῃς. Τότε πούλησε τὸν ἑαυτό σου μὲ τὸν χρυσὸ τῆς ταπεινώσεως, τὸ συμβόλαιο τῆς ὑπακοῆς, τὰ γράμματα τῆς διακονίας (ὑπηρεσίας) καὶ μὲ μάρτυρες τοὺς ἀγγέλους.

92. Σχίσε τελείως ἐμπρὸς σ᾽ αὐτοὺς τὸ χαρτὶ τοῦ ἰδικοῦ σου θελήματος. Ἂν γυρίζῃς ἀκόμη ἀπὸ τὸ ἕνα Μοναστήρι στὸ ἄλλο, ἀθετεῖς τὸ συμβόλαιο καὶ τὸ τίμημα μὲ τὸ ὁποῖο σὲ ἐξηγόρασε ὁ Χριστός.

93. Ὁ τόπος τῆς ἀσκήσεώς σου ἂς εἶναι γιὰ σένα μνῆμα πρὶν ἀπὸ τὸ μνῆμα. Νὰ σκέπτεσαι ὅτι κανεὶς δὲν βγαίνει ἀπὸ τὸ μνῆμα πρὶν ἀπὸ τὴν κοινὴ ἀνάστασι. Μερικοὶ οἱ ὁποῖοι βγῆκαν, θυμήσου ὅτι ἀπέθαναν. Ἂς ἱκετεύσωμε τὸν Κύριον νὰ μὴ τὸ πάθωμε κι ἐμεῖς.

94. Οἱ πιὸ ὀκνηροὶ μοναχοί, ὅταν ἀντιληφθοῦν βαρειὰ τὴν ἐντολὴ τῆς ἐργασίας, κοιτάζουν νὰ προτιμήσουν τὴν προσευχή. Ὅταν ὅμως τὴν ἀντιληφθοῦν ξεκούραστη, ἀποφεύγουν τὴν προσευχὴ σὰν νὰ εἶναι φωτιά.

95. Συμβαίνει νὰ ἐγκαταλείψῃ ἕνας μοναχὸς τὴν ἐργασία του, γιὰ νὰ ξεκουράσῃ κάποιον ἀδελφό, ὁ ὁποῖος τοῦ τὸ ζήτησε. Συμβαίνει ὅμως αὐτὸ καὶ ἀπὸ ὀκνηρία. Ἄλλες φορὲς πάλι, δὲν τὴν ἐγκαταλείπει ἀπὸ κενοδοξία, καὶ ἄλλες ἀπὸ προθυμία.

96. Ἐὰν ἐβιάσθηκες καὶ συνωμολόγησες νὰ ἐγκαταβιώσῃς (σὲ μία Μονή), καὶ βλέπεις ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι δὲν προοδεύεις σ᾽ αὐτὴν πνευματικά, μὴ διστάζῃς νὰ τὴν ἀποχωρισθῇς. Πλὴν ὅμως γνώριζε ὅτι ὁ ἐκλεκτὸς μοναχὸς παντοῦ εἶναι ἐκλεκτὸς καὶ ὁ ἀπρόκοφτος παντοῦ εἶναι ἀπρόκοφτος.

97. Τὰ ὑβριστικὰ λόγια προξενοῦν στοὺς κοσμικοὺς πολλοὺς χωρισμοὺς καὶ διασπάσεις. Ὁμοίως καὶ στὰ Κοινόβια οἱ γαστριμαργίες δημιουργοῦν ὅλες τὶς πτώσεις καὶ τὶς ἀθετήσεις τῶν ὑποσχέσεων.

98. Ἐὰν κυριαρχήσῃς ἐπάνω στὴν δέσποινα, (στὴν κοιλία), τότε ὁ ὁποιοσδήποτε ἀσκητικὸς τόπος σὲ ὁδηγεῖ στὴν ἀπάθεια. Ἐὰν ὅμως κυριαρχῇ αὐτὴ ἐπάνω σου, τότε παντοῦ κινδυνεύεις, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μνῆμα (ὅπου θὰ σὲ θάψουν).

99. «Ὁ Κύριος δίδει σοφία στοὺς τυφλούς» (Ψαλμ. ρμε´ 8). Δηλαδὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὑποτακτικῶν τους φωτίζει, ὥστε νὰ βλέπουν τὶς ἀρετὲς τοῦ διδασκάλου, καὶ τοὺς σκοτίζει, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν τὰ ἐλαττώματά του. Ἐνῷ ὁ μισόκαλος διάβολος κάνει τὸ ἀντίθετο.

100. Ἂς ἔχωμε, ἀγαπητοί, ὡς ὑπόδειγμα τελείας ὑποταγῆς τὸν ὑδράργυρο, ὁ ὁποῖος καὶ ὅταν κυλιέται κάτω ἀπ᾽ ὅλα, μένει ἐντελῶς ἄθικτος ἀπὸ ἀκαθαρσίες. Οἱ ἐπιμελεῖς μοναχοὶ ἂς προσέχουν ἰδιαίτερα τὸν ἑαυτό τους, μήπως κατακρίνοντας τοὺς ἀμελεῖς, καταδικασθοῦν περισσότερο ἀπὸ αὐτούς. Ἐὰν ὁ Λὼτ ἀνεδείχθη δίκαιος, νομίζω πὼς ὀφείλεται στὸ ὅτι, ἐνῷ ζοῦσε ἀνάμεσα σὲ τόσο ἁμαρτωλούς, δὲν φάνηκε ποτὲ νὰ τοὺς κατακρίνη.

101. Πάντοτε βέβαια, περισσότερο ὅμως κατὰ τὴν ὥρα τῆς ψαλμῳδίας, ἂς διατηρήσωμε ἡσυχία καὶ ἀταραξία. Διότι οἱ δαίμονες προσπαθοῦν μὲ τὶς ταραχὲς νὰ χαλοῦν τὴν προσευχή.

102. «Διακονητής» σημαίνει, νὰ εὑρίσκεσαι σωματικὰ ἐμπρὸς σὲ ἀνθρώπους καὶ μὲ τὸν νοῦ σου νὰ κτυπᾶς τὴν πύλη τοῦ οὐρανοῦ διὰ τῆς προσευχῆς.

103. Οἱ ὕβρεις καὶ οἱ ἐξουδενώσεις καὶ τὰ παρόμοια εἶναι γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ὑποτακτικοῦ σὰν τὴν πικρὴ ἀψιθιά. Ἐνῷ οἱ ἔπαινοι, οἱ τιμὲς καὶ τὰ ἐγκώμια ὁμοιάζουν μὲ τὸ μέλι, καὶ προξενοῦν στοὺς ἡδυπαθεῖς ὑπερβολικὴ γλυκύτητα. Ἂς ἐξετάσωμε ὅμως τὴν φύσι καὶ τὴν ἐνέργεια τοῦ καθενός. Τὰ πρῶτα καθαρίζουν ὅλη τὴν ἐσωτερικὴ λάσπη, ἐνῷ τὰ δεύτερα αὐξάνουν τὴν χολὴ τῶν παθῶν.

104. Ἂς εἴμεθα ἀμέριμνοι καὶ ἂς ἔχωμε ἐμπιστοσύνη σὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβαν ἐν Κυρίῳ τὴν φροντίδα τῶν ψυχῶν μας, ἔστω καὶ ἂν μερικὰ προστάγματά τους φαίνωνται ἐπιζήμια στὴν ψυχή μας. Τότε, τότε ἀκριβῶς δοκιμάζεται ἡ πίστις μας πρὸς αὐτοὺς μέσα στὸ χωνευτήριο τῆς ταπεινώσεως. Τὸ γνώρισμα τῆς τελείας ἐμπιστοσύνης εἶναι αὐτό: Ἐνῷ βλέπομε πράγματα ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι περιμένουμε, ὑποτασσόμεθα ἀδίστακτα σὲ ἐκείνους ποὺ μᾶς προστάζουν.

105. Ἀπὸ τὴν ὑπακοὴ γεννᾶται ἡ ταπείνωσις, ὅπως ἄλλωστε τὸ εἴπαμε προηγουμένως. Ἀπὸ τὴν ταπείνωσι γεννᾶται ἡ διάκρισις. Περὶ αὐτοῦ ὁμιλεῖ πολὺ ἔξοχα καὶ βαθυστόχαστα καὶ ὁ μέγας Κασσιανὸς στὸν λόγο του «περὶ διακρίσεως» (4). Ἀπὸ τὴν διάκρισι γεννᾶται ἡ διόρασις καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἡ προόρασις.

Ποιὸς ἄραγε δὲν θὰ θελήση νὰ τρέξη στὸν ὡραῖο αὐτὸ δρόμο τῆς ὑπακοῆς, βλέποντας ἑτοιμασμένα ἐμπρός του τόσο σπουδαῖα ἀγαθά! Γιὰ τὴν μεγάλη αὐτὴ ἀρετὴ ἔλεγε καὶ ὁ ἐκλεκτὸς ἐκεῖνος ψαλμῳδός: «Ἑτοίμασες, ὦ Θεέ, ἀπὸ καλωσύνη τὴν παρουσία σου μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ πτωχοῦ ὑποτακτικοῦ» (πρβλ. Ψαλμ. ξζ´ 11).

106. Μὴ λησμονήσης ποτὲ στὴ ζωή σου τὸν μεγάλο ἐκεῖνο ἀθλητή, ποὺ δεκαοκτὼ ὁλόκληρα ἔτη δὲν ἄκουσε μία φορὰ μὲ τὰ ἐξωτερικά του αὐτιὰ ἀπὸ τὸν Γέροντά του τὴν εὐχὴ «σωθείης» (εἴθε νὰ σωθῆς). Μὲ τὰ ἐσωτερικά του ὅμως αὐτιὰ ἄκουε καθημερινὰ ἀπὸ τὸν Κύριον ὄχι τὸ «σωθείης» ποὺ εἶναι εὐχὴ ἀβεβαία, ἀλλὰ τὸ «ἐσώθης» ποὺ εἶναι κάτι τὸ ὁριστικὸ καὶ βέβαιο (5).

107. Ἀπατοῦν τὸν ἑαυτό τους μερικοὶ ὑποτακτικοί, οἱ ὁποῖοι βλέποντας τὸν Γέροντα πειθήνιο καὶ συγκαταβατικό, ζητοῦν ἐντολὲς σύμφωνες μὲ τὰ θελήματά τους. Ὅταν ὅμως τὸ ἐπιτυγχάνουν αὐτό, ἂς γνωρίζουν ὅτι ἔχασαν τελείως τὸν στέφανο τῆς μαρτυρικῆς ὁμολογίας. Διότι ὑπακοὴ σημαίνει ἀποξένωσις ἀπὸ τὴν ὑποκρισία καὶ ἀπὸ κάθε προσωπικὴ ἐπιθυμία.

108. Συμβαίνει νὰ δεχθῆ ἕνας ὑποτακτικὸς κάποια ἐντολὴ ἀπὸ τὸν Γέροντα. Ἀντιλαμβάνεται ὅμως ὅτι ὁ Γέροντας δὲν εἶναι εὐχαριστημένος μὲ αὐτὸ ποὺ ἐπρόσταξε, καὶ γι᾽ αὐτὸ δὲν τὴν ἐκτελεῖ. Ἕνας ἄλλος ὅμως ὑποτακτικὸς ποὺ καὶ αὐτὸς τὸ ἀντιλαμβάνεται, ὑπακούει καὶ τὴν

ἐκτελεῖ ἀδιακρίτως. Ἐδῶ ἀξίζει νὰ ἐξετάσωμε ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ ἐνήργησε περισσότερο θεάρεστα (6).

109. Εἶναι πράγμα ἀδύνατον τὸ νὰ πολεμήση ὁ διάβολος (ὅσους πράττουν) τὸ θέλημά του. Ἂς σὲ πείσουν σ᾽ αὐτὸ οἱ ἀμελεῖς μοναχοί, οἱ ὁποῖοι μποροῦν καὶ παραμένουν στὸ ἡσυχαστήριό τους ἢ τὸ Κοινόβιό τους (χωρὶς νὰ πολεμοῦνται καθόλου ἀπὸ λογισμοὺς φυγῆς).

110. Τὸ ὅτι πολεμούμεθα νὰ ἀναχωρήσωμε ἀπὸ τὸν τόπο τῆς ἀσκήσεώς μας, ἀποδεικνύει ὅτι ἐκεῖ εὐαρεστοῦμε τὸν Θεόν, ἐφ᾽ ὅσον τὸ νὰ μᾶς πολεμῆ ὁ ἐχθρὸς σημαίνει βέβαια ὅτι καὶ ἐμεῖς τὸν πολεμοῦμε.

111. Δὲν θὰ τὰ ἀποκρύψω κατὰ τρόπον ἄδικο οὔτε θὰ τὰ κρατήσω γιὰ τὸν ἑαυτό μου κατὰ τρόπον ἀπάνθρωπο. Δὲν θὰ ἀποσιωπήσω αὐτὰ ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀποσιωπηθοῦν. Ἐκεῖνος ὁ φίλος μου, ὁ μέγας Ἰωάννης ὁ Σαββαΐτης μοῦ διηγήθηκε πολλὰ ἀξιάκουστα πράγματα. Πόσο δὲ ἦταν ὁ ἄνδρας αὐτὸς ἀπαθὴς καὶ εἰλικρινὴς καὶ ἀκέραιος στὰ λόγια καὶ στὰ ἔργα, τὸ γνωρίζεις καὶ σύ, ὅσιε πάτερ, ἀπὸ ἰδική σου πεῖρα. Αὐτὸς λοιπὸν μοῦ διηγήθηκε τὰ ἑπόμενα:

«Στὸ Μοναστήρι μου, στὴν Ἀσία -ἀπὸ ἐκεῖ προερχόταν ὁ ἐνάρετος αὐτός- εὑρισκόταν ἕνα ἡλικιωμένος μοναχὸς πολὺ ἀμελὴς καὶ ἀκόλαστος. Αὐτὸ τὸ λέγω ὄχι γιὰ νὰ τὸν κρίνω, ἀλλὰ γιὰ νὰ παρουσιάσω τὴν ἀλήθεια. Αὐτὸς λοιπὸν -δὲν γνωρίζω πῶς- ἀπέκτησε ἕναν νεαρὸ ὑποτακτικό, ὀνόματι Ἀκάκιο, μὲ ἁπλότητα ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ σύνεσι λογισμοῦ. Τὰ ὅσα δὲ ὑπέφερε ἀπὸ τὸν Γέροντα αὐτὸν θὰ φανοῦν στοὺς πολλοὺς ἀπίστευτα. Ὄχι μόνο μὲ ὕβρεις καὶ ἀτιμίες ἀλλὰ καὶ μὲ κτυπήματα δυνατὰ τὸν ἐβασάνιζε κάθε ἡμέρα. Ἡ ὑπομονὴ ποὺ ἔδειχνε ὁ Ἀκάκιος φαινόταν ἀνόητη, ἀλλὰ δὲν ἦταν. Εἶχε τὴν θέσι της.

» Βλέποντάς τον ἐγὼ νὰ ταλαιπωρῆται τόσο πολὺ καθημερινὰ σὰν ἀγορασμένος δοῦλος, τὸν ἐρωτοῦσα πολλὲς φορὲς ὅταν τὸν συναντοῦσα: «Πῶς εἶσαι, ἀδελφὲ Ἀκάκιε; Πῶς πέρασες σήμερα;» Καὶ ἀμέσως μοῦ ἔδειχνε ἄλλοτε τὸ μάτι του μελανιασμένο, ἄλλοτε πρησμένο τὸν τράχηλο καὶ ἄλλοτε κτυπημένο τὸ κεφάλι του. Ἐγὼ γνωρίζοντας ὅτι εἶναι ἐργάτης τῆς ἀρετῆς, τοῦ ἔλεγα: «Καλὰ πηγαίνομε! Καλά! Κάνε ὑπομονὴ καὶ θὰ ὠφεληθῆς».

» Ἀφοῦ πέρασε ἐννέα ἔτη στὴν ὑπακοὴ τοῦ σκληροῦ Γέροντα, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον. Πέντε ἡμέρες μετὰ ἀπὸ τὴν ταφή του στὸ κοιμητήριο τῶν πατέρων, ὁ Γέροντας τοῦ Ἀκακίου ἐπῆγε σ᾽ ἕνα μεγάλο Γέροντα, ἐκεῖ πλησίον, καὶ τοῦ λέγει: «Πάτερ, ὁ ἀδελφὸς Ἀκάκιος ἀπέθανε»! Ἐκεῖνος μόλις τὸ ἄκουσε, τοῦ ἀποκρίνεται: «Πίστεψέ μὲ, Γέροντα! Δὲν τὸ πιστεύω». Αὐτὸς τότε τοῦ λέγει: «Ἔλα νὰ ἰδῆς»! Σηκώνεται τότε γρήγορα καὶ μαζὶ μὲ τὸν Γέροντα τοῦ «μακαρίου πύκτου», φθάνει στὸ κοιμητήριο καὶ φωνάζει στὸν νεκρὸ σὰν σὲ ζωντανὸ -καὶ πράγματι, ἂν καὶ νεκρὸς ζοῦσε- καὶ τοῦ λέγει: «Ἀδελφὲ Ἀκάκιε, ἀπέθανες»; Ἐκεῖνος δὲ ὁ καλὸς ὑποτακτικός, δείχνοντας ὑπακοὴ καὶ μετὰ θάνατον, ἀποκρίθηκε στὸν μεγάλο Γέροντα: «Πῶς εἶναι δυνατόν, πάτερ, νὰ πεθάνη ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶναι ἐργάτης τῆς ὑπακοῆς»;

» Τότε ὁ Γέροντας ποὺ ἐθεωρεῖτο πνευματικὸς πατήρ του, κυριεύθηκε ἀπὸ φόβο καὶ ἔπεσε κατὰ πρόσωπον στὴ γῆ γεμάτος δάκρυα. Ἐν συνεχείᾳ ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Ἡγούμενο τῆς Λαύρας ἕνα κελλὶ κοντὰ στὸ μνῆμα καὶ ἔζησε μὲ καθαρότητα τὴν ὑπόλοιπη ζωή του, ὁμολογώντας συνεχῶς στοὺς πατέρες ὅτι διέπραξε φόνο».

Ἐμένα μοῦ φαίνεται, πάτερ Ἰωάννη, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ὡμίλησε στὸν νεκρὸ ἦταν ὁ ἴδιος ὁ μέγας Ἰωάννης. Ἡ μακαρία αὐτὴ ψυχὴ καὶ ἕνα ἄλλο περιστατικὸ μοῦ διηγήθηκε σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ κάποιον ἄλλο. Ἦταν ὅμως αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὅπως κατώρθωσα νὰ τὸ ἐξακριβώσω ἀργότερα.

112. Μοῦ διηγήθηκε ὅτι στὸ ἴδιο αὐτὸ Μοναστήρι τῆς Ἀσίας ἔγινε κάποιος ὑποτακτικὸς σ᾽ ἕναν

μοναχὸ πρᾷο, ἐπιεικῆ καὶ ἥσυχο. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔβλεπε ὅτι ὁ Γέροντάς του τὸν ἐτιμοῦσε καὶ τὸν ἀνέπαυε, ἐπῆρε μία καλὴ ἀπόφαση -γιὰ τοὺς πολλοὺς ὅμως ἐπικίνδυνη- καὶ παρεκάλεσε τὸν Γέροντα νὰ τὸν ἀπολύση. Εἶχε ἄλλωστε καὶ ἄλλον ὑποτακτικὸ καὶ τὸ πράγμα δὲν ἦταν κάτι τὸ πολὺ θλιβερό.

Ἀναχωρεῖ λοιπὸν καὶ μὲ συστατικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Γέροντός του γίνεται δεκτός σε ἕνα ἀπὸ τὰ Κοινόβια τοῦ Πόντου. Τὴν πρώτη νύκτα τῆς εἰσόδου του στὸ Κοινόβιο βλέπει στὸν ὕπνο του ὅτι λογοδοτοῦσε σὲ κάποιους. Μετὰ τὸ τέλος τῆς τόσο φοβερῆς αὐτῆς λογοδοσίας, εἶδε ὅτι τοῦ ἔμενε ἕνα ὑπόλοιπον χρέους ποὺ ἦταν ἑκατὸ λίτρες χρυσοῦ. Ξυπνώντας ἑρμήνευσε τὸ ὅραμα καὶ εἶπε: «Ταπεινὲ Ἀντίοχε -ἔτσι ὠνομαζόταν- ἔχομε πράγματι πολὺ χρέος ἀκόμη»!

» Συνεπλήρωσα -διηγεῖται ὁ Ἀντίοχος- τρία ἔτη σ᾽ αὐτὸ τὸ Κοινόβιο, κάνοντας ἀδιάκριτο ὑπακοὴ καὶ δεχόμενος ἀπὸ ὅλους θλίψεις καὶ περιφρονήσεις σὰν ξένος - ἄλλος ξένος μοναχὸς ἐκτὸς ἀπὸ ἐμένα δὲν ὑπῆρχε ἐκεῖ. Τότε λοιπὸν βλέπω πάλι στὸν ὕπνο μου κάποιον, ὁ ὁποῖος μου ἔδωσε ἀπόδειξι ὅτι ἐξώφλησα δέκα λίτρες ἀπὸ τὸ χρέος μου. Ὅταν ξύπνησα, κατάλαβα τὴν σημασία τοῦ ὁράματος, καὶ εἶπα: «Μόνο δέκα; Καὶ πότε ἄραγε θὰ κατορθώσω νὰ ἐξοφλήσω ὅλο τὸ χρέος μου»; Καὶ τότε εἶπα στὸν ἑαυτό μου: «Ταπεινὲ Ἀντίοχε, χρειάζεσαι ἀκόμη περισσότερο κόπο καὶ ἀτιμία»! Καὶ ἄρχισα ἀπὸ τότε νὰ ὑποκρίνωμαι τὸν τρελλό, χωρὶς ὅμως νὰ ἀμελῶ καθόλου τὸ διακόνημά μου. Ὁπότε καὶ οἱ σκληροὶ ἐκεῖνοι πατέρες, ἐπειδὴ μὲ ἔβλεπαν σ᾽ αὐτὴν τὴν κατάστασι καὶ προθυμία, μοῦ ἐπέβαλλαν ὅλα τὰ βαρύτερα ἔργα τῆς Μονῆς.

» Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπέμενα σ᾽ ἕνα τέτοιον ἀγώνα δέκα τρία ἔτη, εἶδα καὶ πάλι στὸν ὕπνο μου ἐκείνους ποὺ εἶχαν ἔλθει στὴν ἀρχή, νὰ μοῦ ὑπογράφουν τὴν τελειωτικὴ ἐξόφλησι τοῦ χρέους μου. Καὶ ἀπὸ τότε ὅταν οἱ πατέρες τῆς Μονῆς αὐτῆς μὲ στεναχωροῦσαν σὲ κάτι, τὸ ὑπέφερα μὲ γενναιότητα ἐνθυμούμενος τὸ χρέος μου».

Αὐτά, πάτερ Ἰωάννη, μοῦ διηγήθηκε ὁ πάνσοφος Ἰωάννης (ὁ Σαββαΐτης), σὰν νὰ συνέβησαν σὲ κάποιον ἄλλο. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ἄλλαξε τὸ ὄνομά του σὲ Ἀντίοχο. Αὐτὸς ἦταν ποὺ ἔσχισε πραγματικὰ τὸ χειρόγραφο τοῦ χρέους του μὲ τὴν γενναία ὑπομονή του.

113. Ἂς ἀκούσωμε τώρα καὶ πόσο διακριτικὸς ἔγινε ὁ Ὅσιος ἀπὸ τὴν τελεία ὑπακοή του: Ὅταν ἔμενε στὴν Μονὴ τοῦ Ἁγίου Σάββα, προσῆλθον τρεῖς νεαροὶ μοναχοί, ποὺ ἤθελαν νὰ γίνουν ὑποτακτικοί του. Ἀμέσως τοὺς δέχθηκε μὲ χαρὰ καὶ τοὺς προσέφερε φιλοξενία, γιὰ νὰ τοὺς ἀναπαύση ἀπὸ τὸν κόπο τῆς ὁδοιπορίας. Ἀφοῦ πέρασαν τρεῖς ἡμέρες, τοὺς λέγει ὁ Γέροντας:

» Ἐγώ, ἀδελφοί μου, εἶμαι ἐκ φύσεως ἄνθρωπος πόρνος καὶ δὲν μπορῶ νὰ δεχθῶ κανένα ἀπὸ σάς»! Ἐκεῖνοι ὅμως δὲν ἐσκανδαλίσθηκαν, διότι ἐγνώριζαν πόσο καλλιεργοῦσε ὁ Γέροντας τὴν ἀρετή. Ἐπειδὴ λοιπόν, ἂν καὶ πολὺ τὸν παρεκάλεσαν, δὲν κατώρθωσαν διόλου νὰ τὸν πείσουν, πέφτουν στὰ πόδια του καὶ τὸν ἱκετεύουν, νὰ τοὺς ὁρίση ἔστω, πῶς καὶ ποῦ πρέπει νὰ μονάσουν.

Ὑπεχώρησε τότε ὁ Γέροντας ἐπειδὴ κατάλαβε, πὼς ὅ,τι θὰ τοὺς εἰπῆ θὰ τὸ δεχθοῦν μὲ ταπείνωσι καὶ ὑπακοή, καὶ λέγει στὸν πρῶτο:

«Ἐσένα τέκνο μου, ὁ Κύριος σε θέλει νὰ μονάσης σὲ τόπο ἡσυχαστικό, μὲ ὑποταγὴ σὲ πνευματικὸ πατέρα».

Ἔπειτα λέγει στὸν δεύτερο:

«Πήγαινε, πούλησε τὰ θελήματά σου καὶ παράδωσέ τα στὸν Θεόν. Σήκωσε στοὺς ὤμους τὸν σταυρό σου, ζῆσε μὲ ὑπομονὴ σὲ κοινοβιακὴ ἀδελφότητα, καὶ ὁπωσδήποτε θὰ βρῆς θησαυρὸ στοὺς οὐρανούς».

Τέλος λέγει καὶ στὸν τρίτο:

«Ἂς ἔχῃς συνεχῶς ἀχώριστο μαζὶ μὲ τὴν ἀναπνοή σου τὸ ρητὸ ποὺ λέγει: «Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται» (Ματθ. ι΄ 22). Καὶ πήγαινε νὰ βρῆς γιὰ Γέροντά σου, εἰ δυνατόν, τὸν πιὸ ἐλεγκτικὸ καὶ ἀπότομο ἄνθρωπο. Κάνε σ᾽ αὐτὸν ὑπομονὴ καὶ πίνε καθημερινὰ τὶς περιφρονήσεις καὶ τὶς ὕβρεις σὰν μέλι καὶ γάλα».

Τότε ὁ ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν μέγα Ἰωάννη: «Ἐὰν ὅμως, πάτερ, ζῆ μὲ ἀμέλεια; Τί νὰ κάνω σ᾽ αὐτὴν τὴν περίπτωση»; Καὶ ὁ Γέροντας τοῦ ἀπήντησε: «Καὶ ἐὰν ἀκόμη τὸν ἰδῆς νὰ πορνεύῃ, καὶ τότε μὴ φύγῃς, ἀλλὰ λέγε μέσα σου: «Ἑταῖρε, ἐφ᾽ ᾧ πάρει»; (Ματθ. κς΄ 50) -δηλαδή, «φίλε μου, γιατί ἦλθες ἐδῶ; γιὰ νὰ ἐξετάζῃς τὶς ἁμαρτίες τῶν ἄλλων»; Κάνοντας ἔτσι θὰ ἰδῆς νὰ σβύνῃ μέσα σου ἡ ὑπερηφάνεια καὶ νὰ μαραίνεται ἡ σαρκικὴ πύρωσις.

114. Ὅλοι ὅσοι ποθοῦμε τὸν φόβο τοῦ Κυρίου, ἂς ἀγωνισθοῦμε μὲ ὅλη μας τὴν δύναμι (ἐναντίον τῶν παθῶν μας), γιὰ νὰ μὴν ἀποκτήσωμε μέσα στὸ γυμναστήριο τῆς ἀρετῆς πονηρία καὶ κακία καὶ σκληρότητα καὶ πανουργία καὶ κακεντρέχεια καὶ ὀργή. Συμβαίνει αὐτό! Δὲν εἶναι κάτι τὸ παράδοξο! Διότι ὅσο εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἁπλοῦς πολίτης ἢ ἁπλοῦς ναύτης ἢ γεωργός, δὲν τὸν πολεμοῦν καὶ τόσο οἱ ἐχθροὶ τοῦ βασιλέως. Μόλις ἰδοῦν ὅμως ὅτι ἔλαβε τὸ χρίσμα καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὴν μάχαιρα καὶ τὸ ξίφος καὶ τὸ τόξο, καὶ φόρεσε τὴν στρατιωτικὴ στολή, τότε τρίζουν τὰ δόντια τους ἐναντίον του καὶ μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν νὰ τὸν φονεύσουν. Γι᾽ αὐτὸ ἂς μὴ κοιμηθοῦμε.

115. Εἶδα μικρὰ παιδιὰ ἀθῷα καὶ ἐκλεκτὰ ποὺ ἐπῆγαν στὸ σχολεῖο γιὰ σοφία καὶ μόρφωσι καὶ ὠφέλεια, καὶ δυστυχῶς σὲ τίποτε δὲν ἐπρόκοψαν, παρὰ μόνο στὴν σκληρότητα καὶ πονηρία καὶ κακία ἐξ αἰτίας τῆς συναναστροφῆς μὲ τοὺς ἄλλους μαθητάς! Ὅποιος ἔχει νοῦ, ἂς ἐννοήσῃ τί θέλω νὰ εἰπῶ.

Εἶναι ἀδύνατον αὐτοὶ ποὺ ἐπιδίδονται ὁλόψυχα στὴν ἐκμάθησι μιᾶς τέχνης, νὰ μὴ προοδεύουν ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Ἄλλοι ἀντιλαμβάνονται τὴν πρόοδό τους. Σὲ ἄλλους ὅμως πρὸς ὠφέλειάν τους δὲν ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ τὴν γνωρίζουν.

116. Ὁ καλὸς ἔμπορος μετρᾶ κάθε βράδυ τὸ κέρδος ἢ τὴν ζημία τῆς ἡμέρας. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ἀκριβὴ γνῶσι τοῦ πράγματος, ἐὰν δὲν κρατᾶ κάθε τόσο σημειώσεις. Ἡ ἐξέτασις τῆς κάθε ὥρας παρουσιάζει ἕτοιμο τὸν λογαριασμὸ τῆς ἡμέρας.

117. Ὁ ἀνόητος μοναχὸς δαγκώνεται, ὅταν τὸν περιφρονοῦν ἢ τὸν ἐπιπλήττουν, καὶ προσπαθεῖ νὰ φέρῃ ἀντίρρησι καὶ νὰ δικαιολογηθῆ ἢ ἀντίθετα βάζει γρήγορα μετάνοια σ᾽ αὐτὸν ποὺ τὸν ἐπιπλήττει, ὄχι ἀπὸ ταπείνωσι, ἀλλὰ διότι θέλει νὰ σταματήσουν οἱ ὀνειδισμοί.

Γι᾽ αὐτό, ὅταν σὲ περιγελοῦν νὰ σιωπᾶς καὶ νὰ δέχεσαι μὲ εὐχαρίστησι τοὺς καυστῆρες αὐτοὺς ποὺ προξενοῦν στὴν ψυχὴ ὁλόλαμπρη ἁγνότητα. Δεῖξε τὴν μετάνοιά σου στὸν ἰατρό, ὅταν σταματήσῃ νὰ σὲ ἐλέγχῃ, διότι κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ θυμοῦ του ἴσως νὰ μὴ δέχεται τὴν μετάνοιά σου.

118. Οἱ κοινοβιάτες πρὸς ὅλα βέβαια τὰ πάθη, ἀλλὰ περισσότερο πρὸς τὰ ἑξῆς δυὸ πρέπει συνεχῶς νὰ ἀγωνιζόμαστε: τὴν κοιλιοδουλεία καὶ τὸν θυμό. Διότι μέσα στὸ πλῆθος ἀφθονοῦν οἱ ἀφορμὲς τῶν παθῶν αὐτῶν.

Ὅσους ἀσκοῦν τὴν ὑπακοή, ὁ διάβολος τοὺς παρακινεῖ νὰ ἐπιθυμοῦν ἀρετὲς ποὺ δὲν ταιριάζουν σ᾽ αὐτούς, (ἀλλὰ στοὺς ἡσυχαστὰς). Καὶ τοὺς ἡσυχαστὰς πάλι τοὺς παρακινεῖ σὲ ὅσα δὲν ταιριάζουν σ᾽ αὐτούς, (ἀλλὰ στοὺς κοινοβιάτες).

119. Στοὺς ἀπρόκοφτους ὑποτακτικούς, ἐὰν ἀνοίξης τὸν νοῦ τους, θὰ βρῆς σκέψεις πλανεμένες.

Θὰ βρῆς δηλαδὴ νὰ ἐπιθυμοῦν τὴν ἡσυχαστικὴ ζωή, τὴν πιὸ αὐστηρὴ νηστεία, τὴν ἀρέμβαστη προσευχή, τὴν τελεία ἀκενοδοξία, τὴν διαρκῆ μνήμη τοῦ θανάτου, τὴν συνεχῆ κατάνυξι, τὴν ἀπόλυτη ἀοργησία, τὴν βαθειὰ σιωπή, τὴν πιὸ ὑψηλὴ ἀγνότητα. Ὅλα αὐτὰ ποὺ ἐπιθυμοῦσαν οἰκονόμησε ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὰ γευθοῦν στὴν ἀρχὴ τῆς κοινοβιακῆς τους ζωῆς. Καὶ αὐτοὶ ἀπατήθηκαν καὶ μετεπήδησαν (στὴν ἡσυχαστικὴ ζωή), γιὰ νὰ τὰ ἀναζητήσουν ματαίως ἐκεῖ. Τοὺς παρεκίνησε ὁ ἐχθρὸς νὰ τὰ ἀναζητήσουν πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα τους, γιὰ νὰ μὴν ὑπομείνουν καὶ τὰ κατορθώσουν στὴν ὥρα τους.

120. Στοὺς ἡσυχαστὰς ὁ ἀπατεὼν διάβολος μακαρίζει τὶς ἀρετὲς τῶν κοινοβιατῶν: τὴν φιλοξενία δηλαδή, τὴν ἐξυπηρετικότητα, τὴν ἀδελφοσύνη καὶ τὴν συμβίωσι καὶ τὴν περιποίησι τῶν ἀρρώστων. Καὶ τοῦτο γιὰ νὰ ἐπιτύχη ὁ πλάνος νὰ τοὺς ὁδηγήση -ὅπως καὶ τοὺς προηγουμένους- στὴν ἀνυπομονησία (καὶ στὴν ἀποτυχία).

121. Εἶναι πράγματι σπάνιοι ἐκεῖνοι ποὺ ἀσκοῦν ὅπως πρέπει τὴν ἡσυχαστικὴ ζωή. Αὐτοὶ εἶναι ὅσοι ἀπέκτησαν τὴν παρηγορία τῆς θείας χάριτος, ἡ ὁποία τοὺς ξεκουράζει στοὺς κόπους καὶ τοὺς βοηθεῖ στοὺς πολέμους.

122. Ἀνάλογα μὲ τὰ πάθη ποὺ ὑπάρχουν μέσα μας, πρέπει νὰ κοιτάξωμε καὶ νὰ ἐκλέξωμε τοὺς Γέροντες, ὅπου θὰ ὑποταγοῦμε.

Δηλαδή: Ἂν εἶσαι ἐπιρρεπὴς στὴν λαγνεία, διάλεξε ὡς γυμναστή σου ἕναν ἀσκητικὸ καὶ αὐστηρότατο στὴν νηστεία Γέροντα. Μὴ διαλέξης κανέναν σπουδαῖο καὶ θαυματουργό, ὁ ὁποῖος ὅμως φιλοξενεῖ πρόθυμα καὶ στρώνει τραπέζι στὸν καθένα. Ἐὰν πάλι εἶσαι ὑψαύχην (ὑπερήφανος), διάλεξε Γέροντα ἀπότομο καὶ ἀνυποχώρητο, καὶ ὄχι κανέναν πρᾶο καὶ φιλεύσπλαχνο.

123. Ἂς μὴ ζητοῦμε Γέροντες προγνωστικοὺς καὶ προορατικούς, ἀλλὰ πρὸ πάντων καὶ ὁπωσδήποτε ταπεινοὺς καὶ κατάλληλους γιὰ τὴν θεραπεία τῶν ἀσθενειῶν μας – πράγματα ποὺ θὰ φαίνωνται καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους καὶ ἀπὸ τὸν τόπο καὶ τὴν κατάστασι τῆς ἀσκήσεώς τους.

124. Ἂς ἔχης σὰν καλὸ παράδειγμα ὑπακοῆς τὸν δίκαιο καὶ ἐνάρετο Ἀββάκυρο ποὺ ἀναφέραμε προηγουμένως, καὶ ἂς σκέπτεσαι πάντοτε, ὅπως ἐκεῖνος, ὅτι σὲ δοκιμάζει ὁ Γέροντας, (ὅταν σὲ ἀντιμετωπίζη σκληρὰ ἢ περιφρονητικά), καὶ ἔτσι ποτὲ δὲν θὰ ἀστοχήσης.

125. Ὅταν, ἐνῷ ὁ πατὴρ σὲ ἐπιπλήττει ἀκατάπαυστα, ἐσὺ ἀποκτᾶς περισσότερη ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη ἀπέναντί του, γνώριζε ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατώκησε ἀόρατα στὴν ψυχή σου καὶ ἡ δύναμις τοῦ Ὑψίστου σὲ ἐπεσκίασε. Πλὴν ὅμως ἐσὺ νὰ μὴ καυχᾶσαι οὔτε νὰ χαίρεσαι, διότι ὑπομένεις μὲ γενναιότητα τὶς ὕβρεις καὶ τὶς ἀτιμίες, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ θρηνῆς, καὶ νὰ σκέπτεσαι ὅτι ὁπωσδήποτε κάτι ἄσχημο διέπραξες καὶ τὸν ἔκανες νὰ ταραχθῆ καὶ νὰ κινηθῆ ἐναντίον σου.

126. Μὴ παραξενευθῆς γιὰ ὅ,τι πρόκειται νὰ εἰπῶ. Ἔχω σ᾽ αὐτὸ συνήγορο τὸν ἴδιο τὸν Μωϋσῆ. Εἶναι προτιμότερο νὰ ἁμαρτήσωμε στὸν Θεόν, παρὰ στὸν Γέροντά μας. Διότι ἐὰν παροργίσωμε τὸν Θεόν, ἔχει τὴν δύναμι ὁ διδάσκαλός μας νὰ μᾶς σιμφιλιώση μὲ αὐτόν. Ἐὰν ὅμως ἐξοργίσωμε τὸν διδάσκαλό μας, δὲν ἔχομε πλέον κανένα γιὰ νὰ μεσιτεύση σ᾽ αὐτὸν πρὸς χάριν μας. Ἐγὼ ἔχω καὶ τὴν γνώμη ὅτι καὶ τὰ δυὸ (καὶ ὁ παροργισμὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ παροργισμὸς τοῦ Γέροντος) ἔχουν τὴν ἴδια βαρύτητα, (ἀφοῦ ὁ Γέροντας εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ).

127. Ἂς ἐξετάσωμε καὶ ἂς δείξωμε διάκρισι καὶ προσοχὴ στὸ ἑξῆς σημεῖο: Σὲ ποιὲς

περιπτώσεις, ἐνῷ μᾶς κατηγορεῖ ὁ Ποιμὴν πρέπει νὰ ὑπομένωμε εὐχάριστα καὶ σιωπηλά, καὶ σὲ ποιὲς περιπτώσεις πρέπει νὰ τοῦ δίδωμε ἐξηγήσεις. Ἡ γνώμη μου εἶναι: Σὲ ὅσα προξενοῦν στὸν ἑαυτό μας ἀτιμία, νὰ σιωποῦμε, διότι ἡ ὥρα αὐτὴ εἶναι ὥρα πνευματικοῦ κέρδους. Ὅταν ὅμως οἱ κατηγορίες ἀναφέρωνται καὶ σὲ ἄλλο πρόσωπο, νὰ ἀπολογούμεθα γιὰ νὰ μὴ σαλευθῆ ὁ δεσμὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης.

128. Ὅσοι ἀπεχώρησαν ἀπὸ τὴν ὑπακοή, αὐτοὶ θὰ σοῦ παραστήσουν καλύτερα τὴν ὠφέλειά της. Διότι τότε κατάλαβαν σὲ ποιὸ οὐρανὸ ἐζοῦσαν.

129. Ἐκεῖνος ποὺ τρέχει νὰ φθάση τὴν ἀπάθεια καὶ τὸν Θεόν, κάθε ἡμέρα ποὺ δὲν συνέβη νὰ τὸν κακολογήσουν, σκέπτεται ὅτι ζημιώθηκε πολύ.

130. Ὅπως τὰ δένδρα ποὺ σείονται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους ρίχνουν βαθειὲς ρίζες, ἔτσι καὶ ὅσοι ζοῦν σὲ ὑπακοὴ ἀποκτοῦν δυνατὲς καὶ ἀκλόνητες ψυχές.

131. Ἐκεῖνος ποὺ ζοῦσε ἡσυχαστικὴ ζωὴ καὶ ἀντελήφθηκε τὴν ἀδυναμία του, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπῆγε καὶ πουλήθηκε στὴν ὑπακοή, ἦταν ἄνθρωπος τυφλὸς ποὺ χωρὶς κόπο βρῆκε τὸ φῶς του καὶ ἀντίκρυσε τὸν Χριστόν.

132. Μείνατε σταθεροί, μείνατε σταθεροί, καὶ πάλι σᾶς λέγω, μείνατε σταθεροὶ στὸν δρόμο ποὺ τρέχετε, ἀδελφοί μου ἀθληταί. Καὶ ἂς ἠχοῦν στὰ αὐτιά σας τὰ λόγια ἐκείνου τοῦ σοφοῦ ποὺ τονίζουν γιὰ σᾶς: «Ὁ Κύριος τοὺς ἐδοκίμασε σὰν χρυσάφι στὸ χωνευτήριο, ἢ καλύτερα στὸ Κοινόβιο, καὶ σὰν ὁλοκαύτωμα θυσίας τοὺς δέχθηκε στοὺς κόλπους του» (πρβλ. Σοφ. Σολομ. γ´ 6).

Βαθμὶς ἰσάριθμη μὲ τοὺς Εὐαγγελιστάς. Σύ, ἀθλητά, ποὺ ἔφθασες σ᾽ αὐτήν, μεῖνε σταθερὸς καὶ τρέχε χωρὶς φόβο.

----

1. Παλαιὸς σχολιαστὴς σημειώνει: «Ἄρνησι τῆς ψυχῆς ἐννοεῖ τὸ νὰ ἐγκαταλείψη κανεὶς τὰ φυσικά του θελήματα, κατὰ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου, «εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν» κ.λπ. Διότι ἂν ἀφήση τὰ ἁμαρτωλὰ καὶ παρὰ φύσιν θελήματά του, δὲ ἀφίνει τίποτε γιὰ τὸν Θεόν, ἐφ᾽ ὅσον αὐτὰ δὲν ἦταν ἰδικά του. Ἀφίνοντας ὅμως τὰ φυσικά, ἀπαρνήθηκε πράγματι τὸν ἑαυτό του».

2. Πρόκειται γιὰ τὴν Μονὴ τῶν μετανοούντων, τὴν γνωστὴ ὡς «Φυλακή». Περὶ αὐτοῦ ὁμιλεῖ καὶ στὸ Δ´ 33 καὶ περισσότερο ἐκτενῶς στὸ Ε´ 5.

3. Ὁ ἕνας δόλος ἀφορὰ τὴν πτῶσι στὴν οἴησι καὶ ὁ ἄλλος στὴν σύγχυσι καὶ στὴν συνεχῆ ἀμφιταλάντευσι τοῦ ἡσυχαστοῦ, ἐὰν τὸ ἐπιτελούμενο εἶναι σύμφωνο μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἢ ὄχι.

4. Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ λόγου εἶναι: «Διάλεξις Δευτέρα μετὰ τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως, περὶ διακρίσεως». Ἔχει περιληφθῆ σχεδὸν ὁλόκληρός σε ἑλληνικὴ μετάφρασι στὴν Φιλοκαλία (Α´, 81-93, ἔκδ. Ἀστέρος). Τὸ χωρίο στὸ ὁποῖο ἀναφέρεται ἡ Κλίμαξ ἔχει ὡς ἑξῆς: «Τότε ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς εἶπεν, ἀληθὴς διάκρισις οὐ προσγίνεται, εἰ μὴ ἐξ ἀληθινῆς ταπεινώσεως» (σελ. 89).

5. Ὁ ἐπαινούμενος μοναχὸς εἶναι ὁ Ἰωάννης ὁ Θηβαῖος, ὑποτακτικός του ἀββᾶ Ἀμμώη. Τὸ ἐν λόγῳ διήγημα μνημονεύεται καὶ στὸ «Γεροντικό» (ἔκδ. Π. Πάσχου, σελ. 56-57).

6. Καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος εἶναι ἄξιοι ἐπαίνου. Ἀξιόλογη εἶναι καὶ ἡ ἑπόμενη γνώμη: Ἐὰν πρόκειται γιὰ ἀρχάριο ὑποτακτικό, εἶναι πιὸ συμφέρον νὰ τηρήση κατὰ γράμμα τὴν ἐντολή. Ἐὰν γιὰ προχωρημένο καὶ δοκιμασμένο, εἶναι καλύτερο νὰ ἀνταποκριθῆ στὴν ἐσωτερικὴ ἐπιθυμία τοῦ Γέροντος.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

Περὶ μετανοίας

(Διὰ τὴν πραγματικὴν καὶ γνησίαν μετάνοια καὶ διὰ τοὺς ἁγίους καταδίκους καὶ διὰ τὴν Φυλακήν)

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ κάποτε, (τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως), ἔτρεξε πρὶν ἀπὸ τὸν Πέτρο (στὸν τάφο τοῦ Κυρίου). Καὶ ἐμεῖς ἐτοποθετήσαμε τὸν λόγο τῆς ὑπακοῆς πρὶν ἀπὸ τὸν λόγο τῆς μετανοίας. Διότι ὁ Ἰωάννης ἔγινε τύπος ὑπακοῆς, ἐνῷ ὁ Πέτρος μετανοίας.

2. Μετάνοια σημαίνει ἀνανέωσις τοῦ βαπτίσματος. Μετάνοια σημαίνει συμφωνία μὲ τὸν Θεὸν γιὰ νέα ζωή. Μετανοῶν σημαίνει ἀγοραστὴς τῆς ταπεινώσεως. Μετάνοια σημαίνει μόνιμος ἀποκλεισμὸς κάθε σωματικῆς παρηγορίας. Μετάνοια σημαίνει σκέψις αὐτοκατακρίσεως, ἀμεριμνησία γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα καὶ μέριμνα γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἑαυτοῦ μας. Μετάνοια σημαίνει θυγατέρα τῆς ἐλπίδος καὶ ἀποκήρυξις τῆς ἀπελπισίας. Μετανοῶν σημαίνει κατάδικος ἀπηλλαγμένος ἀπὸ αἰσχύνη.

Μετάνοια σημαίνει συμφιλίωσις μὲ τὸν Κύριον, μὲ ἔργα ἀρετῆς ἀντίθετα πρὸς τὰ παραπτώματά μας. Μετάνοια σημαίνει καθαρισμὸς τῆς συνειδήσεως. Μετάνοια σημαίνει θεληματικὴ ὑπομονὴ ὅλων τῶν θλιβερῶν πραγμάτων. Μετανοῶν σημαίνει ἐπινοητὴς τιμωριῶν τοῦ ἑαυτοῦ του. Μετάνοια σημαίνει ὑπερβολικὴ ταλαιπωρία τῆς κοιλίας (μὲ νηστεία) καὶ κτύπημα τῆς ψυχῆς μὲ ὑπερβολικὴ συναίσθησι.

3. Τρέξατε καὶ ἐλᾶτε. Ἐλᾶτε ὅλοι ὅσοι παρωργίσατε τὸν Θεόν, γιὰ νὰ ἀκούσετε αὐτὰ ποὺ ἔχω νὰ σᾶς διηγηθῶ. Συγκεντρωθῆτε γιὰ νὰ ἰδῆτε αὐτὰ ποὺ μοῦ ἔδειξε ὁ Θεὸς πρὸς οἰκοδομήν. Ἂς τοποθετήσωμε πρώτη καὶ ἃς προτιμήσωμε μιὰ διήγησι ποὺ ἀναφέρεται σὲ τιμημένους ἐργάτες τῆς ἀρετῆς ποὺ ζοῦσαν χωρὶς τιμή.

4. Ὅσοι ἀνέλπιστα ἐπέσαμε σὲ κάποια ἁμαρτία, ἂς τὰ ἀκούσωμε αὐτὰ καὶ ἂς τὰ κρατήσωμε καὶ ἂς τὰ μιμηθοῦμε. Σηκωθῆτε καὶ καθήσατε (νὰ ἀκούσετε) ἐσεῖς ποὺ εἶσθε πεσμένοι ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες. Δῶστε προσοχὴ στὸν λόγο μου, ἀδελφοί μου. Ἀνοίξατε τὰ αὐτιά σας ὅλοι ἐσεῖς ποὺ θέλετε μὲ πραγματικὴ ἐπιστροφὴ νὰ συμφιλιωθῆτε πάλι μὲ τὸν Θεόν.

5. Ὅταν ἄκουσα ἐγὼ ὁ μικρὸς καὶ ἀδύνατος ὅτι ἦταν σπουδαῖος καὶ θαυμαστὸς ὁ τρόπος τῆς ζωῆς καὶ ἡ ταπείνωσις αὐτῶν ποὺ ἔμεναν στὴν ἀπομονωμένη Μονή, τὴν λεγόμενη Φυλακή, ἡ ὁποία ὑπαγόταν στὸν ἐξαίρετο ἐκεῖνο φωστήρα ποὺ προαναφέραμε, παρεκάλεσα τὸν ὅσιο νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ. Καὶ πράγματι ὑπεχώρησε στὴν παράκλησί μου ὁ μέγας Ποιμήν, μὴ θέλοντας ποτὲ νὰ λυπήσῃ ἄνθρωπο.

Μόλις ἔφθασα λοιπὸν στὴ Μονὴ αὐτῶν ποὺ μετανοοῦσαν, καὶ στὸν τόπο αὐτῶν ποὺ ἀληθινὰ πενθοῦσαν, ἀντίκρυσα πραγματικά, ἂν μποροῦμε νὰ τὸ εἰποῦμε, πράγματα ποὺ ὀφθαλμὸς ἀμελοῦς ἀνθρώπου δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ ῥᾳθύμου δὲν ἄκουσε καὶ νοῦς ἀνθρώπου ὀκνηροῦ δὲν

ἐφαντάσθηκε (πρβλ. Α΄ Κορ. β΄ 9). Εἶδα καὶ ἄκουσα πράγματα καὶ λόγια ποὺ ἔχουν τὴν δύναμι νὰ ἐκβιάσουν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τρόπους καὶ μορφὲς ἀσκήσεως ποὺ μποροῦσαν νὰ κάμψουν σύντομα τὴν φιλανθρωπία Του.

Ἄλλους ἀπὸ τοὺς ἐνόχους αὐτοὺς καὶ ὄχι πλέον ἐνόχους, τοὺς εἶδα νὰ ἵστανται ὅλη τὴν νύκτα μέχρι τὸ πρωὶ στὴν ὕπαιθρο. Νὰ ἔχουν τὰ πόδια ἀκίνητα. Ἀπὸ τὴν πίεσι τοῦ ὕπνου καὶ τὴν βία ποὺ ἐξασκοῦσαν ἐπάνω στὴν φύσι τους νὰ πηγαίνουν πέρα-δώθε κατὰ τρόπο ἀξιολύπητο. Νὰ μὴ προσφέρουν στὸν ἑαυτό τους καμμία ἀνάπαυσι. Ἀντίθετα δὲ νὰ τὸν ἐπιπλήττουν, νὰ τὸν ξυπνοῦν καὶ νὰ τοῦ ἐπιτίθενται μὲ «ἀτιμίες» καὶ ὕβρεις. Ἄλλους τοὺς εἶδα νὰ ἀτενίζουν τὸν οὐρανὸ μὲ ὕφος ἀξιολύπητο, καὶ μὲ ὀδυρμοὺς καὶ κραυγὲς νὰ ἐπικαλοῦνται ἀπὸ ἐκεῖ τὴν βοήθεια.

Ἄλλους νὰ ἵστανται στὴν προσευχὴ δένοντας τὰ χέρια πίσω σὰν τοὺς καταδίκους, σκύβοντας τὸ σκυθρωπό τους πρόσωπο κάτω, κρίνοντας καὶ καταδικάζοντας τὸν ἑαυτό τους ἀνάξιο νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸν οὐρανό. Νὰ μὴν ἔχουν νὰ εἰποῦν ἢ νὰ προσφέρουν κάτι στὸν Θεόν, ἀπὸ τὴν ἀμηχανία ποὺ τοὺς προκαλοῦσε ἡ σκέψις καὶ ἡ συναίσθησις τῆς ἁμαρτωλότητός των. Νὰ μὴν εὑρίσκουν πῶς ἢ ἀπὸ ποῦ νὰ ἀρχίσουν τὴν ἱκεσία. Νὰ παρουσιάζουν μόνο στὸν Θεὸ μία ψυχὴ ἀμίλητη καὶ ἕναν νοῦ ἄφωνο γεμάτο ἀπὸ σκοτισμὸ καὶ ἀπὸ κάποια ἀπελπισία.

Ἄλλοι πάλι νὰ κάθωνται στὸ ἔδαφος σὲ σάκκο καὶ σποδό, νὰ ἔχουν τὸ πρόσωπο χωμένο στὰ γόνατα καὶ νὰ κτυποῦν τὸ μέτωπο στὴ γῆ. Ἄλλοι νὰ κτυποῦν συνεχῶς τὸ στῆθος τους, νὰ καταδικάζουν καὶ νὰ ἀνακαλοῦν τὴν ἁμαρτωλή τους ψυχὴ καὶ ζωή. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔβρεχαν τὸ ἔδαφος μὲ τὰ δάκρυά τους. Καὶ μερικοὶ ποὺ δὲν εἶχαν δάκρυα ἐπλήγωναν τὸ σῶμα τους μὲ δυνατὰ κτυπήματα. Ἄλλοι, ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν τὴν πίεση τῆς καρδιᾶς, ὠλόλυζαν γιὰ τὴν ψυχή τους ὡσὰν γιὰ νεκρό. Καὶ ἄλλοι ἐβογγοῦσαν ἐσωτερικὰ καὶ ἐμπόδιζαν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ στόμα τὸ βογγητό. Μερικὲς ὅμως φορές, μὴ μπορώντας νὰ συγκρατηθοῦν, ἀναστέναζαν ἀπότομα.

Εἶδα ἐκεῖ μερικοὺς ποὺ ἔδειχναν σὰν παράφρονες, τόσο μὲ τὰ φερσίματά τους, ὅσο καὶ μὲ τὸ κλείσιμο στὸν ἑαυτό τους. Ἔδειχναν σὰν ἀποσβολωμένοι ἀπὸ τὴν πολλὴ ἀδημονία, γεμάτοι σκοτισμὸ καὶ σχεδὸν ἀναίσθητοι γιὰ κάθε πράγμα τῆς παρούσης ζωῆς. Εἶχαν πλέον βυθίσει τὸν νοῦ τους στὴν ἄβυσσο τῆς ταπεινώσεως, καὶ μὲ τὸ πῦρ τῆς θλίψεως εἶχαν τηγανίσει καὶ καταξηράνει τὰ δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν τους. Ἄλλους νὰ κάθωνται μὲ σύννοια, νὰ σκύβουν στὴν γῆ, νὰ κινοῦν ἀδιάκοπα τὸ κεφάλι τους, νὰ ἀναστενάζουν καὶ νὰ μουγκρίζουν ὡσὰν λεόντες μέσα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς των, μέσα ἀπὸ τὰ δόντια τους.

Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς προσεύχονταν γεμάτοι ἐλπίδα καὶ ἐπιζητοῦσαν τελεία ἄφεσι. Ἄλλοι ἀπὸ ἀνέκφραστη ταπείνωσι κατεδίκαζαν καὶ ἔκριναν τὸν ἑαυτό τους ἀνάξιο συγχωρήσεως, καὶ ἔκραζαν πὼς δὲν μποροῦν νὰ ἀπολογηθοῦν στὸν Θεόν. Μερικοὶ ἐκλιπαροῦσαν νὰ τιμωρηθοῦν ἐδῶ, γιὰ νὰ ἐλεηθοῦν ἐκεῖ. Ἄλλοι ποὺ ἦταν συντετριμμένοι ἀπὸ τὸ βάρος τῆς συνειδήσεως, ἔλεγαν μὲ εἰλικρινῆ πόθο: «Εἴμαστε εὐχαριστημένοι, ἐὰν οὔτε κολασθοῦμε οὔτε ἀξιωθοῦμε τῆς ἐπουρανίου βασιλείας».

Εἶδα ἐκεῖ μέσα ψυχὲς ταπεινὲς καὶ συντετριμμένες ποὺ ἐλύγιζαν ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ φορτίου τῶν ἁμαρτιῶν καὶ μὲ τὶς κραυγές τους πρὸς τὸν Θεὸν μποροῦσαν νὰ κάνουν καὶ τὶς ἀναίσθητες πέτρες νὰ ραγίσουν. Σκυμμένοι πρὸς τὴν γῆ ἐκραύγαζαν: «Τὸ γνωρίζομε. Τὸ γνωρίζομε. Μᾶς ἀξίζει κάθε τιμωρία καὶ κάθε κόλασις. Καὶ δικαίως. Καὶ ἂν ἀκόμη συναθροίζαμε ὅλη τὴν οἰκουμένη νὰ πενθῇ γιὰ ἐμᾶς, δὲν θὰ ἦταν ἀρκετὸ νὰ μᾶς δικαιώσῃ γιὰ τὰ τόσα μας χρέη. Ἕνα ὅμως μόνο παρακαλοῦμε, ἕνα δυσωποῦμε, ἕνα ἱκετεύουμε: «Μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς ἡμᾶς, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς ἡμᾶς» (Ψαλμ. στ΄ 2). Μήτε νὰ μᾶς τιμωρήσῃς μὲ τὴν δικαία κρίσι

σου. Ἀλλὰ νὰ μᾶς ἀντιμετωπίσης μὲ τὴν ἐπιείκειά σου καὶ ἀρκεῖ αὐτὴ νὰ μᾶς ἀπαλλάξη ὀλίγο ἀπὸ τὴν βαρειὰ ἀπειλή σου καὶ ἀπὸ τὶς κρυφὲς καὶ ἄγνωστες τιμωρίες τῆς κολάσεως. Δὲν τολμοῦμε νὰ ζητήσουμε τελεία ἄφεσι, διότι πῶς νὰ τὸ κάνουμε αὐτό; Ἄνθρωποι, ποὺ δὲν ἐφυλάξαμε καθαρὸ τὸ μοναχικό μας ἐπάγγελμα, ἀλλὰ τὸ ἐμολύναμε καὶ μάλιστα μετὰ ἀπὸ τὴν φιλανθρωπία καὶ συγχώρησι ποὺ προηγήθηκε, (τὴν συγχώρησι τῶν μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ πρὸ τῆς κουρᾶς ἁμαρτιῶν).

Μποροῦσε ἐκεῖ, ἀγαπητοί μου, μποροῦσε ἐκεῖ νὰ ἰδῆ κανεὶς νὰ πραγματοποιοῦνται πλήρως τὰ λόγια τοῦ Δαβίδ. Μποροῦμε νὰ ἰδῆ «ἀνθρώπους ποὺ ἦταν ταλαιπωρημένοι καὶ κυρτωμένοι συνεχῶς μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς τους, ποὺ ὅλη τὴν ἡμέρα περπατοῦσαν σκυθρωποί, ποὺ ἀνέδιδαν δυσοσμία ἀπὸ τὶς σαπισμένες πληγὲς τοῦ σώματός τους, ἀνθρώπους ποὺ δὲν ἐφρόντιζαν τὸν ἑαυτόν τους, ποὺ ξεχνοῦσαν νὰ φάγουν τὸν ἄρτο τους, ποὺ ἔπιναν τὸ ὕδωρ ἀναμεμειγμένο μὲ δάκρυα, καὶ ἔτρωγαν χῶμα καὶ στάχτη μαζὶ μὲ τὸν ἄρτο, ποὺ εἶχαν τὰ ὀστὰ κολλημένα στὸ δέρμα καὶ ὡμοίαζαν μὲ ξηρὸ χορτάρι» (Ψαλμ. λζ΄ 7, 6, ρα΄ 5, 10, 6, 12). Τίποτε ἄλλο δὲν μποροῦσες νὰ ἀκούσης ἀπὸ αὐτούς, παρὰ μόνο τοῦτα τὰ λόγια: οὐαὶ – οὐαί, ἀλλοίμονο – ἀλλοίμονο, δίκαια – δίκαια, λυπήσου μας – λυπήσου μας, Δέσποτα. Ἄλλοι ἔλεγαν: ἐλέησέ μας – ἐλέησέ μας. Καὶ ἄλλοι ἀκόμη πιὸ λυπητερά: συγχώρησέ μας – συγχώρησέ μας, Δέσποτα, ἐὰν εἶναι δυνατόν.

Μποροῦσες νὰ ἰδῆς ἐκεῖ φλογισμένες γλῶσσες ποὺ ἐκρέμονταν ἔξω ἀπὸ τὸ στόμα ὅπως τῶν σκύλων. Ἄλλοι ἐτιμωροῦσαν τὸν ἑαυτό τους στὸν καύσωνα, καὶ ἄλλοι τὸν ἐβασάνιζαν στὸ ψύχος. Μερικοὶ ἐδοκίμαζαν ἀπὸ τὸ ὕδωρ τόσο, ὅσο μόνο γιὰ νὰ μὴν ἀποθάνουν ἀπὸ τὴν δίψα. Καὶ μερικοὶ ἀφοῦ ἔτρωγαν ὀλίγο ἀπὸ τὸν ἄρτο, τὸν ὑπόλοιπο τὸν ἐπετοῦσαν μὲ τὸ χέρι μακρυά, λέγοντας πὼς εἶναι ἀνάξιοι νὰ γευθοῦν τὴν τροφὴ τῶν λογικῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ διέπραξαν τὰ ἔργα τῶν ἀλόγων ζῴων.

Ποῦ νὰ ἐμφανισθῆ ἀνάμεσα σ᾽ αὐτοὺς γέλιο; Ποῦ ἀργολογία; Ποῦ θυμός; Ποῦ ὀργή; Αὐτοὶ δὲν ἐγνώριζαν ἂν ὑπάρχη ἀκόμη ὀργὴ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, διότι τὸ πένθος εἶχε σβήσει τελείως τὸν θυμὸ μέσα τους. Ποῦ νὰ συναντήσεις τὴν ἀντιλογία; Ποῦ ἑορτή; Ποῦ παρρησία; Ποῦ εὐχαρίστησι καὶ περιποίησι τοῦ σώματος; Ποῦ ἴχνος κενοδοξίας; Ποῦ ἐλπίδα τρυφῆς; Ποῦ ἐνθύμησις οἴνου; Ποῦ γεῦσι φρούτων; Ποῦ παρηγορία χύτρας; Ποῦ γλύκισμα γιὰ τὸν λάρυγγα; Ὅλων τούτων ἡ ἐλπίδα εἶχε σβήσει γι᾽ αὐτούς. Ποῦ νὰ συναντήσης σ᾽ αὐτοὺς μέριμνα γιὰ ἐπίγεια πράγματα; Ποῦ κατάκρισι κάποιου ἀνθρώπου; Πουθενά!

Ὅσα ἔλεγαν καὶ ἐκραύγαζαν αὐτοὶ πρὸς τὸν Κύριον ἦταν τὰ ἑξῆς: Μερικοί, ὡσὰν νὰ ἵσταντο ἐμπρὸς στὴν πύλη τοῦ οὐρανοῦ, ἐκτυποῦσαν δυνατὰ τὸ στῆθος καὶ ἔλεγαν πρὸς τὸν Θεόν: «Ἄνοιξέ μας, ἄνοιξε, ὦ δικαστά, ἄνοιξέ μας, ἀφοῦ ἐμεῖς μὲ τὶς ἁμαρτίες μας ἐκλείσαμε γιὰ τὸν ἑαυτό μας τὴν πύλη». Ἄλλοι ἔλεγαν: «Ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου μόνον, καὶ σωθησόμεθα» (Ψαλμ. οθ΄ 4). Ἕνας ἔλεγε: «Ἐπίφανον τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις ταπεινοῖς» (Ἡσ. θ΄ 2). Ἄλλος πάλι: «Ἂς μᾶς προλάβουν γρήγορα, Κύριε, οἱ οἰκτιρμοί σου, διότι ἐχαθήκαμε, διότι ἀπελπισθήκαμε, διότι ἐσβήσαμε τελείως» (Ψαλμ. οη΄ 8).

Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔλεγαν: «Θὰ φανερωθῆ ἄραγε πλέον σ᾽ ἐμᾶς ὁ Κύριος»; Καὶ ἄλλοι: «Ἐξώφλησε ἄραγε ἡ ψυχή μας τὸ χρέος τὸ ἀνυπέρβλητο»; Ἄλλος: «Θὰ καταπραϋνθῆ ἄραγε τώρα πλέον ἀπὸ ἐμᾶς ὁ Κύριος; Θὰ τὸν ἀκούσωμε ἄραγε νὰ λέγη σ᾽ ἐμᾶς τοὺς δεμένους μ᾽ ἄλυτα δεσμά, «ἐξέλθετε»; Καὶ σ᾽ ἐμᾶς ποὺ εὑρισκόμαστε στὸν ᾅδη τῆς μετανοίας, «εἶσθε συγχωρημένοι»; Ἔφθασε ἄραγε ἡ κραυγή μας στὰ αὐτιὰ τοῦ Κυρίου»;

Ὅλοι ἐπερνοῦσαν τὸν καιρό τους ἔχοντας συνεχῶς ἐμπρὸς στοὺς ὀφθαλμούς των τὸν θάνατο καὶ λέγοντας:

«Ἄραγε ποιὰ θὰ εἶναι ἡ κατάληξις; Ἄραγε ποιὰ θὰ εἶναι ἡ ἀπόφασις; Ἄραγε ποιὸ θὰ εἶναι τὸ τέλος μας; Ἄραγε ὑπάρχει ἐπαναφορά; Ἄραγε ὑπάρχει συγχώρησις σ᾽ ἐμᾶς τοὺς σκοτεινούς, τοὺς ταπεινούς, τοὺς καταδίκους; Ἄραγε μπόρεσε ἡ δέησίς μας νὰ φθάση ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἢ ἐγύρισε πίσω ταπεινωμένη καὶ ντροπιασμένη; Ἄραγε, ἂν ἔφθασε, τί κατώρθωσε; πόσο Τὸν ἐξευμένισε; πόσο ὠφέλησε; πόσο ἐνήργησε; διότι ἐβγῆκε ἀπὸ ἀκάθαρτα στόματα καὶ σώματα καὶ δὲν ἔχει πολλὴ δύναμι. Ἄραγε μᾶς συμφιλίωσε τελείως μὲ τὸν Κριτή; Ἄραγε ἐν μέρει; Ἄραγε γιὰ τὰ μισὰ τραύματά μας; ἐπειδὴ εἶναι πράγματι μεγάλα καὶ χρειάζονται πολλοὺς ἱδρῶτες καὶ μόχθους. Ἄραγε μᾶς ἐπλησίασαν καθόλου οἱ φύλακές μας (ἄγγελοι) ἢ ἵστανται ἀκόμη μακρυά; Ἐὰν ἐκεῖνοι δὲν μᾶς πλησιάσουν, ὅλοι μας οἱ κόποι εἶναι μάταιοι καὶ ἀνωφελεῖς, διότι ἡ προσευχή μας, ἐὰν δὲν τὴν πάρουν οἱ προστάτες μας ἄγγελοι, ἐρχόμενοι πλησίον μας, καὶ τὴν προσφέρουν στὸν Κύριον, δὲν ἔχει δύναμη παρρησίας οὔτε φτερὰ καθαρότητος γιὰ νὰ φθάση σ᾽ Αὐτόν».

Γι᾽ αὐτὰ πολλὲς φορὲς καὶ μεταξύ τους ἀποροῦσαν καὶ ἔλεγαν: «Ἄραγε, ἀδελφοί, κατορθώνομε τίποτε; Ἄραγε ἐπιτυγχάνωμε αὐτὸ ποὺ ζητοῦμε; Ἄραγε μᾶς δέχεται πάλι ὁ Θεός; Ἄραγε μᾶς ἀνοίγει τὴν θύρα»;

Καὶ οἱ ἄλλοι ἀπαντοῦσαν:

«Ποιὸς ξέρει -ὅπως τὸ εἶπαν οἱ ἀδελφοί μας οἱ Νινευίτες- μήπως μεταμεληθῆ ὁ Κύριος καὶ μᾶς λυτρώση ἀπὸ τὴν μεγάλη ἔστω τιμωρία; (Ἰωνᾶ γ´ 9). Ἐμεῖς ὅμως ἂς πράξωμε ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς. Καὶ ἂν μέν μᾶς ἀνοίξη, πολὺ καλά, εἰδεμὴ «εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεός», ὁ ὁποῖος δίκαια μᾶς ἔκλεισε ἔξω. Πλὴν ὅμως ἂς ἐπιμείνωμε κτυπώντας μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς μας, καὶ ἴσως, βλέποντας τὴν πολλή μας ἀναίδεια καὶ ἐπιμονή, μᾶς ἀνοίξη ὁ Ἀγαθός».

Γι᾽ αὐτὸ καὶ ἔλεγαν παρακινώντας τοὺς ἑαυτούς των:

«Δράμωμεν, ἀδελφοί, δράμωμεν. Ἔχομεν ἀνάγκη δρόμου καὶ μάλιστα δρόμου σκληροῦ, διότι ἔχομε μείνει πίσω ἀπὸ τὴν καλή μας συνοδία. Ἂς τρέξωμε χωρὶς νὰ λογαριάζωμε τὴν ἀκάθαρτη καὶ ταλαίπωρη σάρκα μας. Ἂν τὴν φονεύσωμε καὶ ἐμεῖς, ὅπως μᾶς ἐφόνευσε καὶ αὐτή».

Ἔτσι καὶ ἔκαναν οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι ὑπόδικοι.

Ἔβλεπες σ᾽ αὐτοὺς γόνατα ἀποσκληρυμένα ἀπὸ τὶς πολλὲς μετάνοιες. Ὀφθαλμοὺς λυωμένους καὶ βυθισμένους στὸ βάθος τῶν κόγχων. Ἀπογυμνωμένοι ἀπὸ τρίχες, μὲ μάγουλα πληγωμένα καὶ φλογισμένα ἀπὸ τὴν φλόγα τῶν θερμῶν δακρύων.

Ἔβλεπες πρόσωπα ὠχρὰ καὶ καταμαραμένα ποὺ δὲν ξεχώριζαν καθόλου ἀπὸ πρόσωπα νεκρῶν. Στήθη ποὺ ἐπονοῦσαν ἀπὸ τὰ κτυπήματα καὶ αἱματηρὰ πτύελα ποὺ προέρχονταν ἀπὸ τὰ γρονθοκοπήματα τοῦ στήθους.

Ποῦ νὰ εὑρεθῆ ἐκεῖ στρῶμα; Ποῦ καθαρὸ ἢ στερεὸ ἔνδυμα; Ὅλα ἦταν σχισμένα, ἀκάθαρτα καὶ σκεπασμένα μὲ ψεῖρες. Ποῦ νὰ συγκριθῆ μὲ τὴν ἰδική τους ταλαιπωρία ἡ ταλαιπωρία τῶν δαιμονισμένων; Ποῦ ἐκείνων ποὺ θρηνοῦν τοὺς νεκρούς; Ποῦ ἐκείνων ποὺ ζοῦν ἐξόριστοι; Ποῦ ἡ τιμωρία τῶν καταδικασμένων γιὰ φόνο; Οὔτε συγκρίνεται ἡ ἀθέλητη παίδευσις καὶ τιμωρία αὐτῶν μὲ τὴν ἰδική τους τὴν θεληματική.

Καὶ σᾶς παρακαλῶ, ἀδελφοί, νὰ μὴ τὰ θεωρήσετε σὰν μύθους ὅσα σᾶς εἶπα. Ἱκέτευαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ πολλὲς φορὲς τὸν μεγάλο ἐκεῖνο δικαστή -τὸν Ποιμένα τους ἐννοῶ, τὸν ἄγγελο ποὺ ζοῦσε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων- νὰ περισφίγξη τὰ χέρια καὶ τὸν τράχηλό τους μὲ σιδερένια δεσμά, καὶ νὰ δέση τὰ πόδια τους στὸ τιμωρητικὸ ξύλο, καὶ νὰ μὴ λυθοῦν ἀπὸ αὐτὰ πρὶν τοὺς

δεχθῇ τὸ μνῆμα. Ἀκόμη δὲ οὔτε καὶ σὲ μνῆμα νὰ τοὺς βάλουν!

Δὲν θὰ κρύψω καθόλου οὔτε τὴν ἐλεημένη ταπείνωσι αὐτῶν τῶν πραγματικὰ μακαρίων οὔτε τὴν συντετριμμένη πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη καὶ μετάνοιά τους.

Καθ᾽ ὃν χρόνον οἱ καλοὶ αὐτοὶ κάτοικοι τῆς χώρας τῆς μετανοίας ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσουν πρὸς τὸν Κύριον καὶ νὰ παρασταθοῦν ἐμπρὸς στὸ ἀδέκαστο βῆμα, βλέποντας ὅτι τελειώνει πλέον ἡ ζωή τους, μέσῳ τοῦ προϊσταμένου τους ἐκλιπαροῦσαν μὲ ὅρκους τὸν Μέγαν, (τὸν Ἡγούμενο δηλαδή), νὰ μὴν ἀξιωθοῦν ἀνθρωπίνης ταφῆς, ἀλλὰ νὰ πεταχθοῦν σὰν ἄλογα ζῷα ἢ στὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ ἢ στὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ.

Καὶ πολλὲς φορὲς ὑπήκουσε καὶ τὸ ἔκανε ὁ λύχνος ἐκεῖνος τῆς διακρίσεως, δίδοντας ἐντολὴ νὰ τοὺς κηδεύσουν χωρὶς καμμία τιμὴ καὶ ψαλμῳδία.

Πόσο δὲ φοβερὸ καὶ οἰκτρὸ ἦταν τὸ θέαμα τῆς τελευταίας ὥρας τους! Ὅταν δηλαδὴ οἱ συγκατάδικοι ἀντελαμβάνονταν πὼς κάποιος πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνη, ἐνῷ ἀκόμη εἶχε τὶς αἰσθήσεις του, τὸν περικύκλωναν. Καὶ μὲ δίψα, μὲ πένθος, μὲ ἐπιθυμία, μὲ ἀξιολύπητο ὕφος καὶ λυπητερὰ λόγια, κουνώντας τὸ κεφάλι, ὑπέβαλλαν ἐρωτήσεις σ᾽ αὐτὸν ποὺ ἔφευγε καὶ μὲ θερμὴ συμπάθεια τοῦ ἔλεγαν:

«Τί γίνεται ἀδελφὲ καὶ συγκατάδικε; Πῶς βλέπεις τὰ πράγματα; Τί λέγεις; Τί ἐλπίζεις; Τί καταλαβαίνεις; Ἐπέτυχες μὲ τοὺς κόπους σου αὐτὸ ποὺ ἐζητοῦσες ἢ δὲν τὸ κατόρθωσες; Ἄνοιξες ἢ ἀκόμη αἰσθάνεσαι ὡς ἔνοχος; Ἔφθασες ἢ ἀπέτυχες; Ἔλαβες κάποια πληροφορία ἢ ἔχεις ἀβεβαία ἐλπίδα; Ἔλαβες ἄνεσι καὶ ἐλευθερία ἢ ταλαντεύεται καὶ ἀμφιβάλλει ἀκόμη ὁ λογισμός σου; Αἰσθάνθηκες μέσα στὴν καρδιά σου κάποιο φωτισμὸ ἢ βλέπεις ὅτι παραμένει ἀκόμη στὸ σκότος καὶ στὴν ἀτιμία; Ἄκουσες μέσα σου καμμία φωνὴ νὰ σοῦ λέγη: «Ἴδε ὑγιὴς γέγονας»; (Ἰωάν. ε΄ 14) ἢ «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι»; (Λουκ. ζ΄ 48) ἢ «ἡ πίστις σου σέσωκέ σε»; (Λουκ. ζ΄ 50). Ἢ μήπως αἰσθάνεσαι πὼς ἀκούεις ἀκόμη τὴν φωνή: «Ἀποστραφήτωσαν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ᾅδην» (Ψαλμ. θ΄ 18) καὶ «δήσαντες αὐτοῦ (=ἀφοῦ τοῦ δέσετε) χεῖρας καὶ πόδας ἐμβάλετε εἰς τὸ σκότος» (Ματθ. κβ΄ 13) καὶ «ἀρθήτω (=ἂς ἐκδιωχθῇ) ὁ ἀσεβής, ἵνα μὴ ἴδη τὴν δόξαν Κυρίου»; (Ἡσ. κστ΄ 10). Τί λέγεις, ἀλήθεια, ἀδελφέ; Πές μας, σὲ ἱκετεύουμε, γιὰ νὰ μάθωμε κι ἐμεῖς τί πρόκειται νὰ συναντήσωμε. Γιὰ σένα πλέον ἔκλεισε ἡ προθεσμία καὶ δὲν θὰ σοῦ δοθῇ ἄλλη εἰς τὸν αἰῶνα».

Σ᾽ αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἑτοιμοθανάτους ἀπαντοῦσαν: «Εὐλογητὸς Κύριος, ὃς οὐκ ἀπέστησε (= ἀπεμάκρυνε) τὴν προσευχὴν ἡμῶν, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀφ᾽ ἡμῶν» (Ψαλμ. ξε ΄ 20). Ἄλλοι πάλι ἔλεγαν «Εὐλογητὸς ὁ Κύριος ποὺ δὲν μᾶς παρέδωσε στὰ δόντια τους νὰ μᾶς φάγουν» (Ψαλμ. ρκγ΄ 6). Ἄλλοι γεμάτοι ὀδύνη ἔλεγαν: «Ἄραγε θὰ κατορθώση ἡ ψυχή μας νὰ περάση τὸ ἀδιαπέραστο ὕδωρ, δηλαδὴ τὸ πλῆθος τῶν πονηρῶν πνευμάτων τοῦ ἀέρος»; (πρβλ. Ψαλμ. ρκγ΄ 5). Δὲν ἐτολμοῦσαν ἀκόμη νὰ ξεθαρρέψουν, ἀλλὰ ἐσκέπτονταν συνεχῶς τί γίνεται σ᾽ ἐκεῖνο τὸ κριτήριο.

Καὶ ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς ἀπαντοῦσαν μὲ ἄλλα πιὸ ὀδυνηρὰ λόγια: «Ἀλλοίμονο στὴν ψυχὴ ποὺ δὲν ἐφύλαξε τὸ μοναχικὸ ἐπάγγελμα ἄσπιλο. Αὐτὴ καὶ μόνο τὴν ὥρα θὰ καταλάβη τί τὴν περιμένει».

Ἐγὼ δὲ ποὺ εἶδα σ᾽ αὐτοὺς καὶ ἄκουσα τοῦτα, παρ᾽ ὀλίγο θὰ ἀπελπιζόμουν βλέποντας καὶ συγκρίνοντας τὴν ἀδιαφορία μου μὲ τὴν ἰδική τους κακοπάθεια.

Ἀλλὰ καὶ ἡ διαμονὴ καὶ ἡ διαρρύθμισις τοῦ τόπου αὐτοῦ ποιὰ ἦταν! Ἦταν γεμάτη σκότος, γεμάτη δυσωδία, ἐντελῶς ρυπαρὰ καὶ ξηρά. Γι᾽ αὐτὸ καὶ πολὺ σωστὰ ὠνομάσθηκε Φυλακὴ καὶ

καταδίκη. Ἔτσι καὶ μόνη ἡ θέα τῆς τοποθεσίας ἔφθανε γιὰ νὰ διδάσκη τὴν πλήρη μετάνοια καὶ τὸ πένθος.

Αὐτὰ ὅμως ποὺ γιὰ τοὺς ἄλλους εἶναι δύσκολα, ἀπαράδεκτα καὶ ἀνεπιθύμητα, σὲ αὐτοὺς ποὺ ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν ἀρετὴ καὶ τὸν πνευματικὸ πλοῦτο γίνονται εὐχάριστα καὶ εὐπρόσδεκτα. Διότι ἡ ψυχὴ ποὺ ἐστερήθηκε τὴν προηγουμένη παρρησία πρὸς τὸν Θεόν, ποὺ ἔχασε τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπαθείας, ποὺ διέρρηξε τὴν σφραγίδα τῆς ἁγνότητος, ποὺ τῆς ἔκλεψαν τὸν πλοῦτο τῶν χαρισμάτων, ποὺ ἀποξενώθηκε ἀπὸ τὴν θεία παρηγορία, ποὺ ἀθέτησε τὸ συμβόλαιό της μὲ τὸν Κύριον, ποὺ ἔσβησε μέσα της τὸ χαριτωμένο πῦρ τῶν δακρύων, καὶ ποὺ πληγώνεται ἀναπολώντας αὐτὰ καὶ κεντᾶται ὀδυνηρά… ὄχι μόνο τοὺς προηγουμένους κόπους τους δέχεται ὁλοπρόθυμα, ἀλλά, πολὺ περισσότερο, ἐπινοεῖ μὲ εὐσεβεῖς ἀσκήσεις νὰ ὁδηγηθῆ στὸν θάνατον –ἐὰν βέβαια ἀπέμεινε μέσα της κάποιος σπινθὴρ ἀγάπης ἢ φόβου τοῦ Κυρίου, ὅπως ἀκριβῶς συνέβαινε σ᾽ αὐτοὺς τοὺς μακαρίους.

Ἔχοντας στὸν νοῦ τους αὐτὰ καὶ ἀναλογιζόμενοι τὸ ὕψος ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐξέπεσαν, ἔλεγαν: «Ἐμνήσθημεν ἡμερῶν ἀρχαίων (Ψαλμ. ρμβ΄ 5), τὴν πρώτη δηλαδὴ φλόγα τοῦ ζήλου μας». Ἄλλοι ἐφώναζαν πρὸς τὸν Θεόν: «Ποῦ εἰσι τὰ ἐλέη σου τὰ ἀρχαῖα Κύριε, ἃ ἔδειξας τὴ ψυχὴ ἡμῶν ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου; Μνήσθητι τοῦ ὀνειδισμοῦ καὶ τοῦ μόχθου τῶν δούλων σου» (πρβλ. Ψαλμ. πη΄ 50-51).

Ἄλλος: «Ποιὸς νὰ μὲ ἐγύριζε στὸν παρελθόντα καιρό, στὶς ἡμέρες ποὺ μὲ ἐπροστάτευε ὁ Θεός, τότε ποὺ ὁ φωτεινὸς λύχνος Του ἔφεγγε ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλή μου, τὴν κεφαλὴ τῆς καρδιᾶς μου»; (Ἰὼβ κθ΄ 2-3).

Μὲ πόση νοσταλγία ἐνθυμοῦντο τὰ προηγούμενα κατορθώματά τους, καὶ κλαίοντας γι᾽ αὐτὰ σὰν μικρὰ παιδιά, ἔλεγαν:

«Ποῦ εἶναι ἡ καθαρότης τῆς προσευχῆς; Ποῦ τὸ θάρρος καὶ ἡ παρρησία της; Ποῦ τὸ γλυκὺ δάκρυ ἀντὶ τοῦ τωρινοῦ πικροῦ; Ποῦ ἡ ἐλπὶς τῆς τελείας ἁγνότητος καὶ καθάρσεως; Ποῦ ἡ προσδοκία τῆς μακαρίας ἀπαθείας; Ποῦ ἡ πίστις πρὸς τὸν Γέροντα; Ποῦ ἡ ἐνέργεια τῆς προσευχῆς του σ᾽ ἐμᾶς; Ἐχάθηκαν ὅλα αὐτά, ἐξέλιπαν σὰν νὰ μὴν ὑπῆρξαν καθόλου, ἐξαφανίσθηκαν σὰν ἀνύπαρκτα καὶ διελύθησαν».

Ἐνῷ ἔλεγαν αὐτὰ καὶ ἐθρηνοῦσαν, μερικοὶ προσεύχονταν νὰ καταληφθοῦν ἀπὸ δαιμόνιο. Ἄλλοι ἱκέτευαν τὸν Κύριον νὰ ἀποκτήσουν λέπρα. Ἄλλοι, νὰ χάσουν τὴν ὅρασί τους, καὶ νὰ γίνουν σ᾽ ὅλους ἀξιολύπητο θέαμα. Ἄλλοι, νὰ πέσουν παράλυτοι στὸ κρεββάτι, ἀρκεῖ μόνο νὰ μὴ δοκιμάσουν τὰ (μελλοντικά) ἐκεῖνα κολαστήρια.

Ἐγὼ τότε, ἀγαπητοί μου, ξεχάσθηκα, εἰσῆλθα ὁλόκληρος μέσα στὸ πένθος τους, καὶ ὁ νοῦς μου αἰχμαλωτίσθηκε ἐντελῶς, χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ τὸν ἐπαναφέρω. Ἂς ἐπιστρέψωμε ὅμως πάλι στὴν σειρὰ τοῦ λόγου.

Ἀφοῦ παρέμεινα τριάντα ἡμέρες σ᾽ αὐτὴν τὴν φυλακή, ἐπιστρέφω ὁ ἀνυπομόνητος στὸ μεγάλο Κοινόβιο, στὸν Μέγαν, (τὸν Ἡγούμενο δηλαδή). Αὐτὸς δὲ ὁ πάνσοφος βλέποντάς με σὰν νὰ εἶμαι ἄλλος ἄνθρωπος καὶ σὰν νὰ τὰ ἔχω χαμένα, κατάλαβε τὴν αἰτία καὶ μοῦ λέγει: «Τί συμβαίνει, πάτερ Ἰωάννη; Εἶδες τοὺς ἄθλους τῶν ἀγωνιζομένων»;

Καὶ ἐγὼ τοῦ ἀπήντησα: «Τοὺς εἶδα, πάτερ μου, καὶ τοὺς ἐθαύμασα καὶ ἐμακάρισα αὐτοὺς ποὺ ἔπεσαν καὶ πενθοῦν, περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔπεσαν καὶ δὲν πενθοῦν γιὰ τὸν ἑαυτό τους, διότι μὲ τὴν πτῶσι τους ἐσηκώθηκαν καὶ ἐστάθηκαν σὲ μία κατάστασι ποὺ δὲν κινδυνεύουν πλέον». Ἐκεῖνος δὲ μοῦ εἶπε: «Πραγματικά, ἔτσι εἶναι».

Καὶ ἐν συνεχείᾳ μὲ τὴν ἀψευδῆ του γλώσσα μοῦ διηγήθηκε: «Πρὸ δεκαετίας εἶχα ἐδῶ ἕναν ἀδελφὸ μὲ ὑπερβολικὸ ζῆλο, ἀγωνιστῆ, καὶ τόσο σπουδαῖο, ὥστε, καθὼς τὸν ἔβλεπα νὰ καίη μέσα του τέτοια φλόγα, ἔτρεμα καὶ ἐφοβόμουν ὑπερβολικὰ τὸν φθόνο τοῦ διαβόλου, μήπως μὲ τὴν μεγάλη ταχύτητα ποὺ ἔτρεχε σκοντάψη σὲ κάποια πέτρα τὸ πόδι του, πράγμα ποὺ συμβαίνει συνήθως σ᾽ αὐτοὺς ποὺ προχωροῦν μὲ ταχύτητα. Καὶ αὐτὸ (δυστυχῶς) ἔγινε.

» Καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν πτῶσι του, ἀργὰ τὸ βράδυ, ἔρχεται σὲ μένα, μοῦ ἀποκαλύπτει γυμνὸ τὸ τραῦμα του, ζητεῖ ἔμπλαστρο, παρακαλεῖ νὰ τὸ καυτηριάσω, ἀνησυχεῖ ὑπερβολικά. Βλέποντας ὅμως τὸν ἰατρὸ νὰ μὴ θέλη νὰ τοῦ φερθῆ ἀπότομα -ἐφ᾽ ὅσον ἄλλωστε ἄξιζε νὰ τὸν συμπαθήση κανείς- ρίχνεται κάτω στὸ ἔδαφος, ἀγκαλιάζει τὰ πόδια μου, τὰ λούζει μὲ ἄφθονα δάκρυα καὶ ζητεῖ νὰ καταδικασθῆ στὴν φυλακὴ αὐτὴ ποὺ εἶδες.

«Εἶναι ἀδύνατο, ἐφώναζε, νὰ μὴν πάω ἐκεῖ».

» Ἔτσι ἀναγκάζει νὰ μεταβληθῆ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ ἰατροῦ σὲ σκληρότητα – πράγμα σπάνιο μεταξὺ τῶν ἀρρώστων καὶ ἐντελῶς παράδοξο. Τρέχει γρήγορα καὶ παίρνει θέσι ἀνάμεσα στοὺς μετανοοῦντας, συμμερίζεται τὸ πένθος τους καὶ συμμετέχει σ᾽ αὐτὸ πρόθυμα. Πληγώθηκε δὲ στὴν καρδιὰ ἀπὸ τὴν λύπη γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σὰν μὲ ξίφος, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀποδημήση σὲ ὀκτὼ ἡμέρες πρὸς τὸν Κύριον, ἀφοῦ προηγουμένως ἐζήτησε νὰ μὴν ἀξιωθῆ ἐνταφιασμοῦ. Ἐγὼ ὅμως ἀντιθέτως, ὡς ἄξιο, καὶ ἐδῶ στὸ Κοινόβιο τὸν ἔφερα, καὶ τὸν ἔθαψα μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους πατέρας. Ἔτσι μετὰ τὴν ἑβδόμη ἡμέρα τῆς σκλαβιᾶς, τὴν ὀγδόη ἡμέρα ἐλύθηκε ἀπὸ τὰ δεσμὰ καὶ ἐλευθερώθηκε (1).

Ὑπάρχει δὲ κάποιος (2) ποὺ ἀντελήφθηκε πολὺ καλά, πὼς ὁ προηγούμενος μοναχὸς δὲν σηκώθηκε ἀπὸ τὰ ταπεινὰ πόδια μου, πρὶν ἐξευμενίση τὸν Θεόν. Καὶ δὲν εἶναι ἄξιον ἀπορίας. Διότι μέσα στὴν καρδιά του ἔβαλε τὴν πίστι τῆς πόρνης ἐκείνης τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ μὲ μία παρομοία πληροφορία κατάβρεξε καὶ αὐτὸς μὲ τὰ δάκρυά του τὰ δικά μου ἀχρεῖα πόδια. Ὅπως δὲ εἶπε ὁ Κύριος, «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι» (Μάρκ. θ´ 23).

6. Εἶδα ψυχὲς ποὺ ἔρρεπαν μὲ μανία στοὺς σαρκικοὺς ἔρωτες. Αὐτὲς λοιπὸν ἀφοῦ ἔλαβαν ἀφορμὴ μετανοίας ἀπὸ τὴν γεῦσι τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἔρωτος, μετέστρεψαν αὐτὸν τὸν ἔρωτα σὲ ἔρωτα πρὸς τὸν Κύριον. Ἔτσι ξεπέρασαν ἀμέσως κάθε αἴσθημα φόβου καὶ ἐκεντρίσθηκαν στὴν ἄπληστη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος στὴν ἁγνὴ ἐκείνη πόρνη (Λουκ. ζ´ 37-48) δὲν εἶπε ὅτι ἐφοβήθηκε, ἀλλὰ «ὅτι ἠγάπησε πολύ» καὶ κατώρθωσε εὔκολα νὰ ἀποκρούση τὸν ἕνα ἔρωτα μὲ τὸν ἄλλον.

7. Δὲν τὸ ἀγνοῶ, θαυμαστοί μου φίλοι, ὅτι σὲ μερικοὺς τὰ κατορθώματα τῶν μακαρίων αὐτῶν ἀνθρώπων ποὺ σᾶς διηγήθηκα θὰ φανοῦν ἀπίστευτα, σὲ ἄλλους δύσπιστα καὶ σὲ ἄλλους ὅτι δημιουργοῦν ἀπόγνωσι. Ὁ γενναῖος ὅμως ἄνδρας μᾶλλον θὰ ὠφεληθῆ. Θὰ πάρη ἀπὸ αὐτὰ ἕνα κεντρὶ καὶ ἕνα πυρωμένο βέλος καὶ θὰ φύγη μὲ φλογερὸ ζῆλο στὴν καρδιά του. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει ὀλιγώτερη προθυμία, θὰ καταλάβη τὴν ἀδυναμία του, θὰ ἀποκτήση εὔκολα ταπεινοφροσύνη μὲ τὴν αὐτομεμψία καὶ θὰ τρέξη πίσω ἀπὸ τὸν προηγούμενο. Δὲν γνωρίζω μάλιστα μήπως καὶ τὸν προφθάση. Ἀντίθετα ὁ ἀμελὴς ἄνδρας δὲν πρέπει οὔτε νὰ πλησιάση (καὶ νὰ ἀκούση) αὐτὰ ποὺ διηγήθηκα, μὴ τυχὸν πέση σὲ τελεία ἀπόγνωσι καὶ σκορπίση καὶ αὐτὸ (τὸ ὀλίγο) ποὺ μέχρι τώρα κατορθώνει, καὶ ἐφαρμοσθῆ ἔτσι σ᾽ αὐτὸν ὁ λόγος τῆς Γραφῆς: «Ἀπὸ αὐτὸν ποὺ δὲν ἔχει -προθυμία- καὶ αὐτὸ ποὺ νομίζει ὅτι ἔχει θὰ τοῦ ἀφαιρεθῆ» (Ματθ. κε´ 29).

8. Δὲν εἶναι δυνατὸν σ᾽ ἐμᾶς ποὺ ἐπέσαμε στὸν λάκκο τῶν ἀνομιῶν, νὰ ἀνελκυσθοῦμε ἀπὸ ἐκεῖ, ἐὰν δὲν καταδυθοῦμε στὴν ἄβυσσο τῆς ταπεινώσεως τῶν μετανοούντων.

9. Διαφορετικὴ εἶναι ἡ θλιμμένη ταπείνωσις τῶν πενθούντων καὶ διαφορετικὸς ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ

καταδίκη τῆς συνειδήσεως αὐτῶν ποὺ ἀκόμη περιπίπτουν σὲ ἁμαρτίες. Διαφορετικὴ ἐπίσης εἶναι «ἡ μακαρία πλουτοταπείνωσις» ποὺ ἀποκτοῦν μὲ τὴν ἐνέργεια τῆς θείας χάριτος οἱ τέλειοι. Ἂς μὴ βιασθοῦμε νὰ γνωρίσωμε τὴν τρίτη κατάστασι μὲ λόγια, διότι ἀδίκως θὰ τρέξωμε. Τῆς δευτέρας καταστάσεως γνώρισμα εἶναι ἡ πλήρης ὑποδοχὴ καὶ ὑπομονὴ κάθε ἀτιμίας. Ἐκεῖνον δὲ (ποὺ ἀνήκει στὴν πρώτη περίπτωσι), τὸν ἄνθρωπο δηλαδὴ ποὺ πενθεῖ, τὸν τυραννοῦν πολλὲς φορὲς οἱ ἁμαρτωλὲς συνήθειες καὶ ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος. Καὶ αὐτὸ βέβαια δὲν εἶναι κάτι τὸ παράδοξο.

10. Ὁ λόγος γιὰ τὶς ἔνοχες πράξεις καὶ γιὰ τὶς πτώσεις εἶναι σκοτεινὸς καὶ ἀκατανόητος γιὰ κάθε ψυχή. Εἶναι δύσκολο νὰ γνωρίζωμε ποιὲς πτώσεις μας προέρχονται ἀπὸ ἀμέλεια, ποιὲς ἀπὸ σκόπιμη ἐγκατάλειψι τοῦ Θεοῦ καὶ ποιὲς ἀπὸ ἀποστροφὴ τοῦ Θεοῦ. Τὸ μόνο ποὺ κάποιος μοῦ ἐξήγησε εἶναι, ὅτι ὅσες μᾶς συμβαίνουν ἀπὸ σκόπιμη παραχώρησι τοῦ Θεοῦ ἔχουν σύντομη ἐπανόρθωσι, διότι ὁ Θεὸς ποὺ μᾶς παρέδωσε δὲν μᾶς ἀφίνει ἐπὶ πολὺ αἰχμαλώτους σὲ αὐτές.

11. Ὅσοι ἐπέσαμε, ἂς πολεμήσωμε πρὸ πάντων τὸν δαίμονα τῆς λύπης. Διότι αὐτὸς ἔρχεται δίπλα μας τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς, μᾶς ἐνθυμίζει τὴν προηγουμένη μας παρρησία καὶ προσπαθεῖ νὰ ἀχρηστεύσῃ τὴν προσευχή μας.

12. Μὴ τρομάξῃς ὅταν πέφτῃς κάθε ἡμέρα, καὶ μὴ ἐγκαταλείψῃς τὸν ἀγώνα. Ἀντιθέτως νὰ ἵστασαι ἀνδρείως καὶ ὁπωσδήποτε νὰ εὐλαβηθῇ τὴν ὑπομονή σου ὁ φύλαξ ἄγγελός σου. Ὅσο εἶναι ἀκόμη πρόσφατο καὶ ζεστὸ τὸ τραῦμα, τόσο καὶ εὐκολώτερα θεραπεύεται. Ἐνῷ τὰ τραύματα ποὺ ἐχρόνισαν, σὰν παραμελημένα καὶ ἀποσκληρυμένα, δύσκολα θεραπεύονται, καὶ χρειάζονται γιὰ νὰ ἰατρευθοῦν πολὺ κόπο καὶ νυστέρι καὶ ξυράφι καὶ τὸ ἐδῶ πῦρ τῶν καυτηριασμῶν, (δηλαδὴ τὸ πῦρ τῶν ἐδῶ θλίψεων, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὸ μελλοντικὸ πῦρ τῆς κολάσεως).

13. Πολλὰ ψυχικὰ τραύματα ποὺ ἐχρόνισαν εἶναι ἀνίατα. Στὸν Θεὸν ὅμως ὅλα εἶναι δυνατά.

Πρὶν ἀπὸ τὴν πτῶσι οἱ δαίμονες ἀποκαλοῦν τὸν Θεὸν φιλάνθρωπο. Μετὰ ὅμως ἀπὸ τὴν πτῶσι τὸν ἀποκαλοῦν σκληρό.

14. Ἐὰν μετὰ ἀπὸ τὴν μεγάλη σου πτῶσι πέσῃς καὶ σὲ κάποιο μικρὸ ἁμάρτημα καὶ σοῦ εἰπῇ ὁ λογισμός, «εἴθε νὰ μὴν ἔπεφτες σ᾽ ἐκεῖνο τὸ μεγάλο, τοῦτο τὸ μικρὸ δὲν εἶναι τίποτε τὸ σπουδαῖο», μὴν τὸν παραδεχθῇς αὐτὸν τὸν λογισμό. (Καὶ τὰ μικρὰ πράγματα ἔχουν τὴν σημασία τους). Πολλὲς φορὲς μάλιστα μερικὰ μικρὰ δῶρα κατεπράϋναν τὸν μεγάλο θυμὸ τοῦ δικαστοῦ.

15. Ὅποιος πραγματικὰ ἐξοφλεῖ ἁμαρτίες, τὴν ἡμέρα ποὺ δὲν ἐπένθησε τὴν θεωρεῖ χαμένη, ἔστω καὶ ἂν ἔπραξε κατ᾽ αὐτὴν μερικὰ ἄλλα καλὰ ἔργα.

16. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς πενθοῦντας ἂς μὴ περιμένῃ τὴν πληροφορία τῆς συγχωρήσεως τὴν στιγμὴ τοῦ θανάτου. Διότι κάτι ποὺ εἶναι ἄγνωστο εἶναι καὶ ἀβέβαιο. Γι᾽ αὐτὸ καὶ κάποιος ἔλεγε: «Ἄφησέ με νὰ αἰσθανθῶ ἀναψυχὴ μὲ τὴν πληροφορία τῆς συγχωρήσεως, πρὶν ἀποθάνω καὶ πρὶν ἀπέλθω ἀπὸ τὴν ζωὴ αὐτὴ ἀπληροφόρητος» (πρβλ. Ψαλμ. λη´ 14).

17. Ὅπου ἐμφανισθῇ τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ὁ δεσμὸς γιὰ τὶς ἁμαρτίες ἐλύθηκε. Ὅπου ἐμφανισθῇ ἀπέραντη ταπείνωσις, ὁ δεσμὸς γιὰ τὶς ἁμαρτίες ἐλύθηκε. Ὅσοι τυχὸν (ἔφυγαν ἀπὸ τὴν ζωή) χωρὶς αὐτὰ τὰ δυό, ἂς μὴ πλανῶνται. Εἶναι δεμένοι.

18. Μόνο αὐτοὶ ποὺ ζοῦν στὸν κόσμο, μένουν ξένοι πρὸς τὶς πληροφορίες ποὺ ἀνέφερα, καὶ μάλιστα στὴν πρώτη, (στὴν ἐμφάνισι τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος). Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς ἀγωνίζονται μὲ τὴν ἐλεημοσύνη, καὶ καταλαβαίνουν τὴν ὠφέλειά της τὴν ὥρα τοῦ θανάτου των.

19. Ὅποιος θρηνεῖ τὸν ἑαυτό του, δὲν βλέπει τὸν θρῆνο ἢ τὴν πτῶσι ἢ τὴν ἐπίπληξι τοῦ ἄλλου.

20. Ὁ σκύλος ποὺ ἐδαγκώθηκε ἀπὸ κάποιο θηρίο, ἐξαγριώνεται περισσότερο πρὸς αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὸν πόνο τῆς πληγῆς μαίνεται σφοδρότερα ἐναντίον του. (Παρόμοια συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς δαίμονες ὁ μοναχὸς ποὺ ἐπληγώθηκε ἀπὸ αὐτούς).

21. Ὅταν ἡ συνείδησις παύσῃ νὰ μᾶς ἐλέγχῃ γιὰ ἁμαρτίες, ἂς προσέξωμε μήπως αὐτὸ δὲν ὀφείλεται στὴν καθαρότητα, ἀλλὰ στὴν κόπωσι καὶ ἄμβλυνσι αὐτῆς, τῆς συνειδήσεως, ἐξ αἰτίας πλήθους ἁμαρτιῶν.

22. Ἀπόδειξις ὅτι ἔσβησε τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν μας εἶναι τὸ νὰ θεωροῦμε πάντοτε χρεώστη τὸν ἑαυτό μας.

23. Τίποτε δὲν ὑπάρχει ἴσο ἢ ἀνώτερο ἀπὸ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ. Γι᾽ αὐτὸ ὅποιος ἀπελπίζεται σφάζῃ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του.

24. Σημεῖο τῆς πραγματικῆς καὶ ἐπιμελοῦς μετανοίας εἶναι τὸ νὰ θεωροῦμε τὸν ἑαυτό μας ἄξιο γιὰ ὅλες τὶς θλίψεις ποὺ μᾶς συμβαίνουν -τὶς ὁρατὲς (ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους) καὶ τὶς ἀόρατες (ποὺ προέρχονται ἀπὸ τοὺς δαίμονας)- καὶ γιὰ πολὺ περισσότερες.

25. Ὁ Μωϋσῆς ἀφοῦ ἀξιώθηκε νὰ ἰδῇ τὸν Θεὸν στὴν βάτο, ἐπέστρεψε πάλι στὴν Αἴγυπτο, ἡ ὁποία ὑποδηλοῖ τὸ πνευματικὸ σκότος, καὶ ἴσως ὑποχρεώθηκε νὰ κατασκευάζῃ πλίνθους στὸν Φαραώ, ὁ ὁποῖος ὑποδηλοῖ τὸν διάβολο. Πλὴν ὅμως πάλι ἀνέβηκε στὴν βάτο, καὶ ὄχι μόνο σ᾽ αὐτήν, ἀλλὰ καὶ στὸ ὄρος Σινᾶ, (τὸ ὁποῖο ὑποδηλοῖ τὰ ὕψη τῶν ἀρετῶν). Ὅποιος ἐννόησε τὸ παράδειγμα, ποτὲ δὲν θὰ ἀπελπισθῇ γιὰ τὴν σωτηρία του. Ἐπτώχευσε καὶ ὁ μέγας Ἰώβ, ἀλλ᾽ ἔπειτα ἀπέκτησε διπλάσιο πλοῦτο.

26. Στοὺς ῥᾳθύμους οἱ πτώσεις μετὰ τὴν μοναχική τους κλῆσι εἶναι πολὺ σοβαρές. Διότι πλήττουν τὴν ἐλπίδα (τῆς πνευματικῆς προόδου καὶ κατακτήσεως) τῆς ἀπαθείας. Καὶ διότι τοὺς δημιουργοῦν τὴν ἰδέα ὅτι θὰ θεωροῦνται εὐτυχεῖς, ἐὰν ἔστω κατορθώσουν καὶ σηκωθοῦν ἀπὸ τὸν λάκκο (τῆς ἁμαρτίας).

27. Πρόσεχε! Πρόσεχε καλά! Δὲν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἐπιστρέψωμε ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο ποὺ ἐπλανηθήκαμε, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλον συντομώτερο, (ἀπὸ τὸν δρόμο δηλαδὴ τῆς ταπεινώσεως).

28. Εἶδα δυὸ ποὺ ἐβάδιζαν (πρὸν τὸν Θεόν) καθ᾽ ὅμοιο τρόπο καὶ εἰς τὸν ἴδιο καιρό. Ὁ ἕνας ἦταν ἡλικιωμένος καὶ μὲ περισσότερους ἀσκητικοὺς κόπους. Ὁ ἄλλος ἦταν ἕνας νεαρὸς μαθητής, καὶ «προέδραμε τάχιον» (= ἔτρεξε γρηγορότερα) ἀπὸ τὸν ἡλικιωμένο, καὶ «ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον» (Ἰωάν. κ´ 4) τῆς ταπεινώσεως.

29. Ἂς προσέξωμε ὅλοι, καὶ ἰδιαίτερα ὅσοι ἐγνωρίσαμε πτώσεις, νὰ μὴ προσβληθῇ ἡ καρδιά μας ἀπὸ τὴν νόσο τοῦ ἀσεβοῦς Ὠριγένους (3). Διότι ἡ βδελυκτὴ αὐτὴ νόσος, προβάλλοντας τὴν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, γίνεται εὐπρόσδεκτη στοὺς φιληδόνους.

«Μὲ τὴν μελέτη μου καὶ τὴν περισυλλογή μου θὰ ἀνάψῃ μέσα μου πῦρ» (Ψαλμ. λη´ 4). Μᾶλλον μὲ τὴν μετάνοιά μου θὰ ἀνάψῃ μέσα μου τὸ πῦρ τῆς προσευχῆς, καὶ αὐτὸ θὰ κάψῃ κάθε ἁμαρτία (4).

30. Ὅρος γιὰ σένα καὶ τύπος καὶ ὑπογραμμὸς καὶ παράδειγμα μετανοίας ἂς εἶναι οἱ προηγούμενοι ἅγιοι κατάδικοι, καὶ δὲν θὰ σοῦ χρειασθῇ σὲ ὅλη τὴν ζωὴ κανένα ἄλλο βιβλίο, ἕως ὅτου λάμψῃ ἐμπρός σου ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως - ἐννοῶ τῆς πνευματικῆς ἀναστάσεως ποὺ θὰ σοῦ φέρῃ ἡ πραγματικὴ καὶ ἐπιμελὴς

μετάνοια.

Ἐσὺ ποὺ μετανόησες, ἀνέβηκες στὴν Πέμπτη βαθμίδα.

Ἐκαθάρισες μὲ τὴν μετάνοια τὶς πέντε αἰσθήσεις καὶ μὲ τὴν ἑκουσία τιμωρία καὶ κόλασι ἐγλύτωσες τὴν ἀκουσία.

----

1. Ἡ ἑβδόμη ἡμέρα, ἀντίστοιχη πρὸς τὸ «νομικόν» Σάββατο, συμβολίζει τὴν παροῦσα ζωὴ τῶν πειρασμῶν καὶ θλίψεων. Ἡ δὲ ὀγδόη ὑπερέχει τοῦ Σαββάτου καὶ εἰκονίζει τὴν μέλλουσα μακαριότητα καὶ αἰωνιότητα, ἐφ᾽ ὅσον εὑρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸν χρόνο ποὺ ἀνακυκλεῖται μὲ τὶς ἡμέρες τῆς ἑβδομάδος καὶ ἐφ᾽ ὅσον εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

2. Κατὰ πάσα πιθανότητα αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Ἡγούμενος καὶ τὸ ἀποκρύπτει ἀπὸ ταπεινοφροσύνη, γιὰ νὰ μὴ φανῇ ὡς διορατικός.

3. Ὁ Ὠριγένης (185-254 μ.Χ.) ὑπῆρξε σπανία προσωπικότης. Φλογερὸς στὴν πίστι, μεγαλοφυὴς στὴν διάνοια, βαθὺς καὶ συναρπαστικὸς στὴν ἑρμηνεία τῆς Γραφῆς, πολυμαθέστατος, πολυγραφώτατος καὶ πατὴρ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης. Οἱ μεγάλοι Καππαδόκαι Πατέρες πολὺ τὸν ἐκτιμοῦσαν. Δυστυχῶς ὅμως περιέπεσε σὲ ὡρισμένες πλάνες (αἰωνιότης κόσμου, προΰπαρξις ψυχῶν, μὴ αἰωνιότης κολάσεως κ.λπ.) Τὸν ἕκτο μ.Χ. αἰώνα, στοὺς χρόνους δηλαδὴ τῆς Κλίμακος, ἐτάρασσε τὴν Ἐκκλησία καὶ ἰδιαίτερα τὸν μοναχισμὸ ἡ λεγομένη Τρίτη φάσις τῶν ὠριγενιστικῶν ἐρίδων, ὁπότε ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (553 μ.Χ.) κατεδίκασε ἐπισήμως τὶς κακοδοξίες του. Ἔτσι μέσα σ᾽ αὐτὸ τὸ δυσμενὲς κλίμα δικαιολογεῖται ἡ βαρειὰ αὐτὴ ἔκφρασις τῆς Κλίμακος γιὰ τὸν Ὠριγένη.

4. Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι, ὅτι θὰ ἐξαλειφθοῦν οἱ ἁμαρτίες μόνο κατὰ τὴν διάρκεια τῆς παρούσης ζωῆς μὲ τὸ πῦρ τῆς ἐν μετανοίᾳ προσευχῆς καὶ ὄχι στὴν μέλλουσα ζωὴ μὲ τὸ πῦρ τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐσφαλμένα ὑπεστήριζε ὁ Ὠριγένης ὁμιλώντας περὶ μὴ αἰωνιότητος τῆς κολάσεως καὶ περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων.

ΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ

Περὶ μνήμης θανάτου

ΠΡΙΝ ΑΠΟ κάθε λόγο προηγεῖται ἡ σκέψις. Ἔτσι καὶ ἡ μνήμη τοῦ θανάτου καὶ τῶν ἁμαρτιῶν μας προηγεῖται ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ τὸ πένθος. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐτοποθετήσαμε στὴν φυσική τους θέσι καὶ σειρὰ τοῦ λόγου.

2. Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου εἶναι καθημερινὸς θάνατος. Καὶ ἡ μνήμη τῆς ἐξόδου μας ἀπὸ τὴν ζωὴ αὐτή, εἶναι συνεχὴς στεναγμός.

3. Ἡ δειλία τοῦ θανάτου εἶναι φυσικὸ ἰδίωμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται στὴν παρακοὴ τοῦ Ἀδάμ. Ὁ τρόμος ὅμως τοῦ θανάτου ἀποδεικνύει ὅτι ὑπάρχουν ἁμαρτίες γιὰ τὶς ὁποῖες δὲν ἐδείχθηκε μετάνοια.

4. Δειλιάζει ὁ Χριστὸς ἐμπρὸς στὸν θάνατο, ἀλλὰ δὲν τρέμει, γιὰ νὰ δείξῃ καθαρὰ τὰ ἰδιώματα τῶν δυό Του φύσεων (θείας καὶ ἀνθρώπινης).

5. Ὅπως ὁ ἄρτος εἶναι ἀναγκαιότερος ἀπὸ κάθε ἄλλη τροφή, ἔτσι καὶ ἡ σκέψις τοῦ θανάτου ἀπὸ κάθε ἄλλη πνευματικὴ ἐργασία.

6. Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν στὸ Κοινόβιο δημιουργεῖ κόπους, λεπτολόγησι τῶν ἁμαρτιῶν τους καὶ γλυκειὰ ὑποδοχὴ τῶν «ἀτιμιῶν». Ἐνῷ στοὺς ἡσυχαστὰς ποὺ ζοῦν μακρυὰ ἀπὸ θορύβους προξενεῖ ἀπελευθέρωσι ἀπὸ βιοτικὲς φροντίδες, ἀδιάλειπτη προσευχὴ καὶ φυλακὴ τοῦ νοῦ – ἀρετὲς ποὺ εἶναι καὶ μητέρες καὶ θυγατέρες τῆς μνήμης τοῦ θανάτου.

7. Ὅπως ξεχωρίζει ὁ κασσίτερος ἀπὸ τὸ ἀσήμι, ὅσο καὶ ἂν ὁμοιάζουν ἐξωτερικά, ἔτσι εἶναι καταφανὴς καὶ ἔκδηλη στοὺς διακριτικοὺς ἡ φυσικὴ ἀπὸ τὴν παρὰ φύσιν δειλία τοῦ θανάτου.

8. Ἀληθὴς ἀπόδειξις ἐκείνων ποὺ μὲ ὅλη τους τὴν καρδιὰ συναισθάνονται καὶ ἐνθυμοῦνται τὸν θάνατο εἶναι ἡ θεληματικὴ ἀπροσπάθεια πρὸς κάθε κτίσμα καὶ ἡ τελεία ἀπάρνησις τοῦ ἰδίου θελήματος.

Ἐκεῖνος ποὺ καθημερινὰ περιμένει τὸν θάνατο εἶναι ὁπωσδήποτε δόκιμος καὶ σπουδαῖος ἀγωνιστής. Ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἐπιθυμεῖ κάθε ὥρα εἶναι ἅγιος.

9. Δὲν εἶναι πάντοτε καλὴ ἡ ἐπιθυμία τοῦ θανάτου. Ὑπάρχουν βέβαια ἐκείνοι ποὺ ἁμαρτάνουν συνεχῶς παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν κακὴ συνήθεια καὶ οἱ ὁποῖοι ζητοῦν μὲ ταπείνωσι τὸν θάνατο (γιὰ νὰ παύσουν πλέον νὰ ἁμαρτάνουν).

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν ἀποφασίζουν νὰ μετανοήσουν καὶ ποὺ ἐπικαλοῦνται τὸν θάνατο ἀπὸ ἀπελπισία.

Εἶναι ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὴν ὑπερήφανη ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό τους ὅτι ἔγιναν ἀπαθεῖς, καὶ ἄρα δὲν φοβοῦνται πλέον τὸν ἐρχομὸ τοῦ θανάτου.

Ὑπάρχουν τέλος καὶ ἄλλοι -ἐὰν βέβαια ὑπάρχουν τέτοιοι καὶ στὴν ἐποχή μας- οἱ ὁποῖοι ἐπιζητοῦν νὰ ἐκδημήσουν (πρὸς Κύριον), διότι τοὺς παρακινεῖ ἡ μυστικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

10. Μερικοὶ εὐσεβεῖς ἔχουν τὴν ἀπορία καὶ ζητοῦν νὰ μάθουν, γιατί ἄραγε, ἀφοῦ τόσο πολὺ μᾶς εὐεργετεῖ ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, ὁ Θεὸς μᾶς ἀπέκρυψε τὴν ὥρα του, χωρὶς νὰ καταλαβαίνουν ὅτι μὲ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν τρόπο ὁ Θεὸς ἐπιτυγχάνει θαυμάσια τὴν σωτηρία μας!

Διότι κανεὶς δὲν θὰ προσερχόταν ἀμέσως στὸ βάπτισμα ἢ στὴν μοναχικὴ πολιτεία, ἐὰν ἐγνώριζε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του. Θὰ περνοῦσε ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς του μέσα στὴν ἁμαρτία καὶ μόνο ὅταν πλησίαζε ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του θὰ ἔτρεχε πρὸς τὸ βάπτισμα καὶ τὴν μετάνοια. Ἐφ᾽ ὅσον ὅμως θὰ εἶχε ζυμωθῆ μὲ τὴν κακία, ἀπὸ τὴν μακροχρόνια συνήθεια, θὰ ἔμενε τελείως ἀδιόρθωτος.

11. Ὅταν πενθῆς γιὰ τὶς ἁμαρτίες σου, μὴν ἀκούσης ποτὲ τὸν «κύνα» ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος σοῦ παρουσιάζει τὸν Θεὸν φιλάνθρωπο. Διότι ὁ σκοπός του εἶναι νὰ βγάλη ἀπὸ μέσα σου τὸ πένθος καὶ τὸν «ἄφοβον φόβο» (1). Μὴν τὸν ἀκούσης, παρὰ μόνο ὅταν τυχὸν ἰδῆς τὸν ἑαυτόν σου νὰ παρασύρεται σὲ βαθειὰ ἀπόγνωσι.

12. Αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ διατηρῆ πάντοτε μέσα του τὴν μνήμη τοῦ θανάτου καὶ τῆς Κρίσεως τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ συγχρόνως ἀφίνει τὸν ἑαυτό του νὰ περισπᾶται σὲ φροντίδες καὶ μέριμνες ὑλικές, ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἐνῷ κολυμβᾶ, θέλει ταυτόχρονα νὰ κτυπᾶ παλαμάκια.

13. Ἡ ζωηρὰ μνήμη τοῦ θανάτου ὀλιγοστεύει τὰ φαγητά. Καὶ ὅταν περικόπτωνται μὲ ταπεινοσύνη τὰ φαγητά, κόπτονται μαζὶ καὶ τὰ πάθη.

14. Ἡ ἀναλγησία (σκληρότης) τῆς καρδιᾶς φέρνει πώρωσι στὸν νοῦ, καὶ τὰ πολλὰ φαγητὰ ξηραίνουν τὶς πηγὲς τῶν δακρύων. Ἡ δίψα καὶ ἡ ἀγρυπνία πιέζουν τὴν καρδιά. Καὶ ὅταν πιεσθῆ ἡ καρδιά, ἐκπηδοῦν τὰ δάκρυα.

15. Αὐτὰ ποὺ εἴπαμε, στοὺς γαστριμάργους φαίνονται σκληρά, ἐνῷ στοὺς ὀκνηροὺς ἀπίστευτα. Ὁ «πρακτικός» ὅμως ἄνθρωπος θὰ τὰ δοκιμάση καὶ θὰ τὰ βρῆ μὲ προθυμία. Αὐτὸς ποὺ θὰ τὰ βρῆ καὶ θὰ τὰ γευθῆ, θὰ χαμογελάση ἱκανοποιημένος. Ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ ἀκόμη τὰ ἀναζητεῖ, θὰ σκυθρωπάση περισσότερο.

16. Οἱ Πατέρες ὁρίζουν ὅτι ἡ τελεία ἀγάπη εἶναι «ἄπτωτος», (διότι μᾶς προστατεύει ἀπὸ κάθε πτῶσι). Παρόμοια καὶ ἐγὼ ὁρίζω ὅτι ἡ τελεία συναίσθησις τοῦ θανάτου εἶναι «ἄφοβος», (διότι μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ κάθε ἄλλο φόβο).

17. Ὁ νοῦς τοῦ «πρακτικοῦ» μπορεῖ νὰ ἀσκῆ πολλῶν εἰδῶν ἐργασίες. Νὰ σκέπτεται δηλαδὴ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, νὰ ἐνθυμῆται τὸν Θεόν, νὰ ἐνθυμῆται τὴν οὐράνιο βασιλεία, νὰ ἐνθυμῆται τὸν ζῆλο τῶν Μαρτύρων, νὰ ἐνθυμῆται ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών, ὅπως ὁ Ψαλμῳδὸς ποὺ ἔλεγε, «προωρώμην τὸν Κύριον» κ.λπ.

Ἀπὸ μεγάλες ἐργασίες ἀρχίσαμε, (ὅπως εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ), καὶ καταλήξαμε σ᾽ αὐτὲς ποὺ μᾶς προστατεύουν ἀπὸ πτώσεις, (ὅπως εἶναι ὁ φόβος τῆς κολάσεως).

18. Κάποια φορὰ ἕνα Αἰγύπτιος μοναχὸς μοῦ διηγήθηκε τὰ ἑξῆς: «Ἀφ᾽ ὅτου παγιώθηκε δυνατὰ μέσα στὴν καρδιά μου ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, (δὲν εἶχα καθόλου ὄρεξι γιὰ φαγητό). Καὶ κάποτε ποὺ χρειάσθηκε νὰ παρηγορήσω λίγο τὸ πήλινο σῶμα μου. Ἡ μνήμη αὐτὴ σὰν δικαστὴς μοῦ τὸ ἀπηγόρευσε. Καὶ τὸ πλέον ἀξιοθαύμαστο εἶναι ὅτι, παρ᾽ ὅλο ποὺ προσεπάθησα, δὲν κατόρθωσα νὰ τὴν ἀποδιώξω».

19. Ἕνας ἄλλος ποὺ ἀσκήτευε ἐδῶ στὴν περιοχὴ ποὺ ὀνομάζεται Θολᾶς, πολλὲς φορὲς μὲ τὴν σκέψι τοῦ θανάτου ἐγινόταν ἐκτὸς ἑαυτοῦ. Καὶ σὰν λιπόθυμο ἢ ἐπιληπτικὸ τὸν ἀνεσήκωναν, ἀναίσθητο σχεδόν, οἱ ἐκεῖ εὑρισκόμενοι ἀδελφοί.

20. Δὲν θὰ παραλείψω νὰ σοῦ παρουσιάσω καὶ τὴν ἱστορία τοῦ Ἡσυχίου τοῦ Χωρηβίτου. Αὐτὸς ζοῦσε ἀμελέστατα χωρὶς τὸ παραμικρὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ψυχή του. Κάποτε λοιπὸν συνέβη νὰ ἀσθενήση βαρύτατα καὶ νὰ φθάση στὸ σημεῖο, ὥστε ἐπὶ μία ὥρα ἀκριβῶς νὰ φαίνεται ὅτι ἀπέθανε.

Συνῆλθε ὅμως πάλι, ὁπότε μᾶς ἱκετεύει ὅλους νὰ φύγωμε ἀμέσως. Καὶ ἀφοῦ ἔκτισε τὴν πόρτα τοῦ κελιοῦ του, ἔμεινε κλεισμένος μέσα δώδεκα χρόνια, χωρὶς νὰ ὁμιλήση καθόλου μὲ κανένα. Ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν γευόταν τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ ψωμὶ καὶ νερό. Καθόταν μόνο ἐκστατικὸς ἐμπρὸς σὲ ἐκεῖνα ποὺ εἶδε στὴν ἔκστασί του. Τόσο πολὺ σκεπτικός, ὥστε ποτὲ πλέον δὲν ἄλλαξε ἡ ἔκφρασίς του. Καὶ πάντοτε σὰν ἀφηρημένος, χύνοντας ἀθόρυβα καὶ συνεχῶς θερμὰ δάκρυα.

Μόνο ὅταν πλησίασε ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του, ἀποφράξαμε τὴν πόρτα καὶ εἰσήλθαμε μέσα. Καὶ ἀφοῦ πολὺ τὸν παρακαλέσαμε, τοῦτο μόνο εἶπε: «Συγχωρῆστε με, ἀδελφοί. Αὐτὸς ποὺ ἐγνώρισε τί σημαίνει μνήμη θανάτου, δὲν θὰ μπορέση ποτὲ πλέον νὰ ἀμαρτήση». Ἐμεῖς ἐθαυμάζαμε βλέποντάς τον ἄλλοτε ἀμελέστατο νὰ ἔχη μεταμορφωθῆ τόσο ἀπότομα μὲ τὴν μακαριστὴ αὐτὴ ἀλλαγὴ καὶ μεταμόρφωσι. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐθάψαμε μὲ εὐλάβεια στὸ κοιμητήριο ποὺ εὑρίσκεται κοντὰ στὸ κάστρο, ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες ἀναζητήσαμε τὸ ἅγιό του λείψανο, ἀλλὰ δὲν τὸν εὑρήκαμε. Μὲ τὸ θαυμαστὸ αὐτὸ σημεῖο ὁ Κύριος ἐπληροφόρησε πόσο εὐάρεστα δέχθηκε τὴν ἐπιμελημένη καὶ ἀξιέπαινη μετάνοιά του, ὅλους ἐκείνους ποὺ θὰ ἀπεφάσιζαν νὰ διορθωθοῦν, ὕστερα καὶ ἀπὸ πολλὴ ἀκόμη ἀμέλεια.

21. Μερικοὶ θεωροῦν ὅτι ἡ θαλασσία ἄβυσσος δὲν ἔχει ὅρια. Καὶ τὴν ὀνομάζουν περιοχὴ ἀπύθμενον. Παρόμοια καὶ ἡ σκέψις τοῦ θανάτου δημιουργεῖ στὴν ψυχὴ τέτοια κατάστασι, ὥστε

καὶ ἡ ἀγνότης καὶ ἡ ἐν γένει πνευματικὴ ἐργασία νὰ παρουσιάζεται ἄφθαστος, (χωρὶς τέρμα δηλαδή). Αὐτὸ τὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ προηγούμενος Ὅσιος. Ὅσοι τὸν μιμοῦνται, προσθέτουν φόβο στὸν φόβο, ἀκατάπαυστα, μέχρις ὅτου ἐξαντληθῆ καὶ αὐτὴ ἡ δύναμις τῶν ὀστῶν τους.

22. Ἂς βεβαιωθοῦμε ὅτι καὶ τοῦτο εἶναι δῶρον Θεοῦ, μέσα σε ὅλα τὰ ἀγαθά Του. Ἀρκεῖ νὰ σκεφθοῦμε ὅτι πολλὲς φορές, ἂν καὶ πλησιάζομε σὲ τάφους, εἴμαστε ἀδάκρυτοι καὶ ἀσυγκίνητοι. Ἐνῷ ἀντίθετα πολλὲς φορές, χωρὶς νὰ ἀντικρύζωμε κάτι παρόμοιο, κατανυσσόμεθα.

23. Ὅποιος νεκρώθηκε γιὰ ὅλα τὰ γήϊνα, αὐτὸς ἐνθυμεῖται τὸν θάνατο. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ διατηρεῖ μαζί τους δεσμοὺς δὲν εὐκαιρεῖ γιὰ κάτι τέτοιο, ἀφοῦ ἄλλωστε μὲ τὴν συμπεριφορά του γίνεται ὁ ἴδιος ἐχθρὸς τοῦ ἑαυτοῦ του.

24. Μὴ θέλης νὰ δείχνης σὲ ὅλους μὲ λόγια τὴν ἀγάπη σου, ἀλλὰ καλύτερα ζήτει ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς τὴν φανερώση ἐκεῖνος μὲ τρόπο μυστικό. Διαφορετικὰ δὲν θὰ σοῦ ἐπαρκέση ὁ χρόνος καὶ γιὰ συνομιλίες καὶ γιὰ κατάνυξι.

25. Μὴν ἀπατᾶσαι, ἀνόητε ἐργάτη, ὅτι μὲ τὸν ἑπόμενο χρόνο θὰ ἀναπληρώσης τὸν χρόνο ποὺ ἔχασες. Διότι καὶ τῆς κάθε ἡμέρας ὁ χρόνος δὲν ἐπαρκεῖ ὥστε νὰ ἐκπληρώσωμε ὅπως πρέπει τὶς καθημερινές μας ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν Δεσπότη.

26. Δὲν εἶναι δυνατόν, εἶπε κάποιος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περάσουμε μὲ εὐλάβεια τὴν σημερινὴ ἡμέρα, ἐὰν δὲν τὴν λογαριάσωμε σὰν τὴν τελευταία τῆς ζωῆς μας. Καὶ εἶναι ἀξιοθαύμαστο, ὅτι κάτι παρόμοιο ἐξέφρασαν καὶ οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι ἐχαρακτήρισαν τὴν φιλοσοφία «μελέτη θανάτου».

Βαθμὶς ἕκτη! Ὅποιος τὴν ἀνέβηκε, δὲν πρόκειται πλέον νὰ ἁμαρτήση, ἐφ᾽ ὅσον ἀσφαλῶς εἶναι ἀληθινὸς ὁ λόγος ἐκεῖνος τῆς Γραφῆς: «Μιμνήσκου τὰ ἔσχατά σου, καὶ εἰς τὸν αἰώνα οὐ μὴ ἁμάρτης» (Σόφ. Σειρὰχ ζ´ 36).

----

1. Τί ἐννοεῖ μὲ τὴν ἔκφρασι αὐτὴ γίνεται κατανοητὸ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἀναφέρει κατόπιν στὴν παράγραφο 16.

ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

Περὶ τοῦ χαροποιοῦ πένθους

ΤΟ ΚΑΤΑ ΘΕΟΝ πένθος εἶναι ἡ σκυθρωπότητα τῆς ψυχῆς, ἡ διάθεσις τῆς πονεμένης καρδιᾶς, ἡ ὁποία δὲν παύει νὰ ζητῆ μὲ πάθος ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο εἶναι διψασμένη. Καὶ ὅσο δὲν τὸ κατορθώνει, τόσο περισσότερο κοπιάζει καὶ τὸ κυνηγᾶ καὶ τρέχει πίσω του μὲ ὀδυνηρὸ κλάμα.

2. Ἂς τὸ χαρακτηρίσωμε καὶ ἔτσι: Πένθος εἶναι ἕνα χρυσὸ καρφὶ τῆς ψυχῆς. Τὸ καρφὶ αὐτὸ ἀπογυμνώθηκε ἀπὸ κάθε γήϊνη προσήλωσι καὶ σχέσι, καὶ καρφώθηκε ἀπὸ τὴν εὐλογημένη λύπη (στὴν πόρτα) τῆς καρδιᾶς γιὰ νὰ τὴν φρουρῆ.

3. Κατάνυξις εἶναι ἕνας συνεχὴς βασανισμὸς τῆς συνειδήσεως, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν νοερὰ ἐξομολόγησι κατορθώνει νὰ δροσίζῃ τὴν φλογισμένη καρδιά.

4. Ἐξομολόγησις σημαίνει τὸ νὰ λησμονοῦμε τὴν ἴδια τὴν φύσι μας. Κάποιος ἐξ αἰτίας της «ἐλησμονοῦσε ἀκόμη νὰ φάγῃ τὸν ἄρτο του» (Ψαλμ. ρα´ 5).

5. Μετάνοια εἶναι τὸ νὰ στερηθῇς κάθε σωματικὴ παρηγορία, χωρὶς καθόλου νὰ λυπηθῇς.

6. Χαρακτηριστικὸ ἐκείνων ποὺ προώδευσαν κάπως στὸ μακάριο πένθος εἶναι ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ σιωπὴ τῶν χειλέων. Ἐκείνων ποὺ προώδευσαν περισσότερο, ἡ ἀοργησία καὶ ἡ ἀμνησικακία. Καὶ αὐτῶν ποὺ ἔφθασαν στὴν τελειότητα, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ δίψα τῆς ἀτιμίας, ἡ ἑκούσια πείνα τῶν ἀκουσίων θλίψεων, τὸ ὅτι δὲν κατακρίνουν τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ τὸ ὅτι αἰσθάνονται ὑπερβολικὴ συμπάθεια πρὸς αὐτούς.

Εὐπρόσδεκτοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ οἱ πρῶτοι. Ἀξιέπαινοι οἱ δεύτεροι. Μακάριοι ὅμως οἱ τελευταῖοι ποὺ πεινοῦν γιὰ θλίψι καὶ διψοῦν γιὰ ἀτιμία. Διότι αὐτοὶ θὰ χορτάσουν ἀπὸ τροφὴ ποὺ δὲν χορταίνεται.

7. Ὅταν κατακτήσῃς τὸ πένθος, κράτα το μὲ ὅλη τὴ δύναμί σου. Διότι προτοῦ ἀποκτηθῇ μόνιμα καὶ ὁριστικά, χάνεται εὔκολα ἀπὸ τοὺς θορύβους καὶ τὶς μέριμνες τοῦ σώματος καὶ τὴν καλοπέρασι, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν πολυλογία καὶ τὴν ἀστειολογία, καὶ διαλύεται ὅπως τὸ κερὶ ἀπὸ τὴν φωτιά.

8. Ἀνώτερη ἀπὸ τὸ βάπτισμα ἀποδεικνύεται ἡ μετὰ τὸ βάπτισμα πηγὴ τῶν δακρύων (τῆς μετανοίας), ἂν καὶ εἶναι κάπως τολμηρὸ αὐτὸ ποὺ λέγω. Διότι ἐκεῖνο μᾶς καθαρίζει ἀπὸ τὰ προηγούμενά μας κακά, ἐνῷ τοῦτο, τὸ βάπτισμα τῶν δακρύων, ἀπὸ τὰ μετέπειτα. Καὶ τὸ πρῶτο, ἐφ᾽ ὅσον τὸ ἐλάβαμε ὅλοι στὴν νηπιακὴ ἡλικία, τὸ ἐμολύναμε. Ἐνῷ μὲ τὸ δεύτερο καθαρίζομε πάλι καὶ τὸ πρῶτο. Καὶ ἐὰν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ δὲν τὸ εἶχε χαρίσει αὐτὸ στοὺς ἀνθρώπους, οἱ σῳζόμενοι θὰ ἦταν πράγματι σπάνιοι καὶ δυσεύρετοι.

9. Οἱ στεναγμοὶ καὶ ἡ κατήφεια φωνάζουν δυνατὰ πρὸς τὸν Κύριον. Τὰ δάκρυα ποὺ προέρχονται ἀπὸ φόβο μεσιτεύουν. Καὶ τὰ δάκρυα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν παναγία ἀγάπη μᾶς φανερώνουν ὅτι ἡ ἱκεσία μας ἔγινε δεκτή.

10. Ἀφοῦ τίποτε δὲν ταιριάζει τόσο μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη, ὅσο τὸ πένθος, καὶ τίποτε πάντως δὲν εἶναι τόσο πολὺ ἀντίθετό της, ὅσο τὸ γέλιο.

11. Νὰ κρατῇς σφικτὰ τὴν μακαρία χαρμολύπη, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν εὐλογημένη κατάνυξι· καὶ ἀκατάπαυστα νὰ τὴν καλλιεργῇς μέχρις ὅτου σὲ ἀνυψώσῃ ἀπὸ τὰ γήϊνα καὶ σὲ παρουσιάσῃ καθαρὸν ἐμπρὸς στὸν Χριστόν.

12. Ἀκατάπαυστα νὰ ἀναπαριστάνῃς μέσα σου καὶ νὰ περιεργάζεσαι τὴν ἄβυσσο τοῦ σκοτεινοῦ πυρός, τοὺς ἄσπλαγχνους ὑπηρέτες, τὸν Κριτὴ ποὺ δὲν θὰ συμπαθῇ καὶ δὲν θὰ συγχωρῇ πλέον, τὸ ἀπέραντο χάος μὲ τὶς καταχθόνιες φλόγες, τὸ ὀδυνηρὸ κατέβασμα στὰ χάσματα καὶ στοὺς ὑπογείους καὶ φοβεροὺς τόπους... καὶ ὅλες τὶς παρόμοιες εἰκόνες. Ἔτσι ἀπὸ τὸν πολὺ τρόμο θὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ μέσα μας ἡ λαγνεία καὶ θὰ ἑνωθῇ ἡ ψυχή μας μὲ τὴν ἄφθαρτη ἁγνεία. Δηλαδὴ θὰ δεχθῇ μέσα μας τὸ ἄφθαρτο πῦρ τῆς ἁγνείας, τὸ κατὰ πολὺ λαμπρότερο (ἀπὸ τὸ πῦρ τῶν κολάσεων καί) τοῦ πένθους.

13. Στάσου ἔντρομος ὅταν προσεύχεσαι καὶ ἱκετεύης τὸν Θεόν, σὰν τὸν κατάδικο ἐμπρὸς στὸν δικαστή, ὥστε καὶ μὲ τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνισι καὶ μὲ τὴν ἐσωτερικὴ στάσι νὰ σβήσης τὸν θυμὸ τοῦ δικαίου Κριτοῦ. Διότι δὲν ἀντέχει νὰ παραβλέπη τὴν ψυχὴ ἐκείνη, ἡ ὁποία σὰν τὴν χήρα τῆς παραβολῆς ἵσταται ἐμπρός Του γεμάτη ὀδύνη καὶ κουράζει τὸν Ἀκούραστο (πρβλ. Λουκ. ιη´ 1-8).

14. Σὲ ὅποιον ἀπέκτησε τὸ χάρισμα τοῦ ἐσωτερικοῦ δακρύου, ὁ κάθε τόπος εἶναι κατάλληλος γιὰ πένθος. Αὐτὸς ὅμως ποὺ ἀσκεῖ ἀκόμη τὸ ἐξωτερικὸ δάκρυ, ἂς μὴν παύση νὰ ἐρευνᾶ καὶ νὰ εὑρίσκη τοὺς καταλλήλους τόπους καὶ τρόπους.

15. Ὁ κρυμμένος θησαυρὸς εἶναι περισσότερο ἀσφαλισμένος ἀπὸ τὸν ἐκτεθειμένο στὴν ἀγορά. Βάσει αὐτῆς τῆς εἰκόνας ἂς κατανοήσωμε καὶ τὸ προηγούμενο.

16. Μὴν συμπεριφέρεσαι σὰν ἐκείνους ποὺ μετὰ τὴν ταφὴ τῶν νεκρῶν τους ἄλλοτε θρηνοῦν γι᾿ αὐτοὺς καὶ ἄλλοτε (στὰ νεκρόδειπνα τρώγουν, πίνουν καί) μεθοῦν. Ἀλλὰ νὰ ὁμοιάσης μὲ τοὺς καταδίκους στὰ μεταλλεῖα ποὺ τοὺς μαστιγώνουν κάθε ὥρα οἱ δήμιοι.

17. Ἐκεῖνος ποὺ ἄλλοτε ἐπιδίδεται στὸ πένθος καὶ ἄλλοτε στὴν τρυφὴ καὶ στὰ γέλια ὁμοιάζει μ᾿ ἐκεῖνον ποὺ διώχνει τὸν «κύνα» τῆς φιληδονίας πετροβολώντας τον μὲ ψωμί. Ἔτσι ἐξωτερικὰ φαίνεται ὅτι τὸν διώχνει, ἐνῷ στὴν πραγματικότητα τὸν προσκαλεῖ κοντά του.

18. Νὰ εἶσαι «σύννους». Νὰ εἶσαι ἀφιλένδεικτος (νὰ μὴν ἀγαπᾶς δηλαδὴ νὰ ἐπιδεικνύεσαι). Νὰ παρατηρῆς τὴν καρδιά σου καὶ νὰ εἶσαι στραμμένος πρὸς αὐτὴν ὡσὰν μέσα σε κάποια ἔκστασι, διότι οἱ δαίμονες φοβοῦνται τὴν «σύννοια», ὅπως οἱ κλέπτες τοὺς σκύλους.

19. Δὲν εἶναι ἐδῶ, ἀγαπητοί μου, ὁ γάμος στὸν ὁποῖον ἔχομε προσκληθῆ. Ὁπωσδήποτε λοιπὸν Ἐκεῖνος ποὺ μᾶς ἐκάλεσε ἐδῶ, μᾶς ἐκάλεσε γιὰ νὰ πενθήσωμε τοὺς ἑαυτούς μας.

20. Μερικοί, ἐνῷ δακρύζουν, δὲν δείχνουν καμμία προσπάθεια, ὥστε νὰ καλλιεργήσουν, κατὰ τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα, τὴν σκέψι ἡ ὁποία προκάλεσε τὸ δάκρυ, ἀλλὰ ἄκαιρα καὶ ἄστοχα τὴν ἀντιπαρέρχονται. Καὶ δὲν συλλογίζονται ὅτι δάκρυ χωρὶς αἰτία καὶ χωρὶς ἔννοια δὲν ἔχει θέσι στὰ λογικὰ πλάσματα, ἀλλὰ μόνο στὰ ἄλογα. Τὸ δάκρυ γεννᾶται ἀπὸ ὡρισμένες σκέψεις. Καὶ οἱ σκέψεις ἔχουν ὡς πατέρα τὸν λογικὸ νοῦ.

21. Ἡ κατάκλισίς σου στὸ κρεββάτι, ἂς σοῦ εἶναι προτύπωσις τῆς κατακλίσεώς σου στὸν τάφο, καὶ τότε θὰ κοιμηθῆς λιγώτερο. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀπόλαυσις τοῦ φαγητοῦ στὴν τράπεζα, ἂς σοῦ ὑπενθυμίζη τὸ θλιβερὸ ἐκεῖνο φαγητὸ ποὺ θὰ κάνουν τὰ σκουλήκια τὸ σῶμα σου, καὶ τότε λιγώτερο θὰ φάγης. Καὶ ὅταν πίνης νερό, νὰ μὴ λησμονῆς τὴν δίψα στὴν φλόγα τῆς κολάσεως, ὁπότε θὰ περιορίσης ὁπωσδήποτε τὴν φυσική σου ἐπιθυμία.

Καὶ ὅταν ὁ Γέροντας μᾶς προσφέρη τὴν τιμημένη ἀτιμία, τὴν ἐπίπληξι καὶ τὴν ἐπιτίμησι, ἂς σκεφθοῦμε τὴν φοβερὴ ἀπόφασι τοῦ Κριτοῦ, καὶ τότε τὴν παράλογη ἐκείνη λύπη καὶ τὴν πικρία ποὺ εἰσχωρεῖ μέσα μας θὰ τὴν κατασφάξωμε σὰν μὲ δίστομη μάχαιρα μὲ τὴν πραότητα καὶ τὴν ὑπομονή.

22. «Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου -λέει ὁ Ἰὼβ (ιδ´ 11)- σπανίζεται ἡ θάλασσα» (χάνει δηλαδὴ τὰ νερά της καὶ ἀποσύρεται βαθύτερα ἀπὸ τὴν παραλία). Κατὰ παρόμοιο τρόπο, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ τὴν ὑπομονή, ὀλίγον κατ᾿ ὀλίγον ἐμφυτεύονται καὶ τελειοποιοῦνται μέσα μας τὰ προηγούμενα.

23. Ἡ μνήμη τοῦ αἰωνίου πυρὸς ἂς κοιμηθῆ κάθε βράδυ μαζί σου καὶ ἂς ξυπνήση πάλι μαζί σου. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ δὲν θὰ σὲ κυριεύση ποτὲ ἡ ῥᾳθυμία στὸν καιρὸ τῆς ψαλμῳδίας.

24. Ἂς σὲ παρακινῆ τουλάχιστον στὴν ἄσκησι τοῦ πένθους τὸ μαῦρο σου ἔνδυμα. Ὅλοι βέβαια

ὅσοι θρηνοῦν νεκρούς, φοροῦν μαῦρα. Ἐὰν λοιπὸν μέχρι τώρα δὲν πενθῇς, ἂς πενθῇς γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ (γιὰ τὸ ὅτι δηλαδὴ φορεῖς μαῦρα). Ἐὰν ὅμως πενθῇς, νὰ αὐξήσης τὸ πένθος σου καὶ τὸν θρῆνο, διότι ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν σου ἄφησες τὴν ἄνετη ζωὴ καὶ ἀναγκάσθηκες νὰ ἀσπασθῇς τὸν σκληρὸ (καὶ πένθιμο μοναχικό) βίο.

25. Ὅπως σὲ ὅλα τὰ ἄλλα, ἔτσι καὶ στὴν περίπτωσι τῶν δακρύων ὁ καλὸς καὶ δίκαιος Κριτής μας λαμβάνει ὑπ᾽ ὄψι Του καὶ τὴν φυσικὴ προδιάθεσι καὶ δύναμι τοῦ καθενός. Εἶδα μικρὲς σταγόνες νὰ χύνωνται μὲ πόνο σὰν αἷμα. Καὶ εἶδα βρύσες δακρύων ποὺ ἔτρεχαν χωρὶς δυσκολία. Ἐγὼ τουλάχιστον ἐβαθμολόγησα τοὺς ἀγωνιστὲς ἀνάλογα μὲ τὸν πόνο καὶ ὄχι μὲ τὸ ποσὸν τῶν δακρύων. Καὶ ὁ Θεὸς νομίζω παρόμοια θὰ τοὺς ἔκρινε.

26. Σὲ ὅσους πενθοῦν δὲν ἁρμόζει νὰ θεολογοῦν, διότι ἡ θεολογία συνήθως διασκορπίζει τὸ πένθος τους. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ποὺ θεολογεῖ εἶναι σὰν νὰ κάθεται σὲ διδασκαλικὸ θρόνο, ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ πενθεῖ «ἐπὶ κοπρίας καὶ σάκκου». Καὶ αὐτὸ νομίζω ὅτι ἐννοοῦσε ὁ Δαβίδ, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ σοφὸς καὶ διδάσκαλος, ὅταν θρηνοῦσε γιὰ τὶς ἁμαρτίες του, ἀπαντοῦσε σ᾽ ἐκείνους ποὺ τὸν παρακαλοῦσαν νὰ ψάλη: «Πῶς ᾄσομαι τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; δηλαδὴ στὴν γῆ τῆς ἐμπαθείας;» (πρβλ. Ψαλμ. ρλστ´ 4).

27. Μερικὰ ἀπὸ τὰ κτίσματα εἶναι αὐτο-κίνητα καὶ μερικὰ ἑτερο-κίνητα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὴν κατάνυξι, (ἄλλοτε δηλαδὴ ἔρχεται μόνη της καὶ ἄλλοτε μὲ τὴν ἰδική μας προσπάθεια καὶ βία). Ὅταν, χωρὶς καμμία ἰδική μας προσπάθεια καὶ ἐνέργεια, κατανυχθῇ ἡ ψυχή μας καὶ ὑγρανθῇ καὶ μαλακώση ἀπὸ τὰ δάκρυα, ἂς τρέξωμε (νὰ ἁρπάξωμε τὴν εὐκαιρία). Διότι αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ Κύριος μᾶς ἐπισκέφθηκε ἀπρόσκλητος καὶ μᾶς ἔδωσε τὸ σφουγγάρι τῆς θεαρέστου λύπης καὶ τὸ δροσιστικὸ ὕδωρ τῶν εὐλαβικῶν δακρύων, γιὰ νὰ ἐξαλείψωμε τὸ χειρόγραφο τῶν ἁμαρτιῶν μας. Αὐτὴ τὴν κατάστασι φύλαξέ την σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ, μέχρις ὅτου ὑποχωρήση, διότι εἶναι περισσότερο δυνατὴ καὶ ἀποτελεσματική σε σύγκρισι μὲ ἐκείνη ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὸν ἰδικό μας ζῆλο καὶ ἀγώνα.

28. Δὲν κατέκτησε τὸ κάλλος τοῦ πένθους ἐκεῖνος ποὺ πενθεῖ ὅταν θέλη, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ πενθεῖ γιὰ τὸν λόγο ποὺ θέλει. Οὔτε αὐτὸς ποὺ πενθεῖ γιὰ ὅ,τι θέλει, ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ πενθεῖ ὅπως ὁ Θεὸς θέλει.

29. Πολλὲς φορὲς τὸ κατὰ Θεὸν πένθος ἀναμειγνύεται μὲ τὸ ἄχαρο δάκρυ τῆς κενοδοξίας. Αὐτὸ θὰ τὸ ἀναγνωρίσωμε μὲ τρόπο ἐπιτυχῆ καὶ εὐσεβῆ, ὅταν συλλάβωμε τὸν ἑαυτό μας νὰ πενθῇ καὶ συγχρόνως νὰ ἐνεργῇ μὲ (κακότητα καί) πονηρία.

30. Κατάνυξις στὴν κυριολεξία σημαίνει νὰ ἔχη ὁ μοναχὸς στὴν ψυχή του ἀμετεώριστη ὀδύνη, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπη στὸν ἑαυτό του καμμία παρηγορία. Τὸ μόνο ποὺ συλλογίζεται συνεχῶς εἶναι ἡ ἀναχώρησίς του ἀπὸ τὴν ζωὴ αὐτή. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ περιμένει σὰν δροσιστικὸ ὕδωρ εἶναι ἡ παρηγορία τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος «παρηγορεῖ τοὺς ταπεινούς» (Β´ Κορ. ζ´ 6) μοναχούς.

31. Ὅσοι ἀπέκτησαν μὲ πραγματικὴ καρδιακὴ συναίσθησι τὸ πένθος, ἐμίσησαν ἀκόμη καὶ αὐτὴν τὴν ζωή τους, σὰν αἰτία κόπων καὶ δακρύων καὶ πόνων. Τὸ δὲ σῶμα τους τὸ ἀπεστράφησαν σὰν ἐχθρό.

32. Ὅταν, σὲ ὅσους φαίνονται ὅτι πενθοῦν κατὰ Θεόν, διακρίνωμε ὀργὴ ἢ ὑπερηφάνεια, ἂς θεωρήσωμε ὅτι τὰ δάκρυά τους προέρχονται ἀπὸ δαιμονικὰ πάθη, διότι «ποία κοινωνία -λέγει ἡ Γραφή- φωτὶ πρὸς σκότος»; (Β´ Κορ. στ´ 14).

33. Γέννημα τῆς νοθευμένης κατανύξεως εἶναι ἡ οἴησις, ἐνῷ τῆς ἐπαινετῆς ἡ παράκλησις. Ὅπως ἡ φωτιὰ καίει καὶ ἐξαφανίζει τὴν «καλαμιά», ἔτσι καὶ τὸ ἁγνὸ δάκρυ ἐξαφανίζει κάθε ἐξωτερικὴ

καὶ ἐσωτερικὴ ἀκαθαρσία.

34. Ὁ περὶ τῶν δακρύων λόγος ἀπὸ πολλοὺς Πατέρες χαρακτηρίζεται ἀσαφὴς κάπως, σκοτεινὸς καὶ δυσερμήνευτος, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται γιὰ δάκρυα τῶν ἀρχαρίων. Πολλὲς καὶ διάφορες, λέγουν, εἶναι οἱ αἰτίες ποὺ τὰ γεννοῦν. Προέρχονται δηλαδή, ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασία, ἀπὸ τὴν χάρι τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ θλίψι δαιμονική, ἀπὸ θλίψι θεάρεστη, ἀπὸ κενοδοξία, ἀπὸ πορνεία, ἀπὸ ἀγάπη, ἀπὸ μνήμη θανάτου καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα.

35. Μὲ φόβο Θεοῦ ἂς δοκιμάσωμε καὶ ἂς διακρίνωμε τὰ ἰδιώματα ὅλων αὐτῶν τῶν δακρύων. Καὶ ἂς φροντίσωμε νὰ καλλιεργοῦμε τὰ καθαρὰ καὶ ἄδολα δάκρυα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν μνήμη τοῦ θανάτου μας. Σ᾽ αὐτὰ τὰ δάκρυα δὲν ἔχει θέσι οὔτε ἡ οἴησις οὔτε ἡ κλοπὴ (ἀπὸ τὸν διάβολο), ἀλλὰ μᾶλλον ἡ κάθαρσις, ἡ πρόοδος στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τὸ πλύσιμο ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες καὶ ἡ ἀπάθεια.

36. Τὸ νὰ ἀρχίση κάποιος ποὺ πενθεῖ μὲ ἐπαινετὰ δάκρυα καὶ νὰ καταλήξη σὲ ἄσχημα, δὲν εἶναι καὶ τόσο περίεργο. Τὸ νὰ ἀρχίση ὅμως μὲ δάκρυα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ πάθη ἢ ἔστω ἀπὸ τὴν φυσικὴ ἰδιοσυγκρασία, καὶ νὰ τὰ μεταποιήση σὲ πνευματικά, εἶναι πράγματι κάτι τὸ ἀξιέπαινο. Αὐτὸ τὸ ζήτημα τὸ γνωρίζουν πολὺ καλὰ ὅσοι ρέπουν πρὸς τὴν κενοδοξία.

37. Μὴν ἐμπιστεύεσαι στὶς πηγὲς τῶν δακρύων σου πρὶν ἀπὸ τὴν τελεία κάθαρσι. Δὲν μποροῦμε νὰ παραδεχθοῦμε ὡς καλὸν τὸν οἶνο ποὺ μόλις μετὰ τὸ πατητήρι τὸν ἐβάλαμε στὰ βαρέλια. Ὅλα βέβαια τὰ κατὰ Θεὸν δάκρυά μας εἶναι ὠφέλιμα. Κανεὶς δὲν ἔχει ἀντίρρησι σ᾽ αὐτό. Ποιὰ ὅμως εἶναι ἡ ὠφέλειά τους, θὰ τὸ γνωρίσουμε στὴν ὥρα τοῦ θανάτου μας.

38. Ὅποιος περνᾶ τὴν ζωή του συνεχῶς μὲ τὸ κατὰ Θεὸν πένθος, δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ ἑορτάζη καθημερινά. Ἐκεῖνον ὅμως ποὺ συνεχῶς πανηγυρίζει ὑλικὰ καὶ σωματικά, τὸν περιμένει τὸ αἰώνιο πένθος.

39. Δὲν μπορεῖ νὰ ἔχουν χαρὲς οἱ κατάδικοι τῶν φυλακῶν. Οὔτε οἱ πραγματικοὶ μοναχοὶ πανηγύρια. Γι᾽ αὐτὸ ἴσως ἐκεῖνος ὁ καλλίπενθος ἔλεγε μὲ στεναγμό: «Ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχήν μου (Ψαλμ. ρμα´ 8), γιὰ νὰ εὐφρανθῶ στὸ ἄρρητο καὶ ἀπερίγραπτο φῶς σου».

40. Νὰ γίνης σὰν βασιλεὺς στὴν καρδιά σου, καθισμένος στὸν ὑψηλὸ θρόνο τῆς ταπεινοφροσύνης. Νὰ διατάζης τὸ γέλιο νὰ ἀπομακρυνθῆ, καὶ ἀμέσως νὰ ἀπομακρύνεται· τὸ κλάμα νὰ ἔλθη, καὶ ἀμέσως νὰ ἔρχεται· καὶ στὸν δοῦλο μας, τὸ σῶμα, ποὺ εἶναι συγχρόνως καὶ τύραννος, νὰ ἐπιτελέση κάποιο ἔργο καὶ ἀμέσως νὰ τὸ ἐπιτελῆ (πρβλ. Ματθ. η´ 9).

41. Ὅποιος ἐφόρεσε τὸ μακάριο καὶ χαριτωμένο πένθος σὰν νυμφικὴ διπλοΐδα, αὐτὸς ἐγνώρισε τὸν «πνευματικὸ γέλωτα» τῆς ψυχῆς. Ποιὸς εἶναι ἄραγε ὁ μοναχὸς αὐτὸς ποὺ ἐδαπάνησε τόσο θεάρεστα τὸν καιρό του στὴν μοναχικὴ ζωή, ὥστε οὔτε μία ἡμέρα οὔτε μία ὥρα οὔτε μία στιγμὴ νὰ μὴν τὴν ἐξώδευσε ἐπιζήμια, ἀλλὰ τὴν προσέφερε στὸν Κύριον, μὲ τὴν σκέψι ὅτι εἶναι ἀδύνατον τὴν ἴδια ἡμέρα νὰ τὴν συναντήση δυὸ φορὲς στὴν ζωήν του.

42. Μακάριος εἶναι ὁ μοναχὸς ποὺ ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ ἀντικρύζη μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τὶς ἀγγελικὲς δυνάμεις. Ἄπτωτος ὅμως εἶναι ὁ μοναχὸς ποὺ ἀκατάπαυστα βρέχει τὸ πρόσωπό του μὲ τὴν ροὴ τῶν δακρύων του, ποὺ ἀναβλύζουν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του μὲ τὴν μνήμη τοῦ θανάτου καὶ τῶν ἁμαρτιῶν του. Δὲν δυσκολεύομαι μάλιστα νὰ πιστεύσω, ὅτι ἀπὸ τὴν δεύτερη αὐτὴ κατάστασι ἐδιάβηκε ἡ πρώτη.

43. Συνήντησα μερικοὺς ἐπαῖτες καὶ πτωχοὺς ποὺ δὲν εἶχαν ἐντροπὴ καὶ ποὺ μὲ μερικὰ ἀστεῖα ἔκαναν καὶ τὶς καρδιὲς τῶν βασιλέων νὰ καμφθοῦν καὶ νὰ τοὺς συμπαθήσουν. Καὶ συνήντησα πάλι ἀνθρώπους πτωχοὺς ἀπὸ ἀρετές, οἱ ὁποῖοι ἐχρησιμοποίησαν ὄχι ἀστεῖα, ἀλλὰ λόγια

ταπεινώσεως καὶ σκοτεινῆς ἀπογνώσεως βγαλμένα ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ἀπελπισμένης καρδιᾶς τους. Μὲ τὰ λόγια αὐτά, χωρὶς ἐντροπὴ καὶ μὲ ἐπιμονή, ἀνέκραζαν πρὸς τὸν ἐπουράνιο Βασιλέα καὶ κατώρθωσαν μὲ τὴν βία τους νὰ παραβιάσουν τὴν ἀπαραβίαστη θεϊκὴ φύσι καὶ εὐσπλαγχνία.

44. Ἐκεῖνος ποὺ ὑπερηφανεύεται μέσα του γιὰ τὰ δάκρυά του καὶ κατακρίνει μὲ τὸν νοῦ του ὅσους δὲν δακρύζουν, ὁμοιάζει μ᾽ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐζήτησε ἀπὸ τὸν βασιλέα ὅπλο ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του καὶ μ᾽ αὐτὸ ἐφόνευσε τὸν ἑαυτό του.

45. Ὁ Θεός, ἀγαπητοί μου, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ δάκρυα οὔτε ἐπιθυμεῖ νὰ πενθῆ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ὀδύνη τῆς καρδιᾶς του, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τὸν βλέπη νὰ ἀγάλλεται καὶ νὰ εὐθυμῆ ἐσωτερικὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπη του πρὸς Αὐτόν.

46. Θανάτωσε τὴν ἁμαρτία, καὶ τότε θὰ εἶναι περιττὰ τὰ δάκρυα τῆς ὀδύνης στοὺς ὀφθαλμούς σου. Ὅπου δὲν ὑπάρχει πληγή, δὲν χρειάζεται νυστέρι. Στὸν Ἀδὰμ πρὶν ἀπὸ τὴν παράβασι δὲν ὑπῆρχαν δάκρυα, ὅπως ἀκριβῶς καὶ (στοὺς δικαίους) μετὰ τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν, ἐφ᾽ ὅσον θὰ ἔχη καταργηθῆ ἡ ἁμαρτία καὶ «θὰ ἔχη ἐξαφανισθῆ ἡ ὀδύνη, ἡ λύπη καὶ ὁ στεναγμός» (Ἡσ. λε´ 10).

47. Εἶδα σὲ μερικοὺς πένθος. Εἶδα καὶ ἄλλους οἱ ὁποῖοι πενθοῦσαν, διότι δὲν εἶχαν πένθος, οἱ ὁποῖοι, μολονότι στὴν πραγματικότητα ἔχουν πένθος, ζοῦν σὰν νὰ μὴν ἔχουν, καὶ μὲ τὴν καλὴ αὐτὴ ἄγνοια παραμένουν ἀσφαλισμένοι (ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς κενοδοξίας). Καὶ γι᾽ αὐτοὺς μᾶλλον ἔχει λεχθεῖ στὴν Γραφή: «Κύριος σοφοῖ τυφλούς» (Ψαλμ. ρμε´ 8).

48. Πολλὲς φορές, συνήθως στοὺς πιὸ ἐπιπολαίους, καὶ τὰ δάκρυα προκαλοῦν ἔπαρσι. Γι᾽ αὐτὸ καὶ σὲ μερικοὺς δὲν δίδονται, ὥστε μὲ τὴν στέρησι καὶ τὴν ἀναζήτησί τους νὰ ἐλεεινολογοῦν τοὺς ἑαυτούς των καὶ νὰ τοὺς καταδικάζουν, γεμάτοι στεναγμοὺς καὶ κατήφεια καὶ λύπη ψυχῆς καὶ βαθειὰ σκυθρωπότητα καὶ ἀμηχανία. Καὶ ἔτσι ἀναπληρώνεται χωρὶς κίνδυνο ἡ ἔλλειψις τοῦ πένθους, ἔστω καὶ ἂν αὐτοὶ νομίζουν ὅτι δὲν ἔχουν κανένα συμφέρον ἀπὸ αὐτά.

49. Ἐὰν προσέξωμε, θὰ ἀντιληφθοῦμε τοὺς δαίμονας νὰ μᾶς πολεμοῦν μὲ ἕναν γελοῖο τρόπο: Ὅταν εἴμαστε χορτασμένοι, μᾶς δημιουργοῦν κατάνυξι, καὶ ἀντιθέτως, ὅταν νηστεύωμε, μᾶς σκληρύνουν. Αὐτὸ τὸ κάνουν γιὰ νὰ μᾶς ἐξαπατήσουν μὲ τὰ νοθευμένα δάκρυα, κι ἔτσι νὰ μᾶς ρίξουν στὴν τρυφή, ποὺ εἶναι ἡ μητέρα τῶν παθῶν. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ τοὺς ἀκοῦμε, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ κάνουμε τὸ ἀντίθετο.

50. Ἐγώ, καθὼς σκέπτομαι τὴν ποιότητα τῆς κατανύξεως, μένω ἔκθαμβος. Πῶς αὐτὸ ποὺ ὀνομάζεται πένθος καὶ λύπη εἶναι συμπεπλεγμένο μὲ τὴν χαρὰ καὶ τὴν εὐφροσύνη, ὅπως τὸ μελί μὲ τὸ κερί! Καὶ τί διδασκόμεθα ἀπὸ αὐτό; Ὅτι ἡ κατάνυξις εἶναι καθ᾽ ἑαυτὸ δῶρο τοῦ Κυρίου. Καὶ στὴν ψυχὴ ποὺ κατανύσσεται ὑπάρχει μία ἀληθινὴ ἡδονή, διότι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μὲ μυστικὸ τρόπο παρηγορεῖ τοὺς «συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ».

Γιὰ νὰ ἀποκτήσωμε γνήσιο καὶ καθαρὸ πένθος καὶ ὀδύνη ὠφέλιμη, (ἀφοῦ καὶ τὰ ἀντίθετα διδάσκουν), ἂς ἀκούσωμε μιὰ ψυχωφελῆ καὶ πολὺ ἀξιοθρήνητη διήγησι:

Ἔμενε ἐδῶ κάποιος μοναχὸς Στέφανος, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀσπασθῆ τὴν ἐρημικὴ καὶ ἡσυχαστικὴ ζωή. Ἀγωνίσθηκε πολλὰ ἔτη στὴν μοναχικὴ παλαίστρα. Ἦταν στολισμένος μὲ νηστεῖες, καὶ ἰδιαιτέρως μὲ δάκρυα καὶ μὲ ἄλλα ἐνάρετα κατορθώματα. Εἶχε τὸ κελλί του στὴν κατάβασι τοῦ ἁγίου τούτου ὄρους, (κάτω ἀπὸ τὴν Ἁγία Κορυφή), στὸ σημεῖο ποὺ εὑρίσκεται τὸ σπήλαιο τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἀείμνηστος γιὰ πιὸ ἀκριβῆ καὶ κοπιαστικὴ μετάνοια καὶ ἄσκησι, ἐπῆγε στὸν τόπο ὅπου ἔμεναν οἱ ἀναχωρηταί, ποὺ ὀνομάζεται Σίδδης. Παρέμεινε ἐκεῖ μερικὰ χρόνια μὲ

ὑπερβολικὲς στερήσεις καὶ σκληρὴ ἄσκησι, ἐφ᾽ ὅσον ὁ τόπος ἦταν «ἀπαράκλητος» καὶ ἀδιάβατος σχεδὸν ἀπὸ ἀνθρώπους – ἀπεῖχε περίπου ἑβδομήντα μίλια ἀπὸ τὸ κάστρο. Ἔπειτα, γύρω στὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ἀνεβαίνει ὁ γέροντας αὐτὸς στὸ κελλί του, κάτω ἀπὸ τὴν Ἁγία Κορυφή. Εἶχε μάλιστα καὶ δυὸ ὑποτακτικοὺς ἀπὸ τὴν Παλαιστίνη πολὺ εὐλαβεῖς, οἱ ὁποῖοι καὶ τοῦ ἐφύλαγαν τὸ κελλὶ πρὶν ἐπιστρέψη.

Ἀφοῦ ἐπέρασαν ὀλίγες ἡμέρες ἔπεσε σὲ ἀσθένεια, μὲ τὴν ὁποία καὶ ἐτελείωσε τὴν ζωή του. Τὴν παραμονὴ τοῦ θανάτου του περιέπεσε σὲ ἔκστασι καὶ μὲ τὰ μάτια ἀνοικτὰ παρατηροῦσε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς κλίνης του. Σὰν νὰ τὸν ἀνέκριναν κάποιοι, ἀπαντοῦσε -τὸν ἄκουγαν ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι- καὶ ἄλλοτε ἔλεγε: «Ναί, πράγματι, ἀληθινά, πλὴν ὅμως ἐνήστευσα τόσα ἔτη γι᾽ αὐτό». Ἄλλοτε: «Ὄχι. Εἶναι ψέμα. Αὐτὸ δὲν τὸ ἔκανα». Ἔπειτα ἀπὸ λίγο: «Αὐτὸ ναί, ἀληθινὰ τὸ ἔπραξα, ἀλλὰ ἔκλαυσα, ἔκανα διακονήματα ἀγάπης». Καὶ πάλι: «Ἀληθινά μὲ κατηγορεῖτε». Μερικὲς φορὲς γιὰ ὡρισμένα ἀπαντοῦσε: «Ναί, ἀληθινά, ναί. Γι᾽ αὐτὰ δὲν ἔχω τί νὰ ἀπολογηθῶ. Ὁ Θεὸς εἶναι ἐλεήμων».

Ἦταν ἀλήθεια ἕνα θέαμα φρικτὸ καὶ φοβερό. Ἕνα δικαστήριο ἀόρατο καὶ χωρὶς ἔλεος. Καὶ τὸ φοβερώτερο, ὅτι τὸν κατηγοροῦσαν καὶ γιὰ πράγματα ποὺ δὲν εἶχε διαπράξει. Ὁ ἡσυχαστὴς αὐτὸς καὶ ἀναχωρητὴς γιὰ ὡρισμένα πταίσματά του -ἀλλοίμονο!- ἔλεγε: «Γι᾽ αὐτὰ δὲν ἔχω τί νὰ εἰπῶ». Καὶ εἶχε σαράντα περίπου ἔτη μοναχός, χωρὶς νὰ τοῦ λείπη καὶ τὸ δάκρυ!

Ἀλλοίμονο! Καὶ πάλι ἀλλοίμονο! Ποῦ ἦταν τότε ἡ φωνὴ ἐκείνη τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ, γιὰ νὰ τοὺς εἰπῆ: «Ἐν ᾧ εὕρω σε, ἐκεῖ καὶ κρίνω σε, εἶπεν ὁ Θεός» (πρβλ. Ἰεζ. λγ´ 12-16). Ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ χρησιμοποιήση μία τέτοια ἀπολογία. Γιατί ἄραγε; Ἄγνωστον. Ἂς ἔχη δόξα ὁ Θεός, ὁ μόνος ποὺ γνωρίζει. (Ἂς σημειωθῆ καὶ τοῦτο): Ὁ μοναχὸς αὐτός -μοῦ τὸ διηγήθηκαν ἀψευδεῖς μάρτυρες- στὴν ἔρημο (εἶχε τόσο χάρι), ὥστε νὰ τρέφη μὲ τὰ χέρια του καὶ λεοπάρδαλι.

Καὶ ἐνῷ συνεχιζόταν ἡ αὐστηρὰ αὐτὴ δικαστικὴ ἀνάκρισις, ἀποχωρίσθηκε τὸ σῶμα του, χωρὶς νὰ ἀφήση καμμία ἔνδειξι γιὰ τὴν κρίσι ἢ τὸ πόρισμα ἢ τὴν ἀπόφασι καὶ τὸ τέλος τῆς δίκης.

51. Ἡ χήρα ποὺ ἔχασε τὸν ἄνδρα της καὶ ἔμεινε μὲ τὸ μονάκριβο παιδί της, αὐτὸ ἔχει σὰν μόνη παρηγορία της μετὰ τὸν Κύριον. Παρόμοια καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ ποὺ ἁμάρτησε δὲν ὑπάρχει ἄλλη καμμία παρηγορία τὴν ὥρα τοῦ θανάτου ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κόπους τοῦ λαιμοῦ, (τὴν νηστεία δηλαδή), καὶ τὰ δάκρυα. Ὅσοι πενθοῦν ἔτσι, δὲν θὰ ψάλουν ποτὲ οὔτε θὰ ξεσπάσουν σὲ ἀλαλαγμοὺς ὕμνων, διότι ὅλα αὐτὰ ἀφανίζουν τὸ πένθος. Ἐὰν ἐπιχειρῆς μὲ αὐτὰ νὰ ἀποκτήσης τὸ πένθος, γνώριζε ὅτι εὑρίσκεσαι μακρυὰ ἀπὸ τὸν σκοπό σου. Διότι πένθος σημαίνει συνεχὴς καὶ μονιμοποιημένη κατάστασις πόνου σὲ μία φλογισμένη (ἀπὸ θεϊκὴ ἀγάπη) ψυχή.

Σὲ πολλοὺς τὸ πένθος ὑπῆρξε πρόδρομος τῆς μακαρίας ἀπαθείας, διότι προευτρέπισε τὴν ψυχὴ καὶ ἐσάρωσε καὶ ἔκαψε τὸ ὑλικὸ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν παθῶν.

52. Κάποιος «δόκιμος ἐργάτης» τοῦ ἐπαινετοῦ αὐτοῦ πένθους μοῦ ἀνέφερε τὸ ἑξῆς: «Πολλὲς φορὲς ποὺ ἐπήγαινα νὰ παρασυρθῶ στὴν κενοδοξία ἢ στὴν ὀργὴ ἢ στὴν γαστριμαργία, διαμαρτυρόταν μέσα μου ὁ λογισμὸς τοῦ πένθους καὶ μοῦ ψιθύριζε: «Μὴν κενοδοξήσης, γιατί σὲ ἐγκαταλείπω». Παρόμοια καὶ γιὰ τὰ ἄλλα πάθη. Καὶ ἐγὼ τοῦ ἀπαντοῦσα: «Δὲν θὰ σὲ παρακούσω μέχρις ὅτου μὲ ὁδηγήσης ἐμπρὸς στὸν Χριστόν».

53. Ἡ ἄβυσσος τοῦ πένθους ἀντικρύζει τὴν (ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ) παράκλησι. Καὶ ἡ καθαρότης τῆς καρδίας δέχεται τὴν (θεία) ἔλλαμψι. Ἔλλαμψις σημαίνει ἀπερίγραπτη ἐνέργεια, ἡ ὁποία κατανοεῖται χωρὶς νὰ κατανοῆται καὶ βλέπεται χωρὶς νὰ βλέπεται. Παράκλησις σημαίνει ἀνάψυξις τῆς ψυχῆς ἑνὸς πονεμένου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος σὰν νήπιο τὴν ὥρα αὐτὴ καὶ κλαυθμυρίζει μέσα του καὶ φωνάζει χαρούμενα. Ἀντίληψις σημαίνει ἀνανέωσις τῆς ψυχῆς

ποὺ κατέπεσε ἀπὸ τὴν λύπη, μὲ θαυμαστὴ μεταβολὴ τῶν δακρύων τοῦ πόνου σὲ δάκρυα ἀνώδυνα.

54. Τὰ δάκρυα τοῦ θανάτου γεννοῦν τὸν φόβο. Ὁ φόβος γεννᾶ τὴν ἀφοβία, καὶ ἔτσι προβάλλει ἡ χαρά. Καὶ ὅταν λήξη ἡ χαρὰ ποὺ δὲν λήγει, προβάλλει τὸ ἄνθος τῆς εὐλογημένης ἀγάπης.

55. Ὅταν ἔρχεται στὴν ψυχή σου χαρά, νὰ τὴν διώχνης μὲ τὸ χέρι τῆς ταπεινοφροσύνης. Διότι δὲν πρέπει νὰ εἶσαι «εὐπαράδεκτος», μήπως καὶ ἀντὶ βοσκὸ ὑποδεχθῆς λύκο.

56. Μὴ βιάζεσαι νὰ φθάσης τὴν θεωρία, ἐνῷ δὲν ἦλθε ἀκόμη ἡ ὥρα της. Ἄφησε καλύτερα νὰ κυνηγήση ἐκείνη καὶ νὰ φθάση τὸ κάλλος τῆς ταπεινώσεώς σου, ὁπότε καὶ θὰ ἑνωθῆ μαζί σου μὲ αἰώνιο πάναγνο γάμο.

57. Στὶς ἀρχές, καθὼς τὸ νήπιο ἀντικρύζει τὸν πατέρα του, γεμίζει ὅλο ἀπὸ χαρά. Ὅταν ὅμως ὁ πατέρας ἀπουσιάση ὡρισμένο καιρὸ σκόπιμα καὶ ἔπειτα ἐπιστρέψη, τότε τὸ παιδὶ εἶναι γεμάτο καὶ ἀπὸ χαρὰ καὶ ἀπὸ λύπη. Ἀπὸ χαρά, διότι εἶδε αὐτὸν ποὺ ποθοῦσε, καὶ ἀπὸ λύπη, διότι τόσο καιρὸ στερήθηκε τὴν καλλονὴ τοῦ προσώπου του.

58. Μερικὲς φορὲς κρύπτεται ἡ μητέρα ἀπὸ τὸ βρέφος της, καὶ ἐνῷ αὐτὸ τὴν ἀναζητεῖ κλαίοντας, ἐκείνη χαίρεται. Μ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ μαθαίνει νὰ προσκολλᾶται πάντοτε κοντά της, καὶ ἀναφλέγει ἔντονα τὴν ἀγάπη καὶ τὸ φίλτρο ποὺ ἔχει γι᾽ αὐτήν. (Αὐτὰ ἔχουν κάποιο μυστικὸ νόημα). «Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω» (Ματθ. ια´ 15), λέγει ὁ Κύριος (1).

59. Ἐκεῖνος ποὺ ἄκουσε τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφασι τοῦ θανάτου του, δὲν θὰ ἐνδιαφερθῆ πλέον γιὰ προγραμματισμοὺς θεατρικῶν παραστάσεων. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ πενθεῖ πραγματικά, δὲν θὰ σκεφθῆ ποτὲ τὴν τρυφὴ ἢ τὴν δόξα ἢ τὸν θυμὸ καὶ τὴν ἔξαψι τῆς ὀργῆς.

60. Πένθος σημαίνει μονιμοποιημένη κατάστασις ὀδύνης στὴν ψυχὴ ποὺ μετανοεῖ. Ἡ ὀδύνη αὐτὴ γεννᾶ καθημερινὰ ὀδύνη ἐπάνω στὴν ὀδύνη, σὰν γυναίκα «τίκτουσα καὶ ὠδίνουσα».

61. Ὁ Κύριος εἶναι δίκαιος καὶ ὅσιος. Καὶ σὲ ὅποιον ἀσκεῖται κανονικὰ στὴν ἡσυχία, ἀνάλογα τοῦ χαρίζει κατάνυξι. Καὶ ὅποιον ἀσκεῖται στὴν ὑποταγὴ κανονικά, κάθε ἡμέρα τὸν εὐφραίνει. Ὅποιος ὅμως δὲν ζῆ καθαρὰ καὶ ἀνόθευτα τὴν μία ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς ἀσκήσεις στερεῖται τὸ πένθος.

62. Διῶξε τον ἐκεῖνον τὸν «κύνα» ποὺ πλησιάζει, ὅταν πενθῆς ὑπερβολικὰ γιὰ τὶς ἁμαρτίες σου, καὶ σοῦ ψιθυρίζει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἄσπλαγχνος καὶ ἀσυμπαθής. Διότι, ἐὰν προσέξης τὴν τακτική του, θὰ διαπιστώσης ὅτι πρὶν ἀπὸ τὴν ἁμαρτία σοῦ παρουσιάζει τὸν Θεὸν εὐσπλαγχνικὸ καὶ συγχωρητικό.

63. Ἡ ἐπίμονος ἀπασχόλησις καὶ ἄσκησις (στὸ πένθος) δημιουργεῖ τὴν συνεχῆ καλλιέργειά του. Ἡ συνεχὴς καλλιέργεια ὁδηγεῖ στὴν γεῦσι του. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ γευόμεθα καὶ συναισθανόμεθα τὴν ἀξία του εἶναι δύσκολο νὰ μᾶς τὸ ἀφαιρέσουν.

64. Ὁσονδήποτε ὑψηλὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀσκητική μας ζωή, ἐὰν δὲν ὑπάρχη πόνος στὴν καρδιά μας, ἀποβαίνει νοθευμένη καὶ ἀνωφελής.

65. Πρέπει, πρέπει ὁπωσδήποτε, γιὰ νὰ τὸ εἰπῶ ἔτσι, ὅσοι ἐμολύνθηκαν καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, νὰ ἀφαιρέσουν τὴν πίσσα ἀπὸ τὰ χέρια τους, μὲ φωτιὰ καὶ μὲ λάδι, μὲ τὴν ἀκατάπαυστη δηλαδὴ φλόγα τῆς καρδιᾶς τους καὶ μὲ τὸ λάδι τῆς θεϊκῆς εὐσπλαγχνίας.

66. Εἶδα ἐγὼ σὲ μερικοὺς ἕνα ἀκρότατο ὅριο πένθους. Νὰ βγάζουν δηλαδὴ ἀπὸ τὸ στόμα τους αἷμα, ποὺ προερχόταν ἀπὸ τὴν πικραμένη καὶ πληγωμένη καρδιά τους. Καὶ ἐνθυμήθηκα τὰ λόγια του Ψαλμῳδοῦ: «Ἐπλήγην ὡσεὶ χόρτος καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδία μου» (Ψαλμ. ρα´ 5).

67. Τὰ δάκρυα τοῦ φόβου (τοῦ Θεοῦ) περιέχουν μέσα τους τὸν τρόμο καὶ τὴν προφύλαξι. Τὰ δάκρυα ὅμως τῆς ἀγάπης, πρὶν ἀπὸ τὴν κατάκτησι τῆς τελείας ἀγάπης, εἶναι κάπως ἐκτεθειμένα σὲ κίνδυνο, ἐκτὸς ἐὰν τὸ εὐλογημένο πῦρ τῆς ἀγάπης τὸν καιρὸ τῆς ἐνεργείας του πυρακτώση πολὺ τὴν καρδιά. Εἶναι δὲ ἀξιοθαύμαστο, ὅτι τὰ δάκρυα τοῦ φόβου, ὁ ὁποῖος εἶναι ταπεινότερο καὶ κατώτερο πράγμα, εἶναι ἀσφαλέστερα στὸν καιρό τους ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς ἀγάπης.

68. Ὑπάρχουν οὐσίες ποὺ ξηραίνουν τὶς πηγὲς τῶν δακρύων μας, καὶ ἄλλες ποὺ ἐπὶ πλέον δημιουργοῦν μέσα στὶς πηγὲς βόρβορο καὶ γεννοῦν θηρία. Καὶ παράδειγμα τοῦ ἑνὸς εἶναι ὁ Λὼτ ποὺ συνευρέθη παράνομα μὲ τὶς θυγατέρες του, ἐνῷ τοῦ ἄλλου ὁ διάβολος ποὺ ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν ἀγγελική του κατάστασι (2).

69. Εἶναι μεγάλη ἡ κακία τῶν ἐχθρῶν μας: Τὶς μητέρες τῶν ἀρετῶν τὶς μετατρέπουν σὲ μητέρες κακιῶν! Καὶ τὶς αἰτίες τῆς ταπεινώσεως τὶς κάνουν αἰτίες ὑπερηφανείας.

70. Πολλὲς φορὲς ὁδηγεῖ τὸν νοῦ μας σὲ κατάνυξι καὶ ἡ τοποθεσία ποὺ μένομε καὶ ἡ θέα ποὺ ἔχει. Ἂς σὲ πείσουν γι᾽ αὐτὸ ὁ Κύριος, ὁ Ἠλίας καὶ ὁ Ἰωάννης, οἱ ὁποῖοι προσεύχονταν κατὰ μόνας (σὲ διαλεγμένους ἐρημικοὺς τόπους).

71. Συνήντησα πολλὲς φορὲς μέσα στὸν θόρυβο τῶν πόλεων δάκρυα. (Προέρχονταν ἀπὸ δαιμονικὴ συνεργία). Ἦταν γιὰ νὰ μᾶς σπρώξουν πρὸς τὸν κόσμο, μὲ τὴν ἰδέα ὅτι δὲν βλαπτόμεθα καθόλου ἀπὸ τὸν θόρυβο. Σ᾽ αὐτὸ ἀποσκοποῦσαν οἱ πονηροὶ δαίμονες.

72. Ἕνας λόγος πολλὲς φορὲς ὑπῆρξε ἱκανὸς νὰ διασκορπίση τὸ πένθος. Εἶναι δὲ ἀξιοθαύμαστο, ἐὰν ἕνας λόγος μπόρεσε νὰ τὸ συγκεντρώση πάλι.

73. Δὲν θὰ κατηγορηθοῦμε, ἀγαπητοί μου, δὲν θὰ κατηγορηθοῦμε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου μας, διότι δὲν ἐθαυματουργήσαμε ἢ διότι δὲν ἐθεολογήσαμε ἢ διότι δὲν ἐγίναμε θεωρητικοί. Ὁπωσδήποτε ὅμως θὰ δώσωμε λόγο στὸν Θεὸν διότι δὲν ἐπενθήσαμε συνεχῶς.

Βαθμὶς ἑβδόμη! Ὅποιος ἀξιώθηκε νὰ τὴν ἀνεβῇ, ἂς βοηθήση κι ἐμένα.

Διότι αὐτὸς πλέον ἐβοηθήθηκε, ἀφοῦ μὲ τὴν ἑβδόμη βαθμίδα ἔπλυνε τὶς κηλίδες τῆς παρούσης ζωῆς.

----

1. Ὡς μητέρα θὰ νοηθῇ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐδῶ ἔχομε ἐμφανῆ ἐπίδρασι τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, ὅπου συχνὰ γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἐπουράνιο μητέρα, τὴν χάρι δηλαδὴ τοῦ Πνεύματος: «Αἱ ψυχαὶ αἱ ἐν τῇ νηπιότητι τοῦ κόσμου τυγχάνουσαι καὶ ὑπὸ τῶν παθῶν συνεχόμεναι... τὴν ἐπουράνιον μητέρα, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, κλαυθμῷ καὶ βοῇ ζητοῦσαι ἐπὶ μηδενὶ ἐπαναπαυόμεναι τοῦ κόσμου τούτου...» (ὁμιλ. 84).

2. Παλαιὸς σχολιαστὴς σημειώνει: «Ὗλες ποὺ ξηραίνουν τὶς πηγὲς τῶν δακρύων εἶναι ὁ οἶνος, ὅταν πίνεται χωρὶς μέτρο», ὅπως συνέβη στὴν περίπτωσι τοῦ Λὼτ (Γεν. ιθ´ 30-36). Καὶ συμπληρώνει: «Ἄλλες ὕλες, ἂς τὶς εἰποῦμε ἔτσι, εἶναι, νομίζω, ἡ ἐξουσία καὶ ἡ ὑπερβολικὴ τιμή. Αὐτὲς προκαλοῦν τὴν ὑπερηφάνεια μὲ τὴν ὁποία ἐξέπεσε ὁ διάβολος».

ΛΟΓΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

Περὶ ἀοργησίας

ΟΠΩΣ ΤΟ νερό, ποὺ χύνεται λίγο-λίγο στὴν φωτιά, τὴν σβήνει τελείως, ἔτσι καὶ τὸ δάκρυ τοῦ ἀληθινοῦ πένθους σβήνει ὅλη τὴν φλόγα τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐξημμένης ὀργῆς.

Γι᾽ αὐτὸ καὶ τὰ ἐτοποθετήσαμε, στὴν σειρὰ τοῦ λόγου, τὸ ἕνα πρὶν καὶ τὸ ἄλλο μετά.

2. Ἀοργησία σημαίνει ἀκόρεστη ἐπιθυμία γιὰ ἀτιμία, ὅμοια μὲ τὴν ἀπέραντη ἐπιθυμία τῶν κενοδόξων γιὰ ἔπαινο. Ἀοργησία σημαίνει νίκη κατὰ τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, ποὺ φαίνεται μὲ τὴν ἀναισθησία ἀπέναντι στὶς ὕβρεις καὶ ποὺ ἀποκτᾶται μὲ ἀγώνας καὶ ἱδρώτας.

3. Πραότης σημαίνει νὰ παραμένη ἀκίνητη καὶ ἀτάραχη ἡ ψυχή, τόσο στὶς ἀτιμίες ὅσο καὶ στοὺς ἐπαίνους.

4. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀοργησίας εἶναι νὰ σιωποῦν τὰ χείλη, ἐνῷ ἡ καρδιὰ εὑρίσκεται σὲ ταραχή. Τὸ μέσον εἶναι νὰ σιωποῦν οἱ λογισμοί, ἐνῷ ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται σὲ ὀλίγη ταραχή. Καὶ τὸ τέλος, νὰ ἐπικρατῆ στὴν θάλασσα τῆς ψυχῆς μόνιμη καὶ σταθερὰ γαλήνη, ὅσο καὶ ἂν φυσοῦν οἱ ἀκάθαρτοι ἄνεμοι.

5. Ὀργὴ σημαίνει νὰ διατηρῆς συνεχῶς μέσα σου κάποιο μίσος, νὰ ἐνθυμῆσαι δηλαδὴ τὸ κακὸ ποὺ σοῦ ἔγινε. Ὀργὴ σημαίνει νὰ ἐπιθυμῆς νὰ ἐκδικηθῆς αὐτὸν ποὺ σὲ παρώξυνε.

6. Ὀξυχολία σημαίνει ἔξαψις τῆς καρδιᾶς ποὺ γίνεται παρευθὺς καὶ διὰ μιᾶς. Πικρία σημαίνει μία ἐσωτερικὴ κίνησις ἐστερημένη ἀπὸ κάθε εὐχαρίστησι καὶ ἑδραιωμένη μέσα στὴν ψυχή.

7. Θυμὸς σημαίνει εὐμετάβλητη καὶ εὐέξαπτη συμπεριφορὰ καὶ ἀσχημοσύνη τῆς ψυχῆς.

8. Μόλις φανῆ τὸ φῶς, ὑποχωρεῖ τὸ σκότος. Ὁμοίως μόλις «μυρίση» ἡ ταπείνωσις, ἐξαφανίζεται κάθε πικρία καὶ θυμός. Μερικοὶ ἐνῷ εἶναι εὐμετάβλητοι στὴν συμπεριφορά τους ἐξ αἰτίας τοῦ θυμοῦ, ἐν τούτοις ἀμελοῦν νὰ φροντίσουν γιὰ τὴν θεραπεία τους. Καὶ δὲν ἀκούουν οἱ ταλαίπωροι αὐτὸν ποὺ εἶπε: «Ἡ ὁρμὴ τοῦ θυμοῦ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν πτώση» (Σοφ. Σειρὰχ α´ 22).

9. Μία ἀπότομη κίνησις ἑνὸς μύλου (1) μπορεῖ σὲ μία στιγμὴ νὰ συντρίψη περισσότερο καρπὸ καὶ σιτάρι τῆς ψυχῆς ἀπ᾽ ὅ,τι ἡ σιγανὴ κίνησις ἑνὸς ἄλλου μύλου μία ὁλόκληρη ἡμέρα.

10. Ἕνα ἀπότομο φούντωμα τῆς φωτιᾶς ἀπὸ σφοδρὸ ἄνεμο μπορεῖ νὰ κάψη καὶ νὰ ἀφανίση τὸν ἀγρὸ τῆς καρδιᾶς περισσότερο ἀπ᾽ ὅ,τι ἡ μικρὴ φωτιὰ ποὺ καίει ἀργά.

11. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγη, ἀγαπητοί μου, ὅτι γιὰ ὡρισμένον καιρὸ οἱ πονηροὶ δαίμονες κρύπτονται ὀλίγον καὶ δὲν μᾶς πολεμοῦν. Καὶ αὐτό, γιὰ νὰ πέσωμε σὲ ἀμέλεια θεωρώντας ὡς μικρὰ τὰ μεγάλα πάθη, καὶ ἔτσι νὰ πέσωμε σὲ ἀθεράπευτη ἀσθένεια.

12. Μία πέτρα μὲ πολλὲς αἰχμὲς καὶ ἀνωμαλίες, ὅταν συγκρούεται καὶ κτυπᾶται μὲ ἄλλες πέτρες, συντρίβει ὅλα τὰ ἀπότομα καὶ σκληρὰ σημεῖα της καὶ γίνεται στρογγυλή. Ὁμοίως καὶ μία θυμώδης καὶ ἀπότομη ψυχή, ὅταν συναναστρέφεται καὶ συζῆ μὲ σκληροὺς καὶ θυμώδεις ἀνθρώπους, ὑφίσταται ἕνα ἐκ τῶν δυό: Ἢ ὑπομένει καὶ θεραπεύει τὸ τραῦμα της. Ἢ ἀναχωρεῖ καὶ γνωρίζει τὴν ἀδυναμία της, τὴν ἀδυναμία της, ποὺ σὰν σὲ καθρέπτη τῆς τὴν ἔδειξε καθαρὰ

ἡ ἄνανδρος φυγή της.

13. Θυμώδης σημαίνει νὰ γίνεσαι θεληματικὰ ἐπιληπτικός, καὶ ἀπὸ ἀθέλητη κακὴ συνήθεια νὰ πέφτης κάτω καὶ νὰ συντρίβεσαι ὁλοσχερῶς.

14. Σὲ ὅσους μετανοοῦν τίποτε δὲν εἶναι πιὸ ἀταίριαστο ἀπὸ τὴν ταραχὴ τοῦ θυμοῦ. Διότι ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἐπιστροφὴ χρειάζονται πολλὴ ταπείνωσι, ἐνῷ ὁ θυμὸς δείχνει ἄνθρωπο γεμάτο ἀπὸ ὑπερηφάνεια.

15. Ἐὰν τὸ ὅριο τῆς πιὸ τελείας πραότητος εἶναι, ἐνῷ εὑρίσκεται ἐμπρός σου αὐτὸς ποὺ σὲ παροξύνει, νὰ τὸν ἀντιμετωπίζῃς μὲ ἐσωτερικὴ γαλήνη καὶ ἀγάπη, τότε ὁπωσδήποτε τὸ ἔσχατο ὅριο τοῦ θυμοῦ εἶναι, ἐνῷ ἀπουσιάζει αὐτὸς ποὺ σὲ ἐλύπησε, νὰ κάνης ὅτι συγκρούεσαι μαζί του μὲ διάφορα λόγια καὶ κινήματα θηριώδη.

16. Ἐὰν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὀνομάζεται καὶ εἶναι «εἰρήνη ψυχῆς», ἐνῷ ἡ ὀργὴ «ταραχὴ καρδίας», τότε ὁπωσδήποτε τίποτε ἄλλο δὲν ἐμποδίζει τὴν παρουσία Του μέσα μας ὅσο ὁ θυμός.

17. Γνωρίζομε πὼς εἶναι πάμπολλα τὰ τέκνα τοῦ θυμοῦ. Καὶ ὅλα εἶναι φοβερά. Ἕνα ὅμως τέκνο του ποὺ τὸ γεννᾶ χωρὶς νὰ τὸ θέλη, ἂν καὶ νόθο, εἶναι ὠφέλιμο: Εἶδα ἀνθρώπους ποὺ ἄναψαν ἀπὸ τὴν μανία τοῦ θυμοῦ καὶ ἔβγαλαν ἀπὸ μέσα τους σὰν ἔμετο τὴν μακροχρόνιο μνησικακία τους. Ἔτσι μὲ τὸ ἕνα πάθος ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὸ ἄλλο! Καὶ ἡ μακροχρόνια λύπη τους διελύθη! Διότι ἐκεῖνος ποὺ τοὺς ἐλύπησε ἢ ἐζήτησε συγχώρησι ἢ ἔδωσε τὶς ἀπαιτούμενες ἐξηγήσεις.

Ἀντιθέτως εἶδα ἄλλους ποὺ κατὰ τρόπο ἀπαράδεκτο ἔδειξαν ὅτι ἦσαν δῆθεν μακρόθυμοι. Ἔτσι μὲ τὴν σιωπὴ ἐναποθήκευσαν μέσα τους τὴν μνησικακία. Αὐτοὺς τοὺς ἐλεεινολόγησα περισσότερο ἀπὸ τοὺς πρώτους, διότι μὲ τὸ μελάνι (τῆς μνησικακίας) ἔδιωξαν ἀπὸ τὴν ψυχή τους τὸ περιστέρι, (τὴν εἰρήνη δηλαδὴ καὶ τὴν χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος).

18. Χρειάζεται νὰ προσέξωμε πολὺ αὐτὸν τὸν ὄφι (τοῦ θυμοῦ). Διότι τὸν βοηθεῖ καὶ ἡ ἴδια ἡ φύσις μας, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὸν ὄφι τοῦ σαρκικοῦ πάθους. Εἶδα μερικοὺς ποὺ ὠργίσθηκαν καὶ ἀπὸ τὴν πικρία τους ἀρνήθηκαν νὰ φάγουν. Μὲ τὴν ἀπαράδεκτη αὐτὴ ἐγκράτειά τους ἐπῆραν ἐπάνω στὸ πρῶτο δηλητήριο καὶ δεύτερο.

Ἀντιθέτως εἶδα ἄλλους ποὺ ἐπιάσθηκαν ἀπὸ εὔλογη δῆθεν ἀφορμὴ τοῦ θυμοῦ κι ἐξέσπασαν στὴν γαστριμαργία. Ἔτσι ἀπὸ τὸν λάκκο ἔπεσαν στὸν γκρεμό. Εἶδα ὅμως καὶ ἄλλους συνετοὺς ποὺ σὰν καλοὶ ἰατροὶ ἐκράτησαν τὴν μεσαία ὁδό, καὶ μὲ τὴν κανονικὴ λῆψι τῆς τροφῆς παρηγορήθηκαν καὶ ὠφελήθηκαν ὑπερβολικά.

19. Μερικὲς φορὲς ἡ ψαλμῳδία, ὅταν εἶναι μετρία, καταπραΰνει ἄριστα τὸν θυμό. Καὶ μερικὲς φορές, ὅταν εἶναι ἄμετρη καὶ ἄκαιρη, δημιουργεῖ φιληδονία. Γι᾽ αὐτὸ ἂς τὴν χρησιμοποιοῦμε διακριτικὰ ἀνάλογά μὲ τὶς περιστάσεις.

20. Εὑρέθηκα κάποτε ἐξ αἰτίας μιᾶς ἀνάγκης ἔξω ἀπὸ ἕνα κελλὶ ἐρημιτῶν. Ἐνῷ ἐκαθόμουν ἐκεῖ, τοὺς ἄκουσα νὰ μάχωνται γεμάτοι πικρία καὶ θυμὸ ἐναντίον κάποιου ὁ ὁποῖος ἀπουσίαζε -αὐτὸς τοὺς εἶχε λυπήσει σὲ κάτι- καὶ σὰν πέρδικες μέσα σὲ κλουβὶ νὰ ὁρμοῦν ἐπάνω στὸ πρόσωπό του σὰν νὰ ἦταν παρών. Ἐκεῖνο ποὺ τοὺς συμβούλευσα ἀπὸ πνευματικὸ ἐνδιαφέρον ἦταν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἐρημικὴ ζωή, γιὰ νὰ μὴ καταντήσουν ἀπὸ ἄνθρωποι δαίμονες.

Εἶδα ἐπίσης καὶ μερικοὺς ἄλλους μὲ καρδιὰ ὑποδουλωμένη στὴν λαγνεία καὶ στὴν γαστριμαργία. Αὐτοὶ φαίνονταν γεμάτοι πραότητα καὶ κολακευτικὴ εὐγένεια καὶ φιλαδελφία καὶ εὐπροσηγορία. Ἐκεῖνο ποὺ τοὺς συμβούλευσα ἦταν νὰ ἀσπασθοῦν τὴν ἐρημικὴ ζωὴ -τὸ ξυράφι κατὰ τῆς λαγνείας καὶ τῆς γαστριμαργίας- γιὰ νὰ μὴ καταντήσουν ἐλεεινὰ ἀπὸ λογικοὶ

ἄνθρωποι ἄλογα ζῷα.

Μερικοὶ ὅμως μοῦ ἔλεγαν ὅτι παρασύρονται ἀξιοθρήνητα καὶ στὰ δυὸ κακά, (καὶ στὸν θυμὸ καὶ στὴν φιληδονία). Αὐτοὺς τοὺς ἐμπόδισα αὐστηρὰ ἀπὸ τὸ νὰ ἔχουν ἰδικό τους πρόγραμμα. Καὶ συνέστησα φιλικὰ στοὺς Γέροντές τους νὰ τοὺς ὁρίζουν ἄλλοτε τὴν μία (τὴν κοινοβιακή) καὶ ἄλλοτε τὴν ἄλλη (τὴν ἐρημιτική) ζωή. Καὶ σὲ ὅλα νὰ κλίνουν τὸν αὐχένα καὶ νὰ ὑποτάσσωνται στὸν πνευματικό τους ἐπιστάτη.

21. Ὁ φιλήδονος βλάπτει καὶ ἀτιμάζει τὸν ἑαυτό του μόνο. Ἴσως καὶ τὸν συνένοχό του. Ἐνῷ ὁ θυμώδης πολλὲς φορὲς σὰν λύκος ἀναστατώνει ὅλη τὴν ποίμνη καὶ τραυματίζει πολλὲς ταπεινὲς ψυχές.

22. Εἶναι βαρὺ νὰ ταραχθῆ ἀπὸ τὸν θυμὸ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς καρδίας, νὰ συμβῆ δηλαδὴ ἐκεῖνο ποὺ εἶπε ὁ Ψαλμῳδός: «Ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμός μου» (Ψαλμ. στ´ 8). Εἶναι ὅμως πιὸ βαρὺ νὰ ἐκδηλωθῆ μὲ τὰ χείλη ἡ ἐσωτερικὴ ὁρμὴ τοῦ θυμοῦ. Τὸ νὰ ἐκδηλωθῆ ὅμως καὶ μὲ χειροδικία εἶναι πράγμα ὁλωσδιόλου ἐχθρικὸ καὶ ξένο πρὸς τὴν μοναχικὴ καὶ ἀγγελικὴ καὶ θεϊκὴ ζωή.

23. Ἐὰν θέλης ἢ μᾶλλον νομίζης ὅτι πρέπει νὰ ἀφαιρέσης τὸ κάρφος ἀπὸ τὸν ὀφθαλμὸ τοῦ ἄλλου, πρόσεξε μήπως ἀντὶ ἰατρικῆς σμίλης χρησιμοποιήσης κανένα δοκάρι, ὁπότε θὰ ἀνοίξης ἢ θὰ καταστρέψης ἐντελῶς τὸν ὀφθαλμό. Δοκάρι εἶναι ὁ βαρὺς λόγος καὶ οἱ ἀπρεπεῖς ἐξωτερικοὶ τρόποι. Ἐνῷ τὸ ἄλλο, (ἡ ἰατρικὴ σμίλη), εἶναι ἡ μὲ ἐπιείκεια διδασκαλία καὶ ὁ μὲ μακροθυμία καὶ καλωσύνη ἔλεγχος. Ὁ Ἀπόστολος λέγει «ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον» (Β´ Τιμ. δ´ 2), ὄχι ὅμως καὶ «τύψον» (κτύπα). Ἐὰν ὅμως σπανίως χρειασθῆ καὶ αὐτό, ἃς γίνη, ὄχι ὅμως ἀπὸ σένα.

24. Ἂς ἐξετάσωμε καὶ θὰ διαπιστώσωμε ὅτι πολλοὶ θυμώδεις ἐκτελοῦν μὲ προθυμία τὴν νηστεία καὶ τὴν ἀγρυπνία καὶ τὴν ἡσυχαστικὴ ζωή. Καὶ τοῦτο, διότι ὁ δαίμων τοὺς σπρώχνει μὲ τὴν πρόφασι τῆς μετανοίας καὶ τοῦ πένθους σὲ ἐκεῖνα ποὺ αὐξάνουν καὶ ἐρεθίζουν τὸ πάθος τους.

25. Ἐὰν ἕνας λύκος, (ἕνας δηλαδὴ ἄγριος καὶ θυμώδης μοναχός), μὲ τὴν βοήθεια ἑνὸς δαίμονος μπορῆ νὰ ἀναστατώση τὴν ποίμνη, ὁπωσδήποτε καὶ ἕνα ἀδελφὸς γεμάτος ἀπὸ θεϊκὴ σοφία, σὰν ἐκλεκτὸς ἀσκὸς γεμάτος ἀπὸ λάδι, μὲ τὴν βοήθεια ἑνὸς Ἀγγέλου μπορεῖ νὰ ἀποτρέψη τὸ κύμα καὶ νὰ γαληνεύση τὸ πλοῖο. Ὁ ἀδελφὸς αὐτὸς θὰ λάβη ἀπὸ τὸν Θεὸ τόσο μισθό, ὅση καταδίκη ὁ πρῶτος, καὶ θὰ γίνη σὲ ὅλους καλὸ παράδειγμα καὶ αἰτία ὠφελείας.

26. Ἡ ἀρχὴ τῆς μακαρίας ἀνεξικακίας εἶναι τὸ νὰ γίνωνται δεκτὲς οἱ ἀτιμίες μὲ ἐσωτερικὴ πικρία καὶ ὀδύνη. Τὸ μέσον, νὰ ἀντιμετωπίζονται χωρὶς λύπη. Καὶ τὸ τέλος, ἐὰν ὑπάρχη τέλος, νὰ θεωροῦνται ὡς ἔπαινοι. Χαῖρε ὁ πρῶτος. Ἐνδυναμώσου ὁ δεύτερος. Ὁ τρίτος ὅμως εἶσαι μακάριος, διότι ἀγάλλεσαι ἐν Κυρίῳ.

27. Παρετήρησα ἕνα ἄθλιο θέαμα ἀνάμεσα σὲ ὀργίλους ἀνθρώπους, ποὺ συνέβαινε ἐξ αἰτίας τοῦ ἐγωϊσμοῦ τους χωρὶς νὰ τὸ ἀντιλαμβάνονται. Τί συνέβαινε; Ἔπεφταν στὸ πλῆθος τῆς ὀργῆς καὶ γιὰ τὴν ἧττα τους αὐτὴ πάλι ὠργίζονταν. Βλέποντάς τους νὰ τιμωροῦν τὴν πρώτη πτῶσι μὲ δευτέρα, ἐθαύμαζα. Παρατηρώντας τους νὰ ἐκδικοῦνται τὴν μία ἁμαρτία μὲ τὴν ἄλλη, τοὺς ἐλυπόμουν. Καὶ κατάπληκτος ἀπὸ τὴν πανουργία τῶν δαιμόνων, παρ᾽ ὀλίγο νὰ πέσω σὲ ἀπόγνωσι γιὰ τὴν ζωή μου.

28. Ἐὰν κάποιος βλέπη ὅτι νικᾶται εὔκολα ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμό, τὸν θυμό, τὴν πονηρία καὶ τὴν ὑποκρισία, καὶ ἐὰν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ σύρη ἐναντίον τους τὴν δίστομο μάχαιρα τῆς πραότητος καὶ ἀνεξικακίας, πρέπει νὰ πάη σὲ ἕνα σωτήριο «κναφεῖον», δηλαδὴ σὲ ἕνα Κοινόβιο

ποὺ νὰ ἔχῃ πολὺ σκληροὺς ἀδελφοὺς -ἐὰν βέβαια ἐπιθυμεῖ νὰ πετάξῃ ἀπὸ ἐπάνω του αὐτὰ τὰ πάθη. Καὶ ἐκεῖ, μὲ τὶς ὕβρεις καὶ τὶς ἀτιμίες καὶ τὶς ταραχὲς καὶ τὶς τρικυμίες τῶν ἀδελφῶν θὰ τεντώνεται καὶ θὰ δέχεται κτυπήματα νοητὰ -ἴσως καὶ αἰσθητά- καὶ θὰ ξύνεται καὶ θὰ δέχεται λακτίσματα καὶ θὰ ποδοπατῆται. Ἔτσι θὰ μπορέσῃ νὰ πλύνῃ καὶ νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἀκαθαρσία ποὺ ὑπάρχει στὸ ἔνδυμα τῆς ψυχῆς του.

Οἱ ὀνειδισμοὶ ἀποπλύνουν τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὰ πάθη. Σὲ αὐτὸ ἂς σὲ πείσῃ καὶ ἡ φράσις ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ λαός. Μερικοὶ κοσμικοὶ δηλαδή, ὅταν ἐξυβρίσουν κάποιον κατὰ πρόσωπον, λέγουν μὲ καύχησι: «Τὸν τάδε τὸν ἔλουσα»! Καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ πραγματικότητα.

29. Ἄλλη εἶναι ἡ ἀοργησία ποὺ παρατηρεῖται στοὺς ἀρχαρίους ἐξ αἰτίας τοῦ πένθους, καὶ ἄλλη εἶναι ἡ ἀκινησία (καὶ νέκρωσις) τῆς ὀργῆς ποὺ παρατηρεῖται στοὺς τελείους. Στὴν πρώτη περίπτωσι, ἡ ἀοργησία συγκρατεῖται σὰν μὲ χαλινάρι ἀπὸ τὸ δάκρυ, ἐνῷ στὴν δευτέρα ἡ ὀργὴ ὁμοιάζει μὲ ὄφι ποὺ τὸν ἐθανάτωσε τὸ μαχαίρι τῆς ἀπαθείας.

Εἶδα τρεῖς μοναχοὺς ποὺ ἐξυβρίσθηκαν συγχρόνως. Ὁ πρῶτος ἀπ᾽ αὐτοὺς δαγκώθηκε καὶ ταράχθηκε, ἀλλὰ δὲν ὡμίλησε. Ὁ δεύτερος χάρηκε γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ λυπήθηκε γιὰ τὸν ὑβριστή. Καὶ ὁ τρίτος ἀφοῦ ἀναλογίσθηκε τὴν ψυχικὴ βλάβη τοῦ ὑβριστοῦ ἔχυσε θερμὰ δάκρυα. Ἔτσι ἔχεις ἐμπρός σου τὸν ἐργάτη τοῦ φόβου, τὸν μισθωτὸ καὶ τὸν ἐργάτη τῆς ἀγάπης.

30. Ὅπως ὁ πυρετὸς τοῦ σώματος εἶναι μὲν ἕνας κατ᾽ οὐσίαν, ἀλλὰ ἔχει πολλὲς ἀφορμὲς ποὺ τὸν δημιουργοῦν, ἔτσι καὶ ἡ ἐμφάνισις καὶ ἡ ἔξαψις τοῦ θυμοῦ, καθὼς βέβαια καὶ τῶν ἄλλων παθῶν μας, ὀφείλονται σὲ πολλὲς καὶ διάφορες αἰτίες. Γι᾽ αὐτὸ καὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ ὁρίσωμε τὸν ἴδιο τρόπο ἀντιμετωπίσεώς των. Ἔχω δὲ τὴν γνώμη ὅτι ὁ τρόπος τῆς θεραπείας πρέπει νὰ ἐπαφίεται περισσότερο στὴν ἐπιμέλεια καὶ στὴν φροντίδα τῶν ἰδίων τῶν ἀσθενῶν. Ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς θεραπείας θὰ εἶναι νὰ γνωρίσῃ ὁ ἀσθενὴς τὴν αἰτία τοῦ πόνου καὶ ὀδύνης του. Καὶ ἐφ᾽ ὅσον εὑρεθῇ ἡ αἰτία, τότε ἐμεῖς ποὺ ἀσθενοῦμε θὰ πάρωμε τὴν κατάλληλη ἀλοιφὴ ἀπὸ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς πνευματικοὺς ἰατρούς μας.

31. Ἂς στήσωμε κατὰ κάποιο τρόπο ἕνα φανταστικὸ δικαστήριο. Ὅσοι θέλουν νὰ μᾶς ἀκολουθήσουν μὲ τὴν χάρι τοῦ Κυρίου, ἂς εἰσέλθουν σ᾽ αὐτὸ τὸ δικαστήριο καὶ ἂς ἐξετάσουν κάπως μαζί μας τὰ προηγούμενα πάθη καὶ τὶς αἰτίες των. Ἂς δεθῇ λοιπὸν ὁ θυμὸς ὁ τύραννος μὲ τὰ δεσμὰ τῆς πραότητος. Ἂς κτυπηθῇ ἀπὸ τὴν μακροθυμία, ἂς συρθῇ ἀπὸ τὴν ἁγία ἀγάπη, ἂς παρουσιασθῇ στὸ δικαστικὸ τοῦτο βῆμα τοῦ λόγου καὶ ἂς ἀνακριθῇ καταλλήλως:

«Λέγε μας, ὦ παράφρον καὶ ἄσεμνε, τὰ ὀνόματα τοῦ πατέρα σου καὶ τῆς μητέρας ποὺ κακῶς σὲ ἐγέννησαν, καθὼς καὶ τῶν υἱῶν σου καὶ τῶν βδελυκτῶν θυγατέρων σου. Καὶ ὄχι μόνο αὐτά, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃς ἐπὶ πλέον, ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ σὲ πολεμοῦν καὶ σὲ φονεύουν».

Καὶ αὐτός, ὁ θυμὸς δηλαδή, ἀπαντώντας θὰ μᾶς εἰπῇ περίπου τὰ ἑξῆς:

«Οἱ αἰτίες ποὺ μὲ γεννοῦν εἶναι πολλές. Καὶ ὁ πατέρας μου δὲν εἶναι ἕνας. Μητέρες μου εἶναι ἡ κενοδοξία, ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ γαστριμαργία, μερικὲς φορὲς καὶ ἡ πορνεία. Ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἐγέννησε ὀνομάζεται τύφος, δηλαδὴ ἔπαρσις. Οἱ δὲ θυγατέρες μου ὀνομάζονται μνησικακία, ἔχθρα, δικαιολογία καὶ μίσος. Οἱ ἐχθροί μου ἀπὸ τοὺς ὁποίους τώρα κρατοῦμαι δεμένος εἶναι οἱ ἀντίπαλοι τῶν θυγατέρων μου, ἡ ἀοργησία δηλαδὴ καὶ ἡ πραότης. Αὐτὴ ποὺ μὲ ἐπιβουλεύεται ὀνομάζεται ταπεινοφροσύνη. Γιὰ τὸ ποιὸς τὴν ἐγέννησε, ἂς ἐρωτήσετε τὴν ἴδια στὸ ἰδικό της κεφάλαιο.

Στὴν ὀγδόη βαθμίδα ἔχει τοποθετηθῆ ὁ στέφανος τῆς ἀοργησίας. Ὅποιος τὸν ἐφόρεσε λόγω τοῦ ἠπίου χαρακτῆρος του, ἴσως δὲν φορεῖ ἄλλον. Ὅποιος ὅμως τὸν ἐφόρεσε

κατόπιν ἱδρώτων, αὐτὸς ὑπερέβη ἐντελῶς τὶς ὀκτὼ κατηγορίες τῆς κακίας (2).

----

1. Ἐδῶ παρουσιάζεται μὲ μύλο τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ. Ὅπως ὁ μύλος συντρίβει τὸ σιτάρι, ἔτσι καὶ ὁ θυμὸς καταστρέφει τὶς ἀρετὲς καὶ τὴν πνευματικὴ πρόοδο τῆς ψυχῆς.

2. Ἐννοεῖ τὰ ὀκτὼ πρωταρχικὰ πάθη, δηλαδὴ τὴν γαστριμαργία, τὴν πορνεία, τὴν φιλαργυρία, τὸν θυμό, τὴν λύπη, τὴν ἀκηδία, τὴν κενοδοξία καὶ τὴν ὑπερηφάνεια, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται συχνὸς λόγος στὰ ἀσκητικὰ κείμενα.

ΛΟΓΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

Περὶ μνησικακίας

ΟΜΟΙΑΖΟΥΝ, οἱ μὲν εὐλογημένες καὶ ὅσιες ἀρετὲς μὲ τὴν κλίμακα τοῦ Ἰακώβ, οἱ δὲ ἀνόσιες κακίες μὲ τὴν ἁλυσίδα ποὺ ἔπεσε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ κορυφαίου Ἀποστόλου Πέτρου (πρβλ. Πράξ. ιβ΄ 7). Διότι οἱ μὲν πρῶτες, καθὼς ἡ μία ὁδηγεῖ στὴν ἄλλη, ἀνεβάζουν στὸν οὐρανὸ ἐκεῖνον ποὺ τὸ ἐπιθυμεῖ. Ἐνῷ οἱ ἄλλες, οἱ κακίες, ἔχουν τὴ συνήθεια νὰ γεννοῦν ἡ μία τὴν ἄλλη καὶ νὰ συσφίγγωνται μεταξύ τους. Διὰ τοῦτο καὶ μόλις προηγουμένως ἀκούσαμε τὸν ἀσύνετο θυμὸ νὰ ὀνομάζῃ ἰδικό του τέκνο τὴν μνησικακία. Τώρα λοιπὸν ποὺ τὸ καλεῖ ὁ καιρός, ἂς ὁμιλήσωμε καὶ γι᾿ αὐτήν.

2. Μνησικακία σημαίνει κατάληξις τοῦ θυμοῦ, φύλαξ τῶν ἁμαρτημάτων, μίσος τῆς δικαιοσύνης, ἀπώλεια τῶν ἀρετῶν, δηλητήριο τῆς ψυχῆς, σαράκι τοῦ νοῦ, ἐντροπὴ τῆς προσευχῆς (1), ἐκκοπὴ τῆς δεήσεως, ἀποξένωσις τῆς ἀγάπης, καρφὶ ἐμπηγμένο στὴν ψυχή, αἴσθησις δυσάρεστη ποὺ ἀγαπᾶται μέσα στὴν γλυκύτητα τῆς πικρίας της, συνεχὴς ἁμαρτία, ἀνύστακτη παρανομία, διαρκὴς κακία. Καὶ τοῦτο τὸ σκοτεινὸ καὶ δύσμορφο πάθος, ἡ μνησικακία δηλαδή, ἀνήκει στὰ πάθη ποὺ γεννῶνται ἀπὸ ἄλλα πάθη καὶ ὄχι σὲ αὐτὰ ποὺ γεννοῦν. Γι᾿ αὐτὸ δὲν σκοπεύομε νὰ ὁμιλήσωμε πολὺ περὶ αὐτῆς.

3. Ὅποιος κατέπαυσε τὴν ὀργή, αὐτὸς ἐφόνευσε τὴν μνησικακία, διότι γιὰ νὰ γεννηθοῦν τέκνα πρέπει νὰ ζῇ ὁ πατέρας.

4. Ὅποιος ἀπέκτησε τὴν ἀγάπη, ἔγινε ξένος της ὀργῆς. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ διατηρεῖ τὴν ἔχθρα, συσσωρεύει στὸν ἑαυτόν του ἄσκοπα ἐνοχλητικὰ βάρη.

5. Ἡ τράπεζα καὶ τὸ γεῦμα τῆς ἀγάπης διαλύουν τὸ μίσος, καὶ τὰ εἰλικρινῆ δῶρα μαλακώνουν τὴν ὠργισμένη ψυχή. Ἡ ἀπρόσεκτη συμπεριφορὰ κατὰ τὴν τράπεζα εἶναι μητέρα τῆς παρρησίας. Καὶ ἀπὸ τὸ παράθυρο τῆς ἀγάπης κάνει τὴν ἐμφάνισί της στὴν τράπεζα ἡ γαστριμαργία.

6. Εἶδα μίσος νὰ διασπᾶ πολυχρόνιο πορνικὸ δεσμό, καὶ εἶδα -πράγμα παράδοξο!- μνησικακία νὰ τὸν διατηρῇ πλέον ὁριστικὰ διαλελυμένο. Θαυμαστὸ πράγματι θέαμα! Ἕνας δαίμων νὰ θεραπεύῃ ἀπὸ ἄλλον δαίμονα! Πρόκειται μᾶλλον γιὰ ἔργο τῆς προνοίας καὶ ἐπεμβάσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄχι τῆς θελήσεως τῶν δαιμόνων.

7. Ἡ μνησικακία εὑρίσκεται μακρυὰ ἀπὸ τὴν φυσικὴ καὶ αὐθόρμητη καὶ στερεωμένη ἀγάπη.

Σ᾽ αὐτὴν ὅμως τὴν ἀγάπη πλησιάζει εὔκολα ἡ πορνεία, καὶ βλέπεις στὸ περιστέρι νὰ εἰσχωρῆ ἀνεπαίσθητα ἡ ψείρα.

8. Νὰ μνησικακῆς πολὺ ἐναντίον τῶν δαιμόνων καὶ νὰ ἐχθρεύεσαι πολὺ καὶ διαρκῶς τὴν σάρκα σου. Ἡ σάρκα εἶναι ἕνας ἀχάριστος καὶ δόλιος φίλος, καὶ ὅσο τὴν περιποιεῖται κανείς, τόσο περισσότερο αὐτὴ βλάπτει.

9. Ἡ μνησικακία γίνεται καὶ ἑρμηνευτῆς τῶν Γραφῶν, προσαρμόζοντας καὶ ἐξηγώντας τὰ λόγια του Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὶς ἰδικές της διαθέσεις. Ἂς τὴν καταισχύνη ὅμως ἡ προσευχὴ ποὺ μᾶς παρέδωσε ὁ Ἰησοῦς, (τὸ «Πάτερ ἡμῶν»), τὴν ὁποία δὲν μποροῦμε νὰ τὴν εἰποῦμε ὅπως αὐτός, ἐὰν μνησικακοῦμε.

10. Ἂν δὲν μπορῆς, μολονότι ἐπάλαιψες πολύ, νὰ διαλύσης ἐντελῶς τὸ σκάνδαλο τῆς μνησικακίας, δεῖξε στὸν ἐχθρό σου, ἔστω μὲ λόγια, ὅτι μετενόησες. Ἔτσι θὰ συμβῆ νὰ ἐντραπῆς τὴν παρατεινομένη ὑποκρισία σου, καὶ νὰ τὸν ἀγαπήσης ὁλοκληρωτικά, κεντώμενος καὶ καιόμενος σὰν μὲ πῦρ ἀπὸ τὶς τύψεις τῆς συνειδήσεως.

11. Τότε θὰ καταλάβης ὅτι ἀπηλλάγης ἀπὸ αὐτὴν τὴν «σαπίλα», τὴν μνησικακία δηλαδή, ὄχι ὅταν προσεύχεσαι γιὰ ἐκεῖνον ποὺ σὲ ἐλύπησε οὔτε ὅταν τοῦ προσφέρης δῶρα οὔτε ὅταν τοῦ στρώσης τράπεζα, ἀλλὰ ὅταν μάθης πῶς τοῦ συνέβη κάποια συμφορά, ψυχικὴ ἢ σωματική, καὶ πονέσης καὶ κλαύσης σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ τὸν ἑαυτό σου.

12. Ἡσυχαστὴς ποὺ διατηρεῖ μνησικακία ὁμοιάζει μὲ ἐμφωλεύουσα ἀσπίδα, ἡ ὁποία περιφέρει μέσα της θανατηφόρο δηλητήριο. Ἡ ἀνάμνησις τῶν παθημάτων τοῦ Ἰησοῦ θὰ θεραπεύση τὴν ψυχὴ ποὺ μνησικακεῖ, διότι θὰ αἰσθάνεται ὑπερβολικὴ ἐντροπή, ἐνῷ θὰ ἀναλογίζεται τὴν ἰδική Του ἀνεξικακία.

13. Στὸ σάπιο ξύλο γεννῶνται σκουλήκια. Ὁμοίως καὶ σὲ ἀνθρώπους μὲ πραότατη ἐπιφανειακὴ συμπεριφορὰ καὶ νοθευμένη ἠρεμία καὶ ἡσυχία προσκολλᾶται ἡ ὀργή. Ὅποιος τὴν ἀπεδίωξε ἀπὸ μέσα του, εὑρῆκε τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν του. Ὅποιος ἀντιθέτως προσκολλᾶται σ᾽ αὐτήν, ἐστερήθηκε τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ.

14. Μερικοὶ ὑπέβαλαν τὸν ἑαυτό τους σὲ κόπους καὶ ἱδρώτας γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν συγχώρησι. Ὁ ἀμνησίκακος ὅμως ἄνδρας τοὺς ξεπέρασε, ἐφ᾽ ὅσον ἀσφαλῶς εἶναι ἀληθινὸς ὁ λόγος «ἄφετε - συντόμως- καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν - πλουσίως» (πρβλ. Λουκ. στ´ 37).

15. Ἡ ἀμνησικακία εἶναι ἀπόδειξις τῆς γνησίας μετανοίας. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ διατηρεῖ τὴν ἔχθρα καὶ νομίζει ὅτι ἔχει μετάνοια, ὁμοιάζει μ᾽ αὐτὸν ποὺ τοῦ φαίνεται στὸν ὕπνο του ὅτι τρέχει.

16. Εἶδα μνησικάκους νὰ παροτρύνουν ἄλλους στὴν ἀμνησικακία. Καὶ ἔτσι αἰσθάνθηκαν ἐντροπὴ ἀπὸ τὰ ἴδια τους τὰ λόγια καὶ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὸ πάθος τους.

17. Ἂς μὴ θεωρήση κανεὶς ἀσήμαντο πάθος τούτη τὴν «σκοτομήνη», δηλαδὴ τὴν μνησικακία. Διότι πολλὲς φορὲς συμβαίνει νὰ καταλαμβάνη ἀκόμη καὶ τοὺς πνευματικοὺς ἄνδρας.

Βαθμὶς ἐνάτη! Ὅποιος τὴν κατέκτησε, ἂς ζῆ πλέον μὲ παρρησία τὴν συγχώρησι τῶν πταισμάτων του ἀπὸ τὸν Σωτῆρα Χριστόν.

----

1. Ἡ ἐντροπὴ ἔγκειται στὸ ὅτι ἀναφερόμεθα πρὸς τὸν Θεόν, λέγοντας στὸ «Πάτερ ἡμῶν», «καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν...», καθ᾽ ἣν στιγμὴν οὔτε συγχωροῦμε τοὺς ἄλλους οὔτε λησμονοῦμε τὸ κακὸ ποὺ τυχὸν μᾶς ἔχουν κάνει.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

Περὶ καταλαλιᾶς

ΚΑΝΕΙΣ ΑΠΟ ὅσους σκέπτονται ὀρθὰ δὲν θὰ ἔχη, νομίζω, ἀντίρρησι ὅτι ἡ καταλαλιὰ γεννᾶται ἀπὸ τὸ μίσος καὶ τὴν μνησικακία. Γι᾽ αὐτὸ καὶ τὴν ἐτοποθετήσαμε στὴν σειρά της μετὰ τοὺς προγόνους της. Καταλαλιὰ σημαίνει γέννημα τοῦ μίσους, ἀσθένεια λεπτή, ἀλλὰ καὶ παχειά· παχειὰ βδέλλα, κρυμμένη καὶ ἀφανής, ποὺ ἀπορροφᾶ καὶ ἐξαφανίζει τὸ αἶμα τῆς ἀγάπης. Σημαίνει ὑπόκρισις ἀγάπης, αἰτία τῆς ἀκαθαρσίας, αἰτία τοῦ βάρους τῆς καρδιᾶς, ἐξαφάνισις τῆς ἀγνότητος.

2. Ὑπάρχουν κόρες ποὺ διαπράττουν αἴσχη, χωρὶς νὰ κοκκινίζουν. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλες οἱ ὁποῖες φαίνονται ντροπαλές, καὶ ὅμως διαπράττουν, κρυφά, χειρότερα αἴσχη ἀπὸ τὶς προηγούμενες. Κάτι παρόμοιο παρατηροῦμε καὶ στὰ πάθη τῆς ἀτιμίας. Τέτοιες κόρες εἶναι ἡ ὑποκρισία, ἡ πονηρία, ἡ λύπη, ἡ μνησικακία, ἡ ἐσωτερικὴ καταλαλιὰ τῆς καρδιᾶς. Ἄλλη ἐντύπωσι δημιουργοῦν ἐξωτερικὰ καὶ ἄλλος εἶναι ὁ στόχος τους.

3. Ἄκουσα μερικοὺς νὰ καταλαλοῦν καὶ τοὺς ἐπέπληξα. Καὶ γιὰ νὰ δικαιολογηθοῦν οἱ ἐργάτες αὐτοὶ τοῦ κακοῦ μου ἀπήντησαν ὅτι τὸ ἔκαναν ἀπὸ ἀγάπη καὶ ἐνδιαφέρον πρὸς αὐτὸν ποὺ κατέκριναν. Ἐγὼ τότε τοὺς εἶπα νὰ τὴν ἀφήσουν αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν ἀγάπη, γιὰ νὰ μὴ διαψευσθῆ ἐκεῖνος ποὺ εἶπε: «Τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον» (Ψαλμ. ρ´ 5). Ἐὰν ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἀγαπᾶς τὸν ἄλλον, ἂς προσεύχεσαι μυστικὰ γι᾽ αὐτὸν καὶ ἂς μὴ τὸν κακολογῆς. Διότι αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ἀγάπης εἶναι εὐπρόσδεκτος ἀπὸ τὸν Κύριον.

4. Ἐπὶ πλέον ἂς μὴ λησμονῆς καὶ τοῦτο, καὶ ἔτσι ὁπωσδήποτε θὰ συνέλθης καὶ θὰ παύσης νὰ κρίνης αὐτὸν ποὺ ἔσφαλε: Ὁ Ἰούδας ἀνῆκε στὴν χορεία τῶν μαθητῶν, ἐνῷ ὁ λῃστὴς στὴν χορεία τῶν φονέων. Καὶ εἶναι ἄξιο θαυμασμοῦ πῶς μέσα σὲ μία στιγμὴ ὁ ἕνας ἐπῆρε τὴν θέσι τοῦ ἄλλου!

5. Ὅποιος θέλει νὰ νικήση τὸ πνεῦμα τῆς καταλαλιᾶς, ἂς ἐπιρρίπτη τὴν κατηγορία ὄχι στὸν ἄνθρωπο ποὺ ἁμάρτησε, ἀλλὰ στὸν δαίμονα ποὺ τὸν ἔσπρωξε στὴν ἁμαρτία. Διότι κανεὶς δὲν θέλει νὰ ἁμαρτήση στὸν Θεόν, μολονότι ὅλοι αὐτοπροαίρετα ἁμαρτάνομε.

6. Εἶδα ἄνθρωπο ποὺ φανερὰ ἁμάρτησε, ἀλλὰ μυστικὰ μετενόησε. Καὶ αὐτὸν ποὺ ἐγὼ τὸν κατέκρινα ὡς ἀνήθικο, ὁ Θεὸς τὸν ἐθεωροῦσε ἁγνό, διότι μὲ τὴν μετάνοιά του Τὸν εἶχε πλήρως ἐξευμενίσει.

7. Αὐτὸν ποὺ σοῦ κατακρίνει τὸν πλησίον, ποτὲ μὴ τὸν σεβασθῆς, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τοῦ εἰπῆς: «Σταμάτησε, ἀδελφέ. Ἐγὼ καθημερινῶς σφάλλω σὲ χειρότερα, καὶ πῶς μπορῶ νὰ κατακρίνω τὸν ἄλλον»; Ἔτσι θὰ ἔχης δυὸ ὀφέλη, μὲ ἕνα φάρμακο θὰ θεραπεύσης καὶ τὸν ἑαυτό σου καὶ τὸν πλησίον.

8. Μία ὁδός, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὶς σύντομες ποὺ ὁδηγοῦν στὴν ἄφεσι τῶν πταισμάτων, εἶναι τὸ νὰ μὴ κρίνωμε, ἐφ᾽ ὅσον εἶναι ἀληθινὸς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου «μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε» (Λουκ. στ´ 37). Ὅπως δὲν συμβιβάζεται ἡ φωτιὰ μὲ τὸ νερό, ἔτσι καὶ ἡ κατάκρισις μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀγαπᾶ τὴν μετάνοια.

9. Ἀκόμη καὶ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του, ἂν ἰδῆς κάποιον νὰ ἁμαρτάνη, μήτε τότε νὰ τὸν κατακρίνης. Διότι ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄγνωστη στοὺς ἀνθρώπους. Μερικοὶ ἔπεσαν φανερὰ σὲ μεγάλα ἁμαρτήματα, κρυφὰ ὅμως ἔπραξαν πολὺ μεγαλύτερα καλά. Ἔτσι ἐξαπατήθηκαν οἱ φιλοκατήγοροι, καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐκρατοῦσαν στὰ χέρια τους ἦταν καπνὸς καὶ ὄχι ἥλιος.

10. Ἂς μὲ ἀκούσετε, ἂς μὲ ἀκούσετε ὅλοι ἐσεῖς οἱ κακοὶ κριταὶ τῶν ξένων ἁμαρτιῶν. Ἐὰν εἶναι ἀλήθεια, ὅπως καὶ πράγματι εἶναι, ὅτι «ἐν ᾧ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε» (Ματθ. ζ´ 2), τότε ἂς εἶσθε βέβαιοι, ὅτι γιὰ ὅσα ἁμαρτήματα κατηγορήσαμε τὸν πλησίον εἴτε ψυχικὰ εἴτε σωματικά, θὰ περιπέσωμε σ᾽ αὐτά. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνη διαφορετικά.

11. Ὅσοι εἶναι αὐστηροὶ καὶ σχολαστικοὶ κριταὶ τῶν σφαλμάτων τοῦ ἄλλου, νικῶνται ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος, ἐπειδὴ δὲν ἀπέκτησαν ἀκόμη γιὰ τὰ ἰδικά τους ἁμαρτήματα ὁλοκληρωτικὴ φροντίδα (γνῶσι) καὶ μνήμη. Διότι ὅποιος ἀφαιρέση «τὸ περικάλυμμα τῆς φιλαυτίας» καὶ ἰδῆ μὲ ἀκρίβεια τὰ ἰδικά του κακά, γιὰ τίποτε ἄλλο δὲν θὰ φροντίση πλέον στὴν ζωή του, ἀναλογιζόμενος ὅτι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς του δὲν τοῦ ἐπαρκεῖ γιὰ νὰ πενθήση τὶς ἰδικὲς τοῦ ἁμαρτίες, ἔστω καὶ ἂν θὰ ἐζοῦσε ἑκατὸ ἔτη, καὶ ἂν θὰ ἔβλεπε ὁλόκληρο τὸν Ἰορδάνη ποταμὸ νὰ βγαίνη ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του ὡς δάκρυ.

12. Περιεργάσθηκα καλὰ τὴν κατάστασι τοῦ πένθους καὶ δὲν εὑρῆκα σ᾽ αὐτὴν ἴχνος καταλαλιᾶς ἢ κατακρίσεως.

13. Οἱ δαίμονες μᾶς σπρώχνουν πιεστικὰ ἢ στὸ νὰ ἁμαρτήσωμε ἤ, ἂν δὲν ἁμαρτήσωμε, στὸ νὰ κατακρίνωμε ὅσους ἁμάρτησαν, ὥστε μὲ τὸ δεύτερο νὰ μολύνουν οἱ κακοῦργοι τὸ πρῶτο. Ἂς γνωρίζης ὅτι γνώρισμα τῶν μνησικάκων καὶ φθονερῶν ἀνθρώπων εἶναι καὶ τοῦτο: Τὶς διδασκαλίες, τὰ πράγματα ἢ τὰ κατορθώματα τοῦ ἄλλου τὰ κατηγοροῦν καὶ τὰ διαβάλλουν μὲ εὐχαρίστησι καὶ εὐκολία, (νικημένοι καὶ) καταποντισμένοι ἄθλια ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ μίσους.

14. Εἶδα μερικοὺς οἱ ὁποῖοι μυστικὰ καὶ κρυφὰ διαπράττουν σοβαρώτατα ἁμαρτήματα, καὶ στηριζόμενοι στὴν ὑποκριτικὴ καθαρότητά τους, ἐπιτιμοῦν μὲ αὐστηρότητα αὐτοὺς ποὺ ὑποπίπτουν σὲ μερικὰ μικρὰ σφάλματα, τὰ ὁποῖα καὶ φανερώνουν.

15. Ἡ κρίσις εἶναι ἀναιδὴς ἁρπαγὴ τοῦ δικαιώματος τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ ἡ κατάκρισις ὄλεθρος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὁ ὁποῖος κατακρίνει.

16. Ὅπως ἡ «οἴησις» καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχη ἄλλο πάθος, μπορεῖ νὰ καταστρέψη τὸν ἄνθρωπο, ἔτσι καὶ ἡ κατάκρισις, ἐὰν καὶ μόνη ὑπάρχη μέσα μας, μπορεῖ νὰ μᾶς καταστρέψη ὁλοσχερῶς, ἀφοῦ ἄλλωστε καὶ ὁ Φαρισαῖος ἐκεῖνος τῆς παραβολῆς ἐξ αἰτίας αὐτῆς κατεδικάσθη.

17. Ὁ καλὸς «ραγολόγος» τρώγει τὶς ὥριμες ρῶγες τῶν σταφυλιῶν καὶ δὲν πειράζει καθόλου τὶς ἄγουρες. Παρόμοια ὁ καλόγνωμος καὶ συνετὸς ἄνθρωπος, ὅσες ἀρετὲς βλέπει στοὺς ἄλλους τὶς σημειώνει μὲ ἐπιμέλεια, ἐνῷ ὁ ἀνόητος ἀναζητεῖ τὰ ἐλαττώματα καὶ τὶς κατηγορίες. Γι᾽ αὐτὸν μάλιστα ἔχει λεχθῆ: «Ἐξηρεύνησαν ἀνομίαν, ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις» (Ψαλμ. ξγ´ 7).

18. Μὴ κατακρίνης καὶ ὅταν ἀκόμη βλέπης κάτι μὲ τοὺς ἴδιους τοὺς ὀφθαλμούς σου, διότι καὶ αὐτοὶ πολλὲς φορὲς ἐξαπατῶνται.

Βαθμὶς δεκάτη! Ὅποιος τὴν κατέκτησε εἶναι ἐργάτης τῆς ἀγάπης ἢ τοῦ πένθους.

ΛΟΓΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

Περὶ πολυλογίας καὶ σιωπῆς

ΕΧΟΜΕ ΑΝΑΦΕΡΕΙ μὲ συντομία στὰ προηγούμενα ὅτι εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο, καὶ γι᾽ αὐτοὺς ἀκόμη ποὺ θεωροῦνται πνευματικοί, νὰ κρίνουν τοὺς ἄλλους, πράγμα ποὺ ὑπεισέρχεται ἀνεπαίσθητα. Καὶ εἶναι τὸ νὰ κρίνη κανεὶς τοὺς ἄλλους σὰν νὰ κρίνη τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ τιμωρῆται ἀπὸ τὴν γλώσσα του. Τώρα λοιπὸν ἡ σειρὰ τῶν λόγων ἀπαιτεῖ νὰ ὁμιλήσωμε γιὰ τὴν αἰτία καὶ τὴν θύρα ἀπὸ ὅπου εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται τὸ πάθος τῆς πολυλογίας.

2. Ἡ πολυλογία εἶναι ἡ καθέδρα τῆς κενοδοξίας. Καθισμένη ἐπάνω της ἡ κενοδοξία προβάλλει καὶ διαφημίζει τὸν ἑαυτόν της. Ἡ πολυλογία εἶναι σημάδι ἀγνωσίας, θύρα τῆς καταλαλιᾶς, ὁδηγὸς στὰ εὐτράπελα, πρόξενος τῆς ψευδολογίας, σκορπισμὸς τῆς κατανύξεως. Εἶναι αὐτὴ ποὺ δημιουργεῖ καὶ ποὺ προκαλεῖ τὴν ἀκηδία. Εἶναι πρόδρομος τοῦ ὕπνου, διασκορπισμὸς τῆς «σύννοιας», ἀφανισμὸς τῆς φυλακῆς τοῦ νοός, ἀπόψυξις τῆς πνευματικῆς θερμότητος, ἀμαύρωσις τῆς προσευχῆς.

3. Ἡ σιωπὴ ποὺ ἀσκεῖται μὲ ἐπίγνωσι καὶ διάκρισι εἶναι μητέρα τῆς προσευχῆς, ἐπιστροφὴ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία, διαφύλαξις τοῦ θείου πυρός, ἐπιστάτης τῶν λογισμῶν, σκοπὸς ποὺ παρατηρεῖ τοὺς ἐχθρούς, δέσμευσις τοῦ πένθους, φίλη τῶν δακρύων, καλλιεργητὴς τῆς μνήμης τοῦ θανάτου, ζωγράφος τῆς αἰωνίου κολάσεως, ἐπίμονος ἐξεταστῆς τῆς Κρίσεως, πρόξενος πνευματικῆς ἀνησυχίας καὶ λύπης, ἐχθρὸς τῆς παρρησίας, σύζυγος τῆς ἡσυχίας, ἀντίπαλος τῆς ἀγάπης νὰ κάνη τὸν διδάσκαλο, αὔξησις τῆς πνευματικῆς γνώσεως, δημιουργὸς θείων θεωρημάτων, μυστικὴ πνευματικὴ πρόοδος, κρυφὴ πνευματικὴ ἀνάβασις.

4. Ὅποιος ἐγνώρισε τὰ παραπτώματά του, ἐχαλιναγώγησε τὴν γλῶσσα του, ἐνῷ ὁ πολύλογος δὲν ἐγνώρισε ἀκόμη καθὼς πρέπει τὸν ἑαυτόν του. Ὁ φίλος τῆς σιωπῆς προσεγγίζει τὸν Θεὸν καὶ συνομιλώντας μυστικὰ μαζί Του φωτίζεται ἀπὸ Αὐτόν. Ἡ σιωπὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐδημιούργησε στὸν Πιλᾶτο σεβασμό. Καὶ ἡ ἠρεμία καὶ ἡ σιωπὴ ἑνὸς (ταπεινοῦ) ἀνδρὸς καταργεῖ τὴν κενόδοξη καυχησιολογία ἑνὸς ἄλλου.

5. Ὁ Πέτρος, ἐπειδὴ ὡμίλησε, ἔκλαυσε πικρά. Ἐλησμόνησε ἐκεῖνον ποὺ εἶπε: «Εἶπα, φυλάξω τὰς ὁδούς μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν με ἐν γλώσσῃ μου» (Ψαλμ. λη´ 1). Καὶ τὸν ἄλλον ποὺ εἶπε: «Κρεῖσσον πεσεῖν ἀπὸ ὕψους εἰς γῆν ἢ ἀπὸ γλώσσης» (πρβλ. Σοφ. Σειρὰχ κ´ 18).

6. Ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ γράψω περισσότερα γι᾽ αὐτὰ τὰ θέματα, παρ᾽ ὅλον ὅτι μὲ προτρέπουν σὲ αὐτὸ οἱ πονηρίες τῶν παθῶν (μὲ προτρέπουν δηλαδὴ νὰ χρησιμοποιήσω τὴν πολυλογία, ἐνῷ ὁμιλῶ γιὰ τὴν σιωπή). Τοῦτο μόνο θὰ προσθέσω: Ἄκουσα κάποτε ἕναν μοναχό, ποὺ ἤθελε νὰ ἐξετάση μαζί μου τὸ θέμα τῆς ἡσυχίας, νὰ λέγη ὅτι ἡ πολυλογία ὁπωσδήποτε γεννᾶται ἀπὸ τὶς

ἐξῆς αἰτίες: Ἢ ἀπὸ κακὴ συναναστροφὴ καὶ κακὴ συνήθεια -ἀφοῦ ἡ γλώσσα, ἔλεγε, εἶναι μέλος τοῦ σώματος, ὅπως διαπαιδαγωγηθῆ, ἔτσι κατ᾽ ἀνάγκην καὶ θὰ συνηθίσῃ- ἢ πάλι ἀπὸ κενοδοξία, πράγμα ποὺ συμβαίνει περισσότερο σὲ ὅσους ἔχουν πνευματικὸ πόλεμο, ἤ, μερικὲς φορές, ἀπὸ τὴν γαστριμαργία. Γι᾽ αὐτὸ πολλοὶ πολλὲς φορὲς δαμάζοντας τὴν κοιλία δεσμεύουν μὲ βία καὶ τὴν γλώσσα καὶ τὴν καθιστοῦν ἀνίσχυρη γιὰ πολυλογία.

7. Αὐτὸς ποὺ φροντίζει γιὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του, ὠλιγόστευσε τὰ λόγια του. Καὶ αὐτὸς ποὺ ἀπέκτησε πένθος στὴν ψυχή του, ἀπέφυγε σὰν φωτιὰ τὴν πολυλογία.

8. Αὐτὸς ποὺ ἀγάπησε τὴν ἡσυχία, ἀσφάλισε τὸ στόμα του. Καὶ αὐτὸς ποὺ εὐχαριστεῖται νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ κελλί του, ἐξέρχεται διότι τὸν διώχνει ἀπ᾽ ἐκεῖ τὸ πάθος αὐτό, (δηλαδὴ ἡ πολυλογία).

9. Ἐκεῖνος ποὺ ἐδοκίμασε τὴν ὀσμὴ τοῦ ὑψίστου καὶ θείου πυρός, ἀποφεύγει τὴν συνάντησι τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἡ μέλισσα τὸν καπνό. Τὴν μέλισσα τὴν διώχνει ὁ καπνός, καὶ αὐτὸν τὸν ἐνοχλεῖ ἡ συνάντησις τῶν ἀνθρώπων.

10. Πολὺ ὀλίγοι μποροῦν νὰ κρατήσουν τὸ νερὸ χωρὶς κάποιο φράγμα καὶ κάποιο βοηθητικὸ μέσο. Ὀλιγώτεροι ὅμως εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ μποροῦν νὰ δαμάσουν ἕνα ἀπύλωτο στόμα.

Βαθμὶς ἑνδεκάτη! Ὅποιος ἐνίκησε, περιέκοψε διὰ μιᾶς πλῆθος ἀπὸ κακά.

ΛΟΓΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ

Περὶ ψεύδους

ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΙΔΗΡΟ καὶ τὴν πέτρα (διὰ τῆς προσκρούσεως) γεννᾶται ἡ φωτιά, καὶ ἀπὸ τὴν πολυλογία καὶ τὰ εὐτράπελα τὸ ψεῦδος. Τὸ ψεῦδος εἶναι ἐξαφάνισις τῆς ἀγάπης· καὶ ἡ ἐπιορκία ἄρνησις τοῦ Θεοῦ.

2. Κανεὶς συνετὸς ἄνθρωπος ἂς μὴ θεωρῆ μικρὸ τὸ ἁμάρτημα τοῦ ψεύδους, διότι τὸ Πανάγιον Πνεῦμα ἐξέδωσε ἐναντίον του τὴν πιὸ φοβερὴ ἀπόφασι: «Ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος» (Ψαλμ. ε΄ 7), ὅπως λέγει ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἐὰν συμβῆ αὐτό, τί πρόκειται νὰ πάθουν ἐκεῖνοι ποῦ συρράπτουν ἐπὶ πλέον τὸ ψεῦδος μὲ τοὺς ὅρκους;

3. Ἐγνώρισα μερικοὺς ποὺ ἐκαυχῶντο γιὰ τὰ ψεύδη τους. Αὐτοὶ κατώρθωναν καὶ ἔκαναν τοὺς ἄλλους νὰ γελοῦν μὲ τὶς ἀστειότητες καὶ τὶς ἀργολογίες τους, καὶ ἔτσι ἐξαφάνιζαν ἐλεεινὰ τὸ πένθος τῶν μοναχῶν ποὺ τοὺς ἀκροάζονταν.

4. Ὅταν ἰδοῦν οἱ δαίμονες ὅτι, μόλις ἀρχίσῃ ὁ ἄθλιος ὁμιλητὴς νὰ διηγῆται τὰ εὐτράπελα, προσπαθοῦμε νὰ φύγωμε σὰν ἀπὸ λοιμώδη ἀσθένεια, ἐπιχειροῦν νὰ μᾶς παρασύρουν μὲ δυὸ ἀπατηλοὺς λογισμούς: «Μὴ λυπήσης τὸν ὁμιλητή», μᾶς συμβουλεύουν, ἢ «μὴ θέλεις νὰ φανῆς πιὸ εὐλαβὴς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους»! Φεῦγε ἀμέσως, μὴν ἀργοπορήσης· εἰδεμὴ στὴν ὥρα τῆς προσευχῆς θὰ σοῦ ἔρχωνται στὸν νοῦ ἀστεῖα. Καὶ ὄχι μόνο νὰ φεύγης, ἀλλὰ καὶ νὰ διαλύης μὲ εὐσεβῆ τρόπο τὸ «πονηρὸν συνέδριον», φέροντας στὸ μέσον τὴν μνήμη τοῦ θανάτου καὶ τῆς

Κρίσεως. Εἶναι καλύτερο ἴσως νὰ σὲ βρέξουν μερικὲς σταγόνες κενοδοξίας, προκειμένου νὰ γίνης πρόξενος ὠφελείας σὲ τόσους.

5. Ἡ ὑποκρισία εἶναι πολλὲς φορὲς μητέρα καὶ αἰτία τοῦ ψεύδους. Τίποτε ἄλλο, λέγουν μερικοί, δὲν εἶναι ἡ ὑποκρισία, παρὰ μελέτη καὶ δημιουργὸς τοῦ ψεύδους ποὺ ἔχει μαζί της συμπεπλεγμένο τὸν ἔνοχο καὶ ἄξιο τιμωρίας ὅρκο. Αὐτὸς ποὺ ἀπέκτησε τὸν φόβο τοῦ Κυρίου, ἀποξενώθηκε ἀπὸ τὸ ψεῦδος, διότι ἔχει μέσα του ὡς ἀδέκαστο δικαστῆ τὴν συνείδησί του.

6. Ὅπως σὲ ὅλα τὰ πάθη, ἔτσι καὶ στὸ ψεῦδος παρατηροῦμε διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ βλάβη ποὺ προξενεῖ. Ἐπὶ παραδείγματι: Διαφορετικὴ εἶναι ἡ ἐνοχὴ ἑνὸς ποὺ ψεύδεται ἀπὸ τὸν φόβο τῆς τιμωρίας, καὶ διαφορετικὴ ὅταν δὲν ὑπάρχη κίνδυνος. Ἄλλος πάλι εἶπε ψεῦδος χάριν τῆς τρυφῆς, ἄλλος χάριν τῆς φιληδονίας, κάποιος γιὰ νὰ κάνη τοὺς ἄλλους νὰ γελάσουν καὶ ἄλλος γιὰ νὰ ἐπιβουλευθῆ καὶ κακοποιήση τὸν ἀδελφό του.

7. Μὲ τὶς τιμωρίες τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων τὸ ψεῦδος μειώνεται πολύ. Μὲ τὸ πλῆθος ὅμως τῶν δακρύων τῆς κατανύξεως, ἐξαφανίζεται ὁλοσχερῶς. Ὁ δαίμων ποὺ μᾶς προτρέπει στὸ ψεῦδος προφασίζεται διαφόρους «οἰκονομικούς» λόγους καὶ ἔτσι παρουσιάζει σὰν μεγάλη ἀρετὴ αὐτὸ ποὺ ἀποτελεῖ ἀπώλεια τῆς ψυχῆς. Ἐκεῖνος ποὺ πλάθει ψεύδη παρουσιάζεται ὅτι μιμεῖται τὴν Ραάβ, (ἡ ὁποία ἐχρησιμοποίησε τὸ ψεῦδος, γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς κατασκόπους του Ἰσραήλ), καὶ νομίζει ὅτι μὲ τὴν ἰδική του ἀπώλεια προξενεῖ σωτηρία στοὺς ἄλλους.

8. Ὅταν καθαρισθοῦμε τελείως ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ ψεύδους, τότε, σὲ μία ἐξαιρετικὴ περίστασι, ἂς τὸ χρησιμοποιήσωμε, ἀλλὰ καὶ πάλι μὲ φόβο. Τὸ νήπιο δὲν γνωρίζει τὸ ψεῦδος. Ὁμοίως καὶ ἡ ψυχὴ ποὺ δὲν ἔχει πονηρία. Ἐκεῖνος ποὺ εὐφράνθηκε ἀπὸ τὸν οἶνο (καὶ ἐμέθυσε), θὰ ὁμολογήση ἀκουσίως κάθε ἀλήθεια. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἐμέθυσε ἀπὸ τὴν κατάνυξι, δὲν θὰ μπορέση νὰ ψευσθῆ.

Βαθμὶς δωδεκάτη! Ὅποιος τὴν ἀνέβηκε ἀπέκτησε τὴν ρίζα τῶν καλῶν.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Περὶ ἀκηδίας

ΠΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ ἕνας ἀπὸ τοὺς κλάδους τῆς πολυλογίας, ὅπως τὸ εἴπαμε καὶ προηγουμένως, εἶναι καὶ ὁ παρών, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἀποτελεῖ καὶ τὸ πρῶτο τέκνο της. Ἐννοῶ τὴν ἀκηδία. Γι᾿ αὐτὸ καὶ τῆς ἐδώσαμε τὴν θέσι ποὺ τῆς ἁρμόζει μέσα στὴν ἀθλία ἁλυσίδα τῶν παθῶν.

Ἀκηδία σημαίνει παράλυσις τῆς ψυχῆς καὶ ἔκλυσις τοῦ νοῦ, ὀκνηρία καὶ ἀδιαφορία πρὸς τὴν ἄσκησι, μίσος πρὸς τὶς μοναστικὲς ὑποσχέσεις. (Ἡ ἀκηδία εἶναι ἀκόμη) αὐτὴ ποὺ μακαρίζει τοὺς κοσμικούς, ποὺ κατηγορεῖ τὸν Θεὸν ὅτι δὲν εἶναι εὐσπλαγχνικὸς καὶ φιλάνθρωπος, ποὺ

φέρνει ἀτονία τὴν ὥρα τῆς ψαλμῳδίας καὶ ἀδυναμία τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς. Αὐτὴ ποὺ μᾶς κάνει σιδερένιους στὰ διακονήματα, ἀόκνους στὸ ἐργόχειρο, σπουδαίους στὴν πρακτικὴ ζωὴ τῆς ὑπακοῆς (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν θεωρητικὴ ζωὴ τῆς ἡσυχίας).

2. Ἄνδρας ποὺ ἀσκεῖ τὴν ζωὴ τῆς ὑπακοῆς δὲν γνωρίζει τί σημαίνει ἀκηδία, διότι φθάνει στὰ πνευματικὰ μέσῳ τῶν αἰσθητῶν, (τὰ ὁποῖα αἰσθητὰ δὲν φέρνουν ἀκηδία).

3. Τὸ κοινόβιο εἶναι ἐχθρός της ἀκηδίας, ἐνῷ σ᾽ ἕναν ἡσυχαστὴ ἡ ἀκηδία γίνεται σύζυγος αἰώνιος· δὲν θὰ τὸν ἀποχωρισθῆ πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατό του, καὶ πρὶν ἔλθη τὸ τέλος του θὰ τὸν πολεμᾶ καθημερινά. Μόλις ἀντίκρυσε τὸ κελλὶ τοῦ ἡσυχαστοῦ ἐμειδίασε καὶ ἀφοῦ τὸν ἐπλησίασε ἔστησε κοντὰ τὴν σκηνή της.

4. Ὁ ἰατρὸς ἐπισκέπτεται τοὺς ἀσθενεῖς τὸ πρωί, ἐνῷ ἡ ἀκηδία τοὺς ἀσκητὰς τὸ μεσημέρι. Ἡ ἀκηδία προτρέπει τὸ ἔργο τοῦ ξενοδόχου καὶ παρακαλεῖ νὰ γίνωνται ἐργόχειρα γιὰ νὰ προσφέρωνται ἐλεημοσύνες. Παρακινεῖ νὰ γίνωνται μὲ προθυμία ἐπισκέψεις στοὺς ἀσθενεῖς, ὑπενθυμίζουσα τὸν λόγο τοῦ Κυρίου: «Ἠσθένησα καὶ ἤλθετε πρός με» (Ματθ. κε´ 36). Μᾶς παρακαλεῖ νὰ πηγαίνωμε στοὺς λυπημένους καὶ στοὺς ὀλιγοψύχους. «Παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους» (Α´ Θέσ. ε´ 14) μᾶς λέγει αὐτὴ ἡ ὀλιγόψυχη. Ἐνῷ ἱστάμεθα στὴν προσευχή, μᾶς ὑπενθυμίζει διάφορα ἀναγκαῖα πράγματα καὶ χρησιμοποιεῖ κάθε τέχνασμα, ὥστε νὰ μᾶς ἀποτραβήξη ἀπὸ ἐκεῖ, σὰν μὲ ἕνα καπίστρι, μὲ κάποια αἰτία εὔλογη, αὐτὴ ἡ παράλογη.

5. Ὁ δαίμων τῆς ἀκηδίας στὸν μοναχό, τὸν ὁποῖο ἔχει καταλάβει, δημιουργεῖ τὶς τρεῖς πρῶτες ὧρες -πρώτη, τρίτη καὶ ἕκτη- μία κατάστασι φρίκης, πονοκέφαλο καὶ πυρετὸ καὶ ἀνακάτωμα τοῦ στομάχου. Μόλις φθάση ἡ ἐνάτη ὥρα παρατηρεῖται κάποια μικρὴ βελτίωσις. Μόλις στρωθῆ ἡ τράπεζα, ἀναπηδᾶ ὁ μοναχὸς ἀπὸ τὸ στρῶμα του. Μόλις ἔλθη ἡ ἑπομένη ὥρα τῆς προσευχῆς, αἰσθάνεται πάλι βεβαρημένο τὸ σῶμα του. Μόλις σταθῆ νὰ προσευχηθῆ, ἡ ἀκηδία τὸν βυθίζει πάλι στὸν ὕπνο καὶ μὲ ἄκαιρα χασμουρητὰ τοῦ ἁρπάζει ἀπὸ τὸ στόμα τὸν στίχο τῆς προσευχῆς.

6. Ὅλα τὰ ἄλλα πάθη καταπολεμοῦνται μὲ μία ἀντίστοιχη ἀρετὴ τὸ καθένα. Ἡ ἀκηδία ὅμως εἶναι γιὰ τὸν μοναχὸ ἕνας ψυχικὸς θάνατος ποὺ περιέχει ὅλα τὰ κακά.

7. Ἡ ἀνδρεία ψυχὴ κατώρθωσε νὰ ἀναστήση τὸν νοῦ ποὺ ἦταν νεκρός. Ἡ ἀκηδία ὅμως καὶ ἡ ὀκνηρία κατώρθωσαν νὰ σκορπίσουν ὅλον τὸν πλοῦτο τῆς ψυχῆς.

8. Ἐφ᾽ ὅσον καὶ ἡ ἀκηδία εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ὀκτὼ πρωταρχικὰ πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ μάλιστα τὸ βαρύτερο, ἂς τὸ ἀντιμετωπίσωμε καὶ αὐτὸ ἀναλόγως, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα. Πλὴν ἂς προσθέσωμε καὶ τοῦτο: Ὅταν δὲν γίνεται ψαλμῳδία καὶ ἀκολουθία, ἡ ἀκηδία δὲν παρουσιάζεται. Καὶ ὅταν τελείωσε ὁ κανὼν τῆς προσευχῆς, τότε ἄνοιξαν οἱ ὀφθαλμοί.

9. Τὸν καιρὸ τῆς ἀκηδίας φαίνονται οἱ βιασταί. Καὶ τίποτε ἄλλο δὲν προξενεῖ στὸν μοναχὸ τόσους στεφάνους ὅσο ἡ ἀκηδία. Πρόσεξε καλὰ καὶ θὰ τὴν ἀντιληφθῆς νὰ μὴν ἀφίνη τὰ πόδια σὲ ὀρθία στάσι, καὶ νὰ μᾶς σπρώχνη, ὅταν καθώμαστε, νὰ γέρνουμε στὸν τοῖχο. Μᾶς προτρέπει ἐπίσης νὰ κοιτάζωμε ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο, δημιουργώντας φανταστικὰ κτυπήματα καὶ βήματα ποδιῶν. Ἐκεῖνος ποὺ πενθεῖ τὸν ἑαυτό του δὲν γνωρίζει τί θὰ πῆ ἀκηδία.

10. Ἂς δένεται καὶ αὐτὸς ὁ τύραννος μὲ τὴν μνήμη τῶν πταισμάτων, καὶ ἂς δέρνεται μὲ τὸ ἐργόχειρο. Καὶ ἀφοῦ συρθῆ μὲ τὴν σκέψι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ σταθῆ ἐμπρός μας, ἂς ἐρωτᾶται καταλλήλως:

«Λέγε μας λοιπὸν καὶ σύ, παράλυτε καὶ ἔκλυτε, ποιὸς εἶναι ὁ κακὸς γονεύς σου; Ποιὰ εἶναι τὰ τέκνα σου; Ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ σὲ πολεμοῦν; Καὶ ποιὸς ὁ φονευτής σου»;

Αὐτὸς δὲ ἀναγκαζόμενος θὰ μᾶς ἀποκρινόταν:

«Ἐγὼ σὲ αὐτοὺς ποὺ ἀσκοῦν πραγματικὰ τὴν ζωὴ τῆς ὑπακοῆς, «οὐκ ἔχω ποὺ τὴν κεφαλὴν κλῖναι». Σὲ ὅσους ἔχω τόπο, τοὺς εὑρίσκω στὴν ἡσυχία καὶ συζῶ μαζί τους. Οἱ ἰδικές μου μητέρες εἶναι πολλὲς καὶ διάφορες: Ἄλλοτε ἡ ψυχικὴ ἀναισθησία, ἄλλοτε ἡ λησμοσύνη τῶν ἄνω, καὶ μερικὲς φορὲς ἡ ὑπερβολικὴ κόπωσις (εἴτε ψυχικὴ εἴτε σωματική). Τὰ ἰδικά μου τέκνα εἶναι: Οἱ μετακινήσεις ἀπὸ τὸν ἕνα τόπο στὸν ἄλλο ποὺ γίνονται μαζί μου, ἡ παρακοὴ στὸν πνευματικὸ πατέρα, ἡ λησμοσύνη τῆς Κρίσεως, καὶ μερικὲς φορὲς ἡ ἐγκατάλειψις τῆς μοναχικῆς ζωῆς. Ἰδικοί μου ἀντίπαλοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τώρα ἔχω δεθῆ, εἶναι ἡ ψαλμῳδία καὶ τὸ ἐργόχειρο. Ἐχθρικὴ σ᾽ ἐμένα εἶναι καὶ ἡ σκέψις τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἐκείνη ποὺ μὲ θανατώνει τελείως εἶναι ἡ προσευχή, ἑνωμένη μὲ τὴν βεβαία ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Γιὰ τὸ ποιὸς ὅμως ἐγέννησε τὴν προσευχὴ ἐρωτήσατε τὴν ἴδια».

(Πρόκειται γιὰ) νίκη! Ὅποιος τὴν κατέκτησε, εἶναι δόκιμος γιὰ κάθε καλὸ ἔργο.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

Περὶ γαστριμαργίας

(Διὰ τὴν ὀνομαστὴν δέσποιναν, τὴν πονηρὰν κοιλίαν)

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ τώρα νὰ ὁμιλήσωμε περὶ κοιλίας, ἀπεφασίσαμε πάλι, ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὰ ἄλλα θέματα, νὰ στρέψωμε τὴν φιλοσοφία μας ἐναντίον μας. Διότι εἶναι ἀξιοθαύμαστο ἐὰν ἀπηλλάγη κανεὶς ἀπὸ αὐτήν, πρὶν κατοικήση τὸν τάφο.

2. Γαστριμαργία εἶναι ἡ ὑποκριτικὴ συμπεριφορὰ τῆς κοιλίας, ἡ ὁποία, ἐνῷ εἶναι χορτασμένη, φωνάζει πὼς εἶναι ἐνδεής· καὶ ἐνῷ εἶναι παραφορτωμένη μέχρι διαρρήξεως, ἀνακράζει ὅτι πεινᾶ. Γαστριμαργία εἶναι ἡ δημιουργὸς τῶν καρυκευμάτων, ἡ πηγὴ τῶν τέρψεων τοῦ λάρυγγος. Ἐσὺ ἔκλεισες τὴν φλέβα (τῶν ἡδονικῶν ἀπαιτήσεών της), ἀλλὰ αὐτὴ ξεπρόβαλε ἀπὸ ἄλλο μέρος. Τὴν ἔφραξες καὶ τούτη, ἀλλὰ καινούργια ἀνοίχθηκε. Γαστριμαργία εἶναι μία ἀπάτη τῶν ὀφθαλμῶν. Καθ᾽ ἣν στιγμὴν κάποιος τρώγει τὸ μέτριο σὲ ποσότητα φαγητό του, ἡ γαστριμαργία τὸν κάνει νὰ σκέπτεται, πῶς νὰ ἦταν δυνατὸ νὰ καταβροχθίση διὰ μιᾶς τὰ σύμπαντα.

3. Ὁ χορτασμὸς ἀπὸ φαγητὰ εἶναι πατὴρ τῆς πορνείας· ἡ θλίψις δὲ τῆς κοιλίας εἶναι πρόξενος τῆς ἁγνότητος. Ἐκεῖνος ποὺ ἐκολάκευσε τὸν λέοντα, πολλὲς φορὲς τὸν ἡμέρωσε. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ περιποιήθηκε τὴν σάρκα, περισσότερο τὴν ἐξαγρίωσε.

4. Χαίρεται ὁ Ἰουδαῖος τὸ Σάββατο ἢ τὶς ἑορτές, καὶ ὁ γαστρίμαργος μοναχὸς τὸ Σάββατο καὶ τὴν Κυριακή. Ἀπὸ καιρὸ ὑπολογίζει τὸ Πάσχα καὶ ἀπὸ πολλὲς ἡμέρες ἑτοιμάζει τὰ φαγητά. Ὁ δοῦλος τῆς κοιλίας σκέπτεται μὲ τί εἴδους φαγητὰ θὰ ἑορτάση, ὁ δὲ δοῦλος τοῦ Θεοῦ μὲ τί χαρίσματα θὰ πλουτήση. Ὁ κοιλιόδουλος, ὅταν ἔλθη κάποιος ξένος, συνέχεται ὁλόκληρος ἀπὸ

τὴν ἀγάπη -ἀγάπη ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν γαστριμαργία- καὶ θεωρεῖ ὡς ἀναψυχὴ τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ἰδική του κατάλυσι! Ἐπὶ παρουσίᾳ ὡρισμένων ἄλλων ἀπεφάσισε τὴν κατάλυσι οἴνου, καὶ νομίζοντας πὼς κρύβει τὴν ἀρετή του, ὑποδουλώθηκε στὸ πάθος του.

5. Ἐχθρεύεται πολλὲς φορὲς ἡ κενοδοξία πρὸς τὴν γαστριμαργία καὶ ἀντιμάχονται γιὰ τὴν κατοχὴ τοῦ ἀθλίου μοναχοῦ σὰν νὰ πρόκειται γιὰ ἀγοραστὸ δοῦλο. Ἡ μὲν γαστριμαργία τὸν ὠθεῖ στὴν κατάλυσι, ἡ δὲ κενοδοξία του συνιστᾶ τὴν ἐπίδειξι τῆς ἀρετῆς του, ἀλλὰ ὁ σοφὸς μοναχὸς θὰ τὶς ἀποφύγη καὶ τὶς δυὸ διώχνοντας στὴν κατάλληλη ὥρα τὴν μία μὲ τὴν βοήθεια τῆς ἄλλης.

6. Ὅταν ἡ σάρκα σφριγᾶ, ἂς φυλάξωμε τὴν ἐγκράτεια παντοῦ καὶ πάντοτε. Ὅταν δὲ ἠρεμῆ -πράγμα ποὺ δὲν πιστεύω ὅτι κατορθώνεται πρὸ τοῦ τάφου- ἂς ἀποκρύψωμε τὴν ἐργασία μας.

7. Εἶδα ἡλικιωμένους ἱερεῖς νὰ ἐμπαίζωνται ἀπὸ τοὺς δαίμονες καὶ νὰ δίνουν εὐλογία σὲ νέους, ποὺ δὲν ἐξηρτῶντο πνευματικῶς ἀπὸ αὐτούς, νὰ καταλύσουν σὲ ἐπίσημο τραπέζι κρασὶ καὶ ὅ,τι ἄλλο. Ἐὰν μὲν οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ ἔχουν ἐν Κυρίῳ καλὴ μαρτυρία, ἂς κάνωμε μετρία κατάλυσι. Ἐὰν ὅμως εἶναι ἀμελεῖς, ἂς μὴ λάβωμε καθόλου ὑπ᾽ ὄψιν μας τὴν εὐλογία τους, καὶ μάλιστα ἐὰν τύχη καὶ μαχώμεθα ἐναντίον σαρκικῆς πυρώσεως.

8. Ἐνόμισε ὁ θεήλατος Εὐάγριος (1) ὅτι ἔγινε σοφώτερος τῶν σοφῶν καὶ στὴν μορφὴ καὶ στὸ περιεχόμενο τῶν λόγων του. Ἀπατήθηκε ὅμως ὁ ταλαίπωρος καὶ φάνηκε ἀνοητότερος τῶν ἀνοήτων καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα ζητήματα καὶ σ᾽ αὐτό. Ἐδίδαξε: «Ὁσάκις ἡ ψυχὴ ἐπιθυμεῖ ποικίλα φαγητά, ἂς θλίβεται μὲ ἄρτον μόνο καὶ ὕδωρ». Εἶναι δὲ ἡ προσταγή του αὐτὴ σὰν νὰ προτρέπης ἕνα παιδὶ ν᾽ ἀνεβῆ μὲ ἕνα βῆμα ὅλη τὴν σκάλα.

Ἐμεῖς ὅμως, ἀντικρούοντες τὸν ὁρισμό του, ὡς ἑξῆς ὁρίζουμε: Ὅταν ἐπιθυμοῦμε τὰ διάφορα φαγητά, ζητοῦμε κάτι ποὺ εἶναι μέσα στὴν φύσι μας. Γι᾽ αὐτὸν τὸν λόγο ἂς χρησιμοποιήσωμε ἕνα τέχνασμα πρὸς τὴν πολυμήχανη κοιλία, καὶ μάλιστα ἂν δὲν μᾶς ἀπειλῆ βαρύτατος πόλεμος ἢ δὲν ὑπάρχη πένθος ἢ κανὼν γιὰ προηγούμενες σοβαρὲς πτώσεις. Ἂς κόψωμε πρῶτα τὰ λιπαρά, ἔπειτα τὰ ἐρεθιστικὰ καὶ ἔπειτα τὰ εὔγευστα.

9. Ἂν σοῦ εἶναι εὔκολο, δίδε στὴν κοιλία σου τροφὴ χορταστικὴ καὶ εὐκολοχώνευτη, ὥστε μὲ τὸν χορτασμὸ νὰ ἱκανοποιήσουμε τὴν ἀχόρταστη ὄρεξί της, ἐνῷ μὲ τὴν σύντομη χώνευσι νὰ σωθοῦμε ἀπὸ τὴν σαρκικὴ πύρωσι σὰν ἀπὸ μάστιγα. Ἂς ἐξετάσωμε, καὶ θὰ βροῦμε πὼς τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ φαγητὰ ποὺ «φουσκώνουν» ἐρεθίζουν τὴν σάρκα.

10. Νὰ γελᾶς μὲ τὸν δαίμονα ποὺ σοῦ ὑποβάλλει μετὰ τὸ δεῖπνο νὰ ἀφήσης γιὰ τὴν ἑπόμενη ἡμέρα τοὺς κανόνες τῶν προσευχῶν σου, διότι θὰ ἔλθη ἡ ἐνάτη ὥρα τῆς ἑπομένης, καὶ δὲν θὰ ἔχη τηρηθῆ ἡ συμφωνία τῆς προηγουμένης.

11. Ἄλλη εἶναι ἡ ἐγκράτεια ποὺ ἁρμόζει σὲ ὅσους δὲν ἔχουν δοκιμάσει μεγάλες πτώσεις καὶ ἄλλη σὲ ὅσους ἔχουν ὑποπέσει σ᾽ αὐτές. Οἱ μὲν πρῶτοι ἔχουν ὡς γνώμονα τὴν σαρκικὴ κίνησι, οἱ δὲ δεύτεροι ἀντιμετωπίζουν τὸ θέμα μὲ σκληρότητα καὶ ἀδιαλλαξία μέχρι θανάτου. Καὶ οἱ μὲν προσπαθοῦν νὰ διαφυλάττουν πάντοτε τὴν σωφροσύνη τοῦ νοῦ, ἐνῷ οἱ δὲ ἐξευμενίζουν τὸν Θεὸν μὲ τὴν σκυθρωπότητα τῆς ψυχῆς καὶ μὲ τὴν θλίψι τῆς σαρκός.

12. Ὁ καιρὸς τῆς εὐφροσύνης καὶ τῆς «παρακλήσεως» στὸν τέλειο μοναχὸ εἶναι καιρὸς ἀμεριμνίας, στὸν ἀγωνιστὴ καιρὸς πάλης καὶ στὸν ἐμπαθῆ «ἑορτῶν ἑορτὴ καὶ πανήγυρις πανηγύρεων».

13. Ὄνειρα γύρω ἀπὸ τροφὲς καὶ φαγητὰ συναντῶνται στὴν καρδία τῶν γαστριμάργων, καὶ ὄνειρα γύρω ἀπὸ τὴν κόλασι καὶ τὴν Κρίσι συναντῶνται στὴν καρδία τῶν μετανοούντων.

14. Κυριάρχησε στὴν κοιλία σου, πρὶν κυριαρχήση αὐτὴ πάνω σου, καὶ τότε θὰ ἀναγκασθῆς νὰ νηστεύης γεμάτος καταισχύνη. Αὐτὸ ποὺ εἶπα τὸ καταλαβαίνουν ἐκεῖνοι ποὺ ἔπεσαν στὸν ἀκατανόμαστο βόθρο (2). Ὅσοι εἶναι εὐνοῦχοι – (κατὰ πνεῦμα εὐνοῦχοι – πρβλ. Ματθ. ιθ΄ 12) – δὲν ἐγνώρισαν τὸ ἁμάρτημα αὐτό.

15. Ἂς περικόψωμε τὶς ἀπαιτήσεις τῆς κοιλίας μὲ τὴν σκέψι τοῦ αἰωνίου πυρός. Μερικοὶ ποὺ ὑπετάγησαν σ᾽ αὐτὴν ἔφθασαν στὴν ἀνάγκη στὸ τέλος νὰ ἀποκόψουν τὰ μέλη τοῦ σώματός τους, καὶ ἀπέθαναν ἔτσι σωματικὰ καὶ ψυχικά. Ἂς ἐρευνήσωμε, καὶ ὁπωσδήποτε θὰ διαπιστώσωμε πὼς τὰ ἠθικά μας ναυάγια προέρχονται μόνο ἀπὸ τὴν γαστριμαργία.

16. Ὁ νοῦς τοῦ νηστευτοῦ προσεύχεται καθαρὰ καὶ προσεκτικά, τοῦ δὲ ἀκρατοῦς εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀκάθαρτες εἰκόνες. Ὁ χορτασμὸς τῆς κοιλίας ἐξήρανε τὶς πηγὲς τῶν δακρύων. Ὅταν ὅμως αὐτὴ ἀπεξηράνθη, ἐδημιούργησε τὰ ὕδατα τῶν δακρύων.

17. Ἐκεῖνος ποὺ περιποιεῖται τὴν κοιλία του καὶ ἀγωνίζεται νὰ νικήση τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας, ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ προσπαθεῖ νὰ σβήση μεγάλη φωτιὰ μὲ λάδι. Ὅταν θλίβεται ἡ κοιλία ταπεινοῦται ἡ καρδία. Ὅταν ὅμως δέχεται περιποιήσεις, θεριεύουν καὶ ἀλαζονεύονται οἱ λογισμοί.

18. Ἐξέταζε τὸν ἑαυτόν σου τὴν πρώτη ὥρα τῆς ἡμέρας καὶ τὸ μεσημέρι καὶ τὴν τελευταία πρὸ τοῦ φαγητοῦ, καὶ θὰ κατανοήσης ἔτσι τὴν ὠφέλεια τῆς νηστείας. Τὸ πρωὶ (ποὺ δὲν πεινᾶς) οἱ λογισμοὶ σκιρτοῦν καὶ περιπλανῶνται ἐδῶ κι ἐκεῖ, κατὰ τὴν ἕκτη ὥρα ἀτονοῦν κάπως, καὶ κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα ἔχουν ἐντελῶς ταπεινωθῆ.

19. Θλίβε τὴν κοιλία καὶ ὁπωσδήποτε θὰ κλείσης καὶ τὸ στόμα· διότι ἡ γλώσσα ἰσχυροποιεῖται ἀπὸ τὰ πολλὰ φαγητά. Νὰ πυγμαχῆς συνεχῶς ἐναντίον της καὶ νὰ ἐπαγρυπνῆς συνεχῶς ἐπάνω της. Ἐὰν ἐσὺ κοπιάσης ὀλίγο, ἀμέσως καὶ ὁ Κύριος σὲ βοηθεῖ.

20. Ὅσο χρησιμοποιοῦνται καὶ μαλακώνουν οἱ ἀσκοί, τόσο αὐξάνουν στὴν χωρητικότητα. Ὅταν ὅμως μείνουν περιφρονημένοι καὶ ἀχρησιμοποίητοι, θὰ μαζέψουν καὶ δὲν θὰ χωροῦν τόσο πολύ.

21. Ἐκεῖνος ποὺ καταπιέζει τὴν κοιλία μὲ πολλὰ φαγητά, ἐπλάτυνε τὰ ἔντερα, ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ τῆς ἐναντιώνεται, τὰ ἐστένευσε. Καὶ ὅταν αὐτὰ ἐστένευσαν, δὲν χρειάζονται πολλὰ φαγητά, ὁπότε κατὰ φυσικὸ τρόπο μαθαίνομε νὰ νηστεύωμε.

22. Ἡ δίψα πολλὲς φορὲς ἐσταμάτησε τὴν δίψα. Εἶναι ὅμως δυσχερὲς καὶ ἀκατόρθωτο μὲ τὴν πείνα νὰ περικοπῆ ἡ πείνα. Ὅταν σὲ νικήση ἡ κοιλία, δάμαζέ την μὲ σωματικοὺς κόπους. Καὶ ἂν αὐτὸ σοῦ εἶναι ἀδύνατο διὰ λόγους ἀσθενείας, πάλαιψε ἐναντίον της μὲ τὴν ἀγρυπνία.

23. Ὅταν βαραίνουν οἱ ὀφθαλμοί, πιάσε τὸ ἐργόχειρο. Ἐὰν ὅμως ὁ ὕπνος ἔχη φύγει, μὴ τὸ πιάνης, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσηλώσης τὸν νοῦ σου στὸν Θεὸν καὶ στὸν μαμωνᾶ (Ματθ. στ΄ 24), δηλαδὴ στὸν Θεὸ καὶ στὸ ἐργόχειρο.

24. Γνώριζε ὅτι πολλὲς φορὲς ὁ δαίμων τῆς γαστριμαργίας ἔρχεται καὶ κάθεται ἐπάνω στὸ στομάχι, καὶ κάνει ὥστε νὰ μὴ χορταίνει ὁ ἄνθρωπος, ἔστω καὶ ἂν φάγη ὁλόκληρη τὴν Αἴγυπτο καὶ πιῆ ὁλόκληρο τὸν Νεῖλο. Μετὰ τὸ φαγητὸ φεύγει ὁ ἀνόσιος καὶ μᾶς στέλνει τὸν δαίμονα τῆς πορνείας, ἀφοῦ τοῦ περιέγραψε τὸ συμβάν. «Νὰ τὸν συλλάβης, τοῦ λέγει, νὰ τὸν συλλάβης, νὰ τὸν ζαλίσης. Καθὼς ἡ κοιλία του εἶναι παραφορτωμένη, δὲν θὰ κουρασθῆς πολύ». Καὶ ἐκεῖνος μόλις ἦλθε χαμογέλασε. Καὶ ἀφοῦ μᾶς ἔδεσε «χειροπόδαρα» μὲ τὸν ὕπνο, ἔπραξε ὅλα ὅσα θέλησε καταλερώνοντας σῶμα καὶ ψυχὴ μὲ μολυσμοὺς καὶ φαντασίες καὶ ἐκκρίσεις. Θαυμαστὸ πράγμα! Νὰ βλέπης ἀσώματο νοῦ νὰ μολύνεται καὶ νὰ σκοτίζεται ἀπὸ τὸ σῶμα· καὶ πάλι διὰ μέσου του πηλίνου σώματος τὸν ἄϋλο νοῦ νὰ καθαρίζεται καὶ νὰ λεπτύνεται!

25. Ἐὰν ὑποσχέθηκες στὸν Χριστὸν νὰ βαδίζῃς τὴν στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδό, στενοχώρησε τὴν κοιλία. Διότι ὅταν αὐτὴ δέχεται περιποιήσεις καὶ πλατύνεται, τότε ἐσὺ ἀθέτησες τὶς ὑποσχέσεις.

26. Σύνελθε! Καὶ θὰ ἀκούσῃς τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ: «Πλατεία καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς τῆς κοιλίας, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς πορνείας· καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσπορευόμενοι ἐν αὐτῇ. Τὶ στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς τῆς νηστείας, ἡ εἰσάγουσα εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἁγνείας· καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽ αὐτῆς» (πρβλ. Ματθ. ζ´ 13-14).

27. Ἀρχηγὸς τῶν δαιμόνων εἶναι ὁ πεσῶν Ἑωσφόρος, καὶ ἀρχηγὸς τῶν παθῶν ὁ λαιμὸς τῆς κοιλίας.

28. Ὅταν λάβῃς θέσι σὲ πλούσιο τραπέζι, φέρε ἐμπρός σου τὴν μνήμη τοῦ θανάτου καὶ τῆς Κρίσεως· ἴσως ἔτσι νὰ συγκρατήσῃς ὀλίγο τὸ πάθος. Καὶ ἐνῷ πίνεις, μὴ παύσῃς νὰ θυμᾶσαι τὸ ὄξεος καὶ τὴν χολὴ τοῦ Δεσπότου σου. Ἔτσι ἢ θὰ ἐγκρατευθῇς ἢ τουλάχιστον, ἂν δὲν ἐγκρατευθῇς, θὰ ταπεινωθῇς ἀναστενάζοντας (συγκρίνοντας τὴν πολυφαγία σου μὲ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ).

29. Μὴ πλανᾶσαι! Οὔτε ἀπὸ τὴν δουλεία τοῦ Φαραὼ πρόκειται νὰ ἐλευθερωθῇς οὔτε τὸ ἄνω Πάσχα θὰ ἀντικρύσῃς, ἐὰν δὲν γευθῇς παντοτεινᾶ πικρίδες καὶ ἄζυμα. Πικρίδες εἶναι ἡ βία καὶ κακοπάθεια τῆς νηστείας, καὶ ἄζυμα τὸ χωρὶς φυσίωσι φρόνημα (3).

30. Ἂς ἑνωθῇ μὲ τὴν ἀναπνοή σου ὁ λόγος τοῦ Ψαλμῳδοῦ: «Ὅταν μὲ ἐνωχλοῦσαν οἱ δαίμονες, ἐφοροῦσα πένθιμο ἔνδυμα καὶ ἐταπείνωνα μὲ νηστεία τὴν ψυχή μου καὶ ἡ προσευχή μου εἶχε κολληθῇ στοὺς κόλπους τῆς ψυχῆς μου» (πρβλ. Ψαλμ. λδ´ 13).

31. Ἡ νηστεία εἶναι βία φύσεως καὶ περιτομὴ τῶν ἡδονῶν τοῦ λάρυγγος, ἐκτομὴ τῆς σαρκικῆς πυρώσεως, ἐκκοπὴ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, ἀπελευθέρωσις ἀπὸ μολυσμοὺς ὀνείρων, καθαρότης προσευχῆς, φωτισμὸς τῆς ψυχῆς, διαφύλαξις τοῦ νοῦ, διάλυσις τῆς πωρώσεως, θύρα τῆς κατανύξεως, ταπεινὸς στεναγμός, χαρούμενη συντριβή, σταμάτημα τῆς πολυλογίας, ἀφορμὴ ἡσυχίας, φρουρὸς τῆς ὑπακοῆς, ἐλαφρότης τοῦ ὕπνου, ὑγεία τοῦ σώματος, πρόξενος τῆς ἀπαθείας, ἄφεσις τῶν ἁμαρτημάτων, θύρα καὶ ἀπόλαυσις τοῦ παραδείσου.

32. Ἂς συλλάβωμε καὶ ἂς ἀνακρίνωμε καὶ αὐτὸν τὸν ἐχθρὸν -προπαντὸς αὐτόν- ποὺ εὑρίσκεται ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν ἐπικινδύνων ἐχθρῶν μας. Αὐτὸν ποὺ εἶναι ἡ θύρα τῶν παθῶν, ἡ πτῶσις τοῦ Ἀδάμ, ἡ ἀπώλεια τοῦ Ἠσαῦ, ὁ ὄλεθρος τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἡ ἀσχημοσύνη τοῦ Νῶε, ἡ προδοσία τῶν Γομόρρων, ἡ κατηγορία τοῦ Λώτ, ἡ ἐξολόθρευσις τῶν υἱῶν τοῦ ἱερέως Ἠλεῖ, ὁ καθοδηγητὴς πρὸς τοὺς μολυσμούς. Ἂς τὴν ἀνακρίνωμε -τὴν γαστριμαργία- ἀπὸ ποῦ γεννᾶται, ποιοὶ εἶναι οἱ ἀπόγονοί της, ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ τὴν συντρίβει καὶ ποιὸς αὐτὸς ποὺ τὴν ἐξολοθρεύει τελείως.

«Λέγε μας, ὦ τύραννε ὅλων τῶν ἀνθρώπων, σὺ ποὺ τοὺς ἐξαγοράζεις ὅλους μὲ τὸ χρυσάφι τῆς ἀπληστίας, ἀπὸ ποῦ εἰσέρχεσαι μέσα μας; Καὶ τί ἐν συνεχείᾳ συνηθίζεις νὰ γεννᾶς ἐκεῖ; Καὶ πῶς μποροῦμε νὰ ἐπιτύχωμε τὴν ἔξοδό σου καὶ ἀπομάκρυνσι ἀπὸ ἐμᾶς»;

Ἐκείνη δὲ ταλαιπωρημένη ἀπὸ τὶς ὕβρεις αὐτές, γεμάτη μανία καὶ ἀγριότητα μᾶς ἀποκρίθηκε τυραννικά:

«Γιατί μὲ ὀνειδίζετε σεῖς ποῦ εἶσθε ὑπόλογοι ἀπέναντί μου; Καὶ πῶς φροντίζετε νὰ μὲ ἀποχωρισθῆτε, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι ἐκ φύσεως συνδεδεμένη μαζὶ σάς; Θύρα γιὰ μένα εἶναι ἡ φύσις τῶν φαγητῶν. Αἰτίας τῆς ἀπληστίας μου εἶναι ἡ συνεχὴς χρῆσις. Ἀφορμὴ δὲ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ πάθους μου εἶναι ἡ προϋπάρχουσα συνήθεια, ἡ ἀναισθησία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ λησμοσύνη τοῦ θανάτου.

» Καὶ πῶς ζητεῖτε νὰ μάθετε τὰ ὀνόματα τῶν ἀπογόνων μου; Θὰ τοὺς ἀπαριθμήσω καὶ θὰ πληθυνθοῦν περισσότερο ἀπὸ τὴν ἄμμο. Ἀκοῦστε ὅμως ποιοὶ θεωροῦνται ὡς υἱοί μου πρωτότοκοι καὶ ἀγαπητοί: Πρωτότοκός μου υἱὸς εἶναι ὁ ὑπηρέτης τῆς πορνείας. Δεύτερος ἡ σκληροκαρδία. Τρίτος ὁ ὕπνος. Ἀπὸ ἐμένα ἐπίσης γεννῶνται ἡ θάλασσα τῶν λογισμῶν, τὰ κύματα τῶν μολυσμῶν, ὁ βυθὸς τῶν κρυπτῶν καὶ ἀνεκφράστων ἀκαθαρσιῶν.

» Ἰδικές μου θυγατέρες εἶναι ἡ ὀκνηρία, ἡ πολυλογία, ἡ «παρρησία», τὰ γέλια, τὰ ἀστεῖα καὶ τὰ εὐτράπελα, ἡ ἀντιλογία, ἡ σκληροτράχηλη διαγωγὴ καὶ συμπεριφορά, ἡ ἀνυπακοή, ἡ ἀναισθησία, ἡ αἰχμαλωσία καὶ ὑποδούλωσις (στὰ πάθη), ἡ καύχησις, ἡ θρασύτης. Ἐπίσης καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ καλλωπισμοῦ, τὴν ὁποία διαδέχονται ἡ ρυπαρὰ προσευχή, ὁ ρεμβασμὸς τῶν λογισμῶν καὶ πολλὲς φορὲς συμφορὲς ἀνέλπιστες καὶ ἀπροσδόκητες, στὶς ὁποῖες μάλιστα ἀκολουθεῖ ἡ ἀπελπισία ποὺ εἶναι ἡ πιὸ φοβερὴ ἀπὸ ὅλες.

» Ἐμένα μὲ πολεμεῖ, ἀλλὰ δὲν μὲ νικᾶ, ἡ μνήμη τῶν ἁμαρτημάτων. Ὑπερβολικά μὲ ἐχθρεύεται ἡ σκέψις τοῦ θανάτου. Ἐκεῖνο δὲ ποὺ μὲ καταστρέφει τελειωτικὰ δὲν ὑπάρχει στοὺς ἀνθρώπους. Ὅποιος ἀπέκτησε μέσα του Τὸν Παράκλητο, Τὸν παρακαλεῖ ἐναντίον μου. Καὶ Ἐκεῖνος καμφθεὶς ἀπὸ τὶς ἱκεσίες δὲν μὲ ἀφίνει νὰ ἐνεργῶ μὲ ἐμπάθεια. Αὐτοὶ ποὺ δὲν ἐγεύθηκαν τὴν χάρι τοῦ Παρακλήτου, ἐπιζητοῦν ὁπωσδήποτε νὰ γλυκαίνωνται ἀπὸ τὴν ἰδική μου ἡδονή».

Πρόκειται γιὰ ἀνδρεία νίκη! Ὅποιος τὴν ἐκέρδισε, προχωρεῖ σύντομα πρὸς τὴν ἀπάθεια καὶ τὴν κορυφὴ τῆς σωφροσύνης.

----

1. Ὁ Εὐάγριος ὁ Ποντικὸς ὑπῆρξε ἐπιφανὴς μυστικὸς Θεολόγος, ἀσκητὴς καὶ ἀσκητικὸς συγγραφεὺς τοῦ Δ΄ μ.Χ. αἰῶνος. Ἐμαθήτευσε στὸν Θεολόγο Γρηγόριο καὶ σὲ μεγάλους ἀσκητὰς τῆς αἰγυπτιακῆς ἐρήμου. Ἀνεδείχθη σὲ σπουδαία φυσιογνωμία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐχαρακτηρίσθη ὡς «ἡ διασημοτέρα προσωπικότης τῆς Χριστιανικῆς ἐρήμου τῆς Αἰγύπτου, περὶ τὰ τέλη τοῦ τετάρτου αἰῶνος» (βλ. Ἰ. Μωϋσέσκου, Εὐάγριος ὁ Ποντικός, Ἀθῆναι 1937, σελ. 32). Ὑπέπεσε ὅμως καὶ στὶς πλάνες τοῦ Ὠριγένους καὶ κατεδικάσθη ἀπὸ τὴν Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Παρὰ ταῦτα ὡρισμένα ἀσκητικά του συγγράμματα λόγῳ τῆς ἀξίας των ἐτιμήθησαν ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους μέχρι σημείου νὰ καταχωρηθοῦν καὶ στὴν Φιλοκαλία.
Καὶ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς τῆς Κλίμακος ἐπωφελεῖται τοῦ ἀσκητικοῦ ἔργου τοῦ Εὐαγρίου, καὶ μάλιστα στοὺς τελευταίους λόγους (ΚΖ΄ - Λ΄), ὅπου ἐκτίθεται ἡ ὑψηλοτέρα πνευματικὴ ζωή.

2. Ἐννοεῖ μᾶλλον τὸ κατὰ μόνας ἁμάρτημα.

3. Τὸ χωρὶς φυσίωσι φρόνημα ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ἄζυμα. Ἡ παρομοίωσις εἶναι πολὺ ἐπιτυχής, ἐφ᾽ ὅσον ὡς γνωστὸν μὲ τὴν ζύμη δημιουργεῖται «φούσκωμα» στὸ φύραμα.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

Περὶ ἁγνείας

(Διὰ τὴν ἄφθαρτον ἁγνείαν καὶ σωφροσύνην, τὴν ὁποία κατακτοῦν φθαρτοὶ ἄνθρωποι διὰ καμάτων καὶ ἱδρώτων)

1. Ἀκούσαμε τὴν μαινάδα, δηλαδὴ τὴν γαστριμαργία, ποὺ μόλις πρὸ ὀλίγου μᾶς ἀνέφερε ὅτι ἰδικός της ἀπόγονος εἶναι ὁ σαρκικὸς πόλεμος. Διότι μᾶς τὸ διδάσκει αὐτὸ καὶ ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος προπάτωρ, ὁ Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος ἐὰν δὲν εἶχε νικηθῆ ἀπὸ τὴν κοιλία, δὲν θὰ ἐρχόταν σὲ σαρκικὴ σχέσι μὲ τὴν σύζυγό του. Ὅσοι λοιπὸν τηροῦν τὴν πρώτη ἐντολή, δὲν πέφτουν στὴν δεύτερη παράβασι. Καὶ παραμένουν βεβαίως υἱοὶ τοῦ Ἀδάμ, χωρὶς ὅμως νὰ δοκιμάσουν καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν πτῶσι τοῦ Ἀδάμ, σὲ μία κατάστασι ὀλίγο κατωτέρα ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους. Καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ μὴ γίνη τὸ κακὸ ἀθάνατο, ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος ποὺ ὀνομάζεται Θεολόγος (1).

ΑΓΝΕΙΑ σημαίνει ἀπόκτησις τῆς ἀσωμάτου φύσεως. Ἁγνεία σημαίνει ζηλευτὸς οἶκος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπίγειος οὐρανὸς τῆς καρδιᾶς. Ἁγνεία σημαίνει ὑπερφυσικὴ ἀπάρνησις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μία ἀληθινὰ παράδοξη ἅμιλλα σώματος θνητοῦ καὶ φθαρτοῦ πρὸς τοὺς ἀσωμάτους ἀγγέλους. Ἁγνὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μὲ τὸν ἕνα ἔρωτα ἀπέκρουσε τὸν ἄλλο ἔρωτα, καὶ ἔσβησε τὸ ὑλικὸ μὲ τὸ ἄϋλο πῦρ.

3. Σωφροσύνη σημαίνει γενικὴ ὀνομασία ὅλων τῶν ἀρετῶν. Σώφρων εἶναι ἐκεῖνος ποὺ καὶ κατὰ τὸν ὕπνο δὲν αἰσθάνεται καμμία σαρκικὴ κίνησι ἢ ἀλλοίωσι τῆς καταστάσεώς του. Σώφρων εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀπέκτησε τελεία ἀναισθησία ὡς πρὸς τὴν διαφορὰ τοῦ φύλου. Αὐτὸς εἶναι ὁ κανὼν καὶ ὁ ὅρος τῆς τελείας καὶ πανάγνου ἁγνείας, τὸ νὰ συμπεριφέρεται κανεὶς παρόμοια καὶ πρὸς τὰ ἔμψυχα καὶ πρὸς τὰ ἄψυχα σώματα, καὶ πρὸς τὰ λογικὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα.

4. Κανεὶς ἀπὸ ὅσους ἤσκησαν τὴν ἁγνεία ἂς μὴ θεωρῆ δικό του κατόρθωμα τὴν ἀπόκτησί της. Διότι τὸ νὰ νικήση κανεὶς τὴν φύσι του εἶναι ἀπὸ τὰ ἀνέλπιστα. Ὅπου πραγματοποιήθηκε ἧττα τῆς φύσεως, ἐκεῖ φανερώθηκε ἡ παρουσία τοῦ ὑπερφυσικοῦ. Διότι χωρὶς καμμία ἀντιλογία τὸ κατώτερο καταργεῖται ἀπὸ τὸ ἀνώτερο. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἁγνείας εἶναι ἡ μὴ συγκατάθεσις στοὺς σαρκικοὺς λογισμούς, καθὼς καὶ οἱ ἀραιὲς καθ᾽ ὕπνον ρεύσεις χωρὶς αἰσχρὰ ὄνειρα. Τὸ μέσον τῆς ἁγνείας εἶναι ἡ παρουσία φυσικῶν κινήσεων στὴν σάρκα, μόνο ἐξ αἰτίας πολυφαγίας, χωρὶς εἰκόνες σαρκικὲς καὶ χωρὶς ρεύσεις. Τὸ τέλος δὲ εἶναι ἡ νέκρωσις τοῦ σώματος, ἀφοῦ προηγουμένως ἐνεκρώθηκαν οἱ σαρκικοὶ λογισμοί.

5. Μακάριος ἀληθινὰ ἐκεῖνος ποὺ ἐμπρὸς σὲ ὁποιοδήποτε σῶμα καὶ χρῶμα καὶ ἡλικία ἀπέκτησε τελεία ἀναισθησία.

6. Ἁγνὸς δὲν θεωρεῖται ἐκεῖνος ποὺ ἐφύλαξε ἀρρύπωτο τὸ πήλινο σῶμα του, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος ποὺ ὑπέταξε τὰ σωματικὰ μέλη στὴν ψυχὴ εἶναι ὁ τελείως ἁγνός.

7. Μέγας εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος στὴν ἀφὴ παρέμεινε ἀπαθής. Ἀνώτερος ὅμως εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔμεινε ἄτρωτος ἀπὸ τὴν θέα, καὶ ἐνίκησε τὴν θέα τοῦ σαρκικοῦ πυρὸς μὲ τὴν σκέψι τοῦ οὐρανίου κάλλους.

8. Ἐκεῖνος ποὺ ἀπομακρύνει τὸν κύνα μὲ τὴν προσευχή, ὁμοιάζει μὲ αὐτὸν ποὺ παλεύει μὲ λέοντα. Ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἀνατρέπει μὲ τὴν ἀντίρρησι, ὁμοιάζει μὲ αὐτὸν ποὺ καταδιώκει ἀκόμη τὸν ἐχθρό του. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ὁλοτελῶς ἐξουδετέρωσε τὶς ἐπιθέσεις, μολονότι ζῆ ἀκόμη μὲ τὴν σάρκα, ἤδη ἔχει ἀναστηθῆ ἀπὸ τὸν τάφο.

9. Ἂν εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἀληθινῆς ἁγνείας τὸ νὰ μὴν ἐπηρεάζεται κανεὶς ἀπὸ τὶς αἰσχρὲς φαντασίες ποὺ παρουσιάζονται στὸν ὕπνο, ὁπωσδήποτε τὸ ὅριο τῆς λαγνείας εἶναι τὸ νὰ παθαίνη κανεὶς ρεῦσι ἀπὸ αἰσχρὲς ἐνθυμήσεις ξύπνιος.

10. Ὅποιος πολεμᾶ τοῦτον τὸν ἀντίδικο μὲ ἱδρῶτες καὶ μόχθους, εἶναι σὰν νὰ ἔδεσε τὸν ἐχθρό του μὲ ἕνα βοῦρλο. Ὅποιος τὸν πολεμᾶ μὲ τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ἀγρυπνία, εἶναι σὰν νὰ τοῦ πέρασε ἁλυσίδες. Καὶ ὅποιος τὸν πολεμᾶ μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ τὴν ἀοργησία καὶ τὴν δίψα, εἶναι σὰν νὰ τὸν ἐφόνευσε καὶ τὸν ἔκρυψε στὴν ἄμμο. Ἄμμο νὰ θεωρήσης τὴν ταπείνωσι, διότι ἡ ἄμμος δὲν παρέχει βοσκὴ στὰ πάθη, ἀλλὰ εἶναι χῶμα καὶ στάκτη.

11. Ἄλλος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔδεσε τὸν τύραννο μὲ τοὺς ἀγῶνες, ἄλλος ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἔδεσε μὲ τὴν ταπείνωσι, καὶ ἄλλος ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἔδεσε μὲ τὴν παρέμβασι καὶ ἐμφάνεια τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁμοιάζουν ὁ πρῶτος μὲ τὸν αὐγερινό, ὁ δεύτερός μὲ τὴν πανσέληνο καὶ ὁ τρίτος μὲ τὸν ὁλόλαμπρο ἥλιο. Ὡστόσο καὶ οἱ τρεῖς ἔχουν τὸ πολίτευμά τους στοὺς οὐρανούς. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ γεννᾶται τὸ φῶς, καὶ ἀπὸ τὸ φῶς προβάλλει ὁ ἥλιος. Ἔτσι ἀνάλογα πρέπει νὰ σκεφθοῦμε καὶ νὰ βροῦμε τὸ ἀντίστοιχο νόημα σ᾽ αὐτὰ ποὺ εἴπαμε.

12. Ἡ ἀλεποῦ ὑποκρίνεται πὼς κοιμᾶται. Ὁ δαίμων δὲ καὶ τὸ σῶμα ὑποκρίνονται σωφροσύνη. Καὶ ἡ μὲν ἀλεπού, γιὰ νὰ ἐξαπατήση τὴν ὄρνιθα. Ὁ δαίμων, γιὰ νὰ καταστρέψη τὴν ψυχή.

13. Μὴν ἐμπιστευθῆς στὴν ζωή σου τὸ πήλινο σῶμα, καὶ μὴ ξεθαρρέψης μαζί του, μέχρις ὅτου συναντήσης τὸν Χριστόν.

14. Μὴν παίρνεις θάρρος καὶ νομίζης ὅτι λόγω τῆς ἐγκρατείας σου θὰ σωθῆς ἀπὸ τὴν πτῶσι. Κάποιος χωρὶς νὰ τρώγη τίποτε ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανό (2).

15. Μερικοὶ γνωστικοὶ ποὺ ἔδωσαν ὀρθὸ ὁρισμὸ τῆς ἀποταγῆς, τὴν ἐχαρακτήρισαν ὡς ἔχθρα πρὸς τὸ σῶμα καὶ μάχη πρὸς τὴν κοιλία.

16. Στοὺς ἀρχαρίους οἱ πτώσεις κατὰ κανόνα συμβαίνουν ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσι τῶν φαγητῶν. Στοὺς μεσαίους, καὶ ἀπὸ ὑπερηφάνεια, πράγμα ποὺ παρατηρεῖται βέβαια καὶ στοὺς ἀρχαρίους. Σ᾽ ἐκείνους δὲ ποὺ πλησιάζουν πρὸς τὴν τελειότητα, ἀποκλειστικὰ ἐξ αἰτίας τῆς κατακρίσεως.

17. Μερικοὶ μακαρίζουν ὅσους γεννήθηκαν εὐνοῦχοι, διότι, ὅπως λέγουν, ἔχουν λυτρωθῆ ἀπὸ τὴν τυραννία τοῦ σώματος. Ἐγὼ ὅμως μακαρίζω ὅσους γίνονται καθημερινὰ εὐνοῦχοι καὶ ἀκρωτηριάζουν τοὺς ἑαυτούς των χρησιμοποιώντας ὡς μάχαιρα τὸν ὑγιῆ λογισμό.

18. Ἔχω ἰδεῖ μερικοὺς ποὺ ἔπεσαν ἀκουσίως, καὶ ἔχω ἰδεῖ ἄλλους ποὺ ἐπιθυμοῦσαν τὴν πτῶσι, ἀλλὰ δὲν τὴν κατώρθωναν· καὶ τοὺς ἐλεεινολόγησα περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἁμαρτάνουν κάθε ἡμέρα, διότι παρὰ τὴν ἀδυναμία τους ἐπιθυμοῦσαν τὴν δυσωδία.

19. Ἐλεεινὸς ὅποιος πέφτει. Ἐλεεινότερος ὅμως ὅποιος παρασύρει καὶ ἄλλον στὴν πτῶσι. Διότι καὶ τῶν δυὸ πτώσεων τὴν ἐνοχὴ καὶ τὴν ἐφάμαρτη ἡδονή, τὰ παίρνει ἐπάνω του.

20. Μὴν προσπαθῆς μὲ εὔλογα ἐπιχειρήματα καὶ ἀντιρρήσεις νὰ ἀποκρούσης τὸν δαίμονα τῆς

πορνείας, διότι ἐκεῖνος ἔχει μὲ τὸ μέρος του τὶς εὐλογοφανεῖς προφάσεις, ἀφοῦ μᾶς πολεμεῖ μὲ σύμμαχο τὴν φύσι μας.

21. Ὅποιος ἀπεφάσισε νὰ πολεμήση ἢ νὰ νικήση τὴν σάρκα του μὲ τὶς ἰδικές του δυνάμεις, ἄδικα τρέχη. Ἐὰν ὁ Κύριος δὲν γκρεμίση τὸν οἶκο τῆς σαρκὸς καὶ δὲν οἰκοδομήση τὸν οἶκο τῆς ψυχῆς, ἄδικα ἀγρύπνησε καὶ ἐνήστευσε αὐτὸς ποὺ ἀπεφάσισε νὰ γκρεμίση τὸν οἶκο (πρβλ. Ψαλμ. ρκς΄ 1).

22. Ἀνάθεσε στὸν Κύριον τὴν ἀσθένεια τῆς φύσεώς σου, ἀναγνωρίζοντας πλήρως τὴν ἰδική σου ἀδυναμία, καὶ τότε θὰ λάβης τὸ χάρισμα τῆς σωφροσύνης, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβης.

23. Σ᾿ ἐκείνους ποὺ εἶναι ἔκδοτοι στὶς ἡδονὲς παρατηρεῖται, ὅπως μοῦ διηγήθηκε κάποιος ἀπ᾿ αὐτοὺς ποὺ τὰ ἐδοκίμασε, μετὰ τὴν ἀνάνηψί του, μία αἴσθησις ἔρωτος σωμάτων, καὶ ἕνα πνεῦμα γεμάτο ἀναίδεια καὶ ἀπανθρωπιὰ θρονιασμένο αἰσθητὰ στὴν καρδιά. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα προξενεῖ στὸν πολεμούμενο ἄνθρωπο πόνο στὴν καρδιὰ ποὺ τὸν καίει σὰν φλογερὸ καμίνι. Τὸν κάνει ἐπίσης νὰ μὴ φοβῆται τὸν Θεόν, νὰ μὴ λογαριάζη καθόλου τὴν μνήμη τῆς κολάσεως, νὰ βδελύσσεται τὴν προσευχή, καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς διαπράξεως τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὰ λείψανα ἀκόμη τῶν νεκρῶν νὰ τὰ θεωρῆ σὰν ξηροὺς λίθους. Τὸν κάνει ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ ἔξω φρενῶν, μεθυσμένον συνεχῶς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία σωμάτων λογικῶν ἀνθρώπων καὶ ἀλόγων ζῴων! Καὶ ἂν ὁ Θεὸς δὲν συντόμευε τὸν χρόνο τῆς κυριαρχίας του, δὲν θὰ σῳζόταν καμμία ψυχὴ (πρβλ. Ματθ. κδ΄ 22)· καμμία ψυχὴ ποὺ ἔχει ἐνδυθῆ τὸ πήλινο αὐτὸ σῶμα, τὸ ἀναμεμειγμένο μὲ αἷμα καὶ ρυπαρὸ χυμό. Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι διαφορετικά, ἀφοῦ κάθε πράγμα ἀναζητεῖ μὲ σφοδρότητα ὅ,τι τοῦ εἶναι συγγενικό; Τὸ αἷμα ἀναζητεῖ τὸ αἷμα, τὸ σκουλήκι τὸ σκουλήκι, ὁ πηλὸς τὸν πηλό. Ἔτσι καὶ ἡ σάρκα τὴν σάρκα, ἔστω καὶ ἂν προσπαθοῦμε ἐμεῖς οἱ βιασταὶ τῆς φύσεως καὶ ἐρασταὶ τῆς οὐρανίου βασιλείας νὰ ἐξαπατήσουμε μὲ διάφορα τεχνάσματα τὴν ἀπατεώνα, δηλαδὴ τὴν σάρκα.

24. Ὅσοι δὲν ἐδοκίμασαν τὸν πόλεμο ποὺ προανέφερα εἶναι μακάριοι. Ἂς παρακαλοῦμε ὥστε νὰ σωθοῦμε γιὰ πάντα ἀπὸ τὴν δοκιμή του, διότι ἐκεῖνοι ποὺ ἐγλύστρησαν μέσα σ᾿ αὐτὸν τὸν βόθρο, πέφτουν πολὺ μακρυὰ ἀπὸ ὅσους ἀνεβαίνουν καὶ κατεβαίνουν τὴν οὐρανοδρόμο κλίμακα· καὶ γιὰ νὰ σηκωθοῦν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ πολλοὺς ἱδρῶτες καὶ αὐστηρότατη νηστεία.

25. Ἂς ἐξετάσωμε μήπως καὶ οἱ ἀόρατοι ἐχθροί μας, ὅπως συμβαίνει καὶ στὸν αἰσθητὸ πόλεμο, καθὼς εἶναι παρατεταγμένοι ἐναντίον μας, ἔχουν ὁ καθένας κάποια ὡρισμένη εἰδικότητα καὶ ἐργασία, πράγμα ὄντως ἀξιοθαύμαστο.

26. Παρηκολούθησα τοὺς πειραζομένους καὶ εἶδα πτώσεις φοβερώτερες ἀπὸ τὶς συνήθεις. Ὅποιος διαθέτει νοῦ ἂς τὰ ἀκούη. Συνηθίζει πολλὲς φορὲς ὁ διάβολος, καὶ μάλιστα σ᾿ ὅσους ἀγωνίζονται στὸν μοναχικὸ βίο, νὰ στρέφη ὅλη του τὴν ὁρμητικότητα καὶ τὸν ζῆλο καὶ τὴν τέχνη καὶ τὴν πανουργία καὶ τὴν ἐφευρετικότητα, στὶς παρὰ φύσιν καὶ ὄχι στὶς κατὰ φύσιν ἁμαρτίες, καὶ σ᾿ αὐτὸν τὸν τομέα τοὺς κάνει νὰ πολεμοῦνται περισσότερο. Ὡς ἐκ τούτου συναναστρεφόμενοι μερικοὶ ὡρισμένες φορὲς μὲ γυναῖκες καὶ μὴ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ σαρκικὴ ἐπιθυμία, ἐμακάρισαν τὸν ἑαυτόν τους, μὴ γνωρίζοντες οἱ ταλαίπωροι, ὅτι ὅπου ὑπάρχει ὄλεθρος μεγαλύτερος, δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ὁ μικρότερος.

27. Ἔχω τὴν γνώμη, ὅτι γιὰ τὶς δυὸ ἑπόμενες αἰτίες συνηθίζουν νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ πολιορκοῦν ἐμᾶς τοὺς ἀθλίους οἱ φονικοὶ καὶ πανάθλιοι δαίμονες στὶς παρὰ φύσιν ἁμαρτίες. Πρῶτον διότι διαθέτουν εὐκολώτερα τὰ μέσα, καὶ δεύτερον διότι γιὰ τὴν πτῶσι αὐτὴ ὑφιστάμεθα μεγαλύτερη τιμωρία. Τὸ γνωρίζει τοῦτο ὁ μέγας ἀσκητὴς ποὺ προηγουμένως ἐξουσίαζε τοὺς ἀγρίους ὄνους καὶ ὕστερα ἐξουσιάζετο καὶ περιεπαίζετο ἀπὸ αὐτούς· ποὺ προηγουμένως ἐτρέφετο μὲ οὐράνιο

ἄρτο, καὶ ἔπειτα στερήθηκε τὴν μεγάλη αὐτὴ χάρι. Καὶ τὸ πιὸ ἀξιοθαύμαστο: Μετὰ τὴν μετάνοιά του, θρηνώντας πικρὰ ὁ καθηγητής μας Ἀντώνιος εἶπε: «Στύλος μέγας ἔπεσεν». Ἀλλὰ ἀπέκρυψε ὁ σοφὸς τὸν τρόπο τῆς πτώσεως. Ἐγνώριζε βέβαια ὅτι μπορεῖ νὰ μολύνη κανεὶς τὸ σῶμα του μὲ τὴν πορνεία, χωρὶς νὰ ὑπάρχη ξένο σῶμα (3).

28. Ὑπάρχει μέσα μας ἕνας κίνδυνος θανάτου καὶ ἕνας κίνδυνος ὀλεθρίου πτώσεως, ποὺ συμπορεύεται πάντοτε μαζί μας καὶ ἰδίως κατὰ τὴν περίοδο τῆς νεότητος. Αὐτὰ δὲν εἶχα τὴν τόλμη νὰ τὰ γράψω, διότι μοῦ κράτησε τὸ χέρι ἐκεῖνος ποὺ εἶπε: «Τὰ γὰρ κρυφῆ γινόμενα ὑπό τινων, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν καὶ γράφειν καὶ ἀκούειν» (πρβλ. Ἐφεσ. ε´ 12).

29. Τὴν ἰδική μου καὶ ὄχι ἰδική μου, τὴν φιλικὴ καὶ ἐχθρικὴ τούτη σάρκα ὁ Παῦλος τὴν ἀπεκάλεσε «θάνατο», λέγοντας: «Τίς με ρύσεται ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τοῦ θανάτου τούτου»; (Ρωμ. ζ´ 14). Καὶ ἕνας ἄλλος θεολόγος τὴν ὠνόμασε «ἐμπαθῆ καὶ δούλην καὶ νυκτερινήν» (4). Ἐγὼ διψοῦσα νὰ μάθω γιὰ ποιὸ λόγο τῆς ἔδωσαν τέτοιου εἴδους ὀνόματα.

30. Ἐάν, ὅπως ἔχει προαναφερθῆ, ἡ σάρκα εἶναι θάνατος, τότε ὁπωσδήποτε αὐτὸς ποὺ τὴν ἐνίκησε δὲν πρόκειται νὰ πεθάνη. Καὶ «τίς ἐστιν ἄρα ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον μολυσμοῦ σαρκὸς αὐτοῦ»; (πρβλ. Ψαλμ. πη´ 49). Ἂς ἐρευνήσωμε, παρακαλῶ: Ποιὸς εἶναι ἀνώτερος; Αὐτὸς ποὺ πέθανε καὶ ἔπειτα ἀνεστήθη ἢ αὐτὸς ποὺ δὲν πέθανε καθόλου; Ἐκεῖνος ποὺ ἐμακάρισε τὸν δεύτερο, εἶπε ψέματα, διότι ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἀφοῦ πέθανε. Ἐκεῖνος ποὺ ἐμακάρισε τὸν πρῶτο, ἐπιθυμεῖ νὰ μὴν ἀπελπίζωνται ὅσοι δοκιμάζουν τὸν θάνατο ἢ καλύτερα τὴν πτῶσι τῆς ἁμαρτίας.

31. Φιλάνθρωπο ὀνομάζει τὸν Θεὸν ὁ ἀπάνθρωπος ἐχθρός, ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς πορνείας, καὶ ὅτι συγχωρεῖ εὔκολα τὸ πάθος αὐτό, σὰν κάτι τὸ φυσικό. Ἂς παρατηρήσωμε δὲ τὴν δολιότητα τῶν δαιμόνων καὶ θὰ ἰδοῦμε ὅτι μετὰ τὴν διάπραξι Τὸν ὀνομάζουν δικαιοκρίτη καὶ αὐστηρό. Προηγουμένως ἐνήργησαν ἔτσι, γιὰ νὰ μᾶς σπρώξουν στὴν ἁμαρτία. Τώρα διαφορετικά, γιὰ νὰ μᾶς καταποντίσουν στὴν ἀπελπισία. Καὶ ὅσο διαρκεῖ ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπελπισία, δὲν μποροῦμε νὰ ταλανίσωμε ἢ νὰ κατηγορήσωμε τὸν ἑαυτόν μας ἢ νὰ ἐκδικηθοῦμε τὸν δαίμονα γιὰ τὸ ἁμάρτημα. Ὅταν ὅμως ἀφανισθῆ ἡ ἀπελπισία, ἀκολουθεῖ πάλι ὁ τύραννος ποὺ ὁμιλεῖ γιὰ τὴν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ.

32. Ὅσο ἄφθαρτος καὶ ἀσώματος εἶναι ὁ Κύριος, τόσο εὐφραίνεται μὲ τὴν ἁγνότητα καὶ ἀφθαρσία τοῦ σώματός μας. Ἀντιθέτως οἱ δαίμονες, καθὼς ἰσχυρίζονται μερικοί, μὲ κανένα ἄλλο δὲν χαίρονται τόσο, ὅσο μὲ τὴν δυσωδία τῆς πορνείας, καὶ μὲ κανένα ἄλλο πάθος, ὅσο μὲ τὸν μολυσμὸ τοῦ σώματος.

33. Ἡ ἁγνεία εἶναι προσοικείωσις τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμοίωσις πρὸς Αὐτόν, ὅσο εἶναι δυνατὸν στὸν ἄνθρωπο. Μητέρα τῆς γλυκύτητος τῶν καρπῶν εἶναι ἡ καλὴ γῆ καὶ ἡ δροσιὰ τῆς βροχῆς, καὶ μητέρα τῆς ἁγνείας ἡ ἡσυχία μαζὶ μὲ τὴν ὑπακοή.

34. Ἡ ἀπάθεια τοῦ σώματος ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἡσυχία, πολλὲς φορὲς ποὺ ἐπλησίασε στὸν κόσμο, δὲν ἔμεινε ἀσάλευτη. Ἡ ἀπάθεια ὅμως ποὺ ἀποκτήθηκε μὲ τὴν ὑπακοή, παρουσιάζεται παντοῦ δόκιμη καὶ ἀκράδαντη.

35. Εἶδα ὑπερηφάνεια ποὺ προξένησε ταπεινοφροσύνη, καὶ θυμήθηκα ἐκεῖνον ποῦ λέγει: «Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου»; (Ρωμ. ια´ 34).

36. Ἡ πτῶσις εἶναι λάκκος καὶ γέννημα τῆς ὑπερηφανείας. Ἡ πτῶσις ὅμως ὑπῆρξε πολλὲς φορὲς σ᾽ ὅσους τὸ θέλησαν αἰτία ταπεινοφροσύνης.

37. Ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ νικήση τὸν δαίμονα τῆς πορνείας μὲ τὴν γαστριμαργία καὶ τὸν

χορτασμό, εἶναι ὅμοιος μ᾽ ἐκεῖνον ποὺ σβήνει τὴν πυρκαϊὰ μὲ τὸ λάδι.

38. Ἐκεῖνος ποὺ προσεπάθησε νὰ σταματήση τοῦτον τὸν πόλεμο μόνο μὲ τὴν ἐγκράτεια, εἶναι ὅμοιος μ᾽ ἐκεῖνον ποὺ κολυμπώντας μὲ τὸ ἕνα χέρι ἀγωνίζεται νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ πέλαγος. Νὰ συζεύξης μὲ τὴν ἐγκράτεια τὴν ταπείνωσι, διότι χωρὶς τὴν δεύτερη, ἡ πρώτη ἀποδεικνύεται ἀνωφελής.

39. Ὅποιος θὰ ἰδῆ τὸν ἑαυτόν του νὰ ὑποσκελίζεται ἰδιαιτέρως ἀπὸ κάποιο πάθος, ἂς ὁπλισθῆ πρὸ πάντων ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ πάθους μόνον, καὶ μάλιστα ἐὰν πρόκειται γιὰ τὸν ἐμφύλιο ἐχθρό, δηλαδὴ τὴν σάρκα. Διότι ἐὰν αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς δὲν ὑποταγῆ, καθόλου δὲν ὠφελούμεθα ἀπὸ τὶς ἄλλες νίκες μας. Ὅταν καὶ ἐμεῖς πατάξωμε τοῦτον τὸν Αἰγύπτιο, θὰ ἀντικρύσουμε ὁπωσδήποτε στὴν βάτο τῆς ταπεινώσεως τὸν Θεόν. Πειραζόμενος ἐγὼ αἰσθάνθηκα ὅτι ὁ λύκος αὐτὸς δημιουργοῦσε ἀπατηλὰ στὴν ψυχὴ χαρὰ ἀναίτιο καὶ δάκρυα καὶ παρηγορία. Καὶ σὰν μικρὸ νήπιο ἐνόμιζα πὼς κρατοῦσα στὰ χέρια μου καρπὸ καὶ ὄχι καταστροφή.

40. «Πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήση ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐστίν, ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει» (Α´ Κορ. ς´ 18). Αὐτὸ ὁπωσδήποτε λέγεται, διότι μολύνουμε τὸ ἴδιο τὸ σῶμα μας, μὲ τὴν ρεῦσι, πράγμα ποὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ συμβῆ μὲ ἄλλη ἁμαρτία. Ἐγὼ ἐρευνῶ γιὰ ποιὸν λόγο συνηθίσαμε νὰ λέγωμε, προκειμένου γιὰ ὁποιαδήποτε ἁμαρτία, μόνο ὅτι σφάλλουν οἱ ἄνθρωποι, ἐνῷ ὅταν ἀκούσωμε πὼς κάποιος ἐπόρνευσε, λέγομε μὲ ὀδύνη: ὁ τάδε ἔπεσε.

41. Τὸ ψάρι φεύγει γρήγορα μακρυὰ ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι, καὶ ἡ φιλήδονη ψυχὴ ἀποστρέφεται ὑπερβολικὰ τὴν ἡσυχία.

42. Ὅταν ὁ διάβολος θελήση νὰ συνδέση δυὸ μεταξύ τους μὲ αἰσχρὸ δεσμό, ἐξετάζει καλὰ καὶ τὰ δυὸ μέρη καὶ ἀρχίζει νὰ θέτη τὸ πῦρ ἀπὸ τὰ ἀδύνατα σημεῖα ποὺ ἀνακαλύπτει.

43. Πολλὲς φορὲς αὐτοὶ ποὺ ρέπουν στὴν φιληδονία φαίνονται συμπαθεῖς καὶ ἐλεήμονες καὶ εὐκατάνυκτοι. Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ ἀγωνίζονται ἐπιμελῶς γιὰ τὴν ἁγνότητα δὲν παρουσιάζουν μὲ ὅμοιο τρόπο τὶς ἀρετὲς αὐτές.

44. Κάποιος γνωστικὸς μοῦ ἔθεσε ἕνα δυσχερέστατο πρόβλημα. «Ποιὰ ἁμαρτία, μοῦ εἶπε, εἶναι βαρύτερη ἀπ᾽ ὅλες, ἐξαιρέσει τοῦ φόνου καὶ τῆς ἀρνήσεως»; Καὶ ὅταν ἐγὼ τοῦ ἀπήντησα «τὸ νὰ πέση κανεὶς σὲ αἵρεση», ἐκεῖνος μὲ ξαναρώτησε: «Καὶ πῶς ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δέχεται τοὺς αἱρετικούς, καὶ μετὰ τὸν εἰλικρινῆ ἀναθεματισμὸ τῆς αἱρέσεώς των, τοὺς ἀξιώνει τῆς Θείας Μεταλήψεως, ἐνῷ ὅποιον ἐπόρνευσε τὸν δέχεται μὲν μετὰ τὴν ἐξομολόγησί του καὶ τὴν διόρθωσί του, ἀλλὰ τὸν στερεῖ ἐπὶ χρόνους τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων»; Καὶ ἐνῷ ἐγὼ ἔμεινα κατάπληκτός μὲ τὴν ἐρώτησι, τὸ ἄλυτο πρόβλημα παρέμεινε ἄλυτο.

45. Ἂς ἐρευνήσωμε καὶ ἂς μετρήσωμε καὶ ἂς προσέξωμε ποιὰ εἶναι ἡ γλυκύτης ποὺ δημιουργεῖται μέσα μας, ὅταν ψάλλωμε ἡδονικὰ ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς πορνείας, καὶ ποιὰ προέρχεται ἀπὸ τὰ λόγια του Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀπὸ τὴν μυστική τους χάρι καὶ δύναμι.

46. Μὴν ξεγελασθῆς, ὦ νέε! Μοῦ ἔτυχε νὰ ἰδῶ μερικοὺς νὰ προσεύχωνται ὁλόψυχα γιὰ πρόσωπα ποὺ τὰ ἀγαποῦσαν πολύ. Καὶ ἐνῷ τοὺς κινοῦσε τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας, ἐνόμιζαν ὅτι ἐκπληρώνουν τὸν νόμο τῆς ἀγάπης!

47. Εἶναι δυνατὸν νὰ μολυνθῆ τὸ σῶμα μὲ μία ἁπλὴ ἐπαφή, διότι δὲν ὑπάρχει καμμία αἴσθησις πιὸ ἐπικίνδυνη ἀπὸ τὴν ἀφή.

48. Νὰ ἐνθυμῆσαι αὐτὸν ποὺ ἐτύλιξε τὸ χέρι μὲ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς (5). Καὶ νὰ ἀκινητοποιῆς τὸ χέρι σου, ὥστε νὰ μὴν ἐγγίζη ὁποιοδήποτε μέλος εἴτε τοῦ ἰδικοῦ σου εἴτε ξένου σώματος.

49. Νομίζω πὼς κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ λέγεται πραγματικὰ ἅγιος, ἂν δὲν μεταποιήση τὸ χῶμα τοῦτο -δηλαδὴ τὴν σάρκα- σὲ ἁγιασμένο χῶμα· ἐὰν βέβαια εἶναι κατορθωτὴ αὐτὴ ἡ μεταβολή.

50. Ὅταν πέφτουμε στὸ στρῶμα, ἂς ἔχουμε ἄγρυπνη τὴν προσοχή, διότι τότε ὁ νοῦς παλεύει μόνος του μὲ τοὺς δαίμονες χωρὶς τὴν συνεργασία τοῦ σώματος. Καὶ ἂν φανῆ φιλήδονος, γίνεται εὔκολα προδότης.

51. Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου ἂς κοιμηθῆ καὶ ἂς ξυπνήση μαζί σου, καθὼς ἡ μονολόγιστη εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ. Καμμία βοήθεια δὲν θὰ βρῆς στὸν ὕπνο ἀνώτερη ἀπὸ αὐτά.

52. Μερικοὶ ἀποφαίνονται δογματικὰ ὅτι οἱ σαρκικοὶ πόλεμοι καὶ οἱ ἐκκρίσεις προέρχονται μόνο ἀπὸ τὴν πολυφαγία. Ἐγὼ ὅμως ἔχω ἰδεῖ ἀνθρώπους νὰ εἶναι βαρειὰ ἀσθενεῖς καὶ νὰ νηστεύουν ὑπερβολικά, καὶ ἐν τούτοις νὰ μολύνωνται ὑπερβολικὰ ἀπὸ ἐκκρίσεις.

53. Ἐρώτησα κάποτε ἕναν ἀπὸ τοὺς πιὸ ἱκανοὺς διακριτικοὺς μοναχούς, σχετικῶς μὲ τὰ θέματα αὐτά, καὶ μὲ ἐδίδαξε μὲ πολλὴ σαφήνεια ὁ μακάριος.

«Συμβαίνει, μοῦ εἶπε ὁ ἀοίδιμος, καθ᾽ ὕπνους ἔκκρισις ἀπὸ τὴν πολυφαγία καὶ τὴν ἀνάπαυσι. Ἄλλοτε προέρχεται ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια, ὅταν αἰσθανθοῦμε ἔπαρσι, διότι ἐπὶ πολὺν καιρὸ δὲν μᾶς συνέβη ἔκκρισις. Καὶ ἄλλοτε πάλι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς κατακρίσεως τοῦ πλησίον. Ἐξ αὐτῶν τῶν περιπτώσεων οἱ δυὸ πρῶτες παρατηροῦνται καὶ στοὺς ἀρρώστους· μᾶλλον καὶ οἱ τρεῖς. Ἐὰν δὲ κάποιος βλέπη τὸν ἑαυτόν του καθαρὸ ἀπὸ ὅλες τὶς αἰτίες ποὺ ἀναφέραμε, εἶναι μακάριος ποὺ ἔφθασε σὲ τέτοια ἀπάθεια, καὶ ὅ,τι ἔπαθε ἦταν ἀποκλειστικὰ ἀποτέλεσμα τοῦ φθόνου τῶν δαιμόνων. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐπέτρεψε ὁ Θεὸς ὕστερα ἀπὸ ἀρκετὸ καιρό, ὥστε μὲ ἕνα ἀναμάρτητο πάθημα νὰ ἀποκτήση τὴν πιὸ ὑψηλὴ ταπείνωσι».

54. Κανεὶς ἂς μὴ θελήση νὰ συλλογίζεται τὴν ἡμέρα τὰ ἄσχημα ὄνειρα ποὺ εἶδε τὴν νύκτα. Διότι ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸ ἐπιδίωξι τῶν δαιμόνων, νὰ μᾶς μολύνουν μὲ τὰ ὄνειρα, ἐνῷ εἴμαστε ξύπνιοι.

55. Ἂς ἀκούσωμε καὶ μία ἄλλη πανουργία τῶν ἐχθρῶν μας: Ὡρισμένες τροφὲς ποὺ βλάπτουν τὸ σῶμα, ἐπιφέρουν τὴν ἀσθένεια ἀργότερα ἢ τὴν ἄλλη ἡμέρα. Κάτι παρόμοιο γίνεται πολλὲς φορὲς μὲ τὶς αἰτίες ποὺ μολύνουν τὴν ψυχή.

56. Εἶδα μερικοὺς νὰ τρώγουν ἀπολαυστικά, καὶ νὰ μὴ πολεμοῦνται ἀμέσως. Καὶ εἶδα ἄλλους νὰ συνεσθίουν καὶ νὰ συναναστρέφωνται μὲ γυναῖκες, καὶ νὰ μὴν ἔχουν ἐκείνη τὴν ὥρα κανένα πονηρὸ λογισμό. Ἔτσι ἀπατώμενοι πῆραν θάρρος καὶ φάνηκαν ἀμέριμνοι. Τὴν ὥρα ὅμως ποὺ ἐνόμισαν ὅτι εὑρίσκονται σὲ εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, μέσα στὸ κελλί τους ἔπαθαν ξαφνικὸ ὄλεθρο. Ποιὸς ἦταν ὁ ὄλεθρος; Ἐκεῖνος ποὺ συμβαίνει σ᾽ ἐμᾶς, στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα, ὅταν εἴμαστε ἐντελῶς μόνοι. Ὅποιος τὸν ἐδοκίμασε, ἀντιλαμβάνεται. Ὅποιος δὲν τὸν ἐδοκίμασε δὲν χρειάζεται νὰ τὸν γνωρίσῃ.

Κατὰ τὸν καιρὸ αὐτοῦ τοῦ πειρασμοῦ κατάλληλη βοήθεια γιὰ μᾶς εἶναι ὁ σάκκος, ἡ σποδός, ἡ ὁλονύκτιος ὀρθοστασία, ἡ στέρησις τοῦ ἄρτου, ἡ φλόγωσις τῆς γλώσσης ἀπὸ τὴν δίψα, ἡ ἐλάχιστη πόσις ὕδατος, ἡ διαμονὴ στοὺς τάφους, καὶ πρὸ πάντων ἡ ταπείνωσις τῆς καρδιᾶς. Καὶ ἀκόμη, ἐὰν εἶναι εὔκολο, ἡ βοήθεια ἀπὸ ἕνα πατέρα ἢ ἀδελφὸ ἱκανὸ καὶ μὲ γηραιὸ φρόνημα. Διότι ἀπορῶ, ἐὰν μπορῆ κάποιος μόνος του νὰ σώσῃ πλοῖο ἀπὸ τὸ πέλαγος.

57. Πολλὲς φορὲς ἡ ἴδια πτῶσις εἶναι ἑκατὸ φορὲς βαρύτερη ἀπὸ τὴν πτῶσι ἑνὸς ἄλλου. Τὸ κρίμα ὑπολογίζεται καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο καὶ ἀπὸ τὸν τόπο καὶ ἀπὸ τὴν πνευματικὴ προκοπὴ τοῦ ἁμαρτήσαντος καὶ ἀπὸ ἄλλα πολλά.

58. Μοῦ περιέγραψε κάποιος ἕναν παράδοξο καὶ ὑψηλότατο βαθμὸ ἁγνότητος: «Κάποιος, μοῦ εἶπε, ἀτενίζοντας σωματικὸ κάλλος, παρακινούμενος ἀπὸ αὐτὸ ἐδοξολόγησε τὸν Δημιουργό. Καὶ μόνο ἀπὸ τὴν θέα του κινήθηκε σὲ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ σὲ ἀκατάπαυστα δάκρυα. Καὶ σὲ κατελάμβανε θάμβος νὰ βλέπης τὸν βόθρο τοῦ ἑνὸς νὰ γίνεται μὲ ὑπερφυσικὸ τρόπο αἰτία στεφάνων στὸν ἄλλο». Ἐὰν πάντοτε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἰς αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ θέματα ἔχη τὴν ἴδια αἴσθησι καὶ ἀντιμετώπισι, ἀνεστήθη ἄφθαρτος πρὸς τῆς κοινῆς ἀναστάσεως.

59. Τὸ ἴδιο μέτρο ἂς ἔχωμε ὑπ᾽ ὄψιν μας καὶ ὅσον ἀφορᾶ τὶς μελῳδίες καὶ τὰ ᾄσματα. Διότι ὅσοι εἶναι φιλόθεοι παρακινοῦνται σὲ πνευματικὴ χαρὰ καὶ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ δάκρυα, τόσο ἀπὸ τὰ κοσμικὰ ὅσο καὶ ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ μελωδήματα. Στοὺς φιληδόνους ὅμως συμβαίνει τὸ ἀντίθετο.

60. Μερικοί, ὅπως τὸ εἴπαμε ἤδη, συμβαίνει νὰ πολεμοῦνται περισσότερο σὲ τόπους ἡσυχαστικούς. Καὶ δὲν εἶναι περίεργο. Διότι εἰσχωροῦν καὶ κατοικοῦν ἐκεῖ οἱ δαίμονες, ἀφοῦ ἐξωρίσθηκαν ἀπὸ τὸν Κύριον χάριν τῆς σωτηρίας μας στοὺς ἐρημικοὺς τόπους καὶ στὴν ἄβυσσο.

61. Πολεμοῦν τὸν ἡσυχαστὴ φοβερὰ οἱ δαίμονες τῆς πορνείας, γιὰ νὰ τὸν φέρουν στὸν κόσμο, ἀφοῦ δῆθεν δὲν ὠφελεῖται καθόλου ἀπὸ τὴν ἔρημο. Ὅταν εὑρισκώμεθα στὸν κόσμο, ἀπομακρύνονται ἀπὸ πλησίον μας, γιὰ νὰ μείνωμε μαζὶ μὲ τοὺς κοσμικούς, ἀφοῦ δῆθεν ἐκεῖ δὲν ἔχομε πόλεμο!

62. Ὅπου πολεμούμεθα, ἐκεῖ ὁπωσδήποτε πολεμοῦμε τὸν ἐχθρὸ σκληρά. Διότι ἐὰν δὲν ἀντιμετωπίζη πόλεμο ἐκ μέρους μας, γίνεται καὶ αὐτὸς φίλος μας.

63. Εὑρισκόμενοι γιὰ κάποια ἀναγκαία ὑπηρεσία στὸν κόσμο, σκεπαζόμεθα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, ἴσως ἀπὸ τὴν εὐχὴ τοῦ Γέροντος, γιὰ νὰ μὴ βλασφημηθῆ ὁ Κύριος ἐξ αἰτίας μας.

Ἄλλοτε δὲν μᾶς συμβαίνει πτῶσις ἀπὸ ἀναισθησία, διότι ἔχομε ἀπὸ πρὶν μεγάλη πείρα καὶ ἔχομε χορτάσει ἀπὸ τὰ ὅσα παρατηροῦνται καὶ λέγονται καὶ διαπράττονται στὸν κόσμο. Καὶ ἄλλοτε διότι ὑποχωροῦν θεληματικὰ οἱ δαίμονες, ἀφίνοντας σ᾽ ἐμᾶς τὸν δαίμονα τῆς ὑπερηφανείας, ὁ ὁποῖος εἶναι ἱκανὸς νὰ τοὺς ἀναπληρώνη ὅλους.

64. Ἀκούσατε ἕνα ἄλλο τέχνασμα καὶ μία ἄλλη πανουργία τοῦ ἀπατεῶνος, ὅσοι ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐξασκῆτε τὴν ἁγνεία, καὶ φυλαχθῆτε.

Κάποιος ποὺ ἐδοκίμασε τὸν δόλο αὐτὸ μοῦ διηγήθηκε, ὅτι πλεῖστες φορὲς ὁ δαίμων τῆς πορνείας κρύπτει ἐντελῶς τὸν ἑαυτόν του. Ἔτσι ὑποβάλλει στὸν μοναχὸ τὴν ἐντύπωσι ὅτι εἶναι εὐλαβέστατος, τοῦ χορηγεῖ καὶ δάκρυα ἀκόμη ὅταν κάθεται καὶ συνομιλῆ μὲ γυναῖκες, παρακινώντας τον νὰ τὶς διδάσκη περὶ μνήμης θανάτου καὶ περὶ κρίσεως καὶ περὶ σωφροσύνης.

Καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὰ λόγια του καὶ τὴν ψεύτικη εὐλάβεια κὰ νὰ προστρέξουν οἱ ἄθλιες στὸν λύκο σὰν σὲ βοσκό. Καὶ ἀφοῦ δημιουργηθῆ ἐν τῷ μεταξὺ ἀνάμεσά τους ἕνα κλίμα οἰκειότητος καὶ θάρρους, νὰ ὑποστῆ ὁ πανάθλιος τὴν πτῶσι.

65. Νὰ ἀποφεύγωμε μὲ ὅλη μας τὴν δύναμι νὰ παρατηροῦμε ἢ νὰ ἀκοῦμε γιὰ καρπό, ποὺ ὑποσχεθήκαμε νὰ μὴ τὸν γευθοῦμε ποτέ.

Θαυμάζω δὲ ἐὰν θεωρήσαμε τοὺς ἑαυτούς μας πιὸ ἰσχυροὺς ἀπὸ τὸν Προφήτη Δαβίδ, πράγμα

ἀπαράδεκτο.

Τόσο ὑψηλὸς καὶ τόσο μεγάλος εἶναι ὁ ἔπαινος τῆς ἁγνείας, ὥστε μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρας νὰ τολμήσουν νὰ τὴν ὀνομάσουν ἀπάθεια.

66. Ἰσχυρίζονται ὡρισμένοι πὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ ὀνομάζεται κανεὶς ἁγνὸς μετὰ τὴν γεῦσι τῆς ἁμαρτίας. Ἐγὼ ὅμως ἀντικρούοντας αὐτοὺς ἀποφαίνομαι: «Εἶναι δυνατὸν καὶ εὔκολο σ᾽ ὅποιον θέλει, νὰ μετακεντρίση τὴν ἀγριέλαιον σὲ καλλιέλαιον». Ἐὰν τὰ κλειδιὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἶχαν δοθῆ σ᾽ ἕναν παρθένο, ἴσως νὰ εἶχαν οἱ προαναφερθέντες δίκηο στὴν γνώμη τους. Ἐφ᾽ ὅσον ὅμως δὲν συμβαίνει αὐτό, ἂς τοὺς ἀποστομώση ἐκεῖνος ποὺ καὶ πεθερὰ ἀπέκτησε καὶ ἁγνὸς ἔγινε καὶ τὰ κλειδιὰ τῆς βασιλείας κρατεῖ στὰ χέρια του.

67. Πολύμορφος εἶναι ὁ ὄφις τοῦ σαρκικοῦ πολέμου. Αὐτοὺς ποὺ δὲν ἐγεύθηκαν τὴν ἁμαρτία τοὺς σπρώχνει νὰ τὴν δοκιμάσουν μία μόνο φορὰ καὶ ἔπειτα νὰ σταματήσουν. Καὶ ὅσους τὴν ἐδοκίμασαν, μὲ τὴν ἀνάμνησι τοὺς ἐρεθίζει ὁ ἄθλιος νὰ τὴν δοκιμάσουν πάλι. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους δὲν πολεμοῦν, διότι ἀγνοοῦν τὸ κακό. Οἱ δεύτεροι δέ, ἐπειδὴ ἐδοκίμασαν τὸ σιχαμερὸ αὐτὸ κακό, ὑφίστανται ἐνοχλήσεις καὶ πολέμους. Πολλὲς φορὲς ὅμως συμβαίνει καὶ τὸ ἀντίθετο.

68. Ὅταν σηκωνόμαστε ἀπὸ τὸν ὕπνο εὐδιάθετοι καὶ εἰρηνικοί, σημαίνει ὅτι χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε μᾶς συμπαρίστανται ἅγιοι Ἄγγελοι, καὶ κυρίως ὅταν ἔχωμε κοιμηθῆ μὲ πολλὴ προσευχὴ καὶ νηφαλιότητα. Ἀλλὰ μερικὲς φορὲς συμβαίνει νὰ εὑρισκώμεθα σὲ εὐχάριστη κατάστασι καθὼς ξυπνοῦμε, καὶ νὰ τὸ παθαίνωμε αὐτὸ ἀπὸ ὄνειρα καὶ φαντασίες ποὺ προέρχονται ἀπὸ τοὺς δαίμονας.

69. Εἶδα τὸν ἀσεβῆ νὰ ὑπερυψώνεται καὶ νὰ ἐπαίρεται καὶ νὰ ταράσσεται καὶ νὰ μαίνεται μέσα μου σὰν τοὺς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ τὸν προσπέρασα μὲ τὴν ἐγκράτεια, καὶ νά! ὁ θυμός του δὲν ἦταν ὅπως πρίν. Τὸν ἀνεζήτησα πάλι ἀφοῦ ἐταπείνωσα τὸν λογισμό μου, καὶ οὔτε εὑρέθηκε πλέον μέσα μου ὁ τόπος του ἢ τὸ ἴχνος του (πρβλ. Ψαλμ. λστ´ 36).

70. Ὅποιος ἐνίκησε τὸ σῶμα, αὐτὸς ἐνίκησε τὴν φύσι. Αὐτὸς δὲ ποὺ ἐνίκησε τὴν φύσι, ὁπωσδήποτε ἀνέβηκε σὲ ὑπερφυσικὴ κατάστασι. Αὐτὸς δὲ ποὺ κατώρθωσε τοῦτο, «ἠλάττωται βραχύ τι παρ᾽ Ἀγγέλους», γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ ὅτι καθόλου δὲν εἶναι ἐλαττωμένος ἀπὸ αὐτούς.

71. Δὲν εἶναι θαῦμα τὸ νὰ μάχεται ὁ ἄϋλος τὸν ἄϋλο. Θαῦμα ὅμως εἶναι, ἀληθινὸ θαῦμα, τὸ νὰ κατανικήση τοὺς ἀΰλους ἐχθροὺς ὁ ὑλικὸς ἄνθρωπος, μαχόμενος ἐναντίον τους μὲ τὴν ἐχθρικὴ τούτη καὶ ἐπίβουλη ὕλη, δηλαδὴ τὸ σῶμα.

72. Δείχνοντας καὶ ἐδῶ ὁ ἀγαθὸς Κύριος πολλὴ πρόνοια γιὰ μᾶς, ἐμπόδισε τὴν ἀναισχυντία τῶν γυναικῶν μὲ τὴν ἐντροπὴ σὰν μὲ χαλινάρι. Διότι ἂν μόνες τους ἔτρεχαν πρὸς τοὺς ἄρρενας, δὲν θὰ ἐσώζετο κανένας.

73. Ἄλλο χαρακτηρίζεται ἀπὸ τοὺς διακριτικοὺς Πατέρας προσβολὴ καὶ ἄλλο συνδυασμὸς καὶ ἄλλο συγκατάθεσις καὶ ἄλλο αἰχμαλωσία καὶ ἄλλο πάλη καὶ ἄλλο ψυχικὸ πάθος.

Προσβολὴ ὀνομάζουν οἱ μακάριοι ἕνα ἁπλοῦν λόγο ἢ μία τυχαία εἰκόνα ποὺ ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν καρδιά. Συνδυασμὸ δέ, τὸ νὰ συζητήσης μὲ τὸ ἐμφανισθὲν εἴτε ἐμπαθῶς εἴτε ἀπαθῶς. Συγκατάθεσι, τὴν ἡδονικὴ στροφὴ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἐμφανισθέν. Καὶ αἰχμαλωσία, τὴν ὁρμητικὴ καὶ ἀθέλητη ἁρπαγὴ τῆς καρδιᾶς· ἢ τὴν ἐξακολουθητικὴ συνεύρεσι μὲ αὐτό, πράγμα ποὺ ἐξαφανίζει τὴν καλή μας ψυχικὴ κατάστασι.

Πάλη ὁρίζουν ὅτι εἶναι ἡ παράταξις μιᾶς ἴσης πρὸς τὸν ἐχθρὸ δυνάμεως, μὲ τὴν ὁποία, ἀνάλογα μὲ τὴν θέλησί μας, ἢ νικοῦμε ἢ ὑφιστάμεθα ἥττα. Πάθος δὲ λέγουν ὅτι εἶναι ἐκεῖνο

ποὺ ἐμφωλεύει πολὺν καιρὸ ἐμπαθῶς μέσα στὴν ψυχή, καὶ τὸ ὁποῖο ἀπὸ τὴν πολλὴ συνήθεια ἔχει κάνει τὴν ψυχὴ νὰ παραδίδεται μόνη της σ᾽ αὐτό.

Ἐξ᾽ ὅλων αὐτῶν τὸ μὲν πρῶτο δὲν εἶναι ἔνοχο, τὸ δεύτερο ὄχι καὶ τόσο, τὸ δὲ τρίτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κατάστασι τοῦ ἀγωνιζομένου. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν πάλη, αὐτὴ θὰ προξενήση ἢ στεφάνους ἢ τιμωρίες. Ἡ αἰχμαλωσία διαφορετικὰ κρίνεται τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς καὶ διαφορετικὰ τὶς ἄλλες ὧρες· καὶ ἀλλοιώτικα γιὰ πονηροὺς λογισμούς. Τὸ πάθος τέλος γιὰ ὅλους, ἢ τακτοποιεῖται μὲ τὴν ἀνάλογη μετάνοια ἢ τιμωρεῖται στὴν μέλλουσα κόλασι. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ ἀντιμετωπίζει νικηφόρα καὶ μὲ ἀπάθεια τὸ πρῶτο, διὰ μιᾶς περιέκοψε ὅλα τὰ κακὰ ἐπακόλουθα.

Ὁμιλοῦν οἱ πιὸ ἀκριβολόγοι ἀπὸ τοὺς γνωστικοὺς Πατέρες καὶ γιὰ μία ἄλλη ἔννοια, λεπτότερη ἀπὸ τὶς προηγούμενες, ἡ ὁποία σύμφωνα μὲ ὡρισμένους ἀποκαλεῖται π α ρ α ρ ρ ι π ι σ μ ὸ ς τ ο ῦ ν ο ό ς . Αὐτὴ ἡ ἔννοια παρευθύς, χωρὶς νὰ μεσολαβήση χρόνος ἢ λόγος ἢ εἰκόνα, παρουσιάζει μὲ περισσότερη ὀξύτητα τὸ πάθος στὸν ἄνθρωπο. Ἀνάμεσα στὰ πνεύματα τοῦ κακοῦ τίποτε δὲν ὑπάρχει πιὸ ταχὺ καὶ πιὸ ἀδιόρατο. Μὲ μόνη τὴν λεπτὴ καὶ ἁπλὴ ἐνθύμησι, ἀ χ ρ ό ν ω ς , ἀ φ θ ά σ τ ω ς , σὲ πολλοὺς δὲ καὶ ἀ γ ν ώ σ τ ω ς παρουσιάζεται μέσα στὴν ψυχή. Ἐὰν δὲ κάποιος μπόρεσε διὰ μέσου τοῦ πένθους νὰ κατανοήση τὴν λεπτότητα αὐτοῦ τοῦ πνεύματος, αὐτὸς μπορεῖ νὰ μᾶς διδάξη, πῶς γίνεται μὲ μόνη τὴν ὅρασι, μὲ ἕνα ἀνεπαίσθητο βλέμμα καὶ ἄγγιγμα χεριοῦ καὶ ἄκουσμα μελῳδίας, χωρὶς καμμία ἔννοια καὶ σκέψι νὰ πορνεύη ἐμπαθῶς ἡ ψυχή!

74. Ἔχουν μερικοὶ τὴν γνώμη ὅτι τὸ σῶμα ὁδηγεῖται στὰ πάθη ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς τῆς πορνείας. Ἄλλοι ἀντίθετα ὑποστηρίζουν ὅτι ἀπὸ τὶς σωματικὲς αἰσθήσεις γεννῶνται οἱ πονηροὶ λογισμοί. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι φέρουν τὸ ἐπιχείρημα, πὼς ἂν δὲν προτρέξη ὁ νοῦς, δὲν μπορεῖ νὰ ἀκολουθήση τὸ σῶμα. Οἱ δὲ δεύτεροι ἔχουν ὡς στήριγμα τῆς γνώμης τους τὴν κακουργία τοῦ σωματικοῦ πάθους, καὶ λέγουν: Πολλὲς φορὲς ἀπὸ μία γλυκύτατη ὄψι, ἀπὸ ἕνα ἄγγιγμα χεριοῦ, ἀπὸ μία ὡραία εὐωδία ἢ ἀπὸ ἕνα γλυκὸ ἄκουσμα παίρνουν ἀφορμὴ οἱ λογισμοὶ νὰ εἰσέλθουν στὴν καρδιά.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ ὅποιος μπορεῖ ἂς μᾶς διδάξη ἐν Κυρίῳ. Διότι αὐτὰ εἶναι πολὺ ἀναγκαῖα καὶ ὠφέλιμα σὲ ὅσους ζοῦν τὴν πρακτικὴ μοναχικὴ ζωὴ ἐν ἐπιγνώσει. Εἰς τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀσκουμένους «ἐν ἁπλότητι καρδίας», δὲν χρειάζεται νὰ γίνεται λόγος περὶ αὐτῶν. Ἄλλωστε ἡ γνῶσις δὲν εἶναι κτῆμα ὅλων. Οὔτε πάλι εἶναι κτῆμα ὅλων ἡ μακαρία ἁπλότης, ὁ θώραξ αὐτὸς ἐναντίον τῶν δόλων τῶν πονηρῶν δαιμόνων.

75. Ὡρισμένα πάθη ἀρχίζουν ἀπὸ μέσα καὶ ἐκδηλώνονται στὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲ ἀντιστρόφως. Σ᾽ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται στὸν κόσμο συμβαίνει συνήθως τὸ δεύτερο, ἐνῷ σ᾽ ἐκείνους ποὺ ζοῦν τὸν μοναχικὸ βίο, τὸ πρῶτο, ἀφοῦ λείπουν οἱ ἀφορμές. Ἐγὼ δὲ γι᾽ αὐτὸ τὸ ζήτημα λέγω: Θὰ ζητήσης στοὺς κακοὺς σύνεσι, ἀλλὰ δὲν θὰ τὴν εὕρης (6).

76. Ἀφοῦ ἀγωνισθοῦμε πολὺ ἐναντίον τοῦ δαίμονος, ὁ ὁποῖος εἶναι σύζυγος τῆς πηλοῦ, δηλαδὴ τῆς σαρκός μας, καὶ ἀφοῦ τὸν κτυπήσωμε μὲ τὴν πέτρα τῆς νηστείας καὶ τὸ ξίφος τῆς ταπεινώσεως, καὶ τὸν ἐκδιώξωμε ἀπὸ τὴν καρδιά μας, ὕστερα αὐτὸς κάθεται ἐπάνω στὸ σῶμα μας καὶ μᾶς σπρώχνει σὲ μολυσμοὺς γαργαλίζοντάς μας ὁ ἄθλιος καὶ προξενώντας κάποια κινήματα ἄπρεπα καὶ ἄκαιρα. Αὐτὸ συνήθως τὸ παθαίνουν περισσότερο ἀπ᾽ ὅλους ὅσοι ὑποτάσσονται στὸν δαίμονα τῆς ὑπερηφανείας. Διότι ἀφοῦ ἔπαυσαν νὰ ἔχουν στὴν καρδιὰ συνεχεῖς πορνικοὺς λογισμούς, ἐπλησίασαν σ᾽ αὐτὸ τὸ πάθος. Καὶ ὅτι αὐτὸ ποὺ ἐλέχθη δὲν εἶναι ψευδὲς θὰ φανῆ ὡς ἑξῆς: Ὅταν εὕρουν ἥσυχο καιρό, ἂς ἀνακρίνουν τὸν ἑαυτό τους προσεκτικὰ καὶ ὁπωσδήποτε θὰ ἀνακαλύψουν στὸ βάθος τῆς καρδιᾶς των κάποιον λογισμό, ποὺ

κρύβεται σὰν ὄφις στὴν κοπριά. Καὶ αὐτὸς ὁ λογισμὸς τοὺς παρουσιάζει ὅτι δῆθεν τὸ κατόρθωμα τῆς καρδιακῆς ἁγνείας τὸ ἐπέτυχαν μὲ τὸν ἰδικό τους ζῆλο καὶ τὴν ἰδική τους προθυμία. Καὶ δὲν σκέπτονται οἱ ταλαίπωροι τὸν γραφικὸ λόγο: «Τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες δωρεὰν ἢ ἐκ Θεοῦ ἢ ἓξ ἑτέρων συνεργίας καὶ εὐχῆς;» (πρβλ. Α΄ Κορινθ. δ΄ 7).

Ἂς προσέξουν λοιπὸν καὶ ἀφοῦ νεκρώσουν αὐτὸν τὸν ὄφι μὲ πολλὴ ταπεινοφροσύνη, ἂς τὸν ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν καρδιά τους.

Ἔτσι, ἐὰν ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτόν, θὰ μπορέσουν ἴσως κάποια φορὰ καὶ αὐτοὶ νὰ ἐκδυθοῦν τοὺς δερματίνους χιτώνας καὶ νὰ ψάλουν πρὸς τὸν Κύριον τὸν ἐπινίκιο ὕμνο τῆς ἁγνείας, ὅπως κάποτε τὰ ἁγνὰ νήπια (πρβλ. Ματθ. κα΄ 15)· ἐὰν βέβαια ἐκδυθέντες δὲν εὑρεθοῦν γυμνοί· γυμνοὶ ἀπὸ τὴν ἀκακία καὶ τὴν φυσικὴ ἀθῳότητα ἐκείνων.

Παρακολουθεῖ καὶ αὐτὸς ὁ δαίμων πολὺ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸν καιρό. Καὶ ὅταν δὲν εἴμαστε σὲ θέσι νὰ προσευχηθοῦμε σωματικῶς ἐναντίον του, τότε κατ᾽ ἐξοχὴν ἐπιχειρεῖ νὰ μᾶς πολεμᾶ ὁ ἀνόσιος.

Ἔρχεται ὡς βοηθὸς σὲ ὅσους δὲν ἀπέκτησαν ἀκόμη ἀληθινὴ καρδιακὴ προσευχὴ ὁ κόπος καὶ ἡ ταλαιπωρία τῆς σωματικῆς προσευχῆς. Δηλαδὴ ἡ ἔκτασις τῶν χειρῶν, τὸ κτύπημα τοῦ στήθους, ἡ καθαρὰ ἐνατένισις πρὸς τὸν οὐρανό, οἱ δυνατοὶ ἀναστεναγμοί, ἡ συνεχὴς γονυκλισία.

Ὅταν αὐτὰ πολλὲς φορές, ἐφ᾽ ὅσον εἶναι παρόντες καὶ ἄλλοι, δὲν μποροῦμε νὰ τὰ κάνουμε, τότε μας πολεμοῦν πολὺ οἱ δαίμονες. Τότε ἀναγκαστικὰ ἴσως ὑποχωροῦμε στὴν ἐπίθεσί τους, ἀφοῦ δὲν μποροῦμε ἀκόμη μὲ τὴν συγκέντρωσι τοῦ νοῦ καὶ μὲ τὴν ἀόρατη δύναμι τῆς προσευχῆς νὰ ἀντισταθοῦμε στοὺς ἐχθρούς μας.

Ἀναπήδησε γρήγορα, ἂν μπορῇς. Κρύψου γιὰ λίγο μυστικά. Ἀνύψωσε τοὺς ψυχικούς σου ὀφθαλμούς, ἂν σοῦ εἶναι δυνατόν. Εἰδεμή, ἀνύψωσε τοὺς σωματικούς. Σταύρωσε τὰ χέρια σου ἀκίνητα, ὥστε καὶ μὲ τὸν τύπο τοῦ Σταυροῦ νὰ καταισχύνῃς καὶ νὰ νικήσῃς τὸν Ἀμαλήκ.

Φώναξε δυνατὰ πρὸς τὸν δυνάμενον νὰ σὲ σώσῃ, ὄχι μὲ ἐπιτηδευμένες φράσεις, ἀλλὰ μὲ ταπεινὰ λόγια, ἀρχίζοντας ἐν πρώτοις μὲ τὸ «ἐλέησόν με, ὅτι ἀσθενής εἰμι» (Ψαλμ. ς΄ 3). Τότε θὰ αἰσθανθῇς τὴν δύναμι τοῦ Ὑψίστου καὶ θὰ ἀποδιώξῃς τοὺς ἀοράτους ἀοράτως μὲ ἀόρατη βοήθεια.

Ὅποιος συνήθισε νὰ πολεμᾷ ἔτσι ταχέως καὶ μὲ μόνη τὴν ψυχὴ θὰ δυνηθῇ νὰ ἐκδιώκῃ τοὺς ἐχθρούς. Αὐτὸ τὸ δεύτερο εἶναι ἀνταμοιβὴ τοῦ πρώτου ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀγωνιστάς. Καὶ δικαίως.

77. Παρευρεθεὶς σὲ κάποια σύναξι μοναχῶν ἀντελήφθηκα ὅτι ἕνας ἐκλεκτὸς ἀδεφὸς ἐνωχλήθηκε ἀπὸ πονηροὺς λογισμούς. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εὑρέθηκε τόπος κατάλληλος γιὰ προσευχή, πῆγε στὸ ἀφοδευτήριο γιὰ σωματικὴ ἀνάγκη, γιατί τὸν ἐνώχλησε δῆθεν ἡ κοιλία, καὶ ἐκεῖ μὲ δυνατὴ προσευχὴ ἐπολέμησε κατὰ τῶν ἐχθρῶν του. Ὅταν δὲ ἐγὼ τὸν ἐμέμφθηκα γιὰ τὸ ἀκατάλληλο τοῦ τόπου, μοῦ ἀπήντησε: «Προσευχήθηκα σὲ ἀκάθαρτο τόπο, ἐφ᾽ ὅσον ἐπρόκειτο γιὰ τὴν ἐκδίωξι ἀκαθάρτων λογισμῶν καὶ γιὰ τὴν κάθαρσι ἀπὸ τὸν ρύπο».

78. Ὅλοι οἱ δαίμονες ἀγωνίζονται νὰ σκοτίσουν προηγουμένως τὸ νοερὸ μέρος τῆς ψυχῆς μας, καὶ ἔπειτα μᾶς ὑποβάλλουν ἐκεῖνα ποὺ ἀγαποῦν. Διότι ἂν ὁ νοῦς δὲν κλείσῃ τὰ μάτια του, δὲν θὰ κλαπῇ ὁ θησαυρός. Αὐτὸ τὸ ἐπιδιώκει περισσότερο ἀπ᾽ ὅλους ὁ δαίμων τῆς πορνείας. Αὐτὸς πολλὲς φορὲς σκοτίζοντας τὸν ἡγεμόνα νοῦ κάνει νὰ ἐπιτελεσθοῦν πράξεις, καὶ μάλιστα ἐπὶ παρουσίᾳ ἀνθρώπων, ποὺ μόνο οἱ παράφρονες διαπράττουν. Γι᾽ αὐτὸ ἀργότερα ὅταν ὁ νοῦς συνέλθῃ, ὄχι μόνο ὅσους μᾶς εἶδαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας ἐντρεπόμεθα γιὰ τὶς

ἄσεμνες πράξεις, τὰ λόγια καὶ τὰ κινήματά μας, καὶ μένομε ἔκθαμβοι ἐμπρὸς σ᾽ ἐκείνη μας τὴν πώρωσι. Ἔτσι πολλὲς φορὲς μερικοὶ ποὺ τὸ ἀντελήφθηκαν αὐτό, ἐσταμάτησαν τὴν ἁμαρτία.

79. Ἀποδοκίμαζε τὸν ἐχθρό, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν διάπραξι τῆς ἁμαρτίας σὲ ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν προσευχὴ ἢ τὴν θεοσέβεια ἢ τὴν ἀγρυπνία. Καὶ νὰ ἐνθυμῆσαι ἐκεῖνον ποὺ εἶπε: «Διὰ δὲ τὸ κόπους μοι παρέχειν τὴν ὑπὸ τῶν προλήψεων τυραννουμένην ψυχήν, ποιήσω τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς» (πρβλ. Λουκ. ιη´ 5).

80. Ποιὸς ἐνίκησε τὸ σῶμα; Αὐτὸς ποὺ συνέτριψε τὴν καρδιά. Καὶ ποιὸς συνέτριψε τὴν καρδιά; Αὐτὸς ποὺ ἀρνήθηκε τὸν ἑαυτόν του. Γιατί πῶς νὰ μὴ συντριβῆ ἐκεῖνος ποὺ ἀπέθανε ὡς πρὸς τὸ θέλημα τῆς σαρκός;

81. Συναντᾶται καὶ ἐμπαθὴς ἐμπαθέστερος ἀπὸ ἄλλον ἐμπαθῆ, ποὺ ἀκόμη καὶ τοὺς μολυσμούς του τοὺς ἐξομολογεῖται αἰσθανόμενος ἡδυπάθεια.

82. Οἱ ἀκάθαρτοι καὶ αἰσχροὶ λογισμοὶ γεννῶνται συνήθως στὴν καρδιὰ ἀπὸ τὸν ἐξαπατοῦντα τὴν καρδιά, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς πορνείας. Αὐτοὺς τοὺς θεραπεύει ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ παντελὴς περιφρόνησις.

83. Μὲ ποιὰ μέθοδο καὶ μὲ ποιὸ τρόπο νὰ δέσω αὐτὸν τὸν φίλο μου, δηλαδὴ τὴν σάρκα, καὶ νὰ τὸν δικάσω, ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους, δὲν γνωρίζω. Διότι πρὶν τὸν δέσω λύεται, καὶ πρὶν τὸν δικάσω συμφιλιώνομαι μαζί του. Καὶ πρὶν τὸν τιμωρήσω τὸν λυποῦμαι καὶ κάμπτομαι. Πῶς νὰ νικήσω αὐτὸν ποὺ ἐκ φύσεως ἀγαπῶ; Πῶς νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπ᾽ αὐτόν, μὲ τὸν ὁποῖον εἶμαι συνδεδεμένος αἰωνίως; Πῶς νὰ καταργήσω ἐκεῖνο ποῦ θὰ ἀναστηθῆ μαζί μου; Πῶς νὰ μεταβάλω σὲ ἄφθαρτο ἐκεῖνο ποὺ ἔλαβε φθαρτὴ φύσι; τί λογικὸ ἐπιχείρημα νὰ τοῦ ἀντιτάξω, ἀφοῦ ἔχει μὲ τὸ μέρος του τὰ λογικὰ ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὴν φύσι;

Ἂν δέσω τὸν φίλο μου αὐτὸν μὲ τὴν νηστεία, μόλις κατακρίνω τὸν πλησίον μου, πάλι παραδίδομαι στὰ χέρια του. Ἂν σταματήσω τὴν κατάκρισι καὶ τὸν νικήσω, ἀλλὰ ὑπερηφανευθῶ μέσα μου, πέφτω πάλι στὰ χέρια του. Εἶναι γιὰ μένα καὶ συνεργάτης καὶ ἐχθρός. Καὶ βοηθὸς καὶ ἀντίδικος. Καὶ ὑποστηρικτὴς μαζὶ καὶ ἐπίβουλος. Ὅταν δέχεται περιποιήσεις πολεμεῖ, καὶ ὅταν συνθλίβεται ἀτονεῖ. Ὅταν τὸν ἀναπαύωμε ἀτακτεῖ, καὶ ὅταν πάλι τὸν ἀποστρεφώμεθα καὶ τὸν ταλαιπωροῦμε, δὲν ἀντέχει. Ἂν τὸν λυπήσω, διατρέχω κίνδυνο. Ἂν τὸν πληγώσω, δὲν θὰ ἔχω μὲ ποιὸν νὰ ἀποκτήσω τὶς ἀρετές. Τὸν ἴδιο καὶ τὸν ἐναγκαλίζομαι καὶ τὸν ἀποστρέφομαι!

Ποιὸ εἶναι τὸ μυστήριο ποὺ μὲ περιβάλλει; Πῶς ἐξηγεῖται ἡ μεῖξις ποὺ παρατηρεῖται σ᾽ ἐμένα; Πῶς στὸν ἑαυτόν μου εἶμαι καὶ φίλος καὶ ἐχθρός; Λέγε μου, λέγε μου, ἐσὺ σύζυγέ μου, ἐσὺ φύσις μου, γιατί δὲν χρειάζεται νὰ μάθω τὰ περὶ σοῦ ἀπὸ ἄλλον. Πῶς θὰ μείνω ἄτρωτος ἀπὸ σένα; Πῶς θὰ κατορθώσω νὰ διαφύγω τὸν κίνδυνο τῆς φύσεως; Ἐπειδὴ ἔδωσα ὑπόσχεσι στὸν Χριστὸν νὰ εἶμαι ἐχθρός σου, πῶς θὰ νικήσω τὴν τυραννική σου ἐξουσία; Πῶς; Διότι ἀπεφάσισα νὰ ἀσκῶ βία ἐπάνω σου.

Καὶ ἡ σάρκα ἀφοῦ κατὰ κάποιον τρόπο ἀποκρίθηκε πρὸς τὴν ψυχή, φάνηκε ὅτι ἔτσι περίπου εἶπε: «Δὲν πρόκειται νὰ σοῦ εἰπῶ κάτι ποὺ ἐσὺ δὲν τὸ γνωρίζεις, ἀλλὰ κάτι ποὺ καὶ οἱ δυὸ τὸ γνωρίζομε. Ἐγὼ καυχῶμαι ὅτι ἔχω μητέρα τὴν (ἁμαρτωλὴ) ἀγάπη. Τὴν ἐξωτερικὴ πύρωσι τῆς σαρκὸς τὴν γεννῶ μὲ τὴν περιποίησι καὶ τὴν ἐν γένει καλοπέρασι. Ἡ δὲ ἐσωτερικὴ φλόγα καὶ ἔξαψις τῶν λογισμῶν ἔχουν ὡς ἀφορμὲς τὴν καλοπέρασι ποὺ προηγήθηκε καὶ τὶς αἰσχρὲς πράξεις ποὺ διεπράχθησαν. Ἐγὼ ὅταν συλλάβω, γεννῶ τὶς ἁμαρτωλὲς πτώσεις. Καὶ ἐκεῖνες πάλι ὅταν γεννηθοῦν, γεννοῦν μὲ τὴν σειρά τους τὸν θάνατο διὰ τῆς ἀπογνώσεως.

Ἂν γνωρίσης καλὰ τὴν ἰδική μου καὶ τὴν ἰδική σου μεγάλη ἀσθένεια, μοῦ ἔδεσες τὰ χέρια. Ἂν

ταλαιπωρήσης τὸν λαιμό, μοῦ ἔδεσες τὰ πόδια, ὥστε νὰ μὴ μπορῶ νὰ προχωρῶ. Ἂν συζευχθῆς τὴν ὑπακοή, μὲ διεζεύχθης. Ἂν ἀποκτήσης ταπείνωσι, μὲ ἀπεκεφάλισες.

Δέκατο πέμπτο βραβεῖο! Ὅποιος ζωντας μὲ τὴν σάρκα τὸ κατέκτησε, ἀπέθανε καὶ ἀνεστήθη καὶ ἐγνώρισε ἤδη ἀπὸ ἐδῶ τὸ προοίμιο τῆς μελλοντικῆς ἀφθαρσίας.

----

1. Πρόκειται, κατὰ τὸν σχολιαστή, γιὰ τὸν Θεολόγο Γρηγόριο.

2. Ἐννοεῖ τὸν Διάβολο, τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα Ἑωσφόρο.

3. Τὸ ἐν λόγῳ περιστατικὸ ἀναφέρεται στὸ «Γεροντικόν»: Ἀποφθέγματα Μεγ. Ἀντωνίου, κεφ. ιδ´ (βλ. «Ὁ Μέγας Ἀντώνιος», ἐκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1971, σελ. 163). Σὲ μερικὲς ὅμως ἐκδόσεις τοῦ «Γεροντικοῦ» παραλείπεται, σκοπίμως μᾶλλον.

4. Κατὰ τὸν σχολιαστὴ πρόκειται γιὰ τὸν ἅγιος Γρηγόριο τὸν Ναζιανζηνό. Ἡ σάρξ ὀνομάζεται «δούλη», διότι ὑποτάσσεται δουλικὰ στὰ πάθη της, καὶ «νυκτερινή», διότι ἐπιδίδεται σ᾽ αὐτὰ κυρίως τὴν νύκτα.

5. Ἀναφέρεται στὴν περίπτωση κατὰ τὴν ὁποία ἕνας μοναχὸς ἐβοήθησε τὴν ἡλικιωμένη μητέρα του νὰ διαβῆ κάποιον ποταμό. Γιὰ νὰ μὴν ἐγγίσῃ ἀπ᾽ εὐθείας τὸ χέρι της, τὸ ἐτύλιξε μὲ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς καὶ ἔτσι τὴν ἐβάσταξε! Παρ᾽ ὅλον ὅτι ἦταν καὶ προχωρημένη στὴν ἡλικία καὶ μητέρα του! Τὸ περιστατικὸ ἀναφέρεται στὸ «Γεροντικόν» (βλ. «Εὐεργετινός», Β´, Ὑπόθεσις κθ´ 21).

6. Δηλαδή: Οἱ δαίμονες, ὅταν ἐπιτίθενται, δὲν διακρίνονται πάντοτε γιὰ τὶς συνετὲς καὶ μεθοδικὲς ἐνέργειές τους.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

Περὶ φιλαργυρίας

(Καθὼς καὶ περὶ ἀκτημοσύνης)

ΠΟΛΛΟΙ ΑΠΟ τοὺς σοφοὺς διδασκάλους μετὰ ἀπὸ τὸν προηγούμενο τύραννο συνηθίζουν νὰ τοποθετοῦν τὸν παρόντα μυριοκέφαλο δαίμονα τῆς φιλαργυρίας. Καὶ γιὰ νὰ μὴ μεταβάλωμε τὴν σειρὰ τῶν σοφῶν ἐμεῖς οἱ ἄσοφοι, ἀκολουθήσαμε τὸν ἴδιο κανόνα καὶ τὴν ἴδια ἀπόφασι. Ἔτσι ἀφοῦ ὁμιλήσωμε ὀλίγο μὲ τὴν ἀρρώστεια, θὰ ὁμιλήσωμε ἔπειτα ἐν συντομίᾳ καὶ γιὰ τὴν κατάστασι τῆς ὑγείας.

2. Ἡ φιλαργυρία εἶναι προσκύνησις τῶν εἰδώλων, θυγατέρα τῆς ἀπιστίας, προφασίστρια νόσων, μάντις γηρατειῶν, ὑποβολεὺς ἀνομβρίας, προμηνυτὴς λιμῶν.

3. Φιλάργυρος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ καταφρονεῖ τὶς εὐαγγελικὲς ἐντολὲς καὶ τὶς παραβαίνει ἐνσυνείδητα. Ὅποιος ἀπέκτησε ἀγάπη διεσκόρπισε χρήματα. Ὅποιος ὅμως ἰσχυρίζεται πὼς συμβιβάζει στὴν ζωή του καὶ τὰ δυό, αὐτοαπατήθηκε.

4. Ὅποιος πενθεῖ γιὰ τὶς ἁμαρτίες του, ἀπαρνήθηκε καὶ τὸ σῶμα του. Διότι ὅταν τὸ ἐκάλεσε ἡ

περίστασις, οὔτε αὐτὸ τὸ λυπήθηκε.

5. Μὴ ἰσχυρίζεσαι ὅτι μαζεύεις χρήματα γιὰ τοὺς πτωχούς. Διότι δυὸ μόνο λεπτὰ ἀγόρασαν τὴν οὐράνιο βασιλεία (πρβλ. Λουκ. κα´ 2).

6. Ὁ φιλόξενος καὶ ὁ φιλάργυρος συναντήθηκαν. Καὶ ὁ δεύτερος ἀποκαλοῦσε τὸν πρῶτο ἀδιάκριτο καὶ ἀσύνετο.

7. Ὅποιος ἐνίκησε τὸ πάθος αὐτό, ἔπαυσε νὰ ἔχη μέριμνες. Ὅποιος εἶναι δεμένος μαζί του, ποτὲ δὲν θὰ κάνη καθαρὰ προσευχή.

8. Ἀρχὴ τῆς φιλαργυρίας, ἡ πρόφασις τῆς ἐλεημοσύνης. Τέλος δὲ αὐτῆς, τὸ μίσος πρὸς τοὺς πτωχούς. Ἕως ὅτου κάποιος συγκεντρώση τὰ χρήματα, κάνει ἐλεημοσύνες. Ὅταν ὅμως τὰ συγκεντρώση, σφίγγουν τὰ χέρια του.

9. Εἶδα ἀνθρώπους πτωχοὺς ὡς πρὸς τὰ χρήματα, οἱ ὁποῖοι ἐπλούτησαν στὴν ζωὴ τῶν «πτωχῶν τῷ πνεύματι»· δηλαδὴ ἐπλούτησαν στὴν μοναχικὴ ζωή. Καὶ ἔπαυσαν πλέον νὰ ἐνθυμοῦνται τὴν προηγουμένη πτωχεία τους.

10. Ὁ φιλοχρήματος μοναχὸς εἶναι ξένος πρὸς τὴν ἀκηδία(!), ἐνθυμούμενος κάθε ὥρα τὸν ἀποστολικὸ λόγο «Ὁ ἀργὸς μηδὲ ἐσθιέτω» (Β´ Θέσ. γ´ 10), καθὼς καὶ τό: «Αἱ χεῖρες αὗται διηκόνησαν ἐμοὶ καὶ τοῖς σὺν ἐμοί»! (Πράξ. κ´ 34).

*** * ***

11. Ἡ ἀκτημοσύνη εἶναι ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὶς φροντίδες, ἀμεριμνία βίου, ὁδοιπορία ἀνεμπόδιστη, ἀποξένωσις ἀπὸ τὴν λύπη, πίστις στὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ.

12. Ὁ ἀκτήμων μοναχὸς εἶναι κύριος ὅλου τοῦ κόσμου. Ἔχει ἀναθέσει στὸν Θεὸν τὴν φροντίδα του, καὶ μὲ τὴν πίστι του αὐτὴ τοὺς ἔχει ὅλους δούλους του. Δὲν θὰ ὁμιλήση σὲ ἄνθρωπο γιὰ ἀνάγκες του. Ὅλα δὲ ὅσα τοῦ προσφέρονται, τὰ δέχεται σὰν ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Κυρίου. Ὁ ἀκτήμων ἐργάτης τῆς ἀρετῆς εἶναι υἱὸς τῆς ἀπροσπαθείας, καὶ αὐτὰ ποὺ ἔχει θεωρεῖ σὰν νὰ μὴ τὰ ἔχη. Ὅταν ἦλθε ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως γιὰ τὴν ἄσκησι, τὰ ἐθεώρησε ὅλα σὰν σκύβαλα. Ἐὰν ὅμως λυπῆται γιὰ κάποιο πράγμα, σημαίνει ὅτι δὲν ἔγινε ἀκόμα ἀκτήμων. Ὁ ἀκτήμων ἄνθρωπος ἔχει καθαρὰ προσευχή, ἐνῷ ὁ φιλοκτήμων προσεύχεται ἔχοντας τὸν νοῦ του σὲ ὑλικὰ πράγματα.

13. Ὅσοι ζοῦν ὡς ὑποτακτικοί, εἶναι ξένοι πρὸς τὴν φιλαργυρία. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ καὶ τὸ σῶμα ἀκόμη παρέδωσαν, τί κρατοῦν λοιπὸν ὡς ἰδικό τους; Αὐτοὶ σὲ ἕνα μόνο σημεῖο συνήθως ὑστεροῦν: Παρουσιάζονται εὔκολοι καὶ ἕτοιμοι σὲ τοπικὲς μετακινήσεις.

14. Εἶδα ὑλικὴ περιουσία ποὺ ἔκανε μερικοὺς μοναχοὺς νὰ παραμένουν ὑπομονητικὰ στὸν τόπο τους. Ἐγὼ δὲ περισσότερο ἀπ᾽ αὐτοὺς ἐμακάρισα ἐκείνους ποὺ περιπλανῶνται γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου.

15. Ὅποιος ἐγεύθηκε τὰ οὐράνια, εὔκολα καταφρονεῖ τὰ ἐπίγεια. Ὁ ἄγευστος ὅμως ἐκείνων ἀγάλλεται μὲ τὰ γήϊνα ὑπάρχοντά του.

16. Ὅποιος ἀσκεῖ τὴν ἀκτημοσύνη χωρὶς λόγο καὶ πνευματικὴ βάσι, ὑφίσταται δυὸ ἀδικίες: καὶ ἀπὸ τὰ παρόντα ἀπέχει καὶ τὰ μέλλοντα στερεῖται.

Ἂς μὴ φανοῦμε λοιπόν, ὦ μοναχοί, πιὸ ἄπιστοι ἀπὸ τὰ πτηνά, ποὺ οὔτε μεριμνοῦν οὔτε συγκεντρώνουν τροφὲς (πρβλ. Ματθ. ς´ 26).

17. Μέγας εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀπαρνεῖται κατὰ τρόπον θεάρεστο τὰ χρήματα. Ἅγιος ὅμως εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀπαρνεῖται τὸ ἰδικό του θέλημα. Ὁ μὲν πρῶτος θὰ λάβη ἑκατονταπλάσια εἴτε μὲ χρήματα εἴτε μὲ χαρίσματα. Ὁ δὲ δεύτερος θὰ κληρονομήση ζωὴν αἰώνιον.

18. Δὲν θὰ λείψουν τὰ κύματα ἀπὸ τὴν θάλασσα. Οὔτε ἀπὸ τὸν φιλάργυρο ἡ ὀργὴ καὶ ἡ λύπη.

19. Ὅποιος καταφρονεῖ τὰ ὑλικά, ἀπηλλάγη ἀπὸ τὶς δικαιολογίες καὶ τὶς ἀντιλογίες, ἐνῷ ὁ φιλοκτήμων καὶ γιὰ μία βελόνα ἀκόμη ἀγωνίζεται μέχρι θανάτου.

20. Ἡ ἀκλόνητη πίστις θὰ περιορίση τὶς μέριμνες, ἐνῷ μὲ τὴν μνήμη τοῦ θανάτου κατορθώνεται ἀκόμη καὶ ἡ ἀπάρνησις τοῦ σώματος.

21. Στὸν Ἰὼβ δὲν ὑπῆρχε ἴχνος φιλαργυρίας· γι᾽ αὐτὸ καὶ ὅταν τὰ στερήθηκε ὅλα, ἔμεινε ἀτάραχος.

22. «Ρίζα πάντων τῶν κακῶν, καὶ εἶναι καὶ λέγεται ἡ φιλαργυρία» (Α´ Τιμ. ς´ 10). Διότι αὐτὴ εἶναι ποὺ δημιούργησε μίση καὶ κλοπὲς καὶ φθόνους καὶ χωρισμοὺς καὶ ἔχθρες καὶ ζάλες καὶ μνησικακίες καὶ ἀσπλαγχνίες καὶ φόνους.

23. Μὲ ὀλίγη φωτιὰ μερικοὶ ἔκαψαν μεγάλο δάσος. Ἀντιθέτως μὲ μία ἀρετὴ ἄλλοι ἐσώθηκαν ἀπὸ ὅλα τὰ τωρινὰ καὶ προηγούμενα πάθη. Αὐτὴ ὀνομάζεται ἀπροσπάθεια. Τὴν ἐγέννησε δὲ ἡ πεῖρα καὶ ἡ γεῦσις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ φροντίδα γιὰ τὴν μεταθανάτιο ἀπολογία.

24. Δὲν ξεχάσθηκε ἀπὸ τὸν πολὺ προσεκτικὸ ἀναγνώστη ὁ λόγος τῆς μητροκάκου, δηλαδὴ τῆς μητέρας ὅλων τῶν κακῶν γαστριμαργίας.

Ἀναφέρει ἡ ἴδια σὰν δεύτερο ἀπόγονό της στὴν κακὴ καὶ ἐπάρατη τεκνογονία της τὸν λίθο τῆς ἀναισθησίας, δηλαδὴ τὴν σκληρότητα τῆς καρδίας. Ἀλλὰ μὲ ἐμπόδισε νὰ τὴν τοποθετήσω (τὴν ἀναισθησία) στὴν θέσι της ὁ πολυκέφαλος ὄφις τῆς εἰδωλολατρείας, (ἡ φιλαργυρία), ἡ ὁποία, χωρὶς νὰ ξέρω πῶς, ἀριθμεῖται τρίτη στὴν ἁλυσίδα τῶν ὀκτὼ παθῶν ἀπὸ τοὺς διακριτικοὺς Πατέρας.

Ἀφοῦ λοιπὸν χωρὶς πολλὰ λόγια ἐτελειώσαμε τὸν λόγο περὶ φιλαργυρίας, ἐπιθυμοῦμε νὰ ὁμιλήσωμε τώρα περὶ ἀναισθησίας, ἐξετάζοντας τὴν τρίτη στὴν σειρά, ἂν καὶ στὴν τάξι τῆς γεννήσεώς της εἶναι δεύτερη. Ἔπειτα ἀπ᾽ αὐτὴν θὰ εἰποῦμε ὀλίγα λόγια περὶ ὕπνου καὶ ἀγρυπνίας, καθὼς ἐπίσης καὶ περὶ τῆς νηπιώδους καὶ ἀνάνδρου δειλίας. Διότι αὐτὰ τὰ νοσήματα εἶναι τῶν ἀρχαρίων.

Ἕνα βραβεῖο ἀκόμη! Ὅποιος τὸ κατέκτησε προχωρεῖ σὰν ἄϋλος πρὸς τὸν οὐρανό.

Δεκάτη ἕκτη πάλη! Ὅποιος ἐνίκησε σ᾽ αὐτήν, ἢ ἔχει ἀποκτήσει ἀγάπη ἢ ἔπαυσε νὰ ἔχη μέριμνες.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

Περὶ ἀναισθησίας

(Διὰ τὴν νέκρωσιν τῆς ψυχῆς καὶ διὰ τὸν θάνατον τοῦ νοῦ, πρὸ τοῦ σωματικοῦ θανάτου)

ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑ καὶ στὰ σώματα καὶ στὶς ψυχὲς εἶναι ἀπονεκρωμένη αἴσθησις, ἡ ὁποία ἀπὸ χρονία ἀσθένεια καὶ ἀμέλεια κατέληξε νὰ ἀναισθητοποιηθῆ.

2. Ἡ ἀναλγησία εἶναι πολυκαιρισμένη καὶ μονιμοποιημένη ἀμέλεια, ναρκωμένη σκέψις, γέννημα τῶν «προλήψεων». Εἶναι παγίδα τῆς πνευματικῆς προθυμίας, βρόχος τῆς ἀνδρείας, ἄγνοια τῆς κατανύξεως, θύρα τῆς ἀπογνώσεως. Εἶναι μητέρα τῆς λήθης, (λησμοσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐντολῶν του), καὶ ἐν συνεχείᾳ θυγατέρα τῆς ἰδικῆς της θυγατέρας (1). Εἶναι ἀκόμη ἀπόκρουσις ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ.

3. Ὁ ἀνάλγητος εἶναι ἄφρων φιλόσοφος. Εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐξηγεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ στοὺς ἄλλους πρὸς ἰδική του κατάκρισι. Αὐτὸς ποὺ φιλολογεῖ εἰς βάρος τοῦ ἑαυτοῦ του. Αὐτὸς ποὺ εἶναι τυφλός, καὶ διδάσκει τοὺς ἄλλους πῶς νὰ βλέπουν. Ὁμιλεῖ στοὺς ἄλλους γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ τραύματός των, ἐνῷ συνεχῶς ἐρεθίζει καὶ χειροτερεύει τὸ ἰδικό του. Ὁμιλεῖ ἐναντίον τοῦ πάθους, καὶ συνεχῶς τρέφεται μὲ ὅσα τὸ προκαλοῦν. Ἐναντίον τοῦ πάθους προσεύχεται, καὶ ἀμέσως σπεύδει νὰ τὸ ἱκανοποιήσῃ. Ἱκανοποιώντας το ἐξοργίζεται κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ δὲν ἐντρέπεται τὰ λόγια του ὁ ταλαίπωρος.

«Ἄσχημα κάνω» φωνάζει, καὶ μὲ εὐχαρίστησι ἐπιμένει στὴν ἁμαρτία. Τὸ στόμα προσεύχεται ἐναντίον τοῦ πάθους, ἀλλὰ τὸ σῶμα ὑπὲρ αὐτοῦ ἀγωνίζεται. Περὶ θανάτου φιλοσοφεῖ, καὶ συμπεριφέρεται σὰν ἀθάνατος. Γιὰ τὸν χωρισμὸ στενάζει, καὶ σὰν νὰ εἶναι αἰώνιος ἀμελεῖ καὶ νυστάζει. Ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ἐγκράτεια, καὶ δίνει ἀγῶνες γιὰ τὴν γαστριμαργία. Μακαρίζει τὴν ὑπακοή, καὶ πρῶτος αὐτὸς παρακούει.

Ἐπαινεῖ τοὺς ἀπροσπαθεῖς καὶ δὲν ἐντρέπεται νὰ μνησικακῆ καὶ νὰ φιλονεικῆ γιὰ ἕνα κουρέλι. Παρασυρόμενος στὴν ὀργὴ πικραίνεται, καὶ ἐν συνεχείᾳ ὀργίζεται πάλι ἐπειδὴ πικράθηκε. Καὶ ἔτσι προσθέτει ἥττα στὴν ἥττα χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνεται.

Διαβάζει γιὰ τὴν Κρίσι, καὶ ἀρχίζει νὰ χαμογελᾶ. Γιὰ τὴν κενοδοξία, καὶ κενοδοξεῖ τὴν ὥρα τῆς ἀναγνώσεως. Ἀποστηθίζει λόγους περὶ ἀγρυπνίας, καὶ παρευθὺς καταβυθίζεται στὸν ὕπνο. Ἐγκωμιάζει τὴν προσευχή, καὶ τὴν ἀποφεύγει σὰν μαστίγιο. Μόλις χορτάσει φαγητὸ μετανοεῖ, καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο τρώει καὶ χορταίνει περισσότερο. Μακαρίζει τὴν σιωπή, καὶ τὴν ἐγκωμιάζει μὲ πολυλογία. Διδάσκει περὶ πραότητος, καὶ πολλὲς φορὲς ὀργίζεται τὴν ὥρα τῆς διδασκαλίας. Μόλις συνῆλθε ἀπὸ τὸ σφάλμα του ἐστέναξε, καὶ ἀφοῦ κούνησε τὸ κεφάλι πάλι ὑπέκυψε στὸ πάθος του.

Κατηγορεῖ τὸ γέλιο καὶ χαμογελαστὸς διδάσκει περὶ πένθους. Κατηγορεῖ πολὺ ἐμπρὸς σὲ ἄλλους τὸν ἑαυτόν του ὡς κενόδοξο, καὶ μὲ τὴν κατηγορία αὐτὴ κοιτάζει νὰ προσπορίσῃ στὸν ἑαυτόν του δόξα. Μὲ ἐμπάθεια ἀτενίζει στὰ εὐειδῆ πρόσωπα, καὶ ὁμιλεῖ περὶ σωφροσύνης καὶ ἁγνότητος. Ἐπαινεῖ τοὺς ἐρημίτας καὶ τοὺς ἡσυχαστάς, ἐνῷ περνᾶ τὸν καιρό του στὸν κόσμο,

καὶ δὲν ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἔτσι ἐξευτελίζει τὸν ἑαυτό του. Ἐπαινεῖ καὶ δοξάζει τοὺς ἐλεήμονας, ἀλλὰ ὑβρίζει τοὺς πτωχούς. Πάντοτε γίνεται κατήγορος τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ νὰ συνέλθη δὲν θέλει, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ δὲν μπορεῖ.

4. Ἔτυχε νὰ ἰδῶ πολλοὺς τέτοιους ποὺ ἐδάκρυζαν ἀκούοντας περὶ θανάτου καὶ περὶ τῆς φοβερᾶς κρίσεως, καὶ μὲ τὰ δάκρυα ἀκόμη στὰ μάτια ἔτρεχαν γρήγορα στὴν τράπεζα. Καὶ ἐδοκίμασα θαυμασμό, πῶς κατώρθωσε ἡ δέσποινα αὐτὴ καὶ ὀζοθήκη, δηλαδὴ ἡ κοιλία, δυναμωμένη ἀπὸ τὴν πολλὴ ἀναλγησία, νὰ κατατροπώση καὶ τὸ πένθος ἀκόμη.

5. Μὲ τὴν μικρὴ γνῶσι καὶ τὴν ἱκανότητα ποὺ διαθέτω, ἀπεγύμνωσα τὶς δολιότητες καὶ τὶς πληγὲς τῆς πετρώδους αὐτῆς καὶ ἀποκρήμνου καὶ μανιώδους καὶ ἀνοήτου ἀναισθησίας. Δὲν ἔχω διάθεσι νὰ φιλολογῶ περισσότερο εἰς βάρος της. Ὅποιος ὅμως δύναται μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Κυρίου νὰ παρουσιάση ἀπὸ πείρα καὶ δοκιμασία κατάλληλα φάρμακα γιὰ τὶς πληγὲς αὐτές, ἂς μὴ διστάξη νὰ τὸ κάνη. Ἐγὼ δὲν τὸ θεωρῶ ἐντροπὴ νὰ προβάλω ἀδυναμία, ἀφοῦ εἶμαι τόσο πολὺ αἰχμαλωτισμένος ἀπὸ αὐτή. Ἀλλ᾽ οὔτε καὶ τὶς δολιότητές της καὶ τὰ τεχνάσματά της κατώρθωσα νὰ καταλάβω μόνος μου· παρὰ μόνο ἀφοῦ κάπου τὴν συνέλαβα καὶ τὴν ἐκράτησα διὰ τῆς βίας καὶ τὴν ἐβασάνισα καὶ τὴν ἐμαστίγωσα μὲ τὸ μαστίγιο τοῦ θείου φόβου καὶ τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς, τὴν ἀνάγκασα νὰ ὁμολογήση ὅσα προανέφερα.

Μοῦ φαινόταν δὲ ὅτι ἔλεγε ἡ τυραννικὴ καὶ κακοῦργος: «Οἱ ἰδικοί μου σύντροφοι ἐνῷ βλέπουν νεκρούς, γελοῦν. Ἐνῷ παρίστανται στὴν προσευχή, εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου πετρώδεις καὶ σκληροὶ καὶ σκοτεινοί. Ἐνῷ ἀντικρύζουν τὴν ἁγία Τράπεζα, μένουν ἀναίσθητοι. Ἐνῷ μεταλαμβάνουν ἀπὸ τὰ ἅγια Δῶρα, εἶναι σὰν νὰ ἐγεύθησαν ἁπλῶς ψωμί. Ἐγώ, ὅταν τοὺς βλέπω νὰ κατανύσσωνται, τοὺς καταγελῶ. Ἐγὼ ἔχω μάθει ἀπὸ τὸν πατέρα ποὺ μὲ ἐγέννησε, νὰ φονεύω ὅ,τι καλὸ γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἀνδρεία τῆς ψυχῆς καὶ τὸν εὐσεβῆ πόθο. Ἐγὼ εἶμαι μητέρα τοῦ γέλωτος, ἐγὼ τροφὸς τοῦ ὕπνου, ἐγὼ φίλη του χορτασμοῦ. Ἐγώ, ὅταν ἐλέγχωμαι δὲν πονῶ. Ἐγὼ εἶμαι σφικτὰ ἀγκαλιασμένη μὲ τὴν ψευτοευλάβεια».

Κατάπληκτος δὲ ἐγὼ ἀπὸ τὰ λόγια αὐτῆς τῆς παράφρονος, ἐρωτοῦσα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ποὺ τὴν ἐγέννησε. Καὶ ἐκείνη μοῦ ἀπήντησε:

«Ἐγὼ δὲν ἔχω μία μόνο γέννησι. Ἡ δὲ κυοφόρησίς μου εἶναι κάπως ποικίλη καὶ ἄστατη. Ἐμένα μὲ ἐνδυναμώνει ὁ χορτασμὸς τῆς κοιλίας. Ἐμένα μὲ αὔξησε ἡ πολυκαιρία. Ἐμένα μὲ ἔχει παγιώσει ἡ κακὴ συνήθεια· καὶ ὅποιος τὴν ἀπέκτησε, ποτὲ δὲν πρόκειται νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ἐμένα. Ἐὰν μελετᾶς ἐπίμονα καὶ μὲ πολλὴ ἀγρυπνία τὴν αἰωνία Κρίσι, ἴσως μὲ κάνης νὰ χαλαρώσω ὀλίγο. Κοίταξε ἀπὸ ποιὰ αἰτία γεννῶμαι σ᾽ ἐσένα -δὲν ἔχω σὲ ὅλους τὴν ἴδια αἰτία-, καὶ ἀγωνίζου ἐναντίον τῆς μητέρας μου αὐτῆς. Νὰ προσεύχεσαι συχνὰ στοὺς τάφους, ζωγραφίζοντας ἀνεξίτηλα τὴν εἰκόνα τους στὴ καρδιά σου. Ἐὰν μάλιστα αὐτὴ δὲν ζωγραφισθῆ μὲ τὸν χρωστήρα τῆς νηστείας, δὲν πρόκειται νὰ μὲ νικήσης εἰς τὸν αἰώνα».

----

1. Ἀπὸ τὴν ἀναλγησία δηλαδὴ γεννᾶται ἡ λήθη καὶ ἀπὸ τὴν λήθη γεννᾶται πάλι ἡ ἀναλγησία.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

Περὶ ὕπνου καὶ προσευχῆς

(Καθὼς καὶ περὶ τῆς ψαλμῳδίας εἰς συνοδίαν μοναχῶν)

Ὁ ΥΠΝΟΣ εἶναι σπουδαῖο συστατικὸ τῆς φύσεώς μας, ἀπεικόνισις τοῦ θανάτου, ἀργία τῶν αἰσθήσεων. Εἶναι μὲν ἕνας, ἀλλὰ ὅπως καὶ ἡ ἐπιθυμία, ἔχει πλεῖστες αἰτίες καὶ ἀφορμές. Δηλαδὴ προέρχεται ἄλλοτε ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φύσι, ἄλλοτε ἀπὸ τὰ φαγητὰ καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς δαίμονες. Μερικὲς φορὲς ἴσως καὶ ἀπὸ πολὺ ὑπερβολικὴ νηστεία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξασθενημένη ἡ σάρκα, ζητεῖ νὰ αὐτοπαρηγορηθῆ μὲ τὸν ὕπνο.

2. Ὅπως ἡ πολυποσία ἐξαρτᾶται καὶ ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν κακὴ συνήθεια, ἔτσι καὶ ἡ πολυυπνία. Γι᾽ αὐτὸ ἰδιαιτέρως στὶς ἀρχὲς τῆς ἀποταγῆς ἂς ἀγωνισθοῦμε ἐναντίον της. Διότι εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ θεραπεύσῃ κανεὶς μία μακροχρόνια συνήθεια.

3. Ἂς παρακολουθήσωμε καὶ θὰ ἰδοῦμε πῶς ἐνῷ σημαίνει ἡ πνευματικὴ σάλπιγξ, δηλαδὴ τὸ σήμαντρο, ὁρατῶς μὲν συναθροίζονται οἱ ἀδελφοί, ἀοράτως δὲ συνάγονται οἱ ἐχθροί. Ἔτσι ἄλλοι δαίμονες ἔρχονται στὸ κρεββάτι, μόλις σηκωθοῦμε, καὶ μᾶς πιέζουν νὰ ἀνακλιθοῦμε πάλι. «Μεῖνε, μᾶς λέγουν, ἕως ὅτου συμπληρωθοῦν οἱ προοιμιακοὶ ὕμνοι, καὶ ἔπειτα πηγαίνεις στὴν Ἐκκλησία». Ἄλλοι, ἐνῷ παριστάμεθα στὴν προσευχή, ἔρχονται καὶ μᾶς βυθίζουν στὸν ὕπνο. Ἄλλοι προξενοῦν ἔντονη καὶ ἀπροσδόκητη κοιλιακὴ ἐνόχλησι. Ἄλλοι μᾶς προτρέπουν νὰ ἀνοίγωμε συζητήσεις μέσα στὸ Κυριακό. Ἄλλοι παρασύρουν τὸν νοῦ μας σὲ αἰσχροὺς λογισμούς. Ἄλλοι μᾶς κάνουν νὰ ἀκουμποῦμε σὰν κουρασμένοι στὸν τοῖχο. Ἐνίοτε μάλιστα συμβαίνει νὰ μᾶς προκαλοῦν καὶ πάρα πολλὰ χασμουρητά.

Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐπροκάλεσαν πολλὲς φορὲς γέλωτα τὸν καιρὸ τῆς προσευχῆς, ὥστε νὰ κάνουν τὸν Θεὸν νὰ ἀγανακτήσῃ ἐναντίον μας. Ἄλλοι μᾶς βιάζουν νὰ διαβάζωμε γρήγορα τὸ Ψαλτήριο ἀπὸ ῥᾳθυμία, καὶ ἄλλοι μᾶς προτρέπουν νὰ ψάλλωμε ἀργὰ ἀπὸ φιληδονία. Μερικὲς μάλιστα φορὲς κάθονται καὶ στὸ στόμα μας καὶ τὸ καθιστοῦν κλειστὸ καὶ δυσκολοάνοικτο.

4. Ἐκεῖνος ποὺ ἀναλογίζεται ὅτι προσευχόμενος ἵσταται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ αἰσθάνεται αὐτὸ στὴν καρδιά του, θὰ εἶναι στύλος ἀκλόνητος καὶ δὲν θὰ ἐμπαίζεται ἀπὸ κανένα δαίμονα ἀπὸ ὅσους προανέφερα.

Ὁ πραγματικὸς ὑποτακτικός, πολλὲς φορὲς μόλις σταθῆ στὴν προσευχή, γίνεται ὅλος φωτεινὸς καὶ πασίχαρος· διότι εἶναι ὁ πύκτης παρασκευασμένος καὶ φλογισμένος ἀπὸ πρὶν μὲ τὴν ἀνόθευτη διακονία καὶ ὑπακοή.

5. Σὲ ὅλους εἶναι δυνατὸν νὰ προσεύχωνται μαζὶ μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀδελφῶν, σὲ πολλοὺς ὅμως εἶναι πιὸ ταιριαχτὸ μόνο μὲ ἕναν ὁμόψυχο. Ὅταν ὑμνῆς τὸν Θεὸν μὲ τὸ πλῆθος, δὲν μπορεῖς νὰ κάνῃς ἄϋλη προσευχή. Ἂς ἔχῃς ὅμως τότε ὡς νοερὰ ἐργασία τὴν θεωρία τῶν ψαλλομένων ἢ πάλι κάποια ὡρισμένη προσευχή, ἕως ὅτου τελειώσῃ ὁ στίχος τοῦ πλησίον σου.

6. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀσκῇς τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς κάποιο π ά ρ ε ρ γ ο, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ κ ά τ ε ρ γ ο. Αὐτὸ ἄλλωστε τὸ ἐδίδαξε σαφῶς ὁ Ἄγγελος ποὺ ἐμφανίσθηκε στὸν Μέγαν Ἀντώνιο.

7. Ἡ κάμινος δοκιμάζει τὸν χρυσό· ἡ δὲ παράστασις στὴν προσευχή, τὸν ζῆλο καὶ τὴν ἀγάπη τῶν μοναχῶν πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐργασία ἐπαινετή! Ὅποιος τὴν κατέκτησε, καὶ τὸν Θεὸν πλησιάζει καὶ τοὺς δαίμονες ἐκδιώκει.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

Περὶ ἀγρυπνίας

(Διὰ τὴν σωματικὴν ἀγρυπνίαν, καὶ διὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ ἐπιτελῶμεν αὐτήν)

ΣΤΟΥΣ ΕΠΙΓΕΙΟΥΣ βασιλεῖς, ἄλλοι παρίστανται ἄοπλοι καὶ γυμνοί, ἄλλοι μὲ ράβδους, ἄλλοι μὲ ἀσπίδες καὶ ἄλλοι μὲ ξίφη. Εἶναι δὲ μεγάλη καὶ ἀσύγκριτη ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στοὺς πρώτους καὶ στοὺς τελευταίους. Διότι οἱ πρῶτοι εἶναι συνήθως συγγενεῖς καὶ οἰκειακοὶ τοῦ βασιλέως. Καὶ αὐτὰ μὲν συμβαίνουν σ᾽ αὐτούς.

Ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ ἐμεῖς νὰ ἐξετάσωμε πῶς παριστάμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Βασιλέως μας στὶς ἑσπερινές, τὶς νυκτερινὲς καὶ τὶς λοιπὲς παραστάσεις καὶ προσευχές.

Στὴν βραδυνῆ ἀγρυπνία μερικοὶ ὑψώνουν τὰ χέρια τους σὲ προσευχή, ἄϋλοι καὶ ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε φροντίδα. Ἄλλοι τὴν ἐπιτελοῦν μὲ ψαλμῳδία. Ἄλλοι ἐπιμένουν ἰδιαιτέρως στὴν ἀνάγνωσι. Ἄλλοι ἀπὸ ἀδυναμία πολεμοῦν ἀνδρείως τὸν ὕπνο μὲ τὸ ἐργόχειρο. Καὶ ἄλλοι ἀπασχολοῦνται μὲ τὴν σκέψι τοῦ θανάτου, θέλοντας ἔτσι νὰ αἰσθανθοῦν κατάνυξι. Ἐξ ὅλων αὐτῶν οἱ πρῶτοι καὶ οἱ τελευταῖοι κάνουν θεάρεστη ἀγρυπνία. Οἱ δεύτεροι μοναχική. Οἱ τρίτοι βαδίζουν σὲ κατώτερη ὁδό. Πάντως ἀναλόγως πρὸς τὴν προαίρεσι καὶ τὴν δύναμι τοῦ καθενός, δέχεται καὶ ἀξιολογεῖ τὰ δῶρα ὁ Θεός.

2. Ὁ ἄγρυπνος ὀφθαλμὸς ἐξήγνισε τὸν νοῦ, ἐνῷ ὁ πολὺς ὕπνος ἐπώρωσε τὴν ψυχή. Ὁ ἄγρυπνος μοναχὸς εἶναι ἐχθρὸς τῆς πορνείας, ἐνῷ ὁ ὑπνώδης εἶναι σύζυγός της.

3. Ἡ ἀγρυπνία εἶναι θραῦσις τῆς σαρκικῆς πυρώσεως, λύτρωσις ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς τῶν ἐνυπνιασμῶν, δακρύβρεκτος ὀφθαλμός, ἁπαλὴ καρδία, προφύλαξις ἀπὸ τοὺς λογισμούς, χωνευτήριο τῶν φαγητῶν, δαμαστήριο τῶν παθῶν, κολαστήριο τῆς γλώσσης, φυγαδευτήριο τῶν αἰσχρῶν φαντασιῶν.

4. Ὁ ἄγρυπνος μοναχὸς εἶναι ἁλιεὺς τῶν λογισμῶν, ἱκανὸς νὰ τοὺς ἀντιλαμβάνεται καὶ νὰ τοὺς συλλαμβάνη μὲ εὐχέρεια μέσα στὴν νυκτερινὴ γαλήνη. Ὁ φιλόθεος μοναχός, ὅταν σημαίνη

ἡ σάλπιγγα τῆς προσευχῆς, ἀναφωνεῖ: Εὖγε! Εὖγε! (πρβλ. Ἰὼβ λα΄ 29), ἐνῷ ὁ ρᾳθυμος ὀδύρεται: Ἀλλοίμονο! Ἀλλοίμονο!

5. Ἡ προετοιμασία τῆς τραπέζης ἐδοκίμασε τοὺς γαστριμάργους καὶ ἡ ἐργασία τῆς προσευχῆς ἐδοκίμασε τοὺς φιλοθέους. Ὁ πρῶτος μόλις ἀντικρύση τὴν τράπεζα σκιρτᾶ, ἐνῷ ὁ δεύτερος σκυθρωπάζει.

6. Ὁ πολὺς ὕπνος εἶναι πρόξενος τῆς λήθης, ἐνῷ ἡ ἀγρυπνία καθαρίζει τὴν μνήμη.

7. Ὁ πλοῦτος τῶν γεωργῶν συναθροίζεται στὸ ἀλώνι καὶ στὸ πατητήρι, ἐνῷ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ γνῶσις τῶν μοναχῶν, στὶς ἑσπερινὲς καὶ νυκτερινὲς προσευχὲς καὶ στὴν νοερὰ ἐργασία.

8. Ὁ πολὺς ὕπνος εἶναι σύζυγος ἄδικος, ποὺ ἀφαρπάζει τὸ ἥμισυ ἢ καὶ περισσότερο ἀκόμη ἀπὸ τὴν ζωὴ τοῦ ρᾳθύμου.

9. Ὁ ἀδόκιμος μοναχὸς εἶναι ἄγρυπνος στὶς συζητήσεις. Ὅταν ὅμως ἦλθε ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς, ἐβάρυναν τὰ μάτια του. Ὁ ἀποχαυνωμένος μοναχὸς εἶναι ἱκανὸς γιὰ πολυλογίες. Ὅταν ὅμως ἀρχίση ἡ ἀνάγνωσις, δὲν μπορεῖ οὔτε νὰ κοιτάξη ἀπὸ τὴν νύστα.

Ὅταν θὰ ἠχήση ἡ ἐσχάτη σάλπιγγα, θὰ συμβῆ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Κατὰ παρόμοιο τρόπο μολὶς ἀρχίση ἡ ἀργολογία, θὰ συμβῆ ἡ ἀνάνηψις τῶν κοιμωμένων. Εἶναι ὕπουλος φίλος ὁ τύραννος ποὺ λέγεται ὕπνος. Πολλὲς φορές, ὅταν εἴμαστε χορτασμένοι ἀπὸ φαγητὰ ὑποχωρεῖ, ἐνῷ ὅταν πεινοῦμε καὶ διψοῦμε μᾶς πολεμεῖ δυνατά. Στὴν προσευχὴ προτρέπει νὰ κρατοῦμε ἐργόχειρο, διότι μὲ ἄλλον τρόπο δὲν μπορῆ νὰ χαλάση τὴν προσευχὴ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν ἀγρυπνία.

Στοὺς ἀρχαρίους αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος πόλεμος ποὺ ἀντιμετωπίζουν· μὲ τὸν σκοπὸ νὰ τοὺς κάνη ἐξ ἀρχῆς ρᾳθύμους ἢ νὰ προετοιμάση τὸν δρόμο γιὰ τὸν δαίμονα τῆς πορνείας. Ἕως ὅτου ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ αὐτόν, ἂς μὴν ἀφίνουμε τὴν κοινὴ ψαλμῳδία μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀδελφῶν· διότι ἔτσι πολλὲς φορὲς αἰσθανόμεθα ἐντροπὴ καὶ δὲν νυστάζομε.

10. Ὁ σκύλος εἶναι ἐχθρὸς τῶν λαγῶν· ὁμοίως καὶ ὁ δαίμων τῆς κενοδοξίας εἶναι ἐχθρός του ὕπνου.

11. Ὁ ἔμπορος μετρᾶ τὸ κέρδος, ὅταν τελειώση ἡ ἡμέρα, καὶ ὁ ἀγωνιστὴς μοναχός, ὅταν τελειώση ἡ ψαλμῳδία.

12. Περίμενε καὶ πρόσεχε καὶ θὰ ἰδῆς μετὰ ἀπὸ τὴν προσευχὴ στίφη δαιμόνων, οἱ ὁποῖοι ἐπειδὴ πολεμήθηκαν ἐκ μέρους μας προσπαθοῦν νὰ μᾶς τραυματίσουν μὲ τὶς ἀπρεπεῖς φαντασίες. Κάθησε καὶ παρατήρει, καὶ θὰ ἰδῆς αὐτοὺς ποὺ συνηθίζουν νὰ ἀφαρπάζουν τοὺς πρώτους καρποὺς τῆς ψυχῆς.

13. Συμβαίνει μερικὲς φορὲς ἐνῷ κοιμόμαστε, νὰ μελετοῦμε τοὺς στίχους τῶν Ψαλμῶν. Τοῦτο συμβαίνει, διότι προηγήθηκε αὐτὴ ἡ μελέτη. Μερικὲς ὅμως φορὲς μᾶς τὰ προκαλοῦν αὐτὰ οἱ δαίμονες, γιὰ νὰ μᾶς δημιουργήσουν ἔπαρσι ὑπερηφανείας. Ὑπάρχει καὶ τρίτη περίπτωσις ποὺ δὲν ἤθελα νὰ ἀναφέρω, ἀλλὰ κάποιος μὲ ἐξηνάγκασε: Ἡ ψυχὴ ποὺ μελετᾶ ἀκατάπαυστα κάθε ἡμέρα τὸν λόγο τοῦ Κυρίου, συνηθίζει καὶ στὸν ὕπνο νὰ προσκολλᾶται σ᾽ αὐτὰ τὰ νοήματα. Τὸ δεύτερο αὐτὸ εἶναι κυρίως ἡ ἀνταμοιβὴ τοῦ πρώτου, γιὰ νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὴν ψυχὴ ἁμαρτίες καὶ νυκτερινὲς φαντασίες!

Δεκάτη ἐνάτη βαθμίδα! Ὅποιος τὴν ἀνέβηκε, ἐδέχθηκε φῶς στὴν καρδιά του.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

Περὶ δειλίας

(Διὰ τὴν ἄνανδρον δειλίαν)

ΟΠΟΙΟΣ ἐργάζεται τὴν ἀρετὴ σὲ Κοινόβιο ἢ σὲ συνοδία, δὲν εἶναι συνηθισμένο νὰ πολεμῆται ἀπὸ τὴν δειλία. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ εὑρίσκεται σὲ ἡσυχαστικώτερους τόπους, ἂς ἀγωνίζεται μήπως καὶ τὸν κυριεύση τὸ γέννημα τῆς κενοδοξίας καὶ ἡ θυγατέρα τῆς ἀπιστίας, δηλαδὴ ἡ δειλία.

2. Ἡ δειλία εἶναι νηπιακὴ συμπεριφορὰ μιᾶς ψυχῆς ποὺ ἐγήρασε στὴν κενοδοξία. Ἡ δειλία εἶναι ἀπομάκρυνσις τῆς πίστεως, μὲ τὴν ἰδέα ὅτι ἀναμένονται ἀπροσδόκητα κακά.

3. Ὁ φόβος εἶναι κίνδυνος ποὺ προμελετᾶται. Ἢ διαφορετικά, ὁ φόβος εἶναι μία ἔντρομη καρδιακὴ αἴσθησις, ποὺ συγκλονίζεται καὶ ἀγωνιᾶ ἀπὸ ἀναμονὴ ἀπροβλέπτων συμφορῶν. Ὁ φόβος εἶναι μία στέρησις τῆς ἐσωτερικῆς πληροφορίας. Ἡ ὑπερήφανη ψυχὴ εἶναι δούλη τῆς δειλίας· ἔχοντας πεποίθησι στὸν ἑαυτόν της καὶ ὄχι στὸν Θεόν, φοβεῖται τοὺς κρότους τῶν κτισμάτων καὶ τὶς σκιές.

4. Ὅσοι πενθοῦν καὶ ὅσοι καταπονοῦνται χωρὶς νὰ ὑπολογίζουν κόπους καὶ πόνους, δὲν ἀποκτοῦν δειλία. Πολλὲς φορὲς ὅσοι ὑποκύπτουν στὴν δειλία χάνουν τὸ μυαλό τους. Καὶ εἶναι φυσικὸ αὐτό, διότι εἶναι δίκαιος Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκαταλείπει τοὺς ὑπερηφάνους, ὥστε καὶ οἱ ὑπόλοιποι νὰ μάθωμε νὰ μὴ ὑψηλοφρονοῦμε.

5. Ὅλοι ὅσοι φοβοῦνται εἶναι κενόδοξοι, ἀλλ᾽ ὅμως ὅλοι ὅσοι δὲν φοβοῦνται δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι ταπεινόφρονες, ἀφοῦ καὶ οἱ λησταὶ καὶ οἱ τυμβωρύχοι δὲν ὑποκύπτουν εὔκολα στὴν δειλία.

6. Σὲ ὅποιους τόπους συνηθίζεις νὰ φοβῆσαι, μὴ διστάζης νὰ πηγαίνης, ὅταν ἀκόμη δὲν ἔχη ξημερώσει. Ἐὰν δείξεις κάποια χαλαρότητα στὸ σημεῖο αὐτό, τότε θὰ γηράση μαζί σου τὸ νηπιακὸ καὶ ἀξιογέλαστο τοῦτο πάθος. Ἐνῷ βαδίζεις πρὸς τὰ ἐκεῖ ὁπλίζου μὲ τὴν προσευχή. Μόλις φθάσης σ᾽ ἐκείνους τοὺς τόπους, ἀνύψωσε τὰ χέρια σου. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ μάστιζε τοὺς ἐχθρούς, διότι δὲν ὑπάρχει οὔτε στὸν οὐρανὸ οὔτε στὴν γῆ ἰσχυρότερο ὅπλο. Ἀφοῦ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια αὐτή, ἂς ἀνυμνήσης τὸν Λυτρωτή σου· διότι ἐὰν τὸν εὐγνωμονῆς, θὰ σὲ σκεπάζη παντοτινά.

7. Ποτὲ δὲν μπορεῖς διὰ μιᾶς νὰ γεμίσης τὴν κοιλία. Παρόμοια βέβαια δὲν μπορεῖς διὰ μιᾶς νὰ νικήσης τὴν δειλία. Ὅταν ἔχωμε πολὺ πένθος, θὰ ὑποχωρήση πιὸ γρήγορα· ὅταν ὅμως αὐτὸ μᾶς λείπη, θὰ παραμένουμε συνεχῶς δειλοί. «Ἔφριξάν μου τρίχες καὶ σάρκες» εἶπε ὁ Ἐλιφὰζ (Ἰὼβ δ ´ 15), περιγράφοντας τὴν πανουργία τούτου τοῦ δαίμονος.

8. Ἄλλωτε ἐδειλίασε πρῶτα ἡ ψυχὴ καὶ ἄλλοτε τὸ σῶμα, καὶ ἐν συνεχείᾳ μεταβίβασε τὸ ἕνα στὸ ἄλλο τὸ πάθος. Ἂν συμβῆ νὰ φοβηθῆ τὸ σῶμα, χωρὶς ὅμως νὰ εἰσδύση ὁ ἄκαιρος φόβος

στὴν ψυχή, εὑρισκόμεθα πλησίον στὴν θεραπεία. Ὅταν δὲ ὅλα τὰ δυσάρεστα καὶ ἀπροσδόκητα τὰ δεχώμεθα πρόθυμα, μὲ συντριμμένη καρδιά, τότε ἐλευθερωθήκαμε πραγματικὰ ἀπὸ τὴν δειλία.

9. Δὲν ἐνισχύει τοὺς δαίμονας ἐναντίον μας τὸ σκότος καὶ ἡ ἐρημία τῶν τόπων, ἀλλὰ ἡ ἀκαρπία τῆς ψυχῆς μας. Μερικὲς φορὲς ὅμως πρόκειται γιὰ οἰκονομικὴ παίδευσι ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

10. Ἐκεῖνος ποὺ ἔγινε δοῦλος τοῦ Κυρίου, θὰ φοβηθῆ μόνο τὸν ἰδικό του Δεσπότη. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν φοβεῖται ἀκόμη Αὐτόν, φοβεῖται πολλὲς φορὲς τὴν σκιά του.

11. Ὅταν πλησιάση ἀοράτως ἕνα πονηρὸ πνεῦμα, φοβεῖται τὸ σῶμα. Ὅταν ὅμως πλησιάση κάποιος Ἄγγελος, ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ τῶν ταπεινῶν. Γι᾽ αὐτό, μόλις ἀπὸ τὴν ἐνέργεια αὐτὴ ἀντιληφθοῦμε τὴν παρουσία του, ἂς τρέξουμε γρήγορα στὴν προσευχή, διότι ἦλθε νὰ προσευχηθῆ μαζί μας ὁ ἀγαθός μας φύλαξ.

Ὅποιος ἐνίκησε τὴν δειλία, εἶναι φανερὸ ὅτι ἀνέθεσε στὸν Θεὸν καὶ τὴν ζωὴ καὶ τὴν ψυχή του.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Περὶ κενοδοξίας

(Διὰ τὴν πολύμορφον κενοδοξίαν)

ΜΕΡΙΚΟΙ συνηθίζουν, ὅταν ὁμιλοῦν περὶ τῶν παθῶν καὶ τῶν λογισμῶν, νὰ κατατάσσουν τὴν κενοδοξία σὲ ἰδιαίτερη τάξι, χωριστὰ ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια. Γι᾽ αὐτὸ καὶ λέγουν ὅτι εἶναι ὀκτὼ οἱ πρῶτοι καὶ κυρίαρχοι πονηροὶ λογισμοί. Ἀντιθέτως ὁ Θεολόγος Γρηγόριος καὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τοὺς ἐμέτρησαν ἑπτά. Σ᾽ αὐτοὺς περισσότερο πείθομαι καὶ ἐγώ· διότι ποιὸς μπορεῖ νὰ ἔχη ὑπερηφάνεια, ἀφοῦ ἐνίκησε τὴν κενοδοξία; Τόση δὲ μόνο διαφορὰ ἔχουν μεταξύ τους, ὅση ἔχει ἐκ φύσεως τὸ παιδὶ ἀπὸ τὸν ἄνδρα καὶ τὸ σιτάρι ἀπὸ τὸν ἄρτο. Τὸ πρῶτο δηλαδὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ δεύτερο τὸ τέλος. Τώρα λοιπὸν ποὺ τὸ καλεῖ ἡ περίστασις ἂς ὁμιλήσωμε μὲ συντομία γιὰ τὴν ἀρχὴ καὶ τὴν ὁλοκλήρωσι τῶν παθῶν, δηλαδὴ τὴν ἀνόσιο οἴησι. Λέγω μὲ συντομία, διότι ὅποιος ἐπιχειρεῖ νὰ φιλοσοφήση γι᾽ αὐτὴν εἰς μῆκος, ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ ματαιοπονεῖ προσπαθώντας νὰ ζυγίση τοὺς ἀνέμους.

2. Ἡ κενοδοξία εἶναι ὡς πρὸς μὲν τὴν μορφή, μεταβολὴ τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ διαστροφὴ τῶν καλῶν ἠθῶν καὶ παρατήρησις παντὸς ἀξιομέμπτου πράγματος. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ποιότητα, σκορπισμὸς τῶν καμάτων, ἀπώλεια τῶν ἱδρώτων, δόλιος κλέπτης τοῦ θησαυροῦ, ἀπόγονος τῆς ἀπιστίας, πρόδρομος τῆς ὑπερηφανείας, ναυάγιο μέσα στὸ λιμάνι, μυρμήγκι στὸ ἀλώνι, ποὺ εἶναι μὲν μικρό, ἀλλὰ ἀπειλεῖ νὰ κλέψη ἀθόρυβα ὅλον τὸν καρπὸ καὶ τὸν κόπο τοῦ γεωργοῦ.

3. Τὸ μυρμήγκι περιμένει νὰ γίνη τὸ σιτάρι, καὶ ἡ κενοδοξία νὰ συναχθῆ ὁ πνευματικὸς πλοῦτος.

Καὶ τὸ μὲν μυρμήγκι τρέχει γιὰ νὰ κλέψη· ἡ δὲ κενοδοξία χαίρεται γιατί θὰ διασκορπίση. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀπογνώσεως χαίρεται, ὅταν βλέπη νὰ πληθύνεται ἡ κακία, ἐνῷ τὸ πνεῦμα τῆς κενοδοξίας χαίρεται, ὅταν βλέπη νὰ πληθύνεται ἡ ἀρετή. Εἴσοδος γιὰ τὸ πρῶτο εἶναι τὰ πλήθη τῶν τραυμάτων, ἐνῷ γιὰ τὸ δεύτερο ὁ πλοῦτος τῶν καμάτων.

4. Παρατήρησε καὶ θὰ ἰδῆς ὅτι αὐτὴ ἡ ἀνόσιος, δηλαδὴ ἡ κενοδοξία, εἶναι ἀκμαία καὶ μέχρι τοῦ τάφου. Θὰ τὴν ἰδῆς στὰ ροῦχα καὶ στὰ μύρα καὶ στὴν νεκρικὴ πομπὴ καὶ στὰ ἀρώματα καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα.

5. Παντοῦ λάμπει ὁ ἥλιος ἄφθονα, καὶ παντοῦ σὲ κάθε ἔργο χαίρεται ἡ κενοδοξία. Π.χ. ὅταν νηστεύω, κενοδοξῶ, ἀλλὰ καὶ ὅταν καταλύω γιὰ νὰ μὴ φανῇ ἡ ἀρετή μου, πάλι κενοδοξῶ μὲ τὴν ἰδέα ὅτι εἶμαι συνετός. Ὅταν φορῶ λαμπρὰ ροῦχα νικῶμαι ἀπ᾽ αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ὅταν τὰ ἀντικαταστήσω μὲ ταπεινὰ πάλι κενοδοξῶ. Ὅταν ὁμιλῶ νικῶμαι, ἀλλὰ καὶ ὅταν σιωπῶ πάλι νικῶμαι. Ὅπως καὶ ἂν τὴν ρίξεις αὐτὴ τὴν τρίβολο ἄκανθα, ἵσταται ὄρθιο τὸ κεντρί της.

6. Ὁ κενόδοξος δείχνει ὅτι εἶναι πιστός, ἐνῷ εἶναι εἰδωλολάτρης. Φαινομενικὰ μὲν σέβεται τὸν Θεόν, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἐπιζητεῖ νὰ ἀρέση στοὺς ἀνθρώπους καὶ ὄχι στὸν Θεόν. Κενόδοξος εἶναι κάθε ἐπιδεικτικὸς ἄνθρωπος. Τοῦ κενοδόξου ἡ νηστεία εἶναι χωρὶς μισθὸ καὶ ἡ προσευχὴ ἄκαιρη καὶ ἄστοχη. Διότι καὶ τὰ δυὸ τὰ κάνει γιὰ τὸν ἀνθρώπινο ἔπαινο. Ὁ κενόδοξος ἀσκητὴς εἶναι διπλὰ ἀδικημένος, ἀφοῦ καὶ τὸ σῶμα του τὸ τυραννεῖ, καὶ μισθὸ δὲν παίρνει.

7. Ποιὸς δὲν θὰ γελάση μὲ τὸν ἐργάτη τῆς κενοδοξίας ποὺ παρίσταται στὴν ψαλμῳδία καὶ ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ αὐτήν, ἄλλοτε γελᾶ καὶ ἄλλοτε κλαίει ἐνώπιον ὅλων;

8. Ἀποκρύπτει πολλὲς φορὲς ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ μάτια μας καὶ τὰ καλὰ ποὺ ἔχομε ἀποκτήσει. Ἦλθε ὅμως αὐτὸς ποὺ συνηθίζει νὰ ἐπαινῆ, ἢ μᾶλλον νὰ πλανᾶ, καὶ μὲ τοὺς ἐπαίνους μᾶς ἄνοιξε τὰ μάτια. Καὶ μόλις αὐτὰ ἄνοιξαν, ἐξαφανίσθηκε ἀπὸ μέσα μας ὁ πνευματικὸς πλοῦτος.

9. Ἐκεῖνος ποὺ κολακεύει εἶναι ὑπηρέτης τῶν δαιμόνων, ὁδηγὸς πρὸς τὴν ὑπερηφάνεια, ἐξολοθρευτὴς τῆς κατανύξεως, ἀφανιστὴς τῶν καλῶν ἔργων, ἀποπλανητὴς ἀπὸ τὸ σωστὸ δρόμο. «Οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς, λέγει ὁ προφήτης, πλανῶσιν ὑμᾶς» (Ἠσ. γ´ 12).

10. Ἴδιον τῶν προχωρημένων στὴν ἀρετὴ εἶναι νὰ ὑπομένουν γενναῖα καὶ εὐχάριστα τὶς ὕβρεις. Ἴδιον ὅμως τῶν ἁγίων καὶ τῶν ὁσίων εἶναι νὰ παρέρχωνται ἀβλαβῶς τοὺς ἐπαίνους.

11. Εἶδα πενθοῦντας νὰ τοὺς ἐπαινοῦν καὶ νὰ ἐξοργίζωνται γι᾽ αὐτό. Ἔτσι σὰν σοφοὶ ἔμποροι σὲ πανήγυρι ἀντάλλαξαν τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας μὲ τὸ πάθος τῆς ὀργῆς.

12. «Οὐδεὶς γινώσκει τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ» (Α´ Κορ. β´ 11). Γι᾽ αὐτὸ ἂς αἰσχυνθοῦν καὶ ἂς κλείσουν τὸ στόμα τους ὅσοι ἐγκωμιάζουν τοὺς ἄλλους κατὰ πρόσωπον.

13. Ὅταν ἀκούσης ὅτι ὁ πλησίον σου ἢ ὁ φίλος σου σὲ περιεγέλασε πίσω σου ἢ ἐμπρός σου, ἐσὺ νὰ τοῦ δείξης ἀγάπη καὶ νὰ τὸν ἐπαινέσης.

14. Εἶναι μεγάλο πράγμα τὸ νὰ ἀποδιώξης ἀπὸ τὴν ψυχή σου τὸν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων. Μεγαλύτερο ὅμως εἶναι τὸ νὰ ἀποδιώξης τὸν ἔπαινο τῶν δαιμόνων.

15. Δὲν ἔδειξε ταπεινοφροσύνη αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐξευτέλισε τὸν ἑαυτό του· γιατί πῶς δὲν θὰ σηκώση κανεὶς τὰ ἰδικά του λόγια; ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐξυβρίσθη ἀπὸ ἄλλον καὶ παρὰ ταῦτα δὲν ἐλάττωσε ἀπέναντί του τὴν ἀγάπη του.

16. Ἐπεσήμανα τὸν δαίμονα τῆς κενοδοξίας νὰ σπείρη λογισμοὺς σὲ κάποιον ἀδελφό, καὶ

συγχρόνως νὰ τοὺς φανερώνη αὐτοὺς καὶ σ᾽ ἕναν ἄλλο. Καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ κάνη τὸν δεύτερο νὰ ἀποκαλύψη στὸν πρῶτο τὰ μυστικὰ τῆς καρδιᾶς του, ὥστε αὐτὸς νὰ τὸν μακαρίζη ὡς προορατικό. Μερικὲς φορὲς ὁ ἀνόσιος δαίμων τῆς κενοδοξίας ἐγγίζει καὶ στὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ προξενεῖ διάφορες κινήσεις καὶ παλμούς.

Μὴν τὸν παραδεχθῆς τὸν δαίμονα αὐτόν, ὅταν σου ὁμιλῆ γιὰ ἐπισκοπὲς ἢ ἡγουμενίες ἢ διδασκαλικὰ ἀξιώματα. Πρόσεξε γιατί εἶναι δύσκολο νὰ ἀπομακρύνης τὸν σκύλο ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ κρεοπωλείου. Μόλις αὐτὸς ἀντιληφθῆ ὅτι ἔχομε κάποια εἰρηνικὴ κατάστασι, μᾶς προτρέπει ἀμέσως νὰ ἐγκαταλείψωμε τὴν ἔρημο καὶ νὰ ἀναχωρήσωμε γιὰ τὸν κόσμο. «Πήγαινε, μᾶς λέγει, νὰ σώσης ψυχὲς οἱ ὁποῖες χάνονται»!

17. Ἄλλη εἶναι ἡ μορφὴ τῶν Αἰθιόπων καὶ ἄλλη ἡ μορφὴ τῶν ἀνδριάντων. Κατὰ παρόμοιο τρόπο ἄλλη εἶναι ἡ μορφὴ τῆς κενοδοξίας τῶν κοινοβιατῶν καὶ ἄλλη τῶν ἐρημιτῶν.

18. Τὶς ἐπισκέψεις τῶν κοσμικῶν στὴν Μονὴ τὶς ἀντιλαμβάνεται πρώτη ἡ κενοδοξία καὶ προτρέπει τοὺς πιὸ ἐλαφροὺς μοναχοὺς νὰ ἐξέλθουν νὰ ὑποδεχθοῦν τοὺς ἐρχομένους. Τοὺς κάνει νὰ πέφτουν στὰ πόδια τους, καὶ ἔτσι φορεῖ τὸ προσωπεῖο τῆς ταπεινοφροσύνης αὐτὴ ποὺ ξεχειλίζει ἀπὸ ὑπερηφάνεια. Κάνει συνεσταλμένο καὶ ταπεινὸ τὸν τρόπο τῆς συμπεριφορὰς καὶ τὸν τόνο τῆς φωνῆς καὶ κοιτάζει στὰ χέρια τῶν ἐπισκεπτῶν γιὰ νὰ λάβη τὰ δῶρα τους. Ἐπὶ πλέον τοὺς ἀποκαλεῖ κυρίους καὶ προστάτας καὶ ὅτι σ᾽ αὐτοὺς χρωστοῦν μετὰ τὸν Θεὸν τὴν ζωή τους οἱ μοναχοί.

Ἐν συνεχείᾳ ἐνῷ ἐκάθισαν στὴν τράπεζα, τοὺς προτρέπει νὰ ἐγκρατεύωνται καὶ νὰ ἐπιπλήττουν αὐστηρὰ τοὺς κατωτέρους, διότι δῆθεν αὐτοὶ δὲν ἐγκρατεύονται. Ἐνῷ ἦλθε ἡ ὥρα τῆς ψαλμῳδίας, τοὺς ῥαθύμους τοὺς ἔκανε προθύμους, τοὺς ἀφώνους καλλιφώνους καὶ τοὺς νυσταλέους ἀγρύπνους. Τοὺς προτρέπει ἀκόμη νὰ καλοπιάνουν τὸν κανονάρχη καὶ νὰ τὸν ἐκλιπαροῦν νὰ τοὺς παραχωρήση τὰ πρωτεῖα στὴν ψαλμῳδία. Τοὺς κάνει νὰ τὸν ἀποκαλοῦν πατέρα καὶ διδάσκαλο. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἕως ὅτου ἀναχωρήσουν οἱ ξένοι!

Ὅσους τιμῶνται καὶ προτιμῶνται τοὺς ὡδήγησε στὴν ὑπερηφάνεια καὶ ὅσους καταφρονοῦνται στὴν μνησικακία.

19. Ἡ κενοδοξία πολλὲς φορὲς ἀντὶ γιὰ τιμὴ προξένησε ἀτιμία. Διότι συνέβη νὰ ὀργισθοῦν (ἐξ αἰτίας της) οἱ μαθηταί της, καὶ ἔτσι τοὺς ἐντρόπιασε ἀφάνταστα (ἐμπρὸς στοὺς ἄλλους). Ἡ κενοδοξία τοὺς ὀξύθυμους ἐπὶ παρουσίᾳ ἀνθρώπων τοὺς μετέβαλε σὲ πρᾴους. Κάνει μεγάλη ἔφοδο σὲ ὅσους ἔχουν φυσικὰ χαρίσματα, καὶ ἐκμεταλλευομένη αὐτὰ ὡδήγησε πολλὲς φορὲς τοὺς ἀθλίους στὴν πτῶσι.

20. Εἶδα ἕναν δαίμονα ποὺ ἐλύπησε καὶ ἐδίωξε τὸν ἀδελφό του! Ἐνῷ δηλαδὴ ἕνας μοναχὸς ἦταν ὠργισμένος, ἔφθασαν κοσμικοὶ ἐπισκέπτες, ὁπότε μετεπωλήθη ὁ ἄθλιος ἀπὸ τὴν ὀργὴ στὴν κενοδοξία, δηλαδὴ ἐμφανίσθηκε ὡς πρᾷος στὰ μάτια τῶν ἐπισκεπτῶν. Δὲν μποροῦσε βεβαίως νὰ δουλεύη συγχρόνως καὶ στὰ δυὸ πάθη, καὶ στὴν ὀργὴ καὶ στὴν κενοδοξία.

21. Αὐτὸς ποὺ πουλήθηκε στὴν κενοδοξία ζῆ διπλὴ ζωή. Ἐξωτερικὰ καὶ μὲ τὸ σχῆμα του ζῆ ὡς μοναχός, μὲ τὶς ἐσωτερικές του ὅμως σκέψεις καὶ διαθέσεις ὡς κοσμικός.

22. Ἐὰν σπεύδωμε γρήγορα νὰ ἐπιτύχωμε τὴν εὐαρέστησι τὴν ἄνω, ἂς φροντίζωμε πολὺ νὰ γευθοῦμε καὶ τὴν ἄνω δόξα. Διότι αὐτὸς ποὺ ἐγεύθηκε ἐκείνη τὴν δόξα, θὰ καταφρονήση κάθε ἐπίγειο δόξα. Ἀπορῶ δὲ πῶς θὰ μποροῦσε κάποιος νὰ καταφρονήση τὴν δεύτερη, χωρὶς νὰ γευθῆ τὴν πρώτη.

23. Πολλὲς φορές, ἐνῷ μας εἶχε κλέψει ἡ κενοδοξία, γυρίσαμε καὶ τὴν ἐκλέψαμε ἐμεῖς μὲ πιὸ

ἔξυπνο τρόπο. Εἶδα μερικοὺς ποὺ ἄρχισαν κάποια πνευματικὴ προσπάθεια ἀπὸ κενοδοξία καί, μολονότι ἡ ἀρχὴ ἦταν ἀξιόμεμπτη, τὸ τέλος ὑπῆρξε καλὸ καὶ ἐπαινετό, διότι ἐν τῷ μεταξὺ μετέστρεψαν τὴν κακὴ σκέψι.

24. Ὅποιος ὑπερηφανεύεται γιὰ φυσικὰ χαρίσματα, δηλαδὴ ὀξύνοια, εὐκολία στὴν μάθησι, στὴν ἀνάγνωσι καὶ στὴν προφορά, εὐφυΐα καὶ ἄλλα παρόμοια, αὐτὸς οὐδέποτε θὰ ἀποκτήση τὰ ὑπερφυσικὰ ἀγαθά. Διότι ὁ ἄπιστος στὰ ὀλίγα θὰ φανῆ καὶ στὰ πολλὰ ἄπιστος καὶ κενόδοξος.

25. Γιὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς τελείας ἀγάπης καὶ πλουσίων χαρισμάτων καὶ θαυματουργικῆς καὶ προορατικῆς δυνάμεως, πολλοὶ βασανίζουν καὶ καταπονοῦν ἀδίκως τὸ σῶμα τους. Ἐλησμόνησαν οἱ ταλαίπωροι ὅτι ὄχι οἱ κόποι, ἀλλὰ κυρίως ἡ ταπείνωσις εἶναι ἡ μητέρα ὅλων αὐτῶν. Ὅποιος ἀπαιτεῖ πνευματικὰ δῶρα ἀντὶ τῶν κόπων του, ἔβαλε σαθρὸ θεμέλιο. Ὅποιος ὅμως θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του χρεώστη δοῦλο, αὐτὸς ξαφνικὰ θὰ λάβη ἀπὸ τὸν Θεὸν ἀνέλπιστο πνευματικὸ πλοῦτο.

26. Μὴ πείθεσαι στὸν λικμήτορα, στὸν δαίμονα δηλ. ποὺ λιχνίζει καὶ καταστρέφει, ὅταν σοῦ προτείνη νὰ παρουσιάζης τὶς ἀρετές σου, γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν δῆθεν ὅσοι σὲ ἀκούουν. «Τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν ὅλον τὸν κόσμο κερδήση ἢ ὠφελήση, ἑαυτὸν δὲ ζημιώση»; (Ματθ. ις΄ 26). Τίποτε δὲν ὠφελεῖ περισσότερο αὐτοὺς ποὺ μᾶς βλέπουν ἀπὸ τὴν ταπεινὴ καὶ εἰλικρινὴ συμπεριφορὰ καὶ τὸν ἀνεπιτήδευτο λόγο. Ἔτσι δίδεται καὶ στοὺς ἄλλους παράδειγμα νὰ μὴν ὑπερηφανεύωνται ποτέ, πράγμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο τί ὑπάρχει περισσότερο ὠφέλιμο;

27. Κάποιος ἀπὸ τοὺς προορατικοὺς Πατέρας ἐπρόσεξε τὰ ἑξῆς τὰ ὁποῖα καὶ διηγεῖτο: «Ἐνῷ καθόμουν σὲ σύναξι μοναχῶν, ἦλθαν οἱ δαίμονες τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς ὑπερηφανείας καὶ κάθησαν δεξιὰ καὶ ἀριστερά μου. Καὶ ὁ πρῶτος μοῦ ἐκεντοῦσε τὴν πλευρὰ μὲ τὸν δάκτυλο τῆς κενοδοξίας καὶ μὲ προέτρεπε νὰ εἰπῶ σὲ κάποιο ὅραμα ἢ κάτι ποὺ ἐπετέλεσα στὴν ἔρημο. Μόλις ὅμως τὸν ἀπέκρουσα, λέγοντας, «ἀποστραφείησαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ καταισχυθείησαν οἱ λογιζόμενοί μοι κακά» (Ψαλμ. ξθ΄ 3), ἀμέσως ὁ δεύτερος ὁ ἐξ ἀριστερῶν μοῦ ψιθύριζε στὸ αὐτί: «Εὖγε! Πολὺ καλὰ ἔκανες! Ἔγινες μέγας, ἀφοῦ ἐνίκησες τὴν ἀναιδέστατη μητέρα μου». Τότε ἐγώ, χρησιμοποιώντας εὔστοχα τὸν ἑπόμενο στίχο τοῦ Ψαλμοῦ, ἀπήντησα: «Ἀποστραφήτωσαν παραυτίκα αἰσχυνόμενοι οἱ λέγοντές μοι· εὖγε, εὖγε πεποίηκας»! (πρβλ. Ψαλμ. ξθ΄ 4).

Ὅταν ἐρώτησα τὸν προορατικὸν αὐτόν, «πῶς ἡ κενοδοξία συμβαίνει νὰ εἶναι μητέρα τῆς ὑπερηφανείας», μοῦ ἀπήντησε:

«Οἱ μὲν ἔπαινοι ἐξυψώνουν καὶ δημιουργοῦν φυσίωσι· ὅταν δὲ ἐξυψωθῆ ἡ ψυχή, τὴν παραλαμβάνει τότε ἡ ὑπερηφάνεια καὶ «ἀναφέρει αὐτὴν ἕως τῶν οὐρανῶν καὶ καταφέρει ἕως τῶν ἀβύσσων» (πρβλ. Ψαλμ. ρς΄ 26).

28. Ὑπάρχει δόξα ποὺ μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὸν Κύριον. «Τοὺς γὰρ δοξάζοντάς με, λέγει, δοξάσω» (Α ΄ Βασ. β΄ 30). Καὶ ὑπάρχει δόξα ποὺ εἶναι συνέπεια διαβολικῆς ἐργασίας καὶ ἀπάτης. «Οὐαὶ γάρ, λέγει, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι» (Λουκ. ς΄ 26).

29. Θὰ ἀντιληφθῆς σαφῶς τὴν πρώτη δόξα, ὅταν τὴν θεωρῆς ἐπικίνδυνη, ὅταν τὴν ἀποφεύγης παντοιοτρόπως καὶ ὅταν ἀποκρύπτης τὴν καλή σου ζωὴ ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεσαι. Τὴν Δευτέρα δόξα ἀντιθέτως θὰ τὴν ἀντιληφθῆς, ὅταν καὶ τὸ παραμικρὸ τὸ κάνης «πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις» (Ματθ. κγ΄ 5).

Μᾶς ὑποβάλλει ἡ μιαρὰ κενοδοξία νὰ κάνουμε πὼς ἔχομε ἀρετὲς ποὺ δὲ ἔχομε, παραπλανώντας μας μὲ τὸ ρητό: «Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα» (Ματθ. ε΄ 16).

Πολλὲς φορὲς ὁ Κύριος ὡδήγησε τοὺς κενοδόξους σε ἀκενοδοξία μὲ κάποιο ἀτιμωτικὸ γεγονὸς ποὺ ἐπέτρεψε νὰ συμβῇ.

30. Ἀρχὴ τῆς ἀκενοδοξίας εἶναι ἡ προφύλαξις τοῦ στόματος καὶ ἡ ἀγάπη τῆς ἀτιμίας. Μέσον, ἡ ἀπόρριψις κάθε ἔργου ποὺ μᾶς προτείνουν οἱ λογισμοὶ τῆς κενοδοξίας. Καὶ τέλος, ἐὰν βεβαίως ὑπάρχει τέλος στὴν ἄβυσσο, τὸ νὰ πράττωμε ἀσυναίσθητα ἐνώπιον πλήθους κάθε τί ποὺ μᾶς ἐκθέτει.

31. Μὴ ἀποκρύπτης τὴν αἰσχύνη σου, μὲ τὴν σκέψι νὰ μὴ γίνης αἰτία σκανδάλου. Ὅμως δὲν πρέπει ἴσως νὰ χρησιμοποιῆται πάντοτε τὸ ἴδιο φαρμακευτικὸ ἔμπλαστρο, ἀλλὰ νὰ λαμβάνεται ὑπ᾽ ὄψιν καὶ τὸ εἶδος τοῦ σφάλματος.

32. Ὅταν ἐμεῖς ἐπιδιώκωμε τὴν δόξα καὶ ὅταν μόνη της μᾶς στέλλεται ἀπὸ ἄλλους καὶ ὅταν ἐπιχειρήσωμε κάτι χάριν κενοδοξίας, τότε ἂς ἐνθυμηθοῦμε τὸ πένθος μας καὶ τὴν μετὰ συντριβῆς καὶ φόβου προσευχή μας, καὶ τότε ὁπωσδήποτε θὰ τὴν ἐκδιώξωμε τὴν ἀναίσχυντη κενοδοξία, ἐὰν βεβαίως καλλιεργοῦμε πραγματικὰ τὴν προσευχή. Διαφορετικά, ἂς φέρωμε ἀμέσως στὴν σκέψι μας τὴν ὥρα τοῦ θανάτου μας. Καὶ ἂν ἐπιμένη ἀκόμη, ἂς φοβηθοῦμε τουλάχιστον τὴν καταισχύνη ποὺ ἀκολουθεῖ στὴν δόξα αὐτή, ἐφ᾽ ὅσον «ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται» (Λουκ. ιη´ 14). «Ταπεινωθήσεται» ὄχι μόνο στὴν ἄλλη ζωή, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε καὶ ἐδῶ.

33. Ὅταν οἱ ἐπαινοῦντες ἢ μᾶλλον οἱ ἀποπλανῶντες ἀρχίσουν νὰ μᾶς ἐπαινοῦν, ἂς ἐνθυμηθοῦμε ἀμέσως τὸ πλῆθος τῶν ἀνομιῶν μας, καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἰδοῦμε ὅτι εἴμαστε ἀνάξιοι τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν τιμῶν.

34. Ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ κενόδοξοι ποὺ θεωροῦν ὑποχρεωμένο τὸν Θεὸν νὰ τοὺς εἰσακούση σὲ ὡρισμένα αἰτήματά τους. Ὁ δὲ Κύριος συνηθίζει νὰ τοὺς προλαμβάνη καὶ νὰ πραγματοποιῆ ὅ,τι θὰ τοῦ ζητοῦσαν στὶς προσευχές τους· καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ μὴ τὰ λάβουν μὲ τὴν προσευχὴ καὶ αὐξήσουν τὴν οἴησί τους.

35. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἁπλοὶ καὶ ἀπονήρευτοι δὲν περιπίπτουν στὸ φαρμακερὸ αὐτὸ πάθος, ἀφοῦ ἄλλωστε ἡ κενοδοξία εἶναι διώκτης τῆς ἁπλότητος καὶ ἐπίπλαστη συμπεριφορά.

36. Ὑπάρχει κάποιο σκουλήκι πού, ἀφοῦ αὐξηθῆ, βγάζει πτερὰ καὶ πετᾶ στὰ ὕψη. Ὁμοίως καὶ ἡ κενοδοξία σὰν αὐξηθῆ, γεννὰ τὴν ὑπερηφάνεια, ποὺ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς καὶ ἡ τελείωσις, (ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος), ὅλων τῶν κακῶν.

Βαθμὶς εἰκοστὴ πρώτη!

Ὅποιος ἀπὸ αὐτήν, τὴν κενοδοξία, δὲν αἰχμαλωτίσθηκε, δὲν θὰ περιπέση στὴν ἐχθρὰν τοῦ Θεοῦ ἀκέφαλο ὑπερηφάνεια.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Περὶ ὑπερηφανείας

(Διὰ τὴν «ἀκέφαλον» ὑπερηφάνειαν)

Η ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ εἶναι ἄρνησις τοῦ Θεοῦ, ἐφεύρεσις τῶν δαιμόνων, ἐξουδένωσις τῶν ἀνθρώπων, μητέρα τῆς κατακρίσεως, ἀπόγονος τῶν ἐπαίνων, ἀπόδειξις ἀκαρπίας, φυγαδευτήριο τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, πρόδρομος τῆς παραφροσύνης, πρόξενος πτώσεων, αἰτία τῆς ἐπιληψίας, πηγὴ τοῦ θυμοῦ, θύρα τῆς ὑποκρίσεως, στήριγμα τῶν δαιμόνων, φύλαξ τῶν ἁμαρτημάτων, δημιουργὸς τῆς ἀσπλαχνίας, ἄγνοια τῆς συμπαθείας, πικρὸς κριτής, ἀπάνθρωπος δικαστής, ἀντίπαλος τοῦ Θεοῦ, ρίζα τῆς βλασφημίας.

2. Ἀρχὴ τῆς ὑπερηφανείας εἶναι τὸ τέλος τῆς κενοδοξίας. Μέσον, ἡ ἐξουδένωσις τοῦ πλησίον, ἡ ἀναιδὴς φανέρωσις τῶν κόπων μας, ὁ ἐσωτερικὸς αὐτοέπαινος, τὸ μίσος τῶν ἐλέγχων. Καὶ τέλος, ἡ ἄρνησις τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐξύψωσις τῆς ἰδικῆς μας ἱκανότητος, ἡ δαιμονικὴ συμπεριφορά.

3. Ἂς τὸ ἀκούσωμε ὅλοι ὅσοι θέλομε νὰ διαφύγωμε αὐτὸν τὸν βαθὺ λάκκο. Πολλὲς φορὲς τὸ πάθος αὐτὸ ἀγαπᾶ νὰ τρέφεται ἀπὸ τὶς εὐχαριστίες ποὺ ἐκφράζομε στὸν Θεόν. Διότι δὲν παρουσιάζεται τόσο ἀναιδής, ὥστε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ μᾶς προτρέπη νὰ ἀρνηθοῦμε τὸν Θεόν.

4. Εἶδα ἄνθρωπο νὰ εὐχαριστῆ τὸν Θεὸν μὲ τὸ στόμα καὶ νὰ κομπάζη μὲ τὸ ἐσωτερικὸ φρόνημα. Περὶ αὐτοῦ εἶναι ἀψευδὴς μάρτυς ἐκεῖνος ὁ Φαρισαῖος ποὺ ἔλεγε στὸν Θεὸν μὲ ἀπρεπῆ καύχησι: «Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι»! (Λουκ. ιη΄ 11).

5. Ὅπου συνέβη πτῶσις, ἐκεῖ κατασκήνωσε προηγουμένως ἡ ὑπερηφάνεια. Διότι τὸ δεύτερο εἶναι τὸ προμήνυμα τοῦ πρώτου.

6. Ἄκουσα κάποιον ἀξιοσέβαστο ἄνδρα νὰ λέγη: «Ὑπόθεσε ὅτι εἶναι δώδεκα τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας. Ἐὰν ἕνα ἀπὸ αὐτά, τὴν οἴησι, τὴν ἀγαπήσης ὁλόψυχα, αὐτὴ θὰ ἀναπληρώση τὸν τόπο καὶ τῶν ὑπολοίπων ἕνδεκα».

7. Ὁ ὑψηλόφρων μοναχὸς ἀντιλέγει μὲ σφοδρότητα, ἐνῷ ὁ ταπεινόφρων δὲν γνωρίζει οὔτε νὰ βλέπη τὸν ἄλλον ἀντιπρόσωπα. Δὲν σκύβει τὸ κυπαρίσσι νὰ βαδίση στὴν γῆ, οὔτε ὁ ὑψηλοκάριος μοναχὸς νὰ ἀποκτήση ὑπακοή.

8. Ὁ ὑψηλοκάρδιος ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ νὰ ἄρχη. Καὶ δὲν μπορεῖ ἢ μᾶλλον δὲν θέλει νὰ ὁδηγηθῆ στὴν τελικὴ ἀπώλεια μὲ κάποιον ἄλλον τυχόντα τρόπο.

9. «Ὑπερηφάνοις Κύριος ἀντιτάσσεται» (Α΄ Πέτρ. ε΄ 5), καὶ ποιὸς μπορεῖ ἔπειτα νὰ τοὺς ἐλεήση; «Ἀκάθαρτος παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος» (Παροιμ. ιε΄ 5), καὶ ποιὸς θὰ κατορθώση ἔπειτα νὰ καθαρίση ἕναν τέτοιο ἄνθρωπο;

10. Παίδευσις τῶν ὑπερηφάνων εἶναι ἡ πτῶσις. Σκόλοψ αὐτῶν εἶναι ὁ δαίμων. Ἐγκατάλειψίς τους ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀπώλεια τῶν φρενῶν. Καὶ τὰ δυὸ πρῶτα πολλὲς φορὲς ἐθεραπεύθηκαν ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸ τελευταῖο ἀνθρωπίνως εἶναι ἀνίατο.

11. Ὅποιος ἀποκρούει τοὺς ἐλέγχους, ἐφανέρωσε ὅτι τὸ ἔχει τοῦτο τὸ πάθος, ἐνῷ ὅποιος τοὺς δέχεται, ἔχει ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὰ δεσμά του.

12. Ἂν ὄχι ἐξ αἰτίας ἄλλου πάθους, ἀλλὰ ἀπ᾽ αὐτὸ καὶ μόνο ἔπεσε κάποιος ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, πρέπει νὰ ἐξετάσωμε μήπως καὶ χωρὶς καμμία ἄλλη ἀρετή, ἀλλὰ μὲ τὴν ταπείνωσι μόνο μποροῦμε νὰ ἀνεβοῦμε στοὺς οὐρανούς.

13. Ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι ἀπώλεια τοῦ πλούτου καὶ τῶν ἱδρώτων τῶν πνευματικῶν. «Ἐκέκραξαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ σῴζων», ἐπειδὴ ἀσφαλῶς θὰ ἔκραξαν μὲ ὑπερηφάνεια· «Πρὸς Κύριον, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν» (Ψαλμ. ιζ΄ 42), ἐπειδὴ ἀσφαλῶς δὲν ἀπέκοπταν τὶς αἰτίες τῶν ἁμαρτιῶν κατὰ τῶν ὁποίων προσεύχονταν.

14. Ἕνας πολὺ γνωστικὸς γέρων ἐσυμβούλευσε πνευματικὰ κάποιον ὑπερήφανο ἀδελφό. Καὶ αὐτὸς τυφλωμένος τοῦ λέγει: «Συγχώρησέ με, πάτερ. Δὲν εἶμαι ὑπερήφανος». Καὶ ὁ πάνσοφος γέρων τοῦ ἀποκρίνεται: «Καὶ ποιὰ καλύτερη ἀπόδειξι θὰ μᾶς ἔδινες τοῦ πάθους σου, ἀπὸ αὐτὸ ποὺ εἶπες, τὸ «δὲν εἶμαι ὑπερήφανος»; Σὲ τέτοιους ὑπερηφάνους ἀνθρώπους προξενεῖ μεγάλη ὠφέλεια ἡ ὑποταγή, ἡ σκληρότερη καὶ ἀτιμωτικότερη διαγωγή, καθὼς καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν ὑπερφυσικῶν κατορθωμάτων τῶν Πατέρων. Ἴσως ἔτσι νὰ ὑπάρξη σ᾽ αὐτοὺς τοὺς ἀσθενεῖς κάποια μικρὴ ἐλπίδα σωτηρίας.

15. Εἶναι ἐντροπὴ νὰ καμαρώνη κάποιος γιὰ τὸν ξένο στολισμό. Ὁμοίως εἶναι ἐσχάτη ἀνοησία νὰ ὑπερηφανεύεται κανεὶς γιὰ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ. Ὅσα κατορθώματα ἐπέτυχες πρὶν γεννηθῆς, γι᾽ αὐτὰ μόνο νὰ ὑπερηφανεύεσαι, διότι τὰ μετὰ τὴν γέννησί σου τὰ ἐχάρισε ὁ Θεός, καθὼς ἐπίσης καὶ αὐτὴ τὴν γέννησι.

16. Ὅσες ἀρετὲς κατώρθωσες χωρὶς τὸν νοῦ καὶ τὴν λογική, αὐτὲς καὶ μόνο εἶναι ἰδικές σου, ἐφ᾽ ὅσον τὸν νοῦ καὶ τὴν λογικὴ σοῦ τὰ ἐδώρησε ὁ Θεός. Ὅσες νίκες ἐπέτυχες χωρὶς τὸ σῶμα σου, αὐτὲς καὶ μόνο ὀφείλονται στὴν ἰδική σου προσπάθεια, ἐφ᾽ ὅσον τὸ σῶμα δὲν εἶναι ἰδικό σου δημιούργημα, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ.

17. Μὴ ξεθαρρεύσης, παρὰ μόνον ὅταν δεχθῆς τὴν τελικὴ ἀπόφασι τοῦ Κριτοῦ. Καὶ νὰ παρατηρῇς ἐκεῖνο τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἀνάκλισί του στὸ τραπέζι τοῦ γάμου ἐδέθηκε χειροπόδαρα καὶ ὡδηγήθηκε στὸ σκότος τὸ ἐξώτερον.

18. Μὴ ἀνυψώνης τὸν αὐχένα σου, ἐνῷ εἶσαι πλασμένος ἀπὸ γῆ. Διότι πολλοὶ ἐρρίφθηκαν ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, ἂν καὶ ἦσαν ἅγιοι καὶ ἄϋλοι.

19. Ὅταν ὁ δαίμων καταλάβη ἔδαφος στὴν ψυχὴ τῶν ὀπαδῶν του, τότε τοὺς παρουσιάζεται, ὅταν κοιμῶνται ἢ ὅταν εἶναι ξύπνιοι, ὑπὸ τὴν μορφὴν ἁγίου Ἀγγέλου ἢ Μάρτυρος καὶ τοὺς δίδει πνευματικὰ χαρίσματα ἢ τοὺς ἀποκαλύπτει διάφορα μυστήρια· μὲ τὸν σκοπὸ νὰ ἐξαπατηθοῦν οἱ ταλαίπωροι καὶ νὰ χάσουν τελείως τὰ λογικά τους.

20. Καὶ ἂν ἀκόμη εἴχαμε ὑποστῆ μυρίους θανάτους γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, οὔτε ἔτσι θὰ ἐξεπληρώναμε τὸ χρέος μας. Διότι ἄλλο εἶναι τὸ αἷμα τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλο τὸ αἷμα τῶν δούλων, ὄχι βέβαια ὡς πρὸς τὴν οὐσία, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴν ἀξία.

21. Ἂς μὴ παύσωμε ποτὲ νὰ συζητοῦμε γιὰ τοὺς πρὸ ἡμῶν Πατέρας καὶ φωστῆρας, συγκρίνοντας τοὺς ἑαυτούς μας μαζί τους. Τότε θὰ διαπιστώσωμε ὅτι δὲν ἐπατήσαμε κἂν τὸ πόδι μας στὸν δρόμο τῆς πραγματικῆς μοναχικῆς ζωῆς, καὶ ὅτι δὲν ἐφυλάξαμε ὁσίως τὶς ὑποσχέσεις μας, ἀλλ᾽ ὅτι εὑρισκόμαστε ἀκόμη στὴν κατάστασι τῶν κοσμικῶν.

22. Μοναχὸς κατ᾽ ἐξοχὴν σημαίνει ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς ἀμετεώριστος καὶ σωματικὲς αἰσθήσεις

ἀκινητοποιημένες. Μοναχὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ προκαλεῖ ἐναντίον του τοὺς δαίμονας σὰν ἄγρια θηρία, καὶ ποὺ ἀναγκάζοντάς τους νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ κοντά του, τοὺς παροξύνει. Μοναχὸς σημαίνει ἀδιάκοπη ἔκστασις τοῦ νοῦ καὶ ἀκατάπαυστη λύπη γιὰ τὴν παροῦσα ζωή. Μοναχὸς σημαίνει ἄνθρωπος ποὺ ἔγινε ἕνα μὲ τὶς ἀρετές, ὅπως ἕνας ἄλλος ἔγινε ἕνα μὲ τὶς ἡδονές. Μοναχὸς σημαίνει ἄσβεστο φῶς στὸν ὀφθαλμὸ τῆς καρδίας. Μοναχὸς σημαίνει ἄβυσσος ταπεινώσεως ποὺ ἐγκρέμισε καὶ ἔπνιξε μέσα της κάθε πονηρὸ πνεῦμα.

23. Τὴν λήθη τῶν ἁμαρτημάτων τὴν προκαλεῖ ἡ ὑπερηφάνεια, διότι ἡ ἐνθύμησίς των προξενεῖ ταπεινοφροσύνη.

24. Ὑπερηφάνεια σημαίνει, ἐσχάτη πτωχεία μιᾶς ψυχῆς ποὺ παρουσιάζεται κατὰ φαντασίαν ὡς πλουσία, καὶ ποὺ νομίζει ὅτι ζῆ στὸ φῶς, ἐνῷ εὑρίσκεται μέσα στὸ σκοτάδι. Ὄχι μόνο δὲν ἀφίνει τούτη ἡ μιαρὰ νὰ προοδεύῃ κάποιος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὑψηλὰ τὸν ρίχνει κάτω.

25. Ὑπερήφανος σημαίνει ρόδι σαπισμένο ἐσωτερικῶς, ποὺ ἐξωτερικῶς γυαλίζει τὸ χρῶμα του. Ὁ ὑπερήφανος μοναχὸς δὲν χρειάζεται δαίμονα, διότι γίνεται πλέον ὁ ἴδιος δαίμων καὶ ἐχθρός του ἑαυτοῦ του.

26. Ξένο εἶναι τὸ σκοτάδι ἀπὸ τὸ φῶς. Ὁμοίως ξένος εἶναι ὁ ὑπερήφανος ἀπὸ κάθε ἀρετή. Στὶς καρδιὲς τῶν ὑπερηφάνων θὰ γεννηθοῦν λογισμοὶ βλασφημίας, ἐνῷ στὶς ψυχὲς τῶν ταπεινῶν οὐράνιες θεωρίες. Ὁ κλέπτης ἀπεχθάνεται τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ὁ ὑπερήφανος ἐξουδενώνει τοὺς πρᾴους ἀνθρώπους.

27. Πολλοὶ ὑπερήφανοι, δὲν γνωρίζω πῶς, αὐταπατήθηκαν κι ἐνόμισαν ὅτι ἔφθασαν στὸ ὕψος τῆς ἀπαθείας. Ἀλλὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου εἶδαν τὴν πτωχεία τους. Ὅποιος συνελήφθη ἀπὸ αὐτήν, δηλαδὴ τὴν ὑπερηφάνεια, μόνο στὴν βοήθεια τοῦ Κυρίου μπορεῖ νὰ ἐλπίζῃ, διότι γι᾽ αὐτὸν εἶναι μάταιο νὰ περιμένῃ σωτηρία ἀπὸ ἀνθρώπους.

28. Συνέλαβα κάποτε τούτη τὴν ἀκέφαλο πλάνη νὰ πλησιάζῃ πρὸς τὴν καρδιά μου, ἀνεβασμένη ἐπάνω στοὺς ὤμους τῆς μητέρας της.

Τὶς ἔδεσα καὶ τὶς δυό μὲ τὰ δεσμὰ τῆς ὑπακοῆς, τὶς ἐμαστίγωσα μὲ τὸ μαστίγιο τῆς εὐτελείας καὶ ἔτσι τὶς ἀνέκρινα μὲ ποιὸν τρόπο εἰσέρχονται μέσα μου. Καὶ αὐτές, καθὼς ἐμαστιγώνονταν, μοῦ ἔλεγαν:

«Ἐμεῖς δὲν ἔχομε οὔτε ἀρχὴ οὔτε γέννησι, διότι εἴμαστε ἀρχηγοὶ καὶ γεννήτορες ὅλων τῶν παθῶν. Ἐμᾶς μᾶς πολεμεῖ ὑπερβολικὰ ἡ συντριβὴ τῆς καρδίας ποὺ γεννᾶται ἀπὸ τὴν ὑποταγή. Ἐμεῖς δὲν ἀνεχόμεθα κανένα νὰ μᾶς ἐξουσιάζῃ. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὅταν ἐλάβαμε ἐξουσία στοὺς οὐρανούς, ἀπεστατήσαμε ἀπὸ ἐκεῖ.

» Ἐμεῖς μὲ ἕνα λόγο γεννοῦμε ὅλα τὰ πάθη ποὺ ἀντιστρατεύονται στὴν ταπεινοφροσύνη, διότι ὅλα ὅσα τὴν εὐνοοῦν εἶναι ἀντιμέτωπά μας. Ἀλλὰ ἀφοῦ καὶ στὸν οὐρανὸ ἐσημειώσαμε νίκη, πῶς μπορεῖς ἐσὺ νὰ μᾶς ξεφύγῃς;

» Ἐμεῖς συνηθίζουμε πολλὲς φορὲς νὰ ἐμφανιζώμεθα μετὰ ἀπὸ ἀτιμίες, ἀπὸ τὴν ὑπακοή, ἀπὸ τὴν ἀοργησία, ἀπὸ τὴν ἀμνησικακία, ἀπὸ τὴν πρόθυμη διακονία.

» Τέκνα ἰδικά μας εἶναι οἱ πτώσεις τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, ἡ ὀργή, ἡ καταλαλιά, ἡ πικρία, ὁ θυμός, ἡ κραυγή, ἡ βλασφημία, ἡ ὑποκρισία, τὸ μίσος, ὁ φθόνος, ἡ ἀντιλογία, ἡ ἰδιορρυθμία, ἡ ἀπείθεια.

» Ἕνα μόνο ὑπάρχει ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ νικήσωμε, καὶ σοῦ τὸ φανερώνουμε, ἐπειδὴ μᾶς μαστιγώνεις:

» Ἐὰν κατηγορῇς διαρκῶς τὸν ἑαυτόν σου ἐνώπιον τοῦ Κυρίου μὲ εἰλικρίνεια, θὰ μᾶς θεωρῇς ὡσὰν ἀράχνη. Ἵππος ἐπάνω στὸν ὁποῖο εἶμαι ἀνεβασμένη, ἐγὼ ἡ ὑπερηφάνεια, εἶναι, ὅπως βλέπεις, ἡ κενοδοξία. Ἡ ὁσία ὅμως ταπείνωσις καὶ ἡ αὐτομεμψία θὰ περιπαίξουν τὸν ἵππο καὶ τὸν ἀναβάτη του, ψάλλοντας μελωδικὰ τὴν ᾠδὴ τῆς νίκης: «Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν» (Ἔξοδ. ιε´ 1) καὶ εἰς ἄβυσσον ταπεινώσεως».

Βαθμὶς εἰκοστὴ δευτέρα! Ὅποιος τὴν ἀνέβηκε, ἐνίκησε· ἐὰν βεβαίως κατώρθωσε νὰ τὴν ἀνεβῇ.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Περὶ λογισμῶν βλασφημίας

(οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀνέκφραστοι)

ΑΠΟ ΔΗΛΗΤΗΡΙΩΔΗ ρίζα καὶ φοβερὴ μητέρα -ἐννοῶ τὴν μολυσμένη ὑπερηφάνεια- ἀκούσαμε προηγουμένως ὅτι προέρχεται ἕνας πολὺ φοβερὸς ἀπόγονος, δηλαδὴ ἡ ἀνέκφραστη βλασφημία. Γι᾽ αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν φέρωμε στὴν μέση, διότι δὲν εἶναι τυχαῖος ἐχθρός, ἀλλὰ ἐχθρὸς καὶ ἀντίπαλος φοβερώτερος ἀπὸ κάθε ἄλλον. Τὸ δὲ χειρότερο εἶναι, ὅτι δὲν μπορεῖς εὔκολα νὰ τὴν ἐκφράσης καὶ νὰ τὴν ἐξομολογηθῇς ἢ νὰ τὴν στηλιτεύσης ἐνώπιον πνευματικοῦ ἰατροῦ. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ πολλὲς φορὲς αὐτὴ ἡ ἀνόσιος ἔφερε πολλούς σε ἀπόγνωσι καὶ ἀπελπισία καὶ κατέστρεψε κάθε τους ἐλπίδα, ὅπως τὸ σαράκι τὸ ξύλο.

2. Αὐτὴ λοιπόν, αὐτὴ ἡ παμμίαρη βλασφημία εὐχαριστεῖται πολλὲς φορὲς κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἁγίων συνάξεων καὶ ἀκόμη τὴν φρικτὴ ὥρα τῆς τελέσεως τῶν Μυστηρίων νὰ ὑβρίζη τὸν Κύριον καὶ τὰ τελούμενα ἅγια μυστήρια. Ἀπὸ αὐτὸ ἀντιλαμβανόμεθα πλήρως ὅτι δὲν τὰ πρόφερε τὰ ἀνείπωτα καὶ ἀσεβῆ καὶ ἀκατανόητα ἐκεῖνα λόγια ἡ ἰδική μας ψυχή, ἀλλὰ ὁ ἀντίθεος δαίμων, ὁ ὁποῖος ἐκδιώχθηκε ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, διότι καὶ ἐκεῖ σκέφθηκε νὰ βλασφημήση τὸν Κύριον.

Διότι ἂν ἦταν ἰδικά μου τὰ ἄσεμνα καὶ ἀπρεπῆ ἐκεῖνα λόγια, πῶς δέχομαι τὸ δῶρο τῆς Θείας Κοινωνίας καὶ τὸ προσκυνῶ; Πῶς μπορῶ νὰ ὑβρίζω καὶ νὰ δοξολογῶ συγχρόνως;

3. Πολλοὺς πολλὲς φορὲς ὁ ἀπατεὼν δαίμων τῆς βλασφημίας τοὺς ὡδήγησε σὲ παραφροσύνη.

Διότι κανεὶς ἄλλος λογισμὸς δὲν εἶναι τόσο δύσκολος στὴν ἐξαγόρευσί του ὅσο αὐτός. Γι᾽ αὐτὸ πολλὲς φορὲς σὲ πολλοὺς ἐγήρασε μέσα τους. Καὶ ὡς γνωστὸν τίποτε δὲν ἰσχυροποιεῖ τοὺς δαίμονες καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐναντίον μας, ὅσο τὸ νὰ τοὺς τρέφωμε καὶ νὰ τοὺς ἀποκρύπτωμε μέσα στὴν καρδιά μας ἀνεξομολόγητους.

4. Κανεὶς ἂς μὴ θεωρῆ τὸν ἑαυτόν του αἴτιο γιὰ τοὺς λογισμοὺς τῆς βλασφημίας. Ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος εἶναι καρδιογνώστης, γνωρίζει καλὰ ὅτι δὲν εἶναι ἰδικά μας αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ λόγια καὶ οἱ σκέψεις, ἀλλὰ τῶν ἐχθρῶν μας.

5. Ἡ μέθη εἶναι αἰτία στὸ νὰ σκοντάφτη κάποιος. Ὁμοίως καὶ ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι αἰτία τῶν ἀπρεπῶν λογισμῶν. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἐσκόνταψε εἶναι ἀναίτιος γι᾽ αὐτό, ἀλλὰ θὰ τιμωρηθῆ πάντως, διότι ἐμέθυσε.

6. Ὅταν ἐσταθήκαμε νὰ προσευχηθοῦμε, ξεσηκώθηκαν ἐναντίον μας οἱ ἀκάθαρτοι ἐκεῖνοι καὶ ἀνείπωτοι λογισμοί. Καὶ μόλις ἐτελειώσαμε τὴν προσευχή, ἔφυγαν ἀμέσως. Διότι δὲν συνηθίζουν νὰ μάχωνται ἐκείνους ποὺ δὲν τοὺς μάχονται.

7. Ὄχι μόνο τὸν Θεὸν καὶ τὰ θεῖα ὁ ἄθεος αὐτὸς δαίμων βλασφημεῖ, ἀλλὰ καὶ προφέρει μέσα στὸν νοῦ μας μερικὰ αἰσχρότατα καὶ ἄπρεπα λόγια, γιὰ νὰ ἐγκαταλείψωμε τὴν προσευχὴ ἢ γιὰ νὰ πέσωμε σὲ ἀπόγνωσι. Ἔτσι πολλοὺς τοὺς ἐμπόδισε ἀπὸ τὴν προσευχὴ καὶ πολλοὺς τοὺς ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὰ Μυστήρια.

Σὲ μερικοὺς κατέτηξε τὰ σώματα ἀπὸ τὴν λύπη. Ἄλλους ὁ πονηρὸς αὐτὸς καὶ ἀπάνθρωπος τύραννος τοὺς ἐδάμασε μὲ τὴν νηστεία καὶ δὲν τοὺς ἐπέτρεψε τὴν παραμικρὴ ἀνακούφισι.

Καὶ κατώρθωσε νὰ πείση ὄχι μόνο τους κοσμικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς μοναχούς, ὅτι δὲν τοὺς ἀπολείπεται πλέον καμμία ἐλπίδα σωτηρίας καὶ ὅτι εἶναι ἐλεεινότεροι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀπίστους καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς εἰδωλολάτρες ἀκόμη.

8. Ὅποιος ἐνοχλεῖται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας καὶ θέλει νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπ᾽ αὐτό, ἂς ἐννοήση καλὰ ὅτι αἰτία αὐτῶν τῶν λογισμῶν δὲν εἶναι ἡ ἰδική του ψυχή, ἀλλὰ ὁ ἀκάθαρτος δαίμων, ποὺ εἶπε κάποτε πρὸς τὸν Κύριον: «Ταῦτα πάντα σοὶ δώσω, ἐὰν πεσῶν προσκυνήσῃς μοι» (Ματθ. δ´ 9).

Γιὰ τοῦτο καὶ ἐμεῖς ἂς τὸν περιφρονοῦμε καὶ ἂς μὴ ὑπολογίζωμε καθόλου τὰ λεγόμενά του καὶ ἂς τοῦ λέγωμε: «Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ. Κύριον τὸν Θεόν μου προσκυνήσω καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσω» (πρβλ. Ματθ. δ´ 10)· «σοῦ δὲ ἐπιστρέψει ὁ πόνος καὶ ὁ λόγος ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου, καὶ ἐπὶ τὴν κορυφήν σου ἡ βλασφημία σου καταβήσεται» (πρβλ. Ψαλμ. ζ´ 17) ἐν τῷ νῦν αἰώνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι».

9. Ὅποιος προσπαθεῖ νὰ παλαίψη ἐναντίον τοῦ δαίμονος τῆς βλασφημίας μὲ διαφορετικὸ ἀπὸ τὸν προηγούμενο τρόπο, ὁμοιάζει μ᾽ ἐκεῖνον ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ συλλάβη τὴν ἀστραπὴ μὲ τὰ χέρια του. Διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ συλλάβη ἢ νὰ ἀντειπῆ ἢ νὰ παλαίψη ἐναντίον ἐκείνου ποὺ ἐπέρχεται στὴν καρδιὰ ξαφνικὰ σὰν ἄνεμος, ποὺ εἶναι τὰ λόγια του γρηγορώτερα ἀπὸ τὴν ριπὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ ποὺ ἀμέσως γίνεται ἄφαντος;

10. Ὅλοι οἱ ἐχθροὶ ἵστανται ἀπέναντί μας καὶ μάχονται καὶ ἀργοῦν κάπως καὶ δίνουν καιρὸ στὸν ἀνταγωνιστή τους. Αὐτὸς ὅμως ὄχι! Ἀλλὰ μόλις φάνηκε ἔφυγε, καὶ μόλις ὡμίλησε ἀνεχώρησε.

11. Πολλὲς φορὲς τοῦτος ὁ δαίμων συνηθίζει νὰ εἰσχωρῆ στὸν νοῦ τῶν πιὸ ἁπλῶν καὶ πιὸ ἀκεραίων, διότι αὐτοὶ θορυβοῦνται καὶ ταράσσονται ὑπερβολικά, πολὺ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Καὶ σ᾽ αὐτούς, ἔχομε τὴν γνώμη, ὅτι ὁ πόλεμος ὀφείλεται ἐξ ὁλοκλήρου στὸν φθόνο τῶν δαιμόνων καὶ ὄχι στὴν οἴησι.

12. Ἂς παύσωμε νὰ κρίνωμε καὶ νὰ κατακρίνωμε τὸν πλησίον, καὶ τότε δὲν πρόκειται νὰ φοβηθοῦμε τοὺς λογισμοὺς τῆς βλασφημίας. Διότι ἀφορμὴ καὶ ρίζα τοῦ δευτέρου εἶναι τὸ

πρῶτο.

13. Ἐκεῖνος ποὺ εἶναι κλεισμένος σ᾽ ἕνα σπίτι, ἀκούει τὰ λόγια αὐτῶν ποὺ περνοῦν ἀπ᾽ ἔξω, χωρὶς νὰ συνομιλῆ μαζί τους.

Παρομοίως καὶ ἡ ψυχὴ ποὺ ζῆ μὲ αὐτοσυγκέντρωσι, ταράσσεται ἀκούοντας τὶς βλασφημίες ποὺ προφέρει διερχόμενος ὁ διάβολος.

14. Ὅποιος περιφρονεῖ τοῦτον τὸν δαίμονα, ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸ πάθος. Ὅποιος σοφίζεται νὰ ἀγωνισθῆ ἐναντίον τοῦ διαφορετικά, στὸ τέλος νικᾶται. Διότι ἐκεῖνος ποὺ προσπαθεῖ νὰ συλλάβη τὰ πνεύματα μὲ λόγια, ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ προσπαθεῖ νὰ κλείση κάπου τοὺς ἀνέμους. Κάποιος ἐκλεκτὸς μοναχός, ἐνοχλούμενος εἴκοσι χρόνους ἀπὸ τοῦτον τὸν δαίμονα, ἔλυωσε τὴν σάρκα του μὲ νηστεῖες καὶ ἀγρυπνίες. Καὶ ἀφοῦ δὲν εἶδε ἀπὸ αὐτὰ καμμία ὠφέλεια, ἔγραψε τὸ πάθος σὲ χαρτὶ καὶ ἐπῆγε καὶ τὸ ἔδωσε σὲ κάποιον ἅγιο ἄνδρα. Ἔπεσε δὲ κατὰ πρόσωπον στὴν γῆ καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ἀνυψώση πρὸς αὐτὸν τὸ βλέμμα του. Ὁ γέροντας μόλις τὸ διάβασε, χαμογέλασε, καὶ ἀφοῦ σήκωσε τὸν ἀδελφό, τοῦ λέγει: «Βάλε, τέκνον μου, τὸ χέρι σου στὸν αὐχένα μου». Ἀφοῦ τὸ ἔβαλε ὁ ἀδελφός, τοῦ λέγει ὁ μέγας ἐκεῖνος: «Ἂς εἶναι ἐπάνω στὸν τράχηλό μου, ἀδελφέ, αὐτὴ ἡ ἁμαρτία, ὅσα χρόνια τὴν εἶχες ἢ θὰ τὴν ἔχης ἀκόμη. Μόνο ἐσὺ νὰ μὴν τὴν ὑπολογίζης πλέον καθόλου». Καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτὸς διαβεβαίωνε ὅτι δὲν πρόφθασε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ κελλὶ τοῦ γέροντος, καὶ τὸ πάθος ἔγινε ἄφαντο. Τοῦτο τὸ περιστατικὸ μοῦ τὸ διηγήθηκε δοξάζοντας τὸν Θεὸν ὁ ἴδιος ἀδελφὸς στὸν ὁποῖο συνέβη.

Ὅποιος ἐνίκησε τοῦτο τὸ πάθος ἀπεμάκρυνε τὴν ὑπερηφάνεια.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

Περὶ πραότητος καὶ ἁπλότητος

(Διὰ τὰς ἀρετὰς τῆς πραότητος, τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς ἀκακίας, τὰς «σεσοφισμένας», ὄχι τὰς φυσικάς, καθὼς καὶ διὰ τὴν πονηρίαν)

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ τοῦ ἡλίου προτρέχει τὸ φῶς τῆς αὐγῆς. Παρόμοια πρὶν ἀπὸ τὴν ταπεινοφροσύνη τρέχει ἡ πραότης. Ἂς ἀκούσωμε δὲ καὶ τὸ Φῶς, δηλαδὴ τὸν Χριστόν, νὰ τὶς τοποθετῆ κατ᾽ αὐτὴν τὴν σειρά. «Μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, λέγει, ὅτι πρᾶος εἰμὶ καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ» (Ματθ. ια´ 29). Λοιπόν, τὸ φυσικὸ εἶναι πρὶν λάμψη ὁ ἥλιος νὰ φωτισθοῦμε ἀπὸ τὸ φῶς τῆς αὐγῆς καὶ ἔπειτα νὰ ἀτενίσουμε πλούσια τὸν ἥλιο. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, δὲν εἶναι, ὅπως τὸ δείχνει καὶ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων, νὰ ἀντικρύση κανεὶς τὸν ἥλιο, δηλαδὴ τὴν ταπείνωσι, πρὶν γνωρίση τὸ φῶς τῆς αὐγῆς, δηλαδὴ τὴν πραότητα.

2. Ἡ πραότης εἶναι μία ἀμετακίνητη κατάστασις τοῦ νοῦ, ποὺ παραμένει ἡ ἴδια καὶ στὶς τιμὲς καὶ στὶς περιφρονήσεις. Πραότης σημαίνει, τὸ νὰ προσεύχεσαι εἰλικρινῶς γιὰ τὸν πλησίον σου, χωρὶς νὰ ἐνοχλῆσαι καθόλου ἀπὸ τὶς ταραχὲς ποὺ σοῦ προξενεῖ. Ἡ πραότης εἶναι βράχος

ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀφρισμένη θάλασσα, ποὺ ἐντελῶς ἀκλόνητος διαλύει ὅλα τὰ κύματα, τὰ ὁποῖα τὸν κτυποῦν.

Ἡ πραότης εἶναι τὸ στήριγμα τῆς ὑπομονῆς, ἡ θύρα ἢ καλύτερα ἡ μητέρα τῆς ἀγάπης, ἡ προϋπόθεσις τῆς διακρίσεως, διότι ὅπως λέγει ἡ Γραφή, «διδάξει Κύριος πραεῖς ὁδοὺς αὐτοῦ» (Ψαλμ. κδ´ 9)· ἡ πρόξενος τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, τὸ θάρρος τῆς προσευχῆς, ἡ περιοχὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι ὁ Κύριος λέγει: «Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ᾽ ἢ ἐπὶ τὸν πρᾷον καὶ ἡσύχιον»; (πρβλ. Ἠσ. ξς´ 2).

Ἡ πραότης εἶναι συνεργὸς στὴν ὑπακοή, ὁδηγὸς στὴν ἀδελφοσύνη, χαλινὸς τῆς μανίας, κόψιμο τοῦ θυμοῦ, μίμησις τοῦ Χριστοῦ, ἰδιότης τῶν Ἀγγέλων, δεσμὸς τῶν δαιμόνων, ἀσπίδα κατὰ τῆς πικρᾶς ὀργῆς.

3. Στὶς καρδιὲς τῶν πράων θὰ ἀναπαύεται ὁ Κύριος, ἐνῷ ἡ ταραχώδης ψυχὴ εἶναι καθέδρα τοῦ διαβόλου. «Οἱ πραεῖς κληρονομήσουσι γῆν» (Ματθ. ε´ 5)· μᾶλλον θὰ γίνουν κυρίαρχοί της, ἐνῷ οἱ ὀργίλοι καὶ θυμώδεις ἄνδρες θὰ ἐξορισθοῦν ἀπὸ τὴν γῆ τους.

4. Ἡ πραεία ψυχὴ εἶναι θρόνος τῆς ἁπλότητος, ἐνῷ ὁ νοῦς τοῦ ὀργίλου δημιουργὸς τῆς πονηρίας. Ἡ ἠπία ψυχὴ θὰ δεχθῆ μέσα της τοὺς λόγους τῆς σοφίας ἐφ᾽ ὅσον «ὁδηγήσει Κύριος πραεῖς ἐν κρίσει» (Ψαλμ. κδ´ 9) ἢ μᾶλλον στὴν διάκρισι. Ἡ εὐθεία ψυχὴ συζῆ μὲ τὴν ταπείνωσι, ἐνῷ ἡ πονηρὰ εἶναι ὑπηρέτρια τῆς ὑπερηφανείας. Οἱ ψυχὲς τῶν πράων θὰ γεμίσουν ἀπὸ γνῶσι καὶ σύνεσι, ἐνῷ ὁ νοῦς τοῦ θυμώδους συγκατοικεῖ μὲ τὸ σκοτάδι καὶ τὴν ἄγνοια.

5. Αὐτὸς ποὺ θυμώνει καὶ αὐτὸς ποὺ εἰρωνεύεται συναντήθηκαν μεταξύ τους. Καὶ ἦταν ἀδύνατο νὰ εὑρεθῆ ἕνας εὐθὺς λόγος στὴν συζήτησί τους! Ἂν ἀνοίξης τὴν καρδιὰ τοῦ πρώτου, θὰ εὕρης τὴν μανία, καὶ ἂν ἐρευνήσης τὴν ψυχὴ τοῦ δευτέρου, θὰ ἀντικρύσης τὴν πονηρία.

6. Ἡ ἁπλότης εἶναι μία συνήθεια καὶ συμπεριφορὰ τῆς ψυχῆς ἀποίκιλη, ποὺ δὲν κινεῖται σὲ κανέναν κακὸ λογισμό. Ἡ ἀκακία εἶναι μία γλυκειὰ καὶ χαρούμενη ψυχικὴ κατάστασις, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε κακὴ σκέψι καὶ ὑπόνοια.

7. Πρῶτο γνώρισμα τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἶναι ἡ ἀποίκιλη ἁπλότης. Ὅσο τὴν εἶχε αὐτὴν ὁ Ἀδὰμ δὲν ἀντίκρυσε στὸν ἑαυτό του οὔτε ψυχικὴ γυμνότητα οὔτε σωματικὴ ἀσχημοσύνη.

8. Καλὴ βέβαια καὶ ἀξιομακάριστη εἶναι ἡ ἁπλότης ποὺ ἔχουν μερικοὶ ἐκ φύσεως. Ὄχι ὅμως τόσο, ὅσο ἡ ἁπλότης ποὺ ἀποκτήθηκε μὲ κόπους καὶ ἱδρῶτες καὶ μὲ μετεγκεντρισμὸ τῆς πονηρᾶς φύσεως. Διότι ἡ μὲν πρώτη εἶναι σκεπασμένη καὶ προφυλαγμένη ἀπὸ πολυποίκιλες μεταβολὲς καὶ πάθη ἐνῷ ἡ Δευτέρα γίνεται πρόξενος τῆς τελείας ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος. Καὶ ἡ μία δὲν ἔχει πολὺ μισθό, ἐνῷ ἡ ἄλλη ἔχει ἄπειρο καὶ ἀπροσμέτρητο.

9. Ὅλοι ὅσοι ἐπιθυμοῦμε νὰ προσελκύσωμε πρὸς τὸ μέρος μας τὸν Κύριον, ἂς Τὸν πλησιάσωμε σὰν διδάσκαλο ποὺ κάνει μάθημα, «ἁπλῶς καὶ ἀπλάστως καὶ ἀποικίλως καὶ ἀπονήρως καὶ ἀπεριέργως». Ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι ἁπλοὺς καὶ ἀσύνθετος, θέλει καὶ οἱ ψυχὲς ποὺ Τὸν πλησιάζουν νὰ εἶναι ἁπλὲς καὶ ἀκέραιες. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντικρύσης ποτὲ ἁπλότητα χωρὶς ταπείνωσι.

Πονηρὸς σημαίνει ἄνθρωπος ποὺ κάνει ψευδεῖς προβλέψεις καὶ ποὺ φαντάζεται ὅτι ἀντιλαμβάνεται τοὺς λογισμοὺς τῶν ἄλλων ἀπὸ τὰ λόγια τους, καὶ τὰ μυστικὰ τῶν καρδιῶν τους ἀπὸ τὶς ἐξωτερικὲς κινήσεις.

10. Εἶδα ἀνθρώπους εὐθεῖς ποὺ ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς πονηροὺς νὰ πονηρεύωνται, καὶ ἐθαύμασα πῶς τόσο γρήγορα κατώρθωσαν νὰ χάσουν τὸ φυσικό τους ἰδίωμα καὶ προτέρημα.

11. Ὅσο εὔκολα ἀλλάζουν καὶ ξεπέφτουν οἱ εὐθεῖς, τόσο δύσκολα μποροῦν νὰ μεταβληθοῦν οἱ ἀντίθετοι, οἱ πονηροί. Πολλὲς φορὲς ἡ πραγματικὴ ξενιτεία καὶ ἡ ὑποταγὴ καὶ ἡ προφύλαξις τοῦ στόματος κατώρθωσαν πολλὰ καὶ ἐπέτυχαν παραδόξως νὰ μεταβάλουν καταστάσεις ἀθεράπευτες.

12. Ἐὰν «ἡ γνῶσις φυσιοῖ» (Α´ Κορ. η´ 2) τοὺς περισσοτέρους, σκέψου μήπως τὸ νὰ εἶναι κάποιος ἀνίδεος καὶ ἀμαθὴς φέρνει κάποια σχετικὴ ταπείνωσι, ἂν καὶ ὑπάρχουν -σπάνιοι βεβαίως- καὶ αὐτοὶ ποὺ ὑπερηφανεύονται γιὰ τὴν ἀμάθειά τους.

13. Ζωντανὴ ἀπόδειξις καὶ ὑπόδειγμα τῆς μακαρίας ἁπλότητος ὑπῆρξε ὁ τρισμακάριος Παῦλος ὁ ἁπλούς (1). Κανεὶς δὲν εἶδε πουθενὰ οὔτε ἄκουσε οὔτε πρόκειται νὰ ἰδῆ ποτὲ τόση πνευματικὴ πρόοδο σὲ τόσο σύντομο χρόνο.

14. Ἁπλοὺς μοναχὸς σημαίνει ζῷον ἄλογο, ἀλλὰ καὶ λογικό, ποὺ κάνει ὑπακοὴ καὶ ἀποθέτει ἐντελῶς τὸ φορτίο του στὸν ὁδηγό του. Τὸ ἥμερο ζῷον δὲν θὰ ἀντιμιλήση σ᾽ ἐκεῖνον ποὺ τὸ δένει. Ὁμοίως καὶ ἡ εὐθεία ψυχὴ στὸν ἰδικό της προεστώτα. Ἀκολουθεῖ ἐκεῖνον ποὺ τὴν σύρει ὅπως θέλει καὶ ἕως θυσίας δὲν γνωρίζει νὰ ἀντιλέγη.

15. Ἀπονήρευτος ἄνθρωπος σημαίνει καθαρὰ φύσις τῆς ψυχῆς, ὅπως ἀκριβῶς ἐπλάσθη, ποὺ συνεργάζεται καὶ συνομιλεῖ εὔκολα μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

16. Εὐθύτης σημαίνει ἀπερίεργη σκέψις, ἀνυπόκριτη συμπεριφορά, ὁμιλία φυσικὴ καὶ ἀνεπιτήδευτη. Ὅπως ὀνομάζεται ὁ Θεὸς ἀγάπη, ἔτσι ὀνομάζεται καὶ εὐθύτης. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ σοφός, δηλαδὴ ὁ Σολομῶν, στὸ «Ἆσμα» λέγει στὴν καθαρὰ καρδία: «Εὐθύτης ἠγάπησέ σε» (α´ 4). Καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ πατέρας του λέγει στοὺς «Ψαλμούς»: «Χρηστὸς καὶ εὐθὺς ὁ Κύριος» (κδ´ 8). Λέγει ἀκόμη ὅτι σῴζονται οἱ συνώνυμοί Του: «Τοῦ σῴζοντος τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ» (ζ´ 11). Λέγει ἐπίσης: «Εὐθύτητα ψυχῶν εἶδε καὶ ἐπεσκέψατο τὸ πρόσωπον αὐτοῦ» (πρβλ. ι´ 7).

17. Πονηρία σημαίνει μεταβολὴ τῆς εὐθύτητος, σκέψις πλάνης, ψεύδη ποὺ λέγονται κατ᾽ οἰκονομίαν, ὅρκοι ποὺ ἐν μέρει ἀληθεύουν, λόγοι ποὺ ἔχουν περιπλακῆ, καρδία ὁμοία μὲ τὸν βυθὸ τῆς θαλάσσης, ἄβυσσος δολιότητος, ψευδολογία ποὺ μονιμοποιήθηκε, οἴησις ποὺ κατήντησε φυσική, ἀντίπαλος τῆς ταπεινώσεως, ὑποκριτικὴ μετάνοια, ἀπομάκρυνσις τοῦ πένθους, ἐχθρὸς τῆς ἐξομολογήσεως, τακτικὴ ἐκείνων ποὺ ἀκολουθοῦν τὴν γνώμη τους, πρόξενος ἠθικῶν πτώσεων, ἐμπόδιο στὴν ἀνέγερσι τῶν πεσόντων, ἀντιμετώπισις τῶν ὕβρεων μὲ φαινομενικὸ χαμόγελο, σκυθρωπότης ἀνόητη καὶ ἀφύσικη, εὐλάβεια ἐπίπλαστη, ζωὴ ὁμοία μὲ τῶν δαιμόνων.

18. Ὁ πονηρὸς εἶναι συνόμιλος καὶ συνώνυμος τοῦ διαβόλου. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος μᾶς ἐδίδαξε ἔτσι νὰ τὸν ἀποκαλοῦμε -τὸν διάβολο- λέγοντας: «Ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ» (Ματθ. ς´ 13).

19. Ἡ πονηρία εἶναι μία ἐπιστήμη ἢ καλύτερα ἀσχημοσύνη τῶν δαιμόνων, ἡ ὁποία ἐνῷ εἶναι ἐστερημένη ἀπὸ ἀλήθεια, προσπαθεῖ νὰ τὸ κρύπτη καὶ νὰ ἐξαπατᾶ πολλούς.

20. Ἡ ὑποκρισία εἶναι μία κατάστασις ὅπου τὸ σῶμα, οἱ ἐξωτερικὲς δηλαδὴ ἐκδηλώσεις, εὑρίσκεται σὲ ἀντίθεσι μὲ τὴν ψυχή. Εἶναι δὲ ἡ κατάστασις αὐτὴ περιπεπλεγμένη μὲ παντὸς εἴδους κακὲς σκέψεις καὶ ἐπινοήσεις.

21. Ἂς φύγωμε λοιπὸν μακρυὰ ἀπὸ τὸν κρημνὸ τῆς ὑποκρισίας καὶ τὸν λάκκο τῆς ὑπουλότητος, ἀκούοντας τὰ λόγια του Ψαλμῳδοῦ: «Ὅτι οἱ πονηρευόμενοι ἐξολοθρευθήσονται, καὶ ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται» (Ψαλμ. λς´ 2). Διότι οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι γίνονται βοσκὴ τῶν δαιμόνων.

22. Δύσκολα θὰ εἰσέλθουν οἱ πλούσιοι στὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ὁμοίως δύσκολα θὰ ἀποκτήσουν τὴν ἁπλότητα οἱ συνετοὶ ἀνόητοι, (αὐτοὶ δηλαδὴ ποὺ ἐνῷ εἶναι ἀνόητοι παρουσιάζονται μὲ τὴν πονηρία τους ὡς συνετοί).

23. Μία πτῶσις πολλὲς φορὲς ἐσωφρόνισε τοὺς κακοὺς καὶ πονηροὺς καὶ τοὺς ἐχάρισε χωρὶς νὰ τὸ θέλουν τὴν ἀκακία καὶ τὴν σωτηρία.

24. Ἀγωνίζου νὰ θεωρῇς πεπλανημένη τὴν λογική σου καὶ τὴν κρίσι σου (2), καὶ ἔτσι θὰ εὕρῃς σωτηρία καὶ εὐθύτητα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

Ὅποιος κατώρθωσε νὰ ἀνεβῇ ἕως ἐδῶ, ἂς ἔχῃ θάρρος, διότι μιμούμενος τὸν διδάσκαλον Χριστὸν ἐσώθηκε.

----

1. Κατήγετο ἐξ Αἰγύπτου. Κατ᾽ ἀρχὴν ἀκολούθησε τὸν ἔγγαμο βίο, ἀλλὰ ἡ διαγωγὴ τῆς συζύγου του συνετέλεσε νὰ τὸν ἀνταλλάξῃ μὲ τὴν ἀναχωρητικὴ ζωή. Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Μ. Ἀντωνίου καὶ ἀνῆλθε σὲ ὑψηλὰ μέτρα ἁγιότητας. Ἡ ὑπακοή του, ἡ ἁπλότης καὶ ἡ ἀκακία του ὑπῆρξαν παροιμιώδεις. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται στὶς 7 Μαρτίου.

2. Ἡ ἔννοια τῆς παραδόξου αὐτῆς προτροπῆς εἶναι: «Μὴ βασίζεσαι στὴν ἰδική σου φρόνησι, ἀλλὰ στοῦ πνευματικοῦ σου ὁδηγοῦ». Σχετικῶς συνιστᾶ καὶ ἡ Ἁγία Γραφή: «Μὴ ἴσθι φρόνιμος παρὰ σεαυτῷ» (Παρ. γ´ 7- Ῥωμ. ιβ´ 16). «Οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες» (Ἠσ. ε´ 21)

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

Περὶ ταπεινοφροσύνης

(Διὰ τὴν ὑψίστην ταπεινοφροσύνην, ἡ ὁποία ἀποκτᾶται μὲ μυστικὸν τρόπον καὶ ἐξολοθρεύει τὰ πάθη)

ΕΚΕΙΝΟΣ ποὺ θέλει νὰ διηγῆται μὲ λόγια αἰσθητὰ τὴν αἴσθησι καὶ τὴν ἐνέργεια τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου στὴν κυριολεξία της, καὶ τῆς ἁγίας ταπεινοφροσύνης καθὼς πρέπει, καὶ τῆς μακαρίας ἁγνότητος ἀληθινά, καὶ τῆς θείας ἐλλάμψεως παραστατικά, καὶ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ πραγματικά, καὶ τῆς ἐσωτερικῆς πληροφορίας ἀλάνθαστα, καὶ φαντάζεται ὅτι θὰ δώσῃ νὰ καταλάβουν αὐτὰ τὰ πράγματα μὲ τὴν ἐξήγησί του ὅσοι δὲν τὰ ἔχουν γευθῆ προσωπικῶς, αὐτὸς ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ θέλει νὰ ἐξηγήσῃ μὲ λόγια καὶ παραδείγματα, πόσο γλυκὸ εἶναι τὸ μέλι σὲ ἐκείνους ποὺ ποτὲ δὲν τὸ ἐγεύθηκαν. Καὶ ὁ μὲν δεύτερος ἄδικα φιλολογεῖ, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ βαττολογεῖ, ὁ δὲ πρῶτος ἢ ἀγνοεῖ αὐτὰ ποὺ διηγεῖται ἢ ἐμπαίζεται ὑπερβολικὰ ἀπὸ τὴν κενοδοξία.

2. Ὁ παρὼν λόγος παρουσίασε ἐνώπιόν μας πρὸς ἐξέτασι ἕναν θησαυρό, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται ἀσφαλισμένος μέσα σὲ ὀστράκινα σκεύη ἢ καλύτερα σὲ ἀνθρώπινα σώματα. Ἕνα θησαυρὸ ποὺ ἡ ποιότης του δὲν μπορεῖ καθόλου νὰ κατανοηθῇ μὲ λόγια. Ἔχει δὲ ὁ θησαυρὸς αὐτὸς ἀπ᾽ ἔξω

μόνο μία ἐπιγραφή, ἡ ὁποία εἶναι ἀκατανόητη καὶ παρέχει πολλὴν καὶ ἀτέλειωτη ἐρευνητικὴ προσπάθεια σὲ ὅσους ζητοῦν νὰ τὴν ἐξηγήσουν μὲ λόγια. Καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ ἔχει ὡς ἑξῆς: «Η ΑΓΙΑ ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ».

3. Ὅσοι ὁδηγοῦνται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἂς εἰσέλθουν μαζί μας στὸ νοερὸ καὶ πάνσοφο τοῦτο συνέδριο καὶ ἂς κρατοῦν νοερῶς στὰ χέρια τους θεόγραπτες πλάκες γνώσεως.

Ἄρχισε λοιπὸν τὸ συνέδριο. Συγκεντρωθήκαμε καὶ συζητήσαμε καὶ ἐρευνήσαμε ἐξεταστικὰ τὴν σημασία τῆς σπουδαίας αὐτῆς ἐπιγραφῆς. Ἕνας ἔλεγε ὅτι ταπεινοφροσύνη εἶναι τὸ νὰ λησμονῆς ἀμέσως τὰ κατορθώματά σου. Ἄλλος, τὸ νὰ θεωρῆς τὸν ἑαυτό σου πιὸ τελευταῖο καὶ πιὸ ἁμαρτωλὸ ἀπὸ ὅλους. Ἄλλος, τὸ νὰ γνωρίσης καλὰ μὲ τὸν νοῦ σου τὴν ἰδική σου ἀδυναμία καὶ ἀσθένεια. Ἄλλος, τὸ νὰ προλαμβάνης σὲ φιλονεικίες νὰ διαλύης πρῶτος τὴν ὀργή. Ἄλλος, τὸ νὰ γνωρίζης καλὰ τὴν χάρι καὶ τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἕνας ἄλλος πάλι, τὸ νὰ αἰσθάνεσαι ψυχικὴ συντριβὴ καὶ νὰ ἀπαρνῆσαι τὸ ἰδικό σου θέλημα.

Καὶ ἐγὼ ἀφοῦ τὰ ἄκουσα ὅλα αὐτά, καὶ ἀφοῦ τὰ ἐξέτασα μόνος μου μὲ πολλὴ περίσκεψι καὶ προσοχή, δὲν κατώρθωσα μὲ ὅσα ἄκουσα νὰ καταλάβω τὴν ἔννοια τῆς μακαρίας ταπεινοφροσύνης. Γι᾽ αὐτὸ ὡς ἔσχατος ὅλων, ἀφοῦ ἐμάζευσα ὅπως ὁ σκύλος τὰ ψίχουλα ποὺ ἔπεσαν ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν γνωστικῶν ἐκείνων καὶ μακαρίων Πατέρων, κατέληξα στὸν ἑξῆς ὁρισμό:

Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἀνώνυμη χάρις τῆς ψυχῆς ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ ὀνομασθῆ μόνο ἀπὸ ὅσους τὴν ἐδοκίμασαν ἐκ πείρας. Εἶναι ἀνέκφραστος πλοῦτος, ὀνομασία τοῦ Θεοῦ, δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, ἐφ᾽ ὅσον Ἐκεῖνος λέγει: «Μάθετε οὐκ ἀπ᾽ Ἀγγέλου, οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπου, οὐκ ἀπὸ δέλτου, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ἐμοῦ», δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐνοίκησί μου καὶ τὴν ἔλλαμψί μου καὶ τὴν ἐνέργειά μου μέσα σας, «ὅτι πρᾷος εἰμι καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ καὶ τῷ λογισμῷ καὶ τῷ φρονήματι, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν πολέμων καὶ κουφισμὸν λογισμῶν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν» (πρβλ. Ματθ. ια´ 29).

4. Διαφορετικὴ εἶναι ἡ ὄψις ποὺ παρουσιάζει ἡ ὁσία αὕτη ἄμπελος ὅταν ἀκόμη ἐπικρατῆ ὁ χειμώνας τῶν παθῶν, καὶ διαφορετικὴ ὅταν πλέον ἔλθη ἡ ἄνοιξις (καὶ ἡ ἔναρξις) τῶν καρπῶν, καὶ διαφορετικὴ ὅταν φθάση τὸ θέρος τῶν ἀρετῶν, παρ᾽ ὅλον ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ ὄψεις συμβάλλουν σὲ μία καὶ τὴν αὐτὴ εὐφροσύνη καὶ καρποφορία. Γι᾽ αὐτὸ ἐμφανίζει καὶ τὰ ἀντίστοιχα σημάδια καὶ τὶς ἀποδείξεις τῶν κατὰ καιροὺς καρπῶν της.

5. Ὅταν ἀρχίζη νὰ ἀνθίζη μέσα μας ἡ σταφυλὴ τῆς ὁσίας αὐτῆς ἀμπέλου, αἰσθανόμεθα πάραυτα κόπωσι καὶ μίσος πρὸς κάθε ἀνθρώπινη δόξα καὶ ἔπαινο, ἐνῷ συγχρόνως ἐξορίζομε ἀπὸ μέσα μας τὸν θυμὸ καὶ τὴν ὀργή. Ὅσο δὲ ἐν τῷ μεταξὺ προχωρεῖ κατὰ τὴν πνευματικὴ ἡλικία μέσα στὴν ψυχή, ἡ βασίλισσα αὐτὴ τῶν ἀρετῶν, κάθε καλὸ ποὺ ἐκτελοῦμε τὸ θεωροῦμε μηδὲν ἢ μᾶλλον βδέλυγμα. Κυρίως συλλογιζόμαστε ὅτι κάθε ἡμέρα ποὺ περνᾶ αὐξάνει τὸ φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν μας ἐξ αἰτίας κρυφῶν καὶ ἀσυναισθήτων ἁμαρτιῶν καὶ ἀμελειῶν, ποὺ σκορπίζουν τὸν πλοῦτο τῆς ψυχῆς.

Τὸ δὲ πλῆθος τῶν χαρισμάτων ποὺ μᾶς χορηγεῖ ὁ Θεὸς τὸ βλέπομε σὰν αἰτία μεγαλυτέρας τιμωρίας, γιατί δὲν μᾶς ἀξίζει. Ἔτσι ὁ νοῦς ἀσφαλίζεται ἀπὸ τοὺς κλέπτες κλεισμένος μέσα στὸ βαλάντιο τῆς μετριοφροσύνης. Ἀκούει μόνο τὰ κτυπήματα καὶ τὰ παιγνίδια τους, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται καθόλου ἀπὸ αὐτά. Καὶ τοῦτο, διότι ἡ μετριοφροσύνη εἶναι ταμεῖο ἀπαραβίαστο.

6. Ἐτολμήσαμε δι᾽ ὀλίγων νὰ φιλοσοφήσωμε γιὰ τὴν ἄνθησι καὶ τὴν μικρὴ ἀνάπτυξι τούτου τοῦ ἀειθαλοῦς καρποῦ. Ἀλλὰ γιὰ τὸ ποιὸ εἶναι τὸ τέλειο βραβεῖο, ὁ τέλειος καρπὸς τῆς ἱερᾶς αὐτῆς ἀρετῆς, ὅσοι εἶσθε οἰκεῖοι τοῦ Κυρίου, ἐρωτήσατε τὸν Κύριον. Γιὰ τὴν ποσότητα καὶ

μεγαλωσύνη τῆς ὁσίας αὐτῆς ἀρετῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁμιλήσω. Γιὰ τὴν ποιότητά της πάλι εἶναι ἀκόμη πιὸ ἀδύνατο.

Ἔτσι ἂς ἐπιχειρήσωμε πάλι νὰ ὁμιλήσωμε γιὰ τὶς ἰδιότητές της σύμφωνα μὲ τὴν σκέψι ποὺ ἦλθε στὸν νοῦ μας.

7. Ἡ μετάνοια ποὺ γίνεται μὲ συνεχῆ φροντίδα καὶ τὸ πένθος ποὺ εἶναι καθαρισμένο ἀπὸ κάθε κηλίδα καὶ ἡ ὁσιωτάτη τῶν ἀρχαρίων ταπείνωσις διαφέρουν καὶ διακρίνονται μεταξύ τους ὅσο ὁ ἄρτος ἀπὸ τὴν ζύμη καὶ τὸ ἀλεύρι. Διότι συντρίβεται πρῶτα ἡ ψυχὴ καὶ λεπτύνεται μὲ τὴν πραγματικὴ μετάνοια.

Ἔπειτα ἑνώνεται κατὰ κάποιον τρόπο καί, ἂς τὸ εἰπῶ ἔτσι, συμφύρεται μὲ τὸν Θεὸν μὲ τὸ ὕδωρ τοῦ ἀληθινοῦ πένθους. Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ἀνάψη μὲ τὸ πῦρ τοῦ Κυρίου, ἐμφανίζεται ὡς στερεὸς ἄρτος ἡ μακαρία ταπείνωσις, ἡ ἄζυμος καὶ ἄτυφος, (ἡ ὁποία δηλαδὴ εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν ζύμη τῆς κακίας καὶ τὴν ὑπερηφάνεια).

Καὶ ὅπως κάθε μία ἀπὸ τὶς τρεῖς αὐτὲς ἀρετές, τὶς ὅμοιες μὲ τρίπλοκη ἁλυσίδα ἢ καλύτερα μὲ οὐράνιο τόξο, ἐμφανίζει τὴν ἴδια δύναμι καὶ ἐνέργεια καὶ ἀποβλέπει στὸν ἴδιο στόχο, θὰ πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἔχουν μεταξύ τους καὶ τὶς ἰδιότητες κοινές. Ἔτσι ὅποιο θὰ ὀνομάσης σημάδι τῆς μιᾶς, θὰ τὸ εὕρης νὰ εἶναι γνώρισμα καὶ τῆς ἄλλης.

Αὐτὸ δὲ ποὺ εἶπα θὰ προσπαθήσω μὲ συντομία νὰ τὸ ἀποδείξω καὶ νὰ τὸ ἐπικυρώσω.

8. Πρώτη καὶ ἐξαιρετικὴ ἰδιότης τῆς ὡραίας καὶ ἀξιοθαύμαστης αὐτῆς τριάδος εἶναι ἡ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὑποδοχὴ τῆς ἀτιμίας, τὴν ὁποία δέχεται μὲ ἀνοικτὰ τὰ χέρια καὶ τὴν ἐναγκαλίζεται, μὲ τὴν σκέψι ὅτι καταπαύει καὶ κατακαίει ψυχικὲς ἀσθένειες καὶ μεγάλες ἁμαρτίες. Δεύτερο γνώρισμά της εἶναι ἡ ἐξαφάνισις κάθε ἐκδηλώσεως θυμοῦ, καθὼς καὶ ἡ μετριοφροσύνη γι᾽ αὐτὴ τὴν ἐπιτυχία. Ἡ τρίτη δὲ καὶ ἀνωτέρα βαθμίδα εἶναι ἡ ἀναμφίβολος ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἰσχὺ τῶν καλῶν μας ἔργων, καθὼς καὶ ἡ συνεχὴς ἔφεσις γιὰ μάθησι.

9. Ὅπως «τέλος νόμου καὶ προφητῶν Χριστός, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι» (Ρωμ. ι´ 4), ἔτσι καὶ τέλος τῶν ἀκαθάρτων παθῶν σὲ καθέναν ποὺ δὲν προσέχει εἶναι ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια. Μὲ τὸ νὰ τὶς φονεύη δὲ αὐτὲς ἡ νοερὰ ἔλαφος τῆς ταπεινοφροσύνης (1), διαφυλάττει ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος συζῆ μαζί της ἀπρόσβλητον ἀπὸ κάθε θανατηφόρο δηλητήριο. Ποῦ νὰ ἐμφανισθῆ ἀλήθεια σ᾽ αὐτὴν τὸ δηλητήριο τῆς ὑποκρισίας; Ποῦ τὸ δηλητήριο τῆς καταλαλιᾶς; Ποῦ νὰ ἐμφωλεύση σ᾽ αὐτὴν ὄφις; Καὶ ἐὰν πάλιν ἐμφωλεύση, δὲν θανατώνεται καὶ δὲν ἐξαφανίζεται, ὅταν τραβηχθῆ ἔξω ἀπὸ τὴν καρδιὰ καὶ φανερωθῆ; Δὲν συναντᾶς σὲ ὅποιον συνδέεται μὲ αὐτὴν μίσος οὔτε κάποια μορφὴ ἀντιλογίας οὔτε καμμία ὀσμὴ ἀπειθαρχίας, ἐκτὸς ἂν τυχὸν πρόκειται γιὰ θέματα πίστεως.

10. Ὅποιος τὴν ἐνυμφεύθη εἶναι ἤπιος, προσηνής, εὐκατάνυκτος, εὐσπλαγχνικὸς περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον. Εἶναι ἀκόμη γαλήνιος, χαρωπός, εὐκολοκυβέρνητος, ἄλυπος, ἄγρυπνος, ἄοκνος, καὶ -γιατί νὰ λέγω πολλά;- ἀπαθής· ἀφοῦ «ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ Κύριος καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν» (Ψαλμ. ρλε´ 23-24) καὶ ἐκ τῶν παθῶν καὶ μολυσμῶν.

11. Ὁ ταπεινόφρων μοναχὸς δὲν πολυεξετάζει τὰ ἄρρητα μυστήρια, ἐνῷ ὁ ὑπερήφανος ἐρευνᾶ τὰ ἀκατάληπτα κρίματα τοῦ Θεοῦ.

12. Σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς πλέον γνωστικοὺς ἀδελφοὺς παρουσιάσθηκαν ὀφθαλμοφανῶς οἱ δαίμονες καὶ τὸν ἐμακάρισαν. Αὐτὸς δὲ ὁ πάνσοφος τοὺς ἀπήντησε: «Ἐὰν σταματήσετε νὰ μὲ ἐπαινῆτε μὲ τοὺς λογισμοὺς ποὺ φέρνετε στὴν ψυχή μου, τότε ἐξ αἰτίας τῆς ἀναχωρήσεώς σας

θὰ θεωρήσω τὸν ἑαυτόν μου μέγαν. Ἐὰν ὅμως δὲν σταματήσετε νὰ μὲ ἐπαινῆτε, τότε ἀπὸ τοὺς ἰδικούς σας ἐπαίνους θὰ συλλογίζωμαι τὴν ἰδική μου ἀκαθαρσία, ἐφ᾽ ὅσον εἶναι «ἀκάθαρτος παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος» (Παροιμ. ις´ 5). Ἢ λοιπὸν ἀναχωρεῖτε καὶ γίνομαι ἀμέσως μέγας ἢ συνεχίζετε νὰ μὲ ἐπαινῆτε καὶ ἀποκτῶ μὲ τὴν συνεργία σας περισσότερη ταπείνωσι». Οἱ δαίμονες ἀμέσως κατεπλάγησαν διότι δὲν εἶχαν τί νὰ τοῦ ἀπαντήσουν καὶ ἔγιναν ἄφαντοι.

13. Νὰ μὴν εἶναι ἡ ψυχή σου ὡς πρὸς τὸ ζωοποιὸ τοῦτο νάμα, δηλαδὴ τὴν ταπείνωσι, λάκκος ποὺ ἄλλοτε τὴν ἀναβλύζει καὶ ἄλλοτε πάλι στερεύει ἀπὸ τὸν καύσωνα τῆς φιλοδοξίας καὶ τῆς ἐπάρσεως, ἀλλὰ πηγὴ ἀπαθείας ποὺ πάντοτε θὰ ἀναβλύζη ἀπὸ τὰ βάθη της ποταμὸ ὁλόκληρο ταπεινοφροσύνης. Γνώριζε, ὦ φίλε μου, ὅτι οἱ κοιλάδες εἶναι ἐκεῖνες ποὺ πληθαίνουν μέσα τους τὸ σιτάρι καὶ τὸν πνευματικὸ καρπό. Κοιλάδα σημαίνει ψυχὴ ταπεινωμένη ἀνάμεσα σὲ ὄρη, (δηλαδὴ ἀνάμεσα σὲ πνευματικὲς ἀρετές), ἡ ὁποία πάντοτε εἶναι χωρὶς ὑπερηφάνεια καὶ πάντοτε παραμένει ἀμετακίνητη.

14. Δὲν λέγει ὁ Ψαλμῳδὸς «ἐνήστευσα» οὔτε «ἀγρύπνησα» οὔτε «ἐκοιμήθηκα κατὰ γῆς», ἀλλὰ «ἐταπεινώθην, καὶ ἔσωσέ με συντόμως ὁ Κύριος» (πρβλ. Ψαλμ. ριδ´ 6). Ἡ μὲν μετάνοια μᾶς ἀνεγείρει, τὸ δὲ πένθος κρούει τὴν πύλη τοῦ οὐρανοῦ, ἡ δὲ ὁσία ταπείνωσις τὴν ἀνοίγει. Ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ καὶ προσκυνῶ τὴν τριάδα μέσα στὴν μονάδα καὶ τὴν μονάδα μέσα στὴν τριάδα (2).

15. Ὅλα ὅσα βλέπονται τὰ φωτίζει ὁ ἥλιος, καὶ ὅλα ὅσα γίνονται μὲ λογικὴ τὰ ἐνισχύει ἡ ταπείνωσις. Ὅταν ἀπουσιάζη τὸ φῶς, ὅλα εἶναι ζοφώδη, καὶ ὅταν ἀπουσιάζη ἡ ταπείνωσις, ὅλα τὰ κατορθώματά μας εἶναι ἄχρηστα.

16. Ἕνας χῶρος σὲ ὁλόκληρη τὴν κτίσι εἶδε μία μόνο φορὰ τὸν ἥλιο (3). Καὶ ἕνας μόνο λογισμὸς πολλὲς φορὲς προξένησε ταπείνωσι (4). Μία καὶ μόνη ἡμέρα αἰσθάνθηκε ὅλος ὁ κόσμος ἀγαλλίασι (5). Καὶ μία μόνο ὑπάρχει ἀρετή, ἡ ταπείνωσις, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τὴν μιμηθοῦν οἱ δαίμονες.

17. Ἄλλο πράγμα εἶναι τὸ νὰ ὑπερηφανεύεται κανείς, καὶ ἄλλο τὸ νὰ μὴν ὑπερηφανεύεται, καὶ ἄλλο τὸ νὰ ταπεινώνεται. Ὁ πρῶτος καθημερινῶς κρίνει τοὺς ἄλλους· ὁ δεύτερος δὲν κρίνει τοὺς ἄλλους, πλὴν ὅμως δὲν κατακρίνει καὶ τὸν ἑαυτόν του· ὁ δὲ τρίτος, ἂν καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν καταδίκη, καταδικάζει ὁ ἴδιος συνεχῶς τὸν ἑαυτόν του.

18. Ἄλλο πράγμα εἶναι τὸ νὰ ταπεινοφρονῇ κανείς, καὶ ἄλλο τὸ νὰ ἀγωνίζεται νὰ ταπεινοφρονῇ, καὶ ἄλλο τὸ νὰ ἐπαινῇ τὸν ταπεινόφρονα. Τὸ πρῶτο εἶναι τῶν τελείων, τὸ δεύτερο τῶν ἀληθινῶν ὑποτακτικῶν, καὶ τὸ τρίτο ὅλων τῶν πιστῶν.

19. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει γίνει ταπεινὸς βαθειὰ καὶ ἐσωτερικά, δὲν κλέπτεται καὶ δὲν ζημιώνεται ἀπὸ λόγους χειλέων. Διότι δὲν προφέρει ἡ θύρα τοῦ στόματος ὅ,τι δὲν ἔχει ὁ θησαυρὸς τῆς καρδιᾶς.

20. Ὁ ἵππος ποὺ εἶναι μόνος του, πολλὲς φορὲς τοῦ φαίνεται πὼς τὰ καταφέρνει στὸ τρέξιμο, ὅταν ὅμως εὑρίσκεται μαζὶ μὲ ἄλλους ἵππους, τότε ἀντιλαμβάνεται τὴν νωθρότητά του.

21. Ἐὰν ὁ λογισμὸς δὲν καυχᾶται πλέον γιὰ φυσικὰ προτερήματα, αὐτὸ εἶναι σημάδι ὅτι ἀρχίζει νὰ ἔρχεται ἡ ὑγεία. Ἀντιθέτως ὅσο ὀσφραίνεται ἀκόμη ἐκείνη τὴν δυσοσμία, δὲν αἰσθάνεται τοῦ πνευματικοῦ μύρου τὴν εὐωδία.

22. Ὁ ἐραστής μου, εἶπε ἡ ὁσία ταπείνωσις, δὲν ἐπιπλήττει, δὲν καταδικάζει τοὺς ἄλλους, δὲν ἐπιζητεῖ πρωτεῖα, δὲν χρησιμοποιεῖ σοφιστεῖες, ἕως ὅτου ἑνωθῇ μαζί μου, διότι μετὰ τὴν ἕνωσί μας δὲν ὑπόκειται πλέον στὸν νόμο.

23. Σὲ κάποιον ἀγωνιστῆ ποὺ προσπαθοῦσε νὰ κατακτήση τὴν μακαρία ταπείνωσι, οἱ ἀνόσιοι δαίμονες ἔσπερναν ἐπαίνους στὴν καρδιά. Ἐκεῖνος τότε μηχανᾶται κατόπιν θείου φωτισμοῦ κάποιο εὐσεβὲς τέχνασμα, γιὰ νὰ νικήση τὴν πονηρία τῶν δαιμόνων. Σηκώνεται λοιπὸν ἀμέσως καὶ γράφει στὸν τοῖχο τοῦ κελλίου του τὰ ὀνόματα τῶν πλέον ὑψηλῶν ἀρετῶν, δηλαδὴ τῆς τελείας ἀγάπης, τῆς ἀγγελικῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, τῆς ἀφθάρτου ἀγνότητος καὶ τῶν παρομοίων. Ὁσάκις λοιπὸν ἄρχιζαν νὰ τὸν ἐπαινοῦν οἱ λογισμοί, τοὺς ἔλεγε: «Ἂς πᾶμε νὰ κάνουμε τὸν ἔλεγχο». Πλησιάζοντας δὲ στὸν τοῖχο ἐδιάβαζε τὰ ὀνόματα τῶν ἀρετῶν καὶ ἀπευθυνόμενος στὸν ἑαυτόν του ἐκραύγαζε: «Ὅταν τὶς ἀποκτήσης αὐτές, ἂς γνωρίζης ὅτι ἀκόμη εὑρίσκεσαι μακρυᾶ ἀπὸ τὸν Θεόν».

24. Ποιὰ εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ οὐσία τούτου τοῦ ἡλίου, (δηλαδὴ τῆς ταπεινοφροσύνης), δὲν μποροῦμε νὰ τὴν παρουσιάσωμε. Μόνο ἀπὸ τὶς ἐνέργειές της καὶ ἀπὸ τὶς ἰδιότητές της κατορθώνομε νὰ κατανοήσωμε τὴν βαθύτερη οὐσία της.

25. Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι θεϊκὴ σκέπη ποὺ σκεπάζει τοὺς ὀφθαλμούς μας, γιὰ νὰ μὴ βλέπωμε τὰ κατορθώματά μας. Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἄβυσσος εὐτελείας, ἀπρόσβλητη ἀπὸ κάθε κλέπτη. Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι «πύργος ἰσχύος ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ» (Ψαλμ. ξ΄ 4). «Ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔχει νὰ ὠφεληθῆ ἀπὸ αὐτόν, τὸν ταπεινό, καὶ ὁ υἱὸς ἢ μᾶλλον ὁ λογισμὸς τῆς ἀνομίας δὲν θὰ μπορέση νὰ τὸν κακοποιήση. Ἀντιθέτως δὲ αὐτὸς θὰ κατακόψη ἐνώπιόν του ὅλους τοὺς ἐχθρούς του καὶ ὅσους τὸν μισοῦν θὰ τοὺς κατατροπώση» (πρβλ. Ψαλμ. πη΄ 23).

26. Ὁ μεγάλος τοῦτος ἰδιοκτήτης τοῦ ἰδικοῦ του πλούτου, δηλαδὴ ἡ ταπείνωσις, ἀντιλαμβάνεται μέσα στὴν ψυχὴ καὶ ἄλλα ἐκλεκτὰ γνωρίσματα, ἐκτὸς ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ προαναφέραμε. Διότι ἐκεῖνα ποὺ προαναφέραμε, ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα (6), ὑποδηλώνουν ἁπλῶς στοὺς ἄλλους τὸν πνευματικὸ πλοῦτο.

27. Θὰ γνωρίσης καὶ δὲν θὰ ἀπατηθῆς ὅτι ἀπέκτησες μέσα σου τὴν ὁσία αὐτὴ οὐσία, δηλαδὴ τὴν ταπείνωσι, ἀπὸ τὸ πλῆθος τοῦ ἀρρήτου φωτὸς καὶ ἀπὸ τὸν ἀπερίγραπτο ἔρωτα τῆς προσευχῆς. Πρὶν κατακτηθοῦν αὐτὰ προηγεῖται μία κατάστασις, κατὰ τὴν ὁποία ἡ καρδιὰ δὲν περιφρονεῖ τοὺς ἁμαρτάνοντας οὔτε κατακρίνει τὰ ἁμαρτήματά τους. Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὴ τὴν κατάσταση προηγεῖται ἄλλη, κατὰ τὴν ὁποία ἡ καρδιὰ μισεῖ κάθε κενοδοξία.

28. Ὅποιος ἐπέτυχε τὴν πλήρη γνῶσι τοῦ ἑαυτοῦ του, αὐτὸς ἔσπειρε σὲ γῆ ἀγαθή. Ὅποιος δὲν ἔσπειρε κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο, δὲν πρόκειται νὰ ἰδῆ νὰ ἀνθίζη μέσα του ἡ ταπεινοφροσύνη. Ὅποιος ἐπέτυχε τὴν γνῶσι τοῦ ἑαυτοῦ του, αὐτὸς αἰσθάνθηκε τὸν φόβο τοῦ Κυρίου, καὶ βαδίζοντας μὲ τὴν αἴσθησι αὐτὴ ἔφθασε στὴν πύλη τῆς ἀγάπης.

29. Ἡ ταπείνωσις εἶναι ἡ πύλη τῆς οὐρανίου βασιλείας ποὺ εἰσάγει σ᾽ αὐτὴν ὅσους τὴν πλησιάζουν. Νομίζω ὅτι γι᾽ αὐτὴν εἶπε ὁ Κύριος: «Καὶ εἰσελεύσεται ὁ βουλόμενος καὶ ἐξελεύσεται ἀφόβως ἐκ τοῦ βίου καὶ νομὴν εὑρήσει» (πρβλ. Ἰωάν. ι΄ 9) καὶ χλόη μέσα στὸν παράδεισο. Ὅλοι ὅσοι εἰσῆλθαν στὴν μοναχικὴ ζωὴ ἀπὸ ἄλλη θύρα αὐτοὶ εἶναι κλέπται καὶ λησταὶ τῆς ἰδικῆς τους ζωῆς (πρβλ. Ἰωάν. ι΄ 1).

30. Ὅσοι ἐπιζητοῦμε τὴν ταπεινοφροσύνη ἂς μὴ παύωμε νὰ ἐξετάζωμε καὶ νὰ ἀνακρίνωμε τοὺς ἑαυτούς μας. Καὶ ὅταν αἰσθανώμεθα μὲ τὴν καρδιά μας ἀνώτερον σὲ ὅλα τὸν πλησίον, τότε εἶναι κοντά μας τὸ ἔλεος, (δηλαδὴ τὸ ἐκ Θεοῦ δῶρο τῆς ταπεινοφροσύνης).

31. Εἶναι ἀκατόρθωτο νὰ προέλθη ἀπὸ τὸ χιόνι φλόγα. Περισσότερο ὅμως ἀκατόρθωτο εἶναι νὰ εὑρεθῆ ταπείνωσις στοὺς ἑτερόδοξους, διότι τὸ κατόρθωμα αὐτὸ ἀνήκει μόνο στοὺς πιστοὺς καὶ ὀρθοδόξους καὶ μάλιστα σὲ ὅσους ἐξ αὐτῶν ἔχουν καθαρθῆ ἀπὸ τὰ πάθη.

32. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐμᾶς ὀνομάζομε τοὺς ἑαυτούς μας ἁμαρτωλούς· ἴσως καὶ νὰ τὸ παραδεχώμαστε. Ἀλλὰ τὴν ταπεινόφρονα καρδία τὴν ἐλέγχει ἡ προσβολὴ καὶ ἡ ἐξουδένωσις ἐκ μέρους τῶν ἄλλων.

33. Ἐκεῖνος ποὺ ἀγωνίζεται νὰ φθάση στὸ ἀκύμαντο λιμάνι τῆς ταπεινοφροσύνης, δὲν θὰ παύση ποτὲ νὰ χρησιμοποιῇ διάφορους τρόπους καὶ λόγους καὶ σκέψεις καὶ ἐπινοήσεις καὶ ἔρευνες καὶ ἀναζητήσεις καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ τεχνάσματα καὶ εὐχὲς καὶ προσευχές, μέχρις ὅτου ἀπομακρύνη τὸ σκάφος τῆς ψυχῆς του ἀπὸ τὴν παντοτεινὰ τρικυμιώδη θάλασσα τῆς οἰήσεως· καὶ τοῦτο, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τρόπους ζωῆς πιὸ ταπεινοὺς καὶ πιὸ περιφρονημένους. Διότι ὅποιος ἐσώθηκε ἀπὸ αὐτήν, τὴν οἴησι, εὔκολα σὰν τὸν τελώνη τακτοποιεῖ τὰ ὑπόλοιπα ἁμαρτήματά του.

34. Μερικοί, παρ᾽ ὅλον ὅτι ἐσυγχωρήθηκαν γιὰ τὰ παλαιά τους ἁμαρτήματα, ἐν τούτοις τὰ ἐνθυμοῦνται μέχρι τέλους τῆς ζωῆς τους, χρησιμοποιώντας αὐτὰ ὡς ἀφορμὴ ταπεινοφροσύνης καὶ μαστιγώνοντας μὲ αὐτὰ τὸ μάταιο φρόνημα τῆς οἰήσεως. Ἄλλοι, ἀναλογιζόμενοι τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ, θεωροῦν πάντοτε τὸν ἑαυτό τους χρεώστη. Ἄλλοι ἐξευτελίζουν τὸν ἑαυτό τους μὲ τὰ καθημερινά τους σφάλματα. Ἄλλοι κατέριψαν στὸ ἔδαφος τὴν ὑπερηφάνεια μὲ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς ἀσθένειες καὶ τὰ πταίσματα ποὺ κατὰ καιροὺς τοὺς συνέβησαν. Καὶ ἄλλοι τέλος ἀπὸ τὴν ἔλλειψι χαρισμάτων ἀπέκτησαν τὴν μητέρα τῶν χαρισμάτων.

Εἶναι καὶ μερικοὶ ἄλλοι -δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχουν καὶ σήμερα- οἱ ὁποῖοι ταπεινώνουν τὸν ἑαυτόν τους μὲ τὶς δωρεὲς τοῦ Θεοῦ. Ὅσο περισσότερο αὐξάνουν οἱ δωρεὲς τοῦ Θεοῦ, τόσο περισσότερο ταπεινώνουν τὸν ἑαυτό τους, μὲ τὴν σκέψι ὅτι εἶναι ἀνάξιοι γιὰ ἕναν τέτοιο πλοῦτο. Καὶ ζοῦν μὲ τὴν συναίσθησι ὅτι καθημερινῶς αὐξάνει τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν τους. Τοῦτο εἶναι ἡ ταπείνωσις, τοῦτο ἡ μακαριότης, τοῦτο τὸ ἀνώτερο βραβεῖο.

35. Ὅταν ἰδῆς ἢ ἀκούσης ὅτι κάποιος μέσα σε ὀλίγα ἔτη ἀπέκτησε πολὺ μεγάλη ἀπάθεια, νὰ ξέρης ὅτι δὲν ἐβάδισε ἄλλη, ἀλλὰ τούτη τὴν μακαρία καὶ σύντομη ὁδό.

36. Ἀγάπη καὶ ταπείνωσις! Ἱερὸ ζεῦγος! Ἡ μία ὑψώνει καὶ ἡ ἄλλη συγκρατεῖ ὅσους ὑψώθηκαν καὶ δὲν τοὺς ἀφήνει ποτὲ νὰ πέσουν.

37. Ἄλλο εἶναι ἡ συντριβὴ καὶ ἄλλο ἡ ἐπίγνωσις καὶ ἄλλο ἡ ταπείνωσις. Ἡ συντριβὴ εἶναι γέννημα κάποιας πτώσεως, διότι ἐκεῖνος ποὺ πίπτει συντρίβεται καὶ ἵσταται στὴν προσευχὴ χωρὶς παρρησία καὶ μὲ ἐπαινετὴ ἀναίδεια, ἀκουμπώντας σὰν τσακισμένος στὴν ράβδο τῆς ἐλπίδος καὶ ἀποδιώκοντας μὲ αὐτὴ τὸν κύνα τῆς ἀπογνώσεως.

Ἐπίγνωσις εἶναι ἡ ὀρθὴ γνῶσις τῶν μέτρων, στὰ ὁποῖα εὑρισκόμαστε, καθὼς καὶ ἡ ἀδιάκοπη μνήμη τῶν μικρῶν σφαλμάτων.

Ταπείνωσις εἶναι ἡ νοερὰ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία φυλάσσεται ἀπὸ ὅσους τὴν ἀξιώθηκαν στοὺς μυστικοὺς θαλάμους τῆς ψυχῆς, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐκφρασθῇ μὲ λόγια.

38. Ὅποιος λέγει ὅτι ὠσφράνθηκε καλὰ τὴν εὐωδία ἑνὸς τέτοιου μύρου καὶ συγχρόνως ὅταν ἀκούη ἐπαίνους συγκινεῖται κάπως ἡ καρδιά του ἢ βλέπει ὅτι δονεῖται ἀπὸ τὴν δύναμι τῶν ἐπαινετικῶν λόγων, αὐτός, ἂς μὴν ἀπατᾶται, ἔχει πλανηθῇ.

39. Ἄκουσα κάποιον νὰ λέγη ὁλοψύχως: «Μὴ ἡμῖν, Κύριε, μὴ ἡμῖν, ἀλλ᾽ ἢ τῷ ὀνόματί σου δὸς δόξαν» (Ψαλμ. ριγ´ 9). Καὶ τοῦτο, διότι ἐγνώριζε ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν μπορεῖ ἔτσι μόνη της νὰ φυλαχθῇ ἀβλαβὴς ἀπὸ τὴν δόξα. Ἔλεγε ἀκόμη: «Παρὰ σοῦ ὁ ἔπαινός μου ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ» (Ψαλμ. κα´ 26), δηλαδὴ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰώνα. Διότι προηγουμένως δὲν μπορῶ νὰ σηκώσω τὴν δόξα καὶ τὸν ἔπαινο χωρὶς κίνδυνο.

40. Ἐὰν τοῦτο ἀποτελῆ ὅρο καὶ λόγο καὶ τρόπο τῆς πλέον μεγάλης ὑπερηφανείας, δηλαδὴ τὸ νὰ ὑποκρίνεται κανεὶς ἀπὸ φιλοδοξία ἀρετὲς ποὺ δὲν ἔχει, ὁπωσδήποτε τοῦτο θὰ ἀποτελῆ τὸ σημάδι τῆς πλέον βαθειᾶς ταπεινοφροσύνης, τὸ νὰ παρουσιαζώμαστε δηλαδὴ σὲ ἄλλους ὡς ἔνοχοι δῆθεν διαφόρων ἁμαρτημάτων, ὥστε νὰ ἐξευτελιζώμαστε.

Ἔτσι ἐνήργησε ἐκεῖνος ποὺ ἐπῆρε στὰ χέρια του τὸ ψωμὶ καὶ τὸ τυρί (7). Ἔτσι ἐκεῖνος ποὺ ἀφήρεσε τὸ ἔνδυμά του καὶ ἐγύρισε τὴν πόλι μὲ ἀπάθεια, σὰν ἀγωνιστὴς τῆς ἀγνότητος ποὺ ἦταν (8). Δὲν θὰ λάβουν ὑπ᾽ ὄψιν τους αὐτοὶ οἱ ἀγωνισταὶ τὸν σκανδαλισμὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ ἔχουν ἀποκτήσει τὴν δύναμι νὰ πληροφοροῦν μυστικὰ μὲ τὴν προσευχή τους ὅλους γιὰ τὴν ἀληθινή τους κατάστασι.

41. Ὅποιος φροντίζει γιὰ τὸ πρῶτο, δηλαδὴ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ σκανδαλισμοῦ, αὐτὸς δείχνει ὅτι στερεῖται τὸ δεύτερο, δηλαδὴ τὴν δύναμι τῆς πληροφορίας. Διότι ὅταν ἔχωμε τὸν Θεὸν ἕτοιμο νὰ μᾶς ἐπακούη, ὅλα μποροῦμε νὰ τὰ κατορθώσωμε. Νὰ προτιμᾶς νὰ λυπῆς τοὺς ἀνθρώπους μᾶλλον καὶ ὄχι τὸν Θεόν, διότι χαίρεται ὁ Θεὸς ὅταν μᾶς βλέπη νὰ ἐπιδιώκωμε τὴν ἀτιμία, μὲ τὸν σκοπὸ νὰ πιέσωμε καὶ νὰ κτυπήσωμε καὶ νὰ ἐξοντώσωμε τὴν ματαιότητα τῆς οἰήσεως.

42. Ἡ τελεία ξενιτεία εἶναι ἡ πρόξενος τῶν τόσο μεγάλων κατορθωμάτων, ἐφ᾽ ὅσον μόνο οἱ πολὺ μεγάλοι ἀντέχουν στὸ νὰ ἐμπαίζωνται ἀπὸ τοὺς γνωρίμους των. (Οἱ ἄλλοι ἐπειδὴ δὲν ἀντέχουν ἂς ἐπιζητοῦν νὰ ξενιτεύουν καὶ νὰ ἀσκοῦνται ἀνάμεσα σὲ ξένους καὶ ἀγνώστους ἀνθρώπους). Ἂς μὴ παραξενευθῆς γιὰ ὅσα εἶπα, διότι κανεὶς δὲν μπορεῖ ν᾽ ἀνεβῆ διὰ μιᾶς ὅλη τὴν κλίμακα.

43. «Θὰ μᾶς ἀναγνωρίσουν ὅλοι ὡς μαθητὰς τοῦ Θεοῦ, ὄχι διότι μᾶς ὑποτάσσονται οἱ δαίμονες, ἀλλὰ διότι τὰ ὀνόματά μας ἔχουν γραφῆ στὸν οὐρανὸ τῆς ταπεινώσεως» (πρβλ. Λουκ. ι´ 20).

44. Ἡ ἀκαρπία κάνει ὥστε οἱ κλάδοι τῶν λεγομένων κίτρων νὰ ἀνυψώνονται μόνοι τους πρὸς τὰ ἐπάνω. Ὅταν ὅμως γείρουν πρὸς τὰ κάτω, ἀρχίζει γρήγορα ἡ καρποφορία. Ὅποιος τὸ συνέλαβε στὸν νοῦ του, καταλαβαίνει τί θέλω νὰ εἰπῶ.

45. Στὴν ὁσία ταπείνωσι ὑπάρχουν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διάφορες βαθμίδες ἀναβάσεως: ἡ τριακοστή, ἡ ἑξηκοστὴ καὶ ἡ ἑκατοστή. Στὴν τελευταία βαθμίδα κατορθώνουν νὰ ἀνεβοῦν οἱ ἀπαθεῖς, στὴν μεσαία οἱ ἀνδρεῖοι καὶ στὴν πρώτη ὅλοι. Ἐκεῖνος ποὺ ἀπέκτησε αὐτογνωσία, ποτὲ δὲν θὰ ξεγελασθῆ νὰ ἐπιχειρήση κάτι ὑπὲρ τὴν δύναμί του, ἀλλὰ προχωρεῖ στὸ ἑξῆς πατώντας στερεὰ στὴν μακαρία αὐτὴ ὁδὸ τῆς ταπεινώσεως.

46. Τὰ πτηνὰ φοβοῦνται τὴν θέα τοῦ ἱέρακος. Ὁμοίως καὶ οἱ ἐργᾶται τῆς ταπεινοφροσύνης τὸν ἦχο τῆς ἀντιλογίας.

47. Εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐπέτυχαν τὴν σωτηρία τους χωρὶς προφητικὰ χαρίσματα καὶ ἐλλάμψεις καὶ θαυματουργίες. Χωρὶς τὴν ταπείνωσι ὅμως κανεὶς δὲν πρόκειται νὰ εἰσέλθη στὸν νυμφῶνα. Διότι τὰ μὲν πρῶτα τὰ διαφυλάσσει ἡ Δευτέρα, δηλαδὴ ἡ ταπείνωσις, ἐνῷ ἀντιθέτως τὰ πρῶτα, σὲ ἐπιπολαίους ἀνθρώπους τὴν ἐξαφάνισαν (τὴν ταπείνωσι).

48. Γιὰ νὰ ταπεινούμεθα, ἔστω καὶ χωρὶς τὴν θέλησί μας, ὁ Κύριος οἰκονόμησε καὶ τοῦτο: Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ βλέπει τὰ τραύματά του, ὅπως τὰ βλέπει ὁ πλησίον του. Ἔτσι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ χρεωστοῦμε τὴν θεραπεία μας ὄχι στὸν ἑαυτόν μας, ἀλλὰ στὸν πλησίον καὶ στὸν Θεόν.

49. Ὁ ταπεινόνους ἀποστρέφεται μὲ βδελυγμία τὸ ἰδικό του θέλημα ὡς πεπλανημένο. Καὶ στὰ αἰτήματά του πρὸς τὸν Κύριον συνηθίζει νὰ δέχεται μὲ ἀδίστακτη πίστη τὴν γνώση τοῦ

θελήματός Του καὶ νὰ ὑπακούῃ σ᾽ αὐτό. Ὑπακούει δὲ στοὺς διδασκάλους του χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ καὶ νὰ περιεργάζεται τὴν ζωή τους, ἀλλὰ ἀναθέτοντας κάθε φροντίδα του στὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἀκόμη καὶ μὲ τὸ στόμα τῆς ὄνου ἐδίδαξε στὸν Βαλαὰμ τὰ ἀπαραίτητα (πρβλ. Ἀριθ. κβ´ 28).

50. Ὁ ταπεινόνους αὐτὸς μοναχός, καὶ ὅταν ἀκόμη ὅλα τὰ σκέπτεται καὶ τὰ πράττῃ καὶ τὰ λέγῃ κατὰ Θεόν, καὶ τότε ἀκόμη δὲν δίδει ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό του. Διότι γιὰ τὸν ταπεινὸ τὸ οἰκειόπιστον εἶναι μεγάλος σκόλοψ καὶ βάρος, ὅπως ἀντιθέτως γιὰ τὸν ὑπερήφανο τὸ ἑτερόλεκτο.

51. Ἐγὼ νομίζω ὅτι μόνο ὅποιος εἶναι Ἄγγελος δὲν κλέπτεται ἀπὸ ἁμαρτήματα, δὲν ὑποπίπτει δηλαδὴ σὲ κανένα ἁμάρτημα, διότι ἄκουσα κάποιον ἐπίγειο Ἄγγελο νὰ λέγῃ: «Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι, ὁ δὲ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστι» (Α´ Κορ. δ´ 4). Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὀφείλομε νὰ κατακρίνωμε συνεχῶς καὶ νὰ κατηγοροῦμε τοὺς ἑαυτούς μας, ὥστε μὲ τὸν ἑκούσιο ἐξευτελισμὸ νὰ ἀπομακρύνωμε τὶς ἀκούσιες ἁμαρτίες. Διαφορετικὰ θὰ εἶναι ὁπωσδήποτε ἄσχημη ἡ λογοδοσία μας γι᾽ αὐτὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου.

52. Ἐκεῖνος ποὺ ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸν πράγματα μικρότερα ἀπὸ ὅ,τι θὰ τοῦ ἄξιζαν, αὐτὸς θὰ λάβῃ ὁπωσδήποτε ἀνώτερά του. Περὶ αὐτοῦ μαρτυρεῖ ὁ τελώνης, ὁ ὁποῖος ζητοῦσε μόνο τὴν συγχώρησι καὶ ἀπεκόμισε ἐπὶ πλέον καὶ τὴν δικαίωσι. Ὁ λῃστὴς πάλιν ἐζήτησε νὰ τὸν ἐνθυμηθῇ μόνο ὁ Κύριος στὴν βασιλεία Του, καὶ ὅμως ἐκληρονόμησε ὁλόκληρο τὸν παράδεισο.

53. Μέσα στὴν δημιουργία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντικρύσῃς μικρὴ ἢ μεγάλη φωτιὰ ὅσον ἀφορᾷ τὴν φύσι της. Καὶ στὴν ἀνόθευτη ταπεινοφροσύνη εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἐναπομείνῃ ἴχνος κάποιας ξένης ὕλης. Ὅσο συνεχίζομε νὰ ἁμαρτάνωμε ἑκουσίως, δὲν ὑπάρχει μέσα μας τοῦτο, ἡ ἀνόθευτη δηλαδὴ ταπεινοφροσύνη. Ὅταν ὅμως ἁμαρτάνωμε ἀκουσίως, αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀπόδειξι τῆς παρουσίας της.

54. Γνωρίζοντας ὁ Δεσπότης Χριστὸς ὅτι πρὸς τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνισι συμμορφώνεται καὶ ἡ ἀφανὴς ἀρετὴ τῆς ψυχῆς, φορώντας τὸ λέντιό μας ὑπέδειξε μέθοδο γιὰ νὰ βαδίζωμε τὴν ὁδὸ τῆς ταπεινώσεως. Διότι ἡ ψυχὴ ἐξομοιώνεται μὲ ὅ,τι ἀσχολεῖται καὶ λαμβάνει τὸν τύπο καὶ τὴν μορφὴ αὐτῶν, τὰ ὁποῖα πράττει.

55. Ἡ ἀρχή, (ἡ ἐξουσία), ἔγινε αἰτία ὑψηλοφροσύνης σ᾽ ἕναν Ἄγγελο· ἀλλὰ βεβαίως δὲν τοῦ ἐδόθηκε ἡ ἐξουσία γιὰ νὰ πέσῃ στὴν ὑψηλοφροσύνη.

56. Διαφορετικὰ αἰσθάνεται ὅποιος κάθεται σὲ θρόνο καὶ διαφορετικὰ ὅποιος κάθεται στὴν κοπριά. Ἴσως γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος δίκαιος, (δηλαδὴ ὁ Ἰώβ), καθόταν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι ἐπάνω στὴν κοπριά. Τότε ἀφοῦ ἀπέκτησε τὴν τελεία ταπεινοφροσύνη εἶπε ὁλοψύχως: «Ἐφαύλισα ἐμαυτὸν καὶ ἐτάκην· ἥγημαι δὲ ἐμαυτὸν γῆν καὶ σποδόν» (Ἰὼβ μβ´ 6).

57. Εὑρίσκω ὅτι ἐκεῖνος ὁ Μανασσὴς ἁμάρτησε ὅσο κανεὶς ἄλλος ἄνθρωπος, ἀφοῦ καὶ τὸν Ναὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὁλόκληρη τὴν θρησκεία ἐμόλυνε μὲ τὰ εἴδωλα. Γι᾽ αὐτὸν καὶ ἂν ἀκόμη ἐνήστευε ὅλος ὁ κόσμος, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ προσφέρῃ τίποτε ποὺ νὰ ἀντιστάθμιζε τὰ ἁμαρτήματά του. Ἡ ταπείνωσις ὅμως ἐστάθη ἱκανὴ καὶ ἐθεράπευσε ὅσα ἦταν σ᾽ αὐτὸν ἀθεράπευτα.

58. «Ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν», λέγει ὁ Δαβὶδ στὸν Θεόν. «Ὁλοκαυτούμενα σώματα διὰ νηστείας, οὐκ εὐδοκήσεις· θυσία τῷ Θεῷ» (πρβλ. Ψαλμ. ν´ 18-19) καὶ τὰ λοιπά. Ὅλοι κατανοοῦν τὴν σημασία αὐτῶν τῶν λόγων. «Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ» ἐβόησε πρὸς τὸν Θεὸν ἡ μακαρία αὐτὴ ταπείνωσις γιὰ τὰ ἁμαρτήματα τῆς μοιχείας καὶ τοῦ φόνου, καὶ ἀμέσως ἦλθε ἡ ἀπάντησις: «Ἀφείλετο (= ἐσυγχώρησε) Κύριος τὸ ἁμάρτημά σου» (Β´ Βασ. ιβ´ 13).

59. Δρόμο καὶ ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἀπόκτησι αὐτῆς τῆς ἀρετῆς οἱ ἀείμνηστοι Πατέρες μας ὥρισαν τοὺς σωματικοὺς κόπους. Ἐγὼ ἐπὶ πλέον συνιστῶ τὴν ὑπακοὴ καὶ τὴν εὐθύτητα τῆς καρδίας, ποὺ ἐκ φύσεως εἶναι ἀντίθετες πρὸς τὴν οἴησι.

60. Ἐὰν αὐτή, ἡ ὑπερηφάνεια, μερικοὺς ἀπὸ Ἀγγέλους τοὺς μετέβαλε σὲ δαίμονας, ἐκείνη, ἡ ταπεινοφροσύνη, ὁπωσδήποτε μερικοὺς ἀπὸ δαίμονας μπορεῖ νὰ τοὺς μεταβάλη σὲ Ἀγγέλους· γι᾽ αὐτὸ ἂς ἔχουν θάρρος ὅσοι ἔπεσαν.

61. Ἂς σπεύσωμε καὶ ἂς πυκτεύσωμε μὲ ὅλες μας τὶς δυνάμεις νὰ ἀνεβοῦμε στὴν κεφαλὴ καὶ κορυφὴ τῆς ταπεινοφροσύνης. Ἂν δὲν μποροῦμε αὐτό, ἂς ἀνεβοῦμε τουλάχιστον στοὺς ὤμους της ἂν καὶ αὐτὸ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ κατορθώσωμε, ἂς μὴν χάσωμε τουλάχιστον τὴν ἀγκάλη της. Διότι ὅποιος τὴν χάση καὶ αὐτήν, ἀπορῶ ἂν θὰ μπορέση νὰ κερδήση τίποτε στὴν αἰωνιότητα.

62. Νεῦρα τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ὁδοί, ἀλλ᾽ ὄχι καὶ σημάδια καὶ ἀποδείξεις, εἶναι ἡ ἀκτημοσύνη, ἡ ἀφανὴς ξενιτεία, ἡ ἀπόκρυψις τῆς σοφίας, ἡ ἁπλὴ ὁμιλία, ἡ ζήτησις ἐλεημοσύνης, ἡ ἀπόκρυψις τῆς εὐγενικῆς καταγωγῆς, ἡ ἐξορία τῆς παρρησίας, ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς πολυλογίας. Τίποτε ἄλλο δὲν κατώρθωσε ποτὲ μέχρι τώρα νὰ ταπεινώση τόσο τὴν ψυχή, ὅσο ἡ φτώχεια καὶ ἡ ἐπαιτεία. Τότε φαίνεται ἡ φιλοσοφία μας καὶ ἡ φιλοθεΐα μας, ὅταν, ἐνῷ μποροῦμε νὰ ὑψώσωμε τὸν ἑαυτό μας, ἀποφεύγωμε ἀνεπιστρεπτὶ τὸ ὕψος.

63. Ἐὰν ἐξοπλίζεσαι καμμία φορὰ ἐναντίον ἑνὸς πάθους, νὰ παίρνης ὡς σύμμαχο τούτη τὴν ἀρετή. Διότι αὐτὴ «ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσεται, καὶ καταπατήσει λέοντα καὶ δράκοντα» (Ψαλμ. ϟ´ 13), δηλαδή, ὅπως θὰ ἔλεγα ἐγώ, «ἐπὶ ἁμαρτίαν καὶ ἀπόγνωσιν ἐπιβήσεται καὶ καταπατήσει τὸν διάβολον καὶ τὸν δράκοντα τοῦ σώματος».

Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι οὐράνιος ἀνεμοστρόβιλος ποὺ μπορεῖ νὰ ἀνεβάση τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἄβυσσο τῆς ἁμαρτίας στὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ. Ἀντίκρυσε ἕνας κάποτε τὸ κάλλος της μέσα στὴν καρδιά του καὶ ἀφοῦ κατελήφθη ἀπὸ θάμβος ἐρωτοῦσε τὸ ὄνομα τοῦ πατρός της. Ἐκείνη δὲ μὲ ἕνα φαιδρὸ καὶ γαλήνιο μειδίαμα τοῦ ἀποκρίνεται: «Πῶς σπεύδεις νὰ μάθης τὸ ὄνομα τοῦ πατρός μου, ἐνῷ αὐτὸς εἶναι ἀνώνυμος; Δὲν θὰ σοῦ τὸ φανερώσω, ἕως λάβης μέσα σου τὸν Θεόν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰώνας. Ἀμήν.

Μητέρα τῆς πηγῆς εἶναι ἡ ἄβυσσος τῶν ὑδάτων· πηγὴ δὲ τῆς διακρίσεως ἡ ταπείνωσις.

----

1. Ἡ ἔλαφος ὡς γνωστὸν εἶναι ἀποκλειστικὰ φυτοφάγο ζῶο. Σύμφωνα ὅμως μὲ μία ἐσφαλμένη ἀντίληψι τῶν ἀρχαίων κυνηγᾶ καὶ κατατρώει τοὺς ὄφεις (πρβλ. Κλαυδίου Αἰλιανοῦ - β´ αἰ. μ.Χ. -Περὶ ζώων ἰδιότητος, Β´ 9). Ἐδῶ ἡ Κλίμαξ παρομοιάζει μὲ ὄφεις τὴν κενοδοξία καὶ τὴν ὑπερηφάνεια, καὶ μὲ ἔλαφο τὴν ταπεινοφροσύνη.

2. Οἱ τρεῖς ἀρετές, μετάνοια, πένθος καὶ ταπείνωσις, παρουσιάζονται ἐδῶ ὡς τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ οὐσίας, ἀδιαίρετες καὶ ἀχώριστες, ὅπως τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

3. Ὁ πυθμὴν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

4. Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου ἢ τῆς Κρίσεως ἢ τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου.

5. Τὴν ἡμέρα τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

6. Ἐννοεῖ μᾶλλον τὴν ἐσωτερικὴ αὐτοκατάκρισι, τὸ αἴσθημα ὅτι δὲν ἀξίζουν τίποτε οἱ ἐπιτελούμενες ἐνάρετες πράξεις μας. Περὶ αὐτοῦ ὡμίλησε προηγουμένως, στὴν πέμπτη παράγραφο: «Βδέλυγμα πάντα τὰ παρ᾽ ἡμῶν ἐπιτελούμενα ἀγαθὰ λογιζόμεθα».

7. Τὸ ἐν λόγῳ περιστατικὸ ἀναφέρεται στὸν ἀββᾶ Σίμωνα. Ἐρχόταν κάποιος ἐπίσημος ἄρχων νὰ τὸν γνωρίση καὶ

νὰ λάβη τὴν εὐλογία του. Μόλις τὸ ἐπληροφορήθηκε, τὸν ἀνέμενε ἔξω ἀπὸ τὸ ἐρημητήριό του φορώντας ἕναν παλαιὸ μανδύα καὶ τρώγοντας ψωμὶ καὶ τυρί. Ὁ ὑψηλὸς ἐπισκέπτης ἀντικρύζοντάς τον ἔτσι ἀπογοητεύτηκε καὶ ἐγύρισε πίσω (βλέπε «Γεροντικόν», ἐκδ. Π. Πάσχου, σελ.117)

8. Ὑπάρχει ἡ γνώμη ὅτι ἐννοεῖ τὸν ὅσιο Σεραπίωνα. Κατ᾿ ἄλλους πρόκειται γιὰ τὸν ὅσιο Συμεὼν τῆς Ἐμέσης, τὸν διὰ Χριστὸν σαλό.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

Περὶ διακρίσεως

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ
(Περὶ διακρίσεως λογισμῶν καὶ παθῶν καὶ ἀρετῶν)

ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ, στοὺς μὲν ἀρχαρίους εἶναι ἡ ὀρθὴ ἐπίγνωσις τοῦ ἑαυτοῦ των. Στοὺς μεσαίους εἶναι ἡ νοερὰ αἴσθησις ἡ ὁποία διακρίνει ἀλάνθαστα τὸ πραγματικὸ ἀγαθὸ ἀπὸ τὸ φυσικὸ ἀγαθὸ καὶ ἀπὸ τὸ ἀντίθετό του κακό. Στοὺς δὲ τελείους εἶναι ἡ γνῶσις ποὺ ἔχουν ἀπὸ θεϊκὴ ἔλλαμψι καὶ ἡ ὁποία ἔχει τὴν δύναμι νὰ φωτίζη πλήρως μὲ τὴν λάμψι της καὶ ὅσα σκοτεινὰ ὑπάρχουν μέσα στοὺς ἄλλους.

Ἤ, ὁμιλώντας κατὰ τρόπο γενικό, τοῦτο ἀναγνωρίζεται ὡς διάκρισις καὶ τοῦτο εἶναι: ἡ ἀλάνθαστη γνῶσις καὶ ἀντίληψις τοῦ θείου θελήματος σὲ κάθε καιρὸ καὶ τόπο καὶ περίπτωσι, ἡ ὁποία συνήθως ὑπάρχει στοὺς καθαροὺς κατὰ τὴν καρδιὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ στόμα. Διάκρισις σημαίνει συνείδησις ἀμόλυντη καὶ καθαρότης τῶν αἰσθήσεων.

2. Ἐκεῖνος ποὺ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἐνίκησε τοὺς τρεῖς, αὐτὸς ἐνίκησε συγχρόνως καὶ τοὺς ἄλλους πέντε (1). Ὅποιος ὅμως ἀδιαφόρησε γιὰ τοὺς πρώτους, οὔτε ἀπὸ τοὺς δεύτερους θὰ νικήση κανέναν.

3. Κανεὶς ἂς μὴ περιπέση ἐξ αἰτίας τῆς ἀγνοίας του σὲ ἀπιστία, ὅταν ἀκούση ἢ ἰδῆ ὑπερφυσικὰ σημεῖα μέσα στὸν χῶρο τῆς μοναχικῆς ζωῆς. Διότι ὅπου ἐγκατασταθῆ ὁ Θεὸς ποὺ εἶναι ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐκεῖ παρατηροῦνται πράγματα ὑπερφυσικά.

4. Κάθε πόλεμος τῶν δαιμόνων ἐναντίον μας ὀφείλεται γενικῶς στὶς τρεῖς ἑπόμενες αἰτίες: ἢ στὴν ἀμέλεια ἢ στὴν ὑπερηφάνεια ἢ στὸν φθόνο τῶν δαιμόνων. Ὁ πρῶτος εἶναι ἐλεεινός, ὁ δεύτερος πανάθλιος καὶ ὁ τρίτος μακάριος.

5. Μετὰ τὸν Θεὸν ἂς ἔχωμε σὲ κάθε ἐνέργειά μας ὡς ἄγρυπνο φρουρὸ καὶ ὡς γνώμονα ἀσφαλῆ τὴν συνείδησί μας. Ἔτσι ἀντιλαμβανόμενοι ἀπὸ ποῦ φυσᾶ ὁ ἄνεμος θὰ ἀνοίγωμε πρὸς τὰ ἐκεῖ τὰ ἱστία τοῦ πλοίου μας.

6. Σὲ ὅλες τὶς κατὰ Θεὸν προσπάθειές μας τρεῖς λάκκους μᾶς σκάπτουν ὑπούλως οἱ δαίμονες. Κατ᾿ ἀρχὴν ἀγωνίζονται νὰ μὴν κατορθωθῆ τὸ ἀγαθό. Ἔπειτα, ἀφοῦ νικηθοῦν στὸ πρῶτο σημεῖο, ἀγωνίζονται ὥστε τὸ ἀγαθὸ ποὺ κατωρθώθηκε νὰ μὴν εἶναι καθ᾿ ὅλα θεάρεστο. Ὅταν δὲ καὶ σ᾿ αὐτὸν τὸν στόχο ἀποτύχουν οἱ κλέπτες, τότε πλησιάζουν ἀθόρυβα στὴν ψυχή μας καὶ μᾶς μακαρίζουν ὅτι σὲ ὅλα πολιτευόμεθα ὅπως θέλει ὁ Θεός. Ἀντίπαλος τοῦ πρώτου πολέμου

εἶναι ἡ συστηματικὴ μέριμνα τοῦ θανάτου, τοῦ δευτέρου ἡ ὑποταγὴ καὶ ἡ ἐξουδένωσις, καὶ τοῦ τρίτου ἡ ἔντονη καὶ συνεχὴς αὐτομεμψία.

7. «Τοῦτο κόπος ἐστὶν ἐνώπιον ἡμῶν, ἕως οὗ εἰσέλθη εἰς τὸ ἁγιαστήριον ἡμῶν» (πρβλ. Ψαλμ. οβ΄ 16-17) τὸ πῦρ τοῦ Θεοῦ. Τότε πλέον δὲν ἔχομε νὰ φοβηθοῦμε τὶς προλήψεις, διότι «ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον» (Δευτ. δ΄ 24) κάθε σαρκικὴ πύρωσι καὶ κίνησι, κάθε πρόληψι καὶ πώρωσι καὶ σκοτισμό, εἴτε αὐτὰ εἶναι ἐσωτερικὰ εἴτε ἐξωτερικά, εἴτε αἰσθητὰ εἴτε νοητά.

Οἱ δαίμονες ὅμως μᾶς προξενοῦν τὰ ἐντελῶς ἀντίθετα. Ὅταν κυριαρχήσουν στὴν ψυχή μας καὶ μᾶς σκοτίσουν τὸν νοῦ, δὲν ὑπάρχει πλέον σ᾽ ἐμᾶς τοὺς ἀθλίους οὔτε νήψις οὔτε διάκρισις οὔτε αὐτογνωσία οὔτε ἐντροπή, «ἀλλ᾽ ἀναλγησία καὶ ἀναισθησία καὶ ἀδιακρισία καὶ ἀβλεψία».

8. Τὰ γνωρίζουν αὐτὰ πάρα πολὺ καλὰ ὅσοι ἀνένηψαν ἀπὸ τὴν πορνεία καὶ ὅσοι συνεστάλησαν ἀπὸ τὴν παρρησία καὶ ὅσοι συνῆλθαν ἀπὸ τὴν ἀναισχυντία. Ὅλοι αὐτοὶ μετὰ τὴν ἀνάνηψι καὶ μετὰ τὴν διάλυσι τῆς πυρώσεως ἢ καλύτερα τῆς πηρώσεως (= τυφλώσεως) τοῦ νοῦ, ὅσα προηγουμένως ἔλεγαν καὶ ἔπρατταν τυφλωμένοι, μόλις τὰ σκέπτονται ἐντρέπονται, θὰ ἐλέγαμε, καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους ἀκόμη.

9. Ἂν δὲν σουρουπώση καὶ δὲν σκοτεινιάση πρῶτα ἡ ἡμέρα, δηλαδὴ ἡ φωτεινὴ ψυχή, «οὐ μὴ οἱ κλέπται κλέψωσι καὶ θύσωσι καὶ ἀπολέσωσι» (πρβλ. Ἰωάν. ι΄ 10). Κλοπὴ σημαίνει ἀπώλεια τῆς περιουσίας. Κλοπὴ σημαίνει τὸ νὰ ἐργάζεσαι σὰν καλὸ ἐκεῖνο ποὺ δὲν εἶναι καλό. Κλοπὴ σημαίνει ἀσυναίσθητη αἰχμαλωσία τῆς ψυχῆς. Θυσία τῆς ψυχῆς σημαίνει τὸ νὰ θανατώνεται ὁ λογικὸς νοῦς ἀπὸ πτῶσι σὲ παράνομες πράξεις. Καὶ ἀπώλεια σημαίνει ἀπελπισία μετὰ τὴν διάπραξι τῆς παρανομίας.

10. Κανεὶς ἂς μὴ προβάλλη ἀδυναμία στὴν ἐκτέλεσι τῶν ἐντολῶν τοῦ Εὐαγγελίου, διότι ὑπῆρξαν ψυχὲς ποὺ ἔπραξαν καὶ παραπάνω ἀπὸ αὐτές. Ἀσφαλῶς θὰ σὲ πείση περὶ αὐτοῦ ἐκεῖνος ποὺ ἀγάπησε τὸν πλησίον παραπάνω ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του καὶ θυσίασε πρὸς χάριν του καὶ τὴν ζωή του ἀκόμη, παρ᾽ ὅλον ὅτι δὲν ἔλαβε τέτοια προσταγὴ ἀπὸ τὸν Κύριον (2).

11. Οἱ ἐμπαθεῖς ποὺ νοιώθουν ταπεινωμένοι ἂς ἀναθαρρήσουν. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη πέσουν σὲ ὅλους τοὺς λάκκους, καὶ ἂν συλληφθοῦν σὲ ὅλες τὶς παγίδες, καὶ ἂν δοκιμάσουν ὅλες τὶς ἀσθένειες, ὅμως μετὰ τὴν θεραπεία γίνονται στοὺς ἄλλους «ἰατροὶ καὶ φωστῆρες καὶ λύχνοι καὶ κυβερνῆται». Δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἰδική τους πείρα θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διδάξουν τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο θεραπεύεται κάθε ἀσθένεια καὶ νὰ προλαμβάνουν ὅσους κινδυνεύουν νὰ πέσουν.

12. Ὅσοι τυραννοῦνται ἀπὸ παλαιὲς προλήψεις καὶ μποροῦν, ἔστω μὲ τὸν λόγο μόνο, νὰ διδάσκουν, ἂς διδάσκουν· ἀλλὰ ἂς μὴ ἀναλάβουν ὅμως καὶ εὐθύνη ψυχῶν. Ἴσως διδάσκοντας νὰ ἐντραποῦν ἀπὸ τὰ ἴδια τους τὰ λόγια καὶ ἀρχίσουν καὶ αὐτοὶ νὰ διορθώνονται. Θὰ συμβῇ τότε σ᾽ αὐτοὺς ὅ,τι εἶδα σὲ μερικοὺς ποὺ ἔπεσαν στὸν βόρβορο: Καθὼς ἦταν καταλασπωμένοι διηγοῦντο στοὺς διαβάτες πῶς ἔπεσαν, καὶ συνιστοῦσαν σ᾽ αὐτοὺς νὰ μὴν ἀκολουθήσουν τὸν ἴδιο δρόμο, γιὰ νὰ σωθοῦν.

Ἐπειδὴ δὲ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ἔσῳζαν τοὺς ἄλλους, γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ παντοδύναμος Θεὸς τοὺς ἀπήλλαξε ἀπὸ τὴν λάσπη. Ἐὰν ὅμως οἱ ἐμπαθεῖς ρίχνωνται μὲ τὴ θέλησί τους στὶς ἡδονές, ἂς διδάσκουν καλύτερα μὲ τὴν σιωπή τους. (Θὰ διδάσκουν δηλαδὴ ὅτι συναισθάνονται τὴν ἀναξιότητά τους γιὰ διδασκαλία), ἀφοῦ ἡ Γραφὴ ἀναφέρει: «ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν» (Πραξ, α΄ 1). (Πρῶτα «ποιεῖν» καὶ ἔπειτα «διδάσκειν»).

13. Ἐπικίνδυνο πράγματι, ὦ ταπεινοὶ μοναχοί, πολὺ ἐπικίνδυνο πέλαγος διαπλέομε! Πέλαγος γεμάτο ἀνέμους καὶ σκοπέλους καὶ δίνες καὶ ὑφάλους καὶ θηρία καὶ πειρατὰς καὶ

ἀνεμοστροβίλους καὶ ἄγρια κύματα!

Καὶ σκόπελο μὲν γιὰ τὴν ψυχὴ θὰ ἐννοήσωμε τὸν ἄγριο καὶ αἰφνίδιο θυμό. Δίνη, τὴν ἀπελπισία ποὺ περικυκλώνει τὸν νοῦ καὶ τὸν τραβᾶ στὸν βυθὸ τῆς ἀπογνώσεως. Ὕφαλο, τὴν ἄγνοια ποὺ θεωρεῖ τὸ κακὸ ὡς καλό. Θηρίο, τοῦτο τὸ βαρὺ καὶ ἄγριο σῶμα. Πειρατάς, τοὺς τόσο φοβεροὺς δαίμονας ποὺ ὑπηρετοῦν τὴν κενοδοξία, οἱ ὁποίοι μᾶς ἁρπάζουν τὸ φορτίο τῶν ἀρετῶν καὶ τοὺς κόπους μας. Κύμα, τὴν κοιλία ἡ ὁποία φουσκώνει καὶ ἐξογκοῦται καὶ μὲ τὴν ὁρμή της μᾶς ρίχνει στὸ στόμα τοῦ θηρίου. Ἀνεμοστρόβιλο δὲ τὴν ὑπερηφάνεια, ἡ ὁποία ἐδιώχθηκε καὶ ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ποὺ μᾶς ἀνεβάζει ὑψηλὰ καὶ ἐν συνεχείᾳ μᾶς κατεβάζει ὡς τὴν ἄβυσσο.

14. Ὅλοι ὅσοι σπουδάζουν, γνωρίζουν ποιὰ μαθήματα εἶναι τῶν ἀρχαρίων, ποιὰ τῶν μεσαίων καὶ ποιὰ τῶν διδασκάλων. Ἂς προσέξωμε καλά, μήπως, ἐνῷ σπουδάζομε χρόνια, περνοῦμε ἀκόμη τὸν καιρό μας μὲ τὶς ἀσχολίες καὶ τὰ μαθήματα τῶν ἀρχαρίων. Τί πιὸ μεγάλη ἐντροπή! Νὰ βλέπης ἕναν ἡλικιωμένο γέροντα νὰ πηγαίνη στὸ δημοτικὸ σχολεῖο!

Νὰ μία ἀρίστη πνευματικὴ ἀλφάβητος γιὰ ὅλους (τοὺς ἀρχαρίους):

Α	Ὑπακοή
Β	Νηστεία
Γ	Σάκκος
Δ	Σποδὸς
Ε	Δάκρυα
Ζ	Ἐξομολόγησις
Η	Σιωπὴ
Θ	Ταπείνωσις
Ι	Ἀγρυπνία
Κ	Ἀνδρεία
Λ	Ψῦχος
Μ	Κόπος
Ν	Ταλαιπωρία
Ξ	Ἐξουδένωσις
Ο	Συντριβὴ
Π	Ἀμνησικακία
Ρ	Συναδελφία
Σ	Ἠπιότης
Τ	Πίστις ἁπλὴ καὶ ἀπερίεργος
Υ	Ἀμεριμνία κόσμου
Φ	Μίσος ἄμισων γονέων
Χ	Ἀπροσπάθεια
Ψ	Ἁπλότης σὺν ἀκακίᾳ
Ω	Ἑκούσιος εὐτέλεια

Νὰ μία καλὴ σειρὰ καὶ ἀπαρίθμησις ἀρετῶν γιὰ τοὺς μεσαίους:

1. Ἀκενοδοξία
2. Ἀοργησία
3. Εὐελπιστία
4. Ἡσυχία
5. Διάκρισις

6. Κρίσεως μνήμη παγία
7. Εὐσπλαγχνία
8. Φιλοξενία
9. Νουθεσία σύμμετρος
10. Προσευχὴ ἀπαθὴς
11. Ἀφιλαργυρία

Νὰ (καὶ μία ἀλφάβητος ποὺ ἀποτελεῖ) τὸν ὅρο καὶ τὸν λόγο καὶ τὸν νόμο τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ποὺ μὲ εὐσέβεια φθάνουν στὴν τελειότητα, ἐνῷ εὑρίσκονται «ἐν σαρκί»:

Α Ἀναιχμαλώτιστος καρδία
Β Τελειωμένη ἀγάπη
Γ Ταπεινοφροσύνης πηγὴ
Δ Νοὸς ἐκδημία
Ε Χριστοῦ ἐνδημία
Ζ Φωτὸς καὶ προσευχῆς ἀσυλία
Η Ἐλλάμψεως Θεοῦ περιουσία
Θ Πόθος θανάτου
Ι Μίσος ζωῆς
Κ Φυγὴ σώματος
Λ Κόσμου πρέσβυς
Μ Θεοῦ βιαστὴς
Ν Ἀγγέλων συλλειτουργὸς
Ξ Γνώσεως ἄβυσσος
Ο Μυστηρίων οἶκος
Π Ἀρρήτων φύλαξ
Ρ Ἀνθρώπων σωτὴρ
Σ Δαιμόνων Θεὸς
Τ Παθῶν Κύριος
Υ Δεσπότης σώματος
Φ Φύσεως ἐπίτροπος
Χ Ἀμαρτίας ξένος
Ψ Ἀπαθείας οἶκος
Ω Μιμητὴς Δεσπότου ἐκ βοηθείας Δεσπότου.

15. Δὲν εἶναι ὀλίγη ἡ νήψις ποὺ μᾶς χρειάζεται, ὅταν ἀσθενῆ τὸ σῶμα. Διότι καθὼς οἱ δαίμονες μᾶς βλέπουν ξαπλωμένους καὶ ἀνικάνους ἀπὸ τὴν ἐξάντλησι νὰ χρησιμοποιήσωμε ἀσκητικὰ ὅπλα ἐναντίον τους, ἀρχίζουν νὰ μᾶς πολεμοῦν σκληρά. Τοὺς μὲν κοσμικοὺς τοὺς πειράζει ὁ δαίμων τοῦ θυμοῦ καὶ μερικὲς φορὲς καὶ τῆς βλασφημίας. Τοὺς δὲ ἐκτὸς τοῦ κόσμου μοναχοὺς ὁ δαίμων τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς πορνείας, ἐὰν ὑπάρχη ὑλικὴ εὐπορία. Καὶ ἐκείνους τοὺς μοναχοὺς ποὺ ζοῦν σὲ τόπους ἀσκητικοὺς καὶ χωρὶς καμμία παράκλησι, ὁ τυραννικὸς δαίμων τῆς ἀκηδίας καὶ τῆς ἀχαριστίας.

16. Παρετήρησα τὸν λύκο τῆς πορνείας νὰ προσθέτη πόνους στὸν ἀσθενῆ, καὶ μέσα σ᾽ αὐτοὺς τοὺς πόνους νὰ τοῦ προκαλῆ σαρκικὲς κινήσεις καὶ ρεύσεις. Καὶ ἦταν τὸ πράγμα καταπληκτικό: νὰ βλέπης τὴν σάρκα γεμάτη σφρίγος καὶ μανία τὴν ὥρα τῶν φρικτῶν πόνων! Ἀντιθέτως ἔστρεψα σὲ ἄλλους ἀσθενεῖς καὶ τοὺς εἶδα νὰ δέχωνται ἐπάνω στὰ κρεββάτια τους τὴν ἐνέργεια τῆς θείας χάριτος καὶ τὴν παρηγορία τῆς κατανύξεως, καὶ νὰ ἀποκρούουν ἔτσι μὲ τὴν παράκλησι

αὐτὴ τοὺς πόνους, καὶ νὰ μὴ θέλουν ποτὲ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν ἀσθένεια. Καὶ στρεφόμενος εἶδα ἄλλους νὰ ταλαιπωροῦνται πάλι ἀπὸ ἀσθένεια καὶ μὲ αὐτὴν σὰν μὲ κάποιο ἐπιτίμιο νὰ ἀπαλλάσσωνται ἀπὸ κάποιο πάθος τῆς ψυχῆς των· καὶ ἐδόξασα Ἐκεῖνον ποὺ μὲ τὴν πηλὸ ἐκαθάρισε τὴν πηλό, (δηλαδὴ μὲ τὴν ἀσθένεια τῆς πήλινης σάρκας ἐκαθάρισε τὴν ἁμαρτία της).

17. Ὁ νοῦς ὁ νοερὸς ὁπωσδήποτε διαθέτει καὶ νοερὰ αἴσθησι. Αὐτὴν τὴν αἴσθησι ποὺ καὶ ὑπάρχει μέσα μας καὶ δὲν ὑπάρχει, ἂς τὴν ἀναζητοῦμε συνεχῶς (3). Διότι ὅταν φανερωθῆ ἐκείνη, οἱ ἐξωτερικὲς αἰσθήσεις θὰ παύσουν μόνες τους νὰ ἐνεργοῦν τὰ ἰδικά τους. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχοντας ὑπ᾽ ὄψιν του ἕνας σοφὸς εἶπε: «Καὶ θείαν αἴσθησιν εὑρήσεις».

18. Ἡ μοναχικὴ ζωὴ ἂς συντονίζεται πάντοτε ἀπὸ τὴν καρδιακὴ αἴσθησι καὶ στὰ ἔργα καὶ στὰ λόγια καὶ στὶς σκέψεις καὶ στὶς κινήσεις. Διαφορετικὰ δὲν εἶναι μοναχικὴ καὶ μάλιστα ἀγγελικὴ ζωή.

19. Ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλο ἡ βοήθειά Του καὶ ἄλλο ἡ προστασί Του καὶ ἄλλο τὸ ἔλεός Του καὶ ἄλλο ἡ παράκλησίς Του. Τὸ μὲν πρῶτο ἐκτείνεται σὲ ὅλη τὴν κτίσι, τὸ δεύτερο μόνο στοὺς πιστούς, τὸ τρίτο στοὺς πιστούς, στοὺς πραγματικὰ πιστούς, τὸ τέταρτο σὲ ὅσους Τὸν ὑπηρετοῦν, τὸ δὲ τελευταῖο σὲ ὅσους Τὸν ἀγαποῦν.

20. Μερικὲς φορὲς τὸ φάρμακο τοῦ ἑνὸς εἶναι δηλητήριο γιὰ τὸν ἄλλο. Μερικὲς δὲ φορὲς τὸ ἴδιο παρασκεύασμα στὸν ἴδιο ἄνθρωπο, ἂν προσφέρεται στὸν καιρό του εἶναι φάρμακο, καὶ ἂν ὄχι, δηλητήριο.

21. Εἶδα ἕναν ἀνόητο ἰατρὸ νὰ ἐξουδενώνη κάποιον συντετριμμένο ἀσθενῆ καὶ νὰ μὴ τοῦ προξενῆ τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν ἀπελπισία. Καὶ εἶδα ἄλλον συνετὸ νὰ χειρουργῆ μὲ τὶς ἐξουδενώσεις κάποια ὑπερήφανη καρδιὰ καὶ νὰ ἀδειάζη ὅλη τὴν δυσωδία της. Εἶδα ἕναν ἀσθενῆ, ὁ ὁποῖος προκειμένου νὰ καθαρισθῆ ἀπὸ κάποιο σαρκικὸ μολυσμὸ ἤπιε τὸ φάρμακο τῆς ὑπακοῆς καὶ ἐθεραπεύθη καὶ ἐκινεῖτο καὶ ἐβάδιζε καὶ δὲν ἐνύσταζε. Καὶ εἶδα τὸν ἴδιο ἄρρωστο νὰ ἀσθενῆ κάποτε κατὰ τὸν ψυχικὸ ὀφθαλμό, καὶ (νὰ χρησιμοποιῆ διαφορετικὸ φάρμακο γιὰ τὴν θεραπεία του), νὰ καταφεύγη δηλαδὴ στὴν ἡσυχία καὶ στὴν σιωπή. «Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω» (Λουκ. ιδ´ 35).

22. Μερικοί, δὲν γνωρίζω πῶς -οὔτε ἄλλωστε συνηθίζω νὰ ἐξετάζω ὑπερήφανα τοῦ Θεοῦ τὰ δῶρα- ἐκ φύσεως ἔχουν κλίσι πρὸς τὴν ἐγκράτεια ἢ τὴν ἡσυχαστικὴ ζωὴ ἢ τὴν ἁγνότητα ἢ τὸ ἀπαρρησίαστον ἢ τὴν πραότητα ἢ τὴν κατάνυξι. Καὶ ὑπάρχουν ἄλλοι ποὺ ἔχουν σ᾽ αὐτὲς τὶς ἀρετὲς ἀντίπαλο τὴν ἴδια τὴν φύσι τους, καὶ ἀναγκάζονται νὰ ἐκβιάζουν ὅσο μποροῦν τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους. Αὐτούς, ἂν καὶ κάποτε νικῶνται, τοὺς ἐκτιμῶ περισσότερο ἀπὸ τοὺς πρώτους, διότι εἶναι βιασταὶ τῆς φύσεώς των.

Μὴ καυχᾶσαι, ἄνθρωπε, γιὰ πλοῦτο ποὺ ἀπέκτησες ἄκοπα. Διότι ὁ δωρεοδότης Θεός, γνωρίζοντας ἀπὸ πρὶν τὴν μεγάλη βλάβη καὶ τὴν ἀσθένεια καὶ τὴν καταστροφὴ ποὺ σὲ ἀνέμεναν, σοῦ ἐχάρισε τὰ ἄμισθα αὐτὰ προτερήματα γιὰ νὰ κατορθώση κάπως νὰ σὲ σώσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἡ παιδαγωγία καὶ ἡ ἀναστροφὴ καὶ οἱ ἀσχολίες ποὺ εἴχαμε ἀπὸ τὴν νηπιακὴ ἡλικία καὶ ἐξῆς, παίζουν τὸν ρόλο τους στὴν ἀρετὴ καὶ στὴν μοναχικὴ ζωή, καὶ ἀναλόγως ἢ μᾶς βοηθοῦν ἢ μᾶς δυσκολεύουν.

23. Φῶς τῶν μοναχῶν εἶναι οἱ Ἄγγελοι καὶ φῶς ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἡ ζωὴ τῶν μοναχῶν. Γι᾽ αὐτὸ ἂς προσπαθοῦν οἱ μοναχοί, ὥστε σὲ ὅλα καὶ σὲ ὅλους νὰ δίδουν τὸ καλὸ παράδειγμα «μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν» (Β´ Κορ. ς´ 3) εἴτε μὲ τὰ ἔργα τους εἴτε μὲ τὰ λόγια τους. Διότι «εἰ τὸ φῶς σκότος γένηται, τὸ σκότος», δηλαδὴ ὅσοι ζοῦν στὸν κόσμο, «πόσον ἄρα σκοτισθήσονται»; (πρβλ. Ματθ. ς´ 23).

24. Ἂν ἴσως καὶ πείθεστε σ᾽ ἐμένα, ὅσοι θέλετε, σᾶς συνιστῶ ὡς καλὸ νὰ μὴ κάνωμε πολυποίκιλο τὸν ἑαυτό μας καὶ νὰ μὴ τεμαχίζωμε τὴν ἀθλία ψυχή μας, ὥστε νὰ πολεμᾶ μὲ χίλιες χιλιάδες καὶ μύριες μυριάδες ἐχθρούς. Διότι δὲν θὰ κατορθώσωμε ποτὲ νὰ γνωρίσωμε ἢ νὰ ἀνακαλύψωμε ὅλες τὶς πανουργίες τους. Μὲ τὴν βοήθεια τῆς Ἁγίας Τριάδος διὰ τῶν τριῶν ἂς ἐξοπλισθοῦμε ἐναντίον τῶν τριῶν (4). Διαφορετικὰ θὰ προξενήσωμε πολλοὺς κόπους στὸν ἑαυτό μας.

25. Πραγματικά! Ἐὰν ἔλθη κοντὰ καὶ σ᾽ ἐμᾶς «ὁ μεταστρέφων τὴν θάλασσαν εἰς ξηράν» (Ψαλμ. ξε´ 6), θὰ τὴν διαβῆ ὁπωσδήποτε χωρὶς τρικυμία καὶ ὁ ἰδικός μας Ἰσραήλ, δηλαδὴ ὁ νοῦς ποὺ βλέπει τὸν Θεόν (5), καὶ θὰ ἰδῆ τοὺς Αἰγυπτίους νὰ πνίγωνται μέσα στὰ ὕδατα τῶν δακρύων.

Ὅταν ὅμως Ἐκεῖνος δὲν κατοικῆ μέσα μας, τότε «ἤχους κυμάτων αὐτῆς», δηλαδὴ τῆς σαρκός, «τίς ὑποστήσεται»; (Ψαλμ. ξδ´ 8). Ἐὰν ἀναστηθῆ μέσα μας ὁ Θεὸς μὲ τὴν πράξι, «διασκορπισθήσονται οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ». Καὶ ἐὰν Τὸν πλησιάσωμε μὲ τὴν θεωρία, θὰ φύγουν «οἱ μισοῦντες αὐτὸν καὶ ἡμᾶς, ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ καὶ ἡμῶν» (πρβλ. Ψαλμ. ξζ´ 2).

26. Ἂς προσπαθήσωμε νὰ μάθωμε τὰ θεῖα μὲ ἱδρῶτες μᾶλλον παρὰ μὲ ξηρὰ λόγια. Διότι στὴν ὥρα τοῦ θανάτου θὰ χρειασθῆ νὰ δείξωμε ὄχι λόγια, ἀλλὰ ἔργα.

27. Ἐκεῖνοι ποὺ ἄκουσαν ὅτι ὑπάρχει κάπου κρυμμένος θησαυρός, τὸν ἀναζητοῦν. Καὶ ἐπειδὴ ἐμόχθησαν πολὺ στὴν ἀναζήτησί του, διαφυλάττουν μὲ ἀγωνία τὸ εὕρημα. Ἐνῷ ἐκεῖνοι ποὺ ἐπλούτησαν ἄκοπα, σκορπίζουν μὲ εὐκολία τὰ πλούτη τους.

28. Εἶναι δύσκολο νὰ νικήση κάποιος τὶς προλήψεις. Ἐκεῖνοι δὲ ποὺ συνεχῶς τὶς ἐπαυξάνουν, ἢ ἀπελπίσθηκαν ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους ἢ δὲν ὠφελήθηκαν καθόλου ἀπὸ τὴν ἀποταγή. Ἀλλὰ γνωρίζω ὅτι «πάντα δύναται ὁ Θεός· ἀδυνατεῖ δὲ αὐτῷ οὐδέν» (Ἰὼβ μβ´ 2).

29. Μοῦ ἔθεσαν μερικοὶ κάποιο πολὺ δύσκολο θεωρητικὸ πρόβλημα, ἀνώτερο ἀπὸ τὶς δυνάμεις ἐκείνων ποὺ εὑρίσκονται στὰ ἰδικά μου μέτρα, καὶ τὸ ὁποῖο δὲν περιείχετο σὲ κανένα ἀπὸ τὰ βιβλία ποὺ ἦλθαν στὰ χέρια μου. Μοῦ ἔλεγαν δηλαδή: «Ποιὰ εἶναι τὰ ἰδιαίτερα τέκνα καθενὸς ἐκ τῶν ὀκτὼ πονηρῶν λογισμῶν; Καὶ ποιὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς πρώτους εἶναι γεννήτωρ τῶν ὑπολοίπων πέντε»; Ἐγὼ τότε προβάλλοντας στὴν ἀπορία ἀξιέπαινη ἄγνοια, ἔμαθα ἀπὸ τοὺς ὁσιωτάτους ἄνδρας τὰ ἑξῆς:

Μητέρα τῆς πορνείας εἶναι ἡ γαστριμαργία, τῆς ἀκηδίας ἡ κενοδοξία. Ἡ λύπη εἶναι τέκνο καὶ τῶν τριῶν καθὼς καὶ ἡ ὀργή. Μητέρα τῆς ὑπερηφανείας εἶναι πάλι ἡ κενοδοξία.

Ἐγὼ τότε λαμβάνοντας τὸν λόγο ἔλεγα πρὸς τοὺς ἀειμνήστους ἐκείνους: «Σᾶς ἱκετεύω νὰ μοῦ μάθετε ἐν συνεχείᾳ καὶ τῶν ὀκτὼ πονηρῶν λογισμῶν τὰ τέκνα, καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ ποῦ γεννᾶται τὸ καθένα».

Καὶ μὲ ἐδίδασκαν μὲ πολλὴ καλωσύνη οἱ ἀπαθεῖς ἐκεῖνοι, λέγοντάς μου ὅτι δὲν εὑρίσκεται τάξις καὶ σύνεσις στοὺς ἀσυνέτους, ἀλλὰ μᾶλλον ἀταξία καὶ ἀκαταστασία. Μὲ ἔπειθαν δὲ οἱ μακάριοι μὲ πειστικὰ παραδείγματα, φέροντας πάρα πολλὰ ἀποδεικτικὰ ἐπιχειρήματα, ἐκ τῶν ὁποίων μερικὰ τὰ συμπεριλαμβάνομε στὸν παρόντα λόγο, ὥστε ἀπὸ αὐτὰ νὰ διαφωτισθοῦμε καὶ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα.

Ἐπὶ παραδείγματι: Ὁ ἄκαιρος γέλως ἄλλοτε γεννᾶται ἀπὸ τὴν πορνεία, ἄλλοτε ἀπὸ τὴν κενοδοξία -ὅταν κανεὶς καυχᾶται μέσα του ἄτακτα- καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τὴν τρυφή.

Ὁ πολὺς ὕπνος ἄλλοτε γεννᾶται ἀπὸ τὴν τρυφή, ἄλλοτε καὶ ἀπὸ τὴν νηστεία -ὅταν οἱ νηστεύοντες ὑπερηφανεύωνται- ἄλλοτε ἀπὸ τὴν ἀκηδία καὶ ἄλλοτε ἀπὸ φυσικὴ ἀνάγκη.

Ἡ πολυλογία ἄλλοτε γεννᾶται ἀπὸ τὴν γαστριμαργία καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τὴν κενοδοξία.

Ἡ ἀκηδία ἄλλοτε γεννᾶται ἀπὸ τὴν τρυφὴ καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τὴν ἀφοβία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ βλασφημία εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γέννημα τῆς ὑπερηφανείας. Πολλὲς φορὲς ὅμως καὶ τῆς ἐσωτερικῆς κατακρίσεως ἢ καὶ τοῦ ἀκαίρου φθόνου τῶν δαιμόνων. Ἡ σκληροκαρδία προέρχεται ἐνίοτε ἀπὸ τὸν χορτασμό, συχνότερα ὅμως ἀπὸ τὴν ἀναισθησία καὶ τὴν προσπάθεια.

Ἡ προσπάθεια πάλι προέρχεται ἀπὸ τὴν πορνεία ἢ τὴν φιλαργυρία ἢ τὴν κενοδοξία καὶ ἀπὸ ἄλλα πολλά.

Ἡ πονηρία πάλι ἀπὸ τὴν οἴησι καὶ τὴν ὀργή.

Ἡ ὑποκρισία ἀπὸ τὴν αὐταρέσκεια καὶ τὴν ἰδιορρυθμία.

Τὰ δὲ ἀντίθετά τους, ἀπὸ τοὺς ἀντιθέτους γονεῖς.

Καὶ γιὰ νὰ μὴν πολυλογῶ -διότι δὲν θὰ μοῦ ἐπαρκέση ὁ χρόνος, ἂν θελήσω νὰ ἐξετάσω τὸ καθένα χωριστά-, ὅλων αὐτῶν τῶν παθῶν κατὰ κύριον λόγον εἶναι φονεύτρια ἡ ταπείνωσις. Ὅσοι τὴν ἀπέκτησαν τὰ ἐνίκησαν ὅλα.

30. Γεννήτρια ὅλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ πονηρία. Ὅποιος τὶς ἔχει μέσα του δὲν πρόκειται νὰ ἰδῆ τὸν Κύριον. Καθόλου δὲν θὰ μᾶς ὠφελήση ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὴν πρώτη, ἐὰν δὲν ἀπομακρύνωμε καὶ τὴν δευτέρα.

31. Ἂς παίρνωμε παράδειγμα φόβου Θεοῦ ἀπὸ τὸν φόβο πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ τὰ θηρία. Καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν ἂς σοῦ γίνη ὑπόδειγμα ὁ σαρκικὸς ἔρωτας. Δὲν μᾶς ἐμποδίζει δὲ τίποτε νὰ παίρνωμε ὑποδείγματα γιὰ τὶς ἀρετὲς ἀπὸ τὰ ἀντίθετά τους.

32. Ἐπονήρευσε ἄσχημα ἡ παροῦσα γενεὰ καὶ κυριεύθηκε ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὴν οἴησι καὶ τὴν ὑποκρισία. Ἴσως νὰ παρουσιάζη σωματικοὺς κόπους σὰν ἐκείνους τῶν ἀρχαίων Πατέρων, ἀλλὰ δὲν ἀξιώνεται νὰ λάβη καὶ τὰ χαρίσματα ἐκείνων· ἂν καί, νομίζω, ποτὲ ἄλλοτε ὅσο σήμερα ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ χαρίσματα. Δικαίως ὅμως τὸ ἐπάθαμε αὐτό, γιατί ὁ Θεὸς δὲν ἐμφανίζεται στοὺς κόπους, ἀλλὰ στὴν ἁπλότητα καὶ στὴν ταπείνωσι. Ἂν καὶ ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου «τελειοῦται» στὴν ἀσθένεια καὶ στὴν κακοπάθεια (Β΄ Κορ. ιβ΄ 9), δὲν περιφρονεῖ ὅμως ὁ Κύριος τὸν ἐργάτη τῆς ταπεινοφροσύνης.

33. Ὅταν ἰδοῦμε κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀθλητὰς τοῦ Χριστοῦ νὰ πάσχη σωματικῶς, ἂς μὴ προσπαθήσωμε μὲ πονηρὴ διάθεσι νὰ ἐξακριβώσωμε τὸ κρίμα καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀσθενείας του. Εἶναι καλύτερο νὰ τὸν δεχθοῦμε μὲ ἁπλὴ καὶ ἀπονήρευτη ἀγάπη καὶ νὰ τὸν θεραπεύσωμε σὰν μέλος τοῦ σώματός μας καὶ σὰν συστρατιώτη μας ποὺ πληγώθηκε στὸν πόλεμο.

34. Ἄλλες ἀσθένειες ἔρχονται γιὰ νὰ καθαρίσουν τὰ πταίσματά μας, καὶ ἄλλες γιὰ νὰ ταπεινώσουν τὸ φρόνημά μας. Ὁ ἀγαθὸς καὶ πανάγαθος Δεσπότης καὶ Κύριός μας, ὅταν πολλὲς φορὲς βλέπη μερικοὺς πολὺ ὀκνηροὺς στὴν ἄσκησι, τότε μὲ τὴν ἀσθένεια, ὡσὰν μὲ πιὸ ἄκοπη ἄσκησι, ταπεινώνει τὴν σάρκα τους. Κάποτε μάλιστα μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο καθαρίζει καὶ τὴν ψυχὴ ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς καὶ ἀπὸ τὰ πάθη.

35. Ὅλα ὅσα μᾶς συμβαίνουν, εἴτε ὁρατὰ εἶναι αὐτὰ εἴτε ἀόρατα, μποροῦμε νὰ τὰ δεχθοῦμε καὶ μὲ καλὸ τρόπο καὶ μὲ ἐμπαθῆ καὶ μὲ μεσαῖο.

Εἶδα τρεῖς ἀδελφοὺς ποὺ ἔπαθαν κάποιο ἀτύχημα· ὁ πρῶτος ἀγανάκτησε, ὁ δεύτερος δὲν ἐλυπήθηκε καὶ ὁ τρίτος αἰσθάνθηκε πολλὴ χαρά.

36. Εἶδα γεωργοὺς ποὺ ἔσπερναν τὸν ἴδιο σπόρο, γιὰ νὰ ἐξοφλήση τὰ χρέη του. Ὁ ἄλλος, γιὰ

νὰ ἀποκτήση πλοῦτο. Ὁ ἄλλος, γιὰ νὰ προσφέρη δῶρα στὸν Δεσπότη Χριστό. Ὁ ἄλλος, γιὰ νὰ θηρεύη ἔπαινο ἀπὸ τοὺς διαβάτες ποὺ θὰ ἔβλεπαν τὴν καλλιέργειά του. Ὁ ἄλλος, γιὰ νὰ προξενήση θλίψι στὸν ἐχθρό του, κάνοντάς τον νὰ ζηλεύη. Καὶ ὁ ἄλλος, γιὰ νὰ μὴν ὀνειδίζεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἀργός. Οἱ προηγούμενοι αὐτοὶ γεωργοὶ ὀνομάζονται: νηστεία, ἀγρυπνία, ἐλεημοσύνη, διακονία κ.λπ.

Τοὺς δὲ σκοποὺς κάθε ἐνεργείας ἂς προθυμοποιηθοῦν νὰ τοὺς ἐξακριβώσουν μόνοι τους οἱ ἀδελφοί μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Κυρίου.

37. Μερικὲς φορές, καθὼς ἀντλούσαμε νερὸ ἀπὸ τὶς πηγές, ἀντλήσαμε μαζὶ μὲ αὐτό, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε, καὶ ἕναν βάτραχο. Παρόμοια πολλὲς φορές, καθὼς καλλιεργοῦμε τὶς ἀρετές, ὑπηρετοῦμε καὶ τὶς κακίες ποὺ χωρὶς νὰ φαίνωνται εἶναι συμπεπλεγμένες μαζί τους.

Ἐπὶ παραδείγματι: Μὲ τὴν φιλοξενία συμπλέκεται ἡ γαστριμαργία, μὲ τὴν ἀγάπη ἡ πορνεία, μὲ τὴν διάκρισι ἡ δεινότης (6), μὲ τὴν φρόνησι ἡ πονηρία, μὲ τὴν πραότητα ἡ ὑπουλότης καὶ ἡ νωθρότης καὶ ἡ ὀκνηρία καὶ ἡ ἀντιλογία καὶ ἡ ἰδιορρυθμία καὶ ἡ ἀνυπακοή. Μὲ τὴν σιωπὴ ἡ διδασκαλικὴ ὑπεροψία, μὲ τὴν χαρὰ ἡ οἴησις, μὲ τὴν ἐλπίδα ἡ ὀκνηρία, μὲ τὴν ἀγάπη πάλι ἡ κατάκρισις, μὲ τὴν ἡσυχία ἡ ἀκηδία καὶ ἡ ὀκνηρία, μὲ τὴν ἀγνότητα ἡ πικρὴ συμπεριφορά, μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη ἡ παρρησία.

Σὲ ὅλα δὲ αὐτὰ ἀκολουθεῖ ὡσὰν κοινὸ κολλύριο, ἢ μᾶλλον δηλητήριο, ἡ κενοδοξία.

38. Ἂς μὴ λυπούμεθα, ὅταν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ζητοῦμε κάτι ἀπὸ τὸν Κύριον, καὶ δὲν μᾶς εἰσακούη. Ὁ Κύριος βέβαια θὰ ἤθελε νὰ γίνουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μέσα σὲ μία στιγμὴ ἀπαθεῖς, [ἀλλὰ σὰν προγνώστης γνωρίζει ὅτι δὲν εἶναι συμφέρον τους]. Ὅλοι ὅσοι προσεύχονται καὶ δὲν εἰσακούονται ἀπὸ τὸν Θεὸν τὰ αἰτήματά τους, ὁπωσδήποτε γιὰ κάποια ἀπὸ τὶς ἑξῆς αἰτίες δὲν εἰσακούονται: Ἢ διότι ζητοῦν πρὸ τῆς ὥρας ἢ διότι ζητοῦν μὲ ἀναξιότητα καὶ κενοδοξία ἢ διότι, ἐὰν εἰσακούονταν, ἐπρόκειτο νὰ ὑπερηφανευθοῦν ἢ νὰ πέσουν μετὰ τὴν ἀπόκτησι τοῦ αἰτήματός των σὲ ἀμέλεια.

39. Ἔφυγαν ὅλα τὰ πάθη ἀπὸ μερικοὺς ἀνθρώπους, ὄχι μόνο πιστούς, ἀλλὰ καὶ ἀπίστους, ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα πάθος, (δηλαδὴ τὴν ὑπερηφάνεια). Ἀφέθηκε μόνο αὐτό, διότι μπορεῖ νὰ ἀναπληρώση ὅλα τὰ ἄλλα, ἐφ᾽ ὅσον εἶναι τὸ πρωταρχικὸ κακὸ καὶ ἔχει τόση μεγάλη βλαπτικότητα, ὥστε καὶ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς νὰ ρίχνη κάτω Ἀγγέλους.

40. Κανείς, νομίζω, δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι οἱ δαίμονες καὶ τὰ πάθη φεύγουν ἀπὸ τὴν ψυχὴ ἢ γιὰ ὡρισμένο καιρὸ ἢ γιὰ πάντοτε. Ὀλίγοι ὅμως γνωρίζουν πόσες εἶναι οἱ αἰτίες καὶ οἱ τρόποι αὐτῆς τῆς ἀπομακρύνσεως.

Καίγεται τὸ ὑλικὸ (τῶν ἁμαρτημάτων) καὶ ἐξαφανίζεται μὲ τὸ θεϊκὸ πῦρ (7). Ὅταν δὲ τὸ ὑλικὸ ἐκριζωθῆ καὶ ἡ ψυχὴ καθαρισθῆ, τότε παίρνουν καὶ τὰ πάθη τὸν δρόμο τῆς ἀναχωρήσεως. (Ἔπειτα ὅμως χρειάζεται πολλὴ προσοχή), μήπως καὶ τὰ τραβήξωμε πάλι κοντά μας μὲ τὴν ὑλόφρονα ζωὴ καὶ τὴν ρᾳθυμία μας. Φεύγουν ἀκόμη ἐπίτηδες οἱ δαίμονες, γιὰ νὰ μᾶς ρίξουν στὴν ἀμεριμνησία, ὥστε ἔπειτα αἰφνιδίως νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ νὰ ἁρπάξουν τὴν ἀθλία ψυχή μας.

Γνωρίζω καὶ μία ἄλλη ὑποχώρησι ποὺ κάνουν τὰ θηρία: Ὑποχωροῦν ὅταν ἡ ψυχὴ ὑποστῆ μεγάλο ἐθισμὸ στὰ πάθη καὶ ταυτισθῆ εἰς τὸ ἔπακρον μαζί τους, διότι πλέον γίνεται ἡ ἴδια ἐχθρὸς καὶ ἐπίβουλος τοῦ ἑαυτοῦ της. Παράδειγμα σ᾽ αὐτὸ ἔχομε τὰ νήπια, τὰ ὁποῖα ὕστερα ἀπὸ μακροχρόνιο συνήθεια θηλασμοῦ, θηλάζουν ἀντὶ μαστοῦ τὰ δάκτυλά τους.

Γνωρίζω καὶ μία Πέμπτη ἀκόμη ἀπάθεια, ἡ ὁποία ἔρχεται στὴν ψυχὴ ἀπὸ πολλὴ ἁπλότητα καὶ ἐπαινετὴ ἀκεραιότητα. Διότι «δικαία ἡ βοήθεια αὐτῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος σῴζει τοὺς

εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ» (Ψαλμ. ζ´ 11), καὶ τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὰ κακὰ χωρὶς αὐτοὶ νὰ τὸ ἀντιλαμβάνωνται. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ νήπια, ἐνῷ ἔχουν γυμνωθῆ, δὲν τὸ καταλαβαίνουν καὶ τόσο.

41. Ἡ κακία καὶ τὸ πάθος δὲν ὑπάρχουν ἐκ φύσεως στὴν ἀνθρώπινη φύσι, διότι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι δημιουργὸς παθῶν. Ἀντιθέτως, ἀπὸ Αὐτὸν ἐδημιουργήθηκαν μέσα στοὺς ἀνθρώπους πολλὲς φυσικὲς ἀρετές, ἀπὸ τὶς ὁποῖες εὔκολα διακρίνονται: Ἡ ἐλεημοσύνη, ἀφοῦ καὶ οἱ εἰδωλολάτρες εἶναι εὐσπλαγχνικοί· ἡ ἀγάπη, ἀφοῦ καὶ τὰ ἄλογα ζῷα πολλὲς φορὲς ἐδάκρυσαν γιὰ τὴν στέρησί τους ἀπὸ τὰ ἄλλα· ἡ πίστις, ἀφοῦ ὑπάρχει ἔμφυτη μέσα σὲ ὅλους μας· ἡ ἐλπίς, ἀφοῦ καὶ ὅταν δανειζώμαστε καὶ ὅταν δανείζωμε καὶ ὅταν ταξειδεύωμε στὴν θάλασσα καὶ ὅταν σπείρωμε, πάντοτε ἐλπίζομε κάτι καλύτερο.

Ἐὰν λοιπόν, ὅπως ἀπεδείχθη, ἡ ἀγάπη εἶναι φυσικὴ ἀρετὴ τῶν ἀνθρώπων, ἀκόμη δὲ εἶναι «σύνδεσμος καὶ πλήρωμα νόμου» (Κολ. γ´ 14, Ρωμ. ιγ´ 10), ἄρα οἱ ἀρετὲς δὲν εἶναι ξένες πρὸς τὴν ἀνθρώπινη φύσι. Ἂς αἰσχυνθοῦν λοιπὸν ὅσοι προβάλλουν ἀδυναμία στὴν ἀπόκτησί τους.

42. Ἀρετὲς ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι εἶναι: Ἡ ἁγνότης, ἡ ἀοργησία, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ προσευχή, ἡ ἀγρυπνία, ἡ νηστεία, ἡ συνεχὴς κατάνυξις. Σὲ ἄλλες ἀπὸ αὐτὲς ἔχομε πρότυπα καὶ διδασκάλους ἀνθρώπους, σὲ ἄλλες Ἀγγέλους (8) καὶ σὲ ἄλλες ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς Λόγος εἶναι διδάσκαλος καὶ χορηγός.

43. Ὅταν ἔχωμε ἐμπρός μας δυὸ κακά, πρέπει νὰ ἐκλέγωμε τὸ ἐλαφρότερο. Ἐπὶ παραδείγματι: Πολλὲς φορὲς ἐνῷ προσευχόμεθα, μᾶς ἦλθαν ἀδελφοί. Καὶ ἀναγκαστικὰ θὰ κάνωμε ἕνα ἀπὸ τὰ δύο, ἢ θὰ σταματήσωμε τὴν προσευχή, ἢ θὰ λυπήσωμε τὸν ἀδελφό μας ἀφίνοντάς τον νὰ φύγη ἄπρακτος. (Σ᾽ αὐτὴ τὴν περίπτωση πρέπει νὰ σκεφθοῦμε, ὅτι) ἡ ἀγάπη εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν προσευχή, διότι κατὰ κοινὴν ὁμολογία ἡ προσευχὴ εἶναι μία ἐπὶ μέρους ἀρετή, ἐνῷ ἡ ἀγάπη τὶς περικλείει ὅλες.

Κάποτε -ἄλλη περίπτωσις- ὅταν ἤμουν ἀκόμη νέος ἐπῆγα σὲ κάποια πόλι ἢ σὲ κάποια κωμόπολι, (δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς), καὶ καθὼς ἐκάθησα στὸ τραπέζι μοῦ ἐπετέθηκαν συγχρόνως οἱ λογισμοὶ τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς κενοδοξίας. Καὶ ἐπροτίμησα νὰ νικηθῶ ἀπὸ τὴν κενοδοξία, (δηλαδὴ νὰ ἐγκρατευθῶ καὶ νὰ ἐπαινεθῶ ὡς ἀσκητικὸς καὶ νηστευτής), διότι ἐφοβήθηκα τὸ τέκνο τῆς κοιλιοδουλείας, (δηλαδὴ τὴν πορνεία). Ἐγὼ ἐγνώρισα ὅτι στοὺς νέους πολλὲς φορὲς ὁ δαίμων τῆς γαστριμαργίας νικᾶ τὸν δαίμονα τῆς κενοδοξίας. Αὐτὸ εἶναι καὶ πιὸ φυσικό.

44. Γιὰ τοὺς κοσμικοὺς «ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία» (Α´ Τιμ. ς´ 10), ἐνῷ γιὰ τοὺς μοναχοὺς ἡ γαστριμαργία.

Σὲ ἀνθρώπους πνευματικοὺς ἀφίνει πολλὲς φορὲς ὁ Θεὸς κατ᾽ οἰκονομία μερικὰ ἀσήμαντα πάθη. Κατηγορώντας δὲ αὐτοὶ συνεχῶς τὸν ἑαυτόν τους γιὰ τὰ μικρὰ καὶ ἀθῷα αὐτὰ πάθη, ἀποκτοῦν ἀναφαίρετο πλοῦτο ταπεινοφροσύνης.

45. Στὰ πρῶτα βήματα τῆς μοναχικῆς ζωῆς αὐτὸς ποὺ δὲν εὑρίσκεται κάτω ἀπὸ ὑπακοὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκτήση ταπείνωσι, διότι καθένας ποὺ μαθαίνει μόνος του μία τέχνη περιπίπτει σὲ ἐγωϊσμὸ καὶ ἐπίδειξι.

46. Σὲ δυὸ γενικώτατες ἀρετὲς καθώρισαν οἱ Πατέρες τὴν πρακτικὴ ζωή, (στὴν νηστεία δηλαδὴ καὶ στὴν ὑπακοή). Καὶ πολὺ φυσικά, διότι ἡ μία ἀπὸ αὐτὲς φονεύει τὶς ἡδονές, ἐνῷ ἡ ἄλλη χορηγώντας ταπείνωσι ἐξασφαλίζει τὴν ἐπιτυχία τῆς προηγουμένης. Ὁμοίως καὶ τὸ πένθος ἔχει δυὸ καλά, ἐφ᾽ ὅσον καὶ τὴν ἁμαρτία φονεύει καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη προξενεῖ.

47. Ἴδιον τῶν εὐσεβῶν εἶναι νὰ δίδουν στὸν καθένα ποὺ ζητεῖ. Τῶν εὐσεβεστέρων, καὶ σὲ

ἐκεῖνον ποὺ δὲν ζητεῖ. Ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ διεκδικῆ κανεὶς αὐτὸ ποὺ τοῦ ἀφαίρεσαν, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχη τὴν δύναμι, αὐτὸ εἶναι μᾶλλον ἴδιον μόνο τῶν ἀπαθῶν.

48. Ἂς μὴ παύσωμε νὰ ἐξετάζωμε ποῦ εὑρίσκεται ὁ ἑαυτός μας σὲ κάθε πάθος καὶ σὲ κάθε ἀρετή: στὴν ἀρχή, στὴ μέση ἢ στὸ τέλος; Ὅλοι οἱ πόλεμοι τῶν δαιμόνων ἐναντίον μας ὀφείλονται σὲ μία ἀπὸ τὶς ἑξῆς αἰτίες: στὴν φιληδονία ἢ στὴν ὑπερηφάνεια ἢ στὸν φθόνο τῶν δαιμόνων. Ἀπὸ αὐτούς, οἱ πόλεμοι τῆς τελευταίας περιπτώσεως εἶναι μακάριοι, τῆς δευτέρας πανάθλιοι καὶ τῆς πρώτης ἀχρεῖοι ὁλωσδιόλου.

49. Ὑπάρχει κάποια αἴσθησις ἢ μᾶλλον ἕξις ποὺ ὀνομάζεται «φερέπονος». Ὅποιος αἰχμαλωτισθῆ ἀπ᾽ αὐτήν, δὲν πρόκειται νὰ δειλιάση ποτὲ καὶ νὰ ἀποστραφῆ τὸν κόπο καὶ τὸν πόνο. Ἀπὸ τὴν ἀοίδιμη αὐτὴν αἴσθησι καὶ ἕξι ἐκρατήθηκαν καὶ οἱ ψυχὲς τῶν Μαρτύρων καὶ ἔτσι κατεφρόνησαν μὲ εὐκολία τὰ βασανιστήρια.

50. Ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ φυλακὴ τῶν λογισμῶν καὶ ἄλλο ἡ τήρησις τοῦ νοός. Ὅσο ἀπέχει ἡ ἀνατολὴ ἀπὸ τὴν δύσι, τόσο εἶναι πιὸ ὑψηλὴ καὶ πιὸ κοπιαστικὴ ἡ δευτέρα ἀπὸ τὴν πρώτη.

51. Ἄλλο πράγμα εἶναι τὸ νὰ προσεύχεσαι ἐναντίον τῶν λογισμῶν, ἄλλο τὸ νὰ ἀντιλέγης πρὸς αὐτοὺς καὶ ἄλλο τὸ νὰ τοὺς ἐξουθενώνης καὶ νὰ τοὺς ἀφίνης ὀπίσω σου. Γιὰ τὸ πρῶτο μαρτυρεῖ ἐκεῖνος ποὺ εἶπε: «Ὁ Θεός, εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες» κ.λπ. (Ψαλμ. ξθ´ 2). Γιὰ τὸ δεύτερο ἐκεῖνος ποὺ εἶπε: «Καὶ ἀποκριθήσομαι τοὺς ὀνειδίζουσί μοι λόγον ἀντιρρητικόν» (πρβλ. Ψαλμ. ριη´ 42) ἢ «ἔθου ἡμᾶς εἰς ἀντιλογίαν τοῖς γείτοσιν ἡμῶν» (Ψαλμ. οθ´ 7). Καὶ γιὰ τὸ τρίτο μαρτυρεῖ πάλι ἐκεῖνος ποὺ ἔψαλε: «Ἐκωφώθην καὶ οὐκ ἤνοιξα τὸ στόμα μου» (Ψαλμ. λη´ 10) ἢ «ἐθέμην αὐτῷ φυλακῆ ἐν τῷ συστῆναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου» (Ψαλμ. λη´ 2) ἢ «ὑπερήφανοι παρηνόμουν ἕως σφόδρα, ἀπὸ δὲ τῆς σῆς θεωρίας ἐγὼ οὐκ ἐξέκλινα» (πρβλ. Ψαλμ. ριη´ 51).

Ὅποιος χρησιμοποιεῖ τὸν δεύτερο τρόπο ἀναγκάζεται πολλὲς φορὲς νὰ χρησιμοποιήση τὸν πρῶτο, ἐπειδὴ εὑρίσκεται ἀπροετοίμαστος. Ὅποιος χρησιμοποιεῖ τὸν πρῶτο δὲν μπορεῖ ἀκόμη νὰ ἀπομακρύνη τοὺς ἐχθρούς μὲ τὸν δεύτερο τρόπο. Καὶ ὅποιος χρησιμοποιεῖ τὸν τρίτο, ἔφτυσε καὶ ἐξευτέλισε ὁλωσδιόλου τοὺς δαίμονας (9).

52. Εἶναι ἐκ φύσεως ἀδύνατον, ἕνα πράγμα ἀσώματο (ὅπως π.χ. ὁ νοῦς) νὰ περιορίζεται ἐντὸς τοῦ σώματος. Ὅλα ὅμως εἶναι δυνατὰ σὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀπέκτησε μέσα του τὸν Θεόν.

53. Ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν καλὴ ὄσφρησι μποροῦν νὰ ἀντιληφθοῦν κάποιον ποὺ ἔχει ἐπάνω του κρυμμένα ἀρώματα. Ὁμοίως καὶ μία καθαρὴ ψυχή, ὅταν πλησιάση κάποιον ποὺ ἔχει τὴν εὐωδία ποὺ καὶ αὐτὴ ἀπέκτησε ἀπὸ τὸν Θεὸν ἢ τὴν δυσωδία ποὺ καὶ αὐτὴν κάποτε εἶχε ἀλλὰ τώρα ἐλευθερώθηκε τελείως, ἀμέσως τὶς ἀντιλαμβάνεται, τὴν στιγμὴ ποὺ οἱ ἄλλοι γύρω δὲν αἰσθάνονται τίποτε.

54. Νὰ γίνουν ὅλοι ἀπαθεῖς δὲν εἶναι βεβαίως δυνατόν. Νὰ σωθοῦν ὅμως ὅλοι καὶ νὰ συμφιλιωθοῦν μὲ τὸν Θεὸν δὲν εἶναι ἀδύνατον.

55. Μὴ ἀφήσης νὰ κυριαρχήσουν ἐπάνω σου οἱ ἀλλόφυλοι ἐκεῖνοι λογισμοὶ ποὺ ἀρέσκονται νὰ πολυεξετάζουν τὰ μυστικὰ καὶ ἀνεξιχνίαστα σχέδια τοῦ Θεοῦ ἢ τὶς ὀπτασίες ποὺ ἐμφανίζονται σὲ μερικοὺς ἀνθρώπους· καὶ οἱ ὁποῖοι σοῦ παρουσιάζουν, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβης, τὸν Θεὸν ὡς προσωπολήπτη. Οἱ λογισμοὶ αὐτοὶ καὶ εἶναι καὶ μὲ εὐκολία ἀναγνωρίζονται ὡς τέκνα τῆς οἰήσεως.

56. Συναντᾶται πολλὲς φορὲς ἕνας δαίμων τῆς φιλαργυρίας ποὺ ὑποκρίνεται τὴν ταπεινοφροσύνη. (Συνιστᾶ δηλαδὴ νὰ μὴν ἐλεοῦμε, γιὰ νὰ μὴν πέσωμε δῆθεν στὴν

ἀνθρωπαρέσκεια καὶ στὴν κενοδοξία). Καὶ συναντᾶται ἀντιθέτως ἕνας δαίμων τῆς κενοδοξίας, καθὼς καὶ τῆς φιληδονίας, ποὺ μᾶς προτρέπει στὴν ἐλεημοσύνη. Ἂν λοιπὸν καθαρισθοῦμε καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ πάθη, ἂς μὴν παύσωμε νὰ ἐλεοῦμε σὲ κάθε περίστασι.

57. Εἶπαν μερικοὶ ὅτι οἱ δαίμονες ἔρχονται σὲ ἀντίθεσι μεταξύ τους. Ἐγὼ ὅμως ἐγνώρισα καλὰ ὅτι ὅλοι ἐπιζητοῦν τὴν καταστροφή μας.

58. Πρὶν ἀπὸ κάθε πνευματικὴ ἐργασία εἴτε ἐξωτερικὴ εἴτε ἐσωτερικὴ προηγεῖται ἡ ἰδική μας πρόθεσις καὶ ὁ ἐξαίρετος πόθος μας, καθὼς καὶ ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐὰν ἐμεῖς δὲν καταβάλωμε τὰ δυὸ πρῶτα, τὸ τελευταῖο, (ἡ βοήθεια δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ), δὲν πρόκειται νὰ ἐπακολουθήση.

59. Ὅπως λέγει ὁ Ἐκκλησιαστῆς, «καιρὸς παντὶ πράγματι τῷ ὑπὸ τὸν οὐρανόν» (γ´ 1). Στὸ «παντὶ πράγματι» συμπεριλαμβάνεται καὶ κάθε τί ποὺ ἀνήκει στὴν ἱερὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν. Γι᾽ αὐτὸ ἂν τὸ νομίζετε καλό, ἂς τὸ λάβωμε αὐτὸ σοβαρὰ ὑπ᾽ ὄψιν μας καὶ ἂς ἐπιζητοῦμε σὲ κάθε καιρὸ τὰ ἁρμόδια. Διότι ὁπωσδήποτε σὲ ὅλους τοὺς ἀγωνιζομένους ὑπάρχει καιρὸς τῆς ἀπαθείας καί, ὅταν εἶναι πνευματικῶς νήπιοι, ὁ καιρὸς τῆς ἐμπαθείας. Καιρὸς τῶν δακρύων καὶ καιρὸς τῆς σκληροκαρδίας. Καιρὸς τῆς ὑποταγῆς καὶ καιρὸς τῆς προσταγῆς. Καιρὸς νηστείας καὶ καιρὸς φαγητοῦ. Καιρὸς πολέμου κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ποὺ λέγεται σῶμα καὶ καιρὸς ποὺ ἀτονεῖ καὶ θανατώνεται ἡ σαρκικὴ πύρωσις. Καιρὸς ψυχικῆς κακοκαιρίας καὶ καιρὸς ψυχικῆς γαλήνης. Καιρὸς καρδιακῆς λύπης καὶ καιρὸς χαρᾶς πνευματικῆς. Καιρὸς διδασκαλίας καὶ καιρὸς ἀκροάσεως. Καιρὸς σαρκικῶν μολυσμῶν -ἴσως ἀπὸ τὴν οἴησι- καὶ καιρὸς καθαρισμοῦ λόγω τῆς ταπεινώσεως. Καιρὸς πάλης καὶ καιρὸς ἀσφαλείας καὶ ἀναπαύσεως. Καιρὸς ἡσυχίας καὶ καιρὸς εὐτάκτου περισπασμοῦ. Καιρὸς ἀδιαλείπτου προσευχῆς καὶ καιρὸς καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς διακονίας.

Ἂς μὴν ἐπιζητοῦμε λοιπὸν ἀπατημένοι ἀπὸ ἐγωϊστικὸ ζῆλο τὰ τοῦ καιροῦ πρὸ τοῦ καιροῦ οὔτε τὰ τοῦ θέρους στὸν χειμώνα οὔτε τὰ τοῦ θερισμοῦ στὴν σπορά. Ἄλλος εἶναι ὁ καιρὸς ποὺ θὰ σπείρωμε τοὺς πνευματικούς μας κόπους καὶ ἄλλος ὁ καιρὸς ποὺ θὰ θερίσωμε τὶς ἀνεκδιήγητες χάριτες. Ἂν δὲν κάνωμε ἔτσι, δὲν θὰ ἀποκομίσωμε οὔτε τὰ ἁρμόδια στὸν καιρό τους.

60. Μερικοὶ ἔλαβαν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὶς ἅγιες ἀμοιβὲς τῶν κόπων τους πρὶν ἀπὸ τοὺς καμάτους, ἄλλοι μετὰ τοὺς καμάτους καὶ ἄλλοι τὴν ὥρα τοῦ θανάτου, σύμφωνα μὲ τὴν ἀνεκδιήγητη οἰκονομία τοῦ Θεοῦ. Ἀξίζει δὲ νὰ ἐρευνήσωμε σὲ ποιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς περιπτώσεις συμβαδίζει περισσότερο ἡ ταπεινοφροσύνη. (Ὁπωσδήποτε στὴν τελευταία).

61. Ὑπάρχει ἀπόγνωσις ποὺ ὀφείλεται στὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν καὶ στὸ βάρος τῆς συνειδήσεως καὶ στὴν ἀφόρητη λύπη, διότι γέμισε ὁλωσδιόλου ἡ ψυχὴ ἀπὸ τραύματα καὶ καταποντίσθηκε ἀπὸ τὸ βάρος τους στὸν βυθὸ τῆς ἀπογνώσεως. Καὶ ὑπάρχει ἄλλη ἀπόγνωσις ποὺ μᾶς συμβαίνει ἀπὸ ὑπερηφάνεια καὶ οἴησι, διότι θεωροῦμε ὅτι δὲν ἄξιζε νὰ πάθη μία τέτοια πτῶσι ὁ ἑαυτός μας. Τοῦτο εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα ποὺ θὰ διακρίνη ἕνας προσεκτικὸς παρατηρητὴς στὴν κάθε μία: Στὴν πρώτη παραδίδεται ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀδιαφορία, ἐνῷ στὴν δευτέρα συνεχίζει μὲ ἀπόγνωσι τοὺς ἀσκητικούς του ἀγῶνες – πράγμα ἐπιζήμιο. Θεραπεία τοῦ ἑνὸς εἶναι ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ εὐελπιστία, καὶ τοῦ ἄλλου ἡ ταπείνωσις καὶ τὸ νὰ μὴ κρίνη κανένα.

62. Ἂς μὴ θαυμάζωμε καὶ ἂς μὴ παραξενευώμαστε, ὅταν βλέπωμε μερικοὺς νὰ προφέρουν καλοὺς λόγους, ἐνῷ διαπράττουν ἔργα πονηρά. (Αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν οἴησι). Καὶ τὸν ὄφι ἄλλωστε ἐκεῖνον στὸν παράδεισο, ἡ οἴησις μᾶλλον τὸν κατέστρεψε, ἀνυψώνοντάς τον.

63. Σὲ κάθε ἐνέργειά σου καὶ σὲ κάθε σου συμπεριφορά, εἴτε εἶσαι κάτω ἀπὸ ὑποταγὴ εἴτε ὄχι,

εἴτε πρόκειται γιὰ κάτι φανερὸ εἴτε γιὰ κάτι ἐσωτερικό, νὰ ἔχης ὡς τύπο καὶ ὡς κανόνα τοῦτο, γιὰ νὰ διακρίνης ἐὰν αὐτὰ γίνωνται σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ: Ἐάν, δηλαδή, ἕνας ἀρχάριος ἐπιτελῆ κάποιο πνευματικὸ ἔργο καὶ δὲν ἀποκτᾶ ἀπὸ αὐτὸ περισσοτέρα ταπείνωσι ἀπὸ ὅ,τι εἶχε, νομίζω, ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν γίνεται κατὰ Θεόν, εἴτε μικρὸ εἶναι εἴτε μεγάλο.

64. Ἐμεῖς λοιπὸν οἱ νήπιοι καὶ ἀρχάριοι θὰ πληροφορούμεθα τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἀνέφερα. Οἱ μεσαῖοι, ἴσως μὲ τὸ σταμάτημα τῶν πολέμων τοῦ διαβόλου. Καὶ οἱ τέλειοι, μὲ τὴν προσθήκη καὶ τὴν ἀφθονία τοῦ θείου φωτός.

Ὅσα κατορθώνουν οἱ μεγάλοι τὰ θεωροῦν μικρά, χωρὶς ἴσως νὰ εἶναι μικρά. Ὅσα ὅμως οἱ μικροὶ τὰ θεωροῦν μεγάλα, δὲν εἶναι ὁπωσδήποτε μεγάλα οὔτε τέλεια.

65. Ἡ ἀτμόσφαιρα ποὺ καθάρισε ἀπὸ τὰ σύννεφα, μᾶς παρουσίασε λαμπρὸ τὸν ἥλιο. Καὶ ἡ ψυχὴ ποὺ ἀπηλλάγη ἀπὸ τὶς προλήψεις καὶ ἀξιώθηκε τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ὁπωσδήποτε ἀντίκρυσε τὸ θεῖο φῶς.

66. Ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ ἄλλο ἡ ἀργία καὶ ἄλλο ἡ ἀμέλεια καὶ ἄλλο τὸ πάθος καὶ ἄλλο ἡ πτῶσις. Ὅποιος μπορεῖ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Κυρίου νὰ τὰ ἐρευνήση, ἂς τὰ ἐρευνήση προσεκτικά.

67. Μερικοὶ μακαρίζουν ἀνάμεσα στὰ πνευματικὰ χαρίσματα ὅ,τι φαίνεται ἐξωτερικὰ καὶ ὅ,τι θαυματουργεῖ· καὶ δὲν γνωρίζουν ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ ἀλλὰ ἀνώτερα καὶ ἀπόκρυφα, τὰ ὁποῖα γι᾽ αὐτὸ καὶ δὲν χάνονται.

68. Ἐκεῖνος ποὺ ἐπέτυχε τὴν τελεία κάθαρσι, ἂν καὶ δὲν βλέπη τὴν ἴδια τὴν οὐσία τῆς ψυχῆς τοῦ πλησίον, βλέπει ὅμως σὲ τί κατάστασι εὑρίσκεται. Ἐκεῖνος ποὺ προοδεύει, ἀλλὰ δὲν ἔφθασε ἀκόμη στὴν τελειότητα, ἀντιλαμβάνεται τὴν ψυχικὴ κατάστασι τοῦ πλησίον ἀπὸ τὶς σωματικὲς ἐκδηλώσεις του.

69. Ὀλίγη φωτιὰ ἐξαφάνισε πολλὲς φορὲς ὁλόκληρο δάσος. Ὁμοίως μία μικρὴ τρύπα σ᾽ ἕνα δοχεῖο μᾶς κατέστρεψε ὅλον τὸν κόπο.

70. Συμβαίνει μερικὲς φορές, ὥστε ἡ ἀνάπαυσις τοῦ ἐχθροῦ μας, δηλαδὴ τοῦ σώματός μας, νὰ διεγείρη τοὺς λογισμοὺς χωρὶς νὰ ἐπιφέρη σαρκικὴ πύρωσι. Καὶ ἄλλες φορὲς συμβαίνει, ὥστε ἡ καταπίεσις καὶ ἡ θλίψις τοῦ σώματος νὰ προκαλῆ ἀκόμη καὶ σαρκικὲς κινήσεις. Καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ μὴ στηριζώμεθα στοὺς ἑαυτούς μας, ἀλλὰ σ᾽ Ἐκεῖνον, τὸν Θεὸν δηλαδή, ποὺ μπορεῖ καὶ θανατώνει τὴν ζωντανή, δηλαδὴ τὴν σάρκα, μὲ τρόπο ποὺ ἐμεῖς δὲν γνωρίζομε.

71. Ὅταν ἰδοῦμε κάποιους ἀδελφοὺς νὰ μᾶς δείχνουν ἐν Κυρίῳ πολλὴ ἀγάπη, πρὸς αὐτοὺς περισσότερο ἂς φυλάξωμε τὸ ἀπαρρησίαστον. Διότι τίποτε δὲν διαλύει τόσο τὴν ἀγάπη, ὅσο ἡ παρρησία. Ἐπὶ πλέον δημιουργεῖ καὶ μίσος.

72. Ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς εἶναι νοερὸς καὶ περικαλλὴς καί, ἐὰν ἐξαιρέσωμε τοὺς Ἀγγέλους, ὑπερβαίνει στὴν ὡραιότητα τὸ καθετί. (Εἶναι δὲ καὶ πολὺ διεισδυτικός)· γι᾽ αὐτὸ πολλὲς φορὲς μερικοὶ ἐμπαθεῖς κατώρθωσαν νὰ διακρίνουν σὲ ἄλλες ψυχὲς ποὺ τὶς ἀγαποῦσαν ὑπερβολικὰ τὶς μυστικὲς σκέψεις τους. Καὶ μάλιστα ὅταν δὲν ἦταν βυθισμένοι στὰ ἀκάθαρτα πάθη τῆς σαρκός.

73. Σὲ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἄϋλο τίποτε δὲν ἀνθίσταται τόσο, ὅσο ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ὑλικό (10). Ἐὰν αὐτὸ συμβαίνει, ὁ ἀναγνώστης ἂς ἐξάγη μόνος του τὰ συμπεράσματα.

74. Οἱ παρατηρήσεις καὶ οἱ κρίσεις τῶν κοσμικῶν εἶναι συνήθως ἀντίθετες πρὸς τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ παρατηρήσεις καὶ οἱ κρίσεις διαφόρων μοναχῶν εἶναι συνήθως ἀντίθετες πρὸς

τὴν νοερὰ γνῶσι ποὺ χορηγεῖ ὁ Θεός. Οἱ πνευματικὰ ἀδύνατοι ἂς γνωρίζουν ὅτι τοὺς ἐπισκέπτεται ὁ Θεός, ὅταν παρουσιάζωνται σωματικὲς ταλαιπωρίες καὶ κίνδυνοι καὶ ἐξωτερικοὶ πειρασμοί, ἐνῷ οἱ τέλειοι ἂς τὸ γνωρίζουν ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀπὸ τὴν προσθήκη τῶν χαρισμάτων.

75. Ὑπάρχει κάποιος δαίμων ποὺ μόλις πέσωμε στὸ κρεββάτι, μᾶς πλησιάζει καὶ μᾶς κατατοξεύει μὲ πονηροὺς καὶ ρυπαροὺς λογισμούς. Ἀποσκοπεῖ δὲ νὰ μᾶς κάνη νὰ κοιμηθοῦμε μὲ ἀκάθαρτες σκέψεις, καὶ νὰ ἰδοῦμε ἐν συνεχείᾳ καὶ ἀκάθαρτα ὄνειρα, ἐὰν βεβαίως ἀπὸ ὀκνηρία δὲν σηκωθοῦμε γιὰ προσευχὴ καὶ δὲν ὁπλισθοῦμε ἐναντίον του.

76. Ὑπάρχει ὁ λεγόμενος π ρ ό δ ρ ο μ ο ς τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ὁ ὁποῖος μᾶς ὑποδέχεται μόλις ξυπνήσωμε, καὶ μολύνει τὴν «πρωτόνοιά» μας, δηλαδὴ τὴν πρώτη μας σκέψι. Νὰ προσφέρης τὶς ἀπαρχὲς τῆς ἡμέρας σου στὸν Κύριον, διότι ἡ ἡμέρα θὰ ἀνήκη σ᾽ ἐκεῖνον ποὺ ἐπρόλαβε τὴν ἀρχή της. Κάποιος ἐξαίρετος ἀγωνιστῆς μοῦ εἶπε ἕναν ἀξιάκουστο λόγο: «Ἀπὸ τὸ πρωὶ καταλαβαίνω πῶς θὰ περάσω τὴν ἡμέρα μου».

77. Εἶναι πολλοὶ οἱ δρόμοι καὶ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀπωλείας. Διὰ τοῦτο πολλὲς φορές, ἐνῷ ἀντιτάσσεται κάποιος σὲ ἕναν γιὰ κάτι καλό, συμβαίνει νὰ συμφωνῆ ἀπόλυτα μὲ ἕναν ἄλλο· (διότι τὸν ἄλλον τὸν θεωρεῖ ἱκανόν). Ἔτσι καὶ τῶν δυὸ ἐνεργειῶν του ὁ σκοπὸς εἶναι εὐάρεστος στὸν Θεόν.

78. Ὅταν μᾶς συμβαίνουν θλίψεις καὶ πειρασμοί, οἱ δαίμονες μᾶς παρακινοῦν νὰ εἰποῦμε ἢ νὰ πράξωμε κάτι ἁμαρτωλό. Καὶ ἂν δὲν μπορέσουν, τότε πλησιάζουν ἀθόρυβα καὶ μᾶς προτρέπουν νὰ προσφέρωμε στὸν Θεὸν εὐχαριστία ὑπερήφανη.

79. Ὅσοι ἐφρόνησαν τὰ ἄνω, κατὰ τὸν χωρισμὸ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα, πρὸς τὰ ἄνω ἀνέρχονται μερικῶς, (δηλαδὴ μὲ τὴν ψυχὴ μόνο). Καὶ ὅσοι ἐφρόνησαν τὰ κάτω, πρὸς τὰ κάτω ὁμοίως. Σ᾽ αὐτὰ δὲ ποὺ χωρίζονται δὲν ὑπάρχει τίποτε στὸ μέσον.

80. Ἕνα ἀπὸ τὰ κτίσματα, (δηλαδὴ ἡ ψυχή), ἔλαβε τὸ εἶναι της ὄχι στὸν ἑαυτό της, ἀλλὰ μέσα σὲ ἄλλο κτίσμα, (δηλαδὴ στὸ σῶμα). Καὶ εἶναι ἀξιοθαύμαστο, πῶς μπορεῖ καὶ ὑπάρχει (μετὰ τὸν θάνατο), χωρὶς ἐκεῖνο μέσα στὸ ὁποῖο ἔλαβε τὸ εἶναι της.

81. Τὶς εὐσεβεῖς θυγατέρες τὶς γεννοῦν οἱ μητέρες (11) καὶ τὶς μητέρες ὁ Κύριος. Δὲν εἶναι δὲ ἄστοχο νὰ χρησιμοποιηθῆ αὐτὸς ὁ κανὼν καὶ στὰ ἀντίθετα, δηλαδὴ στὶς κακίες.

82. «Δειλὸς εἰς πόλεμον μὴ ἐξιέτω» (Δευτ. κ΄ 8), ὁρίζει ὁ Μωϋσῆς ἢ καλύτερα ὁ Θεός. Διότι ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ὑποστῆ αὐτὸς τὴν «ἐσχάτην πλάνην τῆς ψυχῆς», ἡ ὁποία φυσικὰ εἶναι βαρύτερη ἀπὸ τὴν πρώτη, τὴν πτῶσι δηλαδὴ τοῦ σώματος (12).

Φῶς γιὰ ὅλα τὰ σωματικὰ μέλη εἶναι οἱ αἰσθητοὶ ὀφθαλμοί. Καὶ νοερὸ φῶς γιὰ τὶς θεῖες ἀρετὲς εἶναι ἡ διάκρισις.

----

1. Τρεῖς ἐννοεῖ τὴν γαστριμαργία, φιλαργυρία καὶ κενοδοξία, ποὺ θεωροῦνται ρίζες τῶν παθῶν. Στοὺς τρεῖς αὐτοὺς πειρασμοὺς ἐπολεμήθηκε καὶ ὁ Κύριος στὴν ἔρημο. Πέντε ἐννοεῖ τὴν πορνεία, ἀκηδία, λύπη, ὀργὴ καὶ ὑπερηφάνεια.

2. Ἐννοεῖ τὸν ἀββᾶ Λέοντα ἀπὸ τὴν Καππαδοκία, ὁ ὁποῖος προκειμένου νὰ σώση τρεῖς μοναχοὺς ποὺ συνέλαβαν αἰχμαλώτους οἱ Μάζικες -βερβερικὸς λαὸς τῆς Βορείου Ἀφρικῆς- δὲν ἐδίστασε νὰ παραδοθῆ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τελικὰ νὰ ὑποστῆ μαρτυρικὸ θάνατο δι᾽ ἀποκεφαλισμοῦ. Τὸ περιστατικὸ ἀναγράφεται στὸ Λαυσαϊκό.

3. Ἡ ἔκφρασις «νοερὰ αἴσθησις» ἀποτελεῖ καθιερωμένο νηπτικὸ ὅρο. Συνώνυμος διατύπωσις εἶναι: «καρδιακὴ

αἴσθησις» ἢ «πνευματικὴ αἴσθησις». «Ὑπάρχει μέσα μας καὶ δὲν ὑπάρχει» σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει, ὅταν ὁ νοῦς δὲν ἔχη καθαρθῆ ἀπὸ τὸ σκότος τῶν παθῶν καὶ δὲν ἔχη γίνει ὄχημα τῆς Χάριτος. Μὲ τὴ νοερὰ αὐτὴ αἴσθησι γίνονται ἀντιληπτὲς οἱ θείες ἀποκαλύψεις, θεωρίες καὶ ὁράσεις.

4. Δηλαδή: Μὲ τὶς τρεῖς μεγάλες ἀρετὲς νὰ πολεμήσωμε τὰ τρία μεγάλα πάθη. Τὰ πάθη αὐτά, ὅπως σχολιάζει καὶ ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης τῆς Ραϊθοῦ, εἶναι ἡ φιληδονία, ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ φιλοδοξία. Οἱ δὲ ἀρετὲς ἡ ἐγκράτεια, ἡ ταπείνωσις καὶ ἡ ἀγάπη.

5. «Ἰσραήλ» κατὰ μία ἑρμηνευτικὴ ἐκδοχὴ σημαίνει «ὁ βλέπων τὸν Θεόν». Στοὺς μυστικοὺς Πατέρες ὡς Ἰσραὴ ἀλληγορεῖται ὁ κεκαθαρμένος νοῦς ποὺ ἀξιώθηκε τῆς θείας θεωρίας καὶ ἐλλάμψεως -«νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν».

6. «Δεινότητα» ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν ἱκανότητα, τὴν πανουργία, τὴν ἐφευρετικότητα. Δηλαδὴ μπορεῖ κάποιος ἐν ὀνόματι τῆς διακρίσεως νὰ προβάλλη ποικίλα ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ ὑποστηρίζει ἀπόψεις, νὰ δικαιολογεῖ ἐνέργειες, νὰ καθησυχάζη τὴν συνείδησί του κ.λπ.

7. Δηλαδὴ μὲ τὸ πῦρ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο γίνεται ἀντιληπτὸ στοὺς προχωρημένους ὡς αἰσθητὸ πῦρ ποὺ καίει χωρὶς νὰ καίη. Ἢ μὲ πῦρ τοῦ θείου πόθου, ὁ ὁποῖος φλογίζει καὶ θερμαίνει τὴν καρδία τῶν ἀγωνιστῶν.

8. Στὸν Μέγαν Ἀντώνιο ἐπὶ παραδείγματι καὶ στὸν ὅσιο Παχώμιο ἐδίδαξε τὴν προσευχή, ὅπως ἀναφέρεται στὸν βίο τους, θεῖος Ἄγγελος.

9. Ὁ πρῶτος τρόπος ἁρμόζει στοὺς ἀρχαρίους, ὁ δεύτερος στοὺς μεσαίους καὶ ὁ τρίτος στοὺς προχωρημένους καὶ θεωρητικούς.

10. Τὸν ἄϋλο δηλαδὴ καὶ ὑψιπέτη νοῦ τὸν θολώνει, τὸν ἀμαυρώνει καὶ τὸν σύρει πρὸς τὰ κάτω ἡ σάρκα μὲ τὰ πάθη της.

11. Ὡς μητέρες χαρακτηρίζονται ἐδῶ οἱ γενικὲς ἢ καθολικὲς ἢ περιεκτικὲς ἀρετές· καὶ ὡς θυγατέρες οἱ ἐπὶ μέρους ἀρετές.

12. Τὸ νόημα εἶναι τὸ ἑξῆς: Κανεὶς δειλὸς καὶ μικρόψυχος ἂς μὴ προχωρήση στὸν ἀγῶνα τῆς μοναχικῆς ζωῆς, μὴ τυχὸν καὶ πτοηθῆ καὶ νικηθῆ καὶ πέση ὄχι μόνο στὴν σαρκικὴ ἁμαρτία, ἀλλὰ καὶ στὴν πλήρη ψυχικὴ ἀπόγνωσι, ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται ὡς «ἐσχάτη πλάνη» τῆς ψυχῆς.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

Περὶ διακρίσεως

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
(Περὶ διακρίσεως εὐδιακρίτου)

«ΟΝ ΤΡΟΠΟΝ ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος φλεγομένη τὰ νάματα» (Ψαλμ. μα΄ 2), ἔτσι εἶναι ποθητὴ

στοὺς μοναχοὺς ἡ κατανόησις τοῦ ἀγαθοῦ θείου θελήματος. Ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τοῦ συγκεκριμένου, (ὅταν δηλαδὴ στὸ ἀγαθὸ ὑπάρχη καὶ τὸ κακό), καθὼς ἐπίσης καὶ τοῦ ἀντιθέτου· περὶ τῶν ὁποίων «πολὺς ἡμῖν ὄντως ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος» (Ἑβρ. ε΄ 11). Δύσκολα ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ποιὲς ἀπὸ τὶς μοναχικές μας ὑποθέσεις πρέπει νὰ τακτοποιοῦνται ταχύτατα καὶ χωρὶς καμμία ἀναβολή, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνον ποὺ λέγει: «Οὐαὶ ὁ ἀναβαλλόμενος ἡμέραν ἐξ ἡμέρας» (πρβλ. Σοφ. Σειρὰχ ε΄ 7) καὶ καιρὸν ἐκ καιροῦ. Καὶ ποιὲς πάλι, μὲ ἠρεμία καὶ περίσκεψι, ὅπως μᾶς συμβουλεύει ἐκεῖνος ποὺ εἶπε: «Μετὰ κυβερνήσεως γίνεται πόλεμος» (Παρ. κδ΄ 6)· καθὼς ἐπίσης: «Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω» (Α΄ Κορ. ιδ΄ 40).

Δὲν εἶναι! Ὄχι! Δὲν εἶναι τοῦ τυχόντος νὰ διακρίνη ἀμέσως καὶ εὐκρινῶς τὰ δυσδιάκριτα αὐτὰ πράγματα. Ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ θεοφόρος Δαβίδ, ποὺ ὡμιλοῦσε μέσα του τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πολλὲς φορὲς προσεύχεται γι᾽ αὐτό. Καὶ ἄλλοτε λέγει: «Δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά σου, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός μου» (Ψαλμ. ρμβ΄ 10). Ἄλλοτε: «Ὁδήγησόν με ἐπὶ τὴν ἀλήθειάν σου» (Ψαλμ. κδ΄ 5). Καὶ ἄλλοτε: «Γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁδὸν ἐν ᾗ πορεύσομαι, ὅτι πρὸς σὲ ἀπὸ πάσης μερίμνης βιοτικῆς καὶ πάθους, τὴν ψυχήν μου ἦρα καὶ ὕψωσα» (πρβλ. Ψαλμ. ρμβ΄ 8).

2. Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ μάθουν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ὀφείλουν προηγουμένως νὰ θανατώσουν τὸ ἰδικό τους. Ἀφοῦ δὲ προσευχηθοῦν μὲ πίστι καὶ ἀπονήρευτη ἁπλότητα, ἂς ἐρωτήσουν μὲ ταπείνωσι καρδίας καὶ ἀδίστακτο λογισμὸ τοὺς γέροντας ἢ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀκόμη, καὶ ἂς δεχθοῦν τὶς συμβουλές τους σὰν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι ἀντίθετες πρὸς τὸ θέλημά τους· ἔστω καὶ ἐὰν δὲν εἶναι καὶ τόσο πνευματικοὶ οἱ ἐρωτηθέντες· διότι δὲν εἶναι ἄδικος ὁ Θεὸς νὰ ἀφήση νὰ πλανηθοῦν ψυχὲς ποὺ μὲ πίστι καὶ ἀκακία ἐταπεινώθηκαν ἐμπρὸς στὴν συμβουλὴ καὶ στὴν κρίσι τοῦ πλησίον.

Ἀκόμη καὶ ἀνίδεοι ἐὰν εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἐρωτῶνται, ἐκεῖνος ποὺ ἀπαντᾶ μὲ τὸ στόμα τους εἶναι ὁ ἄϋλος καὶ ἀόρατος Θεός.

Ὅσοι ἀκολουθοῦν ἀδίστακτα αὐτὸν τὸν κανόνα, εἶναι ἄνθρωποι μὲ πολλὴ ταπείνωσι. Ἐὰν κάποιος ἔθετε τὸ πρόβλημά του ἐμπρὸς στὸν ἦχο τοῦ Ψαλτηρίου (πρβλ. Ψαλμ. μη΄ 5), πόσο νομίζετε ὅτι ὑπερτερεῖ ὁ λογικὸς νοῦς καὶ ἡ νοερὰ ψυχὴ ἀπὸ τὸν ἦχο ἑνὸς ἀψύχου πράγματος;

Πολλοὶ ὅμως ἀπὸ τὴν αὐταρέσκειά τους δὲν ἀξιώθηκαν νὰ ἐνστερνισθοῦν τὸν τέλειο καὶ εὔκολο αὐτὸν τρόπο. Αὐτοὶ προσεπάθησαν νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου μὲ τὶς ἰδικές τους δυνατότητες, καὶ μᾶς ἐξέφεραν ἐπ᾽ αὐτοῦ πολυάριθμες καὶ ποικίλες γνῶμες.

3. Μερικοί, ἀσχολούμενοι μὲ τὰ θέματα αὐτά, ἐσταμάτησαν κάθε προσπάθεια τοῦ λογικοῦ τους στὸ νὰ δεχθῆ μία ἀπὸ τὶς δυὸ γνῶμες τους, εἴτε τὴν θετικὴ εἴτε τὴν ἀρνητική.

Καὶ μὲ γυμνὸ τὸν νοῦ τους ἀπὸ τὸ ἰδικό τους θέλημα, προσευχήθηκαν θερμὰ στὸν Κύριον ὡρισμένες ἡμέρες, καὶ ἔτσι κατώρθωσαν νὰ γνωρίσουν τὸ θεῖον θέλημα. Δηλαδή: Ἢ κάποιος νοῦς ὡμίλησε νοερῶς στὸν νοῦ τους ἢ ἐξηφανίσθη τελείως ἡ μία γνώμη ἀπὸ τὴν ψυχή.

Ἄλλοι ἀπὸ τὶς θλίψεις, τὶς ἀνωμαλίες καὶ ἀποτυχίες ποὺ συνέβησαν σὲ προσπάθειά τους, κατενόησαν (ὅτι δὲν ἦταν σύμφωνή μὲ τὸ θεῖον θέλημα καί) ὅτι τὰ ἐμπόδια ἦλθαν κατὰ παραχώρησι Θεοῦ, στηριζόμενοι σ᾽ ἐκεῖνον ποὺ εἶπε: «Ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς» (Α΄ Θεσ. β΄ 18). Καὶ ἄλλοι ἀντιθέτως ἀπὸ τὴν ἀνέλπιστη συμπαράστασι ποὺ εὕρισκαν, ἀντελήφθησαν ὅτι ἡ προσπάθειά τους εἶναι ἀρεστὴ στὸν Θεόν, καὶ εἶπαν: «Παντὶ τῷ προαιρουμένῳ τὸ ἀγαθὸν συνεργεῖ ὁ Θεός» (πρβλ. Ρωμ. η΄ 28).

4. Ὅποιος ἀπέκτησε μέσα του τὸν Θεὸν δι᾽ ἐλλάμψεως, αὐτός, καὶ στὰ πράγματα ποὺ ἐπείγουν

καὶ στὰ ἀντίθετα, πληροφορεῖται τὸ θεῖον θέλημα μὲ τὸν δεύτερο τρόπο, (τὴν προσευχή), ὄχι ὅμως μὲ ἀναμονὴ καὶ πάροδο χρόνου.

5. Τὸ νὰ διστάζῃ κανεὶς στὶς κρίσεις καὶ ἀποφάσεις καὶ νὰ μένῃ ἐπὶ πολὺ ἀπληροφόρητος, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ψυχὴ ἀφώτιστη καὶ φιλόδοξη. Διότι δὲν εἶναι ὁ Θεὸς ἄδικος νὰ κλείνῃ τὴν πόρτα σὲ ὅσους κρούουν ταπεινά. Σὲ ὅλα μας τὰ ἔργα, καὶ στὰ ἄμεσα καὶ στὰ ἀπώτερα, ἂς ἀναζητοῦμε τὴν σημασία ποὺ ἔχουν ὅσον ἀφορᾶ τὸν Κύριον. Ὅλα ὅσα γίνονται χωρὶς προσπάθεια καὶ χωρὶς μολυσμό, μόνο γιὰ τὸν Κύριον καὶ ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο, αὐτὰ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἶναι τελείως ἀγαθά, ὅμως γιὰ ἀγαθὰ θὰ μᾶς λογισθοῦν. Διότι ἔχει ἐπικίνδυνη κατάληξι τὸ νὰ πολυλεπτολογοῦμε καὶ νὰ ἐρευνοῦμε πράγματα ποὺ ὑπερβαίνουν τὶς δυνάμεις μας.

6. Μυστικὸ καὶ ἀνεξιχνίαστο εἶναι τὸ σχέδιο καὶ τὸ κρίμα ποὺ ἔχει ὁ Θεὸς γιὰ μᾶς. Πολλὲς φορὲς ἐπὶ παραδείγματι θέλει νὰ ἀποκρύψῃ ἀπὸ ἐμᾶς κατ᾽ οἰκονομία τὸ θεῖον θέλημά Του, γνωρίζοντας πὼς καὶ ἂν τὸ μάθωμε θὰ τὸ παραβοῦμε, ὁπότε καὶ θὰ τιμωρηθοῦμε περισσότερο.

7. Ἡ εὐθεία καρδία εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὰ πολύπλοκα καὶ πολυειδὴ πράγματα, καὶ ταξειδεύει ἀκίνδυνα μὲ τὸ πλοῖο τῆς ἀκακίας.

8. Ὑπάρχουν ἀνδρεῖες ψυχὲς ποὺ ἐπιβάλλουν στὸν ἑαυτό τους ἀγῶνες ὑπεράνω τῶν δυνάμεών τους ἀπὸ ἔρωτα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ μὲ ταπεινὸ φρόνημα στὴν καρδιά. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ὑπερήφανες καρδιὲς ποὺ κάνουν τὸ ἴδιο. Ἔχουν δὲ οἱ ἐχθροί μας σκοπὸ νὰ μᾶς προτρέπουν πολλὲς φορὲς σὲ πράγματα ἀνώτερα τῶν δυνάμεών μας, γιὰ νὰ κουρασθοῦμε ψυχικά, νὰ μὴ κατορθώσωμε ἔπειτα καὶ ὅσα εἶναι τῶν δυνάμεών μας, καὶ νὰ καταντήσωμε ἔτσι περίγελος στὰ μάτια τους.

9. Εἶδα μερικούς μὲ ἀδύνατη ψυχὴ καὶ ἀσθενικὸ σῶμα νὰ ἀποδύωνται γιὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν τους σὲ ἀγῶνες ἀνωτέρους τῶν δυνάμεών τους, ἀλλὰ τελικὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἀνθέξουν. Ἐγὼ τοὺς εἶπα ὅτι στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ὁ Θεὸς κρίνει τὴν μετάνοια ἀνάλογα μὲ τὸ μέτρο τῆς ταπεινώσεως καὶ ὄχι τῶν καμάτων.

10. Μερικὲς φορὲς ἡ κακὴ ἀνατροφὴ ἀποτελεῖ τὴν αἰτία πολὺ μεγάλων ἁμαρτιῶν. Ἐπίσης καὶ ἡ κακὴ συναναστροφή. Πολλὲς ὅμως φορὲς μία διεστραμμένη ψυχὴ ἐπαρκεῖ μόνη της γιὰ τὴν καταστροφή της. Ὅποιος ἐσώθηκε ἀπὸ τὰ δυὸ πρῶτα, ἐσώθηκε ἴσως καὶ ἀπὸ τὸ τρίτο. Ὅποιος ὅμως ἔχει τὸ τρίτο, σὲ ὁποιοδήποτε τόπο καὶ ἂν εὑρεθῇ, δὲν προκόπτει, ἀφοῦ ἄλλωστε κανένας τόπος δὲν εἶναι πιὸ ἀσφαλὴς ἀπὸ τὸν οὐρανό, (ἀπ᾽ ὅπου ἔπεσε ὁ διάβολος).

11. Τοὺς ἀπίστους ἢ τοὺς αἱρετικοὺς ποὺ μᾶς ἐπιτίθενται μὲ κακότητα, ἂς τοὺς ἀφίνουμε «μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν» (Τίτ. γ´ 10). Στοὺς ἐπιθυμοῦντας ὅμως νὰ μάθουν τὴν ἀλήθεια, «τὸ καλὸν ποιοῦντες ἕως αἰῶνος μὴ ἐκκακῶμεν» (Γαάλ. ς´ 9). Ἀλλὰ καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις ἂς εἶναι ἡ συμπεριφορά μας ἀνάλογη μὲ τὴν ψυχική μας δύναμι καὶ ἀντοχή.

12. Εἶναι παράλογος ὅποιος πέφτει σὲ ἀπόγνωσι, ἀκούοντας τὰ ὑπερφυσικὰ κατορθώματα τῶν Ἁγίων. Αὐτὰ ἀντιθέτως τὸν ἐκπαιδεύουν ἄριστα σ᾽ ἕνα ἀπὸ τὰ δυό: Ἢ τὸν παρακινοῦν μὲ τὴν ὁσιακὴ ἀνδρεία τους πρὸς μίμησι· ἢ πρὸς μεγάλη αὐτοκατάκρισι καὶ ἀναγνώρισι τῆς ἀδυναμίας του μὲ τὴν τρεῖς φορὲς ὁσιακὴ ταπείνωσι.

13. Ὑπάρχουν ἀκάθαρτοι δαίμονες, πονηρότεροι τῶν πονηρῶν, οἱ ὁποῖοι μᾶς συμβουλεύουν νὰ μὴ κάνωμε μόνοι μας τὴν ἁμαρτία. Αὐτοὶ ἐπιθυμοῦν νὰ ἔχωμε καὶ ἄλλους συνενόχους στὸ κακό, γιὰ νὰ μᾶς ἑτοιμάσουν βαρύτερη τιμωρία. Εἶδα μία ἁμαρτωλὴ συνήθεια ποὺ τὴν ἔμαθε ὁ ἕνας ἀπὸ κάποιον ἄλλο. Ἔπειτα ἐκεῖνος ποὺ τὴν ἐδίδαξε ἦλθε σὲ συναίσθησι, ἄρχισε νὰ μετανοῇ

καὶ ἐσταμάτησε τὴν ἁμαρτία. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ μαθητὴς του συνέχιζε νὰ τὴν διαπράττη, καὶ ἡ ἰδική του μετάνοια ἀπέβη ἀτελὴς καὶ ἀνίσχυρη.

14. Μεγάλη, πράγματι, μεγάλη εἶναι ἡ πονηρία τῶν δαιμόνων· δύσκολα τὴν ἀντιλαμβανόμεθα καὶ ὀλίγοι τὴν βλέπουν. Καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι, νομίζω, δὲν τὴν βλέπουν ὁλόκληρη. Ἀλήθεια, πῶς συμβαίνει πολλὲς φορὲς νὰ εἴμαστε χορτασμένοι ἀπὸ ἀπολαυστικὰ φαγητά, καὶ ἐν τούτοις νὰ ἀγρυπνοῦμε μὲ καθαρὸ νοῦ, καὶ ἄλλες φορὲς νὰ νηστεύωμε καὶ νὰ ταλαιπωρούμεθα, καὶ ἐν τούτοις νὰ μᾶς κυριεύη ἄσχημα ὁ ὕπνος; Νὰ ἡσυχάζωμε, καὶ ἐν τούτοις νὰ εἴμαστε σκληροί, καὶ νὰ συναναστρεφώμαστε ἄλλους, καὶ νὰ εἴμαστε γεμάτοι κατάνυξι; Ἐνῷ πεινοῦμε ὑπερβολικά, νὰ ἔχωμε πειρασμοὺς στὸν ὕπνο, καὶ ἐνῷ εἴμαστε χορτάτοι, νὰ μὴν ἐνοχλούμεθα καθόλου; Ἐνῷ περνοῦμε πτωχικά, νὰ γινώμαστε σκυθρωποὶ καὶ ἀσυγκίνητοι, καὶ ἐνῷ περνοῦμε πλούσια καὶ μὲ οἰνοποσίες, νὰ παρουσιαζώμαστε γεμάτοι ἱλαρότητα καὶ κατανυκτικότητα; Γι᾽ αὐτὰ ὅποιος μπορεῖ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Κυρίου, ἂς διαφωτίση ὅσους εἶναι ἀφώτιστοι. Διότι ἐμεῖς σ᾽ αὐτὰ τὰ θέματα εἴμαστε ἀφώτιστοι. Τὸ μόνο ποὺ ἔχομε νὰ εἰποῦμε εἶναι ὅτι οἱ ἀλλαγὲς αὐτὲς δὲν ὀφείλονται πάντοτε στοὺς δαίμονας, ἀλλὰ μερικὲς φορὲς στὴν κράσι καὶ στὴν κατάστασι τοῦ σώματος, στὸ ἀκάθαρτο καὶ ἀχόρταγο αὐτὸ πάχος ποὺ μᾶς ἐδόθηκε καὶ ποὺ -δὲν ξέρω πῶς- δέθηκε γύρω στὴν φύσι μας.

Γιὰ τὶς δυσδιάκριτες αὐτὲς μεταπτώσεις ἂς παρακαλέσωμε εἰλικρινὰ καὶ ταπεινὰ τὸν Κύριον. Καὶ ἐὰν μετὰ τὸ διάστημα τῶν προσευχῶν μας διαπιστώσωμε ὅτι συνεχίζεται μία ὡρισμένη κατάστασις, τότε θὰ καταλάβωμε ὅτι δὲν προέρχεται ἀπὸ τοὺς δαίμονες, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν φύσι μας. Πολλὲς φορὲς ὅμως καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ μᾶς εὐεργετῆ, σύμφωνα μὲ τὰ σοφὰ σχέδιά Του, καὶ μὲ τὰ ἀντίθετα, γιὰ νὰ καταστέλλη ἔτσι μὲ κάθε τρόπο τὴν οἴησί μας. Εἶναι δύσκολο καὶ ἐπικίνδυνο νὰ περιεργάζεται κανεὶς τὸν βυθὸ τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ, διότι αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ περίεργοι ταξειδεύουν μὲ τὸ πλοῖο τῆς οἰήσεως. [Χάριν ὅμως τῆς ἀσθενείας πολλῶν θὰ πρέπει νὰ εἰποῦμε μερικά].

15. Ἐρώτησε κάποιος ἕναν διορατικό: «Γιατί ὁ Θεὸς ἐστόλισε μερικούς μὲ χαρίσματα καὶ θαυματουργικὲς ἱκανότητες, ἀφοῦ προεγνώριζε τὶς μελλοντικὲς πτώσεις τους»; Καὶ ἐκεῖνος τοῦ λέγει: «Γιὰ νὰ προφυλάξη τοὺς ὁμοίους των πνευματικοὺς ἄνδρας, γιὰ νὰ φανῆ ὅτι ἔχομε τὸ αὐτεξούσιον, καὶ γιὰ νὰ καταστήση τοὺς πεσόντας ἀναπολογήτους τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως».

16. Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ὡς μὴ τέλειος λέγει: «Πρόσεχε σεαυτῷ» (Δευτερ. δ´ 9), ἐνῷ ὁ Κύριος ὡς ὑπερτέλειος μᾶς παρήγγειλε ἐπὶ πλέον καὶ γιὰ τὴν διόρθωσι τοῦ ἀδελφοῦ μας: «Ἐὰν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου ἢ μᾶλλον ἡ ὑπόδειξίς σου εἶναι ἄδολη καὶ ταπεινή, τότε μὴν ἀμελήσης τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου καὶ μάλιστα σὲ αὐτοὺς ποὺ δέχονται τὴν ὑπόδειξι. Ἐὰν ὅμως δὲν ἔχης φθάσει ἀκόμη σ᾽ αὐτὸ τὸ σημεῖο, ἂς ἐκτελῆς ἔστω τὴν ἐντολὴ τοῦ Νόμου.

17. Μὴν ἐκπλήττεσαι βλέποντας καὶ τοὺς προσφιλεῖς σου νὰ σὲ ἐχθρεύωνται (ἐπειδὴ τοὺς ἐλέγχεις). Διότι οἱ ἐπιπόλαιοι γίνονται ὄργανα (καὶ ὅπλα) τῶν δαιμόνων καὶ μάλιστα ἐναντίον τῶν ἐναρέτων, ποὺ εἶναι ἐχθροὶ τῶν δαιμόνων.

18. Ἕνα ἀπ᾽ ὅσα συμβαίνουν σ᾽ ἐμᾶς μοῦ δημιουργεῖ μεγάλη ἔκπληξι: Ἐνῷ στὶς ἀρετὲς ἔχομε ὡς βοηθοὺς τὸν παντοδύναμον Θεόν, τοὺς Ἀγγέλους καὶ τοὺς Ἁγίους, καὶ στὰ πάθη μόνο τὸν πονηρὸ διάβολο, πῶς συμβαίνει νὰ ὑποκύπτωμε εὐκολώτερα καὶ γρηγορώτερα στὰ πάθη; Ἐπάνω σ᾽ αὐτὸ ἐγὼ δὲν θέλω νὰ ὁμιλήσω λεπτομερῶς, ἀλλὰ καὶ οὔτε μπορῶ.

19. Ἐὰν τὰ διάφορα κτίσματα παραμένουν στὴν κατάστασι ποὺ ἐδημιουργήθηκαν, πῶς ἐγὼ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐδημιουργήθηκα κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ ταλαιπωροῦμαι ἀναμεμειγμένος μὲ τὴν λάσπη, (τὸ πήλινο δηλαδὴ σῶμα); ὅπως λέγει ὁ μέγας Γρηγόριος. Ἐὰν πάλι κάποια

δημιουργήματα κατέληξαν νὰ γίνουν κάπως διαφορετικὰ ἀπὸ τὸν προορισμό τους, πάντως θὰ πρέπει μὲ σφοδρότητα νὰ ἐπιθυμοῦν τὴν συγγένειά τους, (ἐκεῖνα δηλαδὴ μὲ τὰ ὁποῖα ἐξ ἀρχῆς ἐπλάσθηκαν ὅμοια).

20. Ὅλα τὰ τεχνάσματα -γιὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι- πρέπει κανεὶς νὰ χρησιμοποιῆ, προκειμένου τὸν πηλό, (τὸ πήλινο δηλαδὴ σῶμα), νὰ τὸν ἀνεβάση καὶ νὰ τὸν ἐνθρονίση στὸν θρόνο τοῦ Θεοῦ. Κανεὶς λοιπὸν ἂς μὴ προφασίζεται ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἀνεβῆ ἐκεῖ, διότι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ θύρα εἶναι ἀνοιγμένες.

21. Ἡ ἀκρόασις τῶν κατορθωμάτων τῶν πνευματικῶν μας Πατέρων δημιουργεῖ στὸν νοῦ καὶ στὴν ψυχὴ φλογερὸ ζῆλο. Ἡ ἀκρόασις ὅμως τῶν διδασκάλων εἶναι αὐτὴ ποὺ καθοδηγεῖ τοὺς ζηλωτὰς στὴν ἐπιτυχῆ μίμησι τῶν Πατέρων.

22. Διάκρισις σημαίνει λύχνος μέσα στὸ σκοτάδι, ἐπιστροφὴ τῶν πεπλανημένων, φωτισμὸς ὅσων ἔχουν μυωπία. Διακριτικὸς σημαίνει χορηγός της ὑγείας, καταστροφεὺς τῆς ἀσθενείας.

23. Οἱ λεγόμενοι μικροθαύμαστοι, (αὐτοὶ ποὺ θαυμάζουν καὶ μεγαλοποιοῦν τὰ μικρά), φθάνουν σ᾽ αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀπὸ δυὸ αἰτίες: Ἢ λόγω ὑπερβολικῆς ἀγνοίας ἢ λόγω ταπεινοφροσύνης, ἡ ὁποία τοὺς κάνει νὰ ἐξυψώνουν καὶ νὰ ἐκθειάζουν τὰ κατορθώματα τοῦ πλησίον.

24. Ἂς ἀγωνιζώμαστε νὰ μὴν εἴμαστε μόνο παλαισταὶ ἀλλὰ καὶ πολεμισταὶ τῶν δαιμόνων. Διότι οἱ πρῶτοι ἄλλοτε κτυποῦν καὶ ἄλλοτε κτυποῦνται, ἐνῷ οἱ δεύτεροι πάντοτε καταδιώκουν τὸν ἐχθρό.

25. Ὅποιος ἐνίκησε τὰ πάθη, αὐτὸς πληγώνει τοὺς δαίμονας καὶ μὲ τὸν ἑξῆς τρόπο: Ὑποκρίνεται ὅτι εἶναι κυριευμένος ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ἐξαπατώντας ἔτσι τοὺς ἐχθρούς του μένει ἀπολέμητος. Ὅπως συνέβη μὲ κάποιον ἀδελφό, ποὺ ἐνῷ κάποτε ὑπέστη ἀτιμίες δὲν ἐταράχθη καθόλου ἡ καρδιά του, παρὰ μόνο προσευχήθηκε νοερῶς. Ἐν συνεχείᾳ ὅμως ἄρχισε νὰ διαμαρτύρεται καὶ νὰ ὀδύρεται γιὰ τὶς ἀτιμίες ποὺ ὑπέστη, καὶ ἔτσι μὲ ἕνα προσποιητὸ πάθος ἔκρυψε τὴν ἀπάθειά του. Καὶ ἄλλος πάλι ἀδελφὸς ἐνῷ δὲν εἶχε τὴν παραμικρὴ ὄρεξι γιὰ προεδρία, ἐπροσποιεῖτο ὅτι πολὺ ἔπασχε γι᾽ αὐτήν.

Πῶς δὲ νὰ σοῦ περιγράψω τὴν ἁγνότητα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἰσῆλθε στὸ πορνεῖο δῆθεν γιὰ νὰ ἁμαρτήση, καὶ ἔτσι ἀνέσυρε τὴν πόρνη στὴν ζωὴ τῆς ἀσκήσεως! (13) Σὲ ἕναν πάλι ἡσυχαστὴ ἔφερε κάποιος πρωὶ – πρωὶ ἕνα σταφύλι. Καὶ ἐκεῖνος, μόλις ἀνεχώρησε αὐτὸς ποὺ τὸ ἔφερε, ἂν καὶ δὲν εἶχε ὄρεξι, τὸ κατεβρόχθισε ἀμέσως μὲ ὑπερβολικὴ βουλιμία, παρουσιάζοντας ἔτσι τὸν ἑαυτό του ὡς γαστρίμαργο στοὺς δαίμονες.

Ἕνας ἄλλος πάλι ποὺ ἔχασε μερικὰ θαλλία, ὅλη τὴν ἡμέρα ἔδειχνε πολὺ πικραμένος γι᾽ αὐτό.

Σὲ ὅσους ὅμως χρησιμοποιοῦν αὐτὴν τὴν μέθοδο χρειάζεται μεγάλη νῆψις, μήπως καὶ ἐπιχειρώντας νὰ ἐμπαίξουν τοὺς δαίμονας καταλήξουν στὸν ἐμπαιγμὸ τοῦ ἑαυτοῦ τους. Αὐτοὶ ποὺ χρησιμοποιοῦν ἐπιτυχῶς αὐτὴ τὴν μέθοδο εἶναι μόνο ἐκεῖνοι γιὰ τοὺς ὁποίους κάποιος εἶπε: «Ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς» (Β´ Κορ. ς´ 8).

26. Ὅποιος ἐπιθυμῆ νὰ παραστήση ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ ἁγνὸ τὸ σῶμα καὶ νὰ τοῦ παρουσιάση καθαρὴ τὴν καρδιά, ἂς τηρῆ τὴν ἀοργησία καὶ τὴν ἐγκράτεια. Διότι χωρὶς αὐτὲς τὶς ἀρετὲς ὅλοι οἱ κόποι μας εἶναι μάταιοι.

27. Σὲ διαφορετικοὺς βαθμοὺς ἀντιλαμβάνονται τὸ ὑλικὸ φῶς οἱ ὀφθαλμοί. Ὁμοίως πολλὲς φορὲς καὶ διαφορετικὲς εἶναι οἱ λάμψεις καὶ οἱ ἐπισκέψεις τοῦ νοητοῦ Ἡλίου μέσα στὶς ψυχές.

Ἄλλες δηλαδὴ γίνονται μὲ τὰ δάκρυα τοῦ σώματος καὶ ἄλλες μὲ τὰ δάκρυα τῆς ψυχῆς, ἄλλες μὲ τὰ σωματικὰ μάτια καὶ ἄλλες μὲ τὰ ψυχικά. Διαφορετικὲς εἶναι ὅσες προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀκρόασι κάποιου λόγου καὶ διαφορετικὲς ὅσες ἐκδηλώνονται σὰν αὐθόρμητο σκίρτημα ψυχικῆς ἀγαλλιάσεως. Διαφορετικὲς οἱ προερχόμενες ἀπὸ τὴν ζωὴ τῆς ἡσυχίας καὶ διαφορετικὲς ἀπὸ τὴν ζωὴ τῆς ὑπακοῆς. Ἐπὶ πλέον ὑπάρχει καὶ μία ἰδιαιτέρα περίπτωσις: Κατ᾽ αὐτὴν ὁ νοῦς δι᾽ ἐκστάσεως παρουσιάζεται ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ «ἀρρήτως καὶ ἀφράστως» ἐν μέσῳ (νοεροῦ) φωτός.

28. Ὑπάρχουν οἱ ἀρετές, ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ οἱ μητέρες τῶν ἀρετῶν. Ὁ δὲ συνετὸς ἄνθρωπος ἀγωνίζεται περισσότερο γιὰ νὰ ἀποκτήση τὶς μητέρες. Περὶ τῶν μητέρων διδάσκει ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μὲ κάποια ἰδιαιτέρα ἐνέργεια. Περὶ τῶν θυγατέρων ὅμως μποροῦν νὰ διδάσκουν πολλοί.

29. Ἂς προσέξωμε μήπως ἀναπληρώνωμε τὴν ὀλιγοφαγία μὲ πολυϋπνία, διότι αὐτὸ εἶναι ἔργο ἀφροσύνης, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ἀντίθετο εἶναι ἔργο συνέσεως, (νὰ καταπολεμῆται δηλαδὴ ἡ τυχὸν πολυφαγία μὲ τὴν ὀλιγοϋπνία). Εἶδα ὡρισμένους ἀγωνιστὰς σὲ κάποια περίστασι νὰ ὑποχωροῦν κάπως στὴν ἐπιθυμία τῆς κοιλίας. Γρήγορα ὅμως καὶ χωρὶς καθυστέρησι οἱ ἀνδρεῖοι αὐτοὶ ἐβασάνισαν τὴν «τάλαινα», δηλαδὴ τὴν κοιλία, μὲ ὁλονύκτιο ἀγρυπνία καὶ τὴν ἔμαθαν νὰ ἀποστρέφεται στὸ ἑξῆς μετὰ χαρᾶς τὸν χορτασμό.

30. Πολεμεῖ πολὺ ἰσχυρὰ ὁ δαίμων τῆς φιλαργυρίας τοὺς ἀκτήμονας. Καὶ ὅταν δὲν κατορθώση τίποτε, τότε μὲ τὴν πρόφασι τῆς ἐλεημοσύνης πρὸς τοὺς πτωχοὺς πείθει τοὺς ἀΰλους νὰ γίνουν πάλι ὑλικοί.

31. Ὅταν εἴμαστε καταβεβλημένοι ψυχικὰ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας, ἂς ἐνθυμούμεθα συνεχῶς τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου στὸν Πέτρο νὰ συγχωρῇ «ἑβδομηκοντάκις ἑπτά» αὐτὸν ποὺ ἁμαρτάνει. Διότι ὁ Κύριος ποὺ παρήγγειλε κάτι τέτοιο στὸν ἄλλον, αὐτὸς ὁπωσδήποτε θὰ τὸ τηρήση πολὺ περισσότερο. Ὅταν ἀντιθέτως ὑπερηφανευώμαστε ἐν γένει γιὰ τὶς ἀρετές μας, ἂς ἐνθυμηθοῦμε πάλι αὐτὸν ποὺ εἶπε: «Ὅστις τελέσει πάντα τὸν πνευματικὸς νόμον, πταίσει δὲ ἐν ἑνὶ πάθει - τουτέστιν ἐν ὑψηλοφροσύνῃ – γέγονε πάντων ἔνοχος» (Ἰακώβ. β΄ 10).

32. Ὑπάρχουν περιπτώσεις κατὰ τὶς ὁποῖες ὡρισμένοι πονηροὶ καὶ φθονεροὶ δαίμονες ὑποχωροῦν ἑκουσίως καὶ δὲν πολεμοῦν τοὺς Ἁγίους. Καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ μὴ τοὺς προξενήσουν στεφάνους, μὲ πολέμους ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν περιμένουν νίκη.

33. «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί» (Ματθ. ε΄ 9). Κανεὶς δὲν ἀντιλέγει. Ἐγὼ ὅμως εἶδα καὶ «ἐχθροποιούς» οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν μακάριοι! Ἦταν κάποτε δυὸ ποὺ συνεδέοντο μὲ ἁμαρτωλὴ σχέσι. Καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς γνωστικοὺς πατέρας, σπουδαιότατος στὴν ἀρετή, ἐδημιούργησε μίσος μεταξύ τους, κατηγορώντας τὸν ἕναν στὸν ἄλλον ὅτι τὸν ὕβριζε, καὶ ἀντιθέτως. Ἔτσι κατώρθωσε ὁ πάνσοφος νὰ ἀποκρούση μὲ ἀνθρώπινη πονηρία τὴν κακία τῶν δαιμόνων καὶ νὰ δημιουργήση μίσος ποὺ διέσπασε τὸν ἁμαρτωλὸ δεσμό.

34. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι χάριν μιᾶς ἐντολῆς παραβαίνουν τὴν ἄλλη. Εἶδα κάποτε δυὸ νέους ἀγαπημένους μεταξύ τους κατὰ Θεόν. Ἐπειδὴ ὅμως ἀντελήφθησαν ὅτι μερικοὶ ἐβλάπτοντο καὶ ἐσκανδαλίζοντο, ἐσυμφώνησαν μεταξύ τους νὰ κρατηθοῦν ὡρισμένο καιρὸ σὲ ἀπόστασι.

35. Ὅπως δὲν ταιριάζουν ὁ γάμος μὲ τὴν κηδεία, ἔτσι καὶ ἡ ὑπερηφάνεια μὲ τὴν ἀπόγνωσι. Μερικὲς φορὲς ὅμως εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ συναντήση κανεὶς μαζί, ἀπὸ τὴν ἀκαταστασία τῶν δαιμόνων.

36. Ὑπάρχουν μερικοὶ ἀκάθαρτοι δαίμονες ποὺ μόλις ἀρχίση κάποιος τὴν μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς τοῦ ἀποκαλύπτουν τὴν ἑρμηνεία της. Τοῦτο ἰδιαίτερα ἀγαποῦν νὰ τὸ κάνουν σὲ καρδιὲς

κενοδόξων ἀνθρώπων καὶ μάλιστα μορφωμένων μὲ τὴν κατὰ κόσμον παιδεία. Καὶ ἀποσκοποῦν νὰ τοὺς ρίξουν σὲ αἱρέσεις καὶ βλάσφημες ἰδέες ἀπατώντας τοὺς σιγὰ-σιγά. Θὰ ἀντιληφθοῦμε δὲ καλῶς τὴν δαιμονικὴ αὐτὴ θεολογία ἢ καλύτερα βαττολογία ἀπὸ τὴν ταραχὴ καὶ τὴν ἀκατάστατη καὶ ἄτακτη εὐχαρίστησι ποὺ δημιουργεῖται στὴν ψυχὴ τὴν ὥρα τῆς ἐξηγήσεως.

37. Ὅλα τὰ πράγματα ἔλαβαν ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ τάξι καὶ ἀρχή, μερικὰ δὲ καὶ τέλος. Τὸ τέλος ὅμως τῆς ἀρετῆς εἶναι χωρὶς τέλος – «πέρας ἀπέραντον». Διότι ὅπως λέγει ὁ Ψαλμῳδός: «Πάσης συντελείας εἶδον πέρας· πλατεία δὲ καὶ ἀπέραντος ἡ ἐντολή σου σφόδρα» (πρβλ. Ψαλμ. ριη΄ 96).

38. Ἐὰν μερικοὶ ἀγωνισταὶ «πορεύωνται ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν» (Ψαλμ. πγ΄ 8), ἀπὸ τὴν δύναμι δηλαδὴ τῆς πράξεως στὴν δύναμι τῆς θεωρίας· καὶ ἐὰν «ἡ ἀγάπη οὐδέποτε λήγη» (πρβλ. Α΄ Κορ. ιγ΄ 8)· καὶ ἐάν, ὅπως ἀναφέρεται πάλι στὴν Γραφή, «ὁ Κύριος φυλάξη τὴν εἴσοδον τοῦ φόβου σου καὶ τὴν ἔξοδον τῆς ἀγάπης σου» (πρβλ. Ψαλμ. ρκ΄ 8)· ἄρα τὸ τέλος της εἶναι χωρὶς τέλος – «πέρας ἀπέραντον». Ὅσο καὶ ἂν προχωροῦμε σ᾽ αὐτήν, ποτὲ δὲν θὰ παύσωμε, ὄχι μόνο στὴν παροῦσα, ἀλλὰ οὔτε στὴν μέλλουσα ζωή, ἀπὸ τοῦ νὰ λαμβάνωμε καὶ νὰ προσθέτωμε φῶς γνώσεως ἐπάνω στὸ φῶς. Θὰ λεχθῆ δὲ καὶ τοῦτο, ὅσο καὶ ἂν φανῆ σὲ πολλοὺς παράδοξο: Σύμφωνά μὲ τὸν προηγούμενο συλλογισμό, ὦ μακάριε, θὰ ἐτολμοῦσα νὰ εἰπῶ ὅτι οὔτε οἱ Ἄγγελοι σταματοῦν νὰ προοδεύουν. Λέγω δὲ ὅτι προσθέτουν περισσότερη δόξα στὴν δόξα τους καὶ γνῶσι στὴν γνῶσι τους.

39. Μὴ θαυμάσης γιὰ τὸ ὅτι πολλὲς φορὲς οἱ δαίμονες μᾶς φέρνουν καὶ ἀγαθοὺς λογισμούς. Μᾶς τοὺς φέρνουν μέν, ἀλλὰ ἐν συνεχείᾳ ἐναντιώνονται νοερῶς σ᾽ αὐτούς. Καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ μᾶς πείσουν ὅτι ἀκόμη καὶ τὶς πιὸ μυστικὲς σκέψεις τῶν καρδιῶν μας τὶς γνωρίζουν (14).

40. Νὰ μὴ θέλης νὰ γίνεσαι αὐστηρὸς δικαστῆς ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀναπτύσουν θαυμάσιες διδασκαλίες, βλέποντάς τους κάπως ὀκνηροὺς στὴν πρακτική. Διότι πολλὲς φορὲς τὴν ἔλλειψί τους στὰ ἔργα τὴν ἀναπληρώνει ἡ ὠφέλεια ποὺ προξενεῖ ὁ λόγος τους. Ἀσφαλῶς δὲν τὰ κατέχομε ὅλοι ἐξ ἴσου ὅλα. Σὲ μερικοὺς ὁ λόγος ὑπερτερεῖ τοῦ ἔργου. Σὲ ἄλλους πάλι τὸ δεύτερο ὑπερέχει τοῦ πρώτου.

41. Ὁ Θεὸς οὔτε ἔπλασε οὔτε ἐδημιούργησε κανένα κακό. Κάποιοι ὅμως ἀπατήθηκαν ποὺ ἰσχυρίσθηκαν ὅτι μερικὰ ἀπὸ τὰ πάθη ὑπάρχουν ἐκ φύσεως στὴν ψυχή. Δὲν ἔλαβαν ὑπ᾽ ὄψιν τους ὅτι ἐμεῖς ὡρισμένες στοιχειώδεις κλίσεις τῆς φύσεώς μας τὶς μετεστρέψαμε σὲ πάθη. Ἐπὶ παραδείγματι: Ἐκ φύσεως ὑπάρχει μέσα μας ἡ δυνατότης τῆς σαρκικῆς σπορᾶς γιὰ τὴν γέννησι τέκνων. Ἐμεῖς ὅμως αὐτὸ τὸ μεταβάλαμε σὲ πορνεία. Ἐκ φύσεως ὑπάρχει μέσα μας ὁ θυμὸς ἐναντίον τοῦ ὄφεως, καὶ ἐμεῖς τὸν χρησιμοποιοῦμε ἐναντίον τοῦ πλησίον. Ἐκ φύσεως ὑπάρχει μέσα μας ὁ ζῆλος γιὰ τὶς ἀρετές, καὶ ἐμεῖς τὸν στρέφομε πρὸς τὸ κακό. Ἐκ φύσεως ὑπάρχει στὴν ψυχὴ ἡ ἐπιθυμία τῆς δόξης, ἀλλὰ τῆς ἄνω. Ἐκ φύσεως καὶ τὸ νὰ ὑπερηφανευώμεθα, ἀλλὰ κατὰ τῶν δαιμόνων. Ὁμοίως καὶ ἡ χαρά, ἀλλὰ ἐκείνη ποὺ ἔχει σχέσι μὲ τὸν Κύριον καὶ μὲ τὴν εὐτυχία τοῦ πλησίον. Μᾶς ἐδόθηκε ἀκόμη καὶ ἡ μνησικακία, ἀλλὰ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν της ψυχῆς. Μᾶς ἐδόθηκε καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς τροφῆς, ἀλλὰ ὄχι καὶ τῆς ἀσωτίας.

42. Ἡ ἄοκνη ψυχὴ ἐξήγειρε ἐναντίον της τοὺς δαίμονας. Ὅσο ὅμως αὐξήθηκαν οἱ πόλεμοι, τόσο αὐξήθηκαν καὶ οἱ στέφανοι. Αὐτὸς ποὺ δὲν κτυπᾶται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς δὲν πρόκειται βέβαια νὰ στεφανωθῆ. Καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν ἀποκάμνει ἀπὸ τὶς τυχὸν πτώσεις, θὰ δοξασθῆ ὡς πολεμιστὴς ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους.

43. Κάποιος ἀφοῦ παρέμεινε τρεῖς νύκτες μέσα στὴν γῆ ἀνεβίωσε μονίμως. Καὶ ὅποιος θὰ νικήση τὶς τρεῖς ὧρες δὲν πρόκειται πλέον νὰ ἀποθάνη (15).

44. Ἐὰν σύμφωνα μὲ τὰ παιδαγωγικά Του σχέδια ὁ Ἥλιος, (δηλαδὴ ὁ Θεός), ἀφοῦ ἀνέτειλε

μέσα μας, «ἔγνω» γιὰ πρώτη φορὰ «τὴν δύσιν αὐτοῦ» (Ψαλμ. ργ´ 19), ὁπωσδήποτε «ἔθετο σκότος ἐν τῇ ἀποκρυφῇ αὐτοῦ καὶ ἐγένετο νύξ» (πρβλ. Ψαλμ. ιζ´ 12, ργ´ 20). Κατ᾽ αὐτὴν τὴν νύκτα θὰ ἔλθουν ἐναντίον μας οἱ ἄγριοι λέοντες ποὺ εἶχαν πρὸ ὀλίγου ἀναχωρήσει, καὶ ὅλα τὰ θηρία τῶν ἀκανθωδῶν παθῶν ὠρυόμενα νὰ ἁρπάξουν ἀπὸ μέσα μας τὴν ἐλπίδα καὶ ζητώντας ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ἄδεια νὰ τραφοῦν ἀπὸ τὰ πάθη μας εἴτε μὲ τὸν λογισμὸ εἴτε μὲ τὴν πράξι (πρβλ. Ψαλμ. ργ´ 20-21).

«Ἀνέτειλε» πάλι σ᾽ ἐμᾶς διὰ τῆς σκοτεινῆς ταπεινώσεως «ὁ ἥλιος, καὶ συνήχθησαν» ὅλα τὰ θηρία, «καὶ εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν κοιτασθήσονται» (Ψαλμ. ργ´ 22), δηλαδὴ στὶς καρδιὲς τῶν φιληδόνων ἀνθρώπων, καὶ ὄχι σ᾽ ἐμᾶς. Τότε οἱ δαίμονες θὰ εἰποῦν μεταξύ τους: «Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι πάλιν μετὰ τούτων ἔλεος». Ἐμεῖς θὰ εἰποῦμε πρὸς αὐτούς: «Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μεθ᾽ ἡμῶν· ἐγενήθημεν εὐφραινόμενοι, ὑμεῖς δὲ διωκόμενοι» (πρβλ. Ψαλμ. ρκε´ 2-3).

«Ἰδοὺ Κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης», δηλαδὴ σὲ ψυχὴ ποὺ ὑψώθηκε ἐπάνω ἀπὸ κάθε γήϊνη ἐπιθυμία, καὶ θὰ ἔλθη στὴν καρδιὰ ποὺ προηγουμένως ἦταν σὰν Αἰγυπτία, γεμάτη σκότος, «καὶ σεισθήσονται τὰ χειροποίητα εἴδωλα» καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ τοῦ νοῦ (πρβλ. Ἡσ. ιθ´ 1).

45. Ἐὰν ὁ Χριστὸς σωματικῶς φεύγῃ μακρυὰ ἀπὸ τὸν Ἡρῴδη, παρ᾽ ὅλον ὅτι εἶναι παντοδύναμος, ἂς διδαχθοῦν οἱ προπετεῖς νὰ μὴν εἰσορμοῦν στοὺς πειρασμούς. Ἀναφέρει δὲ ἡ Γραφή: «Μὴ δώῃς εἰς σάλον τὸν πόδα σου, καὶ οὐ νυστάξει ὁ φυλάσσων σε ἄγγελος» (πρβλ. Ψαλμ. ρκ´ 3).

46. Μὲ τὴν ἀνδρεία συμπλέκεται ἡ ὑπερηφάνεια, ὅπως ὁ σμίλαξ μὲ τὸ κυπαρίσσι. Ἂς φροντίζωμε συνεχῶς ὥστε νὰ ἀποφεύγωμε καὶ τὸν ἁπλὸ λογισμό, ὅτι ἀποκτήσαμε κάποιο ἀγαθό. Ἀφοῦ δὲ ἐξετάσωμε ἐπακριβῶς τὰ γνωρίσματα αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ, ἂς ἐρευνήσωμε ἂν ὑπάρχῃ μέσα μας, καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ διαπιστώσωμε τὶς ἐλλείψεις μας. Ἐπίσης νὰ ἀναζητῇς συνεχῶς καὶ τὰ σημάδια τῶν παθῶν, καὶ τότε θὰ ἀνακαλύψῃς πολλὰ μέσα σου. Αὐτὰ δὲ τὰ πάθη, ἐπειδὴ εἴμαστε ἄρρωστοι δὲν μποροῦμε νὰ τὰ ἀντιληφθοῦμε, εἴτε ἀπὸ ἀδυναμία καὶ ἀσθένεια εἴτε ἀπὸ ριζωμένη πολυχρόνιο συνήθεια.

47. Ὁ Θεὸς ἐξετάζει τὴν πρόθεσι. Σὲ ὅσα ὅμως μποροῦμε, ζητεῖ μὲ φιλάνθρωπο τρόπο καὶ ἔργα. Εἶναι μέγας αὐτὸς ποὺ δὲν παραλείπει τίποτε ἀπὸ ὅσα μπορεῖ. Μεγαλύτερος ὅμως εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μὲ ταπείνωσι ἐπιχειρεῖ πράγματα ὑπὲρ τὴν δύναμί του. Πολλὲς φορὲς οἱ δαίμονες μᾶς ἐμποδίζουν ἀπὸ τὰ πιὸ ἐλαφρὰ καὶ ὠφέλιμα ἔργα καὶ μᾶς προτρέπουν περισσότερο στὰ πλέον κοπιαστικά.

48. Εὑρίσκω ὅτι ὁ Ἰωσὴφ δὲν ἐμακαρίσθη (πρβλ. Γεν. λθ´) γιὰ τὴν ἀπάθειά του, ἀλλὰ διότι ἀπεστράφη τὴν ἁμαρτία. Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἀναζητήσωμε σὲ ποιὲς καὶ σὲ πόσες ἁμαρτίες ἡ ἀποστροφὴ στεφανώνεται. Διότι καλὸ μὲν πράγμα εἶναι νὰ ἀποστρέφεται κάποιος τὴν σκιά, ἀνώτερο ὅμως τὸ νὰ προστρέχῃ στὸν Ἥλιο τῆς δικαιοσύνης.

49. Ὁ σκοτισμὸς γίνεται αἰτία νὰ σκοντάφτουμε. Τὸ νὰ σκοντάφτουμε γίνεται αἰτία νὰ πέφτουμε. Καὶ τὸ νὰ πέφτουμε γίνεται αἰτία νὰ ἀποθνήσκωμε. Ἐκεῖνοι ποὺ ἐσκοτίσθηκαν ἀπὸ τὸν οἶνο, ἐνίφθηκαν πολλὲς φορὲς μὲ νερό. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐσκοτίσθηκαν ἀπὸ τὰ πάθη, ἐνίφθηκαν μὲ δάκρυα.

50. Ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ θόλωσις (τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς), ἄλλο ὁ διασκορπισμὸς καὶ ἄλλο ἡ τύφλωσις. Καὶ τὸ μὲν πρῶτο τὸ θεραπεύει ἡ ἐγκράτεια, τὸ δεύτερο ἡ ἡσυχία καὶ τὸ τρίτο ἡ ὑπακοὴ καὶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος πρὸς χάριν μας ἔγινε «ὑπήκοος».

51. Ἐμεῖς θεωροῦμε ὅτι δυὸ εἰδῶν καθαρισμοὶ ὑπάρχουν σὲ ὅσους «φρονοῦσι τὰ ἄνω», παίρνοντας παράδειγμα τοὺς δυὸ καθαρισμοὺς ποὺ χρησιμοποιοῦνται κάτω στὴν γῆ. Καὶ χαρακτηρίζομε κναφεῖον τὸ ἐν Κυρίῳ κοινόβιο, διότι ξύνει καὶ καθαρίζει τὸν ρύπο καὶ τὸ πάχος καὶ τὴν δυσμορφία τῆς ψυχῆς. Καὶ ὡς βαφεῖον θὰ ὠνομάζαμε τὴν ἀναχώρησι στὴν ἔρημο, διότι (βάφει μὲ οὐράνια χαρίσματα) ὅσες ψυχὲς ἐκαθαρίσθηκαν στὸ κοινόβιο ἀπὸ τὴν λαγνεία καὶ τὴν μνησικακία καὶ τὸν θυμό, καὶ ἔτσι ἀσπάσθηκαν τὴν ἡσυχαστικὴ ζωή.

52. Ὑποστηρίζουν μερικοὶ ὅτι ἡ πτῶσις στὶς ἴδιες ἁμαρτίες προέρχεται ἀπὸ τὴν ἔλλειψι τῆς πρεπούσης μετανοίας, ἡ ὁποία χρησιμεύει σὰν ἀντίβαρο γιὰ τὴν διόρθωσι τῶν προηγουμένων πταισμάτων. Ἂς ἐρευνηθῇ δὲ καὶ τοῦτο, ἐὰν αὐτὸς ποὺ δὲν ἔπεσε στὴν ἴδια ἁμαρτία, μετενόησε πράγματι, ὅπως ἔπρεπε νὰ μετανοήσῃ.

53. Ἔπεσαν στὶς ἴδιες ἁμαρτίες, ἄλλοι μὲν διότι κατέχωσαν στὸν βυθὸ τῆς λήθης τὶς προηγούμενες, ἄλλοι δὲ διότι ἡ φιληδονία τοὺς ἔκανε νὰ βλέπουν μόνο τὴν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλοι ἐπειδὴ ἀπελπίσθηκαν γιὰ τὴν σωτηρία τους. Καὶ ἂν δὲν θὰ μὲ κατηγοροῦσε κανείς, θὰ ἔλεγα ἐπὶ πλέον, ὅτι ἡ πτῶσις στὶς προηγούμενες ἁμαρτίες ὀφείλεται καὶ σὲ τοῦτο: Στὸ ὅτι δὲν μποροῦν πλέον νὰ δέσουν ἐκεῖνον τὸν ἐχθρό, ὁ ὁποῖος τοὺς σύρει βιαίως στὴν ἁμαρτία μὲ τὴν τυραννία τῆς συνηθείας.

54. Ἀξίζει νὰ ἐρευνηθῇ τὸ πῶς ἡ ψυχή, ἂν καὶ εἶναι ἀσώματη, δὲν βλέπει τί εἴδους εἶναι τὰ πνεύματα (ἄγγελοι-δαίμονες) ποὺ τὴν πλησιάζουν, ἐνῷ καὶ αὐτὰ εἶναι ὁμοίας φύσεως. Αὐτὸ μᾶλλον θὰ ὀφείλεται στὴν σύζευξι τῆς ψυχῆς μὲ τὸ ὑλικὸ σῶμα, πράγμα ποὺ μόνο Ἐκεῖνος ποὺ ἔκανε αὐτὴ τὴν σύζευξι τὸ γνωρίζει.

55. Κάποτε ἕνας ἀπὸ τοὺς γνωστικοὺς πατέρας μὲ ἐρώτησε: «Πές μου, πές μου, σὲ παρακαλῶ, διότι θέλω νὰ μάθω, ποιὰ ἀπὸ τὰ πονηρὰ πνεύματα κάνουν τὸν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου νὰ ταπεινώνεται καὶ ποιὰ νὰ ὑπερηφανεύεται γιὰ τὶς ἁμαρτίες του»; Καὶ ἐνῷ ἐγὼ ἀπόρησα γιὰ τὸ ζήτημα καὶ ἐβεβαίωσα τὴν ἄγνοιά μου μὲ ὅρκο, τότε ἔλαβε τὸν λόγο ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμοῦσε νὰ διδαχθῇ καὶ μὲ ἐδίδαξε: «Μὲ ὀλίγα λόγια –μοῦ εἶπε- θὰ σοῦ προσφέρω μικρὴ ζύμη διακρίσεως, ἀφίνοντάς σε νὰ κοπιάσῃς μόνος σου γιὰ τὰ ὑπόλοιπα. Οἱ δαίμονες τῆς σαρκός, τῆς ὀργῆς, τῆς κοιλιοδουλείας, τῆς ἀκηδίας καὶ τοῦ ὕπνου κατὰ κανόνα δὲν ἀνυψώνουν τὸ κέρας τοῦ νοῦ. Ἐνῷ οἱ δαίμονες τῆς φιλαργυρίας, τῆς φιλαρχίας καὶ τῆς πολυλογίας καὶ πολλοὶ ἄλλοι (τὸ ἀνυψώνουν, καὶ ἔτσι) στὸ ἕνα κακὸ προσθέτουν ἄλλο. Γι᾽ αὐτὸ εὑρίσκεται κοντά τους καὶ ὁ δαίμων τῆς κατακρίσεως.

56. Ὅποιος ἐπισκέφθηκε κοσμικοὺς ἢ ἐδέχθηκε ἐπίσκεψί τους, καὶ μετὰ τὴν ὥρα ἢ τὴν ἡμέρα τοῦ χωρισμοῦ αἰσθάνθηκε στὴν καρδιά του βέλος λύπης –καὶ ὄχι χαρά, διότι ἀπηλλάγη ἀπὸ ἐμπόδια καὶ παγίδες- αὐτὸς ἐμπαίζεται ἢ ἀπὸ τὴν κενοδοξία ἢ ἀπὸ τὴν πορνεία.

57. Ἂς ἀναζητήσωμε πρὸ πάντων ἀπὸ ποῦ φυσᾶ ὁ ἄνεμος, μὴ τυχὸν καὶ ἔχομε ἀνοίξει τὰ ἱστία τοῦ πλοίου πρὸς τὴν ἀντίθετη κατεύθυνσι.

58. Νὰ παρηγορῇς μὲ ἀγάπη τοὺς ἡλικιωμένους ἀγωνιστάς, οἱ ὁποῖοι ἔλυωσαν τὰ σώματά τους στὴν ἄσκησι καὶ νὰ παρέχῃς σ᾽ αὐτοὺς ὀλίγη ἀνάπαυσι. Νὰ πιέζῃς τοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι ἔλυωσαν τὶς ψυχές τους στὴν ἁμαρτία, νὰ ἐγκρατεύωνται, ὁμιλώντας τους γιὰ τὴν αἰώνιο κόλασι.

59. Εἶναι ἀπὸ τὰ ἀκατόρθωτα, ὅπως καὶ ἀλλοῦ ἀναφέραμε, νὰ ἐλευθερωθοῦμε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τελείως καὶ ἀπὸ τὴν γαστριμαργία καὶ ἀπὸ τὴν κενοδοξία. Ἂς μὴν θελήσωμε ὅμως νὰ πολεμήσωμε τὴν κενοδοξία μὲ τὴν τρυφὴ –ὡς γνωστὸν στοὺς ἀρχαρίους ἡ ἧττα τῆς γαστριμαργίας δημιουργεῖ κενοδοξία. Εἶναι καλύτερα νὰ προσευχηθοῦμε κατὰ τῆς κενοδοξίας,

μὲ λιτότητα καὶ ἐγκράτεια. Καὶ ὁπωσδήποτε γιὰ ὅσους τὸ ἐπιθυμοῦν «ἐλεύσεται ὥρα, καὶ νῦν ἔστιν» (Ἰωάν. δ´ 23), κατὰ τὴν ὁποία ὁ Κύριος θὰ ὑποτάξῃ καὶ αὐτὴν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας.

60. Οἱ νέοι καὶ οἱ ἡλικιωμένοι ποὺ προσέρχονται (στὴν μοναχικὴ ζωή) δὲν πολεμοῦνται ἀπὸ τὰ ἴδια πάθη. Πολλὲς φορὲς μάλιστα πάσχουν ἀπὸ τὶς πιὸ ἀντίθετες ἀσθένειες. Γιὰ τοῦτο εἶναι μακαρισμένη ἡ μακαρία ταπείνωσις, διότι καὶ στοὺς νέους καὶ στοὺς ἡλικιωμένους καθιστᾶ ἀσφαλῆ καὶ δυνατὴ τὴν μετάνοια.

61. Μὴ ταραχθῆς γι᾽ αὐτὸ ποὺ πρόκειται νὰ εἰπῶ: Ὑπάρχουν, ἂν καὶ σπανίως, ψυχὲς μὲ εὐθύτητα, χωρὶς πονηρία, ἀπηλλαγμένες ἀπὸ κάθε κακία, ὑποκρισία καὶ δολιότητα. Σ᾽ αὐτὲς τὶς ψυχὲς δὲν συμφέρει ἡ συμβίωσις μὲ ἄλλους. Διότι μποροῦν νὰ ξεκινήσουν μαζὶ μὲ τὸν πνευματικό τους ὁδηγὸ σὰν ἀπὸ κάποιο λιμάνι, ἀπὸ τὴν ἡσυχαστικὴ ζωή, καὶ νὰ ἀνέβουν στὸν οὐρανό, χωρὶς ἔτσι νὰ γευθοῦν καὶ νὰ δοκιμάσουν τοὺς θορύβους καὶ τὰ σκάνδαλα τῆς κοινοβιακῆς ζωῆς.

62. Τοὺς λάγνους μποροῦν νὰ τοὺς ἰατρεύσουν οἱ ἄνθρωποι, τοὺς πονηροὺς οἱ Ἄγγελοι, καὶ τοὺς ὑπερηφάνους μόνο ὁ Θεός.

63. Ἕνα εἶδος ἀγάπης εἶναι πολλὲς φορὲς καὶ τοῦτο: Ὅταν μας ἐπισκεφθῇ ὁ πλησίον, νὰ τὸν ἀφίνουμε νὰ κάνῃ σὲ ὅλα ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, ἐνῷ ἐμεῖς θὰ τοῦ δείχνωμε ὅλη μας τὴν ἀγάπη καὶ τὴν καλωσύνη.

64. Ἀξίζει νὰ ἐρευνήσωμε πῶς καὶ μέχρι ποίου σημείου καὶ πότε βλάπτει ἡ μεταμέλεια ποὺ γίνεται γιὰ τὰ καλά μας ἔργα (16), ὅπως καὶ γιὰ τὰ κακά.

65. Ἂς ἔχωμε πολλὴ διάκρισι, γιὰ νὰ γνωρίζωμε πότε πρέπει νὰ πολεμοῦμε πρὸς τὰ πάθη καὶ μὲ ποιὰ καὶ μέχρι ποίου σημείου, καὶ πότε νὰ ὑποχωροῦμε. Διότι ὑπάρχουν περιπτώσεις κατὰ τὶς ὁποῖες πρέπει νὰ προτιμήσωμε τὴν φυγὴ ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας μας, γιὰ νὰ μή μας εὕρῃ ὁ θάνατος.

66. Ἂς παρατηρήσωμε καὶ ἂς παρακολουθήσωμε πότε καὶ πῶς μποροῦμε μὲ κάποιο πικρὸ φάρμακο νὰ ἐμέσωμε τὴν χολὴ τοῦ κακοῦ ποὺ ὑπάρχει μέσα μας. Ποιοὶ δαίμονες ἀνυψώνουν καὶ ποιοὶ ταπεινώνουν. Ποιοὶ σκληρύνουν καὶ ποιοὶ ἀνακουφίζουν. Ποιοὶ σκοτίζουν καὶ ποιοὶ ὑποκρίνονται ὅτι φωτίζουν. Ποιοὶ μᾶς κάνουν νωθροὺς καὶ ποιοὶ ἐπιτηδείους στὸ κακό. Καὶ ποιοὶ πάλι σκυθρωποὺς καὶ ποιοὶ χαρούμενους.

67. Ἂς μὴν ἐκπλαγοῦμε, ἐὰν βλέπωμε στὴν ἀρχὴ τοῦ μοναχικοῦ σταδίου τὸν ἑαυτό μας πιὸ ἐμπαθῆ ἀπὸ ὅ,τι στὴν κοσμικὴ ζωή. Διότι πρέπει νὰ φανερωθοῦν πρῶτα οἱ κρυφὲς αἰτίες τῆς ἀσθενείας μας καὶ ἔπειτα νὰ ἀποκτήσωμε τὴν ὑγεία. Προηγουμένως δὲ τὰ θηρία δὲν ἐφαίνοντο, διότι ἦταν κρυμμένα.

68. Ἐκεῖνοι ποὺ πλησιάζουν στὴν τελειότητα, ἂν συμβῇ καὶ ὑποστοῦν μία μικρὴ ἧττα ἀπὸ τοὺς δαίμονας, προσπαθοῦν παντοιοτρόπως νὰ ἀνακτήσουν σύντομα ὅ,τι τοὺς ἀφῃρέθη καὶ μάλιστα νὰ τὸ πάρουν πίσω ἑκατὸ φορὲς περισσότερο.

69. Οἱ ἄνεμοι ἄλλοτε, σὲ καιρὸ γαλήνης, ταράζουν μόνο τὴν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, ἄλλοτε ὅμως, ὅταν πνέουν σφοδρά, καὶ τὸν βυθό. Κάτι παρόμοιο στοχάσου καὶ γιὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἀνέμους τῆς πονηρίας: Στοὺς ἐμπαθεῖς ἀναστατώνουν τὸ βάθος τῆς καρδιᾶς. Στοὺς προχωρημένους ὅμως μόνο τὴν ἐπιφάνεια τοῦ νοῦ· καὶ ἔτσι αὐτοὶ ἐπανευρίσκουν γρηγορότερα τὴν ἐσωτερική τους γαλήνη, ἀφοῦ ἡ καρδιὰ παρέμεινε ἀμόλυντη.

70. Μόνον οἱ τέλειοι εἶναι σὲ θέσι νὰ γνωρίζουν πάντοτε ποιὰ σκέψις μέσα στὴν ψυχὴ προέρχεται

ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους, ποιὰ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ποιὰ ἀπὸ τοὺς δαίμονας.

Οἱ δαίμονες δὲν προτρέπουν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σὲ ὅλα τὰ ἀντίθετα. Γι᾽ αὐτὸ καὶ εἶναι σκοτεινὸ πραγματικὰ καὶ δυσεπίλυτο τὸ πρόβλημα αὐτό.

Μὲ τοὺς δυὸ αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς φωτίζεται τὸ σῶμα, καὶ μὲ τὴν αἰσθητὴ καὶ νοερὰ διάκρισι λαμπρύνονται οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς καρδιᾶς.

----

13. Ὁ ὅσιος Σεραπίων ὑποκρινόμενος τὸν ἀκόλαστο εἰσῆλθε στὸ δωμάτιο μιᾶς πόρνης στὴν Αἴγυπτο. Ἡ προσευχὴ ποὺ ἔκανε ἐκεῖ ἔφερε σὲ κατάνυξι τὴν πόρνη, ἡ ὁποία τὸν ἀκολούθησε καὶ τελικῶς παρεδόθη σὲ γυναικεῖο Μοναστήρι, ὅπου ἔφθασε σὲ ὑψηλὰ μέτρα ἀσκήσεως καὶ μετανοίας (βλέπε «Γεροντικόν», ἐκδ. Πάσχου, σελ. 117)

14. Ἐκπλήσσεται κανεὶς γιὰ τὴν πονηρία τῶν πονηρῶν πνευμάτων, προκειμένου νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς λογισμοὺς τῶν μοναχῶν. Γι᾽ αὐτό, χωρὶς τὴν καθοδήγησι διακριτικοῦ Γέροντος, ἡ διάκρισις τῶν πνευμάτων καὶ ἡ ἐν γένει πνευματικὴ πρόοδος καθίσταται εὐχὴ ἀνεκπλήρωτη.

15. Ὁ Χριστὸς παρέμεινε τρεῖς ἡμέρες καὶ τρεῖς νύκτες στὴν γῆ καὶ ἐν συνεχεία ἀνέζησε διὰ παντός. Ἐννοοῦνται δὲ ὡς τρεῖς ὧρες ἡ νεανική, ἡ ἀνδρικὴ καὶ ἡ γεροντικὴ ἡλικία.

16. Ὑπάρχουν περιπτώσεις κατὰ τὶς ὁποίες μεταμελεῖται κανεὶς καὶ γιὰ τὰ καλά του ἔργα; Βεβαίως! Ὅταν π.χ. ἀφιέρωσε πολὺν κόπο γιὰ τὴν ἀπόκτησι μιᾶς μικροτέρας ἀρετῆς καὶ παρημέλησε ἔτσι κάποια σπουδαιοτέρα καὶ βασική. Κατώρθωσε λ.χ. κάποιος τὴν σιωπή, ἀλλὰ ἔμεινε πίσω στὴν ἀγάπη.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

Περὶ διακρίσεως

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ
(Σύντομος ἀνακεφαλαίωσις τῶν προηγουμένων)

Η ΒΕΒΑΙΑ πίστις εἶναι μητέρα τῆς ἀποταγῆς. Καὶ τὸ ἀντίθετο εἶναι ἐξ ἴσου φανερό. Ἡ ἀκλόνητη ἐλπίδα εἶναι ἡ θύρα τῆς ἀπροσπαθείας. Καὶ τὸ ἀντίθετο εἶναι ἐξ ἴσου φανερό. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι αἰτία τῆς ξενιτείας. Καὶ τὸ ἀντίθετο εἶναι ἐξ ἴσου φανερό.

2. Τὴν ὑποταγὴ τὴν ἐγέννησε ἡ καταδίκη τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ἡ ὄρεξις τῆς πνευματικῆς ὑγείας. Μητέρα τῆς ἐγκρατείας εἶναι ἡ σκέψις τοῦ θανάτου καὶ ἡ διαρκὴς μνήμη τῆς χολῆς καὶ τοῦ ὄξους τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ. Προϋπόθεσις καὶ συνεργὸς τῆς σωφροσύνης καὶ καθαρότητος εἶναι ἡ ἡσυχία. Θραῦσις τῆς σαρκικῆς πυρώσεως εἶναι ἡ νηστεία. Καὶ ἀντίπαλος τῶν αἰσχρῶν λογισμῶν εἶναι ἡ συντριβὴ τοῦ νοῦ.

3. Ἡ πίστις καὶ ἡ ξενιτεία εἶναι ὁ θάνατος τῆς φιλαργυρίας. Ἡ εὐσπλαγχνία καὶ ἡ ἀγάπη παρέδωσαν τὸ σῶμα σὲ θυσία. Ἡ ἐκτενὴς προσευχὴ εἶναι ὄλεθρος τῆς ἀκηδίας. Ἡ μνήμη τῆς Κρίσεως εἶναι πρόξενος τῆς πνευματικῆς προθυμίας. Θεραπεία τοῦ θυμοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη τῆς ἀτιμίας, ἡ ὑμνῳδία καὶ ἡ εὐσπλαγχνία.

4. Ἡ ἀκτημοσύνη καταπνίγει τὴν λύπη. Ἡ ἀπροσπάθεια πρὸς τὰ αἰσθητὰ πράγματα ὁδηγεῖ στὴν θεωρία τῶν νοερῶν. Ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἡσυχία καταπολεμοῦν τὴν κενοδοξία – ἐὰν ὅμως εὑρίσκεσαι ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους, χρησιμοποίησε τὴν ἀτιμία.

5. Τὴν ἐξωτερικὴ καὶ ὁρατὴ ὑπερηφάνεια τὴν ἐθεράπευσαν ἡ πτωχεία, ἡ θλίψις καὶ οἱ παρόμοιες καταστάσεις. Τὴν δὲ ἐσωτερικὴ καὶ ἀόρατη Ἐκεῖνος ποὺ εἶναι προαιωνίως Ἀόρατος. Ὅλα τὰ αἰσθητὰ ἑρπετὰ τὰ φονεύει τὸ ἐλάφι καὶ ὅλα τὰ νοητὰ ἡ ταπείνωσις. Εἶναι δυνατόν μὲ παραδείγματα ἀπὸ τὴν φύσι νὰ διδασκώμεθα καλῶς ὅλα τὰ πνευματικά.

6. Ὅπως εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀποβάλη ὁ ὄφις τὸ παλαιό του δέρμα, ἐὰν δὲν εἰσχωρήση σὲ στενὴ τρύπα, ἔτσι καὶ ἐμεῖς δὲν θὰ ἀποβάλωμε τὶς παλαιὲς προλήψεις καὶ τὴν ψυχικὴ παλαιότητα καὶ τὸν χιτώνα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν δὲν περάσωμε ἀπὸ τὴν στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδὸ τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀτιμίας.

7. Ὅπως τὰ πολύσαρκα πτηνὰ δὲν μποροῦν νὰ πετάξουν στὸν οὐρανό, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ τρέφει καὶ περιποιεῖται τὴν σάρκα του.

8. Ὁ ξηραμένος βόρβορος δὲν ἱκανοποιεῖ πλέον τοὺς χοίρους. Καὶ ἡ σάρκα ποὺ ἐμαράνθηκε δὲν ἀναπαύει πλέον τοὺς δαίμονας.

9. Ὅπως πολλὲς φορὲς τὰ πολλὰ ξύλα πνίγουν καὶ σβήνουν τὴν φωτιὰ δημιουργώντας ὑπερβολικὸ καπνό, ἔτσι πολλὲς φορὲς καὶ ἡ ὑπέρμετρη λύπη καπνίζει καὶ γεμίζει σκότος τὴν ψυχὴ καὶ ξηραίνει τὸ ὕδωρ τῶν δακρύων.

10. Ὅπως ἀποτυγχάνει ὁ τυφλὸς τοξότης στὸν στόχο του, ἔτσι ἀποτυγχάνει καὶ καταστρέφεται καὶ ὁ ὑποτακτικὸς ποὺ ἀντιλέγει.

11. Καθὼς τὸ κοπτερὸ σίδερο μπορεῖ νὰ ὀξύνη ἕνα ἄλλο ἀκατέργαστο, ἔτσι καὶ ὁ πρόθυμος ἀδελφὸς ἔσωσε πολλὲς φορὲς τὸν ῥᾴθυμο.

12. Ὅπως τὰ αὐγὰ τῶν ὀρνίθων ποὺ θερμαίνονται στὸν κόλπο τοῦ στήθους ζωογονοῦνται, ἔτσι καὶ οἱ λογισμοὶ ποὺ δὲν φανερώνονται μὲ τὴν ἐξομολόγησι, γίνονται ἔργα.

13. Ὅπως οἱ ἵπποι ποὺ τρέχουν ἁμιλλῶνται μεταξύ τους, ἔτσι καὶ μετὰ στὴν καλὴ συνοδία ὁ ἕνας ἀδελφὸς διεγείρει τὸν ἄλλο.

14. Ὅπως τὰ σύννεφα ἀποκρύπτουν τὸν ἥλιο, ἔτσι καὶ οἱ πονηρὲς σκέψεις σκοτίζουν καὶ καταστρέφουν τὸν νοῦ.

15. Ὅπως αὐτὸς ποὺ ἔλαβε τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφασι καὶ ὁδηγεῖται πρὸς τὴν ἐκτέλεσι δὲν ὁμιλεῖ γιὰ τὰ θέατρα, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ πενθεῖ εἰλικρινὰ δὲν θὰ ἀναπαύση ποτὲ τὴν κοιλία του.

16. Ὅπως οἱ πτωχοὶ ποὺ βλέπουν τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως αἰσθάνονται περισσότερο τὴν πτωχεία τους, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ποὺ μελετᾶ τὶς μεγάλες ἀρετὲς τῶν Πατέρων, ταπεινώνει ὁπωσδήποτε περισσότερο τὸ φρόνημά της.

17. Ὅπως τὸ σίδερο καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλη σπεύδει πρὸς τὸν μαγνήτη, διότι ἕλκεται ἀπὸ κάποια μυστικὴ φυσικὴ δύναμι, ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐχρόνισαν στὶς κακές τους συνήθειες τυραννοῦνται

ἀπὸ αὐτές.

18. Ὅπως τὸ λάδι γαληνεύει τὴ θάλασσα καὶ παρὰ τὴν θέλησί της, ἔτσι καὶ ἡ νηστεία σβήνει ἐντελῶς τὶς σαρκικὲς πυρώσεις, καὶ παρὰ τὴν θέλησί τους.

19. Ὅπως τὸ ὕδωρ ὅταν πιεσθῆ ἀνυψώνεται ἔτσι πολλὲς φορὲς καὶ ἡ ψυχὴ ποὺ ἐπιέσθη ἀπὸ διαφόρους κινδύνους, ἀνυψώθηκε πρὸς τὸν Θεὸν μὲ τὴν μετάνοια, καὶ ἐσώθηκε.

20. Ὅπως ἐκεῖνος ποὺ κρατᾶ ἀρώματα προδίδεται καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλη ἀπὸ τὴν εὐωδία, ἔτσι καὶ ὅποιος ἔχει μέσα του τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὰ λόγια του καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη του.

21. Ὅπως ὁ ἥλιος μὲ τὸ φῶς του δείχνει τὸν χρυσὸ ποὺ λάμπει, ἔτσι καὶ ἡ ἀρετὴ φανερώνει αὐτὸν ποὺ τὴν ἔχει.

22. Ὅπως οἱ ἄνεμοι ἀναταράζουν τὸν βυθὸ τῆς θαλάσσης, ἔτσι καὶ ὁ θυμὸς ταράζει περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὸν νοῦ.

23. Ὅπως, ὅσα δὲν εἶδε ὁ ἄνθρωπος μὲ τοὺς ὀφθαλμούς του, δὲν ἐπιθυμεῖ καὶ τόσο πολὺ νὰ τὰ γευθῆ, ἔστω καὶ ἂν τὰ ἄκουσε, ἔτσι καὶ ὅσοι ἔμειναν ἁγνοὶ στὸ σῶμα, ἔχουν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἐλαφροτέρους πειρασμούς.

24. Ὅπως οἱ κλέπτες δὲν πλησιάζουν εὔκολα στὸν τόπο ποὺ βλέπουν βασιλικὴ φρουρὰ καὶ ὅπλα, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἕνωσε τὴν καρδιὰ μὲ τὴν προσευχὴ δὲν κλέπτεται εὔκολα ἀπὸ τοὺς νοητοὺς ληστάς.

25. Ὅπως ἡ φωτιὰ δὲν γεννᾶ χιόνι, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποὺ ζητεῖ τὶς τιμὲς τοῦ κόσμου δὲν θὰ ἀπολαύση τὶς τιμὲς τῆς μελλούσης ζωῆς.

26. Ὅπως πολλὲς φορὲς μία σπίθα κατέκαυσε ἕνα μεγάλο δάσος, ἔτσι καὶ μία ἐνάρετη πράξις συνέβη νὰ ἐξαλείψη πλῆθος ἀπὸ μεγάλα πταίσματα.

27. Ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φονεύση κανεὶς ἕνα ἄγριο θηρίο χωρὶς ὅπλο, ἔτσι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκτήση τὴν ἀοργησία χωρὶς ταπείνωσι.

28. Ὅπως εἶναι ἀδύνατο, σύμφωνα μὲ τοὺς φυσικοὺς νόμους, νὰ ζήση κανεὶς χωρὶς τροφή, ἔτσι εἶναι ἀδύνατο ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐπιθυμεῖ τὴν σωτηρία του νὰ δείξη μέχρι τὸ θάνατό του ἔστω καὶ γιὰ μία στιγμὴ ἀμέλεια.

29. Ὅπως ἡ ἡλιακὴ ἀκτίνα ποὺ εἰσχωρεῖ ἀπὸ κάποιο μικρὸ ἄνοιγμα στὸ σπίτι, τὸ φωτίζει τόσο, ὥστε νὰ διακρίνεται καὶ ἡ πιὸ λεπτὴ σκόνη ποὺ αἰωρεῖται στὸν ἀέρα, ἔτσι καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἰσερχόμενος στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, τῆς φανερώνει ὅλα τὰ ἁμαρτήματά της.

30. Ὅπως τὰ λεγόμενα καβούρια συλλαμβάνονται εὔκολα, διότι βαδίζουν ἄλλοτε ἐμπρὸς καὶ ἄλλοτε πίσω, ἔτσι καὶ μία ψυχὴ ποὺ ἄλλοτε γελᾶ, ἄλλοτε πενθεῖ καὶ ἄλλοτε ζῆ μὲ τρυφή, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατορθώση τίποτε.

31. Ὅπως οἱ κοιμώμενοι κλέπτονται εὔκολα, ἔτσι καὶ ὅσοι ἀσκοῦνται στὴν ἀρετὴ κοντὰ στὸν κόσμο.

32. Ὅπως ἐκεῖνος ποὺ παλαίει μὲ λέοντα, ἂν στρέψη ἀλλοῦ τὸ βλέμμα του, ἐξοντώνεται ἀμέσως, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ παλαίει μὲ τὴν σάρκα του, ἐὰν τῆς προσφέρη ἀνάπαυσι.

33. Ὅπως κινδυνεύουν νὰ πέσουν ὅσοι ἀνεβαίνουν σὲ σαθρὴ σκάλα, ἔτσι κάθε τιμὴ καὶ δόξα καὶ ἐξουσία καταρρίπτουν τὸν κάτοχό τους, ἐπειδὴ αὐτὲς ἔρχονται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν

ταπεινοφροσύνη.

34. Ὅπως εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ σκέπτεται ὁ πεινασμένος τὸν ἄρτο, ἔτσι εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ σκέπτεται τὸν θάνατο καὶ τὴν Κρίσι ἐκεῖνος ποὺ ἀγωνίζεται γιὰ νὰ σωθῆ.

35. Ὅπως τὸ νερὸ σβήνει τὰ γράμματα, ἔτσι καὶ τὸ δάκρυ μπορεῖ νὰ σβήσει τὰ πταίσματα.

36. Ὅπως μερικοὶ ποὺ δὲν ἔχουν νερό, σβήνουν μὲ ἄλλο τρόπο τὰ γράμματα, ἔτσι ὑπάρχουν καὶ ψυχὲς ποὺ στεροῦνται δακρύων, καὶ γι᾽ αὐτὸ τρίβουν καὶ ἀποξέουν τὶς ἁμαρτίες τους μὲ τὴν λύπη, τοὺς στεναγμοὺς καὶ τὴν σκυθρωπότητα.

37. Ὅπως ἀπὸ τὸ πλῆθος τῆς κοπριᾶς προέρχονται πλῆθος σκουλήκια, ἔτσι καὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν φαγητῶν προέρχονται πλῆθος ἁμαρτωλῶν πτώσεων καὶ πονηρῶν λογισμῶν καὶ ἀκαθάρτων ὀνείρων.

[38. Ὅπως ὁ τυφλὸς δὲν βλέπει νὰ βαδίζη, ἔτσι καὶ ὁ ὀκνηρὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἰδῆ τὸ καλὸ καὶ νὰ τὸ πράξη].

39. Ὅπως ἐκεῖνος ποὺ ἔχει δεμένα τὰ πόδια δὲν μπορεῖ νὰ βαδίζη εὔκολα, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ποὺ θησαυρίζουν χρήματα δὲν μποροῦν νὰ ἀνέβουν στὸν οὐρανό.

40. Ὅπως ἡ πρόσφατη πληγὴ θεραπεύεται εὔκολα, ἔτσι, ἀντιθέτως, τὰ χρόνια τραύματα τῆς ψυχῆς δύσκολα θεραπεύονται, ὅταν βεβαίως θεραπεύωνται.

41. Ὅπως εἶναι ἀδύνατον νὰ βαδίζη ὁ νεκρός, ἔτσι εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῆ ὁ ἀπελπισμένος.

42. Αὐτὸς ποὺ ἔχει ὀρθὴ πίστι καὶ ὅμως διαπράττει ἁμαρτίες, ὁμοιάζει μὲ πρόσωπο ποὺ δὲν ἔχει ὀφθαλμούς.

43. Αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει πίστι, καὶ ὅμως πράττει ἴσως μερικὰ καλά, ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀντλεῖ νερὸ καὶ τὸ χύνει σ᾽ ἕνα τρυπημένο πιθάρι.

44. Ὅπως τὸ πλοῖο ποὺ ἔχει καλὸν κυβερνήτη φθάνει μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ σῶο στὸ λιμάνι, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ποὺ ἔχει καλὸν ποιμένα ἀνεβαίνει εὔκολα στὸν οὐρανό, ἔστω καὶ ἐὰν ἔχη διαπράξει πλῆθος κακῶν.

45. Ὅπως αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει ὁδηγὸ χάνει εὔκολα τὸν δρόμο, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι πολὺ ἔξυπνος, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ προχωρεῖ αὐτοκυβέρνητος τὴν μοναχικὴ ὁδό, εὔκολα χάνεται, ἔστω καὶ ἐὰν κατέχη ὅλη τὴν σοφία τοῦ κόσμου.

46. Ὅταν κάποιος ἀσθενῆ κατὰ τὸ σῶμα, ἔχη δὲ διαπράξει καὶ βαριὰ ἁμαρτήματα, αὐτὸς ἂς ἀκολουθῆ τὴν ὁδὸ τῆς ταπεινώσεως καὶ τῶν διαφόρων μορφῶν καὶ ἐκδηλώσεών της, διότι δὲν πρόκειται νὰ εὕρη ἀλλοῦ τὴν σωτηρία.

47. Ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτὸς ποὺ ἐπέρασε μακροχρόνιο ἀσθένεια νὰ ἀνακτήση τὴν ὑγεία του μέσα σε μία στιγμή, ἔτσι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νικήσουμε διὰ μιᾶς τὰ πάθη μας ἢ ἕνα πάθος μας. Νὰ παρατηρῇς σὲ τί μέτρα εὑρίσκεσαι σὲ κάθε πάθος καὶ σὲ κάθε ἀρετή, καὶ ἔτσι θὰ ἀντιληφθῆς καλύτερα τὴν πρόοδό σου.

48. Ὅπως ζημιώνονται ὅσοι ἀνταλάσσουν τὸν χρυσό μὲ τὴν λάσπη, ἔτσι καὶ ὅσοι διηγοῦνται καὶ ἀποκαλύπτουν τὰ πνευματικὰ γιὰ νὰ κερδήσουν κάτι ἀπὸ τὰ ὑλικά.

49. Τὴν ἄφεσι πολλοὶ τὴν ἀπέκτησαν σύντομα, ἀλλὰ τὴν ἀπάθεια κανείς, διότι αὐτὸ ἀπαιτεῖ πολὺν χρόνο καὶ πόθο καὶ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

50. Ἂς ἀναζητήσωμε ποιὰ θηρία ἢ πτηνὰ μᾶς ἐπιβουλεύονται στὴν σπορά, ποιὰ στὴν βλάστησι

καὶ ποιὰ στὸν θερισμό, ὥστε νὰ στήνωμε κάθε φορὰ τὶς ἀνάλογες παγίδες.

51. Ὅπως δὲν εἶναι σωστὸ νὰ αὐτοκτονήση κάποιος, ἐπειδὴ ἔχει πυρετό, ἔτσι δὲν πρέπει νὰ περιπίπτη κανεὶς στὴν ἀπόγνωσι ποτὲ μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς.

52. Ὅπως εἶναι ἄσχημο, ἐκεῖνος ποὺ ἔθαψε τὸν πατέρα του, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴν κηδεία νὰ κατευθυνθῇ σὲ γάμο, ἔτσι εἶναι ἀνάρμοστο σὲ ὅσους θρηνοῦν τὶς πτώσεις τους, νὰ ἐπιζητοῦν στὴν παροῦσα ζωὴ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τιμὴ ἢ ἀνάπαυσι ἢ δόξα.

53. Ὅπως ἄλλες εἶναι οἱ κατοικίες τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν καὶ ἄλλες τῶν καταδίκων, ἔτσι πρέπει νὰ ξεχωρίζη τελείως ἡ κατάστασις καὶ ἡ ζωὴ τῶν πενθούντων καὶ ἐνόχων ἀπὸ τῶν ἀνενόχων.

54. Ὅπως τὸν στρατιώτη ποὺ ἐπληγώθηκε βαρειὰ στὸ πρόσωπό του κατὰ τὸν πόλεμο, ὁ βασιλεὺς δὲν τὸν ἀποβάλλει ἀπὸ τὸ στράτευμα, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν προβιβάζει σὲ ἀνωτέρα τάξι, ἔτσι καὶ τὸν μοναχὸ ποὺ κινδυνεύει καὶ ὑποφέρει πολλὰ ἀπὸ τοὺς δαίμονας, ὁ ἐπουράνιος Βασιλεὺς τὸν στεφανώνει.

55. Ἡ αἴσθησις ποὺ διαθέτει ἡ ψυχὴ εἶναι ἕνα ἰδίωμά της. Ἡ δὲ ἁμαρτία εἶναι ὁ κόλαφος αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως.

Ἡ συναίσθησις εἶναι αὐτὴ ποὺ ἐπιφέρει τὴν κατάπαυσι ἢ τὴν μείωσι τοῦ κακοῦ, καὶ εἶναι τέκνο τῆς συνειδήσεως.

Ἡ δὲ συνείδησις εἶναι ὁ λόγος καὶ ὁ ἔλεγχος τοῦ φύλακός μας Ἀγγέλου, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐδόθηκε στὸ βάπτισμα.

Γι᾽ αὐτὸν τὸν λόγο βλέπομε ὅτι οἱ ἀβάπτιστοι δὲν αἰσθάνονται ἔντονες τύψεις γιὰ τὶς κακές τους πράξεις, ἀλλὰ πολὺ ἐλαφρές.

Ἡ ἐλάττωσις τοῦ κακοῦ γεννᾶ τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὸ κακό. Ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὸ κακὸ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς μετανοίας. Ἡ ἀρχὴ τῆς μετανοίας εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας. Ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας εἶναι ἡ καλὴ πρόθεσις. Ἡ καλὴ πρόθεσις γεννᾶ τοὺς κόπους. Ἀρχὴ τῶν κόπων εἶναι οἱ ἀρετές. Ἡ ἀρχὴ τῶν ἀρετῶν εἶναι τὸ ἄνθος (τῆς πνευματικῆς ζωῆς). Τὸ ἄνθος τῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς (πνευματικῆς) ἐργασίας. Ἡ (πνευματική) ἐργασία εἶναι τέκνο τῆς ἀρετῆς· καὶ αὐτῆς τέκνο ἡ συνέχισις καὶ ἡ συχνότης τῆς ἐργασίας. Καρπὸς καὶ τέκνο τῆς συνεχοῦς καὶ ἐπιμελοῦς ἐργασίας εἶναι ἡ ἕξις, (ἡ μόνιμη δηλαδὴ συνήθεια). Καὶ τέκνο τῆς ἕξεως εἶναι ἡ ποίωσις, (νὰ γίνη δηλαδὴ ἡ ἀρετὴ ἕνα μὲ τὴν ψυχή, φυσικὴ κατάστασίς της).

Ἡ ποίωσις στὸ καλὸ γεννᾶ τὸν φόβο (τοῦ Θεοῦ). Ὁ φόβος γεννᾶ τὴν τήρησι τῶν ἐντολῶν – εἴτε τῶν ἐπουρανίων εἴτε τῶν ἐπιγείων. Ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἀγάπης (πρὸς τὸν Θεόν). Ἀρχὴ τῆς ἀγάπης εἶναι τὸ πλῆθος τῆς ταπεινώσεως. Τὸ πλῆθος δὲ τῆς ταπεινώσεως εἶναι θυγατέρα τῆς ἀπαθείας. Καὶ ἡ ἀπόκτησις τῆς ἀπαθείας εἶναι ἡ πληρότης τῆς ἀγάπης, δηλαδὴ ἡ πλήρης κατοίκησις τοῦ Θεοῦ σὲ ὅσους ἔγιναν μὲ τὴν ἀπάθεια «καθαροί τῇ καρδίᾳ ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται» (Ματθ. ε΄ 8).

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

Περὶ ἡσυχίας

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

(Διὰ τὴν ἱερὰν «ἡσυχίαν», τὴν σωματικὴν καὶ τὴν ψυχικήν)

ΕΜΕΙΣ ΕΙΜΕΘΑ σὰν δοῦλοι ποὺ μᾶς ἀγόρασαν τὰ ἀνόσια πάθη καὶ μᾶς ὑπέταξαν. Γι᾽ αὐτὸν τὸν λόγο γνωρίζομε κάπως τοὺς δόλους καὶ τὰ τεχνάσματα καὶ τὰ προστάγματα καὶ τὶς πανουργίες τῶν πονηρῶν πνευμάτων ποὺ ἐκυριάρχησαν στὴν ἀθλία ψυχή μας. Ὑπάρχουν ὅμως ἄλλοι ποὺ ἐγνώρισαν τὰ τεχνάσματα τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἀπὸ τὴν φωτιστικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀπὸ τὴν ἐλευθερία ποὺ ἔχουν ἀπέναντί τους. Διαφορετικὸ πράγμα εἶναι νὰ φαντάζεται κάποιος ποὺ ὑποφέρει ἀπὸ ἀσθένεια, ἀπὸ τὴν ἰδική του κατάστασι τὴν εὐχάριστη κατάτασι τῆς ὑγείας, καὶ διαφορετικὸ νὰ ἀντιλαμβάνεται καὶ νὰ συμπεραίνη κάποιος ποὺ χαίρει ἄκρας ὑγείας, ἀπὸ τὴν ἰδική του κατάστασι τὴν δυσάρεστη κατάστασι τῆς ἀσθενείας.

Ἐμεῖς σὰν ἀσθενεῖς ποὺ εἴμαστε φοβούμεθα νὰ φιλοσοφήσωμε στὸν παρόντα λόγο γιὰ τὸ λιμάνι τῆς ἡσυχίας, διότι γνωρίζομε κάποιον κύνα ποὺ παρευρίσκεται πάντοτε στὴν τράπεζα τοῦ καλοῦ κοινοβίου καὶ προσπαθεῖ νὰ ἁρπάξη ἕνα τεμάχιο ἄρτου, μία ψυχὴ δηλαδή, καὶ κρατώντας την στὸ στόμα του νὰ τρέξη ἔπειτα στὴν ἔρημο γιὰ νὰ τὴν φάγη μὲ τὴν ἡσυχία του.

Γιὰ νὰ μὴ δώσωμε λοιπὸν μὲ τὸν λόγο μας τόπο σ᾽ αὐτὸν τὸν κύνα καὶ ἀφορμὴ σὲ ὅσους ζητοῦν ἀφορμή, ἐθεωρήσαμε ὅτι δὲν εἶναι ἐπιτρεπτὸ νὰ ἀνοίξωμε τώρα συζήτησι περὶ εἰρήνης μὲ τοὺς γενναίους στρατιῶτες τοῦ Βασιλέως ποὺ μάχονται στὸν πόλεμο. Τοῦτο μόνο λέγομε, ὅτι οἱ στέφανοι τῆς εἰρήνης καὶ τῆς γαλήνης ἔχουν πλεχθῆ γιὰ ὅσους πολεμοῦν μὲ ἀνδρεία. Ἂς εἰποῦμε ὅμως ὀλίγα -ἂν νομίζετε- περὶ ἡσυχίας «ὡς ἐν τύπῳ διακρίσεως», γιὰ νὰ μὴ λυπήσωμε μερικοὺς ποὺ δὲν θὰ ἤθελαν νὰ ἀφήσωμε ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους λόγους ἀνεξέταστο τοῦτο τὸ θέμα.

2. Ἡσυχία τοῦ σώματος σημαίνει ἐπιστήμη καὶ εὐτρεπισμένη κατάστασις τῶν ἠθῶν καὶ τῶν αἰσθήσεων. Ἡσυχία τῆς ψυχῆς σημαίνει ἐπιστήμη τῶν λογισμῶν καὶ «ἀσύλητος ἔννοια» (1). Φίλος καὶ βοηθὸς τῆς ἡσυχίας εἶναι ἕνας ἀνδρεῖος καὶ αὐστηρὸς λογισμὸς ποὺ ἵσταται ἄγρυπνος στὴν θύρα τῆς καρδίας καὶ φονεύει ἢ ἀποδιώκει τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ποὺ πλησιάζουν. Ὅποιος ζῆ τὴν ἡσυχαστικὴ ζωὴ «ἐν αἰσθήσει καρδίας», ἀντιλαμβάνεται αὐτὸ ποὺ εἶπα. Ὅποιος ὅμως εἶναι ἀκόμη νήπιος καὶ ἀρχάριος, οὔτε τὸ ἐγεύθηκε οὔτε τὸ ἐγνώρισε. Ὁ γνωστικὸς ἡσυχαστὴς δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ λόγους διδασκαλικούς, διότι αὐτοὺς τοὺς ἀντιλαμβάνεται ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ τὰ γεγονότα.

3. Ἀρχὴ τῆς ἡσυχίας εἶναι τὸ νὰ ἀποκρούη κανεὶς τοὺς κτύπους (τῶν δαιμόνων), διότι τοῦ ταράζουν τὸν βυθὸ (τῆς καρδίας). Τέλος της εἶναι τὸ νὰ μὴ φοβῆται τοὺς θορύβους, ἀλλὰ νὰ ἀναισθητῇ ἀπέναντί τους.

4. Ἐξερχόμενος ἀπὸ τὸ κελλί του ὁ ἡσυχαστὴς λόγῳ κάποιας ἀνάγκης, εἶναι σὰν νὰ μὴ ἐξέρχεται. Παρουσιάζεται δὲ ἤπιος, πραγματικὸς οἶκος τῆς ἀγάπης, δυσκίνητος πρὸς τὴν ὁμιλία

καὶ ἀκίνητος πρὸς τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ. Τὸ ἀντίθετο ἀπὸ αὐτὸ εἶναι φανερό, (ὁ τρόπος δηλαδὴ τῆς ἐξόδου ἑνός, ὁ ὁποῖος ἐξέρχεται χωρὶς νὰ ὑπάρχη λόγος).

5. Ἡσυχαστὴς εἶναι αὐτὸς ποὺ ἀγωνίζεται νὰ περιορίση τὸ ἀσώματον μέσα σὲ σωματικὸ οἶκο – πράγμα παραδοξότατο!

6. Παρακολουθεῖ προσεκτικὰ τὸν ποντικὸ ἡ θηρεύτριά του, (ἡ γάτα δηλαδή). Ὁμοίως κάποιο νοητὸ ποντικὸ παρακολουθεῖ ἡ σκέψις τοῦ ἡσυχαστοῦ. Μὴ περιφρονήσης αὐτὸ τὸ παράδειγμα. Ἂν τὸ περιφρονήσης, σημαίνει ὅτι δὲν ἐγεύθηκες ἀκόμη τὴν ἡσυχία.

7. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα μοναχὸς ποὺ ἀσκεῖται κατὰ μόνας καὶ μοναχὸς ποὺ ἀσκεῖται μαζὶ μὲ ἄλλον μοναχό. Διότι ὁ μοναχὸς ποὺ ἀσκεῖται κατὰ μόνας ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πολλὴ νήψι καὶ ἀρρέμβαστο νοῦ (ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν πειρασμῶν τῶν πονηρῶν πνευμάτων). Τὸν προηγούμενο, (ἐκεῖνον ποὺ δὲν εἶναι μόνος του), πολλὲς φορὲς τὸν ἐβοήθησε ὁ ἄλλος συνασκητής του, ἐνῷ στὸν δεύτερο χρειάσθηκε νὰ σταλῆ Ἄγγελος γιὰ νὰ τοῦ συμπαρασταθῆ.

8. Οἱ νοερὲς Δυνάμεις συλλειτουργοῦν καὶ ζοῦν μαζὶ μὲ τὸν ἡσυχαστὴ ποὺ ἀσκεῖ τὴν ἡσυχία τῆς ψυχῆς. Γιὰ τὸ ἀντίθετο ὅμως προτιμῶ νὰ σιωπήσω.

9. Ὁ βυθὸς τῶν δογμάτων εἶναι βαθύς, καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἡσυχαστοῦ πηδᾶ καὶ βυθίζεται σ᾽ αὐτὰ ὄχι χωρὶς κίνδυνο. Εἶναι ἐπικίνδυνο νὰ κολυμβᾶ κανεὶς μὲ τὰ ροῦχα του· ὁμοίως καὶ τὸ νὰ ἐγγίζη τὴν θεολογία, ἐνῷ ἔχει πάθη.

10. Κελλὶ τοῦ ἡσυχαστοῦ σημαίνει περιορισμὸς τοῦ σώματος. Καὶ κρύπτει μέσα του (τὸ κελλί) τὸν οἶκο τῆς θείας γνώσεως.

11. Ὅποιος νοσεῖ ψυχικὰ ἀπὸ κάποιο πάθος καὶ ἐπιχειρεῖ τὴν ζωὴ τῆς ἡσυχίας, ὁμοιάζει μὲ αὐτὸν ποὺ πήδησε στὸ πέλαγος ἀπὸ τὸ πλοῖο καὶ κρατώντας ἕνα σανίδι νομίζει ὅτι θὰ φθάση χωρὶς κίνδυνο στὴν ξηρά.

12. Σὲ ὅσους μάχονται πρὸς τὸ πήλινο σῶμα τους, ἡ ἡσυχία ἀποβαίνει ὠφέλιμη στὸν κατάλληλο καιρό, ἐὰν βεβαίως ἔχουν πνευματικὸ ὁδηγό. Διότι γιὰ νὰ ἀσκῆ κανεὶς μόνος του τὴν ἡσυχία χρειάζεται νὰ ἔχη ἀγγελικὴ δύναμι καὶ ἱκανότητα. Ἐγὼ βέβαια ὁμιλῶ γιὰ τοὺς πραγματικοὺς ἡσυχαστὰς καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχή.

13. Ὁ ἡσυχαστὴς ποὺ βαρέθηκε τὴν ζωή του, ἀρχίζει νὰ ψεύδεται καὶ μὲ πλαγίους λόγους παρακινεῖ τοὺς ἀνθρώπους νὰ τὸν ἀποτρέψουν ἀπὸ τὴν ἡσυχία. Ἐγκαταλείποντας τὸ κελλί του κατηγορεῖ τοὺς δαίμονας, ξεχνώντας ὅτι ἔγινε ὁ ἴδιος δαίμων τοῦ ἑαυτοῦ του.

14. Εἶδα ἡσυχαστάς, οἱ ὁποῖοι τὴν φλογερή τους ἐπιθυμία πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἱκανοποίησαν ἀχόρταγα μέσῳ τῆς ἡσυχίας, καὶ ἀπὸ τὸ πῦρ ἔκαναν νὰ προκύψη πῦρ καὶ ἀπὸ τὸν ἔρωτα ἔρωτας καὶ ἀπὸ τὸν πόθο πόθος.

15. Ὁ ἡσυχαστὴς εἶναι ἐπίγειος τύπος Ἀγγέλου, ποὺ μὲ τὸ χαρτὶ τοῦ πόθου του καὶ τὰ γράμματα τοῦ ζήλου του (σὰν μὲ ἔγγραφο ἀποφυλακίσεως) ἐλευθέρωσε τὴν προσευχή του ἀπὸ κάθε ρᾳθυμία καὶ ὀκνηρία.

16. Ἡσυχαστὴς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐβόησε δυνατὰ καὶ καθαρά: «Ἑτοίμη ἡ καρδία μου, ὁ Θεός» (Ψαλμ. ρζ´ 2). Ἡσυχαστὴς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ εἶπε: «Ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ» (Ἆσμα ε´ 2).

17. Νὰ κλείνης τὴν θύρα τοῦ κελλιοῦ σου γιὰ νὰ μὴν ἐξέρχεται τὸ σῶμα σου, τὴν θύρα τῆς γλώσσης σου γιὰ νὰ μὴν ἐξέρχωνται λόγια, καὶ τὴν ἐσωτερικὴ πύλη τῆς ψυχῆς σου γιὰ νὰ μὴν εἰσέρχωνται τὰ πονηρὰ πνεύματα.

18. Ἡ γαλήνη τῆς θαλάσσης καὶ ὁ μεσημβρινὸς ἥλιος ἐδοκίμασαν τὴν ὑπομονὴ τοῦ ναυτικού (2), καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν ἀναγκαίων ἔδειξε τὴν καρτερία τοῦ ἡσυχαστοῦ. Ὁ ἕνας, ὁ ναυτικός, ἀπὸ τὴν στενοχώρια του ρίχνεται καὶ κολυμβᾶ στὰ νερά. Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ ἡσυχαστής, ἀπὸ τὴν ἀκηδία του βγαίνει καὶ συμφύρεται μὲ τὰ πλήθη, γιὰ νὰ ἐξοικονομήση τὰ ἀναγκαῖα.

19. Νὰ μὴ φοβῆσαι τὰ παιγνίδια ποὺ κάνουν οἱ δαίμονες μὲ τοὺς διαφόρους κτύπους, διότι τὸ πένθος δὲν γνωρίζει τὴν δειλία καὶ δὲν πτοεῖται.

20. Ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ὁ νοῦς ἔμαθε ἀληθινὰ νὰ προσεύχεται, ὁμιλοῦν στὸν Κύριον «ἐνώπιοι ἐνωπίῳ», ὅπως αὐτοὶ ποὺ ὁμιλοῦν ἰδιαιτέρως στὸ αὐτὶ τοῦ βασιλέως. Ἐκεῖνοι ποὺ προσεύχονται μὲ τὸ στόμα, ὁμοιάζουν μὲ αὐτοὺς ποὺ γονατίζουν καὶ παρακαλοῦν τὸν βασιλέα ἐμπρὸς σὲ ὅλη τὴν σύγκλητο. Καὶ ὅσοι ζοῦν στὸν κόσμο, ὅταν προσεύχωνται, εἶναι σὰν νὰ ἱκετεύουν τὸν βασιλέα μέσα ἀπὸ τοὺς θορύβους ὅλου τοῦ ὄχλου. Ἐὰν ἔμαθες ἐπιστημονικὰ τὴν τέχνη τῆς προσευχῆς, δὲν θὰ ἀγνοῆς αὐτὸ ποὺ λέγω.

21. Καθισμένος σὲ μία ὑψηλὴ σκοπιά, παρατήρει τὸν ἑαυτό σου, ἐὰν βέβαια καὶ ἔχης τὴν ἀπαραίτητη γνῶσι, καὶ τότε θὰ ἰδῆς πῶς καὶ πότε καὶ ἀπὸ ποῦ καὶ πόσοι καὶ ποιοὶ κλέπτες ἔρχονται νὰ κλέψουν τὰ σταφύλια. Ὅταν ἀποκάμη ὁ σκοπὸς (μὲ αὐτὴ τὴν ἔρευνα), ἂς σηκωθῆ νὰ προσευχηθῆ. Καὶ πάλι, ἀφοῦ καθήση, ἂς συνεχίση μὲ ἀποφασιστικότητα τὴν προηγουμένη ἐργασία του.

22. Ἤθελε κάποιος ποὺ τὰ ἐδοκίμασε νὰ ὁμιλήσῃ περὶ αὐτῶν ἀναλυτικὰ καὶ μὲ ἀκρίβεια, ἀλλὰ φοβήθηκε μήπως καὶ στοὺς ἐργαζομένους αὐτὰ φέρη ἀπροθυμία καὶ στοὺς ἐπιθυμοῦντας αὐτὰ δημιουργήσῃ φόβο μὲ τὸν κτύπο τῶν λόγων του. Ὅποιος ἐξηγεῖ τὰ τῆς ἡσυχίας ἀναλυτικὰ καὶ ἐπιστημονικά, ἐξήγειρε ἐναντίον του τοὺς δαίμονας, διότι κανεὶς ἄλλος δὲν μπορεῖ νὰ ξεσκεπάσῃ ὅπως αὐτὸς τὶς ἀθλιότητες τῶν δαιμόνων.

23. Ὅποιος ἔφθασε στὴν τελεία ἡσυχία, ἐγνώρισε τὸν βυθὸ τῶν θείων μυστηρίων. Δὲν κατέβηκε ὅμως σ᾽ αὐτόν, παρὰ ἀφοῦ προηγουμένως εἶδε καὶ ἄκουσε τὴν ταραχὴ τῶν κυμάτων καὶ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἴσως δὲ καὶ ἐβράχηκε ἀπὸ αὐτά. Τὸ ἐπικυρώνει αὐτὸ καὶ ὁ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος, ἐὰν δὲν ἁρπαζόταν ὡσὰν σὲ ἡσυχία στὸν Παράδεισο, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἀκούση τὰ «ἄρρητα ρήματα» (Β´ Κορ. ιβ´ 4).

24. Τὸ αὐτὶ τῆς ἡσυχίας θὰ ἀκούση ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐξαίσια πράγματα. Γι᾽ αὐτὸ ἡ πάνσοφη αὐτὴ ἔλεγε καὶ στὸν Ἰώβ: «Πότερον, οὖ δέξεταί μου τὸ οὖς ἐξαίσια παρ᾽ αὐτοῦ;» (δ´ 12).

25. Ἡσυχαστὴς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ χωρὶς νὰ τοὺς μισῆ, τοὺς ἀποφεύγη ὅλους τόσο, ὅσο ἕνας ἀμελὴς μοναχὸς τρέχει κοντά τους μὲ προθυμία. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν θέλει νὰ διακοπῆ ἡ γεῦσις τῆς γλυκύτητος τοῦ Θεοῦ.

26. Πήγαινε καὶ σκόρπισε γρήγορα τὰ ὑπάρχοντά σου -ὄχι πώλησε, διότι αὐτὸ ἀπαιτεῖ χρόνο- καὶ δός τα σὲ πτωχοὺς μοναχούς, γιὰ νὰ σὲ βοηθήσουν μὲ τὴν προσευχή τους στὴν ἡσυχία. Καὶ σήκωσε τὸν σταυρό σου μὲ τὴν ὑπακοή, καὶ ὑπόμεινε γενναῖα τὸ βάρος τῆς ἐκκοπῆς τοῦ θελήματός σου. Καὶ ἐν συνεχείᾳ ἔλα νὰ μὲ ἀκολουθήσης, γιὰ νὰ συναντήσωμε τὴν τρισμακάριστη ἡσυχία, καὶ θὰ σὲ διδάξω φανερὰ τὴν ἐργασία καὶ τὴν πολιτεία τῶν Ἀγγελικῶν Δυνάμεων.

Δὲν θὰ χορτάσουν αὐτὲς νὰ δοξολογοῦν εἰς αἰώνας αἰώνων τὸν Δημιουργό. Ὁμοίως καὶ αὐτὸς ποὺ ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ τῆς ἡσυχίας νὰ ἀνυμνῆ τὸν Κτίστη. Δὲν φροντίζουν γιὰ τὰ ὑλικὰ οἱ ἄυλοι. Ὁμοίως γιὰ τὴν τροφὴ οἱ «ὑλικοὶ ἄυλοι». Δὲν θὰ γευθοῦν οἱ πρῶτοι φαγητά. Ὁμοίως καὶ οἱ δεύτεροι δὲν θὰ στηριχθοῦν σὲ ὑποσχέσεις ἀνθρώπων γιὰ τὴν συντήρησί τους. Δὲν θὰ

φροντίσουν ἐκεῖνοι γιὰ χρήματα καὶ κτήματα. Ὁμοίως καὶ αὐτοὶ γιὰ τὶς ταλαιπωρίες καὶ τὶς κακοπάθειες ποὺ τοὺς προκαλοῦν τὰ πονηρὰ πνεύματα.

Δὲν ἐπιθυμοῦν οἱ οὐράνιοι Ἄγγελοι κάποιο ὁρατὸ κτίσμα. Ὁμοίως καὶ οἱ ἐπίγειοι Ἄγγελοι τὴν θέα κάποιου προσώπου. Δὲν θὰ παύσουν ποτὲ ἐκεῖνοι νὰ προοδεύουν στὴν ἀγάπη. Ὁμοίως καὶ αὐτοὶ νὰ τοὺς συναγωνίζονται κάθε ἡμέρα. Δὲν εἶναι ἄγνωστος σ᾽ ἐκείνους ὁ πλοῦτος τῆς προκοπῆς τους. Ὁμοίως καὶ σ᾽ αὐτοὺς ὁ ἔρωτας τῆς πνευματικῆς τους ἀναβάσεως. Καὶ δὲν θὰ σταματήσουν, μέχρις ὅτου φθάσουν τὰ Σεραφείμ· οὔτε θὰ ὑπολογίσουν κόπους, μέχρις ὅτου γίνουν Ἄγγελοι.

Μακάριος, ὅποιος ἐλπίζῃ νὰ φθάσῃ σ᾽ αὐτὸ τὸ ὕψος. Τρισμακάριος, ὅποιος πλησιάζει. Ἄγγελος, ὅποιος ἔφθασε.

----

1. Δηλαδή: Ἡ σκέψις τοῦ ἡσυχαστοῦ εἶναι χῶρος κλειστός, ἀφιερωμένος ἀποκλειστικὰ στὸν Θεόν, ὅπου κανεὶς νοητὸς ἐχθρὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἰσχωρήσῃ γιὰ κλοπὴ καὶ ληστεία. Παρεμφερὴς διατύπωσις εἶναι: «ἀναιχμαλώτιστος ἔννοια».

2. Αὐτὸ φυσικὰ ἴσχυε γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὁπότε τὰ πλοῖα ἦταν ἱστιοφόρα.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

Περὶ ἡσυχίας

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

(Περὶ διαφορᾶς καὶ διακρίσεως ἡσυχιῶν)

ΣΕ ΚΑΘΕ ἐπιστήμη καὶ τέχνη, ὅπως τὸ γνωρίζουν ὅλοι, παρατηροῦνται διαφορὲς στὶς ἀπόψεις καὶ τὶς θελήσεις. Διότι δὲν μποροῦν ὅλοι νὰ κατακτήσουν τὸ τέλειο, εἴτε διότι ὑστεροῦν στὸν ζῆλο εἴτε διότι στεροῦνται δυνάμεως. Ὑπάρχουν λοιπὸν ἄνθρωποι ποὺ εἰσέρχονται σ᾽ αὐτὸν τὸν λιμένα ἢ καλύτερα τὸ πέλαγος ἢ ἴσως στὸν βυθό, ἐπειδὴ δὲν μποροῦν νὰ κυβερνήσουν τὸ στόμα τους καὶ ἐπειδὴ συνήθισαν στὴν σωματικὴ ἀργία. Καὶ ἄλλοι διότι εἶναι ἀσυγκράτητοι στὸν θυμὸ καὶ δὲν μποροῦν νὰ κυβερνήσουν τὸ στόμα τους καὶ ἐπειδὴ συνήθισαν στὴν σωματικὴ ἀργία. Καὶ ἄλλοι διότι εἶναι ἀσυγκράτητοι στὸν θυμὸ καὶ δὲν μποροῦν οἱ ταλαίπωροι νὰ τὸν συγκρατήσουν, ὅταν ζοῦν μαζὶ μὲ πλῆθος ἀνθρώπων.

Ἄλλοι ἀπὸ ἰδιορρυθμία μᾶλλον, παρὰ ἀπὸ καθοδήγησι ἄλλου, νομίζοντας ὑπερήφανα ὅτι θὰ κατορθώσουν νὰ τὸ διαπλεύσουν αὐτὸ τὸ πέλαγος. Ἄλλοι ἐπειδὴ δὲν μποροῦν νὰ ἐγκρατεύωνται ζωντας μέσα σὲ ἄφθονα ὑλικὰ ἀγαθά. Ἄλλοι γιὰ νὰ προοδεύσουν περισσότερο μὲ τὴν ἀπομονωμένη αὐτὴ ζωή. Ἄλλοι γιὰ νὰ τιμωρήσουν ἀφανῶς τὸν ἑαυτό τους γιὰ τὶς ἁμαρτίες τους. Καὶ ἄλλοι γιὰ νὰ ἀποκτήσουν δόξα. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μερικοὶ ἄλλοι -«εἰ ἄρα καὶ ἐλθῶν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εὑρήσει τοιούτους ἐπὶ τῆς γῆς» (πρβλ. Λουκ. ιη´ 8)- οἱ ὁποῖοι

συνεζεύχθησαν τὴν ὁσία αὐτή, δηλαδὴ τὴν ἡσυχία, ἀπὸ τρυφὴ καὶ ἀπὸ δίψα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γλυκύτητος τοῦ Θεοῦ. Καὶ δὲν τὸ ἔκαναν αὐτό, παρὰ ἀφοῦ προηγουμένως διεζεύχθησαν κάθε εἴδους ἀκηδία. Διότι ἡ σχέσις μὲ τὴν ἀκηδία στὴν ἡσυχαστικὴ ζωὴ ὑπολογίζεται ὡς πορνεία.

2. Σύμφωνά μὲ τὴν μικρὴ γνῶσι ποὺ μοῦ ἐδόθηκε, σὰν ἄσοφος ἀρχιτέκτων ἐλάξευσα κλίμακα ἀναβάσεως, καὶ καθένας ἡσυχαστὴς ἂς βλέπη σὲ ποιὰ βαθμίδα εὑρίσκεται: Ξεκίνησε ἀπὸ ἰδιορρυθμία ἢ γιὰ τὴν δόξα τῶν ἀνθρώπων ἢ γιὰ τὴν πολυλογία του ἢ γιὰ τὸν ἀσυγκράτητο θυμό του ἢ γιὰ τὴν πολλή του προσπάθεια ἢ γιὰ νὰ ἐξοφλήση τὶς ἁμαρτίες του ἢ γιὰ νὰ προοδεύση περισσότερο ἢ γιὰ νὰ αὐξήση τὸ πῦρ τοῦ θείου ἔρωτος; Αὐτοὺς ποὺ ἀνέφερα τελευταίους θὰ εἶναι στὶς πρῶτες βαθμίδες, καὶ αὐτοὺς ποὺ ἀνέφερα πρώτους, στὶς τελευταῖες. Καὶ οἱ ἑπτὰ πρῶτες βαθμίδες εἶναι ἐργασίες τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὁ ὁποῖος διακρίνεται γιὰ τὶς ἑπτὰ ἡμέρες τῆς ἑβδομάδος -ἄλλες ἐργασίες ἀπὸ αὐτὲς εἶναι δεκτὲς ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἄλλες ἀπαράδεκτες- ἐνῷ ἡ ὀγδόη βαθμίδα εἶναι φανερὸ ὅτι ὑποδηλώνει τὸν μέλλοντα αἰώνα.

3. Νὰ παρατηρῇς, ὦ μοναχὲ ὁλομόναχε, τὶς ὧρες ποὺ βγαίνουν τὰ θηρία, εἰδεμὴ δὲν θὰ κατορθώσῃς νὰ στήνῃς τὶς κατάλληλες παγίδες. Ἐὰν ἀπομακρύνθηκε τελείως αὐτὴ ποὺ πῆρε τὸ διαζύγιο, δηλαδὴ ἡ ἀκηδία, εἶναι περιττὴ ἡ ἐργασία. Ἐὰν ὅμως ξεπροβάλλη ἀκόμη μὲ θράσος, τότε δὲν γνωρίζω πῶς θὰ ἀσκήσω τὴν ἡσυχία. Γιατί ἄραγε δὲν ἀνεδείχθησαν τόσοι φωστῆρες ἀνάμεσα στοὺς ὁσίους Ταβεννησιῶτες ὅσοι στοὺς Σκητιῶτες (3); Ὁ νοῶν νοείτω, διότι ἐγὼ δὲν μπορῶ ἢ μᾶλλον δὲν θέλω νὰ ὁμιλήσω. Ἄλλοι ζοῦν μέσα στὸν βυθὸ τῆς ἡσυχίας ὀλιγοστεύοντας τὰ πάθη, ἄλλοι ψάλλοντας καὶ τὸν περισσότερο καιρὸ «τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες», καὶ ἄλλοι ἀφοσιωμένοι στὴν θεωρία. (Ποιοὶ εἶναι αὐτοί;) Ἂς δοθῇ ἀπάντησις, ἀφοῦ ληφθῇ ὑπ᾽ ὄψιν ἡ διάταξις τῆς προηγουμένης κλίμακος. Ὅποιος μπορεῖ νὰ τὸ δεχθῇ καὶ νὰ τὸ κατανοήση, ἂς τὸ κατανοήση μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Κυρίου (4).

4. Ὑπάρχουν ῥᾴθυμες ψυχὲς ποὺ ζοῦν σὲ Κοινόβια, καὶ ἐπειδὴ εὑρῆκαν ἐκεῖ πολλὲς αἰτίες γιὰ τὴν ρᾳθυμία τους, κατήντησαν σὲ τελεία ἀπώλεια. Καθὼς ἐπίσης καὶ ἄλλες ποὺ μὲ τὴν συμβίωσι μὲ τοὺς ὑπολοίπους ἀδελφοὺς ἀπέβαλαν τὴν ρᾳθυμία τους. Καὶ αὐτὸ δὲν συνέβη μόνο στοὺς πολὺ ἀμελεῖς, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς καὶ στοὺς ἐπιμελεῖς, (οἱ ὁποῖοι ἔγιναν πιὸ ἐπιμελεῖς). Τὸν ἴδιο κανόνα μποροῦμε νὰ χρησιμοποιήσωμε καὶ στὴν ἡσυχαστικὴ ζωή. Ἐδέχθηκε πολλοὺς ἐκλεκτούς, ἀλλὰ τοὺς ἀπεδοκίμασε ἐξ αἰτίας τῆς ἰδιορρυθμίας τους καὶ τοὺς ἀπέδειξε φιληδόνους. Ἐδέχθηκε καὶ ἄλλους, τοὺς ὁποίους μὲ τὸν φόβο καὶ τὴν ἀγωνία γιὰ τὰ κρίματά τους, τοὺς ἀνέδειξε ἀγωνιστικοὺς καὶ φλογερούς.

5. Ἂς μὴ τολμήση κανεὶς νὰ γευθῆ καὶ ἴχνος ἀκόμη τῆς ἡσυχίας, ἐὰν ἐνοχλῆται ἀπὸ τὸν θυμό, τὴν οἴησι, τὴν ὑποκρισία καὶ τὴν μνησικακία, μήπως τὸ μόνο ποὺ θὰ κερδήση ἀπὸ αὐτὴν εἶναι ἡ παραφροσύνη. Ὅποιος εἶναι καθαρὸς ἀπὸ αὐτά, αὐτὸς θὰ καταλάβη τὸ συμφέρον του, ἂν καὶ νομίζω ὅτι οὔτε αὐτὸς θὰ τὸ καταλάβη.

6. Τὰ σημάδια καὶ τὰ στάδια καὶ οἱ ἀποδείξεις αὐτῶν ποὺ ἀσκοῦν μὲ φρόνησι καὶ μὲ σύστημα τὴν ἡσυχία εἶναι τὰ ἑξῆς: Νοῦς ἀκύμαντος, ἐξαγνισμένη σκέψις, ἁρπαγὴ πρὸς Κύριον, ἀναπαράστασις τῶν τιμωριῶν τῆς κολάσεως, ἐπιθυμία σύντομου θανάτου, προσευχὴ ἀκόρεστος, καρδία ποὺ δὲν κλέπτεται ἀπὸ τοὺς δαίμονας, ἀφανισμὸς τῆς πορνείας, ἄγνοια τῆς προσπαθείας, θάνατος τοῦ κόσμου, ἀνορεξία τῆς γαστριμαργίας, αἰτία καὶ ἀφορμὴ τῆς θεολογίας, πηγὴ τῆς διακρίσεως, δάκρυα κατὰ βούλησιν, ἀπώλεια τῆς πολυλογίας, καὶ ἀπόκτησις οἱουδήποτε ἄλλου πράγματος στὸ ὁποῖο συνήθως ἐναντιώνονται τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων. Ἐκείνων ὅμως ποὺ ἀσκοῦν τὴν ἡσυχία χωρὶς φρόνησι καὶ σύστημα, νὰ ποιὰ εἶναι ἡ πτωχεία τοῦ πλούτου (5): Αὔξησις τῆς ὀργῆς, ἀποθήκευσις τῆς μνησικακίας, μείωσις τῆς ἀγάπης, ἀπόκτησις τῆς ὑπερηφανείας, καὶ κάτι ἄλλο ποὺ τὸ ἀποσιωπῶ (6).

7. Ἐπειδὴ ἐφθάσαμε στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ λόγου, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσωμε τώρα καὶ γι᾿ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν ὡς ὑποτακτικοί. Ἄλλωστε ὁ λόγος μας ἀπευθύνεται κυρίως πρὸς αὐτούς. Ἐκείνων λοιπὸν ποὺ ἔχουν συζευχθῆ «νομίμως καὶ ἀμοιχεύτως καὶ ἀμολύντως» τὴν σεμνὴ καὶ εὐπρεπῆ ὑποταγή, σημάδια σύμφωνα μὲ τοὺς θεοφόρους Πατέρας εἶναι τὰ ἑπόμενα, τὰ ὁποῖα βεβαίως τελειοποιοῦνται στὸν καιρό τους, πλὴν ὅμως καθημερινῶς παρουσιάζουν συνεχῆ αὔξησι καὶ πρόοδο:

Αὔξησις τῆς πρώτης ταπεινώσεως ποὺ ἔδειχναν ὡς ἀρχάριοι, μείωσις τοῦ θυμοῦ -πῶς νὰ μὴ μειωθῆ, ἐφ᾿ ὅσον ἀδειάζει ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν χολὴ καὶ τὴν πικρία τοῦ κακοῦ;- ἔλλειψις τοῦ πνευματικοῦ σκοτισμοῦ, πρόοδος στὴν ἀγάπη, ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ πάθη, λύτρωσις ἀπὸ τὸ μίσος, μείωσις τῆς λαγνείας, προερχομένη ἀπὸ τὸν αὐστηρὸ ἔλεγχο, ἄγνοια τῆς ἀκηδίας, αὔξησις τοῦ ζήλου, ἀγάπη πρὸς τὴν εὐσπλαγχνία καὶ τέλος ἀποξένωσις ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια – κατόρθωμα ποὺ ὅλοι εὔχονται νὰ τὸ ἀποκτήσουν, ὀλίγοι ὅμως τὸ ἀποκτοῦν. Ὅταν μία πηγὴ στερῆται ὕδατος, δὲν ἁρμόζει νὰ ὀνομάζεται πηγή. Καὶ αὐτὸ ποὺ θέλω νὰ εἰπῶ ἐν συνεχείᾳ τὸ καταλαβαίνουν ὅσοι διαθέτουν νοῦ. (Ὅποιος δηλαδὴ δὲν ἔχει αὐτιά, ματαίως ὀνομάζεται ὑποτακτικός).

8. Ἡ ὕπανδρος κόρη, ποὺ δὲν ἐφύλαξε καθαρὴ τὴν κοίτη τοῦ ἀνδρός της, ἐμόλυνε τὸ σῶμα της, ἐνῷ ἡ ψυχὴ ποὺ δὲν ἐτήρησε τὶς ὑποσχέσεις της ἐμόλυνε τὸ πνεῦμα της. Καὶ στὴν πρώτη ἔρχονται σὰν συνέπειες: ἡ κατηγορία, τὸ μίσος, τὰ κτυπήματα, καὶ -τὸ χειρότερο ἀπ᾿ ὅλα- ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τὸν ἄνδρα της. Ἐνῷ στὴν δευτέρα: μολυσμοί, λήθη τοῦ θανάτου, ἀπληστία τῆς κοιλίας, ἀκράτεια τῶν ὀφθαλμῶν, πρόοδος στὴν κενοδοξία, ἀχόρταγος ὕπνος, σκληροκαρδία, ἀναισθησία, συσσώρευσις πονηρῶν λογισμῶν, αὔξησις τῶν συγκαταθέσεων πρὸς αὐτούς, αἰχμαλωσία τῆς καρδίας, δημιουργία ταραχῶν, ἀνυπακοή, ἀντιλογία, ἀπιστία, ἀπληροφόρητος καρδία, πολυλογία, προσπάθεια καὶ -τὸ χειρότερο ἀπ᾿ ὅλα- ἡ παρρησία, καὶ τὸ ἀκόμα χειρότερο καὶ πιὸ ἀξιολύπητο ἡ ἀκατάνυκτος καρδία, τὴν ὁποία, ἂν δὲν προσέξη κανείς, διαδέχεται ἡ ἀναλγησία ποὺ εἶναι μητέρα τῶν δαιμόνων καὶ τῶν πτώσεων.

9. Τοὺς ἡσυχαστὰς τοὺς πολεμοῦν οἱ πέντε, ἐνῷ τοὺς ὑποτακτικοὺς οἱ τρεῖς μόνο ἀπὸ τοὺς ὀκτώ (7). Ἐκεῖνος ποὺ ἀσκεῖ τὴν ἡσυχία καὶ πολεμεῖ ἀκόμη ἐναντίον τῆς ἀκηδίας ζημιώνεται πολύ, διότι τὸν χρόνο τῆς προσευχῆς καὶ τῆς θεωρίας τὸν ξοδεύει στὸν ἀγώνα κατὰ τῶν μεθοδειῶν καὶ ἐπιθέσεών της.

10. Κάποτε, ἐνῷ μὲ εἶχε κυριεύσει ἡ ρᾳθυμία καὶ σχεδὸν ἐσκεπτόμουν νὰ ἐγκαταλείψω τὸ κελλί μου, μὲ ἐπισκέφθηκαν μερικοὶ ἄνδρες καὶ μὲ ἐμακάρισαν ἀρκετὰ ὡς ἡσυχαστή. Ὁ λογισμὸς τότε τῆς ρᾳθυμίας ἀνεχώρησε παρευθὺς διωγμένος ἀπὸ τὴν κενοδοξία. Καὶ ἐθαύμασα πῶς ὁ τρίβολος αὐτὸς δαίμων ἀντιμάχεται ὅλα τὰ ἄλλα πονηρὰ πνεύματα!

11. Νὰ παρατηρῆς κάθε ὥρα τοὺς ραπισμοὺς τῆς συζύγου σου, δηλαδὴ τῆς σαρκός σου, καὶ τοὺς παραρριπισμοὺς (8) καὶ τὶς διαθέσεις καὶ τὶς ἐπιθυμίες, καὶ πῶς καὶ πρὸς τὰ ποῦ κλίνει. Ὅποιος ἀπέκτησε μὲ τὴν χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γαλήνη, ἐκεῖνος δὲν ἀγνοεῖ τὸ ζήτημα.

12. Τὸ ἀρχικὸ καὶ πρῶτο ἔργο τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἀμεριμνία γιὰ ὅλα τὰ πράγματα, καὶ τὰ σημαντικὰ καὶ τὰ ἀσήμαντα, διότι ὅποιος ἀνοίξη θύρα στὰ πρῶτα, θὰ ἀρχίση ὁπωσδήποτε νὰ ἀσχολῆται καὶ μὲ τὰ δεύτερα. Δεύτερο ἔργο τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἀκούραστη προσευχή. Καὶ τρίτο, ἡ ἄσυλος ἐργασία τῆς καρδίας, (τὸ νὰ μὴ βλάπτεται δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς περισπασμοὺς ἢ τοὺς δαίμονας). Εἶναι φύσει ἀδύνατον σ᾿ αὐτὸν ποὺ δὲν ἔμαθε γράμματα, νὰ διαβάζη τὰ βιβλία. Περισσότερο ὅμως ἀδύνατον εἶναι σὲ ὅσους ἡσυχαστὰς δὲν ἀπέκτησαν τὸ πρῶτο, νὰ ἀσκήσουν ὀρθὰ τὰ δυὸ ἄλλα.

13. Ἐνῷ κάποτε ἀσκοῦσα τὴν μεσαία ἐργασία, (δηλαδὴ τὴν συνεχῆ προσευχή), εὑρέθηκα ἀνάμεσα στοὺς μεσαίους, (δηλαδὴ στοὺς Ἀγγέλους, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων) (9). Καὶ ἕνας Ἄγγελος μὲ διεφώτιζε ὅ,τι ἐδιψοῦσα νὰ μάθω, ἀλλὰ πάλι εἶχα τὶς ἴδιες ἀπορίες. Ζητοῦσα νὰ μάθω πῶς ἦταν ὁ Ἄρχων, (ὁ Χριστὸς δηλαδή), πρὸς τῆς ἐνανθρωπήσεώς Του, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε νὰ μοῦ τὸ διδάξη, διότι οὔτε τοῦ ἐπετρεπόταν. Τὸν παρακαλοῦσα πάλι νὰ μοῦ εἰπῆ, πῶς καὶ σὲ ποιὰ μορφὴ εὑρίσκεται τώρα. Καὶ μοῦ ἀπαντοῦσε: «Μὲ τὴν ἴδια μορφὴ (τὴν θεανθρώπινη), ἀλλ᾽ ὄχι μὲ τὴν ἴδια φθαρτὴ ἀνθρώπινη σάρκα». Ἐγὼ πάλι τὸν ἐρωτοῦσα: «Τί σημαίνει ἡ δεξιὰ τοῦ Αἰτίου, (τοῦ Πατρὸς δηλαδή), στάσις καὶ καθέδρα τοῦ Χριστοῦ;» «Εἶναι ἀδύνατον, μοῦ ἀπαντοῦσε, νὰ διδαχθῆ ἀκοὴ ἀνθρώπου αὐτὰ τὰ μυστήρια». Καὶ ἐγὼ τὴν ὥρα αὐτὴ τοῦ εἶπα νὰ μὲ ὁδηγήση ἐκεῖ ὅπου μὲ εἵλκυε ὁ πόθος μου (10). «Δὲν ἔφθασε ἀκόμη ἡ ὥρα, μοῦ εἶπε, διότι στερεῖσαι τὸ πῦρ τῆς ἀφθαρσίας (τὸ ὁποῖο, ἐννοεῖται, θὰ ἀποκτήσης στὴν ἄλλη ζωή)». Ὅλα αὐτὰ ποὺ ἀνέφερα, ἂν τὰ ἔζησα μαζὶ μὲ τὸ χῶμα, (τὸ σῶμα δηλαδή), δὲν γνωρίζω· ἂν πάλι χωρὶς τὸ χῶμα, δὲν μπορῶ τίποτε νὰ εἰπῶ.

14. Εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἀποτινάξη κανεὶς τὸν μεσημβρινὸ ὕπνο, καὶ μάλιστα τὴν θερινὴ περίοδο. Τόσο ἴσως μόνο ἂς μὴ ἀφίνη ὁ ἡσυχαστὴς τὸ ἐργόχειρο.

15. Ἀντελήφθηκα τὸν δαίμονα τῆς ἀκηδίας νὰ προπαρασκευάζη καὶ νὰ προετοιμάζη τὸν δρόμο στὸν δαίμονα τῆς πορνείας. Ἀφοῦ δηλαδὴ δημιουργήση χαύνωσι στὸ σῶμα καὶ τὸ βυθίση στὸν ὕπνο, ἔρχεται ὁ δαίμων τῆς πορνείας καὶ μολύνει τόσο ἔντονα τὸν ἡσυχαστή, μὲ τόσο ζωντανὲς φαντασίες, σὰν νὰ ἦταν ξυπνημένος. Ἐὰν ἀντισταθῆς γενναῖα στοὺς δαίμονας αὐτούς, ὁπωσδήποτε θὰ σὲ πολεμήσουν σκληρά. Καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ σὲ πείσουν ὅτι δὲν κερδίζεις τίποτε, καὶ ἔτσι νὰ παύσης νὰ ἀγωνίζεσαι. Τίποτε ἄλλο ὅμως δὲν φανερώνει τὴν ἥττα τῶν δαιμόνων, ὅσο ὁ σκληρὸς πόλεμος ποὺ κάνουν ἐναντίον μας.

16. Ὅταν ἐξέρχεσαι ἀπὸ τὸ κελλί σου, φύλαγε καλὰ ὅσα ἔχεις συναθροίσει. Διότι, ὅταν ἀνοίγη ἡ πόρτα, τὰ κλεισμένα πτηνὰ πετοῦν· ὁπότε δὲν θὰ προέλθη κανένα ὄφελος ἀπὸ τὴν ἡσυχία.

17. Μία μικρὴ τρίχα ἀναστατώνει τὸν ὀφθαλμό, καὶ μία μικρὴ φροντίδα ἐξαφανίζει τὴν ἡσυχία. Διότι ἡσυχία σημαίνει ἀπόθεσις σκέψεων καὶ ἀπάρνησις σπουδαίων καὶ ἀναγκαίων φροντίδων.

18. Ὅποιος κατέκτησε ἀληθινὰ τὴν ἡσυχία, δὲν θὰ φροντίση πλέον γιὰ τὶς ὑλικές του ἀνάγκες, διότι πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀψευδὴς στὶς ὑποσχέσεις Του.

19. Ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ παρουσιάζη καθαρὸ τὸν νοῦ του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ συγχρόνως ταράζεται ἀπὸ διάφορες φροντίδες, ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἔχει σφικτὰ δεμένα τὰ πόδια του, καὶ προσπαθεῖ νὰ βαδίζη γοργά.

20. Εἶναι σπάνιοι ἐκεῖνοι ποὺ ἐσπούδασαν καὶ ἐγνώρισαν πλήρως τὴν κατὰ κόσμον σοφία. Ἐγὼ νομίζω ὅτι εἶναι σπανιώτεροι ἐκεῖνοι ποὺ κατέχουν τὴν κατὰ Θεὸν ἡσυχαστικὴ φιλοσοφία. Ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἐγνώρισε ἀκόμη τὸν Θεόν, εἶναι ἀκατάλληλος γιὰ τὴν ἡσυχία καὶ ἐκτεθειμένος σὲ πολλοὺς κινδύνους. Αὐτοὺς ποὺ εἶναι ἄπειροί τους ἀποπνίγει ἡ ἡσυχία, διότι, ἐφ᾽ ὅσον δὲν ἔχουν γευθῆ τὸν Θεόν, ξοδεύουν τὸν καιρό τους σὲ αἰχμαλωσίες, σὲ κλοπὲς (ἀπὸ τὸν διάβολο), σὲ ἀκηδίες καὶ ρεμβασμούς.

21. Ὅποιος ἐγεύθηκε ὀλίγο τὸ κάλλος τῆς προσευχῆς, θὰ φύγη μακρυὰ ἀπὸ τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ὁ ἄγριος ὄνος. Διότι ποιὸς ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὴν ἀπήλλαξε τὸν ἄγριον ὄνο ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινη συναναστροφή; (πρβλ. Ἰὼβ λθ´ 5).

22. Ὅποιος περιφέρει ἐπάνω του τὰ πάθη καὶ ζῆ στὴν ἔρημο μὲ αὐτὰ ἀσχολεῖται καὶ αὐτὰ προσέχει, ὅπως μοῦ εἶπε καὶ μοῦ τὰ ἐδίδαξε κάποιος ἅγιος γέροντας -ἐννοῶ τὸν Γεώργιο τὸν

Ἀρσιλαΐτη (11), ποὺ καὶ ἡ τιμιότης σου δὲν ἀγνοεῖ.

Αὐτὸς κάποτε ἐδίδασκε καὶ ποδηγετοῦσε μία ἀπρόκοφτη ψυχὴ στὴν ἡσυχαστικὴ ζωή. «Παρετήρησα -μοῦ ἔλεγε- ὅτι τὸ πρωὶ τὴν ἐπισκέπτονταν οἱ δαίμονες τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας. Τὸ μεσημέρι, οἱ δαίμονες τῆς ἀκηδίας, τῆς λύπης καὶ τῆς ὀργῆς. Καὶ τὸ βράδυ, οἱ φιλόκοπροι καὶ τυραννικοὶ δαίμονες τῆς ἀθλίας κοιλίας».

23. Ἕνας ὑποτακτικὸς ποὺ εἶναι πτωχὸς καὶ ἀκτήμων, εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ἕναν ἡσυχαστὴ ποὺ περισπᾶται σὲ ὑλικὲς μέριμνες.

24. Ἐκεῖνος ποὺ ἀσκεῖ τὴν ἡσυχία μὲ ἐπίγνωσι καὶ δὲν βλέπει τὸ καθημερινό της κέρδος ἢ δὲν ἔγινε πραγματικὸς ἡσυχαστὴς ἢ κλέπτεται ἀπὸ τὴν οἴησι.

25. Ἡσυχία σημαίνει ἀκατάπαυση λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ παράστασις ἐνώπιόν Του.

26. Ἂς ἑνωθῇ ἡ μνήμη τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴν ἀναπνοή σου, καὶ τότε θὰ γνωρίσης τὴν ὠφέλεια τῆς ἡσυχίας.

27. Πτῶσις γιὰ τὸν ὑποτακτικὸ εἶναι ἡ ἐπιτέλεσις τοῦ ἰδίου θελήματος, ἐνῷ γιὰ τὸν ἡσυχαστὴ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὴν προσευχή.

28. Ἐὰν χαίρεσαι γιὰ τὶς ἐπισκέψεις ποὺ ἔχεις στὸ κελλί σου, γνώριζε τότε ὅτι ἔχεις ἀφιερωμένο τὸν καιρό σου στὴν ἀκηδία μόνο καὶ ὄχι στὸν Θεόν.

29. Ὑπόδειγμα τῆς προσευχῆς ἂς σοῦ εἶναι ἐκείνη ἡ χήρα ποὺ τὴν ἀδικοῦσε ὁ ἀντίδικός της (πρβλ. Λουκ. ιη΄ 3). Καὶ πρότυπο τῆς ἡσυχίας ὁ μέγας καὶ ἰσάγγελος ἡσυχαστὴς Ἀρσένιος. Ἐσὺ ποὺ εὑρίσκεσαι στὴν μοναξιά, νὰ ἐνθυμῆσαι τὴν ζωὴ καὶ τοὺς τρόπους τοῦ μεγάλου τούτου ἡσυχαστοῦ. Καὶ πρόσεξε ὅτι πολλὲς φορὲς ἔδιωξε μερικοὺς ἐπισκέπτας, γιὰ νὰ μὴ χάση τὸ μεγαλύτερο.

30. Ἀντελήφθηκα ὅτι οἱ δαίμονες πείθουν αὐτοὺς ποὺ περιοδεύουν ἄσκοπα, νὰ ἐπισκέπτωνται συχνότερα τοὺς πραγματικοὺς ἡσυχαστὰς, γιὰ νὰ κατορθώσουν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν ἔστω καὶ λίγο ἀπὸ τὸ ἔργο τους. Αὐτοὺς νὰ τοὺς ἐπισημαίνεις, ἀγαπητέ μου, καὶ νὰ μὴ διστάζης χάριν τῆς εὐσεβείας νὰ λυπῆς τοὺς ρᾳθύμους. Ἴσως ἀπὸ τὴν λύπη αὐτὴ νὰ σταματήσουν τὶς ἄσκοπες περιοδείες. Πρόσεξε ὅμως καλὰ μήπως, χάριν τοῦ σκοποῦ ποὺ ἀναφέραμε, λυπήσης ἄδικα καμμία ψυχὴ ποὺ διψᾶ καὶ ἔρχεται κοντὰ νὰ ἀντλήση νερό. Σὲ κάθε πράγμα σοῦ χρειάζεται ὁ λύχνος (τῆς διακρίσεως).

31. Οἱ ἡσυχασταὶ ἢ μᾶλλον ὅλοι οἱ μοναχοὶ πρέπει νὰ ζοῦν μὲ συνείδησι καὶ ἐσωτερικὴ συναίσθησι. Ἐκεῖνος ποὺ τρέχει (στὸν πνευματικὸ δρόμο) μὲ πραγματικὴ ἐπίγνωσι, προσπαθεῖ νὰ συμμορφώνωνται ὅλα -καὶ οἱ ἐνέργειες καὶ τὰ λόγια καὶ οἱ σκέψεις καὶ τὰ διαβήματα καὶ οἱ κινήσεις- σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Αὐτὸς ἀγωνίζεται μὲ πραγματικὴ συναίσθησι καὶ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Ἐὰν ὅμως κλέπτεται σ᾽ αὐτὰ τὰ σημεῖα, τότε δὲν ἄρχισε ἀκόμη νὰ ζῆ ἐνάρετα.

32. «Θὰ γνωρίσω -λέγει κάποιος- μὲ τὸν ἦχο τοῦ ψαλτηρίου τὸ πρόβλημά μου καὶ τὸ θέλημά μου» (πρβλ. Ψαλμ. μη΄ 5), διότι ἦταν ἀκόμη ἐλλιπὴς ἡ διάκρισις. Ἐγὼ ὅμως λέγω ὅτι θὰ ἀναφέρω στὸν Θεὸν μὲ τὴν προσευχὴ τὸ θέλημά μου, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ θὰ περιμένω τὴν πληροφορία.

33. Ἡ πίστις εἶναι τὸ πτερὸ τῆς προσευχῆς. Ἐὰν δὲν τὸ ἔχη, «πάλιν εἰς κόλπον μου ἀποστραφήσεται» (Ψαλμ. λδ΄ 13). Ἡ πίστις εἶναι ἡ ἀδίστακτη στάσις τῆς ψυχῆς, ποὺ δὲν κλονίζεται ἀπὸ καμμία ἐναντιότητα. Πιστὸς εἶναι, ὄχι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴν γνώμη ὅτι ὅλα εἶναι

δυνατὰ στὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει ὅτι θὰ τὰ ἐπιτύχη ὅλα (ὅσα ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεόν).

34. Ἡ πίστις εἶναι αὐτὴ ποὺ μᾶς προξενεῖ τὰ ἀνέλπιστα, καὶ τοῦτο μᾶς τὸ ἀπέδειξε ὁ λῃστής. Μητέρα τῆς πίστεως εἶναι ὁ μόχθος καὶ ἡ εὐθεία καρδία. Ἡ μία τὴν κάνει ἀδίστακτη καὶ ὁ ἄλλος, (ὁ μόχθος), τὴν δημιουργεῖ. Ἡ πίστις εἶναι ἡ μητέρα τῶν ἡσυχαστῶν, διότι, ἂν δὲν πιστεύση κανεὶς προηγουμένως, πῶς θὰ ἀρχίση τὴν ἡσυχαστικὴ ζωή;

35. Ἐκεῖνος ποὺ ἐδέθηκε καὶ ἐκλείσθηκε στὸ δεσμωτήριο, φοβεῖται ὅτι θὰ δικασθῆ καὶ θὰ τιμωρηθῆ. Καὶ αὐτὸς ποὺ ἡσυχάζει στὸ κελλί του, δημιουργεῖ μέσα του τὸν φόβο τοῦ Κυρίου. Δὲν φοβεῖται τὸ δικαστήριο ὁ πρῶτος τόσο, ὅσο ὁ δεύτερος τὸ βῆμα τοῦ Κριτοῦ. Ὢ θαυμάσιε, στὴν ἡσυχία σου πρέπει νὰ ἔχης πολὺ φόβο, διότι τίποτε δὲν κατορθώνει νὰ ἐκδιώκει τόσο πολὺ τὴν ἀκηδία.

36. Ὁ ἔνοχος κοιτάζει συνεχῶς πότε θὰ ἔλθη στὴν φυλακὴ ὁ κριτής. Καὶ ὁ πραγματικὸς ἐργάτης τῆς ἡσυχίας κοιτάζει πότε θὰ ἔλθη ὁ Ἄγγελος (ποὺ τὸν ἀναγκάση νὰ ἐξέλθη ἀπὸ τὸ δεσμωτήριο τοῦ σώματος). Ὁ πρῶτος φέρει ὡς δεσμὰ τὸ φορτίο τῆς λύπης, καὶ ὁ δεύτερος τὴν πηγὴ τῶν δακρύων.

37. Ἐὰν ἀποκτήσης τὴν ράβδο τῆς ὑπομονῆς, θὰ σταματήσουν γρήγορα οἱ κύνες τὰ ἀναιδῆ γαυγίσματά τους. Ὑπομονὴ σημαίνει κόπος καὶ ἀγώνας τῆς ψυχῆς ποὺ δὲν θραύεται καὶ δὲν σαλεύεται διόλου ἀπὸ εὔλογα ἢ ἄλογα κτυπήματα καὶ πλήγματα. Ὑπομονὴ σημαίνει ἀποφασιστικὴ ἀναμονὴ καθημερινῶν θλίψεων. Ὑπομονητικὸς σημαίνει ἀγωνιστὴς ποὺ δὲν πίπτει, καὶ ποὺ μὲ τὶς πτώσεις ἀκόμη (ποὺ ὑπέστη) δημιουργεῖ τὴν νίκη. Ὑπομονὴ σημαίνει ἐκκοπὴ τῶν (ἁμαρτωλῶν) προφάσεων καὶ προσοχὴ ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου.

38. Ὁ ἐργάτης τῆς ἀρετῆς δὲν ἔχει ἀνάγκη τόσο ἀπὸ τροφή, ὅσο ἀπὸ ὑπομονή. Διότι, ἐὰν τοῦ λείπη ἡ πρώτη, θὰ λάβη στέφανο. Ἂν ὅμως τοῦ λείπη ἡ Δευτέρα, τὸν περιμένει ὄλεθρος.

39. Ὁ ὑπομονητικὸς ἄνδρας ἀπέθανε πρὶν τὸν θέσουν στὸ μνῆμα, διότι ἔκανε μνῆμα τὸ κελλί του. Τὴν ὑπομονὴ τὴν ἐγέννησε ἡ ἐλπίδα καὶ τὸ πένθος, διότι ὅποιος στερεῖται αὐτὰ τὰ δυό, γίνεται δοῦλος τῆς ἀκηδίας.

40. Πρέπει νὰ γνωρίζη ὁ παλαιστὴς τοῦ Χριστοῦ, ποιοὺς ἐχθροὺς θὰ τοὺς καταδιώκη ἀπὸ μακρυά, καὶ ποιοὺς θὰ ἀφίνη νὰ παλαίουν μαζί του σῶμα πρὸς σῶμα. Ἄλλες φορὲς ἡ πάλη προξένησε στέφανο, καὶ ἄλλες φορὲς ἡ ἀποφυγή της ἔκανε τοὺς παλαιστὰς ἀδοκίμους. Αὐτὰ ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διδαχθοῦν μὲ λόγια, διότι δὲν γινόμαστε ὅλοι ὅμοιοι στὰ ἴδια ζητήματα καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.

41. Πρόσεχε ἄγρυπνα ἕναν δαίμονα, διότι καὶ αὐτὸς σὲ πολεμεῖ ἀκατάπαυστα, καὶ ὅταν ἵστασαι καὶ ὅταν μετακινῆσαι καὶ ὅταν κάθεσαι καὶ ὅταν κινῆσαι καὶ ὅταν πέφτης στὸ κρεββάτι καὶ ὅταν προσεύχεσαι καὶ ὅταν κοιμᾶσαι (12).

42. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἀκολουθοῦν τὸν δρόμο τῆς ἡσυχίας, ἀσχολοῦνται συνεχῶς μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ λόγου: «Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός» (Ψαλμ. ιε´ 8). Διότι δὲν εἶναι ἑνὸς μόνο εἴδους ὅλοι οἱ ἄρτοι τῆς πνευματικῆς τροφῆς τοῦ οὐρανίου σίτου. Ἄλλοι ἀσχολοῦνται μὲ τό: «Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν» (Λουκ. κα´ 19). Ἄλλοι μὲ τό: «Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε» (Ματθ. κς´ 41). Ἄλλοι μὲ τό: «Ἑτοίμαζε εἰς τὴν ἔξοδόν σου τὰ ἔργα σου» (Παρ. κδ´ 27). Ἄλλοι μὲ τό: «Ἐταπεινώθην καὶ ἔσωσέ με» (Ψαλμ. ριδ´ 6). Μερικοί μὲ τό: «Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν» (Ρωμ. η´ 18). Μερικοὶ σκέπτονται συνεχῶς τό: «Μήποτε ἁρπάση, καὶ οὐ μὴ ᾖ ὁ ρυόμενος» (Ψαλμ. μθ´ 22). Ὅλοι βεβαίως τρέχουν, ἕνας ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς παίρνει τὸ βραβεῖο ἀκόπως (13).

43. Ὅποιος ἔχει προοδεύσει, ὄχι μόνο ὅταν εἶναι ξύπνιος, ἀλλὰ καὶ ὅταν κοιμᾶται, ἐργάζεται. Ἔτσι μερικοὶ καὶ στὸν ὕπνο ἐξευτελίζουν τοὺς δαίμονας ποὺ ἔρχονται νὰ τοὺς πειράξουν, καὶ τὰ ἀκόλαστα γύναια (ποὺ ἐμφανίζονται στὰ ὄνειρά τους) τὰ συμβουλεύουν νὰ σωφρονισθοῦν.

44. Μὴ κάθεσαι καὶ ἀναμένης τοὺς διαφόρους ἐπισκέπτες καὶ μὴ κάνης καμμία προπαρασκευή, διότι ὅλη ἡ κατάστασις τῆς ἡσυχίας εἶναι ἁπλὴ καὶ ἐλευθέρα ἀπὸ δεσμεύσεις.

45. Κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ οἰκοδομήσουν ἕναν πύργο ἢ ἕνα ἡσυχαστικὸ κελλὶ δὲν ἀρχίζει τὸ ἔργο του, πρὶν καθήση καὶ ὑπολογίση ἢ ἐρευνήση μὲ τὴν προσευχή, ἐὰν ἔχη τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ὁλοκλήρωσι τοῦ ἔργου. Καὶ τοῦτο, μήπως μετὰ τὴν κατάθεσι τοῦ θεμελίου γίνη περίγελως στοὺς ἐχθρούς του καὶ ἐμπόδιο στοὺς ἄλλους ἐργάτες, (ἐφ᾽ ὅσον δὲν θὰ ἀποτελειώση τὸ ἔργο του) (πρβλ. Λουκ. ιδ´ 28).

46. Πρόσεξε καλὰ τὴν γλυκύτητα ποὺ ἔρχεται (στὴν ψυχή σου), μήπως ἔχει δολίως παρασκευασθῆ ἀπὸ πικροὺς ἢ μᾶλλον ἐπιβούλους ἰατρούς.

47. Τὴν νύκτα τὸν περισσότερο χρόνο νὰ τὸν ἀφιερώνης στὴν προσευχὴ καὶ τὸν ὀλιγώτερο στὴν ψαλμῳδία. Τὴν ἡμέρα, ἀνάλογα μὲ τὶς δυνάμεις σου. Δὲν εἶναι ὀλίγος ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ συγκέντρωσις τοῦ νοῦ ποὺ χαρίζει ἡ ἀνάγνωσις, ἐφ᾽ ὅσον πρόκειται γιὰ λόγια του Ἁγίου Πνεύματος, τὰ ὁποῖα ὁπωσδήποτε καθοδηγοῦν καὶ διορθώνουν ὅσους τὰ μελετοῦν. Σὰν ἐργάτης καὶ ἀγωνιστὴς ποὺ εἶσαι, νὰ προτιμᾶς πρακτικὰ ἀναγνώσματα, διότι ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν καθιστᾶ περιττὲς τὶς ἄλλες ἀναγνώσεις.

48. Νὰ ἐπιζητῆς νὰ φωτίζεσαι ἐπάνω στοὺς λόγους τῆς Γραφῆς, ποὺ εἶναι λόγοι πνευματικῆς ὑγείας, μὲ τοὺς κόπους κυρίως παρὰ μὲ τὰ βιβλία. Μὴ μελετᾶς βιβλία ποὺ περιέχουν ἰδέες βαθύτερες καὶ ἀλληγορικές, πρὶν ἀποκτήσης τὴν ἀπαραίτητη πνευματικὴ δύναμι. Διότι πρόκειται γιὰ σκοτεινοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι σκοτίζουν τοὺς ἀδυνάτους.

49. Πολλὲς φορὲς ἕνα ποτήρι ἐφανέρωσε τὴν ποιότητα τοῦ οἴνου. Ὁμοίως καὶ ἕνας λόγος ἡσυχαστοῦ, σὲ ἐκείνους ποὺ διαθέτουν αἰσθητήρια, ἐφανέρωσε ὅλη τὴν ἐσωτερική του ἐργασία καὶ κατάστασι.

50. Νὰ ἔχης πάντοτε τὸν ὀφθαλμὸ τῆς ψυχῆς σου προσηλωμένο στὴν οἴηση καὶ νὰ τὴν ἐπιτηρῆς. Διότι καμμία ἄλλη κλοπὴ (τοῦ πνευματικοῦ πλούτου) δὲν εἶναι χειρότερη ἀπὸ τὴν ἰδική της κλοπή.

51. Ἐξερχόμενος ἀπὸ τὸ κελλί σου νὰ κάνης οἰκονομία στὴν χρῆσι τῆς γλώσσης, διότι αὐτὴ γνωρίζει νὰ διασκορπίζη γρήγορα πολλοὺς καμάτους.

52. Νὰ ζῆς σὲ κατάστασι ἀπεριεργείας, διότι εἶναι ἱκανὴ ἡ περιέργεια νὰ μολύνη τὴν ἡσυχία, ὅσο τίποτε ἄλλο.

53. Στοὺς ἐπισκέπτας νὰ παραθέτης μόνο ὅ,τι τοὺς εἶναι ἀναγκαῖο, εἴτε στὸ σῶμα εἴτε στὴν ψυχή. Ἂν τυχὸν εἶναι σοφώτεροι ἀπὸ ἐμᾶς, ἂς δείξωμε μὲ τὴν σιωπή μας τὴν σοφία μας. Ἂν ὅμως εὑρίσκωνται στὸ ἴδιο ἀδελφικὸ ἐπίπεδο, τότε ἂς ἀνοίξωμε ὀλίγο τὴν θύρα τοῦ λόγου. Καλύτερο ὅμως εἶναι νὰ τοὺς θεωροῦμε ὅλους ἀνωτέρους μας.

54. Ἤθελα νὰ ἀπαγορεύσω τελείως τὸ ἐργόχειρο καὶ τὴν ἀπασχόλησι στὶς συνάξεις σὲ ὅσους εὑρίσκονται σὲ νηπιακὴ ἀκόμη πνευματικὴ κατάστασι. Ἀλλὰ μὲ συγκράτησε τὸ παράδειγμα ἐκείνου, ποὺ ὅλη τὴν νύκτα ἐβάσταζε ἄμμο στὸ ἔνδυμά του, (γιὰ νὰ συνηθίση νὰ ἀγρυπνῆ) (14).

55. Καθὼς εἶναι ἀντίθετες οἱ διατυπώσεις τοῦ δόγματος τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Ἑνὸς τῆς

Πανυμνήτου Τριάδος, πρὸς τὶς διατυπώσεις τοῦ δόγματος αὐτῆς τῆς Ἁγίας καὶ Ἀκτίστου καὶ Προσκυνητῆς Τριάδος -ὅσα ἀναφέρονται στὴν Τριάδα σὲ πληθυντικὸ ἀριθμό, στὸν Χριστὸ τίθενται σὲ ἑνικὸ καὶ ὅσα ἀναφέρονται στὴν Τριάδα σὲ ἑνικὸ ἀριθμό, στὸν Χριστὸ τίθενται σὲ πληθυντικό (15)- κατὰ παρόμοιο τρόπο ἄλλες εἶναι οἱ ἀσχολίες ποὺ ἁρμόζουν στὴν ζωὴ τῆς ἡσυχίας καὶ ἄλλες στὴν ζωὴ τῆς ὑπακοῆς.

56. Ὁ θεῖος Ἀπόστολος λέγει: «Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου»; (Ρωμ. ια´ 34). Καὶ ἐγὼ θὰ εἰπῶ: «Ποιὸς ἐγνώρισε τὸν νοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡσυχαστοῦ ποὺ ἀσκεῖ τὴν ἡσυχία πραγματικά, καὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ μὲ τὸ πνεῦμα»;

Ἰσχὺς τοῦ βασιλέως εἶναι ὁ ὑλικὸς πλοῦτος καὶ τὸ πλῆθος (τῶν ὑπηκόων). Ἰσχὺς τοῦ ἡσυχαστοῦ εἶναι τὸ πλῆθος τῆς προσευχῆς.

----

3. Οἱ Ταβεννησιῶτες ἀντιπροσωπεύουν τὴν κοινοβιακὴ καὶ οἱ Σκητιῶτες τὴν ἡσυχαστικὴ ζωὴ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ μοναχισμοῦ.

4. Οἱ πρῶτοι εἶναι οἱ ἀρχάριοι στὴν ἡσυχαστικὴ ζωή, οἱ δεύτεροι οἱ προχωρημένοι καὶ οἱ τρίτοι οἱ τέλειοι καὶ «θεωρητικοί». Οἱ τρίτοι εὑρίσκονται στὴν κορυφὴ τῆς τριβαθμίου αὐτῆς κλίμακος καὶ διαφέρουν κατὰ πολὺ ἀπὸ τοὺς προηγουμένους, διότι ἁρπάζονται συνεχῶς σὲ ἱερὲς θεωρίες καὶ δὲν ἀσχολοῦνται πλέον μὲ τὴν ψαλμωδία καὶ τὸ ἐργόχειρο.

5. Δηλαδὴ ἡ πτωχεία τῆς ἀρετῆς μέσα στὸν πλοῦτο τῆς κακίας.

6. Πρόκειται μᾶλλον γιὰ τὴν διασάλευσι τῶν φρενῶν, τὴν διανοητικὴ παράκρουσι. Πιθανὸν ὅμως νὰ πρόκειται γιὰ τὴν σαρκικὴ πτῶσι ἢ γιὰ τὴν κατακυρίευση ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας.

7. Δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς ὀκτὼ πονηροὺς λογισμούς, τοὺς ἡσυχαστὰς τοὺς πολεμοῦν οἱ ἑξῆς πέντε: τῆς ἀκηδίας (κατὰ πρῶτο λόγο), τῆς κενοδοξίας, τῆς ὑπερηφανείας, τῆς λύπης καὶ τῆς φιλαργυρίας. Ἐνῶ τοὺς κοινοβιάτες οἱ ἑξῆς τρεῖς: τῆς γαστριμαργίας, τῆς πορνείας καὶ τῆς ὀργῆς.

8. «Παραρριπισμοὶ τῆς σαρκὸς» λέγονται οἱ σαρκικὲς προκλήσεις ποὺ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν εἶναι ἐντονώτατες, ἀφ᾽ ἑτέρου αἰφνίδιες, ἀστραπιαῖες καὶ σχεδὸν ἄχρονες (πρβλ. ΙΕ´ 73 ὅπου γίνεται λόγος περὶ «παραρριπισμοῦ τοῦ νοός»).

9. Ὅ,τι περιγράφεται ἐδῶ ἀποτελεῖ ἐκμυστήρευσι μυστικῆς ἐμπειρίας τοῦ Ἁγίου, ἀπὸ τὶς πιὸ χαρακτηριστικὲς τῆς ἀσκητικῆς γραμματείας, ἡ ὁποία ἔλαβε χώρα, ἐνῶ αὐτὸς εἶχε παραδοθῆ στὴν ἄσκησι τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς. Πρόκειται περὶ ἱερᾶς ἐκστάσεως καὶ θεωρίας. Ἄξιο παρατηρήσεως εἶναι ὅτι δὲν ἔχομε ἄμεση ἀποκάλυψι ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ χειραγώγησι ἀπὸ μυσταγωγὸ ἄγγελο. Ἐπίσης, τὰ ἀποκαλυπτόμενα στὸν Ὅσιο ἔχουν τὰ ὅριά τους, ὥστε ἡ δίψα τῆς θείας γνώσεως νὰ μὴν ἱκανοποιεῖται πλήρως. Καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐκστάσεως τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο διατηρεῖ στὸ ἀκέραιο τὴν αὐτοτέλειά του. «Ἡ ἔκστασι τοῦ χριστιανοῦ μυστικοῦ δὲν ἔχει καθόλου τὸν χαρακτῆρα τῆς παθητικῆς καὶ ἀπρόσωπης πληρότητος ποὺ χαρακτηρίζει τὸν μυστικισμὸ ἄλλων θρησκειῶν». Ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου δὲν διαλύεται «σὲ ἕνα χάος εὐδαιμονικῆς ἀγνωσίας» (πρβλ. Χρ.Γιανναρᾶ, Ἡ μεταφυσικὴ τοῦ σώματος, σελ. 216-218).

10. Ἐννοεῖ τὴν θεωρία τοῦ σαρκωθέντος καὶ τεθεωμένου Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἤ, κατ᾽ ἄλλην ἑρμηνεία, τὴν θεωρία τῆς ἀρρήτου μεγαλειότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος.

11. Ἡ ἐρημικὴ σκήτη «τὰ Ἀρσελάου» ἀπέχει δρόμο ἡμισείας ἡμέρας ἀπὸ τὴν Μονὴ τοῦ Σινᾶ πρὸς τὸ ἀνατολικὸ μέρος. Σ᾽ ἕνα ἀπὸ τὰ σπήλαιά της ἀσκήτευε τὸν ΣΤ´ αἰῶνα καὶ ὁ ἀββᾶς Γεώργιος μὲ τὸν ὑποτακτικό του. Ἦταν διαβόητος γιὰ τοὺς ἀσκητικούς του ἀγῶνες καὶ τὴν ἁγιότητά του. Ἔτρωγε ὠμὴ ἄγρια κάππαρι, ποὺ ἦταν τόσο πικρή, «ὥστε καὶ κάμηλον ἀποκτεῖναι τῇ πικρότητι». Ὅταν ἡ ἐλαιοαποθήκη τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ ἄδειασε, ἡ προσευχή του ἐγέμισε ὅλους τοὺς πίθους μὲ λάδι. Περισσότερα περὶ αὐτοῦ βλέπε: «Ἀναστασίου μοναχοῦ, Διηγήσεις διάφοροι περὶ τῶν ἐν Σινᾶ ἁγίων Πατέρων, IX-XII».

12. Ὁ δαίμων αὐτός, κατὰ μία ἄποψι, γιὰ τοὺς ἀρχαρίους εἶναι τῆς πορνείας, γιὰ τοὺς μεσαίους τῆς ἀκηδίας καὶ γιὰ τοὺς πολὺ προχωρημένους τῆς κενοδοξίας. Γιὰ τοὺς κοινοβιάτες μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ὁ δαίμων τῆς κατακρίσεως τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Γέροντος ἢ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν.

13. Πρόκειται μᾶλλον γιὰ τοὺς πρώτους, οἱ ὁποῖοι στοχάζονται τὸ «Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου

διαπαντός». Πιθανὸν ὅμως νὰ πρόκειται γιὰ ὅσους μνημονεύουν τὸ «Ἐταπεινώθην καὶ ἔσωσέ με».

14. Σχόλιο τῆς Κλίμακος ἀναφέρει σχετικῶς: «Ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος ἐβάσταζε ὅλη τὴν νύκτα ἄμμο στὸ ἔνδυμά του. Ἐπειδὴ δηλ. κατὰ τὴν ἀγρυπνία ἐνύσταζε καὶ τὸν ὠνείδιζαν οἱ ἀδελφοί, ἐσκέφθηκε τὸ ἑξῆς: Πῆγε στὴν ἀκρογιαλιά -ἡ Μονὴ ἦταν κοντὰ στὴ θάλασσα- καὶ ἀφοῦ ἔσφιξε καλὰ τὸν χιτῶνα του μὲ τὴν ζώνη, ἐγέμισε τοὺς κόλπους του μὲ ἀρκετὴ ποσότητα ἄμμου, ἡ ὁποία ἀκουμποῦσε ἐπάνω στὶς σάρκες του. Σκεπάσθηκε ἔπειτα μὲ τὸν μανδύα του, ἦλθε στὸν Ναὸ καὶ παρέμεινε ἄγρυπνος ὅλη τὴν νύκτα χωρὶς νὰ νυστάξη καθόλου, διότι ἡ ἄμμος τὸν ἐκρύωνε ἢ τὸν ἐνωχλοῦσε μὲ τὸ βάρος της».

15. Στὴν τριάδα ὁμιλοῦμε γιὰ τρία πρόσωπα, ἐνῶ στὸν Χριστὸν γιὰ ἕνα. Στὴν Τριάδα ὁμιλοῦμε γιὰ μία φύσι, μία ἐνέργεια, μία θέλησι, ἐνῶ στὸν Χριστὸν γιὰ δύο φύσεις, δύο ἐνέργειες, δύο θελήσεις.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

Περὶ προσευχῆς

(Διὰ τὴν ἱερὰν προσευχήν, τὴν μητέρα τῶν ἀρετῶν, καὶ διὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ παρίσταταί τις εἰς αὐτὴν νοερῶς καὶ σωματικῶς)

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ, ὡς πρὸς τὴν ποιότητά της, εἶναι συνουσία καὶ ἕνωσις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν (1), καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειά της, σύστασις καὶ διατήρησις τοῦ κόσμου, συμφιλίωσις μὲ τὸν Θεόν, μητέρα τῶν δακρύων, καθὼς ἐπίσης καὶ θυγατέρα, συγχώρησις τῶν ἁμαρτημάτων, γέφυρα ποὺ σῴζει ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, τοῖχος ποὺ μᾶς προστατεύει ἀπὸ τὶς θλίψεις, συντριβὴ τῶν πολέμων, ἔργο τῶν Ἀγγέλων, τροφὴ ὅλων τῶν ἀσωμάτων, ἡ μελλοντικὴ εὐφροσύνη, ἐργασία ποὺ δὲν τελειώνει, πηγὴ τῶν ἀρετῶν, πρόξενος τῶν χαρισμάτων, ἀφανὴς πρόοδος, τροφὴ τῆς ψυχῆς, φωτισμὸς τοῦ νοῦ, πέλεκυς ποὺ κτυπᾶ τὴν ἀπόγνωσι, ἀπόδειξις τῆς ἐλπίδος, διάλυσις τῆς λύπης, πλοῦτος τῶν μοναχῶν, θησαυρὸς τῶν ἡσυχαστῶν, μείωσις τοῦ θυμοῦ, καθρέπτης τῆς πνευματικῆς προόδου, φανέρωσις τῶν μέτρων, δήλωσις τῆς πνευματικῆς καταστάσεως, ἀποκάλυψις τῶν μελλοντικῶν πραγμάτων, σημάδι τῆς πνευματικῆς δόξης ποὺ ἔχει κανείς. Ἡ προσευχὴ εἶναι γι᾽ αὐτὸν ποὺ προσεύχεται πραγματικὰ δικαστήριο καὶ κριτήριο καὶ βῆμα τοῦ Κυρίου, πρὶν ἀπὸ τὸ μελλοντικὸ βῆμα.

2. Ἂς ἐγερθοῦμε καὶ ἂς ἀκούσωμε τὴν ἱερὴ αὐτὴ βασίλισσα τῶν ἀρετῶν νὰ φωνάζη μὲ ὑψωμένη τὴν φωνὴ καὶ νὰ μᾶς λέγη: «Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν -καὶ ἴασιν ταῖς πληγαῖς ὑμῶν- ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς – καὶ πταισμάτων μεγάλων ἰαματικὸς – ὑπάρχει» (πρβλ. Ματθ. ια´ 28-30).

3. Ὅσοι πηγαίνομε νὰ παρασταθοῦμε ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως καὶ Θεοῦ καὶ νὰ συνομιλήσωμε μαζί Του, ἂς μὴ προχωροῦμε χωρὶς τὴν κατάλληλη προετοιμασία. Διότι ὑπάρχει φόβος, ἐὰν μᾶς

ἰδῆ ἀπὸ μακρυὰ νὰ μὴν ἔχωμε τὰ ὅπλα καὶ τὴν στολὴ ποὺ ἁρμόζουν γιὰ τὴν παρουσίαση ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως, νὰ διατάξη τοὺς ὑπηρέτας καὶ λειτουργούς Του νὰ μᾶς δέσουν καὶ νὰ μᾶς ἐξορίσουν μακρυὰ ἀπὸ τὸ πρόσωπό Του, καὶ τὶς δεήσεις μας νὰ τὶς σχίσουν καὶ νὰ τὶς πετοῦν στὸ πρόσωπό μας.

4. Ὅταν ξεκινᾶς νὰ σταθῆς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἂς εἶναι ὁ χιτὼν τῆς ψυχῆς σου ὑφασμένος ἐξ ὁλοκλήρου μὲ τὸ νῆμα ἢ μᾶλλον μὲ τὸ λῆμμα τῆς ἀμνησικακίας. Εἰδεμὴ τίποτε δὲν πρόκειται νὰ ὠφεληθῆς ἀπὸ τὴν προσευχή. Ὅλο τὸ ὕφος καὶ τὸ λεκτικὸ τῆς προσευχῆς σου ἂς εἶναι ἀνεπιτήδευτο, διότι ὁ τελώνης καὶ ὁ ἄσωτος μὲ ἕναν μόνο λόγο συμφιλιώθηκαν μὲ τὸν Θεόν.

5. Μία εἶναι ἐξωτερικῶς ἡ στάσις στὴν προσευχή, ἀλλὰ παρουσιάζει ἐσωτερικῶς πολλὲς ποικιλίες καὶ διαφορές. Ἄλλοι συνομιλοῦν μαζί Του σὰν μὲ φίλο καὶ κύριό τους, καὶ Τοῦ προσφέρουν τὸν ὕμνο καὶ τὴν ἱκεσία χάριν τῶν ἄλλων καὶ ὄχι τοῦ ἑαυτοῦ τους. Ἄλλοι ζητοῦν πλοῦτο καὶ δόξα καὶ περισσοτέρα παρρησία. Ἄλλοι παρακαλοῦν νὰ ἀπαλλαγοῦν τελείως ἀπὸ τὸν ἐχθρό τους. Μερικοὶ ἱκετεύουν νὰ τοὺς δοθῆ κάποια τιμή, καὶ μερικοὶ γιὰ τὴν τελεία ἐξάλειψι τοῦ χρέους τους. Ἄλλοι ζητοῦν ἀπελευθέρωσι ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν παθῶν, καὶ ἄλλοι συγχώρησι τῶν ἀνομημάτων τους.

6. Πρὶν ἀπ᾽ ὅλα ἂς βάλωμε στὸν κατάλογο τῆς δεήσεώς μας τὴν εἰλικρινῆ εὐχαριστία. Στὴν δεύτερη σειρά, τὴν ἐξομολόγησι τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τὴν συντριβὴ τῆς ψυχῆς μας μὲ συναίσθησι. Καὶ ἐν συνεχείᾳ ἂς ἀναφέρωμε τὰ αἰτήματά μας πρὸς τὸν Παμβασιλέα. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς προσευχῆς εἶναι ἄριστος, ὅπως ἀπεκαλύφθη σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἀπὸ Ἄγγελον τοῦ Κυρίου.

7. Ἐὰν κάποτε ἐστάθηκες ὡς ὑπόδικος ἐμπρὸς σὲ ἐπίγειο δικαστή, δὲν χρειάζεσαι ἄλλο ὑπόδειγμα γιὰ τὴν παράστασι στὴν προσευχή σου. Ἐὰν δὲ δὲν ἐστάθηκες ἀκόμη, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἄλλους εἶδες νὰ δικάζωνται, τουλάχιστον ἂς τὸ διδαχθῆς αὐτὸ ἀπὸ τὶς ἱκεσίες τῶν ἀσθενῶν πρὸς τοὺς ἰατρούς, ὅταν πρόκειται νὰ χειρουργηθοῦν ἢ νὰ καυτηριασθοῦν.

8. Μὴν ἐπιτηδεύεσαι τὰ λόγια τῆς προσευχῆς σου. Διότι πολλὲς φορὲς τὰ ἁπλὰ καὶ ἀνεπιτήδευτα ψελλίσματα τῶν μικρῶν παιδιῶν εὐχαρίστησαν καὶ ἱκανοποίησαν τὸν οὐράνιο Πατέρα τους.

9. Μὴ ζητῆς νὰ λέγης πολλὰ στὴν προσευχή σου, γιὰ νὰ μὴ διασκορπισθῆ ὁ νοῦς σου, ἀναζητώντας λόγια. Ἕνας λόγος πίστεως ἔσωσε τὸν ληστή. Ἡ πολυλογία στὴν προσευχὴ πολλὲς φορὲς ἐδημιούργησε στὸ νοῦ φαντασίες καὶ διάχυσι, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ μονολογία συγκεντρώνει τὸν νοῦ.

10. Ὅταν αἰσθάνεσαι γλυκύτητα ἢ κατάνυξι σὲ κάποιο λόγο τῆς προσευχῆς σου, σταμάτησε σ᾽ αὐτόν, διότι τότε συμπροσεύχεται μαζί μας ὁ φύλαξ Ἄγγελός μας.

11. Μὴ προσεύχεσαι μὲ παρρησία, ἔστω καὶ ἐὰν διαθέτης καθαρότητα. Ἀντιθέτως πλησίασε μὲ πολλὴ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἔτσι θὰ ἀποκτήσης περισσοτέρα παρρησία.

12. Καὶ ἂν ἀκόμη ἔχης ἀνεβῆ ὅλη τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν, καὶ τότε πάλι νὰ προσεύχεσαι ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν σου, ἀκούοντας τὸν Παῦλο νὰ βοᾶ: «Ἁμαρτωλῶν πρῶτος εἰμὶ ἐγώ» (Α ΄ Τιμ. α΄ 15).

13. Τὰ φαγητὰ τὰ ἀρτύουν μὲ τὸ λάδι καὶ τὸ ἁλάτι. Καὶ στὴν προσευχὴ δίνουν φτερὰ ἡ ζωὴ τῆς σωφροσύνης καὶ ἁγνότητος, καὶ τὰ δάκρυα.

14. Ἂν ἐνδυθῆς καλὰ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἀοργησία, τότε δὲν θὰ κοπιάσης πολὺ νὰ

ἐλευθερώσης τὸν νοῦ σου ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία.

15. Ἕως ὅτου ἀποκτήσωμε προσευχὴ ἐναργῆ, θὰ ὁμοιάζωμε μὲ ἐκείνους ποὺ γυμνάζουν στὶς ἀρχὲς τὰ νήπια πῶς νὰ βαδίζουν.

16. Νὰ πυκτεύης, ὥστε νὰ ἀνυψώνης ἢ μᾶλλον νὰ περικλείης τὴν σκέψι σου μέσα στὰ λόγια τῆς προσευχῆς. Καὶ ἐάν, λόγῳ τῆς νηπιακῆς σου πνευματικῆς καταστάσεως, ἀτονήση καὶ ξεφύγη, συμμάζεψέ την πάλι. Διότι ἴδιον τοῦ νοῦ εἶναι τὸ ἄστατον, καὶ ἴδιον τοῦ Θεοῦ τὸ νὰ μπορῆ ὅλα νὰ τὰ σταθεροποιῆ.

17. Ἂν ἀγωνίζεσαι συνεχῶς καὶ ἀποφασιστικῶς, τότε θὰ σὲ ἐπισκεφθῆ καὶ ἐσένα Ἐκεῖνος ποὺ θέτει ὅρια στὴν θάλασσα τοῦ νοῦ καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς σου θὰ τῆς εἰπῆ: «Μέχρι τούτου ἐλεύση, καὶ οὐχ ὑπερβήση» (Ἰὼβ λη΄ 11).

18. Εἶναι ἀδύνατο νὰ δεσμεύση κάποιος ἕνα πνεῦμα, (ὅπως τὸν νοῦ). Ὅπου ὅμως παρουσιασθὴ ὁ Κτίστης τοῦ πνεύματος, τὰ πάντα ὑποτάσσονται.

19. Ἐὰν κάποτε ἀντίκρυσες καθαρὰ τὸν Ἥλιο, (δηλαδὴ τὸν Χριστόν), τότε θὰ κατορθώσης καὶ νὰ συνομιλήσης μαζί Του ὅπως πρέπει. Εἰδεμή, πῶς μπορεῖς νὰ συνομιλῆς πραγματικὰ μὲ κάποιον ποὺ δὲν τὸν ἔχεις ἰδεῖ;

20. Ἀρχὴ τῆς προσευχῆς εἶναι τὸ νὰ διώκωνται οἱ ἐχθρικὲς προσβολὲς στὴν ἀρχή τους, μὲ ἕνα ἀποφασιστικὸ λόγο. Μέσον, τὸ νὰ παραμένη ὁ νοῦς στὰ λόγια καὶ στὰ νοήματα τῆς προσευχῆς. Καὶ τέλος, τὸ νὰ ἁρπαγῆ ὁ νοῦς πρὸς τὸν Κύριον.

21. Ἄλλη εἶναι ἡ ἀγαλλίασις ποὺ δοκιμάζουν στὴν προσευχή τους οἱ κοινοβιάτες, καὶ ἄλλη οἱ ἡσυχασταί. Διότι ἡ πρώτη ἴσως νὰ ἐπηρεάζεται κάπως ἀπὸ τὴν κενοδοξία, ἐνῷ ἡ δευτέρα εἶναι γεμάτη ἀπὸ ταπεινοφροσύνη.

22. Ἐὰν γυμνάζης πάντοτε τὸν νοῦ σου νὰ μὴ φεύγη μακρυά, τότε καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς τραπέζης θὰ εὑρίσκεται κοντά σου. Ἐὰν ὅμως συνηθίζη νὰ περιπλανᾶται ἐλεύθερα, ποτὲ δὲν θὰ κατορθωθῆ νὰ παραμένη πλησίον σου.

23. Ὁ μεγάλος ἐργάτης τῆς μεγάλης καὶ τελείας προσευχῆς (δηλαδὴ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος), λέγει: «Θέλω εἰπεῖν πέντε λόγους τῷ νοΐ μου» κ.τ.λ. (Α΄ Κορ. ιδ΄ 19), πράγμα ποὺ εἶναι ξένο γιὰ τοὺς νηπίους καὶ ἀρχαρίους. Γι᾽ αὐτὸ ἐμεῖς σὰν ἀτελεῖς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ποιότητα, ἔχομε ἀνάγκη καὶ ἀπὸ τὴν ποσότητα τῆς προσευχῆς. Τὸ δεύτερο ἄλλωστε εἶναι πρόξενο τοῦ πρώτου. «Ὁ Θεὸς -λέγει ἡ Γραφή- δίνει προσευχὴ καθαρὴ σ᾽ ἐκεῖνον ποὺ προσεύχεται, ἔστω καὶ ρυπαρά, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ὑπολογίζη κόπο καὶ πόνο» (πρβλ. Α΄ Βάσ. β΄ 9).

24. Ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ ρύπος τῆς προσευχῆς καὶ ἄλλο ὁ ἀφανισμὸς καὶ ἄλλο ἡ κλοπὴ καὶ ἄλλο ὁ μῶμος. Ὁ ρύπος εἶναι τὸ νὰ ἵστασαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἔχης αἰσχρὲς σκέψεις. Ὁ ἀφανισμὸς εἶναι τὸ νὰ αἰχμαλωτίζεται ὁ νοῦς σου ἀπὸ μάταιες φροντίδες καὶ μέριμνες. Ἡ κλοπὴ εἶναι τὸ νὰ πέφτη ἡ σκέψις ἀνεπαίσθητα σὲ ρεμβασμούς. Καὶ μῶμος εἶναι ὁ οἱοσδήποτε πειρασμὸς ποὺ ἔρχεται νὰ μᾶς θίξη τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς.

25. Ὅταν δὲν εἴμαστε μόνοι μας κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς τότε ἂς λαμβάνωμε μόνο ἐσωτερικὰ τὴν ἁρμόζουσα ἱκετευτικὴ στάσι. Ὅταν ὅμως ἀπουσιάζουν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ μᾶς ἐπαινοῦσαν, τότε ἂς συμμορφώσουμε ἀναλόγως καὶ τὴν ἐξωτερική μας στάσι. Διότι στοὺς ἀτελεῖς πολλὲς φορὲς ὁ νοῦς συμμορφώνεται πρὸς τὴν στάσι τοῦ σώματος.

26. Ὅλοι βέβαια, ἀλλὰ περισσότερο ἐκεῖνοι ποὺ πηγαίνουν στὸν βασιλέα γιὰ νὰ ζητήσουν ἄφεσι τοῦ χρέους των, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἀπεριγραπτη συντριβή.

27. Ἐὰν ἀκόμη εὑρισκώμαστε στὸ δεσμωτήριο, ἂς ἀκούσωμε τὰ λόγια τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὸν Πέτρο: «Ζώσου τὴν ποδιὰ τῆς ὑπακοῆς, βγάλε ἀπὸ πάνω σου τὰ θελήματά σου, καὶ ἔτσι γυμνὸς πλησίασε καὶ προσευχήσου στὸν Κύριον, ζητώντας τὸ ἰδικό Του μόνο θέλημα» (πρβλ. Πράξ. ιβ´ 8), καὶ θὰ ἀποκτήσης τότε τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος θὰ κρατᾶ τὸ τιμόνι τῆς ψυχῆς σου καὶ θὰ σὲ κυβερνᾶ ἀκίνδυνα.

28. Ἀφοῦ ἐγερθῆς ἀπὸ τὴν φιλοκοσμία καὶ τὴν φιληδονία, πέταξε ἀπὸ πάνω σου τὶς μέριμνες, βγάλε ἀπὸ πάνῳ σου τὶς σκέψεις, ἀπαρνήσου τὸ σῶμα, (καὶ τότε προσευχήσου). Διότι ἡ προσευχὴ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀποξένωσις ἀπὸ ὅλον τὸν ὁρατὸ καὶ ἀόρατο κόσμο.

Θεέ μου, «τί γὰρ μοὶ ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ»; Τίποτε! «Καὶ παρὰ σοῦ τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς»; (πρβλ. Ψαλμ. οβ´ 25). Τίποτε! Παρὰ μόνο τὸ νὰ προσκολλῶμαι πάντοτε σ᾽ Ἐσένα ἀπερίσπαστα μέσῳ τῆς προσευχῆς. Μερικοὶ ζοῦν μὲ τὴν ἐπιθυμία τοῦ πλούτου, ἄλλοι μὲ τῆς δόξης καὶ ἄλλοι μὲ κάποιου ἄλλου κτίσματος. «Ἐμοὶ δὲ τὸ προσκολλάσθαι τῷ Θεῷ ἐπιθυμητόν ἐστι, τίθεσθαι ἐν αὐτῷ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπαθείας μου» (πρβλ. Ψαλμ. οβ´ 28).

29. Ἡ πίστις ἔδωσε φτερὰ στὴν προσευχή. Χωρὶς αὐτὴν ἡ προσευχὴ δὲν μπορεῖ νὰ πετάξη στὸν οὐρανό.

30. Ὅσοι εἴμαστε ἐμπαθεῖς ἂς παρακαλέσωμε γι᾽ αὐτὸ μὲ ἐπιμονὴ τὸν Κύριον, διότι ὅλοι οἱ ἀπαθεῖς ἀπὸ τὴν ἐμπάθεια προχώρησαν καὶ ἔφθασαν στὴν ἀπάθεια.

31. Παρ᾽ ὅλον ὅτι σὰν Θεὸς ποὺ εἶναι δὲν φοβεῖται τὸν Θεὸ ὁ «Κριτής» (πρβλ. Λουκ. ιη´ 2), ἐν τούτοις ὅμως, ἐπειδὴ τὸν ἐνοχλεῖ ἡ χήρα, ἡ ψυχὴ δηλαδὴ ποὺ ἐχήρευσε ἀπὸ Αὐτὸν μὲ τὶς ἁμαρτίες καὶ τὶς πτώσεις της, θὰ ἐκδικηθῆ καὶ θὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τὸν ἀντίδικό της, ἀπὸ τὸ σῶμα δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς της δαίμονας.

32. Ὁ Θεός, ὁ καλός μας οἰκονόμος, τοὺς εὐγνώμονες τοὺς ἐφελκύει στὴν ἀγάπη Του μὲ τὴν σύντομη ἐκπλήρωσι τοῦ αἰτήματός των. Ἐνῷ τὶς ἀχάριστες καὶ ὅμοιες μὲ τοὺς σκύλους ψυχὲς τὶς ἀναγκάζει νὰ κάθωνται πλησίον Του προσευχόμενες, πεινασμένες καὶ διψασμένες γιὰ τὸ αἴτημά τους. Διότι ὁ ἀγνώμων σκύλος, μόλις πάρη τὸ ψωμί, ἀπομακρύνεται ἀμέσως ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τοῦ τὸ ἔδωσε.

33. Νὰ μὴ λέγης ὅτι, ἂν καὶ προσευχήθηκες πολὺν καιρό, δὲν κατώρθωσες τίποτε, διότι ἤδη κάτι σπουδαῖο κατώρθωσες. Τί, ἀλήθεια, ὑπάρχει ἀνώτερο ἀπὸ τὴν προσκόλλησι στὸν Κύριον καὶ ἀπὸ τὴν συνεχῆ παραμονὴ σ᾽ αὐτὴν τὴν ἕνωσι;

34. Δὲν φοβεῖται τόσο ὁ κατάδικος τὴν ἀπόφασι τῆς τιμωρίας του, ὅσο φοβεῖται ὁ ἐργάτης τῆς προσευχῆς τὴν στάσι του στὴν ὥρα τῆς προσευχῆς. Γι᾽ αὐτό, ἂν εἶναι σοφὸς καὶ ἔξυπνος, μὲ τὴν ἀνάμνησι αὐτῆς τῆς ὥρας θὰ μπορῆ νὰ ἀποστρέφεται κάθε λοιδορία καὶ ὀργὴ καὶ μέριμνα καὶ ἀσχολία καὶ θλίψι καὶ χορτασμὸ καὶ λογισμὸ καὶ πειρασμό.

35. Νὰ προετοιμάζεσαι μὲ τὴν ἀδιάλειπτο ἐσωτερικὴ προσευχὴ προκειμένου νὰ σταθῆς νὰ προσευχηθῆς, καὶ ἔτσι σύντομα θὰ προοδεύσης (στὴν προσευχή).

36. Εἶδα μερικοὺς νὰ λάμπουν στὴν ὑπακοή τους καὶ νὰ μὴν ἀμελοῦν, ὅσο τοὺς ἦταν δυνατό, τὴν νοερὰ μνήμη τοῦ Θεοῦ. Καὶ μόλις ἐστάθηκαν στὴν προσευχή, ἐκυριάρχησαν σύντομα στὸν νοῦ τους, αὐτοσυγκεντρώθηκαν καὶ ἔχυναν κρουνηδὸν τὰ δάκρυα. Καὶ τοῦτο, διότι ἦταν προετοιμασμένοι ἀπὸ τὴν ὁσία ὑπακοή.

37. Στὴν ψαλμῳδία ποὺ γίνεται μὲ πολλοὺς ἀκολουθοῦν αἰχμαλωσίες καὶ ρεμβασμοί. Στὴν κατὰ μόνας ὅμως προσευχὴ δὲν παρατηροῦνται αὐτά. Ἀλλὰ αὐτὴν τὴν πολεμεῖ ἡ ἀκηδία, ἐνῷ τὴν

πρώτη τὴν βοηθεῖ ἡ προθυμία.

38. Τὴν ἀγάπη τοῦ στρατιώτου πρὸς τὸν βασιλέα τὴν ἔδειξε ἡ ὥρα τοῦ πολέμου. Καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ μοναχοῦ πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἐδοκίμασε ὁ καιρὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς προσευχῆς. Τὴν πνευματική σου κατάστασι θὰ σοῦ τὴν φανερώση ἡ προσευχή σου. Οἱ θεολόγοι ἄλλωστε ἐχαρακτήρισαν τὴν προσευχὴ καθρέπτη τοῦ μοναχοῦ.

39. Ἐκεῖνος ποὺ ἀσχολεῖται μὲ κάτι καὶ τὸ συνεχίζει, ἐνῷ ἐσήμανε ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς, αὐτὸς ἐμπαίζεται ἀπὸ τοὺς δαίμονας. Διότι αὐτὸ ἐπιδιώκουν οἱ κλέπτες, ὥρα μὲ τὴν ὥρα νὰ κλέβουν τὸν χρόνο τῆς προσευχῆς μας.

40. Μὴν ἀρνῆσαι νὰ προσεύχεσαι γιὰ κάποια ψυχὴ (ποὺ σοῦ τὸ ἐζήτησε), ἔστω καὶ ἂν δὲν διαθέτης καρποφόρο προσευχή. Διότι ἡ πίστις ἐκείνου ποὺ ἐζήτησε τὴν προσευχή, ἔσωσε πολλὲς φορὲς κι ἐκεῖνον ποὺ προσευχήθηκε καὶ μάλιστα μὲ συντριβὴ καρδίας. Μὴν ὑπερηφανεύεσαι, ἐὰν προσεύχεσαι γιὰ ἄλλους καὶ εἰσακούεσαι, διότι ἡ πίστις αὐτῶν ἐνήργησε, ὥστε νὰ εἰσακουσθῆ ἡ προσευχή σου.

41. Κάθε μαθητὴς θὰ ἐξετάζεται ἀπὸ τὸν διδάσκαλό του καθημερινὰ στὰ μαθήματα ποὺ ἐδιδάχθη. Καὶ ἀπὸ κάθε νοῦ θὰ ζητηθῆ, καὶ δικαίως, νὰ παρουσιάση σὲ κάθε προσευχή του τὴν δύναμι ἐκείνη ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεόν. Γι᾽ αὐτὸ ἂς προσέχωμε.

42. Ὅταν προσευχηθῆς μὲ προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια, τότε σύντομα θὰ πολεμηθῆς ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ὀργῆς, διότι ἔτσι εἶναι τὸ σχέδιο τῶν δαιμόνων. Κάθε ἀρετή, πρὸ πάντων ὅμως τὴν προσευχή, ἂς τὴν ἐργαζώμεθα πάντοτε μὲ πολλὴ συναίσθησι. Καὶ ἡ ψυχὴ τότε προσεύχεται μὲ συναίσθησι, ὅταν ὑπερνικήση τὸν θυμό.

43. Ὅσα ἀποκτοῦμε μὲ πολλὲς ἱκεσίες καὶ σὲ πολὺ χρόνο, αὐτὰ εἶναι μόνιμα. Ὅποιος ἀπέκτησε μέσα του τὸν Κύριον, δὲν ρυθμίζει πλέον ὁ ἴδιος τὰ λόγια καὶ τὸ σχέδιο τῆς προσευχῆς, διότι τότε «τὸ πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ αὐτοῦ στεναγμοῖς ἀλαλήτοις» (Ρωμ. η´ 26).

44. Νὰ μὴ δεχθῆς στὴν προσευχή σου καμμία αἰσθητὴ εἰκόνα καὶ φαντασία γιὰ νὰ μὴ (πλανηθῆς καί) παραφρονήσης.

45. Γιὰ κάθε αἴτημα ἡ πληροφορία ἐμφανίζεται στὴν προσευχή. Πληροφορία εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία. Πληροφορία εἶναι ἡ βεβαία καὶ ἀσφαλὴς φανέρωσις ἑνὸς ἀγνώστου πράγματος.

46. Νὰ γίνεσαι ὑπερβολικὰ ἐλεήμων καὶ συμπονετικός, σὺ ποὺ καλλιεργεῖς τὴν προσευχή. Διότι μὲ τὴν ἐλεημοσύνη οἱ μοναχοὶ «ἑκατονταπλασίονα λήψονται» στὴν παροῦσα ζωή. Καὶ τὸ ἑπόμενο τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, (δηλαδὴ τὸ «ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσουσι), (Ματθ. ιθ´ 29), θὰ τὸ ἀπολαύσουν στὸν μέλλοντα αἰώνα.

47. Ἦλθε τὸ πῦρ (τοῦ θείου πόθου) μέσα στὴν καρδιὰ καὶ ἀνέστησε τὴν προσευχή. Ἀφοῦ δὲ ἡ προσευχὴ ἀνεστήθη καὶ ἀνελήφθη στοὺς οὐρανούς, ἔγινε στὸ ἀνώγειο τῆς ψυχῆς ἡ κάθοδος τοῦ πυρὸς (τοῦ Ἁγίου Πνεύματος).

48. Μερικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μνήμη τοῦ θανάτου. Ἐγὼ ὅμως γνωρίζω νὰ ἀνυμνῶ ἐξ ἴσου τὶς δυὸ οὐσίες τῆς μιᾶς ὑποστάσεως.

49. Ὁ ἱκανὸς ἵππος συνήθως, καθὼς ἀρχίζει νὰ τρέχη, θερμαίνεται καὶ προχωρώντας αὐξάνει τὴν ταχύτητα τοῦ δρόμου του. Ὡς δρόμο ἐννοῶ τὴν ὑμνῳδία καὶ ὡς ἵππο τὸν ἀνδρεῖο νοῦ, ὁ ὁποῖος «πόρρωθεν ὀσφραίνεται πολέμου» (Ἰὼβ λθ´ 25) καὶ προετοιμάζεται γιὰ τὴν μάχη καὶ πάντοτε δείχνεται ἀνίκητος.

50. Εἶναι βαρὺ νὰ ἁρπάξης τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ διψασμένου. Βαρύτερο ὅμως εἶναι νὰ διακόψης μία ψυχὴ ποὺ προσεύχεται μὲ κατάνυξι ἀπὸ τὴν πολυπόθητη αὐτὴ προσευχή της πρὶν τὴν τελειώση.

51. Μὴν ἀναχωρήσης ἀπὸ τὴν προσευχή σου, πρὶν ἰδῆς νὰ σταματοῦν, σύμφωνα μὲ τὴν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ, τὸ πῦρ (τῆς χάριτος) καὶ τὸ ὕδωρ (τῶν δακρύων). Διότι ἴσως νὰ μὴ σοῦ δοθῆ πάλι σὲ ὁλόκληρη τὴν ζωή σου τέτοια εὐκαιρία γιὰ τὴν συγχώρησι τῶν ἁμαρτιῶν σου. Ἐκεῖνος ποὺ ἐγεύθηκε τὴν χάρι τῆς προσευχῆς, συνέβη ὥστε πολλὲς φορὲς ἀπὸ ἕναν (ἀπρόσεκτο) λόγο ποὺ εἶπε νὰ μολύνη τὸν νοῦ του, καὶ ἔτσι μόλις στάθηκε στὴν προσευχὴ δὲν εὑρῆκε τὸ ποθούμενο ὅπως συνήθως.

52. Ἄλλο εἶναι νὰ ἐπισκοπῆς (νὰ ἐποπτεύης δηλαδή) συχνὰ τὴν καρδιά σου καὶ ἄλλο τὸ νὰ ἐπισκοπεύσης (νὰ κάνης δηλαδὴ χρέος ἐπισκόπου) σ᾽ αὐτήν. Στὴν πρώτη περίπτωσι ὁ νοῦς ὁμοιάζει μὲ ἄρχοντα, ἐνῷ στὴν δευτέρα μὲ ἀρχιερέα, ὁ ὁποῖος προσφέρει στὸν Χριστὸν λογικὲς θυσίες (2). Καὶ ὅπως λέγει κάποιος ποὺ ἔλαβε τὴν προσωνυμία τοῦ θεολόγου (3), τὸ Ἅγιον καὶ Ὑπερουράνιον πῦρ (δηλαδὴ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα), τοὺς πρώτους τοὺς ἐπισκέπτεται ὡς φλόγα καὶ τοὺς καταφλέγει, διότι ἔχουν ἀκόμη ἀνάγκη καθάρσεως, ἐνῷ τοὺς δευτέρους ὡς φῶς καὶ τοὺς φωτίζει, διότι ἔφθασαν στὰ μέτρα τῆς τελειότητος.

Τὸ ἴδιο δηλαδὴ Ἅγιον Πνεῦμα ὀνομάζεται καὶ «πῦρ καταναλίσκον» (Ἑβρ. ιβ´ 29) καὶ «φῶς φωτίζον» (πρβλ. Β´ Κορ. δ´ 6). Γι᾽ αὐτὸ καὶ μερικοὶ ὅταν ἐξέρχωνται ἀπὸ τὴν προσευχή, εἶναι σὰν νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ φλογισμένο καμίνι, αἰσθανόμενοι συγχρόνως μία ἐλάφρωσι καὶ ἕνα καθαρισμὸ ἀπὸ τὸν ρύπο καὶ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἄλλοι πάλι αἰσθάνονται σὰν νὰ ἐφωτίσθηκαν μὲ φῶς καὶ σὰν νὰ ἐφόρεσαν τὴν διπλοΐδα τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως. Ὅσοι ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν προσευχή τους χωρὶς νὰ αἰσθάνονται καμμία ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς ἐνέργειες, αὐτοὶ προσεύχονται ὄχι πνευματικά, ἀλλὰ σωματικά, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ ἰουδαϊκά. Διότι, ἐὰν ἕνα ἀνθρώπινο σῶμα ποὺ ἐγγίζει σὲ ἄλλο ὑφίσταται κάποια ἐπίδρασι καὶ ἀλλοίωσι, πῶς δὲν θὰ δοκιμάση ἐπίδρασι καὶ ἀλλοίωσι ἐκεῖνος ποὺ μὲ καθαρὰ χέρια ἐγγίζει (διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς θεωρίας) τὸ «σῶμα» τοῦ Θεοῦ;

53. Ὁ πανάγαθος Βασιλεύς μας, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἐπίγειος βασιλεύς, προσφέρει τὰ δῶρα του στοὺς στρατιῶτες του ἄλλοτε ὁ ἴδιος, ἄλλοτε μὲ ἕναν φίλο του, ἄλλοτε μὲ ἕνα ὑπηρέτη του καὶ ἄλλοτε μὲ ἄγνωστο τρόπο. Ἀλλὰ καὶ ἀνάλογα μὲ τὸν χιτώνα τῆς ταπεινώσεως ποὺ ὁ καθένας φορεῖ.

54. Στὸν ἐπίγειο βασιλέα εἶναι ἀποκρουστικὸς ἐκεῖνος ποὺ παρίσταται ἐνώπιόν του καὶ ἐν συνεχείᾳ γυρίζει τὸ πρόσωπό του καὶ συζητεῖ μὲ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως. Παρόμοια εἶναι ἀποκρουστικὸς στὸν Κύριον αὐτὸς πού, ἐνῷ προσεύχεται, δέχεται ἀκάθαρτους λογισμούς.

55. Ὅταν βλέπης τὸν κύνα νὰ ἔρχεται (γιὰ νὰ σὲ ἀποσπάση μὲ κάποια πρόφασι ἀπὸ τὴν προσευχή), κυνήγα τον μὲ τὸ ὅπλο. Καὶ κάθε φορὰ ποὺ γαυγίζει μὲ ἀναίδεια, μὴν ὑποχωρῆς.

56. Νὰ αἰτῆς μὲ δάκρυα καὶ πένθος. Νὰ ζητῆς μὲ ὑπακοή. Νὰ κρούης μὲ μακροθυμία. Διότι «ὁ οὕτως αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται» (Λουκ. ια´ 10). Πρόσεξε μήπως προσευχηθῆς χωρὶς τὴν ἀπαιτούμενη προσοχὴ γιὰ κάποια γυναίκα, καὶ σὲ κλέψη ἐκ δεξιῶν ὁ διάβολος.

57. (Ὅταν προσεύχεσαι), μὴ θέλης νὰ ἐξομολογῆσαι τὶς σαρκικὲς ἁμαρτίες σου λεπτομερῶς καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἔγιναν, γιὰ νὰ μὴ γίνης σὺ ὁ ἴδιος ἐπίβουλος καὶ ἐπικίνδυνος στὸν ἑαυτό σου.

58. Ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς ἂς μὴ γίνη γιὰ σένα ὥρα ποὺ θὰ σκεφθῆς σπουδαῖα καὶ ἀναγκαῖα

θέματα, ἔστω καὶ πνευματικά. Διαφορετικὰ ἄφησες καὶ σοῦ ἔκλεψαν τὸ πολυτιμότερο.

59. Ὅποιος κρατᾶ στὰ χέρια του τὸ ραβδὶ τῆς προσευχῆς, δὲ πρόκειται νὰ σκοντάψη. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη σκοντάψη, δὲ θὰ πέση ἐντελῶς. Διότι ἡ προσευχὴ εἶναι ἕνας εὐσεβῆς τύραννος τοῦ Θεοῦ. Τὴν ὠφέλεια ἐκ τῆς προσευχῆς μποροῦμε νὰ τὴν καταλάβουμε ἀπὸ τὰ ἐμπόδια ποὺ μᾶς φέρνουν οἱ δαίμονες κατὰ τὶς ὧρες τῶν Ἀκολουθιῶν. Τὸν δὲ καρπὸ τῆς προσευχῆς, ἀπὸ τὴν ἥττα τοῦ ἐχθροῦ, καθὼς τὸ λέγει καὶ ὁ Ψαλμῳδός: «Ἐν τούτῳ ἔγνων ὅτι τεθέληκάς με, ὅτι οὐ μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἐχθρός μου ἐπ᾽ ἐμέ» (Ψαλμ. μ´ 12) τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου. Λέγει δὲ ἐπίσης: «Ἐκέκραξα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου» (πρβλ. Ψαλμ. ριη´ 145), δηλαδὴ καὶ μὲ τὸ στόμα μου καὶ μὲ τὴν ψυχή μου καὶ μὲ τὸ πνεῦμα μου, διότι ὅπου εὑρίσκονται συγκεντρωμένοι οἱ δυὸ τελευταῖοι, (ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα), ἐκεῖ ἀνάμεσά τους εὑρίσκεται καὶ ὁ Θεὸς (πρβλ. Ματθ. ιη´ 20).

60. Οὔτε τὰ σωματικὰ ἰδιώματα, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὰ πνευματικὰ εἶναι σὲ ὅλους ὅμοια. Καὶ γι᾽ αὐτὸ σὲ ἄλλους φαίνεται πιὸ κατάλληλος ἡ σύντομος ψαλμῳδία καὶ σὲ ἄλλους ἡ μακροτέρα. Καὶ οἱ πρῶτοι ἰσχυρίζονται ὅτι πολεμοῦν ἔτσι τὴν αἰχμαλωσία τοῦ νοῦ τους, ἐνῷ οἱ δεύτεροι τὴν ἀμάθειά τους.

61. Ἐὰν ἀδιάκοπα προσεύχεσαι στὸν Βασιλέα κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου, ὁσάκις ἔρχωνται νὰ σὲ πειράξουν, ἔχε θάρρος καὶ δὲν πρόκειται νὰ κοπιάσης πολύ. Διότι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι θὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ κοντά σου σύντομα, ἐπειδὴ δὲν θέλουν οἱ ἀνόσιοι νὰ σὲ βλέπουν νὰ στεφανώνεσαι πολεμώντας ἐναντίον τους μὲ τὴν προσευχή. Ἐπὶ πλέον, θὰ φύγουν καὶ ἐπειδὴ τοὺς μαστιγώνει ἡ προσευχὴ σὰν φωτιά.

62. Δεῖξε ὅλη τὴν ἀνδρεία σου καὶ τὴν προθυμία σου (ὅταν προσεύχεσαι), καὶ θὰ ἔχης τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν διδάσκαλο στὴν προσευχή σου.

63. Δὲν μποροῦμε νὰ διδαχθοῦμε τὸ πῶς νὰ βλέπωμε, διότι ἐκ φύσεως τὸ γνωρίζομε μόνοι μας. Παρόμοια δὲν μποροῦμε νὰ γνωρίσωμε μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ ἄλλου τὸ κάλλος τῆς προσευχῆς. Διότι ἡ προσευχὴ ἔχει ὡς διδάσκαλό της τὸν Θεόν, «τὸν διδάσκοντα ἄνθρωπον γνῶσιν, καὶ διδόντα εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ καὶ εὐλογοῦντα ἔτη δικαίων» (Ψαλμ. ϟγ´ 10 - Α´ Βασ. β´ 9).

Ἀμήν.

----

1. Ἡ ἔκφρασις «συνουσία καὶ ἕνωσις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν», δηλώνει ὅτι διὰ τῆς προσευχῆς ἐπιτυγχάνεται πραγματικὴ θεοκοινωνία, μέθεξις τοῦ θείου. Ὁ Θεὸς βέβαια εἶναι ἀμέθεκτος, ἀκοινώνητος, ἀναφὴς ὡς πρὸς τὴν ἄκτιστη φύσι Του, πλὴν ὅμως εἶναι μεθεκτός, κοινωνητός, ἁπτὸς ὡς πρὸς τὶς ἄκτιστες ἐνέργειές Του, ὡς πρὸς τὴν ἄκτιστη χάρι καὶ δόξα Του.

2. Ὁ νοῦς, ὅταν κυβερνᾶ καλῶς τὴν καρδία καὶ τὴν προστατεύη ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ἐπιτελεῖ χρέη ἄρχοντος (βασιλικὸν ἦθος). Καὶ ὅταν διὰ τῆς προσευχῆς προσφέρη στὸν Χριστὸν καθαρὰ καὶ ἅγια καρδιακὰ κινήματα καὶ νοήματα, ἐπιτελεῖ χρέη ἀρχιερέως, ὁ δὲ ἄνθρωπος μεταβάλλεται σὲ ἔμψυχο θυσιαστήριο (ἱερατικὸν ἦθος). Ἐδῶ πίσω ἀπὸ τὴν βραχυλογία τῆς Κλίμακος κρύπτεται μέγα βάθος καὶ πλάτος θείων ἐννοιῶν καὶ μυστικῶν καταστάσεων -«φρέαρ βαθύ!».

3. Πρόκειται, ὅπως σημειώνουν καὶ οἱ σχολιασταί, γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

Περὶ ἀπαθείας

(Διὰ τὸν ἐπίγειον οὐρανόν, τὴν θεομίμητον ἀπάθειαν καὶ τελειότητα καὶ ἀνάστασιν τῆς ψυχῆς, πρὸς τῆς κοινῆς ἀναστάσεως)

ΝΑ ΛΟΙΠΟΝ ποὺ καὶ ἐμεῖς ποὺ εὑρισκόμαστε στὸν βαθύτατο λάκκο τῆς ἀγνωσίας καὶ στὶς σκοτεινὲς περιοχὲς τῶν παθῶν καὶ στὴν σκιὰ τοῦ θανάτου τούτου τοῦ σώματος, ἐπιχειροῦμε μὲ θρασύτητα νὰ φιλοσοφήσωμε γιὰ τὸν ἐπίγειο οὐρανό, (δηλαδὴ τὴν ἀπάθεια). Τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ ἔχει βεβαίως ὡς ὡραιότητα τοὺς ἀστέρες, ἀλλὰ ἡ ἀπάθεια ἔχει ὡς στολισμὸ τὶς ἀρετές. Ἐγὼ τουλάχιστον νομίζω ὅτι ἡ ἀπάθεια δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ «ἐγκάρδιος οὐρανὸς τοῦ νοός», ὁ ὁποῖος λογαριάζει γιὰ παιγνίδια τὶς πανουργίες τῶν δαιμόνων.

2. Εἶναι καὶ διακρίνεται πραγματικὰ ὡς ἀπαθής, ἐκεῖνος ποὺ ἀφθαρτοποίησε τὴν σάρκα του, ποὺ ἀνύψωσε τὸν νοῦ του ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὁρατὴ κτίσι καὶ ὑπέταξε σ᾽ αὐτὸν ὅλες τὶς αἰσθήσεις, ποὺ παρέστησε τὴν ψυχή του ἐμπρὸς στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου καὶ ποὺ προχωρεῖ συνεχῶς καὶ πλησιάζει τὸν Κύριον ὑπηρετώντας Τον μὲ ζῆλο ὑπερανθρώπινο. Μερικοὶ πάλι ὁρίζουν τὴν ἀπάθεια ὡς ἀνάστασι τῆς ψυχῆς πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάστασι τοῦ σώματος. Καὶ ἄλλοι ὡς τελεία ἐπίγνωσι τοῦ Θεοῦ, δευτέρα κατὰ σειράν, μετὰ τὴν ἐπίγνωσι ποὺ ἔχουν οἱ Ἄγγελοι.

3. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἀπάθεια, «ἡ τελεία τῶν τελείων ἀτέλεστος τελειότης» (1), καθὼς μοῦ ἐξήγησε κάποιος ποὺ τὴν εἶχε δοκιμάσει, τόσο πολὺ ἁγιάζει τὸν νοῦ καὶ τὸν ἁρπάζει ἀπὸ τὰ ὑλικά, ὥστε τὸ περισσότερο μέρος τῆς ἐπιγείου ζωῆς του, μετὰ τὴν ἄφιξι βεβαίως στὸ οὐράνιο λιμάνι τῆς ἡσυχίας, τὸ ζῆ κανεὶς σὰν νὰ εὑρίσκεται στὸν οὐρανό, καὶ ἀνυψώνεται ἐκστατικός σε οὐράνιες θεωρίες· πράγμα γιὰ τὸ ὁποῖο ὁμιλεῖ κάπου ἐπιτυχῶς καὶ ὁ Ψαλμῳδὸς ποὺ τὸ εἶχε γευθῆ: «Ὅτι τοῦ Θεοῦ οἱ κραταιοί, τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν» (Ψαλμ. μς´ 10). Ὡς τέτοιον γνωρίζομεν καὶ τὸν Αἰγύπτιον ἐκεῖνον (ἀσκητή), ὁ ὁποῖος δὲν ἄφινε ἐπὶ πολὺ τὰ χέρια του ἁπλωμένα στὴν προσευχὴ ὅταν προσευχόταν μαζὶ μὲ ἄλλους (2).

4. Ὑπάρχει ὁ ἀπαθής, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἀπαθέστερος ἀπὸ τὸν ἀπαθῆ. Ὁ πρῶτος ἀποστρέφεται μὲ ὑπερβολικὸ μίσος τὸ κακό, ἐνῷ ὁ δεύτερος εἶναι ἄπληστος στὸν πλοῦτο τῶν ἀρετῶν. Καὶ ἡ ἁγνεία ἀπάθεια ὀνομάζεται, καὶ πολὺ φυσικά, διότι εἶναι ὁ πρόλογος τῆς κοινῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀφθαρτοποιήσεως τῶν φθαρτῶν.

5. Ἀπάθεια ἐφανέρωσε ἐκεῖνος ποὺ εἶπε «νοῦν Κυρίου κέκτημαι» (πρβλ. Α´ Κορ. β´ 16). Ἀπάθεια ἐφανέρωσε ὁ Αἰγύπτιος ποὺ εἶπε ὅτι δὲν φοβεῖται τὸν Κύριον (3). Ἀπάθεια ἐφανέρωσε ἐκεῖνος ποὺ προσευχήθηκε νὰ ἐπιστρέψουν πάλι τὰ πάθη (4). Ποιὸς ἀξιώθηκε πρὶν ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος νὰ ἔχῃ τόση ἀπάθεια, ὅση ἐκεῖνος ὁ Σῦρος (5); Διότι ἐνῷ ὁ περίφημος μεταξὺ τῶν προφητῶν Δαβὶδ ἔλεγε στὸν Κύριον «σταμάτησε τὴν θλίψι μου, γιὰ νὰ ἀνακουφισθῶ» (Ψαλμ. λη´ 14), ὁ Σύρος αὐτὸς ἀθλητὴς τοῦ Θεοῦ ἔλεγε «σταμάτησε τὰ κύματα τῆς χάριτός Σου»!

6. Ἀπάθεια ἔχει ἡ ψυχὴ ποὺ ἐταυτίσθηκε τόσο μὲ τὶς ἀρετές, ὅσο οἱ ἐμπαθεῖς μὲ τὶς ἡδονές.

7. Ἐὰν τὸ ὅριο τῆς γαστριμαργίας εἶναι, νὰ πιέζη κανεὶς τὸν ἑαυτό του νὰ φάγη καὶ χωρὶς νὰ ἔχη ὄρεξι, τότε τὸ ὅριο τῆς ἐγκρατείας εἶναι, καὶ ὅταν πεινᾶ, νὰ συγκρατῆ τὴν φύσι του, παρ᾽ ὅλον ὅτι δὲν εἶναι ἔνοχη γιὰ κάτι.

8. Ἐὰν τὸ ὅριο τῆς λαγνείας εἶναι ἡ μανιώδης διέγερσις καὶ πρὸς τὰ ἄλογα ζῷα καὶ τὰ ἄψυχα ἀντικείμενα, τότε τὸ ὅριο τῆς ἁγνείας εἶναι νὰ τὰ αἰσθάνεται κανεὶς ὅλα καὶ νὰ τὰ ἀντιμετωπίζη σὰν ἄψυχα.

9. Ἐὰν τὸ τέρμα τῆς φιλαργυρίας εἶναι νὰ μὴ παύῃ κανεὶς καὶ νὰ μὴ χορταίνη ποτὲ συναθροίζοντας χρήματα, τότε καὶ τὸ τέρμα τῆς ἀκτημοσύνης εἶναι νὰ μὴ λυπᾶται οὔτε τὸ σῶμα του ἀκόμη.

10. Ἐὰν τὸ τέρμα τῆς ἀκηδίας εἶναι νὰ μὴν ἔχη κανεὶς ὑπομονὴ ἐνῷ ζῆ σὲ πλήρη ἄνεσι, τότε τὸ τέρμα τῆς ὑπομονῆς εἶναι νὰ ζῆ σὲ θλίψι καὶ νὰ θεωρῆ ὅτι ἔχει ἄνεσι.

11. Ἐὰν τὸ πέλαγος τῆς ὀργῆς εἶναι νὰ ἀποθηριώνεται κανεὶς καὶ ὅταν εἶναι μόνος του, τότε τὸ πέλαγος τῆς μακροθυμίας εἶναι νὰ εἶναι ὅμοια γαλήνιος καὶ στὴν ἀπουσία καὶ στὴν παρουσία τοῦ ὑβριστοῦ.

12. Ἐὰν τὸ ὕψος τῆς κενοδοξίας εἶναι νὰ δείχνη κανεὶς ἐπιτηδευμένη ἐπιδεικτικὴ συμπεριφορὰ καὶ ὅταν εἶναι μόνος του, τότε ὁπωσδήποτε τὸ γνώρισμα τῆς ἀκενοδοξίας εἶναι νὰ μὴ κλέπτεται καθόλου ὁ λογισμὸς στὴν παρουσία αὐτῶν ποὺ ἐπαινοῦν.

13. Ἐὰν τὸ γνώρισμα τῆς ἀπωλείας, δηλαδὴ τῆς ὑπερηφανείας, εἶναι νὰ αἰσθάνεται κανεὶς ἔπαρσι καὶ ὅταν ἔχη ταπεινὴ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισι, τότε ἡ ἀπόδειξις τῆς σωτηρίου ταπεινώσεως εἶναι νὰ ἔχη ταπεινὸ φρόνημα καὶ στὰ ὑψηλὰ ἐπιτεύγματα καὶ κατορθώματα.

14. Ἐὰν ἡ ἀπόδειξις τῆς τελείας ἐμπαθείας εἶναι νὰ ὑποχωρῆ κανεὶς πάραυτα σχεδὸν στὸ κάθε τί ποὺ ἐνσπείρουν οἱ δαίμονες, τότε ἐγὼ θεωρῶ σὰν γνώρισμα τῆς ἁγίας ἀπαθείας τὸ νὰ μπορῆ κανεὶς νὰ λέγη καθαρά: «Ἐκκλίνοντος ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ οὐκ ἐγίνωσκον» (Ψαλμ. ρ´ 4), οὔτε πῶς ἦλθε οὔτε γιατί ἀπῆλθε· ἀντίθετα νοιώθω πλήρη ἀναισθησία πρὸς ὅλα αὐτά, εἶμαι ὅλος ἑνωμένος μὲ τὸν Θεόν, καὶ πάντοτε θὰ εἶμαι.

15. Ὅποιος ἀξιώθηκε αὐτὴν τὴν κατάστασι, ἐνῷ εὑρίσκεται ἀκόμη στὴν σάρκα του, ἔχει ὡς ἔνοικό του τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τὸν κυβερνᾶ σὲ ὅλα τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα καὶ τὶς σκέψεις. Ἔτσι ἀκούει μέσα του σὰν κάποια φωνὴ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου ποὺ τὸ ἀντιλαμβάνεται μὲ ἕναν ἐσωτερικὸ φωτισμό, καὶ γίνεται ἀνώτερος ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινη διδασκαλία. Λέγει δὲ «πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ»; (Ψαλμ. μα´ 3). Διότι δὲν ἀντέχω περισσότερο τὴν ἐνέργεια τοῦ πόθου μου αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐπιζητῶ τὸ ἀθάνατο κάλλος πού μου εἶχες δώσει προτοῦ ἐνδυθῶ τὸ πήλινο αὐτὸ σῶμα (ὅπως κατήντησε μετὰ τὴν παράβασι). Ἀλλὰ τί χρειάζεται νὰ λέγωμε πολλά; Ὁ ἀπαθὴς «ζῇ μὲν οὐκέτι αὐτός, ζῇ δὲ ἐν αὐτῷ Χριστός» (Γαλ. β´ 20), καθὼς λέγει ἐκεῖνος ποὺ ἀγωνίσθηκε τὸν καλὸ ἀγώνα καὶ ἐτελείωσε τὸν δρόμο καὶ ἐτήρησε τὴν πίστι, (δηλαδὴ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος).

16. Τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕναν μόνο πολύτιμο λίθο. Οὔτε ἡ ἀπάθεια εἶναι τελεία, ἐὰν ἔστω καὶ μία ὁποιαδήποτε ἀρετὴ ἀμελήσωμε.

Ὡς ἀπάθεια νὰ ἐννοήσης τὸ οὐράνιο ἀνάκτορο τοῦ ἐπουρανίου Βασιλέως. Ὡς «πολλὰς μονάς» (Ἰωάν. ιδ´ 2) τὶς κατοικίες ποὺ εὑρίσκονται μέσα στὴν πόλι. Καὶ ὡς τεῖχος τῆς ἐπουρανίου αὐτῆς Ἱερουσαλὴμ τὴν ἄφεσι τῶν πταισμάτων.

17. Ἂς τρέξωμε, ἀδελφοί, ἂς τρέξωμε, γιὰ νὰ κατορθώσωμε νὰ εἰσέλθωμε στὸν νυμφώνα τοῦ

ἀνακτόρου. Ἐὰν δὲ εἴτε ἀπὸ κάποιο φορτίο εἴτε ἀπὸ κάποια πρόληψι εἴτε ἀπὸ κάποια ἀργοπορία καθυστερήσαμε -ὢ συμφορά μας!- τουλάχιστον ἂς προφθάσωμε κάποια κατοικία γύρω ἀπὸ τὸν νυμφώνα. Ἐὰν δὲ ἀκόμη ἔχουν καμφθῆ καὶ ἀποκάμει τὰ πόδια μας, ἂς φθάσωμε μὲ κάθε τρόπο ἔστω μέσα ἀπὸ τὸ τεῖχος. Διότι ἐκεῖνος ποὺ δὲν θὰ εἰσέλθη στὸ τεῖχος ἢ μᾶλλον δὲν θὰ τὸ ὑπερπηδήση πρὸ τοῦ θανάτου του, θὰ παραμείνη ἔξω, στὴν ἐρημικὴ περιοχὴ (τῶν δαιμόνων καὶ τῶν παθῶν). Γι᾿ αὐτὸ καὶ κάποιος ἔλεγε στὴν προσευχή του «ἐν τῷ Θεῷ μου ὑπερβήσομαι τεῖχος» (Ψαλμ. ιζ΄ 30). Καὶ κάποιος ἄλλος, ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἔλεγε: «Οὐχὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν εἰσιν αἱ διαχωρίζουσαι ἀναμέσον ὑμῶν καὶ ἐμοῦ»; (Ἡσ. νθ΄ 2).

18. Ἂς γκρεμίσωμε, ἀγαπητοί μου, τὸ «μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ» (Ἐφεσ. β΄ 14), τὸ ὁποῖο κακῶς οἰκοδομήσαμε μὲ τὴν παρακοή μας. Ἂς λάβωμε ἀπὸ ἐδῶ τὴν ἐξόφλησι τοῦ χρέους, διότι στὸν ᾅδη δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ μπορῆ νὰ μᾶς ἀπαλλάξη ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα.

19. Ἂς «σχολάσωμε», (ἂς ἀφήσωμε τὰ ἄλλα καὶ ἂς ἀφιερώσωμε χρόνο), ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἑξῆς (γιὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς ἀπαθείας). Ἄλλωστε ἔχομε χαρακτηρισθῆ «σχολασταί» (6). Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀμελῆ καὶ νὰ προφασίζεται εἴτε πτώσεις του εἴτε περιστάσεις εἴτε φορτία· διότι «ὅσοι ἔλαβον τὸν Κύριον –διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας- ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι» (Ἰωάν. α΄ 12), καὶ τοὺς εἶπε: «Νὰ σχολάσετε, νὰ ἠρεμήσετε καὶ νὰ γνωρίσετε ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς καὶ ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀπάθεια» (πρβλ. Ψαλμ. με΄ 11). Εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἀνυψώνει ἀπὸ τὴν γῆ στὸν οὐρανὸ τὸν πένητα νοῦ, καὶ ἀνεγείρει ἀπὸ τὴν κοπρία τῶν παθῶν τὸν πτωχὸ ἄνθρωπο ἡ μακαρία ἀπάθεια. Ἐνῷ ἡ πανύμνητη ἀγάπη τὸν ἀξιώνει νὰ καθήση μαζὶ μὲ τοὺς ἄρχοντας Ἀγγέλους, μὲ τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου.

----

1. Θαυμασία ὅσο καὶ παράδοξη διατύπωσις! Σχετικῶς διαβάζομε στὸ ἔργο περὶ ἡσυχαστικῆς ζωῆς τῶν Καλλίστου καὶ Ἰγνατίου τῶν Ξανθοπούλων: «Καὶ ὁ ἅγιος Ἐφραὶμ ὡς ἑξῆς ὁμιλεῖ περὶ ἀπαθείας καὶ τελειότητος: Οἱ ἀπαθεῖς προχωρώντας ἀσταμάτητα καὶ ἀχόρταγα πρὸς τὸ ὕψιστο ποθούμενο, καθιστοῦν τὴν τελειότητα χωρὶς τέλος... Εἶναι τελεία ἡ τελειότης, ὅσον ἀφορᾶ τὰ μέτρα καὶ τὶς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ εἶναι χωρὶς τέλος, διότι ξεπερνᾶ τὸν ἑαυτό της μὲ τὴν καθημερινὴ πρόοδο καὶ διότι ὑψώνεται συνεχῶς μὲ τὶς πρὸς τὸν Θεὸν ἀναβάσεις» (Φιλοκαλία, Δ΄, σελ. 281).

2. Ἐννοεῖ τὸν ἀββᾶ Τιθόη, γιὰ τὸν ὁποῖον τὸ «Γεροντικὸν» γράφει: «Εἰ μὴ ταχέως κατέφερε τὰς χείρας αὐτοῦ, ὅτε ἵστατο εἰς προσευχή, ἡρπάζετο ὁ νοῦς αὐτοῦ ἄνω». -Ἡ ἁρπαγὴ τοῦ νοὸς στὴν προσευχὴ ὑποδηλοῖ ὕψιστο σημεῖο πνευματικῆς προόδου - («Γεροντικόν», ἐκδ. Π.Πάσχου, σελ. 122).

3. Δηλαδὴ ὁ Μέγας Ἀντώνιος. «Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος -γράφει τὸ «Γεροντικόν», σελ.4- ἐγὼ οὐκέτι φοβοῦμαι τὸν Θεόν, ἀλλ᾿ ἀγαπῶ αὐτόν· ἡ γὰρ ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον».

4. Ἐννοεῖ τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη τὸν Κολοβό. Σχετικῶς βλέπε «Γεροντικόν», σελ. 45-46.

5. Πρόκειται γιὰ τὸν ὅσιο Ἐφραὶμ τὸν Σύρο. Περὶ αὐτοῦ ὁμιλεῖ ὁ νηπτικὸς πατὴρ Πέτρος ὁ Δαμασκηνός: «Ὁ ἅγιος Ἐφραίμ, μετὰ τὸ νικῆσαι πάντα τά τε ψυχικὰ καὶ σωματικὰ πάθη, χάριτι Χριστοῦ, ἵνα μὴ ἀργὸς ἐκ τῶν πολέμων τοῦ ἐχθροῦ εὑρεθῆ καὶ τούτου χάριν κατακριθῆ, ὡς ἐδόκει, ἐξ ἀφάτου ταπεινώσεως ἐζήτει τὴν χάριν τῆς ἀπαθείας ἀρθῆναι ἀπ᾿ αὐτοῦ· περὶ οὗ Ἰωάννης ὁ τῆς Κλίμακος ἐκπλαγεὶς ἔγραψειν· ὅτι εἰσί τινες ἀπαθῶν ἀπαθέστεροι, ὡς ὁ Σύρος ἐκεῖνος φησί, καὶ τὰ ἑξῆς» (Περὶ τῶν ἑπτὰ σωματικῶν πράξεων..., Φιλοκαλία, Γ΄, σελ. 66).

6. Πιθανὸν νὰ ὑπαινίσσεται τὸ περιστατικὸ τῆς Ἐξόδου, ὅπου ὁ Φαραὼ ἀντιτίθεται στοὺς Ἰσραηλίτες, ποὺ ζητοῦν νὰ ἀποσυρθοῦν στὴν ἔρημο γιὰ τὴν ἐκτέλεσι θρησκευτικῶν τους καθηκόντων, ἀποκαλώντας τους ἀργόσχολους: «Σχολάζετε, σχολασταί ἐστε· διὰ τοῦτο λέγετε· πορευθῶμεν, θύσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν» (ε΄ 17). Ἡ ἐν λόγῳ «σχολὴ» εἶναι ἐπαινετή. Ὅπως τὸ τονίζει καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, «αὕτη ἡ σχολὴ ἀγαθὴ τῷ σχολάζοντι καὶ ὠφέλιμος, ἡσυχίαν ἐμποιοῦσα πρὸς τὴν τῶν σωτηρίων διδαγμάτων ἀνάληψιν» (ὁμιλία εἰς τὸν ΜΕ΄ Ψαλμόν).

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ

Περὶ ἀγάπης, ἐλπίδος καὶ πίστεως

(Διὰ τὸν σύνδεσμον τῆς ἐναρέτου τριάδος τῶν ἀρετῶν, τῆς ἀγάπης, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς πίστεως)

ΝΥΝΙ ΔΕ λοιπὸν - ὕστερα ἀπὸ ὅλα τὰ προηγούμενα - μένει τὰ τρία ταῦτα – τὰ ὁποῖα σφίγγουν καὶ διατηροῦν τὸν σύνδεσμο ὅλων – πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· μείζων δὲ πάντων ἡ ἀγάπη» (πρβλ. Α´ Κορ. ιγ´ 13), διότι καὶ ὁ Θεὸς ἀγάπη ὀνομάζεται (πρβλ. Α´ Ἰωάν. δ´ 16). Ἐγὼ ὅμως τὴν μία τὴν βλέπω σὰν ἀκτίνα, τὴν ἄλλη σὰν φῶς καὶ τὴν Τρίτη σὰν ἡλιακὸ δίσκο, καὶ ὅλες μαζὶ σὰν ἕνα φωτεινὸ ἀπαύγασμα καὶ μία καὶ τὴν αὐτὴν λαμπρότητα. Ἡ μία, ἡ πίστις, δύναται νὰ ἐπιτελέση τὰ πάντα. Ἡ ἄλλη, ἡ ἐλπίς, περικυκλώνει μὲ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν καταισχύνει τὸν ἐλπίζοντα. Καὶ ἡ Τρίτη, ἡ ἀγάπη, δὲν πέφτει ποτὲ ἀπὸ τὸ ὕψος της οὔτε σταματᾶ ἀπὸ τὸ τρέξιμό της οὔτε ἐπιτρέπει σ᾽ αὐτὸν ποὺ ἐπλήγωσε μὲ τὰ βέλη της νὰ ἠρεμήση ἀπὸ τὴν «μακαρίαν μανίαν» ποὺ τοῦ ἐπροξένησε.

2. Αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ ὁμιλῆ γιὰ τὴν ἀγάπη εἶναι σὰν νὰ ἐπιχειρῆ νὰ ὁμιλῆ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν Θεόν. Ἡ ἀνάπτυξις ὅμως ὁμιλίας περὶ Θεοῦ εἶναι πράγμα ἐπισφαλὲς καὶ ἐπικίνδυνο σὲ ὅσους δὲν προσέχουν. Γιὰ τὴν ἀγάπη γνωρίζουν νὰ ὁμιλοῦν οἱ Ἄγγελοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀνάλογα μὲ τὸν βαθμὸ τῆς θείας ἐλλάμψεώς τους. Ἀγάπη εἶναι ὁ Θεός, καὶ ὅποιος προσπαθεῖ νὰ δώση ὁρισμὸ τοῦ Θεοῦ ὁμοιάζει μὲ τυφλὸ ποὺ μετρᾶ στὴν ἄβυσσο τοὺς κόκκους τῆς ἄμμου.

3. Ἡ ἀγάπη, ὡς πρὸς τὴν ποιότητά της εἶναι ὁμοίωσις μὲ τὸν Θεόν, ὅσο βέβαια εἶναι δυνατὸν στοὺς ἀνθρώπους. Ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειά της, μέθη τῆς ψυχῆς. Ὡς πρὸς δὲ τὶς ἰδιότητές της, πηγὴ πίστεως, ἄβυσσος μακροθυμίας, θάλασσα ταπεινώσεως.

4. Ἡ ἀγάπη κυρίως εἶναι ἡ ἀπόρριψις κάθε ἐχθρικῆς καὶ ἀντιθέτου σκέψεως, ἐφ᾽ ὅσον «ἡ ἀγάπη οὐ λογίζεται τὸ κακόν» (Α´ Κορ. ιγ´ 5). Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ υἱοθεσία μόνο στὴν ὀνομασία διαφέρουν. Ὅπως ταυτίζεται ἡ ἐνέργεια στὸ φῶς, στὴν φωτιὰ καὶ στὴν φλόγα, ἔτσι νὰ σκέπτεσαι ὅτι συμβαίνει καὶ σ᾽ αὐτές. Ὅσο ποσὸν ἀγάπης λείπει, τόσο ποσὸν φόβου ὑπάρχει. Διότι ὅποιος δὲν ἔχει φόβο ἢ εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀγάπη ἢ εἶναι νεκρωμένος ψυχικά.

5. Δὲν εἶναι ἀπρεπὲς ἐὰν ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα χρησιμοποιήσωμε παραδείγματα γιὰ τὸν πόθο καὶ τὸν φόβο καὶ τὴν ἐπιμέλεια καὶ τὸν ζῆλο καὶ τὴν δουλεία καὶ τὸν ἔρωτα τοῦ Θεοῦ.

Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ ἀπέκτησε τέτοιο πόθο πρὸς τὸν Θεόν, ὡσὰν αὐτὸν ποὺ ἔχει ὁ μανιώδης ἐραστὴς πρὸς τὴν ἐρωμένη του.

Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ ἐφοβήθηκε τὸν Κύριον, ὅσο οἱ ὑπόδικοι τὸν δικαστή.

Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ ἔδειξε τόση ἐπιμέλεια καὶ φροντίδα στὰ πνευματικά, ὅσο οἱ εὐγνώμονες

δοῦλοι στὸν κύριό τους.

Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ ἔδειξε τόση ζηλοτυπία γιὰ τὶς ἀρετές, ὅση οἱ σύζυγοι ποὺ προσέχουν ζηλότυπα τὶς γυναῖκες τους.

Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς ἵσταται ἐμπρὸς στὸν Κύριον ὅπως οἱ ὑπηρέτες ἐμπρὸς στὸν βασιλέα.

Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ προσπαθεῖ συνεχῶς νὰ περιποιῆται καὶ νὰ ἀναπαύη τὸν Κύριον ὅπως ἔτυχε νὰ περιποιηθῆ καὶ νὰ ἀναπαύση (σεβαστούς) ἀνθρώπους.

Δὲν προσκολλᾶται τόσο πολὺ ἡ μητέρα στὸ βρέφος ποὺ θηλάζει, ὅσο ὁ υἱὸς τῆς ἀγάπης στὸν Κύριον.

6. Ὁ πραγματικὸς ἐραστὴς φέρνει πάντοτε στὸν νοῦ του τὸ πρόσωπο τοῦ ἀγαπημένου του καὶ τὸ ἐναγκαλίζεται μυστικὰ μὲ ἡδονή. Αὐτὸς ποτέ, οὔτε καὶ στὸν ὕπνο του δὲν μπορεῖ νὰ ἡσυχάση, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ βλέπει τὸ ποθητὸ πρόσωπο καὶ συνομιλεῖ μαζί του. Ἔτσι συμβαίνει στὸν σωματικὸ ἔρωτα. Ἔτσι συμβαίνει καὶ σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἂν καὶ ἔχουν σῶμα εἶναι ἀσώματοι (καὶ ἀσκοῦν τὸν πνευματικὸ ἔρωτα).

7. Κάποιος ποὺ ἐκτυπήθηκε ἀπὸ αὐτὸ τὸ βέλος ἔλεγε γιὰ τὸν ἑαυτό του - πράγμα ποὺ μὲ κάνει νὰ θαυμάζω - : «Ἐγὼ καθεύδω» ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς φύσεως, «ἡ δὲ καρδία μου ἀγρυπνεῖ» ἀπὸ τὸ πλῆθος τοῦ ἔρωτος (πρβλ. Ἆσμα ε´ 2).

8. Πρέπει νὰ σημειώσης καὶ τοῦτο, ὡς ἀφωσιωμένε φίλε, ὅτι ἀφοῦ ἡ ψυχὴ σὰν ἄλλη ἔλαφος ἐξοντώση τὰ δηλητηριώδη ἑρπετὰ τῶν παθῶν, τότε «ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει πρὸς Κύριον» (πρβλ. Ψαλμ. πγ´ 3), διότι πληγώνεται σὰν μὲ δηλητήριο ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς ἀγάπης (1).

9. Ἐκεῖνο ποὺ προξενεῖ ἡ πείνα εἶναι κάτι ποὺ δὲν φαίνεται καὶ δὲν ἐκδηλώνεται. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ προξενεῖ ἡ δίψα εἶναι κάτι τὸ ἔντονο καὶ φανερὸ ποὺ κάνει ἔκδηλο σὲ ὅλους τὸν ἐσωτερικὸ φλογισμό. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἐπόθει τὸν Θεὸν ἔλεγε: «Ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα» (Ψαλμ. μα´ 3).

10. Ἐὰν τὸ πρόσωπο ποὺ ἀγαποῦμε γνήσια, μᾶς μεταβάλλη ἐξ ὁλοκλήρου μὲ τὴν παρουσία του καὶ μᾶς κάνη φαιδροὺς καὶ χαρωποὺς καὶ χωρὶς λύπη, τί δὲν θὰ προξενῆ ἄραγε τὸ πρόσωπο τοῦ Δεσπότου, ὅταν ἐπισκέπτεται μυστικὰ τὴν καθαρὴ ψυχή;

11. Ὁ φόβος, ὅταν εἰσχωρήση πραγματικὰ σὲ μία ψυχή, λυώνει καὶ κατατρώγει τὰ ρυπαρὰ πάθη τῆς σαρκός. «Καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου», λέγει σχετικὰ ὁ Ψαλμῳδὸς (Ψαλμ. ριη´ 120). Ἐνῷ ἡ ὁσία ἀγάπη, ἄλλους συνηθίζει νὰ τοὺς κατατρώγη, ὅπως εἶπε ὁ σοφός: «Ἐκαρδίωσας ἡμᾶς, ἐκαρδίωσας»· δηλαδὴ «μᾶς ἐπλήγωσες στὴν καρδιά» (Ἆσμα δ´ 9). Ἄλλους τοὺς κάνει ὡρισμένες φορὲς νὰ ἀγάλλωνται καὶ νὰ λάμπουν ἀπὸ χαρά, ὅπως πάλι ἀναφέρεται στὴν Γραφή: «Ἐπ᾽ αὐτῷ ἤλπισεν ἡ καρδία μου καὶ ἐβοηθήθην καὶ ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου» (Ψαλμ. κζ´ 7). Καί· «Καρδίας εὐφραινομένης πρόσωπον θάλλει» (Παρ. ιε´ 13).

Ὅταν λοιπὸν ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος συγχωνευθῆ κάπως μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τότε καὶ ἐξωτερικὰ στὸ σῶμα του σὰν σὲ καθρέπτη δείχνει τὴν ἐσωτερικὴ λαμπρότητα τῆς ψυχῆς. Κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐδοξάσθη καὶ ἐκεῖνος ὁ θεόπτης, ὁ Μωϋσῆς. Ὅσοι κατέκτησαν τὴν ἰσάγγελη αὐτὴ βαθμίδα, ξεχνοῦν πολλὲς φορὲς τὴν σωματικὴ τροφή. Καὶ νομίζω ὅτι δὲν τὴν ἐπιθυμοῦν καὶ τόσο συχνά, πράγμα ὄχι ἀπίστευτο, ἀφοῦ συμβαίνει καὶ ὁ μὴ κατὰ Θεὸν πόθος νὰ κόβη πολλὲς φορὲς τὴν ἐπιθυμία τοῦ φαγητοῦ.

Αὐτῶν ποὺ ἔφθασαν πλέον σὲ τέτοια ἀφθαρσία νομίζω ὅτι καὶ τὸ σῶμα τους δὲν θὰ ἀσθενῆ

τόσο εὔκολα. Διότι κατὰ κάποιον τρόπο ἐξαγνίσθηκε πλέον καὶ ἀφθαρτοποιήθηκε. Ἡ φλόγα δηλαδὴ τῆς ἁγνότητος ἔσβησε τὴν φλόγα τῶν σαρκικῶν παθῶν καὶ ἀσθενειῶν. Νομίζω ἀκόμη ὅτι καὶ τὸ φαγητὸ ποὺ τρώγουν δὲν τοὺς προξενεῖ καμμία εὐχαρίστησι. Διότι ὅπως οἱ ὑπόγειες φλέβες τοῦ νεροῦ ποτίζουν μυστικὰ τὶς ρίζες τῶν φυτῶν, ἔτσι καὶ τὶς ψυχὲς αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων τὶς τρέφει μυστικὰ τὸ οὐράνιο πῦρ.

12. Ἡ αὔξησις τοῦ φόβου εἶναι ἀρχὴ τῆς ἀγάπης. Καὶ τὸ τέλος τῆς ἁγνείας εἶναι προϋπόθεσις τῆς θεολογίας. Ἐκεῖνος ποὺ ἕνωσε τελείως τὶς αἰσθήσεις του μὲ τὸν Θεόν, μυσταγωγεῖται στὴν θεολογία ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεόν. Ἐὰν ὅμως οἱ αἰσθήσεις δὲν ἔχουν ἑνωθῆ μὲ τὸν Θεόν, εἶναι δύσκολο καὶ ἐπικίνδυνο νὰ θεολογῇ κανείς (2).

13. Ὁ ἐνυπόστατος Λόγος τοῦ Θεοῦ Πατρός, σὲ ἐκεῖνον ποὺ θὰ κατοικήση, θὰ χαρίση τελεία ἁγνότητα καὶ καθαρότητα, νεκρώνοντας τὸν θάνατο, (δηλαδὴ τὰ πάθη ποὺ νεκρώνουν τὴν ψυχή). Μετὰ ἀπὸ τὴν νέκρωσι αὐτή, ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ φωτίζεται καὶ γίνεται γνώστης τῆς θεολογίας. (Ὁ ἁγνὸς γνωρίζει τὸν Ἁγνόν), ἐφ᾽ ὅσον «ὁ Λόγος Κυρίου, δηλαδὴ ὁ Υἱὸς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἁγνός (ἐστι) διαμένων εἰς αἰώνα αἰῶνος» (πρβλ. Ψαλμ. ια´ 7, ιη´ 10). Καὶ ὅποιος δὲν ἐγνώρισε κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸν Θεόν, ὁμιλεῖ περὶ Θεοῦ «στοχαστικῶς».

14. Ἡ ἁγνεία ἀνέδειξε θεολόγο τὸν μαθητή (3), ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἁγνεία του αὐτὴ ἀξιώθηκε νὰ κηρύξη καὶ νὰ στερεώση τὰ δόγματα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

15. Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾶ τὸν Κύριον, ἔχει προηγουμένως ἀγαπήσει τὸν ἀδελφό του. Τὸ δεύτερο ὁπωσδήποτε εἶναι ἀπόδειξις τοῦ πρώτου. Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾶ τὸν πλησίον του, ποτὲ δὲν θὰ ἀνεχθῆ ἀνθρώπους ποὺ καταλαλοῦν. Θὰ φύγη δὲ μακρυὰ ἀπὸ αὐτοὺς σὰν ἀπὸ φωτιά. Ἐκεῖνος ποὺ λέγει ὅτι ἀγαπᾶ τὸν Κύριον καὶ συγχρόνως ὀργίζεται κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ τρέχει στὸν ὕπνο του!

16. Ἡ δύναμις τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ ἐλπίς, διότι μὲ αὐτὴν περιμένομε τὸν μισθὸ τῆς ἀγάπης. Ἡ ἐλπὶς εἶναι «ἀδήλου πλούτου πλοῦτος», (δηλαδὴ πλοῦτος ἑνὸς πλούτου ποὺ δὲν φαίνεται). Ἡ ἐλπὶς εἶναι ἀσφαλὴς ἀπόκτησις θησαυροῦ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόκτησί του. Αὐτὴ εἶναι ἀνάπαυσις καὶ ἀνακούφισις ἀπὸ τοὺς κόπους. Αὐτὴ εἶναι ἡ θύρα τῆς ἀγάπης. Αὐτὴ φονεύει τὴν ἀπόγνωσι. Αὐτὴ εἰκονίζει ἐμπρός μας τὰ πράγματα ποὺ εὑρίσκονται μακρυά. Ἔλλειψις τῆς ἐλπίδος σημαίνει ἀφανισμὸς τῆς ἀγάπης. Σ᾽ αὐτὴν εἶναι δεμένοι οἱ πόνοι, σ᾽ αὐτὴν εἶναι κρεμασμένοι οἱ κόποι, αὐτὴν περικυκλώνει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

17. Ὁ εὔελπις μοναχὸς εἶναι σφάκτης τῆς ἀκηδίας, τὴν ὁποία κατανικᾶ μὲ τὴν μάχαιρα τῆς ἐλπίδος. Ἡ ἐλπὶς γεννᾶται ἀπὸ τὴν γεῦσι καὶ τὴν ἐμπειρία τῶν δώρων τοῦ Κυρίου. Διότι αὐτὸς ποὺ δὲν τὰ ἐγεύθηκε, ἔχει δισταγμούς. Τὴν ἐλπίδα τὴν ἐξαφανίζει ὁ θυμός, διότι ὅπως λέγει ἡ Γραφή, «ἡ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει» (Ρωμ. ε´ 5), ἐνῷ «ἀνὴρ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων» (Πάρμ. ια´ 25).

18. Ἡ ἀγάπη χορηγεῖ τὴν χάρι τῆς προφητείας, ἡ ἀγάπη παρέχει τὴν δύναμι τῆς θαυματουργίας, ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἄβυσσος τῆς θείας ἐλλάμψεως, ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ θεϊκοῦ πυρὸς – ὅσο περισσότερο πῦρ ἀναβλύζει, τόσο περισσότερο καταφλέγει ἐκεῖνον ποὺ διψᾶ. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ στάσις καὶ ἡ ἑδραίωσις τῶν Ἀγγέλων, ἡ πρόοδος εἰς τοὺς αἰῶνες ὅλων τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ.

«Ἀνάγγειλέ μας, ὦ σὺ ἡ ὡραία ἀνάμεσα στὶς ἀρετές, ποῦ βόσκεις τὰ πρόβατά σου; Ποῦ κατασκηνώνεις τὸ μεσημέρι;» (πρβλ. Ἆσμα α´ 7). «Φώτισον ἡμᾶς, πότισον ἡμᾶς, ὁδήγησον ἡμᾶς, χειραγώγησον ἡμᾶς». Ἐπιθυμοῦμε πιὰ νὰ ἀνεβοῦμε κοντά σου. Διότι ἐσὺ κυριαρχεῖς σὲ ὅλα. Τώρα μοῦ ἐπλήγωσες τὴν καρδία καὶ δὲν μπορῶ νὰ ἀνθέξω στὴν φλόγα σου. Γι᾽ αὐτὸ θὰ

σὲ ὑμνήσω καὶ θὰ προχωρήσω: Ἐσὺ κυριαρχεῖς ἐπάνω στὴν δύναμι τῆς θαλάσσης, ἐσὺ καταπραΰνεις καὶ νεκρώνεις τὴν ταραχὴ τῶν κυμάτων της. Ἐσὺ ταπεινώνεις καὶ καταρρίπτεις ὡς τραυματία τὸν ὑπερήφανο λογισμό. Μὲ τὸν ἰσχυρό σου βραχίονα διασκορπίζεις τοὺς ἐχθρούς σου (πρβλ. Ψαλμ. πη´ 10-11) καὶ ἀναδεικνύεις ἀνικήτους τους ἰδικούς σου ἐραστάς.

» Καὶ βιάζομαι νὰ μάθω πῶς σὲ εἶδε ὁ Ἰακὼβ ἐπάνω στὴν κορυφὴ τῆς κλίμακος. Ἐρωτῶ νὰ μάθω γι᾽ αὐτὴν τὴν ἀνάβασι. Πές μου, πῶς ἦταν ὁ τρόπος καὶ ἡ σύνθεσις στὴν διάταξι τῶν βαθμίδων; Τῶν βαθμίδων τῆς ἀναβάσεως ἐκείνης, τὴν ὁποία ἔβαλε στὸν νοῦ καὶ στὴν καρδία του νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἐραστής σου; (πρβλ. Ψαλμ. πγ´ 6). Διψῶ ἀκόμη νὰ μάθω, ποιὸς ἦταν ὁ ἀριθμὸς τῶν βαθμίδων, καὶ πόσος χρόνος ἐχρειαζόταν γιὰ τὴν ἀνάβασι. Διότι τοὺς μὲν χειραγωγοὺς τῆς ἀναβάσεως, (τοὺς Ἀγγέλους δηλαδή), τοὺς ἀνήγγειλε αὐτὸς ποὺ σὲ εἶδε καὶ ἐπάλαιψε μαζί σου (4), ἀλλὰ γιὰ τίποτε ἄλλο δὲν θέλησε ἢ μᾶλλον δὲν κατώρθωσε νὰ μᾶς διαφωτίσῃ».

Ἐκείνη δὲ -ἂν καὶ θεωρῶ καλύτερο νὰ εἰπῶ Ἐκεῖνος (5)- ἡ βασίλισσα, σὰν νὰ ἔσκυψε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἔλεγε στὰ αὐτιὰ τῆς ψυχῆς μου:

«Ἐάν, ὦ ἐραστά, δὲν λυθῇς ἀπὸ τὴν παχύτητα τοῦ σώματος, δὲν θὰ μπορέσῃς νὰ γνωρίσῃς τὸ κάλλος τοῦ προσώπου μου. Ἡ κλίμαξ ἂς σὲ διδάσκῃ τὴν πνευματικὴ σύνθεσι τῶν ἐπὶ μέρους ἀρετῶν. Στὴν κορυφὴ δὲ αὐτῆς τῆς κλίμακος εἶμαι στηριγμένη ἐγώ, καθὼς τὸ εἶπε ὁ μεγάλος μύστης μου, (ὁ Ἀπόστολος Παῦλος): «Νυνὶ δὲ μένει τὰ τρία ταῦτα· πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· μείζων δὲ πάντων ἡ ἀγάπη» (Α´ Κορ. ιγ´ 13).

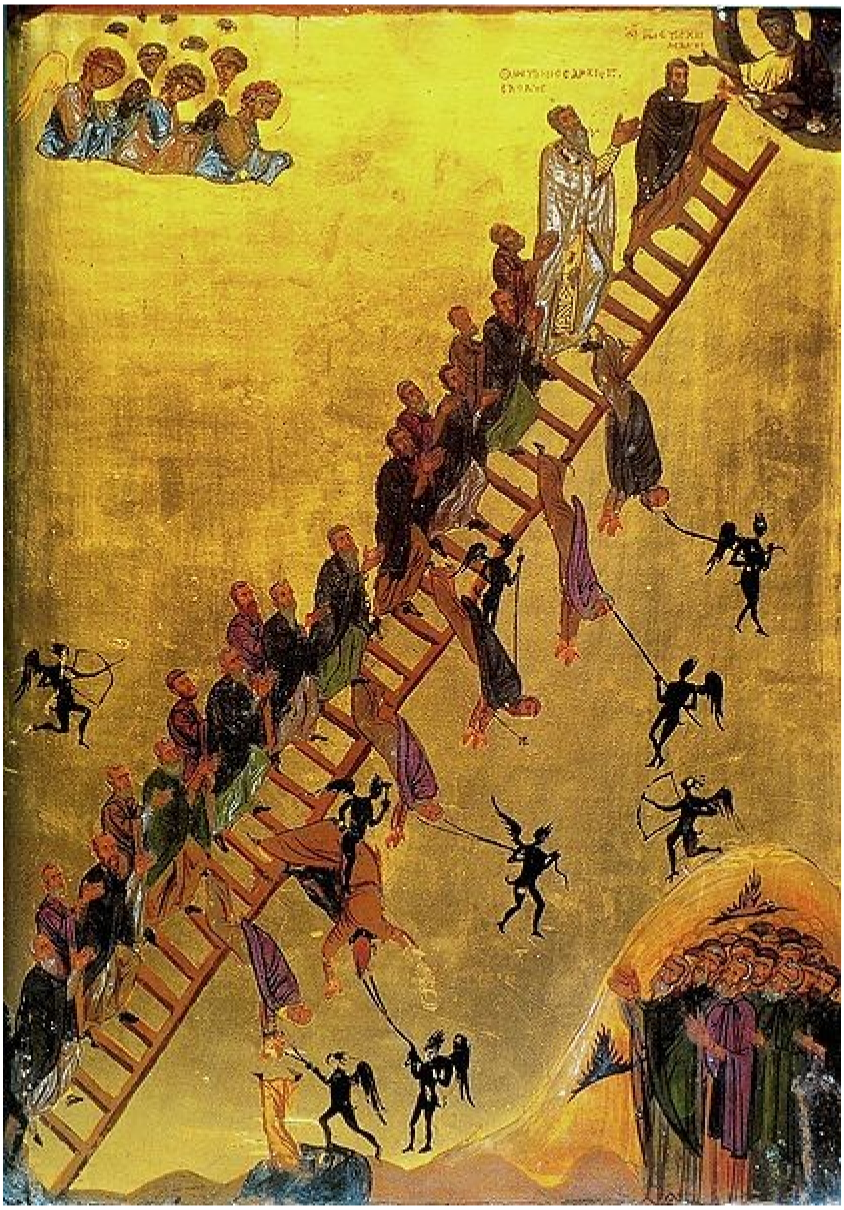
1. Γιὰ τὴν κατανόησι τῆς φράσεως αὐτῆς πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι σύμφωνα μὲ μία λανθασμένη ἀντίληψι τῶν ἀρχαίων (βλέπε σχόλιο 1, λόγου ΚΕ´) ἡ ἔλαφος κατατρώγει τοὺς ὄφεις, τὸ δὲ δηλητήριό τους μέσα στὸν ὀργανισμό της δημιουργεῖ φλόγωσι καὶ ἀφόρητη δίψα, ὥστε νὰ ἐπιποθῇ «ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων». Ἐδῶ χαρακτηρίζεται ὡς ἔλαφος ἡ ψυχὴ ποὺ ἀνέβηκε στὶς βαθμίδες τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ἀπαθείας καὶ προχωρεῖ τώρα γεμάτη δίψα καὶ θεῖο πόθο πρὸς τὴν κορυφὴ τῆς ἀγάπης.

2. Ἐὰν δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος δὲν καταστῇ ἡγιασμένο δοχεῖο τῆς Χάριτος, δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ θεολόγος. «Πᾶσα προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου -παρατηρεῖ σύγχρονος θεολόγος- ὅπως γίνῃ μέτοχος τῆς θεολογίας αὐτοδυνάμως, ἐν τῇ αὐταρκείᾳ τῆς ἐκπεσούσης αὐτοῦ φύσεως καὶ τῶν διεσπασμένων καὶ φύσει ἄλλωστε περιωρισμένων αὐτοῦ δυνατοτήτων εἶναι ἀνέφικτος... [Καὶ ἀντὶ θεολογίας ἔχομεν τότε] τὸν περὶ Θεοῦ θνητὸν ἀνθρώπινον λόγον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κυοφορεῖται ἐν πολλοῖς τὸ σκάνδαλον μιᾶς ἁμαρτανούσης θεολογίας, ἡ ὁποία ἀντὶ τῆς ζωῆς εἶναι φορεὺς τοῦ θανάτου» (Κ. Μουρατίδης, «Κοινωνία» ΙΖ´ 2, σελ. 59).

3. Ἐννοεῖ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Εὐαγγελιστή.

4. Πρόκειται γιὰ τὸν πατριάρχη Ἰακώβ. Τὸ περιστατικὸ τῆς πάλης του μὲ τὸν Θεὸν περιγράφεται στὴν Γένεσι, λβ´ 24-31.

5. «Ἐκεῖνος», δηλαδὴ ὁ Θεός, ἐφ᾽ ὅσον «Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (Α´ Ἰωάν. δ´ 16)

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΠΡΟΤΡΟΠΗ

Ἀντίστοιχος πρὸς ὅσα προηγουμένως ἀνεπτύχθησαν λεπτομερῶς

ΑΝΕΒΑΙΝΕΤΕ, ἀνεβαίνετε, ἀδελφοί, ἐπιθυμώντας ὁλόψυχα τὶς ἀναβάσεις, ἀκούοντας αὐτὸν ποὺ λέγει: «Δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν» (Ἠσ. β´ 3),

ὁ ὁποῖος «δίνει στὰ πόδια μας τὴν εὐκινησία τῆς ἐλάφου καὶ μᾶς ἀνεβάζει σὲ ὑψηλοὺς τόπους» (Ψαλμ. ιζ´ 34), «ὥστε νὰ νικήσωμε, δοξολογώντας Αὐτόν» (Ἀββακ. γ´ 19).

Νὰ τρέξετε, παρακαλῶ, μαζὶ μὲ ἐκεῖνον ποὺ λέγει:

«Σπουδάσωμεν, ἕως οὗ καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. δ´ 13). Τοῦ Χριστοῦ, ποὺ στὴν ἡλικία τῶν τριάκοντα ἐτῶν ὡς ἄνθρωπος ἐβαπτίσθηκε καὶ κατεῖχε τὴν τριακοστὴ βαθμίδα τῆς πνευματικῆς κλίμακος.

(Ἂς προχωρήσωμε μέχρι τὴν τελευταία βαθμίδα τῆς ἀγάπης, γιὰ νὰ συναντήσωμε τὸν Θεόν), ἐφ᾽ ὅσον βέβαια ἡ ἀγάπη εἶναι ὁ Θεός, στὸν ὁποῖο πρέπει ὁ ὕμνος, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δύναμις καὶ τὸ σθένος, στὸν ὁποῖον ὑπάρχει ἡ αἰτία κάθε καλοῦ καὶ ὑπῆρχε καὶ θὰ ὑπάρχη εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας.

Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΤΕΡΟΣ
ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Εἰς τὸν Ποιμένα

ΣΤΟ ΕΠΙΓΕΙΟ αὐτὸ βιβλίο, ὦ θαυμάσιε, σὲ ἄφησα τελευταῖο ἀπὸ ὅλους. Στὸ οὐράνιο ὅμως βιβλίο εἶμαι πεπεισμένος ὅτι θὰ προηγῆσαι ὅλων μας, διότι ἀσφαλῶς εἶναι ἀξιόπιστος Ἐκεῖνος ποὺ εἶπε ὅτι «οἱ τελευταῖοι κατὰ τὸ φρόνημα θὰ εἶναι πρῶτοι κατὰ τὸ ἀξίωμα» (πρβλ. Ματθ. κ´ 16).

2. Ποιμὴν στὴν κυριολεξία εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μπορεῖ νὰ ἀναζητήση καὶ νὰ θεραπεύση τὰ ἀπολωλότα λογικὰ πρόβατα μὲ τὴν ἀκακία του, τὸν ζῆλο του καὶ τὴν προσευχή του.

3. Κυβερνήτης εἶναι αὐτὸς ποὺ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς κόπους του ἀπέκτησε πνευματικὴ δύναμι, καὶ μπορεῖ ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν τρικυμία, ἀλλὰ καὶ μέσα ἀπὸ τὴν ἄβυσσο νὰ ἀνασύρη καὶ νὰ σώσῃ τὸ πλοῖο.

4. Ἰατρὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀποκτήσει σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀνοσία καὶ δὲν χρειάζεται κανένα φάρμακο γιὰ τὴν ὑγεία του.

5. Διδάσκαλος πραγματικὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεὸν πνευματικὸ βιβλίο, γραμμένο διὰ «δακτύλου Θεοῦ», δηλαδὴ διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς θεϊκῆς ἐλλάμψεως καὶ δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκη ἀπὸ τὰ ἄλλα βιβλία (1). Δὲν ἁρμόζει στοὺς διδασκάλους νὰ διδάσκουν ἀπὸ ἀντίγραφα

καὶ χειρόγραφα, ὅπως καὶ στοὺς ζωγράφους νὰ ἀντιγράφουν παλαιοὺς πίνακες.

6. Ἐσὺ ποὺ ἐκπαιδεύεις αὐτοὺς ποὺ εὑρίσκονται κάτω, νὰ τοὺς παρέχης διδασκαλίες ἀπὸ τὴν ἄνωθεν ἐξ ὕψους σοφία· καὶ μὲ τὶς αἰσθητὲς εἰκόνες καὶ μεθόδους γύμναζέ τους στὰ πνευματικά. Μὴ ξεχάσης αὐτὸν ποὺ λέγει, ὅτι «οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων οὐδὲ δι᾽ ἀνθρώπου τὴν διδασκαλίαν παρέλαβον ἢ ἐδιδάχθην» (Γαλ. α´ 12). Διότι δὲν εἶναι δυνατόν μὲ γήϊνες διδασκαλίες νὰ θεραπεύσουν ποτὲ αὐτοὺς ποὺ εἶναι πεσμένοι στὴν γῆ.

7. Ὁ ἱκανὸς κυβερνήτης θὰ διασῴση τὸ πλοῖο, καὶ ὁ καλὸς ποιμὴν θὰ ζωογονήση καὶ θὰ θεραπεύση τὰ ἀρρωστημένα πρόβατα. Ὅσο τὰ πρόβατα ἀκολουθοῦν συνεχῶς τὸν ποιμένα καὶ προχωροῦν, τόσο θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀπολογηθῆ ὑπὲρ αὐτῶν στὸν οἰκοδεσπότη. Ἂς λιθοβολῆ μὲ τὰ λόγια ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα ποὺ μένουν πίσω ἀπὸ ὀκνηρία ἢ γαστριμαργία. Εἶναι καὶ αὐτὸ μία ἀπόδειξις καλοῦ ποιμένος.

8. Ὅταν τὰ πρόβατα ἀρχίζουν νὰ νυστάζουν ψυχικὰ ἀπὸ τὴν φλόγα τοῦ καύσωνος ἢ μᾶλλον τοῦ σώματος, τότε ὁ ποιμὴν ἂς ὑψώνη τὰ μάτια στὸν οὐρανὸ καὶ ἂς ἀγρυπνῆ μὲ ὑπερβολικὸ ἐνδιαφέρον γι᾽ αὐτά. Διότι συνήθως τὴν περίοδο αὐτὴ τοῦ καύσωνος ὁ λύκος τρώγει πολλὰ πρόβατα. Ἀλλ᾽ ὅμως ἐὰν τὰ λογικὰ πρόβατα δείξουν ταπείνωσι, ὅπως τὰ ἄλογα πρόβατα ποὺ τὴν ὥρα τοῦ καύσωνος κλίνουν κάτω πρὸς τὴν γῆ τὸ κεφάλι, τότε ἂς ἐνθυμούμεθα ἐκεῖνον ποὺ εἶπε: «Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει» (Ψαλμ. ν´ 19).

9. Ὅταν πέση στὸ ποίμνιο ὁ σκοτισμὸς καὶ ἡ νύκτα τῶν παθῶν, στῆσε ἀκοίμητο τὸν «κύνα» (τὸν σκύλο) ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ στὴν νυκτερινὴ σκοπιά. Δὲν εἶναι καθόλου ἀνάρμοστο νὰ θεωρήσης ὡς κύνα τὸν νοῦ σου ποὺ φονεύει τὰ (νοητά) θηρία.

10. Ὁ ἀγαθὸς Κύριος μᾶς ἔδωσε καὶ τοῦτο τὸ φυσικὸ ἰδίωμα: ὁ ἀσθενὴς νὰ χαίρεται βλέποντας τὸν ἰατρό, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἔχη καμμία ὠφέλεια ἀπ᾽ αὐτόν.

11. Ἀπόκτησε καὶ σύ, ὦ θαυμάσιε, ἔμπλαστρα, ἰατρικὰ ὑγρά, ξυράφια, κολλύρια, σπόγγους, φλεβότομα, θερμοκαυτῆρες, ἀλοιφές, ὑπνωτικά, μαχαίρι, ἐπιδέσμους καὶ αὐτὸ ποὺ λέγεται «ἀναυσία», (δηλαδὴ τὸ νὰ μὴ σὲ πιάνη ναυτία καὶ ἀηδία ἀπὸ τὴν δυσωδία τῶν πληγῶν). Ἂν δὲν τὰ διαθέτωμε αὐτά, πῶς θὰ ἀσκήσωμε τὴν ἐπιστήμη μας; Δὲν ὑπάρχει τρόπος. Διότι ὄχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔμπρακτη ἐπέμβασι (ὠφελοῦν) οἱ ἰατροὶ (τοὺς ἀσθενεῖς καί) παίρνουν τὴν ἀμοιβή τους.

12. Ἔμπλαστρο εἶναι ἡ θεραπεία τῶν παθῶν ποὺ φαίνονται ἐξωτερικά, δηλαδὴ τῶν σωματικῶν. Ἰατρικὸ ὑγρὸ εἶναι ἡ θεραπεία τῶν ἐσωτερικῶν παθῶν καὶ τὸ ἄδειασμα τῆς ἐσωτερικῆς ἀκαθαρσίας ποὺ δὲν φαίνεται. Ξυράφι εἶναι ὁ ἐξευτελισμὸς ποὺ δαγκώνει, ἀλλὰ καθαρίζει τὴν σαπίλα τῆς οἰήσεως.

Κολλύριο εἶναι τὸ καθάρισμα τοῦ ψυχικοῦ ὀφθαλμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐθολώθηκε καὶ ἐταράχθηκε ἀπὸ τὸν θυμό.

Κολλύριο εἶναι ἡ ἐπίπληξις ποὺ πικραίνει ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ ὀλίγο θεραπεύει.

Φλεβότομο εἶναι τὸ σύντομο ἄδειασμα κρυμμένης ἀκαθαρσίας καὶ δυσωδίας.

Φλεβότομο εἶναι, κυρίως, ἔντονη καὶ ἀπότομη ἐπέμβασις πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀσθενῶν.

Σπόγγος εἶναι ἡ μετὰ τὴν φλεβοτομία καὶ τὴν ἐγχείρησι θεραπεία καὶ τὸ δρόσισμα τοῦ ἀσθενοῦς μὲ τὰ γλυκὰ καὶ ἤπια καὶ ἀπαλὰ λόγια τοῦ ἰατροῦ. Θερμοκαυτὴρ εἶναι ὁ κανὼν καὶ τὸ ἐπιτίμιο ποὺ δίνεται μὲ ἀγάπη γιὰ ὡρισμένο χρόνο στὸν ἁμαρτήσαντα γιὰ μετάνοιά του. Ἀλοιφὴ εἶναι ἡ μετὰ τὸν καυτηριασμὸ ἀνακούφισις ποὺ προσφέρεται στὸν ἀσθενῆ μὲ κάποιο λόγο ἢ μὲ ἄλλη

μικρὴ παρηγοριά.

Ὑπνωτικὸ εἶναι τὸ νὰ σηκώσωμε τὸ φορτίο τοῦ ὑποτακτικοῦ καὶ μὲ τὴν ὑποταγὴ νὰ τοῦ χαρίσωμε ἀνάπαυσι καὶ ὕπνο ἄϋπνο καὶ ἁγία τύφλωσι, ὥστε νὰ μὴ βλέπη τὰ καλὰ ποὺ ἔχει. Ἐπίδεσμος εἶναι τὸ νὰ στερεώνης μέχρι θανάτου καὶ νὰ δένης σφικτὰ μὲ τὴν ὑπομονὴ τοὺς παραλελυμένους καὶ ἀποχαυνωμένους ἀπὸ τὴν κενοδοξία.

Καὶ τελευταῖα ἀπ᾽ ὅλα, μαχαίρι εἶναι τὸ μέτρο καὶ ἡ ἀπόφασις γιὰ τὴν ἀποκοπὴ ἑνὸς σώματος ποὺ ἐνεκρώθηκε ψυχικὰ καὶ ἑνὸς μέλους ποὺ ἐσάπησε, ὥστε νὰ μὴ μεταδώση καὶ στοὺς ὑπολοίπους τὴν ἰδική του βλάβη.

13. Μακαρία καὶ ἀξιέπαινη γιὰ τοὺς ἰατροὺς ἡ «ἀναυσία» καὶ γιὰ τοὺς Ἡγουμένους ἡ ἀπάθεια. Διότι οἱ μὲν πρῶτοι, ἐφ᾽ ὅσον δὲν αἰσθάνονται ναυτία καὶ ἀηδία, χωρὶς κόπο θὰ ἐπιχειρήσουν τὴν θεραπεία κάθε δυσωδίας. Καὶ οἱ δεύτεροι πάλι κάθε νεκρωμένη ψυχὴ θὰ μπορέσουν νὰ τὴν ἀναστήσουν.

14. Ἂς εἶναι καὶ αὐτὴ μία ἀπὸ τὶς προσευχὲς τοῦ Ἡγουμένου: νὰ κατορθώση νὰ συμμετέχη στὸν πόνο καὶ στὶς διαθέσεις κάθε ἀδελφοῦ ἀνάλογα μὲ τὴν τάξι καὶ ἀξία τοῦ καθενός. Γιὰ νὰ μὴ τὸ πάθη ὅπως ὁ Ἰακὼβ καὶ βλάψη πολύ, τόσο αὐτὸν ποὺ ἀγαπᾶ, ὅσο καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς συμμοναστάς. Αὐτὸ δὲ συνήθως τὸ παθαίνουν οἱ Ἡγούμενοι, ὅταν δὲν ἔχουν ἀκόμη τελείως γυμνασμένες τὶς πνευματικὲς αἰσθήσεις (Ἑβρ. ε´ 14), ὥστε νὰ ξεχωρίζουν τὸ καλό, τὸ κακὸ καὶ τὸ ἐνδιάμεσο.

15. Εἶναι μεγάλη ἐντροπὴ γιὰ τὸν Γέροντα νὰ προσεύχεται νὰ δοθῆ στὸν ὑποτακτικό του κάτι ποὺ ὁ ἴδιος δὲν τὸ ἀπέκτησε ἀκόμη. Ἐκεῖνοι ποὺ ἀντίκρυσαν τὸ πρόσωπο τοῦ βασιλέως καὶ τὸν ἔκαναν φίλο τους, μποροῦν ἔπειτα καὶ τὸν κάθε ὑπηρέτη καὶ βοηθό του, ἀκόμη καὶ ἄγνωστος ἐὰν εἶναι καὶ ἐχθρός, ἐὰν θελήσουν, νὰ τὸν συμφιλιώσουν μὲ τὸν βασιλέα καὶ νὰ τὸν κάνουν νὰ ἀπολαύση τὴν δόξα του. Παρόμοια σκέπτεται καὶ γιὰ τοὺς Ἁγίους.

16. Τοὺς πιὸ στενοὺς καὶ ἀληθινοὺς φίλους τοὺς σέβονται καὶ τοὺς ὑπακούουν οἱ φίλοι τους. Ἴσως ἀκόμη πιέζονται καὶ ἐκβιάζονται ἀπὸ αὐτούς. Εἶναι καλὸ νὰ ἀποκτήσης φίλους τοὺς «νοερούς» φίλους (2), διότι κανεὶς ἄλλος δὲν μᾶς βοηθεῖ τόσο πολὺ στὴν ἀρετή.

17. Κάποια θεοφιλὴς ψυχὴ μοῦ διηγήθηκε ὅτι πάντοτε, ἰδιαιτέρως ὅμως στὶς ἐτήσιες καὶ Δεσποτικὲς ἑορτές, ὁ Θεὸς ἀμείβει τοὺς δούλους Του μὲ δωρεές (3).

18. Ὁ ἰατρὸς ὀφείλει νὰ ἀποβάλη τελείως τὰ πάθη ἀπὸ μέσα του· ὥστε στὴν κατάλληλη περίστασι νὰ μπορέση νὰ τὰ ὑποκριθῆ, καὶ μάλιστα τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ. Διότι ἐὰν δὲν τὰ ἔχη τελείως ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, δὲν θὰ μπορέση τότε νὰ τὰ ὑποκριθῆ μὲ ἀπάθεια.

19. Εἶδα ἕναν ἵππο ποὺ ἦταν ἀκόμη κάπως ἀγύμναστος, ὁ ὁποῖος καθὼς ἐσύρετο ἀπὸ τὸ χαλινάρι καὶ ἐβάδιζε ἥσυχα, ξαφνικά, μόλις ἐχαλάρωσε ὀλίγο τὸ χαλινάρι, ἐπεβουλεύθηκε τὴν ζωὴ τοῦ ἰδίου τοῦ κυρίου του. Ἡ ὅμοια μὲ αἴνιγμα αὐτὴ περίπτωσις ἐφαρμόζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ δυὸ δαίμονας (4). Ὅσοι θέλουν νὰ τὴν ἐρευνήσουν, ἂς τὴν ἐρευνήσουν ἐπίπονα. Τότε ὁ ἰατρὸς θὰ καταλάβη τὴν σοφία ποὺ τοῦ ἐχάρισε ὁ Θεός, ὅταν μπορέση καὶ θεραπεύση τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα γιὰ τοὺς πολλοὺς εἶναι ἀθεράπευτα.

20. Ἀξιοθαύμαστος διδάσκαλος δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔκανε σοφοὺς τοὺς καλοὺς καὶ εὐμαθεῖς μαθητάς, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος ποὺ ἔκανε σοφοὺς τοὺς ἀμαθεῖς καὶ καθυστερημένους. Τότε ἀναδεικνύεται καὶ ἐπαινεῖται ἡ εὐφυΐα τῶν ἡνιόχων, ὅταν (καί) μὲ ἀκατάλληλους καὶ ἀγύμναστους ἵππους νικήσουν καὶ τοὺς ἵππους διασώσουν.

21. Ἐὰν σοῦ ἐδόθηκαν ὀφθαλμοί, γιὰ νὰ προβλέπης τὰ κύματα, ἂς δίδης καλὲς καὶ σαφεῖς προειδοποιήσεις στοὺς εὑρισκομένους μέσα στὸ πλοῖο. Διαφορετικὰ θὰ εἶσαι καὶ ἐσὺ αἴτιος τοῦ ναυαγίου, ἀφοῦ ἐσὺ ἀνέλαβες, περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ποὺ εἶναι ἀμέριμνοι, τὴν κυβέρνησι τοῦ πλοίου.

22. Εἶδα ἰατροὺς ποὺ δὲν ἐφανέρωσαν ἀπὸ πρὶν στὸν ἄρρωστο τὰ αἴτια τῆς ἀσθενείας. Ἔτσι καὶ στοὺς ἀσθενεῖς καὶ στὸν ἑαυτό τους ἐπροξένησαν πολὺ κόπο καὶ συντριβή.

23. Ὅσο ὁ Γέροντας βλέπει τὴν μεγάλη ἀφοσίωσι τῶν ὑποτακτικῶν του καὶ τῶν ξένων πρὸς τὸ πρόσωπό του, τόσο περισσότερο ὀφείλει τότε νὰ προσέχη στὸ κάθε τί ποὺ πράττει καὶ λέγει. Διότι ἀντιλαμβάνεται πὼς ὅλοι ἀποβλέπουν σ᾽ αὐτὸν σὰν σὲ «ἀρχέτυπον εἰκόνα» καὶ τὰ λόγια του καὶ τὶς πράξεις του τὰ θεωροῦν κανόνα καὶ νόμο γιὰ τὴν ζωή τους.

24. Τὸν ἀληθινὸ ποιμένα θὰ τὸν φανερώση ἡ ἀγάπη του. Ἀπὸ ἀγάπη ἄλλωστε ὁ Ποιμὴν ἐσταυρώθηκε.

25. Κάνε ἰδικά σου μὲ τὰ λόγια, (ὄχι καὶ μὲ τὰ ἔργα), τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων. Ἔτσι δὲν θὰ χρειασθῆ νὰ ἀντιμετωπίζης πάντοτε πολλὴ ἐντροπὴ (ἐκ μέρους τῶν ἐξομολογουμένων).

26. Κάνε τὸν ἁμαρτάνοντα νὰ πονέση ὀλίγο καιρό, ὥστε νὰ μὴ μακροχρονίση ἡ ἀσθένειά του ἢ ἐπέλθη ὁ θάνατος ἐξ αἰτίας τῆς καταραμένης σιωπῆς σου. Πολλοὶ ἀπὸ τὴν σιωπὴ τοῦ κυβερνήτου ἐνόμισαν ὅτι πλέουν καλά, μέχρις ὅτου προσέκρουσαν ἐπάνω σὲ βράχους.

27. Ἂς ἀκούσωμε τὸν μέγαν Παῦλο ποὺ γράφει πρὸς τὸν Τιμόθεο: «Νὰ τοὺς παρατηρῆς εὐκαίρως (= σὲ κατάλληλο καιρό) καὶ ἀκαίρως (= σὲ ἀκατάλληλο καιρό)» (Β´ Τιμ. δ´ 2). Μὲ τὸ «εὐκαίρως» νομίζω ὅτι ἐννοεῖ τὴν περίπτωσι ποὺ οἱ ἐλεγχόμενοι δέχονται εὐχαρίστως τὸν ἔλεγχο. Καὶ μὲ τὸ «ἀκαίρως», ὅταν πικραίνωνται ἀπὸ αὐτόν. Ἄλλωστε παρόμοια γίνεται καὶ μὲ τὶς πηγές. Ἀναβλύζουν ὕδατα, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν πάντοτε πλησίον τους διψασμένοι.

28. Ὑπάρχουν καὶ Γέροντες, γιὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι, μὲ συνεσταλμένο χαρακτήρα, οἱ ὁποῖοι πολλὲς φορὲς ἀποσιωποῦν ὅσα πρέπει νὰ λεχθοῦν στοὺς ὑποτακτικούς. Καὶ αὐτοὶ ἂς μὴ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ ἂς φροντίζουν νὰ δίδουν ἐγγράφως σ᾽ αὐτοὺς τὶς ἀπαραίτητες ἐντολές.

29. Ἂς ἀκούσωμε τί λέγει σὲ ὡρισμένα σημεῖα ἡ Ἁγία Γραφή: «Κόψε την (τὴν συκιά). Γιατί νὰ ἀχρηστεύη καὶ τὴν γῆ»; (Λουκ. ιγ´ 7). «Ἀποδιῶξτε τὸν πονηρὸ ἀπὸ ἀνάμεσά σας» (Α´ Κορ. ε´ 13). «Νὰ μὴ προσεύχεσαι (ὁμιλεῖ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἱερεμία) γι᾽ αὐτὸν τὸν λαό» (Ἱερ. ζ´ 16). Παρόμοιο ἐλέχθη (στὸν Σαμουήλ) γιὰ τὸν Σαοὺλ (Α´ Βασ. ιστ´ 1). Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀπαραίτητο νὰ τὰ γνωρίζη ὁ Ποιμήν. Καὶ νὰ γνωρίζη σὲ ποιοὺς καὶ πῶς καὶ πότε πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ ἀξιόπιστο ἀπὸ τὸν Θεόν.

30. Ἐὰν κανεὶς δὲν ἐντρέπεται ὅταν ἐλέγχεται ἰδιαιτέρως, γι᾽ αὐτὸν ὁ δημόσιος ἔλεγχος θὰ γίνη ἀφορμὴ ἀναισχυντίας, διότι αὐτὸς θεληματικὰ ἀπεστράφη καὶ ἐβδελύχθη τὴν σωτηρία του.

31. Σκέπτομαι καὶ ἐκεῖνο ποὺ εἶδα σὲ πολλοὺς καλόγνωμους ἀσθενεῖς. Γνωρίζοντας τὴν δειλία τους καὶ τὴν ἀδυναμία τους, ἱκέτευσαν τοὺς ἰατροὺς νὰ τοὺς δέσουν καὶ χωρὶς τὴν θέλησί τους καὶ μὲ θεληματικὴ βία νὰ τοὺς ἰατρεύσουν. Διότι «τὸ μὲν πνεῦμα ἦτο πρόθυμον» γιὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μελλούσης ζωῆς, «ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής» (Ματθ. κς´ 41) γιὰ τὶς ἁμαρτωλὲς συνήθειες τοῦ παρελθόντος. Καὶ ἐγὼ βλέποντας αὐτὸ παρεκάλεσα τοὺς ἰατροὺς νὰ πεισθοῦν καὶ νὰ ὑπακούσουν σ᾽ αὐτούς.

32. Ὁ ὁδηγός, δηλαδὴ ὁ Γέροντας, οὔτε πρέπει νὰ παρουσιάζη σὲ ὅλους ὅσους προσέρχονται

στὴν μοναχικὴ ζωὴ «στενὴν καὶ τεθλιμμένην τὴν ὁδόν» (Ματθ. ζ΄ 14), ἀλλ᾽ οὔτε καὶ στὸν καθένα «τὸν ζυγὸν χρηστὸν καὶ τὸ φορτίον ἐλαφρόν» (Ματθ. ια΄ 30). Τὸ καλύτερο εἶναι νὰ ἐξετάζη κάθε περίπτωσι καὶ ἀναλόγως νὰ προσφέρη τὸ κατάλληλο φάρμακο. Σ᾽ αὐτοὺς ποὺ βαρύνονται ἀπὸ μεγάλα ἁμαρτήματα καὶ εὔκολα ρέπουν πρὸς τὴν ἀπόγνωσι, ἃς δίδεται τὸ δεύτερο φάρμακο. Ἐνῷ σ᾽ ἐκείνους ποὺ ρέπουν πρὸς τὸ ὑπερήφανο καὶ ἐγωϊστικὸ φρόνημα εἶναι κατάλληλο τὸ πρῶτο.

33. Μερικοὶ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ κάνουν μεγάλη ὁδοιπορία ἐρώτησαν αὐτοὺς ποὺ ἐγνώριζαν τὸν δρόμο, καὶ ἐκεῖνοι τοὺς εἶπαν ὅτι εἶναι ἴσιος καὶ χωρὶς κινδύνους. Ἔτσι ὅμως, ἀκούοντας αὐτά, ὡδοιποροῦσαν ἀνέμελα καὶ στὰ μισά του δρόμου ἢ ἐκινδύνευσαν ἢ ἀκόμη καὶ ἐγύρισαν πίσω, διότι εὑρέθηκαν ἀπροετοίμαστοι γιὰ τὶς θλίψεις. Τὸ ἴδιο σκέψου καὶ γιὰ τὴν ἀντίθετη περίπτωσι.

34. Ὅπου ἄναψε στὴν καρδιὰ ὁ θεῖος ἔρως, ἐκεῖ δὲν ἴσχυσε ὁ φόβος τῶν λόγων. Ὅπου ἔκανε τὴν παρουσία του ὁ φόβος τῆς γεένης, ἐκεῖ παρατηρεῖται ὑπομονὴ κάθε κόπου. Καὶ ὅπου ἐμφανίζεται ἡ ἐλπίδα τῆς αἰωνίου βασιλείας, ἐκεῖ συναντᾶς τὴν περιφρόνησι ὅλων τῶν ἐπιγείων.

35. Ὁ καλὸς στρατηγὸς πρέπει νὰ γνωρίζη καλὰ τὴν θέσι καὶ τὴν τάξι καθενὸς στρατιώτου. Ἴσως μέσα στὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν του νὰ ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ ξεχωρίζουν στὴν μάχη καὶ στὴν μονομαχία. Αὐτοὶ πρέπει νὰ ἀποτραβηχθοῦν στὴν ἡσυχία καὶ νὰ εἶναι βοηθοί του ὑπὲρ τῶν συστρατιωτῶν τους.

36. Ὁ κυβερνήτης δὲν μπορεῖ μόνος του, χωρὶς τὴν συνεργασία τῶν ναυτῶν, νὰ σώση τὸ πλοῖο. Οὔτε ὁ ἰατρὸς μπορεῖ νὰ θεραπεύση τὸν ἀσθενῆ, ἂν προηγουμένως δὲν παρακληθῆ ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἂν δὲν παρακινηθῆ ἀπὸ τὴν πλήρη ἐμπιστοσύνη του καὶ τὴν φανέρωσι τοῦ τραύματος. Ὅσοι ἐντράπηκαν τοὺς ἰατρούς, ἄφησαν τὶς πληγὲς νὰ σαπήσουν· πολλοὶ μάλιστα πολλὲς φορὲς ὡδηγήθηκαν καὶ στὸν θάνατο.

37. Ὅταν βόσκουν τὰ πρόβατα, ὁ Ποιμὴν ἂς μὴ παύη νὰ παίζη τὴν φλογέρα τῆς διδασκαλίας καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται νὰ κοιμηθοῦν. Διότι τίποτε ἄλλο δὲν φοβεῖται ὁ λύκος ὅσο τὸν ἦχο τῆς ποιμενικῆς φλογέρας.

38. Ὁ Γέροντας δὲν πρέπει οὔτε πάντοτε νὰ ταπεινώνεται παράλογα οὔτε πάντοτε νὰ ἐξυψώνη τὸν ἑαυτό του ἀπερίσκεπτα, βλέποντας τὸν Παῦλο νὰ χρησιμοποιῆ καὶ τὰ δυὸ κατὰ τὶς περιστάσεις (πρβλ. Β΄ Κορ. ι΄ 10 καὶ ιβ΄ 10).

39. Ὁ Κύριος πολλὲς φορὲς ἔκρυψε ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ὑποτακτικῶν μερικὰ ἐλαττώματα τοῦ Γέροντος. Ἐκεῖνος ὅμως τὰ ἐφανέρωσε σ᾽ αὐτοὺς καὶ ἐκλόνισε μέσα τους τὴν ἐμπιστοσύνη.

40. Εἶδα Γέροντα, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ὑπερβολικὴ ταπείνωσι συμβουλευόταν σὲ μερικὰ πράγματα τὰ τέκνα του. Εἶδα ὅμως καὶ ἄλλον ποὺ ἤθελε ἀπὸ ὑπερηφάνεια νὰ τοὺς ἐπιδεικνύη τὴν ἄσοφη σοφία του καὶ νὰ τοὺς συμπεριφέρεται εἰρωνικά.

41. Σπανίως βέβαια, ἀλλὰ ἔτυχε περίστασι ποὺ εἶδα ἐμπαθεῖς νὰ γίνωνται Γέροντες ἀπαθῶν, καὶ σιγὰ-σιγά, ἐπειδὴ ἐντράπηκαν τοὺς ὑποτακτικούς των, νὰ περιορίζουν τὰ πάθη των. Αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα νομίζω ὅτι τὸ ἐπέφερε σ᾽ αὐτοὺς ὁ μισθὸς τῶν «σεσωσμένων», τῶν καλῶν ὑποτακτικῶν δηλαδή. Καὶ ἀπέβη σ᾽ αὐτοὺς ἡ ἐμπαθὴς διακονία αἰτία ἀπαθείας.

42. Πρέπει νὰ προσέχωμε, ὥστε νὰ μὴ σκορπίσωμε στὸ πέλαγος ὅσα συναθροίσαμε στὸ λιμάνι. Ἀντιλαμβάνονται τὸν λόγο ὅσοι εἶναι ἀκόμη ἀσυνήθιστοι καὶ ἀγύμναστοι στοὺς θορύβους τοῦ κόσμου.

43. Μεγάλο πράγμα εἶναι ἀληθινὰ τὸ νὰ ὑπομένης μὲ ἀνδρεία τὸν καύσωνα τῆς ἡσυχίας καὶ τὴν

ἄπνοια καὶ τὸν πόλεμο τῆς ἀμελείας καὶ ἀδιαφορίας, καὶ νὰ μὴν ἐπιζητῆς ρεμβασμοὺς καὶ κινήσεις καὶ παρηγορὶες ἔξω ἀπὸ τὸ πλοῖο, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ κελλί, ὅπως κάνουν οἱ ἀμελεῖς καὶ ἀδιάφοροι ναυτικοί, οἱ ὁποῖοι τὶς ὧρες τῆς νηνεμίας ποθοῦν τὸ κολύμπι μέσα στὰ νερά. Ἀσυγκρίτως ἀνώτερο ὅμως εἶναι τὸ νὰ μὴ φοβῆσαι τοὺς θορύβους, ἀλλὰ νὰ μένης ἀπτόητος στὴν καρδιὰ ἀπὸ τοὺς κτύπους των καὶ ἀτάραχος καὶ νὰ συναναστρέφεσαι ἐξωτερικὰ μὲν μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἐσωτερικὰ δὲ μὲ τὸν Θεόν.

44. Ἂς σοῦ εἶναι, ὦ θαυμάσιε, τὰ ὅσα συμβαίνουν στὰ κοσμικὰ δικαστήρια, ἀφορμὴ σκέψεως γιὰ τὰ ἰδικά μας πράγματα. Ἂς παρατηρῆς ποιὸς ἔρχεται στὸ φοβερὸ καὶ ἀληθινὸ δικαστήριό μας ὡς κατάδικος· καὶ ποιὸς ὡς ἀθῷος ἔχοντας πολλὴ ἐπιθυμία νὰ ἐργασθῆ καὶ νὰ ὑπηρετήση τὸν Θεόν. Εἶναι ὁπωσδήποτε ἀντίθετος ὁ ἐρχομὸς τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοῦ ἄλλου, καὶ χρειάζεται ὁ καθένας τὴν ἰδική του ἀντιμετώπισι.

45. Πρὶν ἀπ᾽ ὅλα ἂς ἐρωτᾶται ὁ ἔνοχος -ἰδιαιτέρως ὅμως- τί εἴδους ἁμαρτίες διέπραξε. Αὐτὸ γιὰ δυὸ λόγους: Γιὰ νὰ μὴν ἀποκτᾶ παρρησία, ἐπειδὴ θὰ κεντᾶται καὶ θὰ ταπεινώνεται συνεχῶς ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησι αὐτή. Καὶ γιὰ νὰ παρακινῆται πρὸς ἀγάπην μας, γνωρίζοντας ποιὰ τραύματα ἀνελάβαμε στοὺς ὤμους μας.

46. Οὔτε τοῦτο νὰ σοῦ διαφεύγη, ὦ σεπτὲ φίλε, ὅπως καὶ δὲν σοῦ εἶναι ἄγνωστο· μὴ γένοιτο! Ἐννοῶ ὅτι πρέπει στὴν κρίσι τῶν ἐνόχων νὰ λαμβάνωνται ὑπ᾽ ὄψιν καὶ οἱ τόποι (ὅπου ἔζησαν) καὶ ἡ ἀνατροφή τους καὶ οἱ συνήθειές τους. Διότι προέρχονται ἐξ αὐτῶν μεγάλες καὶ ποικίλες διαφορές. Πολλὲς φορὲς ὁ ἀσθενέστερος σωματικὰ εἶναι ταπεινότερος στὴν καρδιά. Γι᾽ αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ τιμωρῆται ἐλαφρότερα ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς δικαστάς. Εὐνόητο εἶναι, τί ἰσχύει γιὰ τὴν ἀντίθετη περίπτωσι.

47. Δὲν εἶναι σωστὸ ὁ λέων νὰ βόσκη πρόβατα. Παρομοίως δὲν εἶναι ἀσφαλὲς ἕνας ποὺ εἶναι ἀκόμη ἐμπαθὴς νὰ κυβερνᾶ ἄλλους ἐμπαθεῖς.

48. Ἄσχημο θέαμα ἡ ἀλεποῦ ἀνάμεσα στὶς ὄρνιθες. Τίποτε ὅμως πιὸ ἄσχημο ἀπὸ Ποιμένα ποὺ ὀργίζεται. Διότι αὐτὴ μὲν ἀναταράζει καὶ φονεύει ὄρνιθες, αὐτὸς δὲ λογικὲς ψυχές.

49. Πρόσεξε μὴ γίνης λεπτολόγος ἐξεταστής καὶ τῶν πιὸ μικρῶν σφαλμάτων, διότι ἔτσι δὲν θὰ εἶσαι πλέον μιμητὴς τοῦ Θεοῦ.

50. Ἂς ἔχης καὶ σὺ τὸν Θεὸν οἰκονόμο καὶ Ἡγούμενο σὲ ὅλες τὶς ἐσωτερικὲς καὶ ἐξωτερικὲς ὑποθέσεις σου, σὰν ἕνα ἄριστο κυβερνήτη. Κόβοντας δὲ μὲ τὴν ἐπέμβασι Ἐκείνου τὸ θέλημά σου, θὰ γίνης καὶ σὺ ἀμέριμνος καὶ θὰ καθοδηγῆσαι ἀπὸ τὸ νεῦμα Του καὶ μόνο.

51. Πρέπει καὶ σὺ καὶ ὅλοι νὰ ἐξετάσωμε τὸ ἑξῆς: Μήπως ἡ θεία Χάρις οἰκονόμησε νὰ γίνουν μέσῳ ἡμῶν πάρα πολλὰ θαυμαστὰ πράγματα, ὄχι ἀπὸ τὴν ἰδική μας καθαρότητα (καὶ ἁγιότητα), ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πίστι τῶν ὑποτακτικῶν. Ἄλλωστε καὶ πολλοὶ ἐμπαθεῖς (καὶ ἁμαρτωλοὶ Γέροντες) ἐθαυματούργησαν μὲ τὸν τρόπο ποὺ προανεφέρθη.

52. Ἐάν, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, «πολλοὶ ἐκείνη τὴν ἡμέρα θὰ μοῦ εἰποῦν· Κύριε, Κύριε, ἐμεῖς δὲν ἐπροφητεύσαμε στὸ ὄνομά σου;» κ.λπ. (Ματθ. ζ΄ 22), τότε δὲν εἶναι ἀπίστευτο αὐτὸ ποὺ ἐλέχθη πιὸ ἐπάνω.

53. Ἐκεῖνος ποὺ πραγματικὰ ἐξιλέωσε τὸν Θεόν, μπορεῖ κατὰ τρόπο ἀφανῆ καὶ μυστικὸ νὰ εὐεργετῆ ὅσους ὑποφέρουν (ἀπὸ ἁμαρτίες). Ἔτσι ἐπιτυγχάνει δυὸ σπουδαιότατα πράγματα: Καὶ τὸν ἑαυτό του φυλάσσει ἄτρωτο ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη δόξα σὰν ἀπὸ ἐρυσίβη (=ἀρρώστια τῶν φυτῶν), καὶ αὐτοὺς ποὺ αἰσθάνθηκαν τὴν εὐεργεσία τοὺς κάνει νὰ εὐχαριστοῦν μόνο τὸν Θεόν.

54. Σ᾽ ἐκείνους ποὺ τρέχουν μὲ νεανικὴ ὄρεξι ἑτοίμαζε πολὺ καλὰ καὶ μὲ γενναιοδωρία τὰ πιὸ ἐξαίρετα καὶ ἀνώτερα φαγητά. Σ᾽ ἐκείνους ὅμως ποὺ προχωροῦν καθυστερημένα εἴτε μὲ τὴν ζωή τους εἴτε μὲ τὴν διάθεσί τους, δίνε τους γάλα ὅπως στὰ μικρὰ παιδιά. Διότι βεβαίως κάθε προσφορὰ παρηγορίας ἔχει τὸν καιρό της.

55. Πολλὲς φορὲς τὸ ἴδιο φαγητὸ σὲ ἄλλους προξένησε προθυμία καὶ σὲ ἄλλους ἀθυμία. Πρέπει νὰ προσέχωμε ποιοὺς ἔχομε ἐμπρός μας προκειμένου νὰ κάνουμε σπορά. Νὰ προσέχωμε τὸν χρόνο, τὸ πρόσωπο, τὴν ποιότητα καὶ τὴν ποσότητα.

56. Μερικοὶ χωρὶς νὰ ὑπολογίσουν καθόλου πόση εὐθύνη ἔχει τὸ νὰ ἀναλάβουν ὑποτακτικούς, ἐπεχείρησαν ἀπερίσκεπτα νὰ ποιμάνουν ψυχές. Καὶ συνέβη προηγουμένως νὰ διαθέτουν πολὺ πνευματικὸ πλοῦτο, τὸν ὁποῖον ὡς Γέροντες ἐσκόρπισαν στοὺς ἄλλους, καὶ ἀπεχώρησαν ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνη αὐτὴ θέσι μὲ ἄδεια τὰ χέρια.

57. Ὅπως ὑπάρχουν ἀληθινὰ καὶ γνήσια τέκνα καὶ ἄλλα ἀπὸ δεύτερο γάμο καὶ ἄλλα ἀπὸ δοῦλες καὶ ἄλλα ποὺ εὑρέθηκαν ἐγκαταλελειμμένα στὸν δρόμο, ἔτσι διακρίνομε πολλὲς ἀντιστοιχίες καὶ στὸ θέμα τῆς πνευματικῆς υἱοθεσίας. Πνευματικὴ ἀναδοχὴ στὴν κυριολεξία εἶναι τὸ ὁλοκληρωτικὸ δόσιμο τῆς ψυχῆς σου ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ ἄλλου. Ὑπάρχει καὶ ἀναδοχὴ μόνο ὡς πρὸς τὰ ἁμαρτήματα τοῦ παρελθόντος, καθὼς καὶ ὡς πρὸς τὰ ἁμαρτήματα μόνο ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν. Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἀναδοχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἀναλαμβάνομε μόνο τὸ βάρος τῶν ἰδικῶν μας ἐντολῶν, ἐπειδὴ ὑπάρχει ἔλλειψις πνευματικῆς δυνάμεως καὶ ἀπαθείας. Ἀλλὰ καὶ στὴν πρώτη μορφὴ τῆς τελείας ἀναδοχῆς ἡ εὐθύνη καὶ τὸ βάρος ποὺ σηκώνομε εἶναι ἀνάλογο μὲ τὴν ἐκκοπὴ τοῦ θελήματος ποὺ ἐπιβάλλομε.

58. Ὁ γνήσιος υἱὸς γνωρίζεται ποιὸς εἶναι στὴν ἀπουσία τοῦ πατέρα του. Ἂς παρατηρῇ ὁ Γέροντας καὶ ἂς σημειώνῃ καλὰ ὅσους τοῦ ἀντιμιλοῦν καὶ τοῦ ἀντιστέκονται, καὶ ἐπὶ παρουσία ὑψηλῶν προσώπων ἂς τοὺς ἐπιτιμᾶ μὲ βαρύτατες ἐπιπλήξεις καὶ τιμωρίες, ἔστω καὶ ἂν πικραίνονται πολὺ ἀπὸ τοὺς ἐξευτελισμοὺς αὐτούς. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐμπνέει φόβο καὶ στοὺς ἄλλους. Καὶ εἶναι βέβαια συμφερώτερο μὲ τὴν τιμωρία τοῦ ἑνὸς νὰ σωφρονίζωνται οἱ πολλοί.

59. Ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ ἀνέλαβαν φορτία ἄλλων ὑπεράνω τῶν δυνάμεών τους ἀπὸ πνευματικὴ ἀγάπη φέροντας στὸν νοῦ τους Ἐκεῖνον ποὺ εἶπε: «Μεγαλύτερη ἀγάπη ἀπὸ αὐτὴν κανεὶς δὲν ἔχει» κ.τ.λ. (Ἰωάν. ιε´ 13). Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ποὺ ἔχουν λάβει ἴσως ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν δύναμι τῆς πνευματικῆς ἀναδοχῆς καὶ ἐν τούτοις δὲν ἀναλαμβάνουν μὲ εὐχαρίστησι χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ ἀδελφοῦ ξένα φορτία.

Ἐγὼ αὐτοὺς τοὺς ἐλεεινολόγησα ὡς ἀνθρώπους χωρὶς ἀγάπη, ἐνῷ γιὰ τοὺς προηγουμένους εὑρῆκα νὰ ταιριάζῃ κάποιος λόγος τῆς Γραφῆς: «Ὅποιος ἐξάγει ἀπὸ τὸν ἀνάξιον τὸν ἄξιον, θὰ εἶναι ὡσὰν στόμα μου» (Ἱερ. ιε´ 19). Καὶ «ὅπως συμπεριεφέρθης στὸν ἄλλον, ἔτσι ἂς συμβῇ καὶ σ᾽ ἐσένα» (Ὀβδ. 15).

60. Παρακαλῶ νὰ προσέξῃς καὶ τὸ ἑξῆς: Ἡ «κατ᾽ ἔννοιαν» ἁμαρτία τοῦ Γέροντος λογαριάζεται πολλὲς φορὲς βαρύτερη ἀπὸ τὴν «κατ᾽ ἐνέργειαν» ἁμαρτία τοῦ ὑποτακτικοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ἐλαφρότερο τὸ πταῖσμα τοῦ στρατιώτου ἀπὸ τὴν ἄσχημη καὶ ἄστοχη ἀπόφασι τοῦ στρατηγοῦ.

61. Νὰ νουθετῇς τοὺς ὑποτακτικούς σου νὰ μὴν ἐξομολογοῦνται μὲ λεπτομερῆ περιγραφὴ τοῦ εἴδους των τὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα τῆς λαγνείας. Ὅλα ὅμως τὰ ὑπόλοιπα νὰ τὰ φέρουν στὴν σκέψι τους νύκτα καὶ ἡμέρα λεπτομερῶς.

62. Γύμναζε τοὺς ὑποτακτικούς σου νὰ εἶναι μεταξύ τους τελείως εἰλικρινεῖς καὶ ἀκέραιοι. Ἀλλὰ πρὸς τοὺς δαίμονας νὰ εἶναι πολὺ προσεκτικοί.

63. Ἂς μὴ σοῦ διαφεύγη σὲ τί ἀποσκοποῦν καὶ ποῦ καταλήγουν οἱ διάφορες σχέσεις τῶν προβάτων τῆς ποίμνης σου μεταξύ τους. Διότι οἱ λύκοι ἐπιδιώκουν νὰ καταστρέφουν τοὺς ἀγωνιστὰς μέσῳ τῶν ρᾳθύμων.

64. Μὴ τὸ θεωρῆς κοπιαστικὸ νὰ προσεύχεσαι -ἐφ᾽ ὅσον σοῦ τὸ ζητοῦν- καὶ γιὰ τοὺς ἐντελῶς ἀμελεῖς. Καὶ θὰ προσεύχεσαι ὄχι γιὰ νὰ ἐλεηθοῦν -διότι εἶναι ἀδύνατο, ἐὰν δὲν συνεργήσουν κι ἐκεῖνοι- ἀλλὰ γιὰ νὰ ξυπνήση μέσα τους ὁ Θεὸς τὸν ζῆλο.

65. Οἱ ἀδύνατοι ἂς μὴ συντρώγουν μὲ αἱρετικούς, ὅπως ἔχει ὁρισθῆ ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνας. Ὅσοι ὅμως μὲ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου εἶναι δυνατοί, ἐὰν προσκαλοῦνται μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ καλὴ προαίρεσι ἀπὸ αὐτούς, καὶ θέλουν νὰ ὑπάγουν, ἂς πηγαίνουν πρὸς δόξαν Κυρίου.

66. Μὴ προφασίζεσαι ἄγνοια (γιὰ τὶς ἁμαρτίες ποὺ διέπραξες). Γιατί ὅποιος δὲν ἐγνώριζε καὶ ἔπραξε ἄξια τιμωριῶν, θὰ τιμωρηθῆ γιατί δὲν ἐφρόντισε νὰ μάθη.

67. Εἶναι ἐντροπὴ γιὰ τὸν Ποιμένα νὰ φοβῆται τὸν θάνατο, (πράγμα ποὺ δὲν ταιριάζει οὔτε στὸν ὑποτακτικό), ἀφοῦ ἡ ὑπακοὴ χαρακτηρίζεται ἀκριβῶς ὡς ἀφοβία τοῦ θανάτου.

68. Ἐρεύνα, ὦ μακάριε, ποιὰ ἀρετὴ εἶναι ποὺ χωρὶς αὐτὴ κανεὶς δὲν πρόκειται νὰ ἰδῆ τὸν Κύριον (5). Καὶ αὐτὴν τὴν ἀρετὴ πρὶν ἀπὸ ὅλα φρόντιζε νὰ τὴν ἀποκτήσουν τὰ τέκνα σου. Καὶ ἂς τὰ ἀπαλλάξης τελείως ἀπὸ τὸν πειρασμὸ νὰ βλέπουν γύρω τοὺς πρόσωπα μὲ ἁπαλὴ καὶ κάπως γυναικεία ὄψι.

69. Σὲ ὅλους τοὺς ἐν Κυρίῳ ὑποτακτικούς μας ἂς εἶναι ξεχωριστὲς οἱ κατοικίες καὶ οἱ τάξεις ἀνάλογα μὲ τὶς ἡλικίες τους. Ἔτσι δὲν θὰ χρειασθῆ νὰ διώξωμε κανέναν ἀπὸ τὸ λιμάνι.

70. Πρὶν ἀπὸ τὴν νόμιμη ἐνηλικίωση, ὅπως αὐτὴ ὁρίζεται ἀπὸ τοὺς κοσμικούς, ἂς μὴν ἐπιθέσωμε σὲ κανέναν τὰ χέρια μας (δηλαδὴ ἂς μὴ κείρωμε κανέναν μοναχό). Μήπως συμβῆ μερικὰ πρόβατα νὰ ὁδηγηθοῦν ἀπὸ ἄγνοια στὸ σχῆμα καί, ὅταν ἀργότερα ἔλθουν σὲ ἐπίγνωσι καὶ δὲν μποροῦν νὰ ὑπομείνουν «τὸ βάρος καὶ τὸν καύσωνα», λιποτακτήσουν πρὸς τὸν κόσμο, πράγμα τὸ ὁποῖο δὲν θὰ εἶναι ἀκίνδυνο γι᾽ αὐτούς, ποὺ ἐβιάσθηκαν νὰ τοὺς κείρουν.

71. Ποιὸς ἄραγε ἔγινε τέτοιος πνευματικὸς «οἰκονόμος» ἀπὸ τὸν Θεόν, ὥστε νὰ μὴν ἔχη ὁ ἴδιος ἀνάγκη ἀπὸ τὶς βρύσες τῶν δακρύων του καὶ τοὺς μόχθους του, καὶ νὰ τὶς προσφέρη ἀφθόνως στὸν Θεὸν γιὰ τὴν ψυχικὴ κάθαρσι τῶν ἄλλων;

72. Ψυχὲς καὶ μάλιστα σώματα μολυσμένα καὶ ἀκάθαρτα, μὴ σταματήσης ποτὲ νὰ σπογγίζης (καὶ νὰ καθαρίζης). Γιὰ νὰ ζητήσης μὲ παρρησία ἀπὸ τὸν καλὸ Ἀγωνοθέτη ὄχι μόνο ἰδικούς σου στεφάνους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ψυχῶν.

73. Ἐγνώρισα ἀσθενῆ ποὺ ἐκαθάρισε μὲ τὴν πίστι του τὴν ἀσθένεια ἄλλου ἀσθενοῦς. Τὸ ἐπέτυχε αὐτὸ ἱκετεύοντας ὑπὲρ ἐκείνου τὸν Θεὸν μὲ ἐπαινετὴ ἀναίδεια καὶ θυσιάζοντας τὴν ψυχή του χάριν τῆς ἄλλης ψυχῆς, μὲ ταπεινὸ βέβαια φρόνημα. Αὐτὸς ὕστερα ἀπὸ τὴν θεραπεία τοῦ ἄλλου ἐπέτυχε καὶ τὴν ἰδική του θεραπεία. Ὁμοίως ἐγνώρισε καὶ ἄλλον ποὺ ἔκανε τὸ ἴδιο, ἀλλὰ μὲ ὑπερηφάνεια. Αὐτὸς ἄκουσε (τὸν Κύριον) νὰ τὸν ἐπιτιμᾶ, λέγοντας, «ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτόν» (Λουκ. δ´ 23).

74. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγκαταλείψη κανεὶς κάποιο ἀγαθὸ χάριν ἑνὸς μεγαλυτέρου ἀγαθοῦ. Ὅπως ἔκανε ἐκεῖνος ποὺ ἀπέφυγε τὸ μαρτύριο ὄχι ἀπὸ δειλία, ἀλλὰ χάριν ἐκείνων ποὺ ὠφελοῦντο καὶ ἐσώζοντο ἀπὸ αὐτόν (6).

75. Ὑπάρχει καὶ ἄλλος ποὺ γιὰ νὰ περισώση τὴν τιμὴ τοῦ πλησίον παρέδωσε τὸν ἑαυτό του στὴν ἀτίμωσι. Αὐτός, ἂν καὶ στὰ μάτια τῶν πολλῶν φαίνεται ὡς ἁμαρτωλὸς καὶ φιλήδονος, στὴν πραγματικότητα εἶναι «ὡς πλάνος καὶ ἀληθής» (Β´ Κορ. ς´ 8).

76. Ἐὰν ἐκεῖνος ποὺ κατέχει λόγους ὠφελείας καὶ δὲν τοὺς μεταδίδη ἄφθονα, δὲν θὰ μείνη ἀτιμώρητος, πόσο ἄραγε, ἀγαπητέ μου, κινδυνεύουν ὅσοι μποροῦν καὶ μὲ τὸν ζῆλο τῶν ἔργων τους ἀκόμη νὰ βοηθήσουν τοὺς ταλαιπωρουμένους, καὶ οἱ ὁποῖοι ἐν τούτοις δὲν δείχνουν προθυμία νὰ συγκοπιάσουν μαζί τους;

77. Λύτρωσε ἄλλους σὺ ποὺ ἐλυτρώθηκες ἀπὸ τὸν Θεόν. Σὺ ποὺ ἐσώθηκες σῶσε αὐτοὺς ποὺ ὁδηγοῦνται στὸν θάνατο καὶ μὴ τσιγκουνευθῆς νὰ ἐξαγοράσης αὐτοὺς ποὺ φονεύονται ἀπὸ τοὺς δαίμονας. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἔπαθλο τοῦ Θεοῦ, ἀνώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀνθρώπινη ἢ ἀγγελικὴ ἐργασία ἢ θεωρία.

78. Σὰν συνεργάτη τῶν ἀσωμάτων καὶ νοερῶν δυνάμεων καθιστᾶ τὸν ἑαυτό του ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, μὲ τὴν καθαρότητα ποὺ τοῦ ἐδόθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, σπογγίζει τὴν ἀκαθαρσία τῶν ἄλλων (καὶ τὴν καθαρίζει) καὶ προσφέρει ἔτσι στὸν Θεὸν ἀπὸ «ἐπίμωμα» «ἄμωμα» δῶρα. Διότι αὐτὸ εἶναι συνεχῶς τὸ μοναδικὸ ἔργο τῶν θείων λειτουργῶν -«πάντες οἱ κύκλῳ αὐτοῦ οἴσουσι (=θὰ φέρουν) δῶρα» (Ψαλμ. οε´ 12), δηλαδὴ ψυχές.

79. Τίποτε ἄλλο δὲν δείχνει περισσότερο τὴν φιλανθρωπία καὶ ἀγαθότητα τοῦ Πλάστου μας πρὸς ἐμᾶς, ὅσο τὸ ὅτι ἐγκατέλειψε τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα πρόβατα γιὰ νὰ ἀναζητήση τὸ «πεπλανημένον». Πρόσεχε λοιπὸν καὶ σύ, ὦ ἀξιοθαύμαστε, καὶ ὅλον σου τὸν ζῆλο, τὴν ἀγάπη, τὴν θέρμη, τὴν ἐπιμέλεια καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἱκεσία σου δεῖξε τα στὸν περισσότερο «πεπλανημένον καὶ συντετριμμένον». Στὶς μεγάλες ἄλλωστε ἀσθένειες καὶ πληγὲς ἀντιστοιχοῦν ἀναμφιβόλως καὶ μεγάλοι μισθοί.

80. Ἂς ἐξετάσωμε καὶ ἂς προσέξωμε καὶ ἂς ἐνεργήσωμε ἀναλόγως. Ὁ Γέροντας δὲν πρέπει πάντοτε νὰ ἀποδίδη τὸ δίκαιο, λόγω τῆς ἀδυναμίας ὡρισμένων ἀδελφῶν. Ἔτυχε νὰ ἰδῶ κάποιον σοφώτατο δικαστῆ νὰ δικάζη δυὸ ἀδελφούς. Καὶ τὸν μὲν ἔνοχο ὡς περισσότερο ἀδύνατο τὸν ἀνεκήρυξε ἀθῷο, τὸν δὲ ἀθῷο ὡς ἀνδρεῖο καὶ καρτερικὸ τὸν κατεδίκασε ὡς ἔνοχο· ὥστε νὰ μὴ αὐξηθῆ μὲ τὴν δικαιοσύνη ἡ διάστασις. Ἰδιαιτέρως ὅμως καὶ χωριστὰ εἶπε στὸν καθένα ἐκεῖνα ποὺ ἔπρεπε καὶ μάλιστα στὸν ψυχικὰ ἀσθενῆ.

81. Ἡ χλοερὴ πεδιάδα εἶναι κατάλληλη γιὰ τὰ πρόβατα. Καὶ ἡ διδαχὴ καὶ ὑπόμνησις τοῦ θανάτου εἶναι ὅ,τι πιὸ κατάλληλο γιὰ κάθε λογικὸ πρόβατο, καὶ ἔχει τὴν δύναμι νὰ θεραπεύση κάθε εἴδους ψώρα.

82. Ὅταν ἐπιθεωρῆς καὶ ἐξετάζης τοὺς ἀνδρείους, νὰ τοὺς ἐξευτελίζης χωρὶς λόγο ἐμπρὸς στοὺς ἀδυνάτους, ὥστε μὲ τὸ φάρμακο τοῦ ἑνὸς νὰ θεραπεύσης τὸ τραῦμα τοῦ ἄλλου, καὶ νὰ παιδαγωγήσης τοὺς παραλύτους νὰ γίνουν στερεοί.

83. Πουθενὰ δὲν φαίνεται ὁ Θεὸς νὰ ἐδημοσίευσε ἐξομολόγησι ποὺ ἄκουσε. Καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ μὴν ἀνακόψη καὶ δυσκολεύση μὲ τὴν ἀποκάλυψι τοὺς ἐξομολογουμένους καὶ τοὺς κάνη ἔτσι νὰ πέσουν σὲ ἀνίατη ἀσθένεια.

84. Καὶ ἐὰν ἔχωμε προορατικὸ χάρισμα ἂς μὴν εἰποῦμε ἐμεῖς πρῶτοι τὰ σφάλματα στοὺς ἐνόχους, ἀλλὰ καλύτερα μὲ πλάγια λόγια ἂς τοὺς παρακινήσωμε νὰ τὰ ἐξομολογηθοῦν οἱ ἴδιοι. Διότι ἔτσι μὲ τὴν ἐξαγόρευσι ποὺ θὰ μᾶς κάνουν, τοὺς παρέχεται πλουσία συγχώρησις. Καὶ μετὰ τὴν ἐξομολόγησι ἂς τοὺς προσφέρωμε τὴν δυνατότητα νὰ ἔχουν πρὸς ἐμᾶς περισσότερο θάρρος καὶ σχέσεις ἀπ᾿ ὅ,τι προηγουμένως. Διότι ἔτσι προοδεύουν πολὺ στὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν

ἀγάπη ἀπέναντί μας. Ὀφείλομε ἀκόμη νὰ τοὺς παρέχωμε ὑπόδειγμα ἄκρας ταπεινώσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ἐκπαιδεύσωμε νὰ αἰσθάνωνται φόβο (καὶ σεβασμό) ἀπέναντί μας. Καὶ σὲ ὅλα πρέπει νὰ δείχνης ὑπομονή, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περίπτωση τῆς ἀνυπακοῆς.

85. Πρόσεξε μήπως ἡ ὑπὲρ τὸ δέον ταπείνωσίς σου συσσωρεύση κάρβουνα ἀναμμένα στὴν κεφαλὴ τῶν τέκνων σου.

86. Ἐξέτασε μήπως ἰδῆς δένδρα, τὰ ὁποῖα στὸν ἰδικό σου ἀγρὸ πιάνουν ἄδικα τὸν τόπο, ἐνῷ μποροῦν ἴσως νὰ καρποφορήσουν σὲ ἄλλο. Αὐτὰ μὴν ἀμελήσης νὰ τὰ συμβουλεύσης μὲ ἀγάπη νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὸν ἰδικό σου ἀγρὸ καὶ νὰ μεταφυτευθοῦν ἀλλοῦ.

87. Ὑπάρχουν περιπτώσεις ποὺ ὁ Γέροντας μπορεῖ ἀκίνδυνα (νὰ βοηθῆ πνευματικῶς καί) νὰ κατεργάζεται τὴν ἀρετὴ σὲ ἀκαταλλήλους τόπους, δηλαδὴ σὲ κοσμικωτέρους καὶ φιληδόνους.

88. Ἂς ἐξετάζη λοιπὸν καλὰ (ὁ Γέροντας) κάθε πρόβατο ποὺ πρόκειται νὰ δεχθῆ στὴν ποίμνη του. Διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀπαγορεύει νὰ ἀπορρίψωμε καὶ νὰ ἀπομακρύνωμε ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἐκρίναμε ἀκατάλληλο.

89. Ἐὰν ὁ ἰατρὸς διαθέτη τὴν ἐσωτερικὴ ἡσυχία, τότε δὲν χρειάζεται καὶ τόσο τὴν ἐξωτερική, προκειμένου νὰ ὑποβοηθῆται στὴν φροντίδα τῶν ἀσθενῶν. Ἐὰν ὅμως στερῆται τὴν πρώτη, τότε ἂς χρησιμοποιήση τὴν Δευτέρα.

90. Δὲν ὑπάρχει ἄλλο δῶρο πιὸ εὐπρόσδεκτο ἀπὸ τὸν Θεό, ὅσο τὸ νὰ Τοῦ προσφέρωμε λογικὲς ψυχὲς διὰ τῆς μετανοίας. Ὁ κόσμος ὁλόκληρος δὲν ἀξίζει ὅσο ἡ ψυχή. Διότι αὐτὸς (εἶναι φθαρτὸς καί) παρέρχεται, ἐνῷ ἡ ψυχὴ καὶ εἶναι καὶ παραμένει ἄφθαρτη. Μὴ μακαρίζης λοιπόν, ὦ μακάριε, αὐτοὺς ποὺ προσφέρουν χρήματα, ἀλλὰ ἐκείνους ποὺ ἀφιερώνουν στὸν Χριστὸν λογικὰ πρόβατα.

91. Νὰ καταστήσης ἄμωμο καὶ καθαρὸ τὸ ὁλοκαύτωμα ποὺ προσφέρεις. Διότι διαφορετικά, σὲ τίποτε δὲν ὠφέλησες τὸν ἑαυτό σου μὲ τὴν θυσία αὐτή.

92. Ὅπως πρέπει νὰ ἐννοοῦμε τὸ εὐαγγελικὸ ρητὸ «ἔπρεπε νὰ παραδοθῆ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἀλλοίμονο σ᾽ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θὰ τὸν παραδώση» (Μάρκ. ιδ´ 21), ἔτσι ἂς ἐννοήσης, ἀπὸ τὴν ἀντίθετη πλευρά, ὅτι «πολλοὶ ἔπρεπε νὰ σωθοῦν -ὅσοι βεβαίως θὰ ἤθελαν- μισθὸ ὅμως θὰ πάρουν ἐκεῖνοι, διὰ τῶν ὁποίων μετὰ τὸν Κύριον ἔγινε ἡ σωτηρία».

93. Περισσότερο ἀπὸ ὅλα, ὦ σεπτὲ φίλε μου, μᾶς χρειάζεται δύναμις πνευματική. Ὥστε αὐτοὺς ποὺ ἐπεχειρήσαμε νὰ τοὺς εἰσαγάγωμε στὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, καὶ ἀπεφασίσαμε νὰ τοὺς δείξωμε τὸν Χριστὸν ἀναπαυόμενον ἐπάνω στὴν μυστικὴ καὶ κρυφὴ τράπεζα, ὅταν τοὺς ἰδοῦμε νὰ πιέζωνται καὶ νὰ στεναχωροῦνται, καὶ μάλιστα εἰς αὐτὰ τὰ πρόθυρα τῆς εἰσόδου, ἀπὸ τὸν ὄχλο (τῶν πειρασμῶν) ποὺ θέλουν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν, τότε ἂς τοὺς πιάσωμε ἀπὸ τὸ χέρι σὰν τὰ νήπια καὶ ἂς τοὺς ἐλευθερώσωμε ἀπὸ τὸν ὄχλο τῶν λογισμῶν αὐτῶν.

Καὶ ἐὰν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι πολὺ νήπιοι ἢ ἀδύνατοι, τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς σηκώσωμε καὶ νὰ τοὺς κρατήσωμε στοὺς ὤμους μας, μέχρις ὅτου περάσουν ἀπὸ τὴν θύρα τῆς πραγματικὰ στενῆς εἰσόδου. Διότι σ᾽ αὐτὸ τὸ σημεῖο συναντᾶται συνήθως ὅλη ἡ ἀποπνικτικὴ πίεσις καὶ θλίψις. Γι᾽ αὐτὸ καὶ κάποιος ἔλεγε γι᾽ αὐτήν: «Τοῦτο κόπος ἐστὶν ἐνώπιόν μου, ἕως οὗ εἰσέλθω εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ» (Ψαλμ. οβ´ 16-17).

94. Ὡμιλήσαμε στὰ προηγούμενα, ὦ μεγάλε πάτερ, γιὰ ἐκεῖνον τὸν μεγάλο πατέρα καὶ διδάσκαλο, πόσο πολὺ ἦταν ἐνδεδυμένος τὴν ἄνω σοφία, ἀνυπόκριτος, ἐλεγκτικός, ἀκριβής, νηφάλιος, συγκαταβατικός, χαρούμενος στὴν ψυχή· καὶ τὸ πιὸ θαυμάσιο ἀπὸ ὅλα, ὅτι

παιδαγωγοῦσε μὲ περισσοτέρα ἀκρίβεια ὅσους ἔβλεπε ὅτι ἐπιθυμοῦσαν τὴν σωτηρία τους. Ὅσους πάλι ἔβλεπε νὰ ἔχουν ἴδιον θέλημα ἢ προσπάθεια, τοὺς ἐστεροῦσε μὲ τέτοιον τρόπο αὐτὸ ποὺ ἐπεθυμοῦσαν, ὥστε τοῦ λοιποῦ νὰ προσέχουν ὅλοι νὰ μὴ δείχνουν καθόλου ὅτι ἔχουν ἴδιον θέλημα ἢ ἰδιαίτερες συμπάθειες.

Ἔλεγε μάλιστα ὁ ἀείμνηστος καὶ τοῦτο: Εἶναι καλύτερο νὰ διώξῃς κάποιον ἀπὸ τὸ Μοναστήρι, παρὰ νὰ τὸν ἀφήσῃς νὰ κάνῃ τὸ θέλημά του. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἔδιωξε κάποιον, ἔκανε πολλὲς φορὲς τὸν διωγμένο ταπεινότερο καὶ τὸν ἔμαθε ἀκόμη νὰ κόβῃ στὸ ἑξῆς τὸ θέλημά του. Ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ δῆθεν ἀπὸ φιλανθρωπία καὶ συγκατάβασι ἔκανε χάρι σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἐπέμειναν στὸ θέλημά τους, θὰ τοὺς κάνῃ ὥστε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου των νὰ τὸν καταρῶνται ἐλεεινά, διότι μᾶλλον τοὺς ἐξηπάτησε παρὰ τοὺς ὠφέλησε.

Μποροῦσες λοιπὸν νὰ ἰδῇς ἐκεῖνον τὸν Μέγαν μετὰ τὴν ἑσπερινὴ ἀκολουθία νὰ κάθεται ἐπάνω σ᾽ ἕναν θρόνο -ἐξωτερικὰ πλεγμένο ἀπὸ ξύλο καὶ ἐσωτερικὰ μὲ πνευματικὰ χαρίσματα- σὰν νὰ ἦταν βασιλεὺς καὶ νὰ τὸν περικυκλώνουν σὰν σοφὲς μέλισσες ὅλοι οἱ ἀδελφοὶ τῆς καλῆς συνοδίας καὶ νὰ ἀκούουν σὰν ἀπὸ στόμα Θεοῦ τὰ λόγια καὶ τὶς ἐντολές του. Στὸν ἕναν διέταζε νὰ ἀπαγγείλῃ πενήντα, στὸν ἄλλον τριάντα καὶ στὸν ἄλλον ἑκατὸ ψαλμούς. Σὲ ἄλλον νὰ κάνῃ τόσες μετάνοιες. Σὲ ἄλλον νὰ κοιμηθῇ καθιστός. Στὸν ἕναν νὰ κάνῃ ὡρισμένη ὥρα ἀνάγνωσι καὶ στὸν ἄλλον νὰ κάνῃ ὡρισμένη ὥρα προσευχή.

Ἐπὶ πλέον ὥρισε δυὸ ἀδελφοὺς ὡς ἐπιτηρητάς, γιὰ νὰ παρατηροῦν τὴν ἡμέρα αὐτοὺς ποὺ ἄνοιγαν συζητήσεις ἢ ἔπεφταν σὲ ὀκνηρία, καὶ νὰ τοὺς διορθώνουν· καὶ τὴν νύκτα νὰ παρακολουθοῦν ὅσους ἀγρυπνοῦσαν ἄκαιρα καὶ νὰ ἐπιβλέπουν γιὰ ἄλλα πράγματα ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γράψω. Ἀκόμη δὲ καὶ στὸ ζήτημα τῆς τροφῆς εἶχε ὁρίσει ἐκεῖνος ὁ Μέγας στὴν τάξι τοῦ καθενός. Διότι δὲν εἶχαν ὅλοι ἕνα φαγητὸ ἢ ὅμοιο, ἀλλὰ ἐρρυθμιζόταν στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν κατάστασί του. Σὲ ἄλλους ὁ καλὸς διαχειριστὴς ἔδινε ἀσκητικώτερα καὶ λιγότερα φαγητά, καὶ σὲ ἄλλους πλουσιώτερα. Καὶ τὸ ἀξιοθαύμαστο ἦταν, ὅτι ὅλοι ἀγόγγυστα ἐκτελοῦσαν τὴν ἐντολή του σὰν νὰ προερχόταν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ. Ὑπῆρχε στὴν ἐξουσία τοῦ ἀειμνήστου καὶ μία λαύρα, στὴν ὁποία ὁ τέλειος κατὰ πάντα Ἡγούμενος ἐγκαθιστοῦσε τοὺς ἀδελφοὺς τῆς Μονῆς ποὺ ἦσαν ἱκανοὶ γιὰ τὴν ἡσυχαστικὴ ζωή.

95. Μὴ κάνῃς, σὲ παρακαλῶ, τοὺς ἁπλοὺς καὶ εὐθεῖς μοναχοὺς νὰ γίνουν πονηροὶ καὶ πολύπλοκοι στοὺς λογισμούς των. Ἀντιθέτως, εἰ δυνατόν, φρόντιζε νὰ μεταβάλλῃς τοὺς πονηρούς σε ἁπλοὺς - πράγμα θαυμαστὸ καὶ δυσκατόρθωτο!

96. Ὁ τελείως καθαρισμένος ἀπὸ τὰ πάθη, ἕνεκα τῆς ἰδικῆς του ἀπαθείας σὰν θεϊκὸς δικαστῆς θὰ κάνῃ μὲ ἀκρίβεια τὴν κρίσι του. Διότι ἡ ἔλλειψις τῆς ἀπαθείας τύπτει τὴν καρδία τοῦ δικαστοῦ καὶ δὲν τὸν ἀφίνει νὰ τιμωρῇ καὶ νὰ καθαρίζῃ τὰ πάθη ὅπως πρέπει.

97. Τὴν ἀκεραία πίστη καὶ τὰ εὐσεβῆ δόγματα ἂς ἀφήσῃς πρὶν ἀπὸ ὅλα κληρονομία στὰ τέκνα σου, ὥστε ὄχι μόνο τὰ τέκνα σου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐγγονούς σου νὰ ὁδηγήσῃς στὸν Κύριον διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Ὀρθοδοξίας.

98. Αὐτοὺς ποὺ εἶναι γεμάτοι νεανικὸ σφρίγος μὴ λυπᾶσαι νὰ τοὺς ἐξασθενίζῃς καὶ νὰ τοὺς δαμάζῃς, ὥστε νὰ σὲ δοξάσουν τὴν ὥρα τοῦ θανάτου των.

99. Ἂς ἔχῃς, ὦ πάνσοφε, καὶ σ᾽ αὐτὸ τὸ σημεῖο ὡς ὑπόδειγμα τὸν μέγαν Μωϋσῆ. Διότι καὶ αὐτὸς δὲν κατώρθωσε νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν Φαραὼ τοὺς ὑπηκόους, ἂν καὶ τὸν ἀκολουθοῦσαν μὲ προθυμία, παρὰ ἀφοῦ ἔφαγαν τὸν ἄζυμο ἄρτο μὲ τὰ πικρὰ χόρτα. Ἄζυμος ἄρτος σημαίνει ψυχὴ χωρὶς τὸ πρόσθετο στοιχεῖο, (τὸ προζύμι), τοῦ ἰδίου θελήματος. Διότι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ δημιουργεῖ «φούσκωμα» καὶ ἔπαρσι. Ὁ ἄζυμος ἄρτος ἀντίθετα πάντοτε

παραμένει ταπεινός. Καὶ ὡς πικρὰ χόρτα ἂς ἐννοήσωμε ἄλλοτε τὴν δριμύτητα ποὺ φέρει ἡ ἐντολὴ τοῦ Γέροντος, καὶ ἄλλοτε τὴν θλίψι ποὺ φέρει ἡ πικρία τῆς νηστείας.

100. Ἐγώ, ὦ μεγάλε πάτερ, καθὼς σοῦ γράφω αὐτά, νομίζω ὅτι ἀκούω ἐκεῖνον ποὺ λέγει: Ἐσὺ ποὺ διδάσκεις τὸν ἄλλο, δὲν γίνεσαι διδάσκαλος τοῦ ἑαυτοῦ σου;» (Ρωμ. β´ 21).

Καὶ τώρα τὰ ἑξῆς μόνο θὰ εἰπῶ καὶ θὰ σταματήσω τὸν λόγο: Ψυχὴ ποὺ μὲ τὴν καθαρότητα ἑνώθηκε μὲ τὸν Θεόν, δὲν χρειάζεται ἄλλον διδασκαλικὸ λόγο, διότι ἡ μακαρία φέρει μέσα τὴν τὸν αἰώνιο Λόγο ὡς μυσταγωγὸ καὶ ὁδηγὸ καὶ φωτιστή. Τέτοια ἀκριβῶς ἔχω ἀντιληφθῆ ὅτι εἶναι καὶ ἡ ἰδική σου ἱερώτατη καὶ ὁλοφώτεινη κεφαλή. Γνωρίζω καλὰ τὴν πάναγνη γνώμη καὶ διάθεσί της, ὄχι ἁπλῶς ἀπὸ λόγια, ἀλλὰ ἀπὸ ἔργα καὶ προσωπικὴ πείρα· καὶ γνωρίζω ὅτι ἐξαστράπτει μὲ τὴν πραότητά της ποὺ φονεύει τὰ θηρία καὶ μὲ τὴν ταπείνωσί της - ἀρετὲς ὅμοιές μὲ ἐκεῖνες τοῦ μεγάλου νομοθέτου Μωϋσῆ.

Αὐτὸν ἀκολουθώντας κατὰ πόδας, ὦ καρτερικότατε, καὶ προχωρώντας συνεχῶς πρὸς τὰ ὕψη, ὀλίγο ἀκόμη καὶ θὰ τὸν ξεπερνοῦσες -ἐννοῶ στὸ ἐγκώμιο τῆς ἁγνότητος καὶ στὸ βραβεῖο τῆς σωφροσύνης- διὰ τῶν ὁποίων ἰδιαίτερα καὶ ἀποκλειστικὰ μποροῦμε νὰ πλησιάσωμε τὸν Θεόν, ποὺ εἶναι πάναγνος, ποὺ δίδει κάθε ἀπάθεια καὶ ἐνισχύει στὴν ἀπόκτησί της, καὶ ποὺ μεταβιβάζει μὲ αὐτὴν (τὴν ἀπάθεια) ἀπὸ τὴν γῆ στὸν οὐρανὸ ὅσους ζοῦν ἀκόμη στὴν γῆ.

Ἀνέβηκες δὲ στὰ ὕψη αὐτῶν τῶν ἀρετῶν, ὅπως ὁ φίλος της ἁγνότητος Ἠλίας, σὰν μὲ πύρινο ἅρμα μὲ ἀκούραστα πόδια, καὶ ὄχι μόνο τὸν Αἰγύπτιο ἐφόνευσες καὶ ἀπέκρυψες τὸ κατόρθωμα μέσα στὴν ἄμμο τῆς ταπεινοφροσύνης, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ἔτρεξες πρὸς τὸ ὄρος. Ἐκεῖ μὲ ἀκανθώδη καὶ δυσκολοβάδιστη στὰ θηρία πορεία ἀντίκρυσες τὸν Θεὸν καὶ ἀξιώθηκες νὰ ἀπολαύσης τὴν φωνὴ καὶ τὴν λάμψι Του. Καὶ ἔλυσες τὰ ὑποδήματά σου, δηλαδὴ κάθε περίβλημα καὶ κάλυμμα τῶν νεκρῶν ἁμαρτωλῶν παθῶν. Καὶ ἔπιασες ἀπὸ τὴν οὐρά, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἄκρη τὸν Ἄγγελο ποὺ ἔγινε Δράκοντας καὶ τὸν ἔρριξες σὰν μέσα στὴν φωλιά του σὲ βαθύτατο λάκκο καὶ ζοφερὸ σκοτάδι. Ἀλλὰ καὶ τὸν Φαραὼ ἐνίκησες, τὸν ὑψηλὸ καὶ ἀγέρωχο, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἐτρομοκράτησες καὶ κατέπληξες καὶ τὰ πρωτότοκά τους -τὸ μεγαλύτερο κατόρθωμα- ἐθανάτωσες.

Γι᾽ αὐτὸ ὁ Κύριος σὰν σὲ ἀκλόνητο καὶ ἀκράδαντο, σοῦ ἐμπιστεύθηκε τὴν καθοδήγησι τῶν ἀδελφῶν. Ἐσύ, ὦ ὁδηγέ, ὁδηγώντας αὐτούς, τοὺς ἀπεμάκρυνες ἄφοβα καὶ τοὺς ἐλευθέρωσες ἀπὸ τὸν Φαραὼ καὶ ἀπὸ τὸν ἀκάθαρτο πηλὸ τῆς πλινθοποιΐας. Καὶ τοὺς μετέδωσες καὶ τοὺς ἔκανες νὰ γευθοῦν καὶ νὰ γνωρίσουν καλὰ τὸ πῦρ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν νεφέλη τῆς ἁγνότητος ποὺ σβήνει καὶ ἐξαφανίζει ὅλη τὴν φλόγα (τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπιθυμιῶν). Ἐπὶ πλέον διεσκόρπισες ἐμπρός τους τὴν ἐρυθρὰ καὶ φλογισμένη θάλασσα (τῆς σαρκικῆς πυρώσεως) -τὴν θάλασσα στὴν ὁποία ἰδιαιτέρως κατὰ κανόνα οἱ περισσότεροι κινδυνεύομε- καὶ τοὺς ἀνέδειξες μὲ τὴν ράβδο σου καὶ τὴν ποιμενική σου ἐπιστήμη νικητὰς καὶ τροπαιούχους, καὶ ἔπνιξες τελειωτικὰ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς ποὺ τοὺς κατεδίωκαν ἀπὸ πίσω.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸν Ἀμαλὴκ τῆς οἰήσεως, αὐτόν, ποὺ συνήθως συναντοῦν οἱ νικηταὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν νίκη τῆς θαλάσσης, τὸν κατετρόπωσες μὲ τὴν ἔκτασι τῶν χεριῶν σου, καθὼς ἵστασο ἀνάμεσα στὴν πράξι καὶ στὴν θεωρία καὶ προσευχόσουν γιὰ τὸν θεοφώτιστο λαό σου. Ἐνίκησες τὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθνη. Ἀνέβασες πρὸς τὸ ὄρος τῆς ἀπαθείας αὐτοὺς ποὺ σὲ ἀκολουθοῦν. Τοὺς ἐχειροτόνησες ἱερεῖς (πνευματικῶν θυσιῶν). Παρέδωσες τὸν νόμο τῆς (πνευματικῆς) περιτομῆς, μὲ τὴν ὁποία ἐὰν δὲν καθαρισθοῦμε εἶναι ἀδύνατο νὰ ἰδοῦμε τὸν Θεόν. Ἀνέβηκες πολὺ ὑψηλὰ παραμερίζοντας κάθε σκοτεινὸ σύννεφο καὶ ζόφο καὶ θύελλα, παραμερίζοντας δηλαδὴ τὸ «τρίγνοφον» (7) σκοτάδι τῆς ἀγνοίας.

Προσήγγισες στὸ φῶς, τὸ ὁποῖον σοῦ παρουσιάσθηκε κατὰ πολὺ σεβασμιώτερο καὶ λαμπρότερο καὶ ἀνώτερο ἀπὸ ὅ,τι στὴν βάτο. Ἀξιώθηκες νὰ ἀκούσης τὴν θεϊκὴ φωνή. Ἀξιώθηκες θεϊκῆς θεωρίας καὶ προφητικῆς χάριτος. Εἶδες κατὰ κάποιον τρόπο, ζωντας ἀκόμη στὴν γῆ, τὰ «ὀπίσω τοῦ Θεοῦ», δηλαδὴ τὰ μελλοντικὰ μεγαλεῖα, τὸν πλήρη φωτισμὸ τῆς γνώσεως ποὺ μᾶς ἀναμένει στὴν μέλλουσα ζωή. Ἔπειτα ἄκουσες καὶ τὴν φωνὴ ποὺ σοῦ εἶπε: «Δὲν θὰ ἰδῆ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου» (Ἔξοδ. λγ´ 20). Γι᾽ αὐτὸ καὶ κατέβηκες ἀπὸ ἐκείνη τὴν θέα τοῦ Θεοῦ στὴν βαθύτατη κοιλάδα τῆς ταπεινώσεως, στὸν Χωρήβ, φέροντας μαζί σου καὶ τὶς πλάκες ποὺ ἀνυψώνουν στὴν γνῶσι τοῦ θεϊκοῦ θελήματος, καὶ ἔχοντας ἀκτινοβόλο καὶ δοξασμένο τὸ πρόσωπο τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Ἀλλοίμονο ὅμως γιὰ τὸ θέαμα ποὺ ἀντίκρυσες ἐν συνεχείᾳ: Τὸ χρυσὸ μοσχάρι ποὺ κατεσκεύασαν! Αὐτὸ εἶναι ἔργο τῆς ἰδικῆς μου συνοδίας. Ἀλλοίμονο γιὰ τὴν συντριβὴ τῶν πλακῶν!

Τί ἔκανες ἔπειτα; Ἐπῆρες τὸν λαό σου ἀπὸ τὸ χέρι. Τὸν ἐπέρασες μέσα ἀπὸ τὴν ἔρημο. Ἴσως δὲ καὶ ὅταν κάποτε συνέβη νὰ φλέγεται ἀπὸ τὴν ἐσωτερική του φλόγα, τοῦ ἄνοιξες πηγὴ ὕδατος δακρύων μὲ τὸ ξύλο, δηλαδὴ μὲ τὴν σταύρωσι «τῆς σαρκός, σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (Γάλ. ε´ 24). Πολεμεῖς ἔπειτα τὰ ἐχθρικὰ ἔθνη ποὺ συναντᾷς καὶ τὰ κατακαίεις μὲ τὸ πῦρ τοῦ Κυρίου. Φθάνεις στὸν Ἰορδάνη -τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ παραποιήσω καὶ νὰ προχωρήσω λίγο πιὸ πέρα τὴν διήγησι- καὶ ὅπως ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ χωρίζεις σὲ τμήματα τὸν λαὸ μὲ τὸν λόγο σου. Ἐν συνεχείᾳ διαιρεῖς τὰ ὕδατα, καὶ αὐτὰ ποὺ ἦταν ἐμπρός, (δηλαδὴ τὰ εἰσαγωγικὰ δάκρυα), τὰ ἄφησες νὰ χυθοῦν στὴν ἁλμυρὰ καὶ Νεκρὰ θάλασσα, νὰ χυθοῦν δηλαδὴ γιὰ τὴν νέκρωσι τῶν παθῶν. Ἐνῷ τὰ ὕδατα ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ἐπάνω, δηλαδὴ τὰ (τελειοποιά) δάκρυα τῆς ἀγάπης ποὺ προέρχονται ἐκ τῆς ἄνωθεν χάριτος, τὰ ἐσταθεροποίησες στοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν νοητῶν Ἰσραηλιτῶν σου, (δηλαδὴ τῶν μαθητῶν σου).

Ἔπειτα τοὺς διατάζεις νὰ πάρουν δώδεκα πέτρες, ποὺ σημαίνει ἢ ὅτι τοὺς δείχνεις τὸν δρόμο τῶν Ἀποστόλων ἢ ὅτι ὑπονοεῖς τὴν νίκη τῶν ὀκτὼ περίπου ἐθνῶν καὶ παθῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν ἀπόκτησι τῶν τεσσάρων μεγάλων καὶ γενικῶν ἀρετῶν (8). Ἀπομακρύνεσαι καὶ ἀφίνεις πλέον πίσω σου ὁριστικὰ τὴν περιοχὴ τῆς ἀγόνου καὶ Νεκρᾶς θαλάσσης. Φθάνεις ἐμπρὸς στὴν ἐχθρικὴ πόλι. Σαλπίζεις μὲ τὴν προσευχὴ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἑβδόμου κύκλου, δηλαδὴ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπιγείου ἀνθρωπίνης ζωῆς (9). Κατεκρήμνισες τὴν πόλι. Ἐνίκησες. Ἔτσι μπορεῖς νὰ ψάλλης καὶ σὺ πρὸς τὸν ἄϋλο καὶ ἀόρατο Σύμμαχό σου: «Οἱ ρομφαῖες τοῦ ἐχθροῦ ἐκμηδενίσθηκαν καὶ τὶς πόλεις τῶν παθῶν μου κατέστρεψες» (πρβλ. Ψαλμ. θ´ 7).

Θέλεις νὰ εἰπῶ τὸ σπουδαιότερο καὶ γενναιότερο ἀπὸ ὅλα; Ἀνέβηκες στὴν Ἱερουσαλήμ, ποὺ εἶναι ἡ ὅρασις τῆς τελείας ψυχικῆς εἰρήνης. Βλέπεις τὸν Χριστόν, τὸν Θεὸν τῆς εἰρήνης. Συγκακοπαθεῖς «ὡς καλὸς στρατιώτης» (Β´ Τιμ. β´ 3). Συσταυρώνεσαι κατὰ τὴν σάρκα «σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (Γάλ. ε´ 24). Καὶ ἔτσι δικαίως γίνεσαι, ὅπως ὁ Χριστός, «Θεὸς τοῦ Φαραώ» (Ἔξοδ. ζ´ 1) καὶ ὅλης της ἐχθρικῆς του δυνάμεως. Ἐν συνεχείᾳ συνθάπτεσαι καὶ συγκατέρχεσαι στὸν ᾅδη, στὴν ἄβυσσο δηλαδὴ τῆς θεολογίας καὶ τῶν ἀρρήτων μυστηρίων. Ἀλείφεσαι μὲ μύρα καὶ εὐωδιάζεσαι ἀπὸ τὶς συγγενικὲς καὶ ἀγαπημένες γυναῖκες, δηλαδὴ ἀπὸ τὶς ἀρετές. Ἀνασταίνεσαι, -τί μὲ ἐμποδίζει νὰ τὸ εἰπῶ καὶ αὐτό, ὅταν καὶ στὸν οὐρανὸ εὑρίσκεσαι καὶ κάθεσαι ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός (10); Ὢ, τί διέδωσαν οἱ ἐχθροί, ὅτι ἐκλάπη τὸ σῶμα σου! - ἀνασταίνεσαι καὶ σὺ τριήμερος, μετὰ τὴν νίκη δηλαδὴ τῶν τριῶν τυράννων ποὺ ἀντιστοιχεῖ μᾶλλον, γιὰ νὰ γίνω πιὸ σαφής, μὲ τὴν νίκη τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Ή καὶ μετὰ τὴν κάθαρσι τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς, τοῦ ἐπιθυμητικοῦ δηλαδή, τοῦ συναισθηματικοῦ καὶ τοῦ διανοητικοῦ.

Ἔρχεσαι τέλος ἐπάνω στὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν -πρέπει νὰ συντμήσω τὸν λόγο καὶ νὰ μὴ σοφίζωμαι περιττά, γράφοντας μάλιστα πρὸς ἐσένα τὸν πλήρη σοφίας καὶ ἀνώτερον ἀπὸ ὅλους

μας στὴν γνῶσι τῶν «ὑπὲρ ἡμᾶς» πραγμάτων- γιὰ τὸ ὁποῖον ὅρος ἕνας καλὸς δρομεὺς ἐκελαηδοῦσε καὶ ἔλεγε: «Ὄρη τὰ ὑψηλὰ ταῖς ἐλάφοις» (Ψαλμ. ργ´ 18), γιὰ τὶς ψυχὲς δηλαδὴ ποὺ ἐξολοθρεύουν τὰ θηρία (11). Τρέχοντας λοιπὸν καὶ σὺ μαζὶ μὲ αὐτὸν ἔφθασες στὴν ἄκρη τοῦ ὅρους. Ἀνέβλεψες πρὸς τὸν οὐρανὸ -πάλι θὰ ἐπαναφέρω τὸν λόγο στὸν συμβολισμὸ τοῦ Λόγου-, εὐλόγησες ἐμᾶς τοὺς μαθητάς σου, εἶδες νὰ προβάλλη ἐμπρός σου στηριγμένη στὸν οὐρανὸ ἡ κλίμαξ τῶν ἀρετῶν.

Σ᾿ αὐτὴν τὴν κλίμακα σύμφωνα μὲ τὴν χάρι ποὺ σοῦ ἐδόθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸν «σὰν σοφὸς ἀρχιτέκτων ἔβαλες τὸ θεμέλιο» (Α´ Κορ. γ´ 10) ἢ μᾶλλον τὴν κατασκεύασες ὁλόκληρη, μολονότι ἀπὸ τὴν πολλή σου ταπεινοφροσύνη ἐπίεσες ἐμᾶς τοὺς ἀνοήτους καὶ μᾶς παρεπλάνησες νὰ σοῦ δανείσωμε τὸ ρυπαρό μας στόμα γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσης στὸν λαό σου. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι περίεργο, διότι σύμφωνα μὲ τὴν συμβολικὴ διήγησι καὶ ὁ Μωϋσῆς συνήθιζε νὰ ἀποκαλῆ τὸν ἑαυτό του ἰσχνόφωνο καὶ βραδύγλωσσο. Ὁ Μωϋσῆς ὅμως ἀξιώθηκε νὰ ἔχη ἄριστο βοηθὸ καὶ «λογοδότη» τὸν Ἀαρών. Ἐνῷ ἐσύ, ὁ μυημένος στὰ ἄρρητα μυστήρια τοῦ Θεοῦ, δὲν γνωρίζω πῶς παρωρμήθηκες νὰ ἔλθης σ᾿ ἐμένα, μία ἄνυδρη πηγὴ γεμάτη ἀπὸ αἰγυπτιακοὺς βατράχους ἢ μᾶλλον ἀπὸ κάρβουνα.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν πρέπει νὰ σταματήσω ἀφίνοντας ἀτελείωτο τὸν δρόμο τοῦ λόγου ποὺ ἀφορὰ ἐσένα, ὦ οὐρανοδρόμε, συνεχίζω ὑφαίνοντας πάλι τὸν ποικιλόμορφο στολισμὸ τοῦ κάλλους σου:

Προχώρησες στὸ ἅγιον ὅρος, ἀνύψωσες τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐρανό, ἐπάτησες τὸ πόδι σου στὴν ἄκρη, ἔτρεξες, ἀνέδραμες, ἀνυψώθηκες, «ἐπέβης ἐπὶ χερουβείμ», δηλαδὴ στὶς ἀγγελικὲς ἀρετές, «καὶ ἐπετάσθης» (Ψαλμ. ιζ´ 11), καὶ «ἀνέβης ἐν ἀλαλαγμῷ» (Ψαλμ. μς´ 6), ἀφοῦ κατετρόπωσες τὸν ἐχθρό. Μᾶς ἄνοιξες τὸν δρόμο, προηγήθηκες, ἀλλὰ καὶ τώρα ἀκόμη ἡγεῖσαι καὶ προηγεῖσαι ὅλων μας, διότι ἔχεις τρέξει καὶ ἔχει φθάσει στὴν κορυφὴ τῆς ὁσίας Κλίμακος καὶ ἔχεις ἑνωθῆ μὲ τὴν ἀγάπη.

Ἡ δὲ ἀγάπη εἶναι ὁ Θεὸς (Α´ Ἰωάν. δ´ 8).

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἀμήν.

----

1. Ἡ κατάκτισις τῆς θείας σοφίας καὶ τοῦ τίτλου τοῦ διδασκάλου γιὰ τὴν Ὀρθόδοξο Ἀνατολὴ προϋπέθετε πάντοτε τὴν ἁγιότητα τοῦ βίου καὶ τὸν ἄνωθεν φωτισμό. «Ἄνευ τῶν Ἁγίων δὲν ὑπάρχουν ἀληθινοὶ διδάσκαλοι καὶ παιδαγωγοὶ οὔτε ἀληθινὴ παιδεία ἄνευ τῆς ἁγιότητος. Μόνον ὁ Ἅγιος εἶναι ὁ ἀληθινὸς παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος... Ἡ ἀληθινὴ παιδεία, ὁ ἀληθινὸς φωτισμός, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ ἀκτινοβολία τῆς ἁγιότητος» (π. Ἰουστῖνος Πόποβιτς). Σχετικῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ὅτι ἡ καθαρότης τοῦ βίου καθιστᾶ τὸν ἄνθρωπο θεοδίδακτο καὶ ἀνενδεῆ μελέτης βιβλίων -«τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν ἀντὶ βιβλίων γενέσθαι ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καὶ καθάπερ ταῦτα διὰ μέλανος, οὕτω τὰς καρδίας τὰς ἡμετέρας διὰ Πνεύματος ἐγγεγράφθαι» (Α´ ὁμιλία εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, προοίμιον).

2. Ἐννοεῖ τοὺς Ἀγγέλους. Ἴσως ὅμως νὰ ἐννοῆ καὶ τοὺς Ἁγίους.

3. Στὴν Ὀρθόδοξο ἀσκητικὴ παράδοση εἶναι κοινὴ πίστις ὅτι σὲ ἁγίους τόπους ἢ σὲ ἱερὲς χρονικὲς περιόδους (δεσποτικές, θεομητορικὲς ἑορτές κ.λπ.), ἡ Χάρις προσφέρεται πλουσιωτέρα καὶ ἡ θεία μέθεξις παρουσιάζεται ἐντονωτέρα. Ἡ ἐν λόγῳ πεποίθησις τοῦ ὁσίου Ἰωάννου ὑποσημαίνει καὶ τὸ ἔξοχο ἐκκλησιαστικό του φρόνημα.

4. Ἐννοεῖ τοὺς δαίμονας τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς κενοδοξίας. Ἀπὸ αὐτοὺς διατρέχουν ἰδιαιτέρως κίνδυνο οἱ νεώτεροι καὶ ἀρχάριοι. Καὶ περὶ ἀρχαρίων ἀσφαλῶς γίνεται ἐδῶ λόγος, ἐφ᾿ ὅσον πρόκειται γιὰ «ἵππον ἔτι ἀγυμνάστως διακείμενον».

5. Ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν συνάφεια τοῦ λόγου πρόκειται γιὰ τὴν ἀρετὴ τῆς ἠθικῆς καθαρότητος καὶ ἁγνότητος. «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται» εἶπε ὁ Κύριος (Ματθ. ε´ 8).

6. Ἐννοεῖ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Νεοκαισαρείας τὸν Θαυματουργό, ὁ ὁποῖος μαζὶ μὲ πολλοὺς χριστιανοὺς στὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμὸ (250 μ.Χ.) κατέφυγε στὰ ὄρη.

7. Κατὰ μία ἄποψι τὸ ἀποκαλεῖ «τρίγνοφον», διότι ἐπικάθηται στὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς -λογιστικό, ἐπιθυμητικὸ καὶ συναισθηματικό.

8. Οἱ τέσσερις γενικώτατες ἀρετὲς εἶναι ἡ φρόνησις, ἡ ἀνδρεία, ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη. Ἡ διαίρεσις αὐτὴ συναντᾶται στὴν πλατωνικὴ φιλοσοφία καὶ ἔχει υἱοθετηθῆ ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας.

9. Ὁ ἕβδομος κύκλος συμβολίζει τὴν ἐπίγειο ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ὄγδοο ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴ ζωὴ τῆς αἰωνιότητος (πρβλ. σχόλιο 1, λόγου Ε΄).

10. Ἡ τολμηρὰ αὐτὴ φράσις δικαιολογεῖται, διότι ἐκλαμβάνεται μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἡ ἀνθρώπινη φύσις ἀνεκεφαλαιώθη καὶ ἐτιμήθη στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκάθησε μετὰ τὴν Ἀνάληψι στὸν θρόνο τῆς μεγαλωσύνης. Σχετικῶς βλέπε καὶ Ἐφεσ. β΄ 6.

11. Βλέπε σχόλιο 1, λόγου ΚΕ΄.

ΜΙΚΡΟΝ ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ

(ΣΗΜ. Οἱ λέξεις ποὺ ἐπεξηγοῦνται ἐδῶ εἶναι σημειωμένες στὴν μετάφρασι μὲ ἀστερίσκο. Ἡ ἑρμηνεία ποὺ δίδεται εἶναι ἐκείνη ποὺ ἀφορᾶ τὴν Κλίμακα. Δὲν δηλώνονται οἱ ἄλλες ἔννοιες ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχουν οἱ λέξεις σὲ ἄλλα κείμενα).

αἰχμαλωσία	ὁ ἐπί τι χρονικὸν διάστημα αἰχμαλωτισμὸς τοῦ ψυχικοῦ κόσμου ἀπὸ τὰ πάθη ἢ τοὺς δαίμονας
ἀκέφαλος	ἐπίθετο τῆς ὑπερηφανείας. Χαρακτηρίζεται ὡς «ἀκέφαλος», διότι δὲν ἔχει ἀρχὴ καὶ γέννησι ἀπὸ ἄλλο πάθος, ἀλλὰ ἀντιθέτως αὐτὴ εἶναι ἡ γεννήτρια ὅλων τῶν παθῶν.
ἀλλοίωσις	ἡ διαφοροποίησις τοῦ μοναχοῦ ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τῆς θείας χάριτος. Στὸ κη΄ 52 ἀναφέρεται «ἀλλοίωσις» ὀφειλομένη στὴν προσευχή. Ὑπάρχει ὅμως καὶ «ἀλλοίωσις» ἀρνητική, «ἐπὶ τὰ χείρω».
ἀμετεώριστος	ἐκεῖνος ποὺ δὲν αἰωρεῖται ἐδῶ κι ἐκεῖ, ποὺ δὲν μετακινεῖται, ὁ σταθερός.
ἀντίληψις	ἐνίσχυσις, συνδρομή, βοήθεια.

ἀντίρρησις	ἐναντιολογία, ἀντιλογία στὴν πρόταση τῶν δαιμόνων. Ὡς «ἀντιρρήσεις» ἐχρησιμοποιοῦσαν συνήθως οἱ ἀσκηταὶ Γραφικὰ ρητά.
ἀπαράκλητος	ἐστερημένος παρηγορίας, ἀναψυχῆς, ἀνέσεως.
ἀπαρρησίαστος	συνεσταλμένος, χωρὶς θάρρος νὰ ἀπευθυνθῆ σὲ κάποιον.
ἀπαρχαί	οἱ πρῶτοι καρποί, ἡ πρώτη προσφορά, οἱ πρῶτες προσευχές.
ἀπληροφόρητος	ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀμφιβολίες σὲ κάποιο ζήτημα, ποὺ διστάζει, ποὺ εἶναι ἀβέβαιος.
ἀποταγή	ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ ἡ προσχώρησις στὴν μοναχικὴ ζωή.
ἀπροσπάθεια	ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν «προσπάθεια» (βλ. λ.)
ἀσπίς	δηλητηριώδης ὄφις
ἀτιμία	ὡς ἀρετή: τὸ νὰ μὴ ἐπιζητῆ κανεὶς τιμές, τὸ νὰ δέχεται ὕβρεις καὶ περιφρονήσεις.
αὐχήν	σβέρκος
βασιλίσκος	πολὺ δηλητηριώδης ὄφις
βιαστής	ἐκεῖνος ποὺ ἀσκεῖ βία στὸν ἑαυτό του, ἀγωνιστής.
γνωστικός	ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πλήρη θεωρητικὴ γνῶσι καὶ πεῖρα τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς (ἀντίθετο: «πρακτικός»).
δεξιὸς-πειρασμοὶ ἐκ δεξιῶν	οἱ πειρασμοὶ ποὺ ὑποκρύπτονται στὴν ἄσκησι τῶν ἀρετῶν.
διακονία	πρακτικὴ ἐργασία, ὑπηρεσία.
διπλοΐς	ἀρχαῖο ἔνδυμα ποὺ ἐδίπλωνε καὶ περιετύλιγε ὅλο τὸ σῶμα.
ἐμπαθής	ὁ ὑποδουλωμένος στὰ πάθη, (ἀντίθετο: «ἀπαθής»).
ἐμπαθῶς	μετὰ πάθους
ἐναργής	καθαρός, σαφής, ζωντανός.
ἑτερόλεκτον, τό	ἐκεῖνο ποὺ λέγει ἢ προστάζει κάποιος ἄλλος.
ἡσυχία	ἡ μακρὰν τοῦ Κοινοβίου ἐρημιτικὴ ζωὴ τῆς σιωπῆς καὶ προσευχῆς.

θαλλία, τά	βλαστοὶ φοινίκων μὲ τοὺς ὁποίους οἱ μοναχοὶ ἔπλεκαν «σπυρίδες» (=καλάθια, ζεμπίλια).
θεήλατος	αὐτὸς ποὺ τὸν κατατρέχει ὁ Θεός.
θεωρία-θεωρητικὴ ζωή	ἡ θεολογικωτέρα καὶ πνευματικωτέρα ἀσκητικὴ ζωή (ἀντίθετο: πρᾶξις, πρακτικὴ ζωή).
ἰδιορρυθμία	τὸ νὰ ζῇ κανεὶς διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, κατὰ τὴν ἀρέσκειά του.
καλλίπενθος	ἐκεῖνος ποὺ πενθεῖ κατὰ τρόπον ἀρεστὸ στὸν Θεόν.
κάρφος, τό	ξυλαράκι, ἄχυρο. Μεταφορικῶς: μικρὸ καὶ ἀσήμαντο παράπτωμα.
κναφεῖον, τό	λευκαντήριο ὑφασμάτων.
Κυριακόν, τό	ὁ κεντρικὸς Ναὸς μιᾶς μοναστικῆς κοινότητας.
κύων	σκύλος. Μεταφορικῶς: δαίμων (πρβλ. ἐκφράσεις: «δίωκε τὸν κύνα», «ἀπώθου τὸν κύνα», «τὸν κύνα τῆς φιληδονίας λιθάζων».
κύων φιλομάκελλος	ὁ σκύλος ποὺ συχνάζει στὸ κρεοπωλεῖο. Μεταφορικῶς: ὁ νοῦς ποὺ δελεάζεται ἀπὸ τὴν σαρκικότητα καὶ τὴν φιληδονία.
λαγνεία	σαρκικὴ ἀκολασία.
λάγνος	ὁ ἔκδοτος στὴν σαρκικὴ ἀκολασία.
λῆμμα, τό	ἐκεῖνο ποὺ λαμβάνεται. Στὸ κη´ 4 τὸ «λήμματι ἀμνησικακίας» σημαίνει «μὲ τὴν ὕλη τῆς ἀμνησικακίας», «μὲ ἀμνησικακία».
μαινάς, -άδος	γυναῖκα ποὺ ἐπιδίδεται σὲ μανιώδη βακχικὰ ὄργια, γυναῖκα μανιακὴ καὶ παράφρων. Στὸ ιε´ 1 χαρακτηρίζεται ἔτσι ἡ γαστριμαργία.
μέτρα, τά	ὁ βαθμὸς τῆς ἀρετῆς, ὁ βαθμὸς τῆς πνευματικῆς προόδου.
νῆψις	νηφαλιότης, ἄγρυπνος προσευχή, πνευματικὴ αὐτοσυγκέντωσι.
νοερὰ ἡσυχία	ὑψηλὴ πνευματικὴ κατάστασις, κατὰ τὴν ὁποία ὁ νοῦς, νικητὴς τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, ἔχει κατακτήσει τὴν εἰρήνη.
ὀζοθήκη	(χαρακτηρίζεται ἔτσι ἡ κοιλία), χῶρος ὅπου ρίπτονται οἱ ἀκαθαρσίες, κοπρών.
οἴησις	ὑπερήφανο φρόνημα, ἔπαρσις, ἀλαζονεία.
οἰκειόπιστον, τό	(λέξις ποὺ ἀπαντᾶται μόνο στὴν Κλίμακα), τὸ νὰ πιστεύῃ καὶ νὰ

	βασίζεται κανεὶς στὸν ἑαυτό του.
παράκλησις	παρηγορία.
παρρησία	θαρραλέα ἐμφάνισις καὶ ὁμιλία, τὸ θάρρος ποὺ ἔχουν οἱ Ἅγιοι ἀπέναντι στὸν Θεόν. Ἐπὶ κακῆς σημασίας: ἀδιάκριτος καὶ θρασεῖα ὁμιλία καὶ συμπεριφορά, τὸ κακῶς ἐννοούμενο «θάρρος».
πληροφορία	ἡ ἐκ τῆς Χάριτος προερχομένη σταθερὰ βεβαιότης καὶ πεποίθησις γιὰ κάποιο ζήτημα.
πρακτικός	ὁ ἀσκούμενος στὴν «πρακτική» μοναχικὴ ζωή.
πρᾶξις-πρακτική	ἡ ἁπλοϊκωτέρα καὶ σωματικωτέρα ἀσκητικὴ ζωή, χωρὶς ὑψηλὲς μυστικὲς καὶ θεωρητικὲς πτήσεις.
προλήψεις	κακὲς συνήθειες καὶ ἀναμνήσεις ποὺ ὀφείλονται σὲ ἁμαρτωλὸ παρελθόν. «Πρόληψίς ἐστιν τῶν προτέρων κακῶν μνήμη ἀκούσιος» (Μᾶρκος ἐρημίτης).
προσπάθεια	ἡ μετὰ πάθους προσκόλλησις, ἡ δέσμευσις τοῦ συναισθήματος σὲ κάτι, (ἀντίθετο: «ἀπροσπάθεια»).
πυκτεύω	πυγμαχῶ
πύκτης	πυγμάχος. Χαρακτηρίζεται ἔτσι ὁ ἀγωνιστὴς ὑποτακτικός.
σάκκος καὶ σποδός	σύμβολα πένθους. Σάκκος=χονδρὸ τρίχινο φόρεμα. Σποδὸς=στάχτη, σκόνη. Κάθημαι ἐπὶ σάκκου καὶ σποδοῦ =κάθομαι στὴν στάχτη (ἢ στὸ χῶμα) ντυμένος σάκκο καὶ πενθῶ.
σεσοφισμένος	ὁ μετὰ σοφίας καὶ πείρας, αὐτὸς ποὺ ἔγινε συνετός, αὐτὸς ποὺ ἀπεκτήθη κατόπιν σοφῶν προσπαθειῶν, μεθόδων καὶ ἀγώνων.
σκοτασμός	σκοτείνιασμα
σκοτομήνη	νύκτα χωρὶς σελήνη. Στὸ θ΄ 17 χαρακτηρίζεται ἔτσι ἡ μνησικακία.
σμῖλαξ, ὁ	φυτὸ σὰν τὸν κισσὸ ποὺ ἀναρριχᾶται στὰ δέδρα καὶ τὰ περισφίγγει.
στοχαστικῶς	ὄχι μὲ πεῖρα ἀλλὰ μὲ ὑποθέσεις καὶ εἰκασίες.
σύννοια	περίσκεψις, βαθειὰ σκέψις, συγκέντρωσις τοῦ νοῦ.
σύννους	αὐτὸς ποὺ ἔχει «σύννοιαν».
ταπεινόνους	(ἡ λέξη δὲν ἀπαντᾶται σὲ ἄλλο πατερικὸ κείμενο), ταπεινόφρων.

τήρησις τοῦ νοός	διατήρησις τοῦ νοῦ σὲ καθαρότητα καὶ σὲ συνεχῆ μνήμη τοῦ Θεοῦ.
τρυφὴ-τρυφαί	πλούσιες καὶ ἡδυπαθεῖς ὑλικὲς ἀπολαύσεις.
φαντασία	ὅραμα ποὺ ὀφείλεται σὲ ψευδαίσθησι, φάντασμα.
φερέπονος	καρτερικὸς στοὺς πόνους.
φερέπονος αἴσθησις καὶ ἕξις	τὸ νὰ ἐγκαθιδρυθῆ στὴν ψυχὴ ἀνδρεῖο πνεῦμα ὑπομονῆς καὶ καρτερικότητος.
φιλοκοσμία	φιλία τῶν ματαίων πραγμάτων τοῦ κόσμου.
φιλομάκελλος	βλέπε λ. «κύων».
φυλακὴ αἰσθήσεων	διαφύλαξις τῶν αἰσθήσεων ἀπὸ τὶς προκλήσεις τῆς ἁμαρτίας.
φυλακὴ νοός	περιφρούρησις τοῦ νοῦ ἀπὸ ἀκαθάρτους λογισμούς.

Source / Πηγηʹ: http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/tributes/climax/

Ο ΘΕΟΣ, ὁ Θεός μου, πρόσχες μοι· ἵνα τί ἐγκατέλιπές με; μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν παραπτωμάτων μου. ὁ Θεός μου, κεκράξομαι ἡμέρας, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ, καὶ νυκτός, καὶ οὐκ εἰς ἄνοιαν ἐμοί. σὺ δὲ ἐν ἁγίῳ κατοικεῖς, ὁ ἔπαινος τοῦ ᾿Ισραήλ. ἐπὶ σοὶ ἤλπισαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἤλπισαν, καὶ ἐρρύσω αὐτούς· πρὸς σὲ ἐκέκραξαν καὶ ἐσώθησαν, ἐπὶ σοὶ ἤλπισαν καὶ οὐ κατῃσχύνθησαν. ἐγὼ δέ εἰμι σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ ἐξουθένημα λαοῦ. πάντες οἱ θεωροῦντές με ἐξεμυκτήρισάν με, ἐλάλησαν ἐν χείλεσιν, ἐκίνησαν κεφαλήν· ἤλπισεν ἐπὶ Κύριον, ῥυσάσθω αὐτόν· σωσάτω αὐτόν, ὅτι θέλει αὐτόν. ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐκσπάσας με ἐκ γαστρός, ἡ ἐλπίς μου ἀπὸ μαστῶν τῆς μητρός μου· ἐπὶ σὲ ἐπερρίφην ἐκ μήτρας, ἐκ κοιλίας μητρός μου Θεός μου εἶ σύ· μὴ ἀποστῇς ἀπ᾿ ἐμοῦ, ὅτι θλῖψις ἐγγύς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν. περιεκύκλωσάν με μόσχοι πολλοί, ταῦροι πίονες περιέσχον με· ἤνοιξαν ἐπ᾿ ἐμὲ τὸ στόμα αὐτῶν ὡς λέων ἁρπάζων καὶ ὠρυόμενος. ὡσεὶ ὕδωρ ἐξεχύθην, καὶ διεσκορπίσθη πάντα τὰ ὀστᾶ μου, ἐγενήθη ἡ καρδία μου ὡσεὶ κηρὸς τηκόμενος ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου· ἐξηράνθη ὡσεὶ ὄστρακον ἡ ἰσχύς μου, καὶ ἡ γλῶσσά μου κεκόλληται τῷ λάρυγγί μου, καὶ εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγές με. ὅτι ἐκύκλωσάν με κύνες πολλοί, συναγωγὴ πονηρευομένων περιέσχον με, ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας. ἐξηρίθμησαν πάντα τὰ ὀστᾶ μου, αὐτοὶ δὲ κατενόησαν καὶ ἐπεῖδόν με. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. σὺ δέ, Κύριε, μὴ μακρύνῃς τὴν βοήθειάν μου ἀπ᾿ ἐμοῦ, εἰς τὴν ἀντίληψίν μου πρόσχες. ρῦσαι ἀπὸ ῥομφαίας τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐκ χειρὸς κυνὸς τὴν μονογενῆ μου· σῶσόν με ἐκ στόματος λέοντος καὶ ἀπὸ κεράτων μονοκερώτων τὴν ταπείνωσίν μου. διηγήσομαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, αἰνέσατε αὐτόν, ἅπαν τὸ σπέρμα ᾿Ιακώβ, δοξάσατε αὐτόν, φοβηθήτωσαν αὐτὸν ἅπαν τὸ σπέρμα ᾿Ισραήλ, ὅτι οὐκ ἐξουδένωσεν οὐδὲ προσώχθισε τῇ δεήσει τοῦ πτωχοῦ, οὐδὲ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπ᾿ ἐμοῦ καὶ ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς αὐτὸν εἰσήκουσέ μου. παρὰ σοῦ ὁ ἔπαινός μου ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ, τὰς εὐχάς μου ἀποδώσω ἐνώπιον τῶν φοβουμένων αὐτόν. φάγονται πένητες καὶ ἐμπλησθήσονται, καὶ αἰνέσουσι Κύριον οἱ ἐκζητοῦντες αὐτόν· ζήσονται αἱ καρδίαι αὐτῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. μνησθήσονται καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς Κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον αὐτοῦ πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, ὅτι τοῦ Κυρίου ἡ βασιλεία, καὶ αὐτὸς δεσπόζει τῶν ἐθνῶν. ἔφαγον καὶ προσεκύνησαν πάντες οἱ πίονες τῆς γῆς, ἐνώπιον αὐτοῦ προπεσοῦνται πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς γῆν. καὶ ἡ ψυχή μου αὐτῷ ζῇ, καὶ τὸ σπέρμα μου δουλεύσει αὐτῷ· ἀναγγελήσεται τῷ Κυρίῳ γενεὰ ἡ ἐρχομένη, καὶ ἀναγγελοῦσι τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ λαῷ τῷ τεχθησομένῳ, ὃν ἐποίησεν ὁ Κύριος. *Ψαλμος 21*